

శ్రీ వాల్మీకి రామాయణము

శ్రీ వాల్మీకి రామాయణము

చతుర్థ సంపుటము

యొద్ద కాండము

This book is printed with the financial assistance of the Tirumala Tirupati
Devasthanams under their scheme aid to publish religious books

ఆంధ్రీకృతికర్త

ఆర్థిక సహాయము, టిర్పాట్

మొలకలు వేంకటేశ్వరులు ఎం. ఏ.

అగ్రాధికారము యొక్క భారతభాగవతాది శతాధిక గ్రంథకర్త

శ్రీ వాల్మీకి రామాయణము చతుర్థ సంపుటము యొద్ద కాండము

1982

రూ 30

ముద్రణ
భాను ప్రింటర్స్,
కాకినాడ-1

ప్రతులకు .
బులుసు వేంకటేశ్వరయ్య ఎం వ,
8-22-14, గాంధీనగరము, కాకినాడ-583001

వేదములు

అథర్వ

శ్రీరామచంద్రప్రేక్షించితిని నన్ను తాల్పిమునిగోచ పచ్చి కలను
నిర్వచనంబుగా నియమపూర్వకముగా, సులభమూఢందము అలితశైలి
మూలవిధయతాపూర్వశిబ్దధ్వని, వ్యంగ్యవై భవభావభాసురతను
మధురవాల్మీకిరామాయణంబును వ్రాయ మహితాంధభారతీమాతృభావ
హాసమువ వహించగా నేను వ్రాయ
చేరిమిని సత్కృపార్థికి చెవె కరుణ
జట్టచేసి శ్రీకారము శుభకరముగ
నార్తి (౧౭౨౭ కంఠం పుణ్యకథ)

చ ౧౭౭ దరియిగవజేయుటకు గాకు క సంకితి శ్రీభాగ్యమున
పసుతిభవత్కి టాకు మెవనిం దరియింగగజేయలేదు? రా
య! నతులు కోటికోటు లిదె మానసికంబులు స్వీకరించి నా
జని నలంబు జేయగదె సర్వవిధం గల నానకీపతి!

స శ్రీవేంకటేశ్వరా! శ్రీలజనమందారి!
కరుణాకటాక్షపీక్షణము జూపి
'నా కిమ్ము రామాయణం బంకితమ్ముగా'
నని కోరి నిర్వేతుకాదృతిగ గల
గృతిగ గొంటి వీరామకృతిరాజమును దేవ!
ధర్మత్వ మొనగంగగ దలచి నారు
శాస్త్రంగనతిరహస్రంబులు నీదయ
శుభలాంఘకోటిబ్రహ్మాండనాథ!

గ ౧ స్తగివాస! వేంకటాచలపతి! వృష
భాద్రశేషాదినాయక! అఖిలదుగిత
ధయవినాశక! యనిజాత్రయవిలాస!
పరమపురుష! శ్రీవేంకటేశ్వర! నమస్తు

క శ్రీరామ యణగ వ్యశీరమ్మతి మహిమ మూదిశేషుండై నన్
నారిడు వచింప నిరంగ, నేరికి సాధ్యంబు దాని సేకర దెలుపంగని

ఉ శ్రీరామాయణదివ్యకావ్యము ప్రవర్ణిలున్ దిలోకంబులన్
 శ్రీరామాయణదివ్యకావ్యమువకున్ దీటన్నదే లే దెటన్
 శ్రీరామాయణదివ్యకావ్యము మహాశ్రేష్ఠంబు సర్వోన్నతన్
 శ్రీరామాయణకావ్యకవ్యకవదశ్రీ గొల్తు నానందినై

ఊ శ్రీరామాయణ మిచ్చు సర్వశుభముల్ సిద్ధిల్ ప్రసిద్ధంబుగన్
 శ్రీరామాయణ మిచ్చు శాంతియును దాంతిన్ సర్వదా సర్వధా
 శ్రీరామాయణ మిచ్చు నైహికములన్ ఆత్మైక్య మంత్యంబుగన్
 శ్రీరామాయణ మీయఁజాలనిది లేనేలేదు లోకత్రయన్

చ కల్పవృక్షమున్నఁ గామధేను వనఁ జం, తామసి యనఁగ వసుధాతలమున
 గమ్యకావ్యరత్నరామాయణ గునంగ, సర్వశక్తిమయిత సమములె యుగ

క శ్రీరామాయణశ్రితిరమ శ్రీరామపదారవింధ శ్రేష్ఠయుగంబున
 శ్రీరామరామనీలను, శ్రీరామభారతదూత సేవింతు నెదన్

శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణప్రసరాంధ్రీకరణమున నేను పాటించిననియమములు యథామూ
 లానువాదము, యథామూల సులభచ్ఛందస్సు, యథామూలవృత్తములకు వృత్తములు, యథా
 మూలసర్గవిభజనము, యథామూలసర్వనియమ పాలనము, యథామూలనిర్వచనము, వ్యాఖ్యాన వివృ
 తులవిగఁ బోక మూలవిభేదము, యథామూలవిజాతీయసందర్శనపరిరక్షణము, మూలాభిన్నత,
 మూలాతిశయతాపరివర్జనము ఈనియమము లన్నియు యథాశక్తి పాటించుట జరిగినది

శ్రీమద్రామాయణప్రచురణమున నెక్కువనాయముచేసినది గత్కత్తిపతి శ్రీతిరుమలతిరుపతి
 వేంకటేశ్వరస్వామి, తమతమడిగ్గతాభక్తిని జేస్తోగైననారు పిక్కురు, ఎండవో మహానుభావులు
 అందఱికి వందనములు

శ్రీమద్రామాయణమహాకావ్యరచనాకుతూహలము మహాసాహసము సాహసంబు యెగద
 టో శృంగభంగము నందినారు ఇది శ్రీరామవాల్మీకిసంకల్ప మగుటచే నిర్విరామముగా నిర్వి
 ఘ్నముగా నిస్తలముగా తుదముట్టినది ఇందెందును నాకర్తృత్వము లేకు ఇందలిగుణములు
 దైవానుగ్రహచిహ్నములు ఇందలియవగుణములు దేహబుద్ధిగురోజన్యములు వర్జనీయములు శ్రద్ధా
 భక్తిసమేత శ్రీరామాయణపారాయణమున రామచంద్రహాసు మన మందఱు మిందునుముగాక!

—శ్లోక ర

N 628

SIRm D b

EXHIBIT
No. 101
MADRAS

యను ద త న ద ని

[illegible]

68	విద్యుదే వాహనము	131	8	రామకృష్ణాది	27
69	రామకృష్ణాది	138	94	రామకృష్ణాది	278
70	రామకృష్ణాది	140	97	విద్యుదే వాహనము	281
71	రామకృష్ణాది	143	98	మహాదేవ	283
72	రామకృష్ణాది	146	99	మహాదేవ	288
73	రామకృష్ణాది	149	100	రామకృష్ణాది	287
74	రామకృష్ణాది	152	101	కృష్ణాది	290
75	రామకృష్ణాది	154	102	కృష్ణాది	293
76	రామకృష్ణాది	157	103	రామకృష్ణాది	298
77	రామకృష్ణాది	160	104		298
78	రామకృష్ణాది	163	105		300
79	రామకృష్ణాది	167	106	రామకృష్ణాది	302
80	రామకృష్ణాది	170	107	అదిత్య	303
81	రామకృష్ణాది	173	108	రామకృష్ణాది	308
82	రామకృష్ణాది	176	109	రామకృష్ణాది	308
83	రామకృష్ణాది	179	110	రామకృష్ణాది	310
84	రామకృష్ణాది	182	111	రామకృష్ణాది	312
85	రామకృష్ణాది	185	112	రామకృష్ణాది	31
86	రామకృష్ణాది	188	113	రామకృష్ణాది	318
87	రామకృష్ణాది	190	114	రామకృష్ణాది	317
88	రామకృష్ణాది	193	115	రామకృష్ణాది	325
89	రామకృష్ణాది	197	116	రామకృష్ణాది	328
90	రామకృష్ణాది	201	117	రామకృష్ణాది	328
91	రామకృష్ణాది	203	118	రామకృష్ణాది	329
92	రామకృష్ణాది	206	119	రామకృష్ణాది	342
93	రామకృష్ణాది	209	120	రామకృష్ణాది	343
94	రామకృష్ణాది	212	121	రామకృష్ణాది	344
95	రామకృష్ణాది	215	122	రామకృష్ణాది	346
96	రామకృష్ణాది	218	123	రామకృష్ణాది	347
97	రామకృష్ణాది	221	124	రామకృష్ణాది	349
98	రామకృష్ణాది	224	125	రామకృష్ణాది	351
99	రామకృష్ణాది	227	126	రామకృష్ణాది	351
100	రామకృష్ణాది	230	127	రామకృష్ణాది	353
101	రామకృష్ణాది	233	128	రామకృష్ణాది	353
102	రామకృష్ణాది	236	129	రామకృష్ణాది	353
103	రామకృష్ణాది	239	130	రామకృష్ణాది	353
104	రామకృష్ణాది	242	131	రామకృష్ణాది	353
105	రామకృష్ణాది	245	132	రామకృష్ణాది	353
106	రామకృష్ణాది	248	133	రామకృష్ణాది	353
107	రామకృష్ణాది	251	134	రామకృష్ణాది	353
108	రామకృష్ణాది	254	135	రామకృష్ణాది	353
109	రామకృష్ణాది	257	136	రామకృష్ణాది	353
110	రామకృష్ణాది	260	137	రామకృష్ణాది	353
111	రామకృష్ణాది	263	138	రామకృష్ణాది	353
112	రామకృష్ణాది	266	139	రామకృష్ణాది	353
113	రామకృష్ణాది	269	140	రామకృష్ణాది	353
114	రామకృష్ణాది	272	141	రామకృష్ణాది	353
115	రామకృష్ణాది	275	142	రామకృష్ణాది	353
116	రామకృష్ణాది	278	143	రామకృష్ణాది	353
117	రామకృష్ణాది	281	144	రామకృష్ణాది	353
118	రామకృష్ణాది	284	145	రామకృష్ణాది	353
119	రామకృష్ణాది	287	146	రామకృష్ణాది	353
120	రామకృష్ణాది	290	147	రామకృష్ణాది	353
121	రామకృష్ణాది	293	148	రామకృష్ణాది	353
122	రామకృష్ణాది	296	149	రామకృష్ణాది	353
123	రామకృష్ణాది	299	150	రామకృష్ణాది	353
124	రామకృష్ణాది	302	151	రామకృష్ణాది	353

శ్రీ వాల్మీకి రామాయణము

యుద్ధ కాండము

ప్రథమపర్గము

- శ్రీ మహామాయాంబనేయుండు చెప్పన్ విషయ మంతయు రామణుని విన్నవడఁ
బరమోప్రేతి నందును బలికె నట్లు కనుకొనని సుగ్రీవుఁ గనుగొనుచును 1
- హనుమ యొనరించినట్టియాయనుపమాన శార్య మరయఁగ నత్యంతఘనము భువిని
దుర్గం బెంతయున్ మహాబలమున నె జేయఁ దలపోయఁ గ్రుంపింపి నంద 2
- దారుమహోర్జ వంబును దాటఁగలుగు వార లెవ్వఁ భువిలోన వాయు దుడు
లాంబనేయుండు తక్కఁగా నన్యు లాయ జేవచానవయత్సంభావిరుమును 3
- గనుగొనఁగల్గు లుర సలు కరము రాక్ష సాభిరక్షిత మైనలంకాభ్యుపు ముఁ
సారఁగ శస్త్ర లె యొకవేళఁ జొచ్చి పుము 3: రా శక్తు లగుదురె దుర మొన్న 4
- అలలబలవీర్యసంపన్నుఁ డైనయాంబ నేయుభంగిని గృతినొనిం గనంగ
నోమ భృత్యకార్యుఁ దీర్చి యున్న కనుగఁ బ్రభున హుజ్జను జేసెనవాఁగు గలఁ 5
- బొక్కదుమ్మరకార్యంబు నొనరు ౦: బంపఁ బ్రభు వాపనిం జెన పైగ ననని
వైని గలభక్తిఁ ద్రప్తియం బైనయన్య శృల నొనరవఁగ నుత్తమం దతిఁ యంద్రు 6
- అధిగ చెప్పనని నది యెడ నె తప్పియం బునన్యృత్యంబు జేసి
కేల నోమ ముఁ జేయఁ చెఁగి తిరి వచ్చు ననని బధ్యముఁ నె బంజితత 7
- ఉద్దిపతిచె నియుక్తుఁ డయ్యుచు సమ్మఱ డయ్య రాపని చేయనియట్టి 8
నథ మఁ దందురు పెద్ద లీయ గాయుండు అంబనేయ నియత ప్రత్యంబు జే 8
- పర సంతోషమును గూర్చెఁ బ్రభువరునఁ లమత ఘటియింపఁజేయ కేలవమయినను
నన్ను రమవ శమున్ బుసన్నుచుఁ డగు లక్ష్మణుని ధర్మనియతి నిల్పంగఁగనియె 9
- అయ్య శిష్యుల జెప్పి ప్రయము హరి నందలకు నేరు న జరీ యెదురు 10
సద్భక్తి మైసప్రయం బేమ సలుపఁజాల లనికి దుఃఖంబుఁ గంటు నమ్మనమునందు 10
- నేను సర్వస్వ మిచ్చినట్లొ నరనికిఁ గావుననె హోయం గుఱిమిన్న నిన్న
నిచ్చుకాలమ్మ వచ్చె నే మెద్ది యతని ననుచు మారుతిన సర్వహృష్టాంగములను 11
- కొనించుకొనెన్ మహేశ్వరులకుఁ దాచుచి మహాకార్య మును బంచి
నందులకుఁ బిమ్మటన్ కొంతధ్యాన మంది పలికె మారుతితో రులలతిలకుండు 12
- వినుచును డ సుగ్రీవుండు విశదభంగి దాటి వారాళి నిపు నీతం గనుటది
సర్వధా సుకృతంబె నిస్సంశయంబు కాని వారాళి యున్న నా కె ను భీతి 13

9

103   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 104   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 105   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 106   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 107   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 108   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 109   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 110   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 111   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును
 112   సంతాపమును గాన దురదనుకుండును గాన దురదనుకుండును

9

13

14

11

10

17

18

19

20

21

21

[illegible]

j

3

- అన్నిటినిగూర్చి వినిపించు నయ్య! రాక్షసులకుంట్టి - రాం
- నీవు వివరంబుగా అంజనేయ! విందు నున్న దున్నట్లుగాఁ జెప్ప మొప్పుగ" నన 5
- మారుతాశ్మజుల హామయముఁ దివుడు గుర్రానితో చాశ్యమింక పలికె 6
- వినుము సర్వము వినిపించు విశదముగను దిర్ఘవిధానము దగ్గర 6
- ఎటు గుప్తమొలం దుం దేవలంబు లెట్లు పరికింపరా నేన దిని 7
- రాక్షసాధి సంపద రాక్షసానా రాక్షసానితోఁ జెప్పితిదో వచింపు 7
- సారవజయంకరత్వము సకలైశ్వర్య విభవవిధానమున మతి వివిధవాహ 8
- నాదికవిధానముల వినుమయ్య! నీక నున్న దున్నట్లు వినిపించు నన్ని యిపుడు 8
- ప్రముదితంబు హృదయంబునై వజ్రంబు మదఁజయుతింబు స్వంపనకుందిరంబు 9
- రాక్షససమానులంబు పూర్ణంబు వాఁ గణములో శత్రుం దురుగుమి ల 9
- నాల్గుద్వారంబు లొప్పున నలుగిరిలను విభులముల దృఢములు నయి మెయించుడు 10
- వానికిన్ దృఢబద్ధకవాటను లట అవి మహాన భు లకంక నలరుచుండు 10
- తనకుమిండును నుపలయంత్రంబు లందు గువారమున్ బలవంతున్ సూక్ష్మములయి 11
- శత్రుస్థైర్యముల నవి తతణు పాఱఁ గ్రోలఁగాఁజాలు గడు నవలీల గఁ 11
- ద్వారములయందు నత్యంతభయంబు లయి అరులకాలాయ నమయముల శిరసు లగుచు 12
- చోక్కపని మోటుగురిఁ జంప చిపువాని నుంచినాకు శతము లెన్న యనుదులు 12
- పురముచుట్టను సౌనర్థ చిరచిరములు తెలయుమింకఁ బ్రాకారవ ల్ గాధ శ్రు 13
- మిష్టాధ్వజములు నయి తోచు నందుఁ గొన్నభాగవ ల్ విలసల్లుఁ గ మరుమి లి 13
- వివిధంబు విద్రుకుంబుల వినుత యలఁబు ప్రజ్ఞైహార్యహక్తికివరములను 14
- విందితాంతరములు నయి వెలయుచుండు నన్నిప్రక్కల శీతజ్యోతిరములు 14
- పరిమళీకరములు స్రవణవాత ఎల్లను మోసంబులన్ గడు వెలయునవియు 15
- యితీ ను మిక్కిలిలోతయి మియ్యవియు పరిఖ ల్ పాడుఁ జట్ట గల్గరమునగును 15
- కంక ములోనికిం జొరఁగలుగుటకయి కలపు మారమున్ నాలుగు కడు విగల 16
- మలయి ఎల కనుచుఁ బుంజును నె నె వయపెచ్చును ముతయును దియగ ల్చు 16
- రాని రక్షించు రాక్షసభటులకొఱకు వరున గ్రహములు నిర్మింపఁబడియె యుండు 17
- ప్రస్తావన మున్నములుముందు వెల గుంజులవ ల మున్నములు దంపు 17
- అందు నుత్తరమారంబునందుఁ గల్గు వంతెన దృఢంబు మిక్కిలి యెంతయును న 18
- కింప్రకృతి యుండు బహుళముల శాంచనపురు, యు లగస్తంభముల బహుశేదికలు నెలంగు 18
- గాఁగఁ గాపా నహజముగా నశేంద్ర, రామ! యుద్ర యుండు రావం 19
- బహుమయంబులంగ ను నంగరమున కప్రమత్తమై త్రైవ్య మురుచుండు 19

యుద్ధ కాండము

5

లం గిరిశ్రంగియు దిక్కులంక వగు నుంట సాధ్యంబు కాద రిపూత్యరమున
కేవిధంబునఁ జొర దాట నించుకయును శేవదురభద్రావహ మ వరపురి

20

దుర్గమం బగుపురికిని దురము లల రాని గాలుగు దక్షిణతీరభూమి
నున్నది పురంబు కాపున నెన్న దాని కేవిధం బహుశంబు నెందు లేదు

21

నావికామారము ను లేదు దేవపురము భంగ నలరాని న నాజివారణబహు
పూర్ణమై దుర్జయంబయి భూ భయద రిభుయు శతమ్మలన్ యంత్రవరము ల్పొ

22

దుష్టర వనగర మెంతో నుశోభ నలరుచుండును అయితసంఖ్యా మైన

రాక్షసగణంబు నిత్యము రక్షచేయు నాగ్రయించి పూర్వస్వారిమిందు నలిచ

23

అతిదురాధర్ములున్ కూలహస్తలు నయి సువాతసాస్త్రయోధు లేఁజరు నా

దక్షిణద్వారమున నిల్చి దాని నెవ్వుడు రక్షచేయుచు నుందురు రాత్రి పగలు

24

నియతసంఖ్యాకరాక్షసనిచయ మొప్పుడు చతుర శతురంగయోధులపై విచిత్ర

క్రయతసంఖ్యాకరాక్షసబలము నిలిచి శిష్టిమద్వారమును గాచు బహువిధముల

25

చర్మగుడధరుల్ వారి సకలములగు నస్త్రశాస్త్రపార గతు లనవరతిము

నృద్భద్రులందు లుత్తరమండల గణ ద్వారమును గాచుచుండు సంతతము రామ !

26

వార లెల్లరు రథికు లశ్వప్రసద్ధ వాహనులు విలపురులు ప్రథితయునులు

శతసవాసము నై నరాక్షసగణంబు మధ్యమస్కంధ రక్షకమండలి య

27

అతిదురాధర్ములై వార లలరుచుండ్రు శోటిస్కంధును గుంచి అ గురుడ నయి

కూల్చితిన్ వంతెనల నాశకుండా నయితి, పరిఖలుఁ గాల్చివైచితఁ బురిము లం

28

కూలు దన్నితిఁ బ్రాకారజలములను రాక్షసబలై రక్షించ రమణ నేను

గూల్చివైచితి నెట్టులో కొని యుపాయ ముదన దాఁచుద మీదట మోమువాత్మ !

29

శవులు లంకను శొద్ధినయ్యెదమె దాని, రాశీసంబయ్యె ననియె మనంబునఁ దల

పోయదుయ్య ! మహాకాపుంగవులగు అంగద డు ద్వివికుఁ మైంకుఁ ఛ బలులు

30

శంకపంతుఁడు పనఁడు శ ర్మనంబు లైన నలగొబనుసై ని గిపతులు

సధికభీకరవారాశి నదిరముననె దాటి రాహున ర మంతయును గలఁచి

31

సకలవర్ష కాన సవాతమును సప్రతోహముగను వృషముగను

సభవనసభ తమ గను నిచ్చటికిఁ దెచ్చి ముప్పెటగఁ బెట్టెగలరు శిముండు రామ !

32

బలమీకృతిఁ గావించి సలలితముగ, నాజ్ఞ యొసఁగుము మివాతపై నృంబులకును

మూవిలంబము శాసన పత్వరంబె, ఆచరింపు ప్రస్థానమహాశుభంబు "

33

౪

- అంశనేయంబు చెప్పి దంతము విని నిర్భయవర్షా నిపుణుల మిత
 శ్రేణులైన రాముం డిట్లు లెలియుటలకై మారుతాత్మకంబౌ మానుమంబునికిని 1
- నీవు చెప్పవలంకాపురీవిషయము భీ కులు రాక్షసుల దాని కేయిగతుల
 రక్షచేయుట వింటిని రాక్షసులను శీఘ్రమె వధించు నిజము వదించిన దా 2
- రాజ నిగ్రీవ ! ఈముహూర్తంబునందె, మహానయానము సాగింప మంచిదినిమి !
 రాజయగారు మూర్తము విజయకరము ముంటివనిమిని రవిని గొంటిని దా 3
- విజయ నామన మూర్తము విజయకరము ఆకాశము మధ్య జేరె దివాళిరుండు
 ఇప్పుడు ముగిసె బగద్దేవ నవటి కేగి దానిన రిపుల శుభ్ర తరిణమె మీలు 4
- అన్యవాగమనముమాట యంగవ వివ గన్న బ్రహ్మాంగనోపు సుగ్రహవికము
 త్రాగి మరణింప నున్న డతని మృత్యు పోక బ్రదికెడి గు మనునివిగమన 5
- తార ఉత్తరాఫల్గని నవకు కేదు శేవు హస్త తలంప నుత్కృష్ట మీలు
 మూర్తము సమస్త నవతో నావరి యేగి శుభసమిత్తము లెన్నో తోచుచు వదించు 6
- రావణు వధించి జవ రుద్ర గూర్తి తిరిగివచ్చుట ఎప్పుడొరగు ననుచు
 అదడుచున్నది కుడికన్ను సదమలకాయ ము మువోరథ మీను నని వదించ 7
- అన్నర మునివాక్యం బ లాకించి వీరలక్షణాన్వితవిభు లానిని
 సంతృప్తిందిరి ధర్మాత్మకై తుండ అర్థలోవిదుః డిగురాము డనియె నిగు 8
- శతవాక్రవాహుసంఖ్య సమచితగతి నీలుఁ శోకుతాప లగు విర్బుధపథ
 పర్యశోగంబై గుభుఘనవితాన శీతలకలంబు కలదారి సేన న 9
- కీల దుర్మూలకా శత్రునిగనుము లల సులముఁ నుదకింబుల ముఖ్యురార్థ
 కలంబుల నుదేయంబు లల కీలు నవట్టి ము నలు మలంబయి 10
- నిన్ను వనదుర్గ వనముల నీచరిపులు మువలఁ దలకలి నిర్దించు దిల చుగు
 నుదయంబు నీ కి నుదయంబు నీ కి నుదయంబు నీ కి 11
- ఎచట వానర సైన్యము లెస ముఁ నిలువ వర్తము యచ్చట నిలువలయు
 అందఱుచు విక్ర హోబు లుట తగ హోర హృత్పథము చు నెయ గూర్చి దెవ్వు 12
- అగ్రసైన్యము మిగులభంగకరము సాగరాఘనిభం బయి సాగరవలయు
 శతసహస్రసంఖ్యయు కౌర్యనిఘులు వీరకలంబు లది నడంబులయు 13
- గినిభంగంబు ముఁబరికేవలంబు గవయుఁక గవకుతో కౌర్యులకు లెచు
 సేనాను ముందుగా మహాశ్రేష్ఠవృషభ గమనమున నేగి వలయు సుగ్రత వెలయుఁగ 14

- ఋషభుఁడు సశేషనాసరఋషభుఁడు పృథ్వీ గాధివాఘుఁడు కాచుచు నలరవలయు
దక్షిణ విభాగపై వ్యవిస్తారింప కుండుగా గంధమాదనుఁ గుండుఁగాక! 15
- గంధ గాంతవిధంబున గర్విమలక రణమునంగు దుర్ధర్మై రాజిలుచును
సవ్యపార్శ్వముహా సైన్యసంతతి నడప వలయు నింక నేనో ముద్భయభాగమందు 16
- సైన్యమున కొహనూర్చు చుత్సాహము కడ హనుమభుజములపె నెక్కి యద్భుతముగ
నిరుపమై రావతులుపై నెఁగివచ్చు నిండురీతిగా రణముగా శేరింపెంచు 17
- యమునివిధమున లక్ష్మణుండు బుడంచెను సార్వభౌమ మనంగ యశంబ గన్న
దంతివరమున నలరారుధనదునట్లు అంగదుమహాభుజంబుల వధివనంచి 18
- జాంబవంతుండు యుద్ధరాజప్రసంగుఁ డమితబలవంతుఁ డట్టి మహాబూధ్యు
లను నుషేణుని శేగదర్శిని గవులను గూడి రక్షింపుతన్! సైన్యగుఱ్ఱి కరము 19
- అన్నత్రీరామువాక్యంబు లాలకించి యాజ్ఞ యొసంగెను నుగ్రీవుఁ డందఱిని
ముందు కు నేగ వానరుల్ సూదన నను అనుగమానోత్సుకత్వింబునను రయంబు 20
- గుహలనుండియు శిఖరాల నోటినుండి దుమికి రెంతయు వండుకఁ దోడతొడి
మూలన గ్రీవుచేత లక్ష్మణునిచేతఁ బాజుతుం యె రాముండు గొలుపుమీఱ 21
- ఎశదధర్మాత్ముడై యామృదిశకుఁ నియె సతలవాసరఋషుడసన్నుత్యుఁ డగుచు
శతమును సహస్రమున్ మఱి శతశతియులు కోటలై వ నరొత్తెనులే కూడి రాఁగ 22
- మదిపురోహంబులవిధాన మాస్యరామఁ గుగఁజొచ్చెను నాలిని ననుసరించి
వా రనుసైక్రవాని తోన నెలె ద్విప్తమున్ మదితమున్ గృహతేజమానను 23
- పరుగులెత్తుచు దూకుచు బహువిధముల గర్జి తొనెంచుచున్ గుఁ ఘననిన ద
ముల నొనర్చుచు దక్షిణమునకుఁ బనిరి వానరుల్ కోటికోయిలై పరగుచుండి 24
- గి మంబుల గీన శుభువులఁ గ్రోలి క్రోలి మమరథలములఁ దినుచును మహితవృక్ష
కాఖిలను వంచి వృక్షమంబులఁ గొనుచు వానిని ధరించుచున్ శారభంబు లొలుక 25
- కరి నొక రెత్తుచున్ శుఠియును నితంత తోవమునఁ ద్రోసకొంచ గుండునగుఁ జని
బుండు క్రొయంగఁ బడి లేచి వికలమతిని పుర వానిని త్రోయఁగా శుర్కటుంగు 26
- రావణుని జంపవైతము రయమెసంగ గనుచు గర్జిలుచున్ రాము ననుసరించి
రందలు సమీపదేశంబునఁడుఁ బ్రీతిఁ జెక్కువానరులం గూడి యక్కజముగ 27
- మారిశోధన చేయుచు మూతపైగ్య వావానికి ముందు ఋషభుండు బలయుతుండు
విరిగిలుండు కుముసుండు శేయికనులఁ జూచుచున్ ముందు కెంతయుఁ జొచ్చుచుండ 28
- వావానికిమధ్యలో నుండి వానర తి రామలక్ష్మణులున్ నట్టిరాన్ నితంత
ఒలసమేతులు వానరున్ బలిస రతి గాఁగ శత్రునిబర్హణుల్ కరము చనిరి 29

- కలలె యనం? కొకక పం కల్పలక కూడి నదిలో నుండిని గొలువలను ౩౩
 నొక్కడ కాకుచున్ జ ప్రచు - కల్లె నూలుగొట్టలవానివలచయచ్చు 80
 నార్జ్యమునకుం? కే రీపనసులు ముత గజలు నక్కడ కాసుమి గరి ముగ్గిరి
 జారబవంతును షేణమి క్షప్వగులు గొలుగరిని గాచుమి గొమగుమిగుల 91
 చురి స్మృతుంబడి పైన నికయ ఎత్తియిదిభాగం గాచుపన వవాంబ
 వీరినీలుడు వానరివిరసైన్య నాకు దరిగను నరయన్ దశదశలన 32
 వావర పైన్యమన్ త్వరపడి యగుగడగ వేయుమిన్ శోవుచుండిరి శివుగతిని
 రంధరధనులు మలలంబులైన ఆదరీని నాది బంధుల దశదశాది 88
 ఆవిదంబుగ బలదర్పితాత్ము లగుచు జనిరి ర శాస్త్రాల గుతుల ౩
 కప్పు ద్రుమలతానంయతిమ పమహీధ మనకు సహ్యాంబ నకు నందు ప దమ రగ 84
 రయులు సోబముల్ మనోజ్ఞంబు లగుచు నొకను వశంబు లురగాను సుత్తమమయి
 కాని కానిని రామాంబ గవులు ముట రైరి శరం బలన్ శయరైరి పాడు 35
 సాగరాచుగీమంబయి సకలభయద నినదసంయుతమై కంపనయ గురిక
 దాశరథిపార్శ్వంబు నర్వరతకొఱకు శోతనదశ్చలమట్లు గొచ్చె నదియ 86
 అతులవాసుమద్భజ ముల నంద గుజ ముంబ శ్రీరామలక్ష్మణల్ భార్గవశోభ
 గనిరి గ్రహమధ్యమున కుశాకాంక్షికోహి నూర్వచ ద్రులవిధున సుభమలయి 87
 రాకాధిపతిగ్రీవ పామబలుడ శ్రీమలక్ష్మణంబు తొలగి హింస దన్ను
 మరాతసర్వ ల్లె నై నరామిపభుండు పనియె గగ్గిణిదేవ రాకనవ కయ 88
 అను మితవిప్రార్థార్థి యతిశయముగ స్మృతయు సంతతప్రతిభము గాచుచు
 లక్ష్మణుంబుండ భుజంబులం దనరుచు బలికె రామునితో శుభకరనములను 89
 రావణ వధి చిహ్న వారంబుల నందె జ శకిం గూడి మెలకు సంస్తుతింప
 అలిసమృదుంబై సకలదార్థి యైన శ్రీరామోధ్యాత్మరక్షిని జేరగలవు 40
 సూరిపయి నానంబున భూ శుభద బహునిమిత్తము లెన్నియో పరమచంద్ర
 పథనిమిత్తము లిది యెల్లె నా చెప్ప చున్న వసు గార్వనది నీ తొప్ప శని 41
 సగు వాచను సేను నిలమునకు, సువాతమృదువాతనిఖముగా మూరుతెలు
 సీనుచున్నది మృగపక్షివిసరము లివె మంగర రిస్వగాశి జేయంగల శిచ్చె 42
 సర్వదిం లోపకముంబ్ర సన్నములయి గులకాంతులతో రవి వెలయుచు
 శుక్రనక్షత్ర మిత్యంతశోభతోడ, గక విరాజిల్లు నీకయోగంబు గనక 43
 బ్రహ్మచారిపు ల శుద్ధ రమములు సత్తమునులును ద్రువునకు సప్రదక్షి
 గున్న గాగంబు జరింది శుభగృ గాగం శ్రేష్ఠకంతులతో బ్రకాశింతు రదిగొ 44

- తొలి యిష్టకులకు ధరాలనునందు ఘన తావకులుగ పువ్వుగొంది
 పూర్వరావర్తియై పరమునకుఁ జన్న యాత్రకంఁకు గుంపుతో నదె వఱలును 45
- మహిమ లిట్వొకుకులకుహమాన్యులను సంతతిప్రతికర మౌవిశాఖ తార
 అదె ప్రకాశించు గుమల మత్యంత మగును, మిగుల నిరువ్వువఁజుగా నగపడుచును 46
- నైర్మతిదిగి గనుం గను నైర్మతులను బ్రయమం నతారి మూల సంస్కమాన
 మయినతెఱగుఁదాఁ భయంకరమగు భూమికితువు రాజల్లు ది మింట 47
- కాల మనుగుల కిప్పు డనకుల మించు కేనియును గామి వారల దై నతా
 ఎడనందుట మూచించు కేయిగతుల, రాక్షసవివాశకాల మారా! ఇది యని 48
- ఒరిము లెల్లెడలఁ గనుఁ బ్రసన్నములయి అమృతమయములునై తోచు నలభలము
 లలభవనవృక్షములయందు నభిశముగను అలరు ఋతువున కనుమల మూచు మిగుల 49
- మిక్కిలి సుగంధమయములై చక్కనినును ముడిపి వృక్షము లన్నియు వెలయుచుండఁ
 దరకామయనంగ్రామకరుణమందు దేవ సైన్యలట్లు నందీప్తము లయి 50
- వానరబలంబు లెల్ల ఆపారములయి మాది సం పమందు ముచ్చు తిఁ గనుము
 అన్న సౌమిత్రిమాటల నాలకించి రామ ర్మదులకు నానందభాముఁ దయ్యి 51
- ఋక్షవానరసైనికబృందములగు శఖములున్ దంప్ర్రులున్ విహుత్పంబులైన
 యాయుధంబులుగా నవి యరిగె నకల మౌభాము నిండి యంభోధి మించి 52
- అశలవానరకిరచరణాగ్రములను మర్థితం బైనధూళి గూవ వ్యస మెల్లఁ
 గప్పె నూన్యనికాంతిని గప్పవైచే భూనభోంతరముల్ ధూఁభూతే మయ్యె 53
- మేమనంతటి మిక్కిలి మిన్నుగప్పు నటు కప్పైన్య మెల్ల యి మ్యుగికి నెల్ల
 గుంవాకాశములఁ గప్ప త్వరితగతిని కుండఁజూఁ బోవుచుం నానందమునను 54
- తుది యులు లేనికొసేన తొందరగను నదులు వఁడుము నుండి భ్రష్టములుగను
 అలనదులప్రవాహంబు లకలి కివలి కామఁజు పెక్క ప్రవాహంబు నధి మగచు 55
- స్వర్చులములతోఁ జనప్థావరములు, ద్రుమవిత నసూక్తిర్ణ విమలగులు
 లు నొ జేతంబులు ఏటి కలనితానద్రురాకీర వన సయంబు 56
- దారిలోఁ దారనల్లినతటిని నెన్న యధ్యమున నుండి-తిరిగి-ననుమ గ నిండి-
 మందిగమనంబునకొనె ముంద చూపు తొడ మిక్కిలి పొడవయి గూడియుండి 57
- కవులు నిర్వృప్తికృతులితు లగుచు రామకార్యమహోత్సాహరమణు లగుచు
 హృష్టములు సౌమనస్సుల నేచి వాయు వేగులై ముంకకుం జన నేరి కడు 58
- హర్ష వీర్యబలాద్రేవపాపభావ ములఁ బరస్పర మంగి యలమ యాప
 నప్రపన్యమవంబు కానంబడింగఁ, గడు మహోద్ధతిఁ జనియెను గల్గునేని 59

- వనః పశ్యదవీలై వటయతనః పులగౌద ట్టాహుతై సంశయః
 ందతైర్తిరి పైకిని నొందటి నట కిలకిల్ల మొంచి రెయగ తై 60
- కపుయిందటు వాలము రవః నత్తి నేలపై కొట్టి రక్తము కాడ లేల
 గుణపైఁ కొట్టి యలఘశిబము న చేయఁ గొంది ను శివాదులన్ గృహకోటి ప్రతి 61
- భుజులం ననఁ దైకెత్తి పు మివైచి గంజన చెన్న ముంగురు పయగమై
 యిగరకానిద్రులు తొట నారివరు లపు ఁ గిగురు శిఖరాళి కెఁగి దిగుము 62
- చెన మునినివాదిగుట్ శ్రీమమునను గొంద ట్టాహుతై గుంబునఁ కుగ్గిరి ను
 శ్మగులతామాలకుల నేన్నొ సుగిరి మిలల క్రమం ననఁ ఎర్పగిరి ఁ 63
- శిలఁ దరువుల కోక నాట ను మరల రొక్కఁడగు వ నేలై యెవ మరల
 గారులను దీప్తి యేఁగి రావారల లట వాడు డాగఁగోలై వావా లయి 64
- భూవినిగ క్షు నరుల ంభూల లలగుఁ బొచ్చి రిక్కినకుఁ బగ రాతి ప్రాట యవ
 కేఁ రితిత్పై సంకోష మెఁ మిలు మునాతిస్సగ్గిపాపి మామ్య గుమ 65
- సంగరా శ చానకోతివి 8 తీవకాంత క్రేంపఁ దివిరి వా
 డూము కాలయాప నేయఁగఁ దిలఁప త్వ తేమగంబుఁ జూటత్తమము గా 66
- వివిధచ దసవాతమై వివిధః లు మ్మిములుక్ గన్ గన్ గను వెలఁచదుండు
 సక్యప్యతమలరూద్రునిధాన మువ గ జేరి చక్రమన్ గనులం 67
- నదులు సెలయేలు లంఘు తెంపదపు నుంజ రంబులై నానిఁ జూచుచి రావఁ గెగ
 వగిరఁగఁ జాతములను దిలవ ల మటి ఎండు గవ ల నెగ గిం కుల 68
- తినిశ కరవిర వృత్తోళి వనునూవ ములఁ పంజర ల్ బకగులము
 లు నంకోలప ల లు లులు నా ల లు ను గొట్టి పై న పంబు 69
- ఎహ శిగురుయ మైచట్టి ప్రవృత్తులు వెలయుతానఘ్యతోళి సుగం గు
 వాలములు వాయ కే ప్రాలకగులయి గయఁ గు గు సుభ్రు 70
- అగ్రలంకనశి యజ్ఞ కిల నాల్పేశిక్ సఖం వృ గుగులముల
 గువ్వెలగఁగఁప లిగి కుం లమము ల మము న ల 71
- తైలరా ము ధాతుసంప్రవ్య ముగ వాయుశీవిగుట్టికబహుశధా
 నువుల ఘోషగంబు రిగి గవె నా రినితాం పై శ్రీ హా పయి 72
- మర్వ్యవ్రహ్మలయంకు బహు ధంలఁ వార్జముగ క్షల్ల తె క్షిప్రమృకులను
 శీగులు నందువారిన్ శ్వాతంధ వ్రాద్ధి మాధోతలు గ్రూర్మమున 73
- కుసుమముల నింది సంగమున్ కెగురుమిగుఁ వరులచి బల్వముల్ ము వాములు వంకు
 శములను ప్రమంగుప్రగ్ తిల ములు మిటియు వామల్లెలు న్నార్జమున్ గలు వమరగ 74

జూలై 1964 నుండి 1965 వరకు ఉన్న ధాన్యం పరిమితి

కుటబ్‌మాచ శిందధవ క టు కురక టు శాల్కాంఘు హిలాలజాతు లెల్ల

తెలివ్ మార్పుక సీపిఎమ్ కునతరువులు పెంక్తె నోలాకొక్కయిదు ఎను

ఎరణచ్యుతములు లం గోలపర్వములు గోదరితములు పూలతోఁ గామరునుగుల

వాగ్దేవకూడా కృత్యం లేదు గలది వలది అందుచు గణనార్హ

మొదలగు జనగణ పర్యాకృతి ప్రాస లయ్యై సర్వకృతంబు గన్ బూలు చలంబడియె

ఎల్లారూపాలు కావాలి మగతన ఎ లను ఒక్కసోరసుమ్ గలిగి వంశం

జ్ఞానాకారంగశబ్ద ఆచార్యుని కి ౪ సేవించుచుం ౪ విరిత ముం

మొగసుని వరానామక్ కమి నా చంద బురములు సంహితార్థులబ్బందములును

భీక్షరంపాలుగా మంచి వీసంలు నది నీటివ్యాకోతలు అలరూచుండ

పద్మశాసనం లోని బహువిధాల వన దములు మత్సరంబులు కొనుదుమిగులు

రెవ్యూ ప్రాజెక్టులకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను గురించి సీనియర్ ఆఫీసర్లు మరియు ఇన్-చార్జ్ ఉన్న వ్యక్తులతో చర్చించి నిర్ణయించడం.

ఇంప్రెంషను చార్జుగా పొందుకొనుట ఎంతల వృత్తి నకు నొనర్చి జలము త్రావి

చిట్టలాది రాష్ట్రములను జలకల లోట ఎవ్వతము నెక్కి యందలిపండ్లు తినుచు

మద్రాసు కోటను సమగ్రంధర్మభూషణుల గొప్ప మూలగు లగ దించుట జనుచును ముందటికి

ద్రోణమాత్రప్రకాశమమృతం । శేషమై నేనానవాని బట్టి

ప్రతిపక్షమున ప్రాచీన తేనె తల్లి శృంగార లా సూర్యుని క్షుణ్ణ వివిధలలిత

అని చాచివైయును (పు లేలి 26 వే) 5 వ నక్షత్రమును వృక్షములను

మన పదంప న నార్పను మనాతవ్వు ములయిక్ గాఢమన్ శేత్ర భూమి పల

న - ౩ కును ఎక్కలి చెట్టు పరిణి నీ ౭ ౦-ను గ నేన గంధుగ నా

కలనుకేదారియల్ న పర్యయము గాని నొప్పు భావశీలితిగా నొప్పు వనము

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

మనువిషాపిలపర్వ లే|| దము శిఖరము రాముఁ డొక్కెను దళరథ ర బిశనయుఁ

సహ్యాము వశోకమించి ప్రశస్తమలయ గిరిని దాటి వానస్పత్య ముడుగుడెంచి

ఈగ గాఢీమిన్యవశ్రీ నాసంగు వారిగాళిదీరం మను భృదగుగగు

రామచంద్రుండు బహుసారంజలము శ్రీమృగ కంఠట గిరి దిగి చేరి నుపధి

తీసుకును నావరాధిపతికి సజ్జయును, భ్రాతలయ్యలును, గూఢి ప్రీతిమీఱు

అం బస్యల నిండి కున్నారితమయి లై న్ - డ్ల కెరటయిలన్ సదా పృథులధ్ర త

శిలలతలములు గలి ఎల్లలము పైన కీరమును జూచి యము డీక్షితున ననె

- సుతవర్యను! సుగ్రీవ! శులు! నిశ్చయమున నున్నాను నాది వారర /
 తీరమును బూర్వ మెంచిసతీకున నిది నాఁడు పెటో విచారం దెఱచు మనకు 90
- పారమే లేనియూహవోవారిరా? దాఁటు తన్నది శక్య మితియెను గాను
 ఇవటనే మనముండ్లి యిరిగేవిదిమున మనము సైన్యము దాటెఁజేయఁగ్రములను 91
- ఁగిహచేయుచు నుండుటే యొప్పు ననుచు ననఘరాముండు నీతి పహరణకర్మ
 కుం డగుచు మరల ననె మిత్రుఁ గనుఁగొని అది యిమ్మిచ్చటే సైన్య మురగఁపుత్ర 92
- చేసకొనఁ నివేశంబు శ్రువు మవల వార్గి దాఁటునుపాయంబు ఎఱయవలయు
 సైన్యమును గిడి యెవ్వఁ దెచ్చటికిఁ కూడ స్వచ్ఛఁ బోవరా? దని చెప్పు సుయ్య 93
- పానరెండ్రులు నాలుగుమ్మలందు - - - దూకలతో నుండి శ్రమను లెట
 వైన నేమైనను బ్రమాద మందఁ జేయఁ దలచి రేము పరీక్షింపవలయు మిగుల 94
- అర్జురామునివాక్యంబు లాలకించి లక్ష్మణునితోడఁ కూడి విలంబనంబు
 లేక సుగ్రీవుఁ డొసఁగ నుండే కలసిఁ జె త విడియఁ, హృదయాసేనలగుచు 95
- తరిణంబును సైన్య మంతయును వార్ధి తీరమింద న విడిసి నీతీకునఁ గల
 బంబు లెల్లను మధుపాండుజలములు గల అపరవారాశివిధమున నలరె మిగుల 96
- అంత సాగరవేలావనాంతరమున వెలువ నరసేన యేవిధమున నిఁ
 గారం బుత్తరించుట పరగున నను కాంక్షతో శ్రమచంఁకు గాఁమునకు 97
- నజలసైన్యసన్నాహాసునిస్వగంబు కణముతో నంత మొందించె సాగరజల
 భిమరావము సుగ్రీవవిరవర్య వాలిత లై నకలసేన వా దిరిని 98
- త్రివిధవిభజితిమై యుండఁ దీవ్రయత్ని మొనఁకుపన్ రామకార్యమహోన్నతల
 మందు నుత్సాహమున నామహాభి వాయు శేష ధూతమై గుం గీరముగ 99
- కన బడంగనఁ బుంబుఁ గాంచ నెల్ల వానినిసేన వార్ధి స్వల్పప్రదేశ
 ములరాక్షససేవితం బంత యంత సూర మనరానియంత యపారమయ్యె 100
- చండశత్రాకరంబయి సంధ్యలందు మిగులభీకరమై ఘనమేదురితను
 నవ్వుచున్నదో యన్నట్లు నాటఁగొనాడు, చున్నదో తరంగంబులయన్నతి గు 101
- ఉదధి విలసల్లు మఱియుఁ జంద్రోదయన న మిగులనద్ధూతిమై గాల నెగడుగుఁ బ్రలి
 చయిపరార్థులంబయి పండవాయు ప్రకటిర తిరింగిలచక్ర గుంపుచు 102
- దీప్తతీగ్రభంజమాస్త్రైర్ల ముగచు మహాలజలచరసమితచే మఱి యగ్రాధ
 జలములను భీరంబయి సంధ్ర మొప్పి, వివిధశైలసమాగులవిస్తృతమయి 103
- దర్శగు ర్గయుతంబు ఎదురగుసుర వరమున కెంతయున్ మహావ రిరాశి
 వాలలోలిమింబుసంస్కృతపద్ధి భోగసంయత మైనయంభోధి యొప్పి 104

- వైకి నెగయుచుఁ గ్రిందికిఁ బడుచు మిగుల వృద్ధినందినజలరాశి వెలయుచున్
భాస్వరాంబుమహారగపంక్తితోడ నగ్నిచూర్ణంబుగతి సద్ధి యలఁగె గరమ 106
- నాగరంబును నంబరాంచలము లొక్క మాదిరిగ నుండె నెట్లన మహాతేజిత
కిరూకిరణంబులన్ మహాద్ధురత జలక, ణంబు లొచ్చారె నగ్నికణంబులట్లు 106
- అంబరంబును మహాతహిమాంబుకణము, లలరఁగా నగ్నికణముల యట్టితార
కాగణంబులతో నొప్పె నాగచయము వలల నబ్ధిని దారకల్ వలలు మింట 107
- ఇందునందును సురవైరు లెంతయైన స్వచ్ఛ విహరింఁత్రి రెండును భీకరములు
నాగరాంబరములు రెండు సమములగుట, వానిభేదము కంటికిఁ గానఁబడదు 108
- అంబరంబుజలంబుల నలముకొనియె నబ్ధియును నింను జలకణాశిత
ఆచ్ఛిరత్నంబు లాకసంబంగలిపహు తారకలవోలె నందచందముల మెఱసె 109
- ఉత్పతితమేఘజాలంబు లొప్పె మింట, నీచిమాలాకులము మహాబ్ధి కనుగొనఁగ
సాగరాంబరములమధ్య నేగతిని రి వంభేదంబు కనుపట దయ్యె నెచట 110
- రమ్యువార్షిధి నలలు సరిస్పరంబు కొట్టుకొనుచుండె మిక్కిలి ఘోరమైన
ధ్వని యె నర్చుచు నుండె నాధ్వని రణమున బహుళభేరినినాదంబుపడి నుం 111
- రమ్యువార్షిధియందలిరిత్న కయము జలచయంబును గడుఁ బరస్పరము కొట్టు
కొంచు గాఢికిఁ గోంబు గొప్పయట్లు అంబరంబున కెగయు భీమ బ గాఁగ 112
- అన్నయట్లులు వారాశియంబుదయము, కలఁగి చెలఁగుచు మింటివంశకును బ్రౌఠ
చున్నయట్లు గగోలుగ నుండెఁ జూడ వానరులు గని గుత్తుకత్వమున దాని 113
- వాయువేగంబుచేత నంబరముఁ దాఁకు, నట్లు లేచెడియలలు గారులలభయద
నావములు విస్మయముగ మహాదధి కలఁ గుటయుఁ గాంచిరి కపులు మిక్కిటఁబ్రవేశ 114

౧౪

- సర్వవిధములఁ దనకును పై న్యమునకు రక్ష కలిగెడునట్లు పరిక్షఁ జూచి
అర్చ త్తరతటమునఁ బదిలమును సేనలను నిల్పె నీలుండు ష్టమ మెఱిగి 1
- ద్వివిధమైందులు కిడు దళదిశలు శ్రద్ధ మీఱఁ బరికించుచున్ సేనమూడ కిఁగ
అర్చ త్తరతటమునఁ బదిలమును సేనలను నిల్పె నీలుండు ష్టమ మెఱిగి 2
- “కిడచిఁకొలందిఁ గాలంబు కష్టములును దు ఖములుకూడఁ గడచునందురు మహాబ్ధి
లైన నాఁడెడఁ దాఱుమాఱయ్యె నిదియుఁ, గాలగతి నాకుఁ గలుగు దుఃఖము మఱియ 3
- దూరమయ్యెను సతి యని దుఃఖపడను అపహృత యటంచు నే బాధ నందఁ గాని
యనువనూనంబు నొసీతయౌవనంబు, వ్యర్థమగుచుండె ననియె నే వంతఁ గందు 4

- నాయుడేవ! నాగి యెట గటలు వగట నామెవయి వీడి యాచేత నవల నన్ను
 నీవు స్పృహించుచున్నావని నానెలత నన్ను ముట్టిపట్టునీ నేను ముదముఁ గందు 5
- ఓయి చంద్రుడ! నీ కేగి ఉవిదను గని ఆమెగంబుననే చూచుచున్నా నన్ను
 దాన నేను గుత్పిన్నిని జానకిని సంయోగంబు గుండును నతిశయించి 6
- రావ మంతుని సతిజోవువే! నాథ! హావాథ! నీరక్షణం నొసంగు!
 మన్నయ్య! అందవచ్చని లివ్వయ్య! విషము వచ్చు నాధించును వేయిగుతుల 7
- ఇంతి నీత వియోగ మహేంధనముల జానకి చింతయే మహాజ్వాలలుగను
 మన్నగొన్న దహించు మామకశరీర మెల్ల రేయింబవళ్ళు నెంతేని పను 8
- అనుజ! నిను విచారాని నే నబ్ధియందుఁ బవ్వళించెద గువ్వధవన్నా యింత
 గా దహించు లేదు నిక్కమ నన్ను యి ఖమిన్నసతి! నేను దుల యగుచును 9
- అశ్రయము దు ఖనారాశి యామి కన్లు నాకు నాశ్రయ మీయల్లి గారు నామె
 కొరికిచే యాశ్రయం బగు నుం! నేను పంచుకొందును నామెతో పాలు భువిని 10
- బ్రదికియున్నది నీత యవ్వార వినుట బ్రదికియుండును నేనును బడఁచిచింత
 ఉపకనవాతకేదారముకొద్ద నున్న ఉదారవాతకేదారిము బ్రదుకునట్లు 11
- అమలమృత్యు పద్మపత్తాయతాక్షి లక్ష్మివోలే స్థితానలమ్మి గల్లు
 నీత న్నొకు చూచువో యాచుధావ శేఖరుం దైవరావణుఁ జేర్చి యముని 12
- అతులముదర మైవపద్మావనం బు గొంచె మే నెత్తి మిక్కిలికూర్మిలోడఁ
 బుచింపొప్పుములయందు పంతులు నూరుపథరామృతమును మేరమీఱి 13
- అతులంబు రసాయన మామనట్లు ప్రీతిఁ గ్రోలుచుకోకదా! ప్రేమ నెపుడు!
 చక్కినివి దృఢమైవ గుక్కిరింను తాళఫలముయంత పెద్దవి మృదువులు 14
- వానీసుస్తంబులు సతినితాంత ముదమునన్ వన్నుఁ గొంటి గుంచినపుడు
 హస్తకొని చాల నాశ్చర్యంబు నిరస మావసాఖ్య గాగుచో మావ కెపుడు! 15
- నాపకి అంతాపాంగి ఎపాదభరితి రాక్షసిమధ్య భీతయై రాముఁడె వగు
 నేని భర్త నున్నును కేగియల్ల దిక్కు ముక్కుల లేచున్నది! ద! అగడ! 16
- జన రాజ్యలేవయి అర్హియింతి దశరావనివాధుమత్తమగ్ధహమునఁ
 బెద్దనాలు గతిలేక భీత యగుచు రాక్షసస్త్రీలవడుమఁ జిత్తు! కృశించు 17
- నీలనీరదములు గ్రోసి నింగివైని మహాతిశయిరేఖ వెలువగుచోక్క స్వచ్ఛ
 మై శరద్రాత్రి నానకి అట! యెపుడు రాక్షసులఁ ద్రోసి నాడుండు రమణి! నిల్చు! 18
- పహజు గ నీత తమగుధ్యంతతోప వాసముల నిత్యశోకపూర్ణాస్తచేత
 నెంతగా గ్రహించుచు వో యెంత దేక కాలవిషమస్థితిం జిక్కి కనునొ పంత! 19

- రాజుని వీక్షించును శరమ్ము నాఁటి తీవ్రముగ వాఁడు చావ ముదీయఁచెని
తెచ్చుకొంద నో యెప్పుడు తీవ్రమైన మాయువిమా మెలను మానపోవ! 20
- రక్షసాధ్యయు దేవతావనిరీతి నుండ యు నైననీతి నాసుండు నిలిచి
కొంగిరించి యానందాశ్రమము లుల మలల సుత్యంక నెపును నావగలఁ బాపు! 21
- నీతయొకవాఁడుచే నేను జెందినట్టి ఘోరదు ఖము మాననచీర విఁసు
ఎదువునన్ బ్రీతి నెన్నఁడు విడుచుతియిది మరులదెంచునో సతి చేరివంత వన్ను! 22
- అనుచు నంతటిధీమంతుఁడైనగాని మిగుల ఎలమండుచుండఁగా నొగులు గమగు
రాముఁడస్త్రాది చేరె నెరవి దిఁకంత మందకిరణంబునై కాలమవామచేరి 23
- శమలపత్తాఁగి నానకిన్ గడ స్థంబు చుచు విషాదాశులీకృతుఁడును నితాంత
మా మావశుఁడును నయ్యుఁడెట్లగుడు పలుకిఁగ సంధ్య న్నించె రాముండు నన్నుతగిలి 24

౬

- ఇచట నిలులుండ రావణుఁడు చట నిండ కుల్యబలవంతుఁడనొ మహాత్ముఁడు నగువాను
మంతు భీరలంకాసకున్తనాశ ఘోరకృత్యముఁ దంఁగొన కొంత వంచి 1
- నగుచేతను శిరివశు చేరువఁ గల రాక్షసులతోఁ నిట్లనె రమ్యులంక
కొరఁగ శత్రుము కాని దెవ్వరికిఁ గూడ కట్టిలంకకు గొచ్చె లక్ష్మణులు లే 2
- అట్లవాసరహృదయండు నుర్విఘాత నీతితో మాటలా విభ్రాతచైత్య
నిఁచుమానసాధంబును విఘ్నఁడౌట్ట రాక్షస వరులఁ జరి శిక్షిగాఁగ 3
- ప్రతి రక్షణ చేది! ఇప్పుడు నునగుఁ జేయుఁగోరది యేమి! తోచి విధమున
భగ్ర మెట్లగుకో చెప్ప భగము లే యెఁగొనర్తు నమ్ములై యా రెండు 4
- మిత్ర కాలగు నియ మిన్ మాట మచ్చు మివాదు లాద్యులు వల్కిరి మను నాఁగ
దైవరామునివీక్షయ్యై నేను చేయుఁ గోరకొ గోర! చెప్పఁగాఁ దలను మీకు 5
- కీర్త సూధమమధ్యము లెత్తఁజే ద్రివి ధంబు ప్రుపథులు వారి గుణంబు లెన్నఁ
గట్టకాఁగ మంబులంబు - మను మంబు ల్లయ నిప్రమల సూర్యులకుల 6
- మిత్రశాంధవవాతులయి మెలఁగుచున్పు వారితోడ నాలోదించి బహువిధముల
దైవవిశ్వాసంబు యత్నము గుఱవఁ తగినపని చేస గాఁ త్తెరచు నంక 7
- ఒక్కో యయి తనవని నొక్కొ నువి సర్వచేయుచు భర్తృమృత్ప్రియతను
మనసునం దెంచుచున్ బలుమఱు లొకండా తగిన నిచేయవారె సభ్యులు నంక 8
- మంచికొల నుది చెంతమాత్ర మెంక కందకే దైవవిశ్వాస మనలు నేనె
చేయుదు నటంచుఁ బలురచుఁ జేయ కీమి అలఁగ దైవప్రసాదాడె యా సభముఁ డొకఁగ 9

- మమః లెట్లు బుత్తమాధమ మధ్యముల న యుండురో కలు యుండు లుంప నుత్త
మాధమంజలు మతీయు ఏ వ్యగులు కం గ్రహియ్యో శో ముత్త లంద యుండి 10
- శాస్త్రదృష్టి న చూచుచు సర్వవిషయ విమలపరిశీలనో ధర్మవివాతులైన
ఉత్తము లొశ్చుంతులై రత్తము మని ప గా కు నితము ప్రాజ్ఞజనులు 11
- అర్థసర్థియ విషయంబునంకు సుంకు లెంతో అన్ని ముతముల నంది కూడ
నంద తొ నిన్మయంబున నంతమొడు నలకును మే కధ్యు సుంకుబుధులు 12
- తాను బట్టికంజేటి కొను ముగ శాశ్వతుమ మూర్ఖనాదప్రవృత్త మందు
నైకమత్యమే లేక కాట్లాక వారి సుంకు సుధమ బుధు మాన్యజనులు 13
- మీరు ముతిమత్త లు కాన మిగుల క్రేష సుంకు మూహించి చెప్పెడు మాన్యులారా!
అప్రకారమే నేను జేయుం దలంకు మీవానరు లొ శోటివేమొది 14
- తన్ను కొలుచుచు నుండుగా దాశరథియు నెట్లులైన వారాని నిజ్జ దాటు
ముట్టడింకును మనలకు దిట్ట యుండు ననుచు దోచుకు నున్నది ఆంతరమున 15
- సబలుఁ డగుచును లక్ష్మణసహితఁ డగు వారిరానిని గట్టియో బాహుబలము
చేత నింకించియో దేవు చేయె యె వచ్చివకు రాకుఁ గీత మనపయి నింబు 16
- బాసరసమూహము వేగ వచ్చి ల క ముట్టడింప మన్నె యాపుకము లక
యంతరాక్షసస్సైన్యంబు నేవిధమునఁ గాచునుటయొ యూహించఁగాఁ జనుఁ గడు 17

8

- రాక్షసేంద్రమహాబలరాజతుంగు పలుక నిటులు రాక్షసవరులఁ గని
వారు ప్రాంజలులై యెట్లు లిక్కి రప్రక రాక్షసేశ్వరులైనయారావణుఁ గని 1
- శత్రుపక్షిమహాబల లెటుగ కించుకైనను గీతఁహీను లుండు
గుణిగు నవిగీతి చదుల మలయుచుంట, 'రాజరాజమహారాజ! రావణాఖ్య ! 2
- పరిఘిక్తులు కూలముల్ పట్టములు, మతీయు నన్యాయుగంబులు మనలఁ గలుగ
నలి యుం బుబల న లాగుచుంగ నీకు నేల విషాదన క వ్యాకలతలు ! 3
- భోగవతిపట్టణంబు దాపునకు నేని పన్నుల యధిమందు ఎవన్నుల నొన
రించి యోడింపవే మినునందితకుం యక్ష టిపరీవృతుఁ డయి కుడించి 4
- ప్రథితైలాసశిఖరసంవా యైగ ధనమతో యుద్ధ మొనరించి తేతణంబు
నతని స్వాధీనుఁ జేసి నయ్యె నీకుఁ బైగ నతఁ కవ్వఁకు మహేశ్వర వాతుఁడు, 5
- లోకపాలకమహాతనునీ కుంకు కడు బలవిరాజుఁడు డతని కీబాగులగు
చేత గల్పితివిదా! విశిష్టభంగి లోమము వహించి యక్షవర్షుల బయింది 6

- శంఖాంబు వృక్షాంబు యిట్టిజేతలకు నీవు బ్రహ్మా విడిచి
 పుచ్చితివకాక యింతను నేయె దివిః సర్వజేవవతుశ్శుతి గర్వ మడిగి 22
- అన పమానుండు నింద్రునిను రణంబు చేయఁ బంపుము వానర శ్రేణితోఁ
 రావ ని నరేంద్రేయ ర్యకున నరఁడు మిగుల నవలల విక్రమమేముడుఁ డయి 23
- ఏదో మనము కరాకున నెఁగునే నెవ్వఁడో న వరుడు వచ్చి యేము చేసె
 నని విహదంబు నవసు కెండు నొనకుము రాముని వధింపఁగలవునూ రావణ ! అని 24

౯

- సె రసేనాశియుఁ బ్రకృతుం నంగ గలమేఘవీరుండు నిరుపమాన
 వీరుఁ డె నంజలి పొంది ఎవయ వెఁగఁ జేవదానగంధర్వదివ్యులంకు 1
- ఉరగవతగంధారుల కొక్కైన నీయెగుట నిల్వఁగలఁడో నీమిషమైన
 రణంబుం దింతఁ బుచ్చుకుట నులఁ గిను నెదిరి గోరాఁ బోరాఁడ నెంద 2
- మనకు భయ మేమి లమి క్రులమయి యుండ విశ్వమున వానరుంకు వచ్చి
 మనల న చించి నేమి వచింతుఁ బ్రాణమల నుం నేను నేననఁకుం 3
- వచ్చి పోనేర్చు దిరిగి జవమలతో నాన గియ్య యైనచో నొ
 సర్వరాగిరి గృంతికలవనులఁ గ్రోతి యనునదె లేకుంఁ జేతు నిపు 4
- పుంసురక్షణ గావించుఁ గిము నేనె నీకు భయ మేమి వానరాశిగఁ గు
 కంచిదాల్చె నాధ మేకెంచిన దని దుఖమందకు వంతు నంబోప నను 5
- అంతి దుర్ముఖ ననువాఁడహంకరించి ప్రోధమునఁ బల్కె మనక గ్రహిచేష్ట
 తలఁప నకుమఁ యము కిలె నకట ! మనకుఁ దలవంపు గన్గెం నాకా 6
- శ్రుతియు నంతి పురింపును గిర మతిండు పరిధవ మునర్చె రాఁగ బ్రతుని నవి
 మానము ముట్లఁజెనె న్నైన నే నొ కండ్లనే చాలు నని యొక్క మణములకె 7
- సాగరంబును తొడి న రాగిగము నంను దాఁగిఁ బాతాళసుంకు గున్న
 సర్వవాసిరిబహువిధాన వెంపల్లి వచ్చి నిలుతును నీదికునదమ ల 8
- తప్తదంష్ట్రంకు కడు బలవంక నమత కోపముగఁ బల్కెఁ జరిత్రైవని పరిఘము
 మాంసకోణిరేమిమితమనాతిభీక రమును కృపణుడై తగిలదై రాముఁ డం 9
- అంకంబుకు గృహణుడై నట్టిలక్షణుండు సుగ్రీవుఁ డుం నే నుత్యక్తుని
 తాను నాధించె నారాత్రి వ నరుంకు మతియె లేనట్టిపని చేసె మగిఁ గాని 10
- రామలక్ష్మణుల వభీమబలుల నీవరిఘచేతనే చంప యిప్పుడొ మఱ
 తిరిగివచ్చెదఁ గావ న దీనముగను మఱియు వచియింతు నింకొక్క మట వినుము 11

యుద్ధ కాండము

14

అరయ్య నుపాయకుశలుఁజే యరులఁ జంప నోల్ల జననవృత్తి తీనియాప విని

కామరూపధరుల్ యూరికిదొడ్డులును యుండుల్ భీమదంభులు లెనయ్య

15

రాక్షసులు శేవదేలు నరవ్రసద్ధ రూపములు చాల్చి చేరి యాభూవు రాము

సర్వభయము లేక చేసి వ్రసంగములను భతతుఁ డనుఁగ వచ్చినార మేము

16

నిన్నఁ గైకొని రమ్మని సన్నుతిముగఁ బంపె నాతిం" డటన్న చావలుగులు విని

రాక్షసఁ జేయు శేవ రాజధాని కెల్ల వానరబలముల నిగట విచి

4

శూలశక్తిగదాధరాస్తోత్రము యుతులమున పాపజ్ఞ జానములము నయి

నిల్చి యాకామ న సైన్యనిచయముగను ఆశ్రయశ్రమముహృష్టంబు ర్థమిది

15

వానరుల నెల్ల న బంపనైతిము యగు నదనమున కింతి తెలిసి యాసంగి నయి

రాక్షసక్షులు లిరువురు ప్రాణములను విడువ రిందు సందేహ మేవిధిని కేసు

16

కాంధకర్మ నిగంధుఁడన్ క్రర్యరాశి వీరుఁడున్ ర్యవంకుండు పెటనె కను

గ్రోధింప లోక రావ యగును యియె మీ రండ తీయ నం జని రకుంబు

17

నే గొకిం న చంపుదు నిమిష మందె రాము సహలక్ష్మణుల గ్రామిని గాను

మింపు నుగ్రీవు వానింగంతి" ననఁ బర్వకోపమడే గాంబు పరగనతఁ

18

వజ్రహనుఁ డన్న రాక్షసగుఁడ చాల్కఁ జూచి తనకు ఖంబునె నాకి నరంజ నని

మీరు మీమీపనుల నుం జగోరుముఁ జని నే నొంక న భక్షింపు నులపుల

19

స్వస్థల లల గొని ప ధువాగుఁడ బ్రయ మాటఁ క్రీడి నఁడే కియ గి మెంటి

లక్ష్మణమేత నుగ్రీవు లలచి బంప అంగదుని మార్చిన్ రాము హరి మువరు

20

౯

అంతట నిగంధుఁడన్ రభస గ్వాయుండు మార్గశ్రీకుసుమ బులు గూరయజ్ఞ

వాం ను గావోడరుడు వి శోధుడులగు అగ్నికేత మహాపార్శ్వ లలు రుతిరులు

1

రశ్మికెతుదుర్ధ్వలు రాత్ పల లింద్రశర్మ మహాశేఁ రిరు తాప్ర

హస్తంబున్ రూపాక్షి గగ నతిబలుఁ డగు వజ్రదంష్ట్రుఁడు రాక్షసవక్షుడు మతియు

2

దుర్ముఖు డును పాకాయు రుతియును దుష్టధూమాకఁ న్ గూర్ధురత లేచి

ప ముట్టసప్రాసలు ఎట్టి కె వ్రాలచాప గాంబులు కేరఁ జాల్చి

3

విప్రులకితఁడవ గొని గొవీరిగి కీప్త తేజసులై మహాధీరుఁడె

రావణునితోడ నని రిట్లు గాను నిపు లక్ష్మణమేకు సుగ్రీవలాలితుఁ గని

4

లంక నాశముచేసి కళంకుఁ గ న యట్టివ నుమంతుతో నున్నతట్టివాని

గంపిటిని జంపవత్తుము హరుల వన్న రాక్షసుల నాయుధాళిఁ గరములఁ గొన్న

5

- వా స్సైది వానింకిఁ గుండఁ జెనయి లిఁగుటయుని శేరి రావ
 గానఁబడునెడఁ బయలు మెఱయఁ బుకె నిట్లని అన్న రావణ! గనుమని 6
- త్రివిధ నైనయఁ బయలుల తీవ్రెని యపుఁజనిని నాలవదైనయట్టింక
 నంటు నెఱకెచ్చు నని చెప్పురాని బధులు విక్రమము మాప మన కిది శేళ కాదు 7
- బిష్కంఁ గ్రుచ్చులం దభియుక్తులం ద మఱియు దైవోపహతులందు మాటదక్కు
 నాలవయువాడు మానఁ గాన బరీక్షఁ దెలియవలయును నిపు లున్నస్థితి యెది యని 8
- అప్రసక్తుని విడిచి నశ్చతబల యగుని శత శేష భువబలయుతులకైన
 న్న ధన్ శ్రీరామ! హవనునందు మారుకోనఁజూచుచున్నారె మఱులు లేక 9
- అతిభయంకర రాశి నంటు దాని వచ్చి హనుమంతుఁ ననునొనానరుం
 చేసనట్టింకఁబర్చుచును నెఱవ సాధ్య మెనది యేమహాశక్తునికిని? 10
- అ రిషేయఁడందు విద్యంఁ గలుగ రిశ్మలయందుఁ జల్కనభావ మెపుడు తగదు
 తలఁప రాక్షసరాజ! నీ శత యహం రించె రామునినని నాచరింపఁ గోరు 11
- భయంకరా నిఁ దంఁ గఁ గనినను యతని జంపెను రామఁ గాహవన నందు
 విధి దా! ప్రాణుల కెల్ల కలయుబలము వలనఁ దగుచాఁగు నెఱవపుఁచుట 12
- ఒక దయశస్యమై యాయుష్యమై ను హర్షి నాశకమై మహాతాఘమై
 మాంధ్యమై పరిదాహిమర్శవంటు అదియె కొనికెచ్చు నునకు బహుభయంబు 13
- బలిషఁ గొని చెచ్చు అను బరమనాద్వి సత్యమర్థుర విశిషియంగఁ గేలు
 దానఁ గెహం ద తలఁచు మోదంబు కలుగు కలహములు కానినీయాల ఎత్తె 14
- పీత్యవంటి ద ధర్మప్రవృత్తియందు రాముఁడతనితో నపు న వైరింబు తగలు
 ఈనిర్భీ నైరం వానికొఱగ నీత నొసఁగుటయే చాల శ్రేషఁ గుఱు 15
- సగజ సాశ్వ మహా క్షయఁ గనుయిత పురము శ్రీరామశాణ్ని హాదయగు
 లోననే భక్తిఁ గను జన ని బ్రదుకులే మేలు శ్రీరామపాదయుగ 16
- మిగుల ఘోరము ఎక్కిలి యణితంబు మహాతద్రుద్ధమన్ శౌర్యమండితంబు
 కపమహాహైర్య మెఱింగి ఎపులల నె గన్పలొననే మే లీరుఁగను సీత 17
- క న వినాశం బు గాంకులంకౌశురంబు స్వరాక్షసహూకులు ఎఱుయఁగలరు
 రామనిష్ఠిని నశీరమని గొని పోయి స్వయముగా నాతని కియగున్న 18
- జాంధవులందు గానల్కు పాటిచేసి చేయనగు నీత రాముని కియనగును
 గాతము తక్కిను హమాట పొంచక యింక మీనమేషము లీరుంగనొన నీత 19

య ద్ధ కాంఠము

21

శరదురుసూర్యకాంతిచయసన్నిభముల్ దృఢమ్ము నవాగ్రభా

సురభునపుంఖముల్ గలుగునుందరరాఘవబాణజాలముల్

20

త్వరితగతిన్ వధింప లయతాండవకేళి యొనర్చులోన నిన్

తరుణిని జానకీసతిని దాశరథిం గని యాయ శిలగున్

20

అనుపమధర్మనాశకము నార్తికరంబును నై పశోపమున్

వినుతము గాఁగ వీడి కని విశ్రుతకీర్తికరంబు ధర్మమున్

తనయుల మిత్రులన్ వాతులఁ దక్కినబంధుల జీవితంబులన్

గనికరి మంచి నిల్పనగుఁ గాంతను రాముని కిచ్చి వెంటనే "

21

అనువిభీషణవాక్యంబు లాలకించి రాక్షసేశ్వరుఁ డైవట్టి రావణుండు

వీడి యందఱి మిక్కిలి వేగముగను స్వీయగృహమున కేఁగ యోజించుకొంటు

22

౧౦

ఎమ్మట నువ్వప్రదీప్త ప్రాచీనంతః, బ్రాహ్మధర్మాధ్యనిశ్చయపరుఁ డగుచును

భీమకార్యనిర్వహణ విభీషణుండు, రావణగృహంబునకు నేఁగె రయ సుసంగ

1

అది మహోన్నతశైలంబునట్లు లున్న తంబు శైలాగ్రచయ సన్నిభంబు మతయుఁ

గమ్రసువిభక్తబహుళకశ్యము నితాంత జనపరిగ్రహమును సూరిజనబహుళము

2

మంచిమతిమంతు లై నట్టిమంత్రజనులు గలస్థలంబు మహాప్రరాక్షిసగ్రాంత

రక్షితంబును మదకరిరాజి విఠచు బహుళనిశ్వాసయ త మైనవాయుయుతిము

3

శంఖఘోష మహాఘోష నదమలంబు, తూర్వనాదానునాదితతుందిల బు

ఓహుళకాంతాజనయుతంబు బహుజనపట వృతమహాపథయుక్తము విస్తృతంబు

4

తప్తకాంచననిర్యూపితను జెలఁగుచు భూషణ త్రమభూషితమును నితాంత

సుందరంబయి గంధర్వమందిరములు నిర్జరావాసమట్టులు నెగడుచుండి

5

రత్నసంచయబహుళవిరాజితము, భోగవతి యన్నపాత శ్రవరిని జోలి

యొప్పుర వణునిలయును నప్పుర తిగఁ జొచ్చెను విభీషణుండు విసుద్ధిహృదిన

6

బహుళతేజ విరాజితభానుఁ డెంబు దంబుఁ జొచ్చెనువడుపునఁ దనరి కాంతిఁ

బుణ్యుఁ ఁతండు ఎనియె నత్సుణ్యుడేద విదులు గావించురావణవిజయఘోష

7

మంత్రకేవలిమల ఎవ్రమవాతులఁ గనె నతఁడు దగిపాత్రలన్ మఱి యక్షతలను

ఆద్యపాత్రలఁ గొని వారి లలితయుముగు కర్మకాండనిమగ్నులై కరి మెప్పు

8

దీప్యమానుండునై తనతేజము ను పూజ్యమానుండునై మాం భుక్తులగఱి

ననన్య యహాభాం నగ్రజఁ గని వందనముచేసె నతఁడు సభ కింపి

యుద్ధ కాండము

హితము మహార్థసంయుతము హేతుమయంబు సమస్తకాలసూ
న్మతము శుభప్రదంబు నగునీమహానీయ వాలోపదేశమున్
మతిచెడియున్న రావణుడు మానవ్యమ గా గ్రహయింపలేక యీ
గతిని వచించె గోప మనుగాఢ మహాజ్వర ముంది వెంటనే
ధయము రవంత లే చెవరివల్లను నా కింక సీత దిక్క చే
నయమున రామచంద్ర నకు నాయెదుటన్ నిలువంగనోపక
మయి గను లక్ష్మణుం గొని యు నందఱుడేవతె లింద్రుకోడుతక్
సయి గను నెత్తివచ్చి నిలువంగలఁడె యెక్కడైన నన్ననివ్
అని గచియించి జీవతలనైనను గల్పెడుచండచక్రపాం
బున బలిమిన్ తునించి కగుభూరివాతంబును పల్కి నట్టిక
మ్ము మహాతున్ విభీషణుని గొమ్మని యూర్జి యొసంగి శిష్యు మా
తని విడిచెన్ రవంతయును దద్దత లేనిదశాననుం టుల్

౧౧

పాపశృతమున దిక్కిలి పాప యగుచు నాస్తప్తపంపస్కాదము నందక శకు
మైథిలీకామమోహితమానహీనుఁ డయ్యె రావణుఁ ఁసమయంబునంకు
మంచి యొనరింపఁదగినట్టి మహాకాల మరుగ యుద్ధం ననకె తగినట్టికాల
నైనె యని తలంచి రావణుం డి లమంతి వాతగణాబులఁ జేరంగ నెంచె వదిలి
ఎంచి నెంటనె రథ మెక్కి హేతుకల, వితతమున్ మణిఎద్రుమవివిధభూష
ణాంచితింబును ఒకమహిమశక్తియుక్తి మకులముస్వననిభస్వగాంచిరంగ
ఎక్క రాక్షసే ఖండు నేక నభకు దిశవదనములు తనరంగ దితణందె
యోగ లనచ్చాధిపతియొ యొనరుభీక రాయధిపనే అలై యేగి ర నింట
బహుభాక్త్యభేషం బలు ఎ విల్ల వివిధభూషణభూషణుల్ శీలకొండ
వెనుఁ బ్రక్కలఁ బరిగార శుకుసరించ చనియె రావణువెనుచెంగ నభంగ దో
రథులు నతరథులన్ గళాభిర లందు మదకరులపైని నొక్కర హస్తధి బలు
మితి కు వయస లక్ష దైత్యునికాదు లెంగ, తోచని రానింట నుష్కులయి
గదలు ఎగి బలు శూలప కిడుభయంక రంబు లుండు కుంబన్ శోరురంగులు బడి
ఒకమహిమశక్తియుఁ దాల్చి గళుబలులు కేలువేలుగ రవ నవేంఁ ని
హస్త్యవాద ఎ ప్రకంఠ తములంభ నదోటియుఁ జెలకొమ్మొదముగను
రావారధింబ గన నేమి వ మృల దిల వ్యాపంచె గాజపీఠ రథంబ

- పోవుచుం గను శుభస్ఫూర్తితో విసులమువాతాతవత్త్రిం బ గెలసె రాక్ష
రాధినాథుడై బండురాభతో నతడు తారాధిపనుళోభ నంద మిగుల 9
- హేమమంజరిగర్భంబు లెసకమెనఁగ స్ఫటికమట్టులు తెల్లనై వఱలుచుండు
దామరవృక్షనంబులు నవ్వదక్షిణంబుల విరాజిలెన్ బహుశంబు లగుచు 10
- వృగివిపయ్యున్నరాక్షసుల్ శేనవేలు రథముపయి నున్న రాక్షసిరాజునకును
జేతులు మొచ్చి వందనశ్రేణి చేసి రథోభక్తిని శిరముల నవుడు వంచి 11
- జరుజయరవం బ లాశిర్వీరనకు లెసఁగ నామహాతేజః దైనవ శాసకుండు
నువివాం ను నత్యంతశుభకర మగు సభఁ బ్రవేశించె ది తనవ్యందనంబు 12
- అనభోభవనంబు గ చానివర్ణ రజతమయినట్టి స్థూణవిరాజితము
శుద్ధ మెఱిసిస్ఫటికాంతరి మయి దుక్కుపట్టోత్తరచ్ఛదారు మయ్యె 13
- అటువందలమంది మహాశూర కయము లెప్పుడు రక్షించుమయనభ యు
విశ్వకిర్మిని గ్రతమయి వెలయుదాని సంతః శౌచ్ఛెను శ్రీరావణాసురుండు 14
- వజ్రనైహార్యమరా మయి వఱలునట్టి మహిళానంహాసనంబున మంజులగు
నూనచర్మము దానిపై నతిమృదువగు దిండు నుంఁగెను కథ యెల పెరియుండె 15
- అవును సభఁ జొచ్చి రావణుఁ డాననంబు నై నధిష్ఠించి మహాతనిర్వృష్ట
రాక్షసులఁ బిన్వెనంపె శ్రీఘంఁడె రాఁగ, మహాతకృత్యనిర్వహా గ్నుఁడనుచు 16
- రావణాజ్ఞను గైకొని రాక్షసవరు లరిగి రంత విహారిస్తలాదికమున
కయనగృహముల నుద్యానచత్వరముల నెల్లెడల నున్నవారిల కిం గెలుపఁగ 17
- తెలిసంతనె రాజ జఁ దలలఁ దాల్చి రథములం గొందఱున్ బ రివ్యులంబు
నశ్వములఁ గొందఱున్ గరింద్రాఢిఁ గొందఱు అటులె నను నుండును బలులగిని 18
- పీకరాక్షసు లరుదెంచి యింటనె సభఁ జేరఁబోవుచునుండ నాశ్రీ రమిం
లంక యంతయు నింక దుర్గభరథాశ్వ ముల గిహంగమహిమృ గు గడిమి 19
- వచ్చి యంతఱు తమతమవ హాసములు దిగి సుహారంబునందె రూపవర్ణ భు
జొచ్చిరి తట మంత కిశోరిము లవి గిరిగుహను జొచ్చి యధానఁ గృత తిని 20
- వచ్చి యందఱు రావణునిద మలకు మ్రొక్కి యాతనిచేఁ బ్రభువూ ల
మై ముఖోపతానం లపయిఁ గను వినిధములు మ్రతవియ 3 మివి 21
- జ్వలలఁ గొందఱు కొందఱు పేరములను భూమిపై రత్నంబుల గల గొంద
ఱందఱు మహానంబుల లగుచు రావణుననుజ్ఞ మతిగొదిలించి వ 22
- త్యాగ్నాయుండీత్యాగలు బ మఖ్యు లైనమృగములు పంపింత లైనగులు
లమతఁబ్ధిబంబున నలగువారు మతియు సర్వజ్ఞు లైవృత్తాగ్రహరులు 23

శతశతంబులుగాఁగూడ రౌర్యనిధులు, శూరు లగువార లెందఱో చేరి రట్లు
సర్వవిషయంబులు దమ్ము సప్రవృత్తింపఁ దగినవారలు స్వర్ణ సుందర మగుసభ 24

హేమవిత్రితాంగమయి యింపులు గుల్కుగఁగఁబువై ఈయ
స్తోమ మెసంగఁ జక్కనయి సుందరయుగ్యము విస్తృతంబునై
క్షేమముగూర్పఁగా విమలకీర్తియుతుండు ఎఱవఁబండు శో
భామవాతుండు వచ్చి దిగి భాసురమౌరథమున రియంబువన్ 25

వందన కూడఁగిరి తనభాతకుఁ బేరు వలించి భక్తితో
నంశోఽయాసనంబుఁ గొని యం దుఁబిట్టుఁడు నయ్యె నట్టలే
పొందికఁగాఁ బ్రహస్తశుకముఖులు వందన మాచరించి యిం
పొందెఁగియాసనాళిఁ గొని రొప్పుకదాజ్ఞను స్వీకరింపఁగి 26

తనర సువర్ణ భూషణవితానమునన్ మణిఘాషకావళన్
వినుతనువానావిసరవిశ్రుతవస్త్రయుగప్రధారిణన్
దనుజగణంబు చందనవితానమనోజ్ఞ మహాసుహ నల్
కన సమమూలలన్ గళములన్ సభ నింఁడె మహాసువాసవన్ 27

ఇందఱు వచ్చి యుండియును నింతమహాసభ యుండియున్
గందఱుగోళమానటలుగాఁ బలుకం జొరఁగైన సన్నఁగా
మందను గాఁగనైన నట మాటయె యాఁకఁ జొరఁగెనూఁద
త్సందరి రావణాననముఁ జూచుచునుండిరి యందఱున్ సభన్ 28

ఈ బహుళాశ్రుశశ్రుములఁ గాంచి మహాబలశౌర్యముల్ కడున్
వినుకెమహాసభన్ వెలయువీరులమధ్యను రావణాసురిం
నుమమకాంతియింపఁబును నరభృతశక్తులు నై నదేవతా
జనవసుగుధ్యుం దెఱఁగురౌర్య పేంద్రునితోలె నెంతయున్ 29

౧౨

సభను మితింజయుంగు రాక్షసవిఘ్నండు రావణుండు కలయిం జూచి రయ మెసంగ
వ్యాసోపని బ్రహ్మ భద్రముగను, నాజ్ఞచేసె ధనుర్విద్య నలరువా 1

మఱియుఁ జతురంగబలముల మహాతనర రక్షణంబుఁ నిమిషంప రాతి పగలు
కీటికిన్ము ౨౩౦ జూచునొనుచు నుండి రాజశాసనమును చాల్చి రమణఁ దలను 2

తలఁగంటె ప్రహస్తుంగు రిసినబలము లెన్నిటనో నిల్చి లోల నెన్నిటినో బ
యటను బ్రక్కల నిలిపయు నంతిస్రము చుట్ట నట్లె యున్నయు శుద్ధహృదిని 3

- వసంతకాలమునందు సువాతసల లజ్జానకుంధిరంబు
 లోకవేదలనల దూరభద్రమొనరింప నవ్వలను కచ్చిగా 4
- అని ప్రకాశ్యుడొలిన గతి ది రా వాతరతి యిట్టి రాగం
 సుగంధమునందు ముఖంబు యెల్ల కలెనెని నెని 5
- అయ్యం బేదో నయ నెల్ల నుం నుఖమె నుం గెదో వాతరథంబు
 కా యుం బుంబుం వలం వామ సర్వమె గివా రెట్టి కయలం 6
- ధర్మకామార్థసంశయ తిరుగు నుం దుంబుంబుం బా రంపం ట్టి
 రయం బుంబుంబుం నేను నేయ నింతవలకును వింతయే గాకం 7
- వాసు న సూర్యుంబు దీనతలకు | మా ముంకు నే దా లనగి
 యుంబుం పాధిం గుం బుంబుం బుం గాంబుం బుం బుంబుంబుం 8
- బుంబుంబుం బుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 అయ్యం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 9
- సంకీర్తన ప్రసంగంబు జాల గ వాతరతి దీప్తంబు చాల ర
 గనగం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 10
- కన్యకాంక్షను నతిను నుంబుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం
 నాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 11
- మూలంబుంబుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 నాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 12
- కయంబుంబుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 కలం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 13
- కయంబుంబుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 యామె యుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 14
- కాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 కుంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 15
- అయ్యం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 కుంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 16
- కాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 కుంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 17
- కాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం
 దాంబుం బుంబుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం బుం 18

- బహుశస్త్రస్వసమాకీర్ణ వార్ధాచారధులు నాఁడొక్కఁడే యీరా ? 248
- అంతఃపురహారణంబు చేయునోపే గాన్త్యతలు కాయ లో కాన మీరు 19
- చేయఁదగినకృత్యంబుఁ దోచినవిధమున నాకుఁ దెలుఁ భయపడనా నడలను ?
- తొలుత దేవాసురరణం బ నలముగతిని 7లిచినాఁ ను నూ ద/ బలమిలన 0
- అట్టిమీద బలము నాయం గుంకి భయ ము 7 లో నాగులను
- నరయుగంబున యోజించి నాఁడెవ్వఁడు వార్ధము తీరంగి వారు చే 21
- నతఁడ యెఱుంగుటచేతఁ గరము వినియగ్నాకు నీ నుచి నగుంకి
- దా ర్ధమను వధియుం బతగునుపారు మేము మిథి తోచిన ఔవల మీ 22
- జగం నం దెవ్వరిఁగూడ సాగరంబు కడచియుట నాధ్యం కాదు కిపులు
- ఁటియే వచ్చినంబు తథ్యమును నశ్చియ్యు మున్న శేక గంతు 23
- అనఁచి గానుపరీతాత్ముఁ డైనరాక గుంఁ మరిదేవని చోయుకం విన్న
- కంభ దుండు మిక్కిల పమును బలికె ప్పగిలె యెఱుంగు 24
- వాయుఁ బత్నీగుండును నిరంతర మన్ ఓను గావనుపు రూ
- రామము తఁ దెకటర రావణ ! మ క చేసిం గో
- మది నున్న రె నవసతవయన్ ననుఁ జ్చయుం
- కూకుగ యన్ నో యమున యందినస్వధి గివు నం గన్ 25
- సర్వ 51 క- మాచంద్రియనను నిర్వివాంబయె యుం గొచిత్త
- ంబ యెఱుం బలత యావయంతి చే గివు గొడ దోచినవిధమున 6
- న్యాయ గం గ రా కల్యముల రా ముడిపనె సుఖితాస్థానహృదయుఁ డగుక
- బొం గికి ము దొల రొక ఆ గ కినువ పత రాంప 27
- అమం గి 10 మ యనం డుగ్ధలముల నొనఁగు నెం గున హాగి
- ధు 10 మ బలకి మగిఫలితము లచ్చెగిధక నఁ గలు 28
- కల్ప గం యందుఁ గ నె శోయ వలయు నానో నం బు బని తదువరి
- అ 29 గం నవల మం మ లరిసెడివాఁ కు చ్చుండును 29
- కల్ప కల్ప 10 వు తెఱి గ ములం నంబులై వచ్చి వగ ఘటిం
- కిం గంబున నవగ్రాతి 10 6 చమున రంధ్రమే నంచలయలు 30
- మ వి లంకుడి గెం గ మును గి నొన చ్చునూ మిగిలి నె 31
- గం గి గం పు న ఒంపకుం విచె విమ ననో మిగ్రతి మగ రామ మునల్లు 31
- నీ గొన మురితెడినె పులఁబనె జక్క-దిద్ద రాక్షసులను జాలఁ పెవఁడు
- నీ నొం నె త క ననే కుల శత్రువులఁ బం గెం గం గంబును గొ 32

- శత్రుఁడే యైన మఱి వివ్వంతుఁడైనఁ బావకమరుత్తులైనను వరుణుఁడైన
ధనదుఁడైనను బుఱును దాఁచి చేత గిరినిభమహాశరీరంబు వరగుకతన 83
- తీక్షణదంష్ట్రుల మిక్కిలి దీటుచు రణ మే నొనర్పఁగ నిందుఁడే యైనఁగాని
భీతినందును వధియించివైతు నేను రామలక్ష్మణులను రుధిరంబుఁ గ్రోల 84
- అనిమొన సంహరించి యీణమందె మహామహు రాఁకు లక్ష్మణున్
కొనుమని నీ కొసంగుదును కొప్పన సద్విజయంబు సౌఖ్యముం
గనుము ప్రకాంతి నందు కలకాండసహస్రము రక్తమాంసముల్
తనియెడఁ బ్రావెదన్ మిగులఁ దృప్తగ సందియమంద కిందులో 85
- రమియింపగను స్వేచ్ఛఁ గాముసుఖమున్ రంజిల్లఁగా నందుమీ
తమిమీరన్ సురగ్రామిమీ భయమునందంబోక కార్యంబులన్
విమోచనాహము నుది చేసకొనునూ వేడ్కన్ వధింపంగ రా
ము మహాకూఁకుడ నీకు వశ్యయగు నాపూఁబోయియో నీరయున్ 86

౧౩

- క్రుద్ధిరావణ శాంతముఁ గోరి యపుడు యీణము తలపోసి రెండుమాస్తవ లు మోల్చి
అంజలి ఘటించి మ్రొక్కి బహుబలుండు ఎలికె నిల్లు మహాపార్శ్వఁ గులికెనుచు 1
- భీకరమహామృగాదికవ్యాకులవనిఁ, జేరి కని తేనెపట్టులఁ గోరి తేఁ
గీయును గ్రోలఁ జెప్పఁడు తృప్తిమీఱ నకును బాలికుఁ ఁతఁడే యన్నిగత ల 2
- రిపునిబద్ధుఁడవు నీకు రిపుఁ ఁవండు! ఈశ్వరేశ్వర! నీకు నే జీశ్వరుఁ ఁవఁ
చాలనంపక సుఖముగా నాక్రమించి, స్వేచ్ఛ రమియింపు మెంతయు నీతి నింక 3
- పూని కుక్కుటవర్తనంబును రయంబు నీరతలపట్టి మీఁదికిఁ జేరి చేరి
చక్కగా నాక్రమించి స్వేచ్ఛగ రిమించి యందుమయ్య మహానంద గంద మయ్య 4
- లబ్ధికాముఁడ వైనకాలముతిదువరి నేప్రమాదంబు వచ్చిన వేధయింబు
కలుగనటు నీకు నునకుంభకర్ణుఁడు మఱి నేను నిందజిక్తును దాని నిమిషంబుల 5
- వక్షయే వక్షపాణియై వచ్చెనేని త్రిపుకొట్టంగనేర్తుము తీవధంగి
నిందజిక్కుంభకర్ణుల నేనుగూగి వ్రాలనీయుము రాజ! నీవైని నీఁగ 6
- సామవాసవేదములని చతురుషాయ యులను మొదఁ దూఁకును సహామూర్ఖు కివి
నీని విడిచి దండంబునే వేయిగతుల వర్ధిల్లి వాఁంగనకు నెల్లకను 7
- ఎచ్చటికిఁ జోవ వవనర మేమి మహు! రిపుల రానిమ్ము రాఁగ వారిని మహాశ్రు
శక్తియుల నొంది నీడవళ మొప్పవర్ప వలయులము మేము నీ కింక పలకు వెంగ 8

ము ద్ద కాం డ ము

అనుమహాపార్శ్వవాక్యం బ లాలకించి సంతసించి యొనన్ 100 సం యిల్లు
పలికె రావణుఁ యోమహాపార్శ్వ! నిను బ పూర్వవృత్తా త మొక్క టిప్పుడు వచింతు
పుంజకస్థల యనునట్టిలోగవినిత యొకటి మించిభవం బకొద్ది గాకు
నా సంబువ నెవ్వరి కగపడకయె పోవుచున్ గానబా వన్నీసంజమట్లు
అంబరంబున నే నాఁ యంబరంబు విప్పి యాటెను 100 చి విడిచినాఁడ
గాలి కల్లలకాడుకనులమఱు లామె వణఁగుచు నరిగె నాయజునికడకు
చూచిచూడఁగ నే మహాసుందరి నెఱఁ దంకయు గ్రహించ మగుల సుహృత్తుఁ డగుట
నన్నఁ జూచి కోపించ తా నన్యమాట లివ్వి రాగాఁగొది మొద లేప్పున
అగ్రకాంతను బల్కి నీ వామె కిష్ట శ్రమయును లేనియెడల గుంచితేని
సొరయు కేయిముక్క లై నేలఁబడును తప్ప కని లిందుచేత నత్యంత భీతి
చేర్చునై తని వై దేవా సీతను బల వంతను న నాదుశయ్యపై వార్చి కేగ
మనల 10 నాఁగ గుట యతఁ యుఁగని రావణ కౌతేమిచున్నాఁడు రణముఁ గో
ళాగహన్ నిద్రపోయెడికేసిరి మఱి క్రూరమృత్యువు కాంగంఁగ బూర్క వేగ
లేవునటు క్రద్ధుఁడను నన్ను లేపవచ్చు చున్నవాఁ డంతమూర్ఖుఁడో యన్నరుండు
రెండుకాల్కలైతాఁగుల స్థలం నాదు సశితశక్తుల నెఱుఁగఁడు నేను బటవు
గవరంపరశక్తి యీసగురమందుఁ గాంచఁగలఁగు రాని మృతగాని కేగ
శతమ లుగ గాదు కాన్దొచ్చుతప లు నక, వజ్రస్పృశబాణమ ల్ పైఁ బడఁగ
వెఱచి ఎరగిడికుండునే వెట్టి రాముఁ తిళయొల్కలు పఁగిరి యెట్టు లడలి
రామబలమ ను వ్రొదరాతివిజయ బలమతోఁ జెందిపై చెద భానుఁ డదయ
కాంతుఁను నన్ని శ్రీత్రకాంత నెల్ల శ్రీములో వణంకుగతి నాకప మొనర్తు
అ 100 గ సనడఁ గగునట్టిగుహేంద్రుఁడూ కాని పైఁగ పం
గతిగంపంకఁ వయ్యైవము గాన నమన్ జయింపఁగాఁ
2 గతఁ గంపరైరి బలశాలి నుజేగు జయించి తత్ప్రసా
లితపురి యెనంక నవరీలగ నేలుదు క్రమహరినె

౧౪

విని రాజేంద్రరాఘవ పనిగంభిరంబు క వశ్యమున్
పెరుకన్ సోదరకంభ ప్తి సతిగర్విన్ వాసగర్జాభ్యమున్
వివయోదాత్తవిభీషణుండు పలికెన్ విప్రుభంగిన్ వాతం
బను ధర్మంబుచు సర్థమున్ మి లసా పుం గల్గివాక్యావన్

తివగువల్ల నా బుడుదారుణభాగము చింతయే విను
 బను జిలునన్వ దంష్ట్రులును భూరికరీరము భీకరం బగున్
 వనితకుఁ గల్గినంగుభులపంచకమే తల లైదు సీతయే
 వినుము మహావా రావణ! విశేషము లేక వరించి నావహా

2

౧౩౪ మాను లగ్నశివశివశివ తీక్షణదంష్ట్రులన్
 గరిముల గాభ్యగోభ్యనడుఖమహాయుధులై రయింబువన్
 బురమును లంకఁ జొచ్చి పోపు ర్మవినాశము చేయలోపలన్
 తిరుణి నొసంగి రామునికిఁ దత్పదపద్మము లాశ్రయింపుమీ

3

రామభయంకరాస్త్రములు రాక్షసవిరులయుత్తమాంగముల్
 శేములు నొకి వేరగు న వీర్యమునన్ బవనోపమానముల్
 భీమునొద్రవజనిభవేములై ధంక గూల్చుకుండనే
 భామ నొసంగి రామునికిఁ బావనపాదము లాశ్రయింపుమీ

4

రామకంఠ ముక్తములు రమ్యములున్ నిశితంబులున్ కర
 స్త్రామంబు లద్భుత కనులకొప్పనఁ జొచ్చి భవచ్ఛరీరమున్
 నీమయి నున్నప్రాణముల నీటొనరింపఁ యుంటచేతనా
 ఆమెయిఁ బ్రేలుచుంటివి లోకంబు మన్నది లేక దుర్మతి!

5

ఎమగుగ నిల్వఁజాలి యొకయంతయుఁ బోవఁగ లేదు రాముతో
 సుధిమున నొద్రవజనిభవములు న్యు లెవారును గుంభాక్షిణ్యం
 విదితనికుంభకుంభులును కీరమహాదరరావణాదులన్
 కదనతలంబునన్ మహాతకాద్యుకధారి త్రిలోకగురుతో

6

నిదు విసువంకు ప్రాణకుల నిస్తులరామ గునినఁ గావఁ
 నినుఁగు మరుద్గణంబులు ననేకులు వచ్చిన నిన్ను దాచిన్
 వినుతిమి పోరాదునంకన న భీకరగుప్త్యువు పన్నధానవం
 కగన నభంబు ప్రాణిని గాంచి రిసారిలగుండు దానన్

7

అనినఁ బ్రవాస్తాఁ డిట్లనియె శర్మభీమా! రావణుండు మన్
 నియె వగంబులన్ భయమై యుట్టులు దైత్యకానవా
 భిని కడు గొరిగాదులను లీలఁ యిట్లు నెవ్వ కమ్యున్
 తన కలువంగ లేరనిన దాశరథిన్ భయ మెట్లు కలెడిన్

8

యుద్ధ కాండము

అనగి హస్తవాన్ మహాతారమాట హితంబుగ రిరా
వణునకు నామహాత్ముఁ డిటు ఎత్కెను ధర్మము నర్థకామముల్
గని తనమిద్దియందు వినఁగాఁ దగినోయి ప్రహస్త! నీవు నే
ననువాలవాక్యముల్ మిగుల నాదరమేదిరతిన్ సమస్తమున్

నీవును గుంభకర్ణుఁడను నిన్తులుఁ జైనమహోదరుండు పై
రావణుండున్ వచించినవి రమ్యవచస్సులు కావు కావు మీ
కేవిధి నర్థమౌను పానశేషుఁడ రామనితాంతకత్తిసం
భావన! స్వర్గమందవళమా! తలపోయ నధర్మబుద్ధికిన్ ।

మనసును సర్వరాక్షససమాజము లన్నిటికిన్ బహస్త! రా
ముని గెలువంగ నేగతిని జొందఁగ సాధ్యమగున్ వచింపుమా
అనుపమనావ లే కెవఁడు సంబుధి డాటఁగ లేని యెఱు రా
మునిపదసేవఁ గా కతనిఁ జొందఁగఁ జెందఁగ శక్యమే యెటుల్

అతఁ య మహారథుండు మఱి యద్భుతధర్మగుణప్రధానుఁ డం
చితరమ వంశసంభవుఁడు శ్రేష్ఠ్యవ లవరుండు వానియు
ద్ధిరరాశక్తి దేవతలు తా మొకయింత మెఱుంగ రిన్న ము
గతి నలువెల్లఁ గల్గుఁ బ్రటంబుగ మీ కెఱుంగ సాధ్యమా ।

రామ రప్రముక్తశరరాక్ష సుతీక్షణ దుగ్ధివార ము
ద్రాగు పుష్కరిభయదంబు దురానదవ న్ దలంబఁగన్
నమొక మేఘు ఁ విఱుంగ నేర్పువు నీతను నెల్ల ఁ వ్వ సం
గ్రామములంకఁ చెప్పదవు కావుననే ప్రలంతు గట్టులన్

రావణున్ ద్రిశిర్వుఁడను రాక్షసు లెల్లఁగు గుంభకర్ణుఁడున్
కోపదుఁక త హల్మజనికంభుఁడు దంభుఁడు నింద్రహస్తం
భావితిగ్రహ తి యుగవానిని రాక్షస శుక్తితుల్య గా
రీపసుధ రణం నను నేగతి మార్కొన నిల్పువ రితే

ఆశేవాంతిగుఁన్ నరాంతఁ ఁ బ్రహ్మండాతికాయంక
ల్లే దివ్యాతి ఘం ంబనుండు నెంతే నద్రిసారుండునై
యేకీ నిల్ప మధులే! యణమ తా మేమాత్రమన్ రాముఁడే
కోదండంబున నల్య ముద్గధరణిన్ సూరాస్త్ర సంశేదియె

శిశువ్యసనాభిహతుః ౮౦ కానః వచ్చెడురాజుసేంద్రుఁగున్
ఎవఁడు మంకు వట్టను వివేకఁ జేయెతద్ వాతెఱుల
వడవున కేత్రు లొచతని వాణచేయక దుర్విదగ్ధులై
పొడవఁగింపఁగోరునటు పూని న్నితింతురు ప్రోత్సహించుచున్ 16

అంతఁజూ లేని కావడిగ అచ్చలపేరు శిరగలు ల్పొఁగావ
నెంతయు భీమమై బల మహీవముగాఁ జెలువొందునర్పఁచున్
వింతఁజేర గావఁబుడు వీని నిజే ఎడించి విూగు త
తాప్రింతమునుండి యెల్లఁజూ ఎరఁగి కఁ జేయుఁక శీఘ్ర మెంతయున్ 17

అమిలిబలాన్వితంబు చు భయంఁక మాగ్రహశాధి నోక మ
ప్రమ నటు జట్టుపట్టియు నతఁడత నివ్వలి కీర్తి రక్షిచే
తుము యశ రావణ ఎరునిఁ దొందరగాఁదలవట్టి మిత్రర
త్నిము లిటు లీర్చియైనను నుతింబుగ రక్షణచేయఁగానగన్ 18

వరసామిత్రిసరక్షితం బగుమహావ న్ విరాజిల్లుచున్
బరగున్ ౧౯ రామబుడబడు తద్భవ్యాగ్ని కాశరఁజై
కరమున్ రాశము నందఁజోపునరక్షిత్పజినాఘంబు
త్పరిరక్షిక్ వెనువెంటఁ బూసవలయున్ భగంబుగా నెల్లఁగన్ 19

పురమును రాక్షసాన్వయముఁ బ్రోవఁగ రాజవాతంబు కలఁగా
మఱి వాతబంధువరములు మానము ప్రాణముఁ గాచునోగ లేవే
గిరమి వినుంబు నాపలుకు కీడచి కలను నుంతయైన నా
తరుణని నోక జేర్పఁదగు దాశరథిన్ భయభక్తియుక్తులన్ 20

వరిబల మెంతయో యెఱిఁగి న గుగ స్వీయ బలంబు నెంచి యే
కరణిని స్వీయవృద్ధియు నఁ గాంచునో కేత్రపు క్షీణతన్ ముగ
రిము నెఱింగి స్వామిహింతికార్య మొనర్పకమౌలి మౌత్రికఁ
వరహతియన్ వచింప నున్నా నకి మౌత్రి సమస్తరీకులన్ 21

౧౩

అనుమమిద్ధివై భవమునందు బృహస్పతి మించి యావిభీ
ఎవఁ బుష్కరఁ జూసవకప్పులు ౨౦ విని యుగ్రజిత్తు తం
ప్రేమ గ మించు శాస్త్రమున ఎప్పుడును పరంశుప్రోము
టనయె విభీషణం గని రవంతయు మంచక గౌరవం జెదిన్ 1

యుద్ధ కాండము

సీతుదిశాశ్యమల్ మిగుల సీచమ కాను నవర్థితంబులౌ
భీతి వచించినట్టివి విశేషము లేనివి నమ్మలీనుఁ డీ
రీతి వచింపఁ గాంచును పరిష్కరులంబునఁ గాక సీతపం
జాతుఁడుకూడఁ బల్కుఁ డి య చాల ననీతిని జీయఁ డీపనిన్

బలశౌర్యంబుల సీర్యవిక్రిమములన్ బ్రవృత్తతేజం? నన్
విలసద్దైర్యగుణంబునన్ ముటియు నిశ్చిన్ ప్రాంసల్ కడున్
పాలుపారింగను రాక్షసాశ్వయుము సంపూర్ణంబు గాలించినన్
కలుగం దిన్యుఁ డితిందు తక్కు నిటు పల్కుం గాలుదీనుం డిహా!

తెగ పొగఁగఁగఁచెదవు శీనుల రాజగుమారు లిద్దఱిన్
మగటిమిరేనిరాక్షసఁ మాకుఁ గనబడఁ డిందఱుండు దో
శ్యుగబలంబదన్ డి మహోద్ధతి వాతలఁ జంప రానివాఁ
గనుచు దైత్యమున్ మమఁ గడన్ బ్రవిభీకలఁ జేతు విగతిన్

త్రిభువననాథు శక్ర ముటి దేవమాన్ బుద్ధిదోష భూమిపై
విభవము సర్వవన్ దోష విష్వలుఁ జేతి నాహ వంబునన్
ప్రభయము నంది దేవతలు యతిరి డిక్కు ను మొక్కులేక లే
కభయ మొసంగు ఁభుఁ డె నైనను ము న్నెఱుంగంగకోపజే

ముగ పైరావత మంగునేనుఁగును నే భు విం బడఁగొట్టితిన్
విని తదైన్యనివాదిమున్ సర య పెన్ భీతిన్ గలంగంగఁ ద
ద్దనదంతం బల మాఁగ క్రివి నన్ గన్నంతనే దేవతల్
కాసు న్ డిందును నా కార్తిమయి శేషిక్ బఱుంగత్తులే

సుంలగు దర్పహంత నయి సూరినిశాసర? విదాతనై
వరలెనునేను మర్మలము బాలురు ప్రాకృతు లైనవారి
దఱి గలువంలేనొకొ వృథా మము భీతిలఁజేక పల్కులన్
ముటిమటి ఎల్కఁజూచెదవు సుందర సీ కిది యోవిగీరణా!

అని పలుకన్ సురేంద్రుఁడయిఁ దొందితయాద్ధదురాసదుండు రా
వ సుతనయుండు తే? ముగ వర్తిలువాఁడును మేఘనాదుఁడున్
వినియు విభీషణుం దవుల వీరవరేణ్యుఁడు శస్త్రశ్రేదులన్
ఘను డును నొట నిట్లనిపెఁ గాంచి కుమారుని మేఘనాగనిన్

- గా యమస్వ కనుబద్ధి కాపునన్
మంత్రినాన్వయకం ల్యగై బై శ్రీమద్భివై
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 9
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 10
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 11
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 12
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 13
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 14

౧౬

- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 1
- గా - యగైని శ్రీ - కమంక పురా
శ్రీ - కమంకపూ - ల్యగై ను కంఠయున్
గా - స్మృతా న కన యగై నందుచేతనే
ప్రతి - ఇంద్రుల ను గురేగు ప్రల్లదంబలకో 2

- జ్ఞానిజనులశీలంబు ముచ్చగములందు నెట్టిదో నే నెఱుంగు న నెఱుంగిని
జాలిజనులవివాదశ్రేణి జ్ఞాతుల కెపు డమితసుఖదాయం మోదావహంబు
- ధగ్ధశిలుని గార్యసాగకుని మఖ్య విజ్ఞు శూరుని జ్ఞాతులే ఎవిధగరుల
బ భంబును నుందురు బహువిధావ మానకలఁ జూడఁజూతురు మఱియ ను ర్వియు 1
- జ్ఞాతినులగుఁ గష్టముల్ కలుగ వేళ వారిజ్ఞాతు లన్యోన్యము బహునిధుల
సంతనంతురు మిగులఁ బ్రచ్ఛన్నహృదయ ఘోరమధ్దులు భయ ముల వారివలగ 6
- అల్లి పగ్గవనంబు లంకు శెలంగు నేనుఁగులు తిమ్మఁ బట్టంగ నన్నొ పాఠ
మఱియు వచ్చినవారల గలయుఁ జూచి చె న్ననుభూతిం గలఁ పెప్పదు విను 6
- “అగ్నివంశము నన్యశస్త్రా వల వివిధపాశాశివలనను వెఱుఁగన
స్వార్థియులును గ్రూరు క్షాతు లన్న నమితభయగుండును చిన్మగుండు గజం 7
- మనలఁ బట్టునుపాయంబు మనరిపులకు, జ్ఞాతులే చెరి చెప్ప ప్రోత్సహ మిస్త
రిరయ జాతులవలనను నందు భయమె అన్యభయములకన్నను మిన్పు ఎఱిగి 8
- జ్ఞాతిభ కశక్తమునకంటె జగతియందు నన్యభయ ఎఱిగియు నరియ లేదు
లేదు ముమ్మాటికిని లేదు లేదటంచు బుధును న ఎఱుఁగూట యెఱుఁ గను నిజము 9
- నది నను గును గోపులచెంగట బటి దమవ నుంబు గ్రహ హృద త్తము లగుండు
వరలు చాపల్యమే ఆఁగువా గుండు ఘోరము గల భయ మధిం గ్రహును 10
- గో క్త్రుల లంగి నే గి రిగిని నపరిమితిసంప ది గె గా చుంట
గుంబిర గ గిరి యెపు డెసఁగుట గిపు వాయుం గ లుగ్నాపు మూర్ధా 11
- అరియఁ గమ్మరపర్వంబు లందుఁ బడిన నీ గింబు క్రిగి నిలువలే
అటు కాపు యులు చిం మధికసఖ్య భావనను లృ లు ప్రాకృత గుం 12
- బుధుకరం బలు వూలలో గుంపుఁ గ్రోలి వానితేమి గ జూడనవిడి గిపు
సంగళాలం బనుండి నాయుంట నుండి తిగి కృతక కేసుంట జెలి బువచ్చ 13
- గలను చక్కగ స్నానంబు గంగగుండుఁ జేసెనున్ పంటకే మమ్మ చేసె నను
దేహమెల్లన రి ను దీనినొనుచుఁ దుం గె ఒక్క నుచుఁ గుతూహలక న 14
- అటు లుండు గా క్యస్తే హా బ లిలను గర్వచేస కరి త కలఁగుచయంబు
బుద్ధికుపు గినుకలన్త నఁ బరంగనీపు అట్ట బంక నక క్తస్తేపంబ లిలను 15
- అన్యుఁ గొక్కంబు నీ వన్నయట్టిచూట లనియె యుండి నాత్మణుంబె వాడు
చచ్చియే యండు నామహస్తంబ లందు చీ గి లంబము గులవంప గి గురాత్మ 16
- అను గు రావఁబఁ గాఁ గా వివి రియమున న్నాయువాది విగి గలఁ కాయదనుక
నయి గదాగ నల్లు రత్యంతవాతును రాక్షసు న కూడ రా నం బరిగవ క్తాన 17

- [భాగ] యగురావణుని గూర్చి నిజము వగ నంతరిక్షిసద్దోహరుఁ డయి
యూవిభీషణమహాకాయుఁ డన్న పిపు మకియు రాజపు పుష్క మేమాట యున్న 18
- జ్యేష్ఠుఁ యు మాన్యుఁడవు నాఁ డశ్వేపత్ని మానుఁడవు కాని పరమధర్మంబు విడిచి
స్మృతివాక్యం బు లాడితి వని నవాంపఁ గల వాతమును గ్రహియింపఁజాలవైతి 19
- నేను వాతకామివై యెంతిగానో చెప్పి వాఁడును సుశీలవాక్యమున్ వాఁలుకుఁడు
నినవు కాలవశాక్కురె జనులు జగతి కైతియ రత్నతాత్ము లతివాతంబులను జెలువ 20
- సంతతప్రయవాహులై జనులు స్వార్థ పక్షులు చేరుదు రండును వరవసులగు
అప్రయం బైనఁ బథ్యంబు వనవంతయు బెప్పువాఁడును విసురాఁడు నెవఁ గును 21
- సర్వభూతా వహారిణిం నై కాల పాశమునఁ గట్టువడి యున్నవాఁడ వగుట
వినవు వాతఁ గు నాశం గ నెఱినిన్ను నే నుపేక్షింప నేరక గీతి చెప్ప 22
- అగ్నిదగ్ధము కాఁజొపునటిగృహము వంటిగాఁ డిపు నీవయు ఆత్మివాతఁగు
కెలియనేరక యుండగి ధైవహ్ని శన్నిభంబులు శ్రీరామశరచయన లు 23
- శిరసి లంబు పరింపియై యశ్వియ మగు స్వర్ణభూషాంబితంబులై వాయువేగ
మన నినుఁ రంపునేశ నా మునియుఁ బాడఁజాలఁ పలికితి గావ్యతంబు 24
- ఎంతగూతులు బలవంతు లెంతియైనఁ నెంతట పృథాన్యులైనను నెన్న జయము
లుందియున్నను మున్ను కాలాభిషన్ను లైన నిసుకవంకెనలొలై నశింపు 5
- ధర్మ మిదిని హిత మిద్ధి దయవహంబి గీకు నేఁ జెప్పవది మది నియమ మిచ్చి
నిన్ను నీరాక్షసగణంబు గీపురమును సర్వభూ ప్రోచుకొను ముచ్చింబింబు 26
- గీకు భుభమగుఁగాక! అనేకగతులఁ జోయివచ్చెది నేనింక భూతి లభము
లందుమీ ధర్మ మిదిని పనుపమవాత మొనరించెప్పడు నేను పడి నీవు 27
- హితమును గోరి నిక్కముగ నెంతనివారణ నేను జేసినన
మితికి మచింపదాయె నని మాత్రము నీకు నిశాచరేంద్ర! ఆ
మృతి వరియించుచూసవులు మేదిని జచ్చివవారె వారి శే
గతిని రుచింప దిండుకయుఁ ఁష్టవహీనసుహృద్గుణోధయన్ 28

౧౮

- రావణానుజఁ డిటు పల్కి రావణునకుఁ బరుషవ గ వెంటనే యట వచ్చి చేరె
నచట శ్రీరామలక్ష్మణ లిరువు రుండి రచ్యుటికి భక్తవిసయంబు లచ్చుపడి 1
- అతని మేడుమహాశిఖరాకృతఁ గడు దీప్యమానకత్రుడదేహవర్ణు
గగనమధ్యస్థ భూస్థలిఁ గలసమస్త వానరులు మాది రచ్చెరువడుచు ఎగుల 2

రావానీపః స్వగీవవ సరపతి తానై యైదవవాః గౌరవరః జటు

నల్వ్య రితకులు రా గగంఘనందు వచ్చువానిఁ గనంగొని వాఁడవఁ దిని

బద్ధిమంతుఁ డావాంచి యప్పుడొ శతంబు లలికె మానుగంతుఁ డాది యావానకులను

గాంచి యెవ్వఁడో ఆయుధకలితులైన నల్వనిను గూడి వచ్చుచున్నాఁ డిగటికి

వాఁడు రాక్షసుఁడై యండవలయు మనలఁ జంఁగోరియె వచ్చును సంశయంబు

లే దనంగనె వానమల్ లేచి సాల కైలములఁ జేతులం గొని సాహసమున

‘రాజ! గీయాన యైవచో రాక్షసులను నల్పతేజసు గావారి నశ్రమమున

గవుడె కూర్చుము నేలపై నంతయు’ నని వారు భాషించుకొనులోన వచ్చి వచ్చి

సత్తరోదధిరంఘ నొంది యాక సంబననె నిల్చి యావిభీషణుఁడొక్క

పల్కె నుచ్చైస్వగంబుఁ జ్రాజ్ఞవరుఁడు, చూచి నుగీవుఁ గవరస్తోమములను

రావణుం డను రాక్షసరాజు గలఁడు మగుల దుర్వృత్తుఁ డాతండు నగుదు నేను

నని కనుఁగఁడ భ్రాతను నందురు నను నెల్లఁగి విభీషణుం డని వృద్ధియింగు

ఆజనస్థానముం దున్నయతిప నీత నరఁడు హరియించి పక్షిండు నాజటాయుఁ

జంఘయు పశోకజనమున నతిని నిలిపె దుద్ధ వివక దీనయును గారుణ్యమూర్తి

రాక్షసీరక్షిత వంశు రావణు కు శతవిధం బలఁ జెప్పె సర్వహేతు

కంఘగా రాముని కొసంగఁగా నగు నని నీత నారఁకు వివఁడు శుశ్మిఁడొగుట

శాలచోదికఁ డగుటచే గాలమైన వానికిని మందు విపరీత మోఁడును

బరమపచనమలన్ నన్ను బరిభవంప నరఁకు వాయింపఁ జాలక యాత్మణంబె

పుత్రచారల విడిచి రామున్ మహాత్ము శరణుచొరవచ్చిని వేగ సర్వలోక

సర్వశాలశఁణ్యునిఁ జూచి వే నివేదింపుఁ డతని కీవృత్త మెల్ల

అన్నను గీవుఁ డంతట నరిగి రామ లక్ష్మణులు కలచోకి లక్ష్మణయుగ

రామ! శరణుం ది వచ్చెను రావణాను జఁగు విభీషణుఁ డనురాక్షసుఁడు మహాత్ము

మంత్రమున పూజామందు ధర్మంబునందుఁ జారవిషయంబునంగును - ౪౫౪

తను గగంగడుఁ గాంచ ఫద్రం బలగును శిక్షఁ గలసె శ్రవణ ల కెల్ల గీత్యయవ గ

రాక్షసులు కామరూపులు రామ! వారు తిరుగుచుండు రిద్రష్మనై గెలిసకొన గ

శత్రుపుల్కద్రముల్ నమ్మఁజనదు వారి మూరులను నిశ్చితం బు బమ్మ వారు

రావణునిచారుఁ డట నిరింతరింబు మనలఁ గొనియూగునె భగవంతు యువించు

సంశయము లేదు కొల్చి విశ్వాస మురఁడు తరిని వధియింప శుభ నాతం యెంచు

మిత్రబలమును వనసీమ మెలఁగువారి బలము భృత్యబలం బు దెలియఁగలము

కాని శత్రుబలము గ కట్ట గ్రహింప సాధ్య మింతయుఁ గా దెఱిగ్నొప్పిని

- రాక్షసేశ్వరరావణభ్రాత యితః మిత్రైః పుట్లగు సీతు నమిత్రైః శత్రుః
రిపులమృతంబునుంకి తారిన మనల వచ్చినయతంబు ఎశ్వసంపంగరాదు 18
- రావణునిసంప్రసన వానిభ్రాత యితః వచ్చెను విభీషణుం డన నీ బట్టి
నిగ్రహించుటయే మేలు సీతు నాక ఓముల శ్రేష్ఠఁ వెంపైనఁగాని కామ ! 19
- కుటిలబుద్ధియు రాక్షు డగుఁ దితఁడ చేరనిచ్చిన మనకడ పరమలను
బ్రహ్మ నెఱింగి గూయచే రపు మనలఁ గలటము వెఱుంగఁజె ము కనుక మనము 20
- గొందిచెక్కల నూహంపనంగక రిపు నుంచి నన్నపైస్వంబున కొక్కతరిని
హాని గల్గించు వలెఁడు మహానభావ ! వాయుసము కులూమువలె ధ్రువంబు 21
- సచివసహితని న స్వభీషణుని బట్టి తీవ్రప డన మొసఁగుట దివ్యమనుచు
నాకఁ గోరుచునున్న దిత్వొక్కటి ! పైని నీయిష్ట ముని యింక వానరపతి 22
- వాక్యకుశలుంబు నశ్వంతవాక్యవదఁడు మానము వహించె గంత రాసువ్రభుండు
శిరు యశస్య చెంతను గలకంపరులను హనుమదామలఁ గాంచి యిట్లనియెఁ బ్రీతి 23
- శత్రునొడరుఁ డావిభీషణునిగూర్చి హేళుబద్ధము మహాతార్థ మెంతయుఁగల
వానరానిపువాక్యము బాగుగ విని గు న్నవారలు శివ ! చెప్పి గొప్ప నింక 24
- మీయభిప్రాయముల నాకు మేలు గూర్చి సంశయము ల్లుకేళల ఎహృదయులును
బుద్ధిశంతులు తమవాక్యములను లుక భర్తమాను స్వయంకృతఁ గా గొనేకి 25
- వివర గాని సాచారుండు నవి వివరగు శ శ్వం బగుకీర్తి యైశ్వర్యములను
వంఛచేసనయెడఁ నెప్పటికినైనఁ జెప్పఁడి మీరు మీకుఁ గోచినవిధము 26
- అన్నశ్రీరామ వాక్యంబు లాలకించి పలికి రిటుని ఎవరల ఎరిమహర్ష
మింది రావ నిమిన్నన యట్టి డనుక నరనిశ్రేయంచె తలపోయు చనవరతము 27
- గు డలో బలండు నేమూలనైన నీ వెఱుంగని దున్నదే గిరిజాత్మ !
మాకు శారక మీయంగ గుడిఁ దలంచి యడిగినాఁకిపుకాన మాకుభిమతంబు 28
- శివు ఎశ్వసృకుండువు నిరపమాన భార్మి ండవు హారవతంసుఁడవును
వఱియు దృఢవిక్రముం బు గువాతథ క్త సంస్కృతి యుం ం గుంబు గుంబు గుహాత్మ ! 29
- తలఁపఁగఁ బశ్యత్యాదివి దాసులైన సజ్జనులయందె పుంపఁగ లుడు వెపు
ంతయును నంతరంగింబు గింతగ నిది నిజము కావున వ రైరి నేర్పు లిల 30
- శివటాక్షంబు చేతనే గగఁగండు మింక మేము సమర్థుల మెంతయు నయి
బుద్ధిమంతులమై మోగి గొంతుగట్టి యూహలను శిగముం బ నుంపఁగ గు 31
- అనిన మృత గంగదుఁ తియమితి ఎభవుడగుటను యువరాజవిభవుఁ డగుట
ఎలికెను విభీషణ రీక్షఁ దఁచి మదిని రామచంద్రునితో నెల్లు రెఱుఁధఁగి 32

- శత్రువులనంటి యీవిభీషణుడు వచ్చె సర్వవిధముల శంకింపజను నితనిని
పెంటనే వీని వమ్మంగ వీలు లేదు చిరము వన్నిధిలో బ్రీక్షించికాని 33
- ఆత్మభావంబు లన్నియు వగయ రిపులు కప్పపుచ్చి చరింతురు కని సమయము
గఁచేతురు మిక్కిలి కేవలంబు శకులయి భయం బనర్థకుల్ నాలఁ గొలిపి 34
- మొప్ప మొదట వర్ణావర్ణుల నెఱింగి మిగుల సా ల్యముగ నున్న మేలు చాలఁ
గైకొనందగఁ గీగున్నఁ గను నధికము పెంటనే వీడవలయు వివేకి జనుల 35
- అమితదోషంబు కలిసయట్టులైనఁ దత్కణంబును విడువంగదగుచు వాని
అమితగుణములు కలిగిన యట్టులైనఁ దత్కణంబును జేపట్టదగును వాని 36
- శరభుఁ డనువాఁడు పలికె కిపరణి నవుడు 'చారు నొక్కనిఁ బంపించుచును కేగ
సూక్ష్మగద్గిని వఁ శేరి చూచి వచ్చి చెప్పఁగఁ బరీక్ష న్యాయంబు చేయఁగ నకు 37
- బాంబవంశుఁడు శాస్త్రవిచడింగు శాస్త్రసమ్మతవాక్యవిష్టాపనచ్చ
చేయ సమకట్టి గుణమును పెంది దోష వర్జితం బగునట్లు లిట్లని పలికెను 38
- బద్ధవైరంబు పాపపవృద్ధి గన్న రాక్షసేశ్వర నుండ రాక యితని
దగును దేశకాలంబులు మిగులఁ జెడ్డ వంశునే నేను శంకింతు నతనిరా' 39
- మైందుఁడు నయాసనయి విఁ రెండు నకుట బ్రహ్మహత్యఁ బరికించి పలికె నిట్లు
కమ యొకం శేరి ర వాఖలునిపలుకు కేయి యీతనిమన మేమొ యెఱిగివచ్చి 40
- కరుఁ జెప్పవచ్చుట కిం నేది దుష్టముగఁ దోచునో వాని దూష్య ముచుచు
విడిచి కేయ ముట్టంబుఁ గనుం దలంచి అన్నంబుట హనుమంతుఁ డవుడు లేచి 41
- సచివవశ్యంబు మిగులసంస్కారవంతుఁ డగుట పృథుమధురమ్ములు వర్థవంత
కలుడం గు నగువాక్యముల వచించె రామచంద్రనితో భక్తి రాజులంగ 42
- లేప! కిరంటె నెక్కుడు తెలివిగలుగు వాఁడు కలుగునెప్పుడోవడసురకుఁ
కల్యణహృదయంబు నహాసగతుల బుద్ధివిభవము గలనన్నుఁ బోలఁ దెవఁడు 43
- వాదశక్తినిగాదు సుస్పర్శచేతఁ గాడ ముసికిబుదినిగాదు మఱియుఁ
జెప్పఁగలననికా దేదో స్వవాఁడ రా నకారవభక్తి విరాజిలుటనె 44
- అర్థక ననర్థమున వార సువార మెఱిగి చుంగుం డిప్పవాక్య బసంగఁ గలుగు
గోష మొక్కటి యొక్కనిగణంబు కొలుతినె నరీక్షచేయుట కోలదు డ 45
- ఎవనినైనను బం శత్రువుగణంబుఁ దెలిసికొను తెల్ల గుణమును దెలిసొనక
కుచుపెంపుట యెటు కేయనువుననిక గను వినియోగమున్ గణం బయియుటయును 46
- శరభుఁ య్నటు చాడని భవముగఁ బంప యెఱుంగన్ నచ్చటివార లన్నఁ
గను ననంధవశ నది కలెగుటను గలు చూగఁ గఁ బరీక్ష యె చేయ 47

- శేశకాలపాత్రలు వ్యతిక్రమం నయినచే విభీషణుఁ డరుగుజెంచె
 నుటయును దప్పి యదే యదను మంచి దనుచుఁ దోచును నాకు నేలన వచింతు 48
- రిమల్రువ్వుఁ డైవ శియురుఁ డగును పరమదుర్మాగుఁ డై నరావణుఁ గుఱులు
 త్రైకూత్తమగ్రమం బొప నిన్ను అధమవిక్రమ ముప్పెఁగున్నఁడఁచి 49
- నిన్నుఁ జేరఁగవచ్చుట శితియొకద! దేశకాలపాత్రంబులతీ రణిఁగియె
 కుఁడు వచ్చెనటంచు నాకుశిఁ దోచు కనుక నాతని రావణులునిగూర్చి 50
- కొన్నిప్రశ్నంబుల శివ సన్నిటికిని నాతిఁ దిచ్చునమాధాన మరచనంత
 మనకె లియును శ్రీకుమార్ ముత్తి కొరి వచ్చినాతంజొ యుచుమానవఁ డా రామ 51
- శత్రుభావముతో శిదుఁన్నిధి కతిఁ బరఁడెంచుట తోచ దేమన్నఁగాని
 ముఖమె యంతర్గతంబు తె ముఖ్యభావ ములరఁ బ్రతిబింబహుఁ గదా! తలఁచి చూడ 52
- అతనిముఖము ప్రసన్నమై యలరుచుంట గువభావుఁ డటంచును దోచదు మతి
 దుష్టభావంబు లెంతవోతుఁడు నున్నఁ గనఁబడకపోవు పైకి నేమనినఁగాని 53
- శంక లేనిమనస్సున శకుఁడుగాక మంచి స్థానయంబుతో వచ్చెనంచుఁ దోచు
 నంబయము లేదు నాకు దుష్ప్రసంబు నను రావేదు శుభమవాక్యములనె వచ్చె 54
- లోనిభావంబు నేమాత్రమెవఁగాని పైకి గనఁబడనీమి యెవ్వనితెరంబు!
 భావ మంతర్గతం బడెప్పటికినైవఁ బైకి రాకమానదుకదా! ఎట్టచూడ 55
- కార్యవిదులందు వరుడవు కార్యమేదొ శివుఁ డెలియుడె కావించి నిహితకృత్య
 మిందుమీ ధలంబును గను నధిముగను నిప్రయత్నంబు నెఱిఁగియు శివు యము 56
- దుష్ప్రవర్తను రావణ మూఱ్యు నెఱిఁగి వాలివధవృత్తమున్ ఎని వానరివరుఁ
 డైననుగ్రీవరాజ్యప్రదాన నెఱిఁగి ఈతఁ డిటు వచ్చె నన్న దే నతింపు 57
- రాజ్యంప్రార్థనకుఁ గరాజ్యలాభ ము చేయె వచ్చిన నతని స్వీక
 రి చుటయై శ్రేణుండు నూహించినేక నిదియె తోచినయదియు శివువ్వ యింక 58
- మంచివాఁడు శిష్యుఁ డంచితఁక నే నెఱింగివదంతయు నీరఁ డె
 నాఁడ నియుష్ట మింకపైని నయ శివు శ్రేణుఁడవు బుద్ధిగుండులఁగెఁగోన 59

౧౮

- వాయు శివ రాంజనేయండు ఎలిసట్టి పలుకులన్ విని రాముండు ఎరభయం
 గుండ గావున రాక్షసుఁడు గాక నుప్రసన్నుండు పల్కె నచ్చోని నలను 1
- వినుఁడ శివ జెప్పనది కలవికలారి! సావధానంబుగా సహచరులగుటచు
 రాకు మీరింక నెవ్వరు లేరుగని హృదయమును విప్పచెప్పుక నిది నుంబ 2

మిత్రభావం మరొక సమీక్షినిపయి నేగుడ చినరొ నరక రావ్యుడొన

సంతోషంఃః కలిగిన నట్టియెడల నతని విడువకు నాదృశ్రుత విది యగు

ఈ వతంబును మొత్తు రెంతేని బధులు కాన' నని రాముఁ డన్నాఁబును గని

చక్కగ విసుర్చుచేసి భాష్యం జానర్చి పలికి సుగ్రీవుఁ డారామభద్రుతోఁ

మహాభారతము లోని యదువృత్తాంతము నతనితోగలను మహాకవి అన్న నతడు

కష్టసమయములలో గుర్రాన గనికరము లేక వీధి వలన నాన్ని సతంగు వీధి, చింత

అన్నసుగ్రీవువాఁడొంటి లాలకించి యందఱిని జూచి శ్రీరామఁ గానవసుఁడఁ

చోఁ యందుండఁగఁ జిలుపున తోడుకొడ లక్ష్మణుని బుణ్యలక్షణలక్షీరుఁ గని

వినుతపత్మపరాక్రమభువండు పలికె, “శాస్త్రవిజ్ఞానమే లేనిజనుని బహు

శ్రీదశామహాభాగ్యవృద్ధిలేని వాని కీర్తిని బలుకంగవచ్చుకొక్కో !

ఒక్క-సాత్తురవా ఏమే యున్నదిందు విదిగ మగుచుండు లో కల కిది మఱియును

నికలరాజస్సు లెటిగినయదియె యిదియఁ గ్రొత్త లే దిందు వాని వాక్రుచ్చువాఁడ

ఇందుపాఠ్యగులరాజులు నెన్నఁచితిని శ్చమలై నట్టిజాతు మమయముఁ గా

పెట్టి వ్యవసాయములను దున్ను శిశువులకు గృహములను గట్టుదు గందుకే యిదిగిరాదు

సాక్షాత్తుడైనా లేదా మహానుభావులయినను గురించి నను ననవరతము

సార్వజ్ఞమున చూచుకొందురు నమయముననె కాన పృథులగు జ్ఞాతులఁ గాదు గన్బు

ఇందు శ్రీ కృష్ణుని నిరంతరము నుండి వచ్చేను దోషగణం యుంటి

పండుఁ గలతాజనీరి నీ నరయ్యది విను మిదియె ముగళెంతయో వేలు హృదీఁ దలంప

నన్ను రాక్షసులవలనూ! నున కెట్లు గలద మృత్యావశాంతి! తతాంత నిత్యదు

దూరదృష్టిని వచ్చినందున నిలబడు పంక్తి - పుక్తు గానప్యంగు ఓశువిభముల

పయిపయినె చూ నుచుంక ను జింధుద్దుషి జాకు లెక్క వచ్చిన నయ మేది

తృతీయాము విడిపోదురు తలప రిగరి మేదియును త్వ గుగ చెక్కి లేకు శాస

అవ్వ శైలియు భయపడి యడుగుదెంచి నట్లు వివరించినది విశిష్టాంశాధారములు

కను నికా :- గావసు, ఉడు తాళు మన :- గావసు :- కాని యేదీగిగా, గొనను

ఆ - విజయపు దర్బారు యందు వీరు బరతి సామంతుని పదవివహరుడు నై

శ్రీ బ్రహ్మ సుంక ! నావంటి బాధుఁడు నీ కవలీవంటినుండి దీక్షుపని లేదు”

ప్ర. ౧. రాను నివాళి అంబ. క. లగ్నించి వంశ సుగ్రీవుడు కుత్ లగ్న. క. నిండుడు.

పేద బుద్ధి అప్పుడగు పూజించి పవిత్ర బలము తీరరాదు దుష్ట

సామర్థ్యము, పరిశ్రమ, నయము, నిర్మాణము, ముందు, గ్రామీణము, విజయము, కరుణ

అభివృద్ధి, పునరుద్ధరణ, కృషి, వ్యవసాయ, కుటుంబ సంక్షేమ, విద్య, క్రీడా, సాంస్కృతిక,

- గా సాధిపుఁడై ట్టెరావ యంః ప వచ్చినకుటిలుఁ డీపాప దాఁచి
 న్నాదయమును నుయం బది యేఁగుదేర నిన్నొ లక్ష్మణునో చంపు నన్న యెఱుఁదొ 18
- పరమమర్మాగ్రావణభాత వీని సదివ వాతునిఁ జంపఁగాఁ జను నటంచుఁ
 బలికి వాల్మీకిఁడై మహావాక్యవిద న శంఠట వహించె మౌనం బ నాక్షణంబె 15
- ర ఁ డిచ విని చాలమూరింప తద్వి శుశ్కు గావించి మిక్కిలి శుంగశకర
 మెవవిధన నఁ బొక నిల్గని ప్రియై డైవసుగ్రీవునికిఁ గూర్చి యభిముగను 20
- వస్తు మయైన లే యడవుఁడైనఁ జయనేరఁకు కీ శేడి సేమకాలి
 యంతయెవను నా కీతఁ డతఁడ కాదు సర్వరాక్షసయక్షులౌచచయము 1
- కలిం కీడు కావింపఁగాఁ గలదె నాకు వేసుకయె కల్గఁ జంపఁగా వీరి నొక్క
 నిమిషమ నఁ టికెన్నఁగేలి నిశితవారిని జంపఁగాఁ గల నింకొక్కసంగతి విను 21
- విచఁగఁదె కిపోతంబు ఎంతగాథ ! పరమశక్రువు భార్యసుందరిఁ గపోలిఁ
 గంపనఖలుం న వ్యాధుం న బలికి సైఁపఁ ఁ ల కేతెంచి కోరిఁగా శరణము విని 22
- అ పోతఁ శతధా శుహాదురాత్ముఁ బరిచరించియుఁ గ కు నవ్వానికొఱకు
 నాత మాంబు క్తం బల గలినికొసఁ నాఁకలిని దీర్చుకొమ్మని యతిథి కాన 24
- ఎఱిమూఁకపోత మీప ఁ శేయఁ బరమశరణాగతసురక్ష నడఁ చెన
 శకు శుభాగమని వీడన నె చ్చెను ! శుఱియు విను మింక నొకగాథ శుక్రటపర ! 25
- కణ్బులుపల్లత్తుఁడై నట్టికంఠమాని సత్యవాది మహాతపశ్శాలి పరమ
 ధర్మనిష్ఠుఁడు పరమర్షి తా రచించెఁ గణ్బగీతను అందులోఁ గల దిటు విను 26
- అ ఁచు బద్ధాంజలిప్రటుండ నగుచు దీనుఁ డరిచె ధైవము రా శరణాగఁకు డయి
 శరణుగోరుచు వచ్చినఁ బంపరాదు చంపుకో మహాక్రూరుఁ డనీ గీయె పచ్చి 27
- అ ఁడైతాని బ హీనుఁడగుచుఁగాని శరణు నవాఁడెంతశక్రునెన
 నచువు ఁ ప్పచియైనను నతని గావ వలయ నే కాని త్వర గావంగ రాద. 8
- భయప చేఁగాని మోహంప వలనఁగాని కామమునఁగాని శరణన్నఖలు నయినను
 శక్తియుండి కాపాడమి నాలు బాప మట్టిప పంబు గర్హిం పులఁ నలు 99
- సర్వమను గోలుపోయిన శక్రువైన వచ్చి శరణన్న వానిఁ గాపాడుకే
 యున్న నెవ్వఁడు శరణయఁడో యతనిను కృతము సత్వము శరణార్థి శే నెవలను 80
- కాన శరణాగతుని రక్షిఁ బూనకునికిఁ బాల పా ము చూడ నస్పగ్య మగుట
 కాద మఱి యక్రి రకం మేమిరబల వీర్యనాశకమును బహువిధములుగను 81
- కంఠమునినాకళ్ళ మత్తమఖ్యత మగుట నల్లనర్తును ధర్మిష్ఠమయి యశస్వ
 మయి మహాస్వర్ణమయి తుది కమితఫలము నొసఁగునది కాన ఫలకాల పేఁగుదేర 82

- 'నే బ్రహ్మను దిక్కిలి నిన్నె శరణు చొచ్చినాఁడ దిక్కెవ్వ రెచ్చోట లేరు
కాపు మన్నను బహుభూతగణమునుండి యభయ మొసఁగదు వ్రత మిది యగును నాకు 33
- కాన సుగ్రీవ ! అభయసత్కారమందఁ గన్నయట్టివిభీషణు కి మనఁగ
వంతుగాఁ గొనిరిమ్మ రావణుఁడు యటు వచ్చివం గాని యిటు వంపంబై కనును " 34
- అన్నరామనివాశ్యంబు లాలకించి పలికె సుగ్రీవుఁ ఁవంద రవసుఁడయి
ఎరమసాహార్ద్ర భావంబు పరిశిల్లి రామచంద్రుని కిట్లు ధర్మజ్ఞుమణికి 35
- రామ ! ఇది యేమివిత ! ధర్మవనంధ లోనాఁడుండవయిన్మీకు జేవ!
సత్పథస్థితి సత్త్వము సర్వజనసు, ఖస్థితిఁ గుతూహలము గనుఁగునుఁ పీపు 36
- నీకు సహజంబై యిది యగు నాకుఁ గూడ, అంతరాత్మ విభీషణుఁ ఁమలవృద్ధయుఁ
కనియె స్థిరమగఁ దోఁచు నెంతైన నిపుడ సర్వవిధములఁ దత్పరీతి నిది గంటి 37
- కాన నింక విభీషణుఁడు సర్వ విధములన్ దుర్బుధుఁ ఁగు మాకు వేగ చేరి
మీసఖుని దీనికొనిరాఁగ మీమతంబు శంక యణ మాత్రమును లేక సహృదయముల " 38
- అని సుగ్రీవుఁడు పలుకువాశ్యముల కత్యాపందియె వానరే
తునితోడం గవగూఁగి యేగె భువనమోనాగుఁ నామభి
మణుఁ జూడన్ గరుఁడు తో నడివంకా స్వగ్ధాధిపాఁడు యే
గినచందంబున రామచంద్రుఁడు కృపన్ జేమం కరంబున 39

౧౯

- మాకు భయం బొందఁగా రావణాసు జన్ముఁడు విభీషణుం డంత నన్నతుఁ డ
గుగులు బ్రాహ్మ ఁ రామసామీప్యముఁ గన భూమిఁ బడించె గానంకభావ ఁ కును 1
- అనుచులు నల్వరున్ భ కు లనునరింప భూమికిం ది రామసాదాసులయుగి
బడ శరణు శరణి యిటు పల్కె నతఁడు ధర్మముక్తు నంశోషదాయకగుగ 2
- ఁ నుజుడను నేను శ్రీరామశాసురునికి అతనివలననే యవమాన మందిరాడ
ర్వహితార్య శంకయు నిన్ను కిరణంప వచ్చి న్నెవ గ 3
- విచిరిని లంక మ్రల నడిచిరాడ వి చిరిని సర్వధనధాని రంబులు
ర్యాశీలసుఖము లోరామచంద్ర ! నీవరంబులు రక్షింపు నెవఁచూప 4
- అనుభీషణుపలుకుల నాడించి యనునయించి కటాక్షం బవనె శుతిగికి
నభయము నొసంగి రూపంద మంద నతఁడు "రావణుబ గాబలంబులు గీపు తెలుపు " 5
- అనినఁ బల్కె విభీషణుఁ తనితోడ "రావణుఁ కవధ్యుఁ కేమాత శాశ్వతైన
గరుఁగంధర్వయశరక్షస్సులకును బ్రహ్మగరు ల నంది గావడి గతి " 6

- రావరానందరభాత రాచు కాకఁ గాఁజే కుంభకర్ణుండు నమలవీర్య
వంతుఁ డధికతేజస్వ రాపయిఁ గలందు మహారథముల నింప్రసమానుఁ డతఁడు 7
- రాచు! నేనాపతి ప్రహస్తనాముఁడు విని యుందు వాతఁగ సంగ్రామమందు రజత
ని నీలగ వోరించెఁ బరమవీర మాశీభద్రునిసైతము మహాతిబలుఁడు 8
- బద్ధనోధాంబశత్రాణభానురుఁ నెవరికైన నవధ్యుండు బవరింపలను
బసులకన్నలకున్ నలు యతిఁడు విల్లు నైకొని నిల్పెను వీరవరుఁడు 9
- అన్న శాస్త్రనిహామా దిశాశిత్పత్తఁ జేసి పడనవరమునఁ జేసి యతఁడు
చంద్ర శివుల నంతర్ధానపాహుఁడయి ఆతఁడే యింద్రజిత్తుచునాఖ్యుఁ గాంచె 10
- పయి క హోదరఁగ ను మహాశాస్త్రుఁ డన్న రక్కసు లింపనుండును నుక్కుమిగులు
సైన్యరాధుఁ సంగ్రామసమయమందు లోకపాలసమానులు భీరులును 11
- కాచురూపును మహాతలంకాపురస్థు లగుతమాంబశోణితభక్తు లందుఁ గలరు
రామ! దళం టరాక్షసుఁ డ్రధిరబలులు గిరిసాయంబునన్ మహాఘోరమ గను 12
- రావఁబడు లోకపాలుర రణకు నందు శలిచె నురలను భంజించె నులభముగను
అనువిభీషణువార్యంబు లాలించి దృఢపరాక్రమరమ రావఁ డిట్లు లనియె 13
- సర్వమును నూహచేసి ప్రశంసించి ముగిను నిత్రవిభీషణ! అంతయు
జైనరావణుఁ డేతక్క అస్మదీయ మహాతపాహుపరాక్రమమవామముదు 14
- స్వప్న పు సకాంధపు సంహరింపు రావణాసురు వనిలోప రాజు గాఁగ
నిన్నుఁ జేయుదు నశ్య మే నన్నచూట, రావణుండు భయంబున రియమెనంగ 15
- దూతినరిపాతలంబు నందుననుగాక పాతి వ లాశమున నున్న బ్రహ్మయోధ
దాఁగుకొన్నను విడవ నేరదురాత్మ ప్రాణములు తీరుచుఁ బరాక్రమమున 16
- స లబంధునమేకు రాక్షసవిభు వారిఁ జంపకయే నే నయోధ్యకుఁ జనఁగనొల్ల
నొట్టు నాసోమరులమీఁద నొట్టనంగ శ్రీవిభీషణుఁ ఁతయు శిరము నంచి 17
- వందన మొనర్చి భర్తృంపద చెలంగ నిట్లు లక రామ సంధుతో నట్టలై న
సాయ మొనరింతు నీ కని మయమంగు లంక చేదింతుఁ బరాచున్ బట్ట పెట్ట 18
- శత్రుసైన్యంబులన్ నేనె సంహరింతు", ననువిభీషణుఁ గొంగిట నదిమిపటి
మిగలఁ గూరిమి పలికె సామితితోడ రామచంద్రుండు "అట్లుగా! రయమునఁ జని 19
- భద్రమగఁ దెచ్చు నీవు నముద్రజలము దాన నభిషేక మొన రవు తిర్వక్షణంబు
మనవిభీష మన కొనుగి మహారాక్ష సాధివ్యంబు దీనింతు నతని నేను 20
- అన్న వెంటనే లక్ష్మణుఁ డట్లు లె కెచ్చి యులవాసరమధ్యంబునందుఁ బ్రీతిఁ
జేసుచు వి వణుగి కభిషే మసుర రాజపదవిని రామాల్ల రక్షము మీఱ 21

- ఈవిధంబుగ రామునికృపఁ బడసె యావిభీషణుభాగ్యంబు నరసింహులు
రామచంద్రప్రసాదమహామహిమము, సంస్తుతించిరి శ్రీహరి శంకర
ఒకట నుగ్రీవుఁ డాంజనేయుం డరిగిరి కని విభీషణు ' నెట్లు న క లిదాఁట
వగుచు వానరసేనతో వర్త్యగాధ మిదియు వరుణాలయంబు రాహుభివతికి
తోఁప కున్న దుపాయంబు శోచ దేమి, చేయుటకు నన్న వెంటనే చెప్పె నిట్లు
ప్రీతిని విభీషణుండు ' నుగ్రీవ' రాజు రాముఁ డబ్బిని శరణచొరంగ వగును
నగరపుత్రులు రామవంశంబువారు, తొల్లి త్రవ్వట నింత లోక ను గడంచె
పాగరిము జ్ఞాతి రాముఁ డన్ సంతి కడు నెఱుంగును సమప్రభు రాముఁ డిందుచేక
మే లొవచ్చు ననంగ నీమేలివార్త మానుమ నుగ్రీవుఁడున్ రామ వరస చెప్ప
నాతఁ డెఱిగియు సర్వము ననియెఁ దప్పుఁ జై నలత్కణితో దక్షఁ డగుటఁ గ్రియను
సున్నతంబున గారించుటయె తోచ వానివాక్యము ' లక్ష్మణ' యా విధముల
మనవిభీషణుఁ డన్నది మంచిది యని తోచు నుగ్రీవునికి నేమి తోచు నీర
పండితుండు నుగ్రీవుండు బహువిషయము లందు నీవు నుపాయం బలందు మిగల
నేర్పరివి కానఁ జెప్పుడు నేను జేయఁ దగిన దేదీయి ' యన్న సంతసముతో
ఉభయులున్ నమదాచారయుక్తము లగు, రాముమాటలు విని రమురామ! మాకు
నేల కాకుండు నిష్ఠంబు లింతటిసుఖ కరము లై యట్టివలె లీకాలమందు
ఘోరవరుణాలయంబును గోరి కట్టి సేతువును దాఁటకంటెను జేయ నీది
యన్యథా దేవతలుసైత మామఘవుని గొనియుఁ జేర నగు లంక ననుక మనము
శూరుఁడు విభీషణుఁ డొనర్చునూపనఁ గొని యాప్రకారమే చేయు మిది నిజంబు
కాలయాపన మింకఁ జేయఁగాదు మనకు వార్ధకిని సేతువుం గట్టి భారముగ
నకలవానరభలూకసైన్యగులను గూడి తరియించి వార్ధిని గొనుచుమిగలఁ
జేరుదము రావణునిలంక శీఘ్రముగను గానఁ బ్రార్థింతము సముద్రఁ గనఁగఁ గృపను
అనఁగి వారలవాక్యంబు లలరఁగ విని రాముఁ డంతటఁ జేర వారాగిడ కి
జేరి దర్భలు పడిచి తాఁ జేరెఁ బయికి వేదిపయి నగ్నిహోత్రునిపధిని తోచు

౨౦

- అటులు సుగ్రీవసాలిత మైనసర్వ సైన్యమును జేరియుండటం ద్రవ దుఁ
గనియె శార్దూలు డన్నకాక్షుఁ డొకండు, చారుఁ డారఁడు హిరరాత్ పతికిని
కనుఁగొనినయంత శిగి లంకకును నేగి చేరి రావణు విన్నవించెను సమస్త
విషయ మిట్లు ' మహారాజ' వివిధములగు వానరనితంతభల్లూక వాసు లు

- అత్యగ్రాధము నప్రమేయంబు నైవ రెండువలనబివిధమున నిండియుండె
దశరథకళ్యాణులగున్నదంబులైన రాకులక్ష్మణులున్నారు రమణ నంద
8
- ఉత్తమానుధులయి వారి లుత్తరించి వారిరాశిని సత కన్పయిచోట
జేనున్నరు కాంతిరాశిని వహించి వారు చేరిరి వారా తీరము మఱి
4
- వారిపైన్యను వభిమంబున నాశ్రమి చియన్న దుత్పాహంబు మిగలఁగ దళ
యోజనంబులు న్యుంచి యూట నవ నే దారులను బంప వివేరముగను
5
- దానంబులి యెఱుంగు నను జీవ! సామదానభేదంబులె చనునుగాని
ఆకుహపైన్యంబున గుడి నమాద భరితి మని నామఁ కోచె రావణ! యనంగ
6
- రాక్షసాధిపై నాయారావణుండు శ్రద్ధగా గని శార్దూలసవ చిత్రప్ర
సంగవ ను గ్రహించి తత్సారము గడు విలిచి శుగ్రు డన్నరాక్షసుఁ బలికె నిట్లు
7
- గీవు చని కేగఁ గాంచి స్మగీవు నామ పలుకులుగ నిట్లు చెప్పుము సలలితమగఁ
బరుమగు నొక్కమాటయుఁ బలుకరాదు శుభురమంజలభింబే మాటనాకు
8
- తల వఁగ నీవు బురజు న్యరచారవరుండ వెంతయున్
విలసిరావంతవ న వెల్లుమినుంటి వా నకీర్తి గా
దిలి నతన స్థాదువు సుధీవరి! నాకు నగర్థకారకం
బలు నకు వ్యర్థవైరములు పోవు గిగను గాకు నెవ్వఁడున్
9
- సీగఁ జోయిన దేమయ్య! నేను నీత రాజపుత్రునిభార్య కేయోగ గొన్న
వెనుదిరిగి పొమ్మ క్షిప్రంధును రయంబు పలకు బలవద్విధి న నానరవరి!
10
- మఱియు లంకాపురంబును శారంగ గీడు దరిపె వాగి శి దాటంగ దరిపె! జీవ
మహాతాంధర్యయడంబు మాన్యకిన్న రాదులకె యంతమాత్ర సాధ్యంబు కాకు
11
- అని వచింపు మనంగనే యాశుకుండ రావణాసురవాఙ్మను రయ మెంగఁ
బడియె యంబంబు బట్టి యేగి సాగిరంబున దాటి యన్నకి జయె
12
- ఉండి విచవి, స్మగీవుఁ ఁన్నచోటఁ బలికె రాక్షసుఁ జేటు ఎల్లరుచకా
యన్నయును తన్నె గంబు విన్నకవులు పైకిఁబోయి శుగ్రు ట్ట కములగు
13
- పొడిచి పక్షిశృ నేలను బడఁగఁ ద్రోయఁ బడి యుతఁడు వీడికుండంబు నగువిధముల
శుగ్రుఁడు పలికెను మాత నెచ్చో నెగును జంపరాదు వ నలు నరజంపు కం
14
- రామ! వాంపు వానరగ్రామణులను సంతముగ రాజ చెప్పకొన్న విడిచి
చెప్పినన్ ఒం వచ్చు ద శ్చేష్టఁ డనుచుఁ తెప్పు మిన్నకె కూరఱు చెప్పనాడ
15
- నన్నుఁ గంపు ఓధ్ధ మర్యాదు మనఁచు దీనముగఁ బలుకవానిని గీనరి
కుంకు రామంకు పడింపి మెండుకృపను గడు దివి కేగి సురల నీపిడిఁ బలికె
16

“సత్త్వసంపన్న ! స్వగీవ ! పన్నురబల, సత్పరాక్రమ ! రావణస్వామికోడి
లోకరావణులతో జెప్ప నాకు నీవా, సంగు సందేశ మేమి ! శిష్టాదియు ! 17

అని యిటు చావు తప్ప సుమహాత్మునిరాముని సత్కృపన్ గన్
జని దివి నిల్చి యిట్లగుగ శౌర్యనిధానుఁ డదీనసత్త్వఁ
భునకఁబాజసంహుఁ డతగానిఁ గనుంగొని పల్కె నిట్లు గో
దనుజ ! వచింపు నీతికి దారుణమత్పతిపాశ్యచాలమున్ 18

కావు దురాత్మ ! ముతుఁడవు కా భనుకంప రవంత భూవంశ
నీ వెవు డెవిగంబుగను నేరిమి నాకుపకారి వేమియున్
గావు ప్రయుంజ వింతయును గాత్ర రమూత్తమ బడవైరివై
చావు తదీయమిత్రునికి నాకును నీవు విరోధివేసుమా 19

వాలివలెన్ విధార్హుఁడవు వచ్చి నినున్ సబలస్వపుత్రుడు
త్రాళియుతున్ సబాంధవుని అడ్డుతమారణహోమమున్ ఖలా !
లీల నొనర్తు లంక వవలీలగ భస్మ మునర్తు సర్వమన్
జాలినఁ గాచుము ముఱి చాలును నీ వగుమిత్ర భేదమున్ 20

విడుచుట నిన్నుఁ గల్గ రఘునీరుఁడు రాముఁడు రావణాసురా !
గుడియుట తప్ప దీవు సురమంత్రికుఁ శిష్యునివెన్న దాఁచన్
వడిఁ జని నూర్యమార్గమును బట్టి రహస్యముగాఁగ వ్రాచన్
కిడువఁగా రస తలము గ్రుక్కునఁ జొచ్చిన నెందు బానిసన్ 21

త్రిభువనంబుల నీ కెందు దిక్కు లేడు, నిన్నుఁ గావఁగలేకు విపన్న !
రాచులును రక్కసుల్ నీవు చతు వింకఁ గావరేటు గంధర్వ లెవ్వఁ నిన్ను 22

ఎరమవృద్ధు ఒటాయువుఁ బరగుచాంతు రెక్కలం గొట్టి మూర్ఖ గర్వింపనావు
రామస్నేహితుఁ డిద్రాభతలత్ము ణాఖ్యసన్నిధివైన రివ్వంత నిల్వ 23

తెలియు నీ సదుష్ట ! వైదేహి నొంటి కత్తెను హరించువేళను గవటమునను
జ్ఞోయలేనైతివి సురాశి కలవికాదు రాము నెదిరింప నీ మంతరావణ ! 24

రాముఁడొ హరించు నీదగుప్రాణమ లని మూర్ఖ ! యెఱుఁగఁగొని కిక్కము ఖలయంట
నని వచింపు మనంగనే యంగదుండు వలికె సుగ్రీవు శిష్టు ప్రస్థులగుగ 25

‘మీత కాఁ డీతఁ మంతయు దొంగయైన గూఁ చారిసుమా ! ఏడు గుట్టుగ మన
బలము సర్వముఁ జూచినవాఁడు గానఁ, జెప్పు మనగుప్తు రాక్షసశ్రేష్ఠులకును 26

కాన నీతని విడువఁగాఁగా” దనంగ, పొంది స్వగ్రీవు నాజ్ఞను భూరిబలులు
కవులు మరలను నెగ నయాశాశమునకు పుకుని గడుఁ బట్టి కొట్టి రజ్జువులఁ గట్టి 27

- మిగులు బీంప శ్చుకు కోలి రాకుఁ జేరుకొని 'రామ'వశరథ్యయకుమార' 28
 వానరులు పీకుచన్నారు ఎరులను గంటిస్కల్లను రక్షింపు కనకరమున
 రాత్రి కడచనినం నేరయ సుపంగఁ శ్రువాఁను దలవాలు గ్రార్వమె నను 29
 ఏరు చంపెనుహులున్నార రామ! ఏరు ననుఁ జంపఁ బాపంబు చేయ నిన్నె
 అనుచు నేడ్చివరాయిం నకరకున నతిని దే పుపు ఎని వికవఁగా గు నతినిని 30
 జంపఁ డటంచు రామఁ గజ్జు చేయ విడిచి రాతనిఁ గవచులే వేగముగన

౨౦

- వా తీరమునంద ప్పలను బటచి రాఘవుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడయి రమ్యభంగిఁ 1
 గేలుదొయిని సంధించి లీల గాఁగ వంజలి ఘటించి మ్రొక్కుచు నంబ నిధికి
 ఘనగభోగాభిరామపున్ పొందికగను దలగడగఁ జేసకొని మహాధర్మరకుఁడు 2
 పంకునయెను దలఁప నాపాశువె మును స్వర్గ మయభూషణనికాయముదితంబు
 పరమనారికుఁ విదేహభాసురసుత నీతచే జందనాదిక స్థితమగుట 3
 కొలుగుండు వా నల్ గమగుమ మని, యామహాదక్షిణభుజంబె యనవరరము
 అయ్యచంద ర్పల నలరకతన శామూర్యప్రతీకాభాసురము 4
 శయన శీల జ నకీ యశిరంబు చేత నత్యంతమును శోభ జెందినదియు
 తనరి గంగాజలనిపే విలింబయి బహు మృదులతత్వకవఁభోగ మెంతమృదుత 5
 గనునో యంతిగ మృదువయి రణమలందు రిపుల కితికరింబులు పుంసనయి
 వరలి శ్చకులకున్ శోకవర్ధకమయి సజ్జనాశి సంతోషజనకము నయి 6
 సాగరాంతము వ్యాపంపఁజాలునంత, దీప్తి గుయి కాణజాల ముగీర్ణ భంగి
 ఎడమచేతఁ విడిచెడునెడల నల్లె త్రాక దెప్పల జర్మము తలఁ నడయు 7
 పరాదియై గల వృశాహువు ఘన ఎరిమ నిభ మైనద గ్రహ్మాలక
 గోహస్త్రదానముల్ కొర కిచ్చి నట్టమ మహాఘోరబయ్యె ను దొనికి 8
 కలగడ మరణమో వర్ధిలరణమో యెదో తేలిపోవలె నకన్మగ్నభ ఎదీత
 గిధివిధానమునన్ బూని విలసియతి మానము వహించి యెదురుగా వహితవా 9
 అప్రతితి బహునిరుమావళి నటు రాముఁడు శయింపఁగా మఁగుర్రామ్రులు చనె
 నారగుని రిప్పిక్ సహజభక్తి ధర్మ రామఁ డపాంచె దవర నయము 10
 ప్రయతుఁడు యథావిధిన్ దన్ను రామఁ డట్లు, కొల్చివనుగాని భక్తి నకంఠ డగుకు
 దర్శ మెంగఁ దానుద్రభగవానుఁ డగుట ముందుడు కోరించి యతనివైని 11

- కోధరక్తాంతనేత్రుఁ శ్రుంగుండగుచును, సన్నిధి నె యున్నలక్షణస్వామిఁ జూచి
'వత్స!లక్షణ!మిగుల శ్రద్ధమునఁ గ్రొవ్వి నాకు దర్శన మియ్యకున్నాఁడు వచ్చి 12
- ప్రళమము యమాగుణంబు హర్షవమును బ్రియ వాదితయుఁ జూపు సద్గుణవంతులఁ గని
అగుణవంతులు కడు నడమర్థు లనుచు లక్ష్యపెట్టరు వారి దుర్లక్షణ లయి 13
- అత్మపంస్తుతి పరనింద లాచరించు దుష్టులను గాంచి దండ మొడున్ సము
గతులఁ జూపెడివారినే కను భయమునఁ గొల్తురు మహాత్ము లని లోకకుజను లెపుడు 14
- సామమును జూప కీర్తిఁ గాంచంగలేము సామమును జూప కగము యశంబు లవము
సామమును జూప కనలేము సంగరమన జయపరివర దంపవశం బది యగు 15
- నిశితకంపర పరఁ బంప చే నిపుఁడు హాస్తి నిర్భిన్నమిశరాలయం బొనర్తుఁ
జేయుదు నిరుద్ధతోయమన్ శీఘ్రముగను ఎడవలటు తేల మశరశపంబు లెంగు 16
- ఒలచరంబులు వృధులగుత్స్యములు బహుశ సర్పములు మత్తకూకాంగసముదయంబు
దృఢదగలతో కొప్పుసాముల నిదె మచ్చరచ్చిన్నముల తిణమాత్రఁ జేతు 17
- శంఖసముదయశుక్తికాశాలమీన ముకిరనిలయసముద్రమున్ మచ్చరముల
నింకఁజేసెద దుష్టులయెగుటఁ జూప తమనె యనుమర్థతఁగఁ జూకంగండు వారు 18
- ఈముద్రుఁడుకూడను నిం నన్నుఁ దుంచె నసమర్థునిఁ గాన దర్శనమ్ము
సామమున వచ్చి ఈయండు తేమముఁ గన నెవఁడుగా నన్నుఁ దలచెనో యీఖలుంగు 19
- తెమ్ము కోదండి మిపు శీఘ్రమ్ము వత్స! తెమ్ము బామ్ము లాశీవిషమ్ముల నిత
తణుకునన్ శోషలంజేస సాగరమ్ము డచిపోవుది మవలికిఁ గడ జవహున 20
- వార్ధి యక్షోభ్యమేకాని బాణపటలి, నిపు య్క్షోభింపఁ జేసి నెంతయేని
గట్టుదాటగివా ధి పలకల గటు దాటి ప్రవహించునట చేతు ధానుడపము 21
- హృదయదానవక్ర శిరసాత, సాగరంబును గగోలుగాఁ గలంత
ననుచును య గాంతికాలాగ్నియటు వెలుగుచు నయ్యె దుర్దర్శిఁ రాముఁ రాక్షాంబ 22
- ధనువు కైకొని జ్యోనివాదం బొనర్చి జగము కంపంపఁ జొగుగుచు శరవతిని
గాచె రాసుంబు వాక్యై విహ్వల మది కాఁగ నింద్రుండు పవిత్రైచగతి రవాంప 23
- అమితశోభంబునన్ ఒగి యవి నితాంత తేజమన శ్లెఱచున్ మహాబిని స రంగఁ
బన్నగం బలు భయపడె వార్ధి కలు? నతిభయంకరనిర్దోష మనతలంచె 24
- కోయవేగ మహాఘోష వాయుఘోష ముకిరనికరమహాఘోష ముటియుఁ బె
శంఖసు సమావృతజలమహోర్ధ్వ నూలికాధూమపరివృతమహితహోష 25
- దీప్తగుళిముల ముటియు నుద్దీప్తలోచ నములఁ బన్నగకాంతలు నాగములును
ముటియుఁ బాతాళపాను రాక్షసవారిరాక్ష సులును బొలై నిద్రభ కుఁ గలఁగ సునులు 26

- నక్రమకరాదిసంకులనాదభీతి రంబగుముద్రమందుఁ దరంగములవి
వింధ్యమందరంద్యతవిపర మనగ పేలొలదిగఁ జెలరేగెఁ పెక్కుగతుల 27
మిగుల నామూర్తి కేతరంగమేదిరతను నుంగరాక్షసబోకంటు తిరుగుచుపడి
కలఁగు నెడంగ నెన్నియో గ్రావాము లవి, కాంగనుద్వర్తితములు సాగరము తోఁచె 28
అంతట రామచంద్రుఁడు భయంకరకేకముతోడ నెంతయున్
వంతగ నప్రపేయ మగువింటని గైకొని నారి లాగి య
త్యంతనశాతబాణముల నం యి నెల్ల దవాంబఁబూనఁగా
కాంతిలు మంచు లక్ష్మణుఁడు చయ్యవ నాఁపెను బట్టి వింటినిన్ 29

౨౨

- రాముఁ డితిక కేము నాగరంబుఁ జూచి 'సాగరమ! నిన్నుఁ బాతాళసనాతముగను
క్షణము లో నెంచఁగొట్టెద శరచయమున బాణనిర్దగ్ధతోయ వింద్యత గని 1
మిగుల శుష్కించి నీలోన నెగడుజంతు వితత శియింప సర్వదా విగ్రహపాంసు
మయముగాఁ జేసెపైతు విష్ణుయముగ నిను రూప మెల్లను మాటి ఎరూప మంద 2
మామి ధనుర్విషుక్తిశిలీముఖములు పరగఁ గోటానగోటలు పంకెన యవి
కాంగ నా రిపుంగువుల్ కడువడిఁ బని కానినడకను జేరఁగాఁగల రవలిః 3
దానక లయ వగుట మందమతి కాట నెఱుంగఁజాలకయున్నావ ! యిండుయను
మత్సరాశ్రమశౌర్యముల్ మహాతములని తెలియఁగండువు పీఠములోఁ జెలుఁగండు 4
బ్రహ్మాదంఢనిభంబగుబాణ మొకటి లేన బ్రహ్మస్త్రియుగ దానిఁజేస మంత్ర
ప్రాతమః వింటనారిని బూన్చి లాగ నమితిబలనిధి శ్రీరాముఁ డెల్లెఱాటి 5
ఈవిధంబుగ బ్రహ్మస్త్ర మేయఁ బూన రామచంద్రుండు రోదన రవ మొనర్చె
బ్రదలై నల్లు సర్వతరాణ వణఁకె, దమము వ్యాపించె లోక మంతట దిశలను 6
దశదిశల కొప్పు ందీప్త తటిఁగిపోయె కోభగాంధే నదీసరస్సుల జంములు
చంద్రహాస్కురు లవుడునక్షత్రములను మింటఁ దిరిగి సంభ్రాంతశేషురతను 7
భాష్కరాంశువుల వెలుంగు పాసెఁ దమము లాశ్రమించుటచే దిశలందుఁ గరము
శతసహస్రాలిక్కులన్ కాంతి చదలఁ బరగు నట్లుమాత్రమే తోఁచె సూర్యప్రకాంతి 8
అతిభయం రథ్యనులతో నాకసంబు నుండి ఎరుగులు పా గాలి మొందు వీచె
భక్తుడై కౌముల్ విచ్చెను వాయుహతిని వృక్షములు త్రెళ్లె శిఖరముల్ వెఱుగు గగయె 9
లంబులు క్షా కొని భీతికలిలములగు స్వాము లొనర్చె వైద్యుతవహ్ని మంద
నదియె ఎరుగులుగా భూమియందుఁ బ యెఁ జెవులు చిలులుపడునట్టింప మొనర్చి 10

దృశ్యభూతంబు లన్ని యదృశ్యభూత, గణము లశేసులవలెఁ జేసె ఘనరవంబు
 వడవడవడింకుచున్ భీతిఁ బుడిమిఁబడియు హితగణములు కదలి పొందవయ్యె
 ఆమహోదధి సకలభూతాభితోడ, సకలసోయోద్భావాగరాక్షసులతోడ
 భీమవేగంబుతో మహాభీతితోడ శేల దాఁటి యోజన మేఁగె బృథ్వివైః
 ఉద్ధతుం డయ్య శ్రీరాముఁ ఁదధి శేల దాఁటి పాటుటఁ గనుఁగ ని త పెరంబు
 నేయఁడయ్యె రివుఱ్ఱుండు కృపకలిసిని అంతలో లేచె వార్ధి మధ్యంబునుండి
 మేరుపర్వతశిఖరంబుమీఁదఁ దోఁచు నుదయసూర్యనిభంగి సమున్మృతుఁడయి
 నదనదీపతి దీప్తాన్య నభివదన లైవయందరనాగకన్యాన్వితుఁడయి
 న్నుగిలె సూర్యనిభుండు ప్రసద్దహేమ ఘోషంబుండును సంబుజభూరిపత్ర
 లోచనుండును రక్తిమాల్బుండు మఱి కు రక్తవస్త్రుండు నిముస రాజిలంగ
 సర్వపుష్పమనోహరశ్రవము లెన్నో వేల్కిబంగారునగలతో మేలయితర
 భూషణంబులతో వార్ధిఁ బొలుచుదివ్య రత్నమయభూషణంబును రమణఁ దాల్చి
 సకలభాతువ్రజంబున పన్నుతమగు వామగీర్ణద్రవ్యభంగి సాంపల్లెఁ దనర
 విప్రుఁ వక్షస్థలంబున వేఁయుట్టి సావనైక పరిమధ్యపఱునట్టి
 నారు కసురన్న మంతయు గాంతిమీఁటి విష్ణుకౌస్తుభవిభమయి వెలయుచుండ
 నుచితపాటలవర్ణముజ్జ్వలమయి బహువిధాఽఽర్చితతరంగి సంక్రితోఁ
 తాళికానిలసంకులగ్రవ జాల ర పిససోరగనివహాంభాభాతితోడ
 సాగరుం డేఁగ దెంచి ప్రళంసచేసె వందవం విడి కరపాణి ల్లపువకు
 పలికె ట్లని పృథ్వియు వాయుజలము లంబరంబును జ్యోతియు నన్నవైడు
 పంకభూతము లివ్వి స్వభావములను విమవకుండు శాశ్వతవిధు లెఱిం
 లప వి మగాధ మత్యంతమాదిధమున, వార్ధి నగునాకు నుంట స్వభావమగుట
 కట్టులేయుంటి నుండుట యవ్యగతిని నకు విశారము నాకు సర్వంబు రాను
 తాను లోభ భయంబుఁ గ్రాహనక బ గుళజలజంతుమయమగువాగ్ని జలవి
 నేను బంధింపఁజేయఁగా నేర నెవున నాకుఁ దోచిన సాముంబు కిగ జేతు
 సకలవానరిసైన్యంబు కేధిదాటు పురు నాలోనిజంతువు లెపుడు మీఁగు
 గ పుష్కరిబంధంబులు వివవ నను గలుగఁజేయకయుండు గతి ని నపుక
 స్త్రీల క జూపువఁ గనసైన్యసమితి నన్ను దాటుకప్పుడు నేప్రమాదం బలేక
 యిరు సట్టకొవత్తు నే గర్భిని నన రాముఁ డిదిగె నాపయి సముద్రభగవాను
 నియు గాది యమోఘంబు చయ్యవఁ జెపు మెచట దీనిని విడుతునో యివు
 రాముని మహాశరంబు శ్రేణులలారఁ జూచి మహితనమస్కరఁ డీ గొప్ప

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

- ఉత్తరంబున నెక శమున్న దొ టి దాని ద్రుగుల్యయందురు దాని ఖ్యాతి
చాల గొప్పది ఖ్యాతికోలె నదియుఁ బుమపుణ్యాలవలకుఁ బ్రథితరామ! 26
- ఉగ్రదర్శన కర్మణ్ వ్యగ్రతుతులు దస్య లాభీరముఖ్యు లాధరణిఁ గలరు
పరమపాపులు శ్రోలుచుఁ బావనాస్య దీయజలముల నిప్పుకు తెందెలయి 27
- పైఁ సుజలము వారిసంచుర్న ఘోర పాపులున్ గావకర్మలు వారు కాన
వారిపై వీడి వీజాణవర మొనర్ప మత్స్యమౌఘంబు పరమసంస్తుత్యముగను 28
- అనుసముద్రని వాశ్యంబులాలకించి గీర రాముఁడు దీప్త హువిశిఖము నటు
ఎడిచె సామూర్థంబు విదితవంగను వెలిదీస్తాళని విధానఁ గడుపవమున 29
- పోయిపడి ముగ్ధా తారమున శరంబు ఘోరించి జీర్ణ బాతాభూరిజలము
పెల్లువికి పైకివచ్చెను బెనురవంబు శల్యపీఠప్రణాముఖ్యులని గాఁగ 30
- భూప్రణామముద్గతిజలంబు పొంగి యచట నేర్పడినకూపమే యామహిష్ఠలమునఁ
బేరుగ నె ప్రణవాఽమృత్ పేర వారి జలం భంగినె పొంగువజల మచటను 31
- రామబాణా న్న ఆ రరాజతాఁకి నట్టిజలములఁ గడునెండఁగ ట్టినంత
నచటనేర్పఁ భూభాగమందె ఖ్యాతి తగ ఒగంబులందు గరుకాంత ర మనఁగ 32
- రాముఁ డీరీతి నమితపరాక్రముండు వార్ధికుఁడని భూమిగాఁ బరఁగఁజేసి
పరమేశ్వరను దానికిఁ బశువు లందు వజలు మిక్కిలి రోగానిబాధశక్తి 33
- పద్మమూలఫలంబులు బహువిధముల వజలు నచ్చటపు లనువాసలును
పెంపుగండెడి యోషధీసంపదలను పశువులక్కడఁ జక్కనిపాద గలవి 34
- ఇట్టిసుగుణం బు లెన్నియో యెసఁగు నందు రామవరవిప్లంబున ర జలునది
శుభకరంబయి మిక్కిలిసుందరిమయి యుచు వారా? రాముతో ననియె నిట్లు 35
- “నలుఁడినకు ఖ్యాతిగన్న వాసంపరుండ విష్వక్సర్వతమౌజుండు వీనికిఁ బిత
వరమొసంగెను దనయంతవాఁడ గాఁగ నతఁడు సేతువు న్నెంచు నదృశమగ 36
- నేను దాని వహించెద వానరు లది చాటువేళల నేప్రమాదంబులేని
యట్లు లనుచు సంతర్ధానుఁ డియ్యె నతఁడు వెంటనే లేచి నలుఁ సద్విసయమునను 37
- పలిక రామకో డేవ! వారిధిపయి గట్టి సేతువు నిర్మింతుఁ గడుగృహమయి
నాజ్ఞయిచ్చు సముద్రుఁడన్నట్లు వాకుఁ దండ్రి యొసఁగెను దనశక్తి దయయెసంగ 38
- దండ మొక్కఁడు జగతి నుత్తము ఓమును పనికిరాదుకృతిములవట్లు నట
సామాదానం బు లన్నవిసత్ఫలితము లియఁజాలవు దం మల్లెందునైన 39
- దింభయము ననే యగ్రాధప్రదీప్త వ్యాధి గానుఁడున్ బద్ధివచ్చి దా
యనకొ గెను మునుపు మామాతాకొఱకు మందరమహాగిరింద్రంబునందురామ! 40

- విశ్వర్ష యొంగును విదితవరము సతిరొనాయంతవాడు సంజననమందు
నీకు నని కాన వార్ధియు నిజము పలికి నాకు జ్ఞాపక మునరించె నాదుశక్తి 41
- మఱియు నాత్మగుణంబులు మనుజుఁ డెందఁ, జాన వచ్చియించుచుండుటయఁ దగనిపనియె
కాన సేతువు నిర్మింపఁగలను నేర్చి వానరులు లెచ్చియిచ్చినవస్తువితతి 42
- అన్న రాముఁ డొంగఁ దానాజ్ఞకపుల కలసాధనసామగ్రి నందఁజేయ
సేతుశిల్పికి నలునికి శీఘ్రవంగను వార లేగిరి సామ్యావ్యవసవితతికి 43
- శతసహస్రసంఖ్యాకులు చని గిరింద నన్నిభులు పరులను వృక్షచిరుముఁ దెలికి
ఈపుకొనివచ్చి నలుఁ డున్నయెడలఁ జేర్చి రలరుచుండఁగ సేతువు గట్టి నతఁడు 44
- అశ్వకర్ణ నాలంబుల నలులె వంశ ధవకుటబలౌలవృక్షాఁ దరువరములఁ
దినీశ తిలక విల్వాక్షల భునములైన కర్ణికార చూతాశోక ల్పకవల 45
- సప్తపర్ణునినాదివృక్షముల కాగి రంబు నింపి వృక్షతండంబునందు
లక్షలాది సమూలముల్ లక్షలాది, మఱి యమూలములైనవి మహాతములయి 46
- ఇంద్రకేతువు నంతయు నెత్తునట్లు లెత్తి పడవైచి లెన్నియో వృక్షములు
గవులు కాలముల్ గుల్మముల్ విప్రుములగు దాదీమంబులు వకశముల్ తరువరములు 47
- ఖదిరములు విభీరకములు భునములైన చింబనారికేకమ్ములఁ బెక్కుజాతు
లైనవృక్షమ్ములం దెచ్చి యబ్ధి వైచి, రవుడు లక్షోపలక్ష కాకవరు లట 48
- తరువులం గొట్లకోట్ల సేవరణివైచి ఎమ్మట మహాబలివృక్షులు వీరకపులు
పర్వతంబులఁ గదిలించి పట్టి తెచ్చి యంత్రసాహాయ్యమున వైచి రబ్ధఁ గవులు 49
- ఎర్వతేంద్రంబులకు బడవైచినంత, సాగరజలంబు లెగస విశాలనభి
దేశ మంటందొడంగ భీతిలినయట్లు కలఁగఁబాతెను వారాశి కిందయుమున 50
- సూత్రముక్కటిఁ బట్టి విస్ఫూర్తితోడ శరీరమావనిగా మంగునరిణి నూలు
యోజనంబుల వార్ధి కత్తుత్తమమగు సేతువుం గాన నలుఁడు విఖ్యాతి యెనఁగ 51
- దండ మొక్కండు మఱియు చూర్చింబు నొకఁడు పట్టి పరికించి సమముగాఁ ఎరగుగుంటఁ
దెలుప నలుఁ డంతఁ గాల్చె నిశ్చలనితాంత సుందరంబగు సేతు వానంగమునచు 52
- అదియు శతయోజనాయురమయి మఱియ ను దశమహాయోజనము లు విస్తారితఁ గని
యొప్పె రామాజ్ఞ వ నరు లొక్క మొగిని నలునకన్ సాయమైరి బంధనమునందు 53
- మేఘనిభులైనవానరుల్ మేఘనిభము లైనపర్వతములచేత నట్టివృక్ష
కాష్ఠములఁ దృణసముదాయుకంబుచేత గట్టిగా సేతువున్ గూడి కట్టి రంత 54
- పుష్పత గ్రము లౌతరపులను బైని వైవఁగా దారి మెత్తనై వఱలె మిగుల
వారణసమీను లొకనవీరు ల గిరునంటపాపాణు 5 కేలఁ బా 55

- గిరులశిఖరంబుల నిమిచ్చి కేలుదోయి తెచ్చుకుండంగ నానుహాద్భుత్య మునుగు
చూడ శేషకగా నుండ జోద్యమగుచు నాడుగు లాఘవత్వర యందమగుచు 56
- పూని బ్రహ్మాండపర్వతంబులను దెచ్చి వార్ధి విసరుచునుండ నవ్వార్ధియందు
బరమభీరరావ ముల్పన్న మయ్యె సేతువుం గట్టుత్వరయు విశేషమయ్యె 57
- తోలిదినంబున నయ్యె సేతువు చతుర్థ శఘనయోజనంబులమేర సరిగ రెండ
వదినమున వింశతి త్రతీయసుదినమిందు నిర్వదోక్కటియోజనా లెసగి యయ్యె 58
- నాలవదినంబు కట్టెను నలుఁ శిరువది రెండుయోజనములమేరఁ బ్రీతిమీఱ
నై దవదినంబు శ్రమపడి ముతఁ శిరువది మూడుయోజనములమేర పూర్తిచేసె 59
- అనువేదాద్విపర్యంత మదియు నచ్చి పూర్తియయ్యెను సేతువు పూర్ణుఁడు బలి
విశ్వకర్మతనూజుండు ఎత్తనమాన నిగణుఁ డాటను నెఱవేరినివని గలదె 60
- నుభగమును జాల సంతతిశుభకరంబు నంజరంబున స్వాతీపథంబునోలె
విలసలంజొచ్చె సేతువు నిస్సయకర ముగ మహర్షులు నధులు మొదలుగాఁగ 61
- దేవగంధర్వ లవ్వు శోచించి నిల్చి రంజరంబునఁ జూడఁ జిత్రంబగునిది
సేతువని చూచి యానందసంధువులయి, రద్భుతం బని శ్లాఘించు చమితముగను 62
- అతిసుదుష్కరనలసేతు వరస దేవ తిలును గంధర్వులున్ ప్రీతి నలరి రంత
దశమహాయోజనములు విస్తారతయును శతమహాయోజనములు విశాలతయును 63
- కన్న సేతువు దిగి భవి నెన్న నెవుడు శాంచలే దని కవు లధికముగ ముదము
గంతు లేయుచు మిక్కిలి గర్జిలుచును నెగిరిపడుచును గుప్పించి గగనముగఁ 64
- నాగరిముపైని సేతు వాశ్చర్యకరము, నద్భుత మచింత్యము నపహ్య సుగయు మఱియు
కోసుకార్థణకర మని సాముదాయకముగ భూతగణంబు నిక్కముగఁ దలఁచె 65
- కోటికోటిసహస్రముల్ కూశియున్న వానరులు వార్ధిమీఁద నవ్వలికి నేఁ
చేరి రెంతయు దక్షిణతీర్థమి పరిమలుందర సేతువువయిని నడచి 66
- అతిశాలము నుకృతము నతిసమాన, మరియు శ్రీమంతమై యెప్పునట్టిసేతు
వల్లిలడ్డో! నమంతమనఁగ నొప్పె సచివసవాతుఁడున విభీషణుఁడు నంత 67
- రిమలవలన భయం లేమి యవుడు కల్గ కుండునల్లు వానరసేన నొప్పుగఁ గన
చేరి దక్షి తిరంబు శ్రీముగను భద్రముగ నిల్చెఁ దా గదాపాశి యగుచు 68
- అల్పమ సత్యపాత్రముఁ దై నరాము నరస సుగ్రీవుఁ డిట్లనె నార్య! శివు
అంజనేయునిభుజముల నలరు మంగ, మనిభుజంబుల లక్ష్మణుండును కలుగుత ! 69
- ఈమహాన గరంబు మీయిరువురఁ గన్పరులు దాఁటించు రాశాశపథము బట్టి
యగఁగ శ్రీరాముఁ డెట్లులే యని రయంబు హనుమ నధిరోహుం డే న నంగదునటె 70

యుద్ధ కాండము

లక్ష్మణుం డొక్క హస్తంబులం దనరంగ మహాతకోదండముల్ మహామహు లిరువురి
కిని గవీశసుగ్రీవుండు వెనుక నరుగ శ్రోమపథమునఁ గొనిపోయి రొనరఁ దుదకు
అంజనేయాంగులు చేరి రందఱికిని ముందుగనె వానతాధిపున్ గొండలు చని
రామగోసేతుమధ్యంబునందునుండి పార్శ్వముల నుండి కొందఱవ్వలికిఁ జనిరి
కొందఱే నలిలంబులందఁ బశుచు లేచుచున్ సేతువెక్కుచుఁ జూచుచు బెన
లింకఁ గొందఱు దుంటికి నెగురుచుఁ గడుసు పడ్డనివిభానఁ బోయిరి పటురయమున
వార్ధిఘోషచు గగమించె వ నరవరు, లద్ధి దాటుచు నొనరించునారవంబు
దళదిశల్ వ్యాప్తగాంచి యాతరుణమందు నలునిసేతువుమీఁద వానరులు చనుచు
చేరి దక్షిణతీరము భూరివృక్ష ఫలములున్ మూలముల్ నీచు శలుగుచోట
విడిసె రంత సుగ్రీవాజ్ఞ వేడ్కమీఱి, నతిభయంకరపాగరంబట్లు దాటి
అనువమ మడ్చితెంబు నయి యారయ నంతయు దుష్కరంబుకొ
పని రమురాముమూలమున వర్తిలటం గని నద్ధచారణుల్
మునివశవభుల్ సురల్ పరమమోదముకొనుటఁ జేరి రామఁ జే
నన శుభవారిధార నభిషక్తు నతండు ముదం బు గొందఁగన్
వారలు సంస్తులించి రిటు ప వవరాము మనోభిరాముఁ బెం
పారు ॥ నీకు సుస్థిరజయంబు రణంబున నభి సంవృత
శ్రీరమణీయమేదిని నశేషముగాఁ జిరకాల మేలి వి
స్తారయశంబు నంకు మని చక్కగఁ జేసి వాక్రపూజలన్

౨౩

శ్రవణోకామితస్త సార్వభౌముఁ డైనరాముఁడు శుభనిమిత్తావఱి గని
కొండలం బేర్చుకొనుచు లక్ష్మణునిఁ బ్రీతిఁ బలికె నిట్లని యానందిపరవశుఁ డయి
'స్వచ్ఛశీతలజలములు ఫలచయంబు గలుగువనగున మగబలంబులను నలిప
బలవిభాగం బు గావించి భద్రమైన పూహమును బన్ని నద్దమై యుంది వింశ
భువననాశనకరమును భూరిభయద మైనయుద్ధము సంపాద మగుట కోచు
శత్రుసంహారణంబును సకలముఁజే, కంపరులరక్ష చేయఁగాఁ గాల విదియె
కిలువ తంబులు గాలు లుగ్ర ముగ వీచు భూమి కంపించుచున్నది భూరిభూధ
రాగ్రవంబు సంచలించెడు నవనిజములు, నేలఁ బడిపోవుచున్నవి నిలువలేక
అంబుదంబులు నయ్యెఁ గ్రవ్యాదనిభము లధిపరువంబు లై ననుహరివములు
చేయుచున్నవి పై రమై హయరంగు ౨౪ కింకుజలం బు రాల్చునుండి

- రక్షకందనభయదవర్ణంబు బాల్చి పరమదాసుణముయి సంభ్య పరగుచున్
 సూర్యమండల మెంతయున్ జోద్యముగను నగ్నిమండలములు రాల్చు నదిగో నిప
 దీనరవముల మిక్కిలి దీనములయి క్రూరమృగవక్షిగణము లాశ్రోశంబు 6
- చేయుచున్నవి రవి గని చెంది మిగుల భయము చంద్రుండు తనశాంతి బాధుకతన 7
- రాక్షసులు భయంకరంబులై రమ్యులక గడుఁ గోలుపోయియున్నవి చూడఁ జాలఁ గృష్ణ 8
- రక్ష శాంతులతోఁ గలంత హాస్వముగుచు అమోఘము రూక్షము నగుచు నదిగో 8
- చూడు పరివేష మేర్పఁ జెట్టు లోక సంతుల్యం బగు నన్న నూచన యొనర్చె
 విమలసూర్యనియందు నీలమునయి యొక గుర్తు కనఁబడుచున్నది ఘోరమగుచు 9
- భూశి సమీతకోటి నెంతో కలంచి శాంతిహీన మొనర్చి యాశాలము లయ
 కాల మని సూచన కొసంగు గనుచు వచ్చె శ్యామముల్ గాక పల్కృతసమితిని మఱి 10
- నీచపక్షులు నెదిరించి గీచముగను గ్రొందుఁటచునున్నది యి యు నందు
 నక్క లటచుచు నున్నవి పెక్కుగతుల భీ రంబుగ నశుభముల్ పెల్లగు నన 11
- శై లశూలఖడ్గంబులు సమరమందుఁ గవులు రక్కసులున్ వైవఁ గలభయంక
 రంబుగా భూమి మాంసరక్తంబులమయ మగుచుఁ గర్దశులమగు నరయఁగ నిక 12
- అలసంబుగ నేల మహాకవర సైన్యముల్ చుట్టి ముట్టంగ సర్వదళల
 రావణాపచారిలంక రయిము మీఱ మట్టిడింత ముటంపు రాక్షసంబు ముంపు 13
- ధర్మి సంగ్రామహ్వా సుధన్వి యగుచు బయలుదేఱెను లంకాఖ్య ట్టణంబు
 వైపునకు నం గ నుగ్రీవననచరపతి మఱి విభీషణుఁ తరవానరవసుండు 14
- జయజయధ్వానములతోడ సకలరాక్షసుల జయింతుము తప్పి అలభముగను
 ననుతలంపుచు గను యే రనుపమాన బాహుబలు రామువేను నె ట బహిమునకు 15
- ధైర్యవిర్యపవన్ని పుల్ తౌర్యవంశు లై నకంపల్లభున్ సమరానుకూల
 కర్ణచేష్టల నధికంబుగా నొనర్చి ముద మొసంగి మిగుల రాక్షసి ల బిదప 16

అథ

- వీరకంప భు మది మహావీరరాసు సువ్యవస్థతమై యొప్పి శుభకరశశి
 పర్యశుభకరతారకాస మతోడి శారదీపౌర్ణ మాస యున్ కందమ నను 1
- అటలనాగ రవర్చసం బైనోన బలముచే బీడ్యమానపై వసుధ మిగుల
 భయము నందినకొ యన బహువిధముల సంచలించెను లంక నుచ్చైస్వనమున 2
- బహుశభోమ్మవంగ రావంబు లెసఁగ వినియొక గంపై స్త్ర మెంతయుఁ గని ముదంబు
 కోమహర్షి యును నపు రాసుహృద వంబు నోడించు సుహృదాదంబు చేసె 3

యు క కాంక్షము

మీఘగంధీరినివదింపు మించువట్టి వానరాఘోనియున్ విని వచ్చెను గల

పై న్య మనుకొనె రాక్షససైన్యము లవి మాచె లంకిను దగరభనూనూ దంత
చిత్రచిత్రధ్వజపతాకసేవితంబు లంకఁ గాంచినయంతనే లలవ నీతఁ

దలంచి మృగశాలలోచన తమణి యుకట! రోవాతాంగునిచేతను రోవాశివతె
బాధ లండచు నుండెనా బంది యెందు ననుచు దీర్ఘ ము నుష్ణము వెనభం?

నిశ్చలంబులు లక్ష్మణునిం గనుఁ గొ పలికె నతొలవాటిను నవ్వలఁ దలంచి
చూచుమా లక్ష్మణ! లంక గాంపు మాట గూ గుండును జంబించునట్ల తోచుఁ
బర్వతాగ్రం బపై దీని వరకుకలతి విశ్వకర్మ నిర్మించి నింపెను యశంబు

బహుమానంబు లీలంఁ బరి విల్లి గాండురం బను నొమ్మిపటలిచేత

ఛాదితాకాశమల్ల ప్రళయ ఘోరమద గున మిక్కలి వెలయునుగద !
నకలపుష్పసుశోభిస్తల గుఁచును ప్రతరభసన్నిభంబయి చక్కనిదగు

లంకఁ గనుఁగొనుమా యనల్పం బైన సుశీగ్రతగసంఘుచ్ఛమై ఫలచయమున
పుష్పచమ దాచి నగుభ గుగడి చి యున్న దీలంఁయు మదింది యున్నవట్టు
దాని పడులగఁ గెలిలా గలె ఐనము గదిలించు గుభగంధవహుఁడు కనుచు

అని వచించునుఁ నున్ది క కాంక్ష శాస్త్రదృష్టిన వానరసైన్య కుపుగు

వివిధగుణ విభజించి యీనధయుఁ ననె శాసనంబుగ నాకిపై న్యమునక

అలగన్ దుర్దలం నయంగుంకు గీల నిం గూడి వానరాకముఁ గొని

ప్రవక్ష్యన్తల భవ నీలగమఁ జూడ కౌతూహలంబున రుద్రంబు

బులభుఁ డాపయి వాగు మహాభండ గు దక్షిణం బు యుండునో దక్షిణశక

గోగన్త్రంబుఁ గం గొని ధైర్యశాలి గంధంధుంసముఁ భీకరుఁడైన

గంధిమాదినుఁడు గంగణు తోడి సవ్యకర్చ్యు గం గం జనును కేగ

నేను క్ష్మణుఁ గ సైన్యనిచయ మూర్తి భాగమం దుండము నుపేఁబ బరమేశ్వరు

వేగదరిని గ ని క్షి భాగమం నం గ గవుర! గం వ యగు మల్వ

రరస కాపాద ఒఘనంగువండ నుండ కాదు గు రతి మ్రోవకవిభుంకు

వరుణదేవుంకు చక్కగఁ జెప్పుదిశ నుండి లోకం గాపాంచుండువట్లు

మహాతేజంబుగన్ నిజ బహుశీత నిని భాగించి నియమించె నధిపతిల

ఇట్లు సువిభక్తమై పూహ మెంతయఁ దిగ మహానానరరక్షణమహాచుగప్న

సైన్యమరి నింకిపై మేఘంచయమటు లతిభయంకరమై యొప్పె నరిజనులగు

కొనుచు గిరిశృంగంబ మహాఘనమునైన వృక్షముల నాయుధములయి వెలయుఁ గపురు

సర్పరాజ ససంహాసంపూరణయు లంకనా శము చేయుతిలంబు గ

- భూధరినితాంతశ్చంగమున్ వృశ్చుకొనియె చుట్టగాలన రిభంజంపువ మటం
మనములం దెంచిరి కిపుల మహాత్ ౯ దైవగాన యెన్నఁగెన యనియె 19
- ‘సైన్యవిభంజన మయ్యెను జాలు నిం శకుని రావణదూతను వికలము
విశువు మన్నను రామాజ్ఞ వి చిపుచ్చె వంత శుకుని రావణమూల గాకపతి 20
- కవులచే బిడితుం డయి కనిరమున రామునాజ్ఞ ఎముక్తు యెరియ మెసంగ
శుకుని పోయెను రావణనికటమునకు, మిగుల భయకంఠుండు యె గొగిలి వగల 21
- అతని గిని నప్పుచున్ రావణాసురుండు ‘లూనపక్షంబులన్ గొ కానబడుదు
వేమి జరిగెను ? యెక్క లేమియుయ్యె ? కవలకపు లేమిచేసిరి ? సంగ లేమి ?’ 22
- శుకుని పలికెను రావణాసురునకు భ ౨ కంఠుండయి ‘దేవ ! గాన మవలికి
జని వదించిరి గీవా వ్యమువయంబు స్పృముఁ సందియుము లేనరణ నేను 23
- వినుచు నావాక్యముల్ కింపేరు తెగిరి ఎట్టుకొని గుచ్చుచి కిల్చ గట్టిగఁ బ్రహ
రింపఁదొడఁగిరి న స్పృటఁ జంపఁదలఁచి యేమి పృట చుకుట యేమి బదులు ? 24
- వా నకుల్ కోధులున్ మఱి ప్రకృతిచేతఁ గరిను తెంతయు వారల గలిసె తాను
వీరస్మృతుఁ గొని తనకంటె ఖర దూషణాదుల నవలీలఁ గుంచినైది 25
- పరకబలునివిరాధుఁ గబంధుని నిలఁ గల్పియై చివరాముండు కొని కనుస్సు
నీతి యున్నట్టికొలును జేం దలఁచె నచ్చి యున్నాఁ సైన్యప్రహరాయుతుఁడు 26
- సేతువుం గట్టి వారికి శ్రీకరముగ దాటి వెళి దధిక్ మ గదిత్యుడలఁ
దృణములుగ నెంచి దైన్యవిహీనుఁ గను నిచ్చియున్నాఁడు సైన్యము నిరవమంబు 27
- బుట్టవా గుఱులు గామ ము గా ముగిల కేం దలఁచెవా
వేలకొలదిసైన్యములు వెలయుచు క భూమి యింతయుఁ బు భూరిబలులు 28
- రాక్షసబలం బలకు వానరప్రధితఁ లం బలఁ గుద్య నంధిఁ కలంపరాదు
దేవదానపు లెపుడు నంధిని వలదిరె ? నంధి కగళాశ మేమి యెఁగు నిపుడు ? 29
- పుంము ప్రాకారమును దాటి పుంపుర యిట వచ్చుతలఁచున నున్నారు వారు కాన
నీత నిచ్చు యో లేక శిఖుఁగఱు రణ మొసంగుటయో సుసర్థయ మొనర్చు 30
- శుకుని లగ ౨ రావణాసురుఁడు వినుచు మండిపడ కనుకుంటల మాడ్చి కేయు
నటు జగంబుల నిట్లనె నతి తోడ దేవనంధిరందానపు క వావ న 31
- ఎత్తివచ్చిన నానె ? నెంత లోక భయము సంప్రాప్త యైనను భంజనమన
నేక కొసఁగుట కల యేకీకనయిన నిక్కయం బిగి తిరుగులేనిది తలంప 32
- మూముకళప్రపంచ మూలావగయికి నెక్కుడ పోవును చంపును యెప్పు రనుచు
సుర్పవాంచుచు నున్న దీయద్విభ్రమర ఎతటి పుష్పతవృక్షముకొదకునట్లు 33

- దివ్యకూశరమంకు నిద్రించుచున్న శీర్షభాణం బలం దీని తెగవఁ దొడిగి
వింప విడుతును రాముపై శేగవ గను కంబరము పైని నుల్కలు కురియువటు 84
- అతనిబలములకంటెను శధికమలగు బలములం గొని నేను కద్దల మడింతు
క ఎతాదాదికరహాభ్యంబితతను శాంతిఁ దనశాంతి రవి యణఁగార్చున న్న 85
- స గరంబుగఁ గలశేగము సుతీ వాయువున న్నగిమవయు నెఱలు కాక
సంకఁ గలము రామనిశింక యును దెలియని తాన వచ్చెను గలువఁగ నను 86
- బుస బులకొట్టు కొంచుకొ ములను మించు వభరం లు మద్యావిసరు లని
రామఁ టఱుఁగఁగు పాపము రి కె న్న కేడు కావున నాతో నేసురమున 87
- మిచ్చరినితాంతకోణప్రకర్షకగ క వ గనుర్విణ హాయింతు మంజులముగ
ఁ యనిగాదాతిశయిత సహస్రక్షేత మోరిననవంబ శరతలహరిరవము 88
- మింద్రగుధ్యమిత రణి క వాగములం ముఁగన్వర లుగా శక్రభూరిసైన్య
గుభ్యమే శృతరం ప్రగుధ్యగగను రణమహావీణ వాయింతు రమ్యభంగి 89
- అనిమొన నన్ను నొక్కొను యున్నది కిల్ల సహస్రనేత్రుఁడై
క కమఘృంకుకాని మిశి గూనిన్వఁగు నొవరుణంకుకాని యా
ధనదుఁగ ని గోరులఁ దాపగ నింపు యుంక కని టం
పున శరమన్నా కర క మ భూరిగిన్ గరింపిదే యుక్ 40

విగి

- దిశం శక్తికారానుశంభ భంక ఎర్రనైన్యముతో దాటి సాగరంబు
చ్చుం యెఱుం నంక రావణుఁడు ఎలికె లిగిది కిసారిణులను మంక్రల నిరువురి 1
- దున్ను శుక్రమం దాటి కందరగ నె గొప్పియెను వానరవాహిను లిట
దారిధ సేతు సంధనక శలంబు గ న్ను గి నే కిన్న దే యెన్నఁజైవ ? 2
- భవ్యవాహ్నిధిపై సేతుంధనంబు నిలమ ల్లయ యన్న శామింకఁ
దీఱనే లేక నాగు నింతేనియె వాన సంక్య తద్భు మితులను 3
- వినఁ దలంతును మా రేగి ఎఱుమిగను డెలిసక వచ్చి చె న్నఁగు శలికఁబంక
యిగురులకుఁ గనిలము లనెన్న మెవ్వ రెవ్వ రంగ గ్నగిగుతో యెంతి ములా ? 4
- రామమంక్రల స్ఫురీవరాజమంతి ఎరుల వ్ర వాయింది మఱియు నెవ్వరు రణగన
ముందునల్పేయోధులో మక్య గను నెంతటిబలిగ్నలో వార తెఱిగి రండ 5
- అతిభయ కరవారాశి కకుట్ట యేవిధంబునఁ గట్టిరో యోధములా
తన్ని నేతము లందులో దాశరథిఁ గలుగుబలమెంకో ఆయుధంబును నేనొ 6

- అతనితమ్మని శక్తియు అరయ నెంతో వన లో శక్తల నెంతో వాని
బలము లెక్కింప సర్వకుల కలంప ప్ప నాకు ప్ప క్తి నెగులయి ' 7
- అన్న శుకసారణులు వీరు లంతర దా ప్ప చానక రానరూ క్తి వన జని
వానరసమూహమందుం నా ల ది తోడొక దొడ్డు ను యోచిత ము 9
- కుటియు లెక్కింప సైవ్యము తరముకాక పోయె నేలనక టు వి య పర్వ
తాగ్రములయందు కుహలంకు నందుఁ గొంది అుదధితోవనం బల ండుటయన 9
- కపవంశులఁ గొందఱు నుదధి కవలఁ గొందఱు సేక్ష గ్రహ ని గొందఱుంట
భీమనాదం బ చేయు చాభీల బ గని గవు బ లఁగూఁ గణంబంపగా పోయె 10
- శూరవానరబలము లతోభ్యుత్థార్థి భూ నుండుటఁ గనుఁగొని భగవ గదుర
నుండ ను సారణులు వా యునికిఁ గని పక్షై యిభి గు వారిఁ బెటె నెదుట 11
- రామునికిఁ జెప్పె నిట్లు లారాక్షసవతి రామ! వీ రెద్దురు బగు రి రాగనికి
మంత్రు లొశుకసారణుల్ మనదుగుట్ట తెలిసొన వచ్చినా రని తెలివంత 12
- వారుభయపడి చేసిరి వందనంబు రామునికిఁ గొప్ప ట్టులు సాగములను
అళ విడనాడి దైన్యంబు నంది మిగుల రావణుడు ఎవ వచ్చినారము మహాత్మ! 13
- ఈమహాపై న్యపరిమితి నెఱుఁగుటకయి" అన్న వారలకూ య కపహంది
సర్వభూతవాతరతుండు సరసుడైన రాముఁ డిట్లనె ద తోడ రావణులకు 14
- పై న్యసర్వమున్ జూచి చక్కగ కుగ ంగి పరికించి మాబుగ రవములు
స్వేచ్ఛగాఁ బొంకు మీరింక వికటం ను జూచవలె శక్తైన నాచి కన 15
- వికటంగఁ నాపు చెల్ల గిభీ ంబం గం క్తి నార క్తి క
బ్రకు నొచ్చుదు మనునట్టిభ సెవ లా ఆక నంబుల చేకు శ కేమి 16
- మీరు మీతిలు మిముఁ జంపఁగోర మె విరి చేదుకుఁ జేగ వికృష్టు సఖ!
టవిభవణ! యని వారి నుభయులఁ గని రాముఁ డెటె రానంకధాముఁ కగుట 17
- 'మీరు లంకాపురంబును జేరి భయము గనక మీరాక్షస శివుని ఎదింపుఁ
జేను జెప్పివాక్యము లిందు ప్రేతి వజ్రంబును గాని యొక యెకయేని 18
- మున్ను సీతామహారణంబు గొగరుబోకుఁ దనమానం ననరా యేతద్భయము
స్వమును నాపు రేపు ప్రకస్తభంగి నకలై మహాంకు నుం గ 19
- శివురం బ సప్రాకారనిరుపమాన, తోరణయుతింబు రాక కరణబల
యుతము మద్దా వహ్ని నందితగ గాఁగ భక్తి మె రింతు రె న కాపాడుకొనుము 20
- వానపుఁకు దానపుఁపైని వై కట్టి ఘోరవ్రా యధం బ (హుం గొగ
సమితి వై చెద మీపైని బాగదూగు లయి రణ బ నొసంగుడి నుంటి నకలకు ' 21

- అన్న సుపారణులు జయమగుత! రామ! వందనంబని ఈ ధర్మవత్సలుఁ గొని
యాడి లంకాపురంబున కిరిగి యెల్ల సంగతులు చెప్పి రారాక్షసప్రభుని! 22
- చిక్కినాము విభీషణుచేతులందఁ బట్టకొని మ మ్మతంబును బెట్టి రాము
ఁకుండిట వధార్థ్యులముగ రామండు చూచి మున్న విడించెఁ దలఁచి ధర్మమ్మ నదను 23
- లోకపాలోపముల్ కూరలోకగణ్యు లతిశయపరాక్రముల్ సకరాస్త్రవిదులు
దూరథి యైరాముం డితనియనుజుఁ డైవల్క్యణుఁడున్ భవదనుజుఁడు ప్రభు! 24
- మనోభీషణుఁ డాపైని వనచరమతి యైనసుగ్రీవుఁ డిసల్పు రందు నొకటఁ
జేరియున్నారు దేవేంద్రపాదుఁడు విక్రమోన్నతిచేఁ గడు వెలులగు చచట 25
- అశలవానరసైన్యము వచట నుండు మీరు వల్క్వరై కక్షులు కేయిగతుల
ఁక సర్వము తోరణాలంకృతలను మఱియుఁ బ్రాశారములతోడ కూటలోనె 26
- లీలఁ జెలించి వైట కెంతలఁ జెట్టఁ గురు కేటొక్క కోట నిం ను వచింతు
మొక్క మాట నుండె మొక్కిరాజుఁ డగు నుద్ధుఁడు మనలంక పంకటి నిట 27
- నాశనమొనర్పఁగాంచ న్యాయంబు బనియె లేకుండఁ గూర్పుంక బలము రామ
రూపమున్ బ్రహరణశక్తి దూఱఁకుగను వసుచు మాకును దోచె మహాసురవర! 28
- రాసులక్ష్మణుఁడు పము రిద్యవాఁ డేంద్రసుగ్రీవవాహిని యల నెవరికిఁ
జూడఁ దాఁకిన నెదిరించి పుభము గనఁగ సురలకును సురపతికైనఁ దరము కాదు 29
- వగురిపైన్ ముంతయు నవాణ ఘోరరణంబొనర్పఁగాఁ
గనియె మహోర్ముత్వమును గాంచి సమర్థిత నర్వరీతులన్
నువ కింకఁ డలు వైరి కుది మంజులశాంతముఁ గోరి వెంటనే
జనకిని నిచ్చివేయుటయె నర్వవిధంబుల మేలు ర వడా! 30

౬౬

- అనుచు శుకిన రణులు భగవదా వాణి భగవం లంబల్క వ నిగని
రావణుం డుం పల్కె గర్వం కో నాలు గంభర్వులున్ మహా ఁదులు గలిసి 1
- పయిని దంకాశనన్ లోకభయ మెవ్వి పైఁబ నఁగా రాఘవేశ్వరుని కీయ
సీతఁ గొని యి వానరల్ చిగఁగట భయ సియె సత గమ్మి ఎలికినాగు 2
- ఎనఁబ వన్ను రణావని నెదిరి నిల్వఁ గలుగువాఁడు మహాధరాతలమునంగు
మీకు భయమేల యని క్కె మేలి నెక్కి నాలవృక్షోన్నతి నెవంగు సౌధవరము 3
- మీర శృంకపా దులు నుండు గోపమునను జూచెను మహాసముద్రమున్ జూచె గురుఁ
జూచె వృషిములన్ మఱి చూచె సకల, కమహాత్మ్య సంపదకలితభూమి 4

- వానరలంఘ మిగుల నపార మృతః గాంచి సారణు కోశ గగల వనించె
రావణండు వానరస్థైర్యర జయందః గలుగుబలగంధుః కూరి యు లెవరు? 5
- ఎవ్వరు బుహోస్సుకాత్మలై యశఃగురు రణనిరోధిగావంతు శౌర్యును గలిగి
యెవరు చెప్ప సుగ్రీవుఁ డింపు విను! వారిలో యాధిపతిపవన్య లెవరు! 6
- అన్నరావణుఁ గనుఁగొని యనియె సారణుండు 'దానవనాథ! కనుంగొను ముడె
లంక కభిముఖుడై యెట్టికంక లేక నాకమునరింప నతఁడు స్నగ్ధుఁ డయ్యె 7
- శతసహస్రపుల్ తన్ను నంతితంబు రక్షచేయుచు నుండఁ బరాక్రమమున
సంహనాదంబు నాతిఁడు చేయునపుడ తోరణంబులతోడఁ బ్రశాంతిమలను 8
- శైలవనకానన బలతో సంచలించు నీకఁగు యగ్రీవబలముల నానియందె
నిలుచు కని విలుతురు నీయఁ ననుచు నఖిలయాధనాథులం తఁ జొరకండు 9
- మిగుల బలవంతుడై బాహుయుగము నెత్తి యవని నిల్చినవాడఁ లంకాభిముఖుఁడు
క్రోధి గి శృంగతుల్యుఁడు కొమరుమిగులు పద్మక్షిబల్కవర్షంబు త్వరితుండు 10
- మరలమరలను దోకతో ధరణిఁ గొట్టి ధరణిఁ గొట్టినకట్ట మంటిటఁ బలంక
నున్నవాఁడు సుగ్రీవుని అన్నకొడుకు యావరాజ్యాభిషక్తుడు గీచకుండు 11
- అంగమం గనువాఁడు నిన్ననికఁ బిలుచు వాలినదృశ్యపుత్రిం డపారిబలుఁడు
మఱియు సుగ్రీవునకు నిష్టమనాతిగఁబుఁగు రాఘవార్థము మిగులఁ బోరా నాఁడు 12
- శక్రపక్షుని వహించి సంగరమునఁ బరువరుణుని ఎడమున వీరుఁ డిరఁ
యన్నిధుఁడై హుంతుఁడనైవా శేగమున రామవారి న విర్రునునను 13
- బహుశవానఁ డగ్రాగ్రు బయు క్తి న్నచుచరింప నిట పద్మయగ్నవాఁడు
దురయుండు రావణుని దోషుఁడై తని ను నె కంబునాఁగె గనుమ 14
- అతఁ నలుఁగు మహాపేరు వతిఁ క నతిశయబలుండు సువాతసేగ్ధానుండు
మరదురయుఁ ఁతయు డై ను గలగునానన యు గనుమ రాజ! 15
- వారు విషభ్యగ్నైవై నీరంహ నానయితో భీరనాథుఁడు
ప్రోధున లేచి నెగిరించి రెండు వచ్చున గ్రుఱ భువనావళులయ మలయి 16
- దుష్ప్రసాదై మహారణ వ్యాసాం యోరదూము లన్ సుహృదోరకృత్య
న్యూనావేశునై క్రొన్చిని నలయి శేయిల్ల చెన్ని కలై రు గుచు 17
- మఱియుఁ గంచెనెవనవాం మహా పులు నీరిమెను నె వచ్చునన్నాడు నయ్యు
నలుఁగు వీరందఱిగి హా నిలభముగను గా నొకఁడె గంఘన యువదలఁచి వచ్చు 18
- రజతమల్యశరీరుండు రమ్యవృక్ష సంగు ముల్లోకమలఁ గీర్తి నిండియంగు
వాఁడు మలిమంతిఁ డని మహాపౌరుషమునఁ బ్రథముఁ డని శ్వేతుఁ డనువాఁడు వాఁడెకనుమ 19

- వచ్చి సుగ్రీవుకడ కేదా పలికి యదిగో వెనుదిరిగి గోవుచున్నాడె వేళకాదు
 ఎదిస రమ్మనెకో యేమొ వెనుకఁ గనుము బహుళకంపై వ్యవధుండు ప్రయదయుతుఁడు 20
- గోరతిరమున నున్నాండ కాని నే సంకోచనాది చెవ్వారు నందు
 బహుళవృక్షంబు లందండువాఁడు కాని నేలుచును గురుకుం గనునితఁడు రాజ! 21
- వేయిలక్షల శూరవిసరముఁ గొని వచ్చియున్నాఁడు కనుఁగొన వాల శుతని
 దివి తదీర ము దానియందు దలలు కోమ రాజ తామ్రము 22
- నలేము నులేమై వెలుఁగొందుఁ జేయునకడఁ ఘోరకృతుల్పై యైనను వీరుఁ డిలేడు
 రోషపరవశుఁడయ్యుఁ జారుషముఁ గల్గి ఁ రు సంగ్రామ మెప్పుడ కోరు నతఁడు 23
- త నొకఁడే మహారాజ ధైర్యవ నను లంక నంట జయింపంగ లక్షణము
 న్వియ్యసైన్యం తోడ విశ్వానంహ ఁ య్యుఁడయి గూఁడు యర్థ నేత్రుల నగుచును 24
- కలవర్ణులనుచ్చాయ గిగి లం వంకకే చూ చుచున్నాఁడు లంక రేక
 కాని దివ్యాంశుతిలపు లోఁ దనర నకే రంభుఁ ననుయూధపు శకు రావణ! కను 25
- వింధ్యఁ నఁ గృష్ణఁ యందు విశ్రుతగును నహ్య ర్వతిను నను వాసం బొనన్
 గీతఁడు నుదర్శనా ద్రిని నఁ గురుండు నూటముప్పదిలక్షలమేటికపులు 26
- చంక ల్ గం విప్ర ల్ కే శ్రు రామ లై నతిల లున్నవాఁడ నై న్యంబునందు
 వా న యం లనన్ గునమ్బుడం బు లంకిను జయింప నితఁడ తలంచి వచ్చ 27
- చెవుల రిక్కించి ముటీకుటి శృంభణంబు చేయుచున్ శృత్యువున్ లెక్క చేయక రణ
 రంగము న గొఱ తెప్పడఁ బ్రభిరశోష మనఁ డలించుచు డిశిలను గనుకు ముటీయు 28
- తిలద వాలం లనే తాను గనుచు ననుత నంహవాదిను చేయుచు శైబలము
 జవము భ న విహీనత గలి నంచరించు నెపు న ల్వేయఁబయించు స్వేచ్ఛ మీఱ 29
- శరభఁ నుయూధపుంబ తతైస్సవ్యులము తలఁప నలుబదిలక్షు లద్విలగ్ధ
 వ రిని విశోధ లందఱు బలయుతులయి శౌరఃవిస్ఫాకులై శుభ్రా శు వారు 30
- అతఁడ వారిదవీరమధ్యంబునందు సరమధ్యను వాసపుసకీ నోఁడు
 నతనిపేను పనసుండు చూస శుతనినాద మెలరు భేరినిగాదంబు నతిశయించి 31
- ఘోరశాఖామృగంబులఁ కూడి యిగిడు సకతసంగ్రామంబు ఎక్కడెక్కడ
 పా యాత్రమహాగిరి వలయుచుండు రణము న నెకుర్చి గాగిఁ దరిం బ తాను 32
- మహాతు లేఁబదిలక్షలమంది వాన రాధీవులు గొల్తు రీతన లగుచుండు
 వారివారికి నెందతో వానరులయి మిగుల వశవర్తు లుండురు మేదిని యి 33
- చూడు ముల్లదె యీవార్ధి సుందరతటి నన్యరాగరమును శోలి యలరువాని
 బహుళయూధపతియయి వలలుగాని సతతదర్శరవర్షతరుని గనకు 34

- యోగముని రాజులక్షలయోధుల కధి పతిని నుత్తమ పద్మాభిషేకముని
గల్లుజలములఁ గ్రోలుచు వెల్లువలకు క్రోధము నను నింక యోగాభిషేకముని 35
- అదిగో కను ఎల్చుచున్నాడ కదనా న నిన్ను గై కవల్లాభమువహన
వర్ణుడయి విక్రమం బది వజ్రులుచుంగ సరకుఁ గొన కెవ్వని రణనిగ్రుఁ డగుచు 36
- ప్రజలబలదర్శితం డయి వానరవతి గవయు డనువాఁడ పిపముఁ గాంచి క్రోధ
మరుగుదెంచుచు నున్నవాఁ డతనిఁ గనుము కలరు కౌశ్మణిలక్షలకపు లితనికి 37
- ఈతఁ డొక్కఁడో బలముతో నేగుదెంచి లంక ధ్వంసము చేయుఁ దలంచి వచ్చు
నిట్లు యోధపు లెందఱో యున్నవారు కామయ్యలు బలవంతులై మనుచును 38

అర

- రాజువార్ధము తమతమప్రాణములను సరకుచేయక నిర్వక్రకౌర్యమునను
వజ్రువారిలఁ గూర్చి చెప్పంగఁదలఁతు, నింకను వినంగఁజే రాక్షసేశ! నీవు 1
- న్నగ్ధమగుచు సత్యంబును శ్రేష్ఠమైన వాల మెవ్వనికిని బహువ్యాసుమగుచు
నలరు గావాలమునయందు నలరుచుండు, తామ్రవీరసత్సారస్థము లగుచును 2
- పెక్కిరోనుముల్ నిత్యము వెలుగుచుండు సూర్యునందు మంచుల కొల్వగలిగి
అతిభయంకరకృతులను నాచరించు టందు దిట్ట వాఁ డగు పేరు వాఁడ నంగ 3
- వాఁడు పోవుచు నుండంగ వానితోఁక భీకరంబుగ వెన్నంటివెడలుచు, గు
నూజులును వేలు వానరవీరులు కొని పృథ్విముల వాయుశమలుగా వింట నుంగ్రు 4
- వానరాధిపసుక్రివవశు లగుటను నతనియాజ్ఞలఁ దలఁతు ర వరతకు
చూడు రావణ! అదిగో అస్తోకసంఖ్య నీలజలదం బలట్టులు నెగడుచుండు 5
- భలుగంబులు లెక్కింప వాని నెవని కెరము మఱియొక్కభీకరోదధివడువు
అంతసీరాంజనతనువు లలర! యుద్ధ గుండు సత్యపరాక్రమ ములర నిలుచ 6
- పర్వతంబుల విషమభూభాగములను నదులతీరంబులం దవి మెడలుచుండు
మిగుల దారుణములు భీతి నెగడఁజేయు నవి నినుం దాఁక వచ్చెడు నతికయముగ 7
- వానిని గన్గను భీమాక్షభయదడర్శ నుండుయి వసుండు మేధుమున్ మెండియి వ
యంచునొక్క ఎర్రన్యూనియెడుటఁ జాట్టు ఋక్షవంశోత్పత్తమ నాపఁ బ నతఁడు 8
- నర్మవాజలములఁ గ్రోలి నలుపుమీఱు ఋక్షగణముఁ కధిపా నియనిపేరు
ధూముఁ డందురు హ్రస్వనితోపమానుఁ డతనిభ్రాత ౯ లంగోను మౌ నిలిచెను 9
- పర్వతసమానుడై చూడ భ్రాతృరూప మధి మైనపరా వ ములరువాఁగు
జంబవంతుఁ డనంగఁ బ్రతస్తయూధ, నాధనాథుఁడు నీవు వినంగవలయు 10

- అతఁడు వర్తించు గురునియాజ్ఞానుసార మని నతనిబాహుబల మెవఁ డ్దలేడు
జేపదానవమనాతరణావసరము, నం దితండు జేపేంద్రుని కన్నిగతుల 11
- సాయమొనరించుటన్ మెచ్చి సంతసమున నెన్నివరములనో యతఁ డిచ్చె నితని
తెక్కి గిరిశృంగములపైకి నెవఁగు మేఘ సదృశశీలలను భువిఁ బ్రోయఁజాలి మిగుల 12
- మృత్యుభీతి రవంతయు నెందు లేక నితనిభటవరి మండును నితనిసైవ్య
మంతు లేనిది రాక్షసులట్లు మఱి ఎ చొచములయట్లు వహ్నితేజంబు గలిగి 13
- రోమిరాజని గాంచి పారువముతోడ కరమువర్తించుచుండును గాంచు మదిగా
యెగురుచున్నట్లు వానరు లెల్ల రరయ నున్నవాఁడు దంభుం డనుయాధపవతి 14
- అమితబలమునఁ దా నలరారువాఁడు నిజబలై క్వర్యమున సురనిచయనాథు
మెప్పును గడించి నాతఁడై యొప్పు నింక నొక్కకల ఎతామహుఁడు మహోద్ధరుండు 15
- అతఁడు సన్నాదుఁ డనుపేర నలరుచుండు నీతఁ డొక్కయడుగు తీసి యివలఁ జెట్ట
యోజనంబున నున్నయుర్వీజగిరుల ప్రక్క నిలుచును నిలుచున్నవాఁడు సరిగ 16
- ఒక్కయోజన మెత్తయి యుండు బృథ్వి పయిఁ జతుష్పాస్తలం దింత పరమవృథుల
జంత గెందును లేదు ప్రళంసనీయ జేవదానవయుద్ధము తీవ్రమైన 17
- ఇంద్రుపక్షము వహించి యింద్రుడు పోరి దైత్యనాథులతో నెట్టితరుణమందు
నెఱుంగఁడు పరాజయంబు వితనిఁ గనుము ఎకమంబున జేసేంద్రవిక్రముండు 18
- ఒక్కంగంగర్వకన్యక కుద్భవించె నగ్నిదేవునివీర్యంబు నంద గామ
ఇతఁడు శ్రీమంతుఁడై బల మెంతయుఁ గని వైశ్రవణపాలితంబయి ప్రథితమైన 19
- జంబు వనువృక్ష సహితము సంతితంబు కిన్నరీజనసేవితక్షేత్రమైన
శ్రీవృషామవంత మితఁడు వసుంధరతోట కరము బలవంతు లైనవానరులతోఁ 20
- ఇతఁడు చూడుము క్రోధనం దతిశయమగు యూధిమున కధిపతి భువ కుద్భవిజయి
తన్నుఁ దా నెప్పుడున్ బొగడలను జెప్పి కొనఁగు కోటికేల్ వీనిని గొల్చు పులు 21
- అతఁ డొక్కఁడై తనసైవ్య వల్లన గొని, మెల్లగా వచ్చి నిన్ను నిమేషమందె
నిర్జితుం జేయఁగా నెంచు నెగడు నడుగొ, ఒక్కయూధివనాథుండు నుండు నితఁడు 22
- గంగసన్నిధిఁ గలఁచుచుఁ గరిగణముల వస్తవా రిపూర్వవిఖ్యాతవైర
మెంచి మదితోనఁ గడువిక్రమించి కొచ్చి శిశుహల రుందుఁ బట్టుకుఁ గరివకముల 23
- గిరులగిరులను గిరులను గిరుల మఱియుఁ గడలకేతను గిరులను గిరులచేతఁ
గరులఁ కొట్టుచుఁ దరువులఁ గరులఁ గరుల చేతఁ దరువులఁ బడఁగొట్టు జెట్టి యితఁడు 24
- నానానులయందు ముఖ్యవావాహినియగు హైమివతి యున్నదిని నీరానుచుఁ గడు
మందరోపమమయి భ్యాతి నందినట్టి పర్వత ముఖీరబీజంబు వాసముగను 25

- ఈతఁ గుండును స్వర్గంబున కిది కలఁ జేయుకొ యును శరీరపత్ర
సంఖ్యయు హస్తగావ చదును గొలువ వీర్యవిః కుద్రపులు వేయు నితఁడు 26
- చూడుము రాజు యీత సురవరని మర్థుఁ బ్రమాథి కున్దాని కోర్పుయతు
యూధాధిని వాయుమహోదధిఁ జలి యించుమేఘుంబునట్లు తా నెసఁగు నితఁడు 27
- శంకుహావీరవాహిని గాలిరేఁగు రేణువులు చేరి యరుణమై జ్వంభణమున
నావరించిన వెంతయు నవనితలము చూడ భయమును గొల్పు సీహార సేవ 28
- అసతముఖముల సత్యంత మగుబలమున ఘోర మైనగోలాంగూలకోటి సేకు
బంధనము గాంచి యుప్పొంగి పరమవీరుఁ డగుగ- డ్దాని పట్టి మహాబలమున 29
- లంకను హరింప వచ్చు నావంకఁ గనువ సర్వకామఫలద్రు మసంతతులను
పేరుగన్నది సూర్యుఁ డేతేర నందఁ గాంచనం బగురూపులు గాని గాఁదు 30
- అపటిన్ముగ్ధుగణముల కబ్బుమిగుల దానివర్జియె యచ్చట నానమునను
దపము సల్పుమునీంద్రులు దాని విజయ, నెప్పటికి వచ్చుంపఁ బో రేమియైన 31
- సర్వవేళల బహుళవృక్షప్రపంచ, మధికమధుధారలన్ నిండినట్టిపూలఁ
బండ్ల నిచ్చుచునుండు నపర్వతమున నట్టికాంచనగి నెను డలరువాఁడు 32
- నకలనానరముఖ్యుల సర్వవిధము లన్ బ్రకన్తుండు శేసరి-లంకపైకి
వచ్చుచున్నాఁడు నిజసైన్యబలముఁ గొని యారఁ డున ట్టిపర్వత ముదిఁ గలవు 33
- చూడ వర్మదివేలు విశ్రుతశిఖరము లన్నియున్ గాంచనాథ ప్పు లన్నిట నలు
మేరువే శ్రేష్ఠ మేరీతి మేదినిపయిఁ గల్గురక్షస్సులన్ మొనగాఁడ వీవొ 34
- అట్టిమేఘవనక గలలాభ శ్వేత వర్ణమును తామ్రవర్ణంబు బహుళములగు
వర్మలు మధుసంగళవర్ణములును గలుగువానకల్ పెక్కరు గలరు వారు 35
- తీక్షణవృక్ష మణియును దీక్షణఖము లాయుధంబులుగా నొప్పునట్టివారు
నాల్గురీతిలు గలశృంగవాఘులట్లు పొంతకుం జేరనీయనిప్రులయట్లు 36
- వన్నాభంగిని దాఁకిన భస్మవటల మొనరఁజేసెడివాఁడును నుల్లవిష
భరణంబుల నొప్పుపర్వంబులట్లు పరమభీకరులై యొప్పువారు వారు 37
- వరిమసుంగరదీర్ఘముల్ వాలములుగ మత్తమాతంగున్నిభ నివాత దేహ
మృదులంబు ఘనపర్వతవంక్తు లట్లు శీలనీరదభీకరస్వను లయి 38
- వృత్తాంగళగిత్రాక్షవిసరములను భీమగళువ బు మఱి గును కమరవను
లొప్పు లంక సమస్తంబు నొక్కటఁ కను కుర్దన మొవర్పడలఁచినమాడ్కి నదిగొ 39
- వచ్చుచున్నాడు మనపైకి వామవ్యుగు దుఁ జూడము శతవలీ యన్న వాని
నమిరభుజబలు బహుళ యూధాధిపతిని నిత్యవిజయార్థ రవిభక్తినిరతుఁ డెపుడు 40

- పృథ్వీ నంతయు యిభ్యాతి కలయువాఁ బుద్ధిమంతుండు శౌర్యసంపూర్ణుఁ డీతఁ
 డొక్కఁడే లంక వారాళి కొనర మంచి వైభవదలంచుచు మీఁదికి వచ్చుఁ గనుము 11
- అతనివిశ్రాంతి బలమును నతనిశౌర్య మతనిపౌరుష మెన్నంగ నత్యధికము
 రామవిషయంబునందునఁ బ్రాణపంశ కంబు లెక్కింపఁ దీతఁడ నిక్కంబు రాజ ! 42
- గజాఁకును గవాక్షాఁడును మఱి గవయుఁ పయి నలుఁడు నీలుఁడు నన్నవాసరవరేణ్య
 యాధనాథులు వారల కొక్కొకరి కవులు పది ిట్లు భృత్యులై కడుఁ గొలుతురు 43
- వింధ్యపర్వతవాసులు వీరవరులు కవరులు వారు లెక్కఁ జెక్కరు నితాంత
 సంఖ్యలయి సంచరించుట పకలదిశలఁ దీవ్రవేగులు సంతతో దీర్ఘబలులు 44
- అతులమహాప్రభావు లరయంగను రావణ! సర్వవాసరులే
 వితతగిరింజనన్నిభబలివృశగీరులు సర్వవాసరులే
 క్షీతిని గలట్టిశైలములఁ జెటులఁ బుట్టఁ గట్ట లెట్ల ం
 మాతి నొనరింపఁగాఁ గల రహస్యబలంబున లిప్తమాత్రలో 45

౨౮

- పారణం దీట్లు చెప్ప విస్తారిముగను ర వాసరునికి మహారాక్షసపతి
 కవల ఎరిమింప శుక్లఁ దిబు లనియె నతని కతిశయం బగుకవసేన నరయఁ జూచి 1
- అంగవిగొ కవబలంబుల నరయమయ్యు! మత్తమాతంగయాధంబుమాడ్కి మఱియు
 జాహ్నువీరమహాతవృత్తులయట్లు అల వామాదిని సాలంబులట్లు కనుము 2
- క్రామరూపులు సత్త్వసంకలితులు రణ ద్రుప్తసహులు మహాదైత్యకుల్యులు రణ
 రంగదేవవరాక్రమిల్ రావణ విను లెక్క పెట్ట నశక్య మేలెక్కరికిని 3
- కల్లకొప్పిదిశేలుగాఁ గోటులైదు గాఁగ మఱియేడుకోట్లుగాఁ గనఁగ శంఖ
 సంఖ్య వేలకు శేఁ గా శతములైన బృందింబులు గాఁగ వీరుండు వేఱుశేఱ 4
- నీరు ముగ్ధీవుసచివులు వెలయుచుండు, రొక్కకొంఠలో నిత్య ముక్కుమిగిలి
 దేవగంధర్వబీజ లుదీర్ణ జన్మ లందరును గావ రూపులై యలరుచుండు 5
- చూడు ముచ్చటఁ గూర్చున్న సందరులను దేవకూర్పల నిరువుర నీ వెఱుఁగుము
 వారి మైందద్వివిదులుగా చాఁగరణ రంగున వీరిసాటి గానంగ రాదు 6
- బహ్మయనుమతిఁ బడస కరంబు మధను గ్రోలి నిరువురు వీ రిర్వురును త్కణమున
 లంక నాశ మొనర్పఁ దలంచువారు వారిపార్శ్వంబులం దున్నవారి గనుము 7
- మహాతవర్వతసములు ససుస్తగతుల మృత్యుస్థులు కుమారులు మృత్యువునకు
 నుముఖం దసుముఖం దనుగారు శూరులైన భటులు పదికోట్లు మనలంకవైపు కండు 8

- కుంజరసరింబురీతిని గూరుచున్న యాశని జూడు రావణా ! యడఁగెనుము
లంకకును వచ్చి నీతను శంకరేక కాందివాతండు క్షిణు లొంచెనేని 9
- నిజబలంబున వారాళినే కలంచు మున్న జూచితి విరని నిష్ఠకు ముని కం
మరలివచ్చినవాఁడు తన్నవాతు నంద్రు క్షేరికుమారుఁ డని గాలికిన్ సుతుఁ డని 10
- ఇతని హనుమంతుఁ డందురు విరతవార్ధి బాటవచ్చినవారె యితండుఁబాడఁ
గామరూప మహాబలకలితుఁడు కప వసుఁడు బనక నియ టనివార్యత ఁడు 11
- బాలుఁడయి యున్నయప్పుడు పాలకొత్తు నీతఁ జేస్సుచు నింతలో నెదుటికొంఁ
నుదయసూర్యుని గనుఁగొని ముదముమీఱి, నితనిఁ బట్టి తిందు నటంకు మతిఁ దలంచి 12
- తీర నాఁకలి మంటి శేలేంచి మూఁడు కేలయోజనము లదాఁక పెడలి యకని
తేజమున కోర్వలేక మహాజనమున నుదయగిరిపైఁ బొను సాధ్య ముక్కొ షేర 13
- దేవదానవఋషివర్యధీవరులకుఁ జేర శక్యముకానట్టిమూరిం కడ
బాలునికిఁ బడిననలండు బంగళాతి, మాఁద గొంచెము తలె యామేదురశిల 14
- భిన్న మొనరించె నొకకొంత వీనిహనువు మిగులదృఢ మైనహనువులే నగ వీని
కది మొదట వీని హనువు తుఁ డంకు రెల్ల రును నెఱింగితి నిది కొంత మునువు నేను 15
- బలము రూపము మఱి ప్రభావము నితనిది పలుక శక్యముకాదు తర్జులముకతన
నీతఁ పొక్కఁడ లఁకఁ దానే జయించు పునిక్కు నున్నాఁడు భూగుమా పొంతఁ గలఁడు 16
- ఇతని కిత్తోరుకులుఁడు పద్మేక్షిణుండు శ్యామలుఁడు లోకవిఖ్యాతకౌర్యధనుఁడు
అతరభులదున్న ధర్మస్థుతి గలదొక యితనియందె చలింపకఁ యిం ఎకే న 17
- ఇతఁడ బ్రహ్మ స్త్రువిదుఁడను ఎతతవేద విదుఁడు వేదవేదాంగపద్విదులవరుఁడు
కాణమును పె ది యాకాశ థము ల్పర గలఁడు గిరులను ఛేదింపఁగలఁడు మిగుల 18
- క్రోధమున మృత్యుకుల్యుఁ డకుంఠసత్ప రాకమంబునఁ గను సురరా జుండు
ఆజనస్థానమంచుండ నవనిజాత నీతఁ గొనివచ్చినావు తిప్పిరమగఁడు 19
- రాముఁ డిదె వచ్చుచున్నాఁడు రణమునకయి అతనికుడిపక్కఁ గుటుమిడిట్టిమేల్చి
బంగరుకరీరకాంతితోఁ బరగువాఁడు నీలకుందితమూర్ధజజాలుఁడు మఱి 20
- తామసేత్రుఁడు వక్ష మర్మ తమును వి శాలమైనట్టివాఁడు లక్ష్మణుఁడు పేరు
రాముఁడెవ్వఁడు నతనికి బ్రాణసముఁడు కుశలుఁడు నయం ఎనక రణోవిదుండు 21
- సర్వశాస్త్రులు లందు విశ రదుంకు, శర్దయుఁ డగున్ని విక్రాంతదోర్బలం
ఎజయిశీలి సుబుద్ధియై కేలయువా ఁడు కుశీబులుం బన్న కెన్నఁడు కోటిగతుల 22
- అగు బహు ప్రాణ మితనికి నతనికొత్తు పరకుచేయుఁడు ప్రాణమంప మున్నె న
సతఁ దొకం రాక్షసమూక నంతమందఁ శేయుఁ దలంచుచున్నాడు చేవమీఱ 23

- రామునకు సవ్య మాదిశ రంజలు వదె మాడుము స్వమృతులం గూడి నోదరుండు
నీ కగు విభిషణుండు మున్నే యతనిని, తేని వభిషక్తు రాముండు శ్రీరముగ 24
- విసులలంకామహారాజ్యమునకు రాజ ! అతడు నీతోడ నని చేయ నరుగుడెంచు
అదె విభీషణరామమధ్యమున నున్న వాఁడు నిశ్చలవర్వతనిభుండు 25
- సర్వభాషామృగేంద్రుండు శౌర్యధనుండు, యుద్ధముం దవరాజితయోధవరుండు
తేజము యశంబు బుద్ధి విస్తీర్ణమైన జ్ఞాన మభిజపముం గలశంఖలవలి 26
- వాఁడ సుగ్రీవుఁ డగు హిమవంతుండు గిరి శేఖరుం డైనటుల్ కపశేఖరుండు
గుహలమధ్యను బెట్టనితోటయట్లు గహవదుర్గపర్వతదుర్గకలితమైన 27
- పురముఁ గిష్కింధ నేలెడుభూవుఁ డితఁ డ మృత్రిపుంగవులను గూడి మాన్యుఁ డగుచు
వతనిగళమున నలరారు నదె కనుఁగొను సురనకుల కందటికిఁ జూడఁ జోద్యముగను 28
- కాంచనమయంబు కతపుష్కరాంచిత మగు నే మమాల లక్ష్మినివాసామలంబు
వాలినిం బంప రాముండు వాని కొనఁగ రాజ్యమున్ మాలఁ దారఁ జరంపు గాఁగ 29
- నూలులక్షలు కోటయా నూలుకోట్లు వేలు శంఖము శంఖముల్ వెలయు నూలు
వేలగున్ మహాశంఖము వెలయు లక్ష యామహాశంఖముల్ బృంద మగును జూడ 30
- లక్షబృందముల్ కూడ సలక్షణముగ నొకమహాబృందమగు నట్టి నొక్కలక్ష
పద్మ మగు లక్ష యవి మ గోపద్మ మగును లక్ష యవి ఖర్వహాను జెలంగు లక్ష 31
- ఖర్వములు చూడ నొకమహాఖర్వ మగును నవి నహస్రము కూడుచో నగు నముద్ర
మవియు నొకలక్షయైన మహాసముద్ర మవ్వె యొకలక్ష యోధు లొ పవ్వె లక్ష 32
- అగు మహాఘము కపులయూధాధిపులకు నొక్క లొకరికిఁ గలవు మహాన్నతముగ
నొక్కశతకోటిశంఖంబు లొక్కశతసహస్రముల్ మహాశంఖమ్మ లటువయి నొక 33
- అన్ని బృందకతవృత్తులు వలరుచుండు నొకసహస్రమహాబృందనికరంబు మఱి
యన్నిపద్మకలింబులు వలె సహస్ర సంఖ్యయందు మహాపద్మసంఖ్య యలరు 34
- మఱియు ఖర్వశతంబులు మఱి సముద్ర కతములున్ మహాఘములును శతము లగుచు
ఒక్కోటిమహాఘంబు లుదధిభంగి నాదిమధ్మాంతములు లేక యలరుచుండు 35
- ఇందటినిగూడి మృతినహితు విభీషణుని గలిసి యదె సుగ్రీవభునుండు వచ్చు
చున్నవాఁడు రణంబును నొవరుపంగ పమితబలుఁడుఁ బరాక్రమ మలరువాఁడు 36
- జ్వలితమహాగ్రహోపమము సైన్యము పెక్కు మహాసముద్రముల్
గలిసినభంగి నొక్కటిగ గ్రక్కున వచ్చుచునుండె జూడుమీ 37
- తలఁచి జరుంబె యానటులు తప్పక రాక్షసరాజ నీకె శ
త్రుల కిజరుంబె యానటులు తోపు మన్న మొనర్చుమీ యిదిన్

పద్య

- అని హుగంబు చెప్పినన్ రాక్షసాధిపుండు రావ అందు మహాకరము గాంచి
సన్మగానమునం మన్ననానకీమ నోహరుని రాముని విమలని బ్రసద్ధు 1
- గీరలక్ష్మణు ధీరఘవీరసవ్య భువ సునంగ నెసంగడిబద్ధిమంకు
శిరువిక్రమసుగ్రీవువిభుని సర్వ వానరులగును జూచి యొక్కలవంబు భయము 2
- తనిముఁ గ్రోధవశుండు కాంచి శుకుని సారణు నదీముఖాత్ముకి చాంగి మ్రొక్క
తెలియంబలి ఘటియించి వేచియున్న వారి రోషగర్భదుఁ గనఁ బరుషముగను 3
- అహోనగ్రహద్యయనివులుఁ జైన ప్రభువుసన్నిధి ర తనివల బ్రదుకు
కరు మీవంటి రిట్లు బహుగతులను గ్రయము పలుకు లకి యెవేకివ కన 4
- రిపులు ప్రతికూలు రయి యుద్ధ మిల్లి జొనర్చు వచ్చువారిని మీరి ల్ల సుతప్ర
శంసచేసి రిద్దురు నిండు సమము గాఁగ, వృద్ధగురునేవ వృద్ధమై కలసె మీది 5
- రావశ శ్రుసారం బగురాజసీతి పట్టుపడలేదు మీ కది పట్టువకుచు
జనభారివాహకు లగువజ్జనులకె విసవారును గానివా రంద తెరు 6
- ఇట్టియూర్పులు గుచ్చివులై యెగుగునేను నెప్పు యూర్పుకు వచ్చియే ధర్మి
నం నలననదై వను నుంటి నిటు పుణ్యవాయి న మీ కేల బుద్ధిచేదో? 7
- పక్షపాతంబులన్ మీకు పలుక నిట్లు చావు మూడు ననభగముఁ గాంచంగ చేజె!
సభము యశుభంజా యేదియో వొప్పుడుగద ఎలగుపలుకన కది మారు తెలుచితిరో? 8
- అది యిదిచావాగ్ని యలముకొన్న పాదపంబైన విడిసె బ్రకవచ్చు
క నోపకరామృతముఁ జాజనుంకు రాజ రంధవఁ న కరంకె బ్రకవ? 9
- క్రపజప్రక నకచి బరులై క పావులను మిమ్ముఁ జంకరే పాడి కాని
మీ రోవర్చినవూరొవ్వకారములను దలఁపఁ గ్రోధము చల్లారఁ దతఁగంట 10
- హా క గ కెదివొంకు మీడ వృక్షములును లను గనుంగ న కౌపను వెనుకటయప
యిదిలగోన కంపకి యిది విడిచి నాడి నిది చావుకగలు మిన్న యిది కిత్తు? 11
- అప్పుకగ నులు నంపంది భయము చేత జయజయ శబ్దంబు చెన యేగి
ఎకనుండి కప్పుచా నంత రావ నుండును మహాద ఎని గాంచి గంగుమాజ 12
- తెలియ నీతశాస్త్రులద్వాంసులైన చాడలను విశ్వజంతుల సర్వర కు
న క రప్పించె వారు గజ్జతఁ గడు జము శిష్టు లొనర్చి నిల్చి రాజ్ఞను గ్రహంప 13
- వ గా కి దలఁ జూచి వారు శూరు లగుట భక్తులు శైర్యసమగ్రు లగుట
రా వలెనయె మీ రిరువును జని రామ సొండు మన్ననంబుంభయము 14

- అతని కత్యంతవాచు లేవ్వ రతనితోడ సంతతం బుండు లేవ్వో నర్వ మెడిగి
రండు మఱి రాముఁ డెచట నిద్రను మునుంగు మేలుకొనియుండునా వాఁడ తేలు పగలు 15
- తెలిసికొనిరండు సర్వము తెలివిగలిగి తెలివిగలిగినరాజులు తెలివిగలుగు
చారులను బంప తద్రహస్యంబులెల్లఁ జెలిసికొని స్వల్పరణమున నెలుకు రకుల 16
- అన్నరావణవాక్యంబు లాలకించి యటె యని వారు శార్దూలు పగ్గగామిఁ
జేసి రావణు వలఁగొని చేరి రేఁగి రాసులక్ష్మణు లున్నధరాతలంబు 17
- కాంచి స్పృహ క్షేమముల్ గని నువేల రిదరిని రాసులక్ష్మణవరుల మఱి వి
భీషణ నిర్వతసుగ్రీవు భీకరమగు సైన్యమును జూచి కనిరి త్రాసమును మిగుల 18
- అంతలోపల ధర్మాత్ముఁ డావిభీషణుండు కనిపెట్టి శార్దూలు నిండుకే
నొప్పించెను గల్గు కు నుప్పలోని కెముక లేకుండు గొట్టఁగా నిని వారు 19
- దయను రాముండు విడిపించె దత్తక్షణంబు నితరచారులకును నర్జునతయ కలుగ
నెల్లయచుకూడి శార్దూలు నేఁగి నిష్క్రమించుచున్ రావణుని గాంచి చెప్పి రెల్ల 20
- చారులకృత్యుల జరపుచున్నసమర్థులు లోన బైట వ
వ్వారిలు వారు దెన్యునఁ జూపనిశాచరనాథురావణున్
జేరి నువేయించి గిన్నేన భయంకరభంగి నుండుటన్
చారుణభీతిఁ బల్కి రట దైత్యవిభుండు గొంత భీతిలన్ 21

30

- రావణ డక్షతోభ్యసైన్యవిరాజితఁ డయి యుండుట నుకేలగిరిపొంత యింద్రుఁడయి
చారు లేడిఁగింప విని నిశాచురవిభుం కింవిచుడ్యేగఁడై జూచు నదేమి 1
- చారశార్దూల! నీముఖస్వనములు నడు కనతన నోంచుచున్నవి తెల్లవ నిన్ను
రిపులు వాంఛించిరా యెను చెవులు యన్నఁ గాంచి రాశసకటాలుఁ గని భయంబు 2
- విహ్వలఁ బల్కె శార్దూలవిసద మాతీ అమితబుముచు విశ్రాంత యలరురాము
నినవరితిజాగరూకుడై యరకు సేన చారకృత్యంబు జరుప సహధ్య మయ్యె 3
- పలుకఁ బ్రశ్నింప వారి నెవ్వరి గగంబు కాకపోయె మహాగిరికిల్పనైవ
వ నరులు కాచుచుండంగఁ బథము లెల్ల జాగరూకత నేఁ బ్రసేశంబుచేయ 4
- వెంటనే నన్నుఁ జారుగా వీరకపులు తెలియొని రేదు చేయుదుఁ డెలిసి ముందె
మనవిభీషణుడుత్రులే మమ్ముఁ బట్టి చావఁగొట్టిరి చాలక సత్వరంబె 5
- వ నరుల కొప్పింపంగ వారు నన్నుఁ విశిక్షుల జానువులఁ గొట్టి ఎండిచేసి
సేన కుట్టను ద్రిప్పిరి చేర్చి రాము 'నితఁడు చారుఁడు రావణహతకని' కని 6

- రుగిరదిగ్ధనర్వాంగుండ రోదనంబు చేయునను రామసన్నిధిఁ జేర్చి రంత
నేను జేతులు వీరించి నమ్మిమీఱ, రక్షఁ గోరఁగ విడిచిరాముఁడు నను 7
- బ్రదుకు జీవుఁడ యని యిట్లు వచ్చినాఁడ గిడుల గిరిశిలలను జేర్చి తరులఁ జేర్చి
వార్ధిఁ బూరించి సేతువు వరలఁగట్టి సాయుధబలుండఁజై వచ్చి సన్నిధిఁగనె 8
- కుట్టఁబడెననున్నాఁడు పురము లంక, రాముఁ డందితఁడై వ్యవరాజుఁడయి
మొనల నడ గరుడవ్యూహమున నమర్చి యతని తేజము వర్ణింప నలవికాదు 9
- వచ్చినఁడను బ్రాకారము వశముచేసి, కొనును వేగమె నీత నాకోమలాంఁ
నిచ్చియుటయో మఱి యేమియైన రణ మొనర్చునో చేయు నిర్ణయము రాజ! 10
- అన్న విని రావణుఁడు మూర్ఖుఁడె టకతనఁ బలికె శార్దూలుతో నిట్లు పౌరుషమున
జేవగంధర్వదానవుల్ చేవమీఱ నత్తివచ్చిన లోకాళి కెంతభయము 11
- ముంచకొనివచ్చినంగాని ముగుడ నీత, నీయఁజాలను సందేహ మిందుఁ గనకు
చారశార్దూల! చెప్పమీ శత్రువులను నెవరు ముఖ్యులు విక్రము లెవ రెవరయి! 12
- ఎవరెవఁపుత్తులో మఱి యెవరిపాత్ర లో వచింపు దురాసదు లున్నఁ జెప్పు
మెవ్వరో వారు విన్నపై నిది సమస్త మేను గ్రహింపవలె శత్రువు నదిరిబలము 13
- అన్న రావణుఁ డాతని కున్నచారు లందు నుత్తముఁ డతఁడే యగుటకతనఁ
బలికె నిట్లని రావణప్రభితునెడుటఁ, దినకుఁ దెలిసిన దంకయుఁ దప్పఁకుండ 14
- బు యీరజసునిసుతుఁడు సుగ్రీవుఁ డెన్న నమరదుర్దయుఁ డట్లులే జంబవంతుఁ
డగును గదచుపుత్తుండు ననుపనుబల శాలి సురగురుసుతుఁడు కేసరి యనంగ 15
- శిరుమా య నడిసిన నని నీల్గఁజేసి నట్టిహనుమంతుఁ డీతని మాతృజాండు
ధి యుత్తుండు వత్సంతభర్తశీలి బలియుఁడు సుషేణుఁ యనువాఁడు ప్రాశఁధు కడు 16
- దధిమఖం యనువాఁ డతిదర్పయుతుఁడు, సౌమ్యసామాతృజాండును శౌంధ్యశాలి
సుముఖదుగ్ధుఖగదర్శులను శవులు మృత్యువే శయరూప మొన్నఁ గనియె 17
- నీయి డెన్న సేనాపతి నివృత్తొడకు గాలికొడు శాంజనేయుఁ డంగదఁడు సుతఁడు
సురసతికుమారునికి మహాశూరబలుఁడు ద్వివిదమెండులు కొడుకు లాశ్వినుల కిలను 18
- గజగప యీగవయులును గంధమాద నుండు శరభుండు శాలాంతగం డగుయము
సుతులు ఎదిగోట్లు వానరుల్ శూరవతులు యుద్ధకాంక్షలు శ్రీమంతు లుద్ధరులును 19
- ఎ గి పుట్టుకలును వీరివీరి పౌరుషగుణులు లెన్నంగ వలనుపడదు
రాకు దశరథపుత్తుఁ డితౌకుతులుఁడు సంహసంప ననబలుండు శ్రీకరుండు 20
- యువకఁడను శిరిదూమాయంగుఁ డ్రిశిరుఁ జంపవరాక్రముఁడు రాము సాటి లేరు
ప్రభుననంబుల నెవరును దిగువఁ జంపె, నావిరాధుఁ గబంధు శక్యంబె యెన్న? 21

అతనికవ స్కండు లక్ష్మణుం శంతకోప వండు ధర్మార్కుఁ యంతయు నుండు మత్త
మదగజము మించి యాతనిమూర్ధణముల నిండ్రుఁడైనను బగీతీరు నెచటనైన
శ్వేతుఁ డొకఁడు జ్యోతిర్మృగవిదితుఁ డొకఁడు నిర్మరును సూర్యపుత్రులు నిజై వరుణ
పుత్రుఁ డగుహేమకూటుంగు భూరిబలుఁడు విశ్వకర్మకొడుకు మహావీరసలుఁడు
జసుమీమారుఁడు సద్వీరవరుఁగు మజయు, రాక్షసోత్తముఁడున్ నీకు భాతయైన
యావభీషణుఁ డారాము నాశ్రయించి స్వీకరించి లంకారాజ్య మాకరిణి
రాఘవహీత ర్థియై యట రాజులుఁ గద నది సువేలాది సేఁ గన్బయిది నమస్త
మును కవించితి వానరఘనబలంగు శేషశార్య మునర్బు నీతిత్తవృత్తి "

30

రాముఁ డక్షోభ్యపై న్యవిరాజితఁడయి కుంజుట సువేలగిరిగ్రాంత శుద్ధమండయి
దారు లెఱింగింప విని నిశాచరగ్రాభంఁ కించి మద్వేగముం గని యెంచి శుదిని
పలికె నిట్లని పదిపులవంకఁ గూచ పరలంబ్రుల నిపు తతణ మిచటికి
రమ్మనుఁడు మంత్రకాలము రాక్షసులకు వచ్చె" నని చెప్పింల రావణుఁడు దారు
అగి తోడ్కొని తెచ్చి రక్తధికతేగ కువను మంత్రుల వందటి ననువహన
మంత్రవిదు లగువారిలో మంతనంబు చేయమొదలికి తానింకఁ జేయు లేకెను
చెప్పఁడి యని తా నేక శ్రీమగుని లోనిగ్రహమున కొక్కఁ డాలోనఁ విలిచి
మహాతబలుని విద్యుజ్జ్వల్య మాయలందు నారితేజినవానిఁ డా ననియె నిట్లు
'మాయచేతను నీత నమూయిక నిక మోహపుత్తము తతోక్షణమును జని క
మాయచేతను రామునిమస్తకంబు గావణ నసమేతంబు సర్వరంబు
చెనకొనిరమ్ము పో మ్మని శ్రీకృష్ణ బహుమతిగ నిచ్చెఁ గొని యది వాఁ డచనఁగ
నీత గనుఁగొన న గను శీఘ్రమై య శోకవనము వ కంఠట భీకరుఁ డయి
రావణుండు మహాదైన్యరాశిగోలె శ మన నగోము యయి నుండరరము
రామునే సంస్మరించుచు భూమిపై ని కూరుచుండెను నీత సంక్షుభితహృదిని
ఘోరరాక్షసు లెంతయుఁ గూరుచుండఁ జట్టు గావలిగాచుచుఁ జొచ్చి యటకు
మంచిమాటను జెప్పెడుమనుజుమాఝిఁ బలికె నీతఁ నపుడు రావణఖలుండు
'శాంతిసంసుచు తరుణి' యేలనుగి డలఁచి, పరుషవాక్యముల్ నాతోడఁ బలికనాహ
ఖరహం డగునీభర్త కడనమందుఁ జచ్చె నాచేత నీదునాశాలతలకు
ముఖ్యమూలముఁ ద్రుంచితిన్ ముగుడ ! నీవు, వ్యసనమందక యింకనైన భార్యవగుము
నాకు మూర్ధత నింతటిదాఁ నన్ను విడిచితివి యింక నీభర్త పీడ పదిలె

- తన శిశ్వో వగుట నాకాంతలకును బన్నివయి నాని నింతటివశు నల్ప
పుణ్యవ కను రాది పొందు నాని మూర్ఖురాలవుగా కుండిపోతి ఎట్లు 11
- భర్తృవధ వృతవధ గాఁగఁ బరగ విదుము వానరబలంబుతోఁ జెంపవచ్చె మమ్ము
రాక్షస దత్తరవర్ధి తీరమును జేరె భానుఁ డస్తంగకుం డగుపట్టునందు 12
- కడ బడలి పయ్యాశ్రమఁ గనిరి నిద్ర వానరులు చారులు బంప వాగ్బుట్టు
తెలిసినోని మేము రాముఁడు తెలివిలేని వానిలమ్మఁడు నిద్రించునట్టిటింగి 13
- ఘనబలంబులతోఁ బ్రహస్తుని రయంబు పంపఁగా మేము వెడలి యాప్రభిరవీరుఁ
దాముధంబులు పరిఘు శక్తాదులు మఱి శూలశుద్ధదండంబులు సునిశితములు 14
- బాణములు మీటముద్గరవంక్షి శక్తి యుపలతో మరనివహంబు ముగ్గుగునవి
చేతులం కున్నభటులతోఁ జేరి ముట్ట గించి కపటేనఁ గూల్చి యోడించి ఎడప 15
- కాంచి నిద్రించుచున్నరాఘవుని నీడు భర్తృవధమును ఖండించిపైచె నంత
భీతి నిలువంగ లేక విభీషణుండు నింగిమార్గము గొనుచుఁ బాఱంగ వెంట 16
- పాణి రాతనియంత్రులు పాతె లక్ష్మణుండు పాఱిం కవులును నిండుభీతి
కయ్యె సుక్రీవుఁ డగ్రీవుఁ డాంగనేయుఁ డయ్యె బండితివాడుఁడను హరుఁడు నంత 17
- యుద్ధమున బంబవంతుండు నోడిపోయె జానువులకీర్పు మఱి పట్టనయులచేత
బహువిధచ్చిన్నపాదపథంగినతఁడు నేలఁగూలెను యృతిసంది బేల వినుకు 18
- ద్వీవిదమైందులు వానరవీరవరులు రాక్షసులచేతఁ బడిరి పాఱంగ గిళ
మెల్లెడల చేర్చి యరావుల నెన్నో వుచ్చి చచ్చిపడియున్నవాని ఘాతలమునంను 19
- పవనపంక్తి ఎనఁగిండు పడియె భాతి రాక్షసులచేతఁ జచ్చి కరవ్రవీడ
వందనదరీవి ఖం డనునతిబలకవి చచ్చి పడియుం = గుహదరి మచ్చెకంఁగి 20
- కుసుమ దళవాఁడు పడి యని ఘోరబాణ నిహతి నిష్కాశఁడై కచ్చె నెలఁతఁట గ
దుండు కాణము లని పోడి సెండుగ రుధి రంబ గ్రక్కుచు నంగదగాజి యూడ 21
- కచ్చి పడియ న్నవాఁ డిల్ల నమరభూమి వదగిజంబులు నిగురిమత్తునంచు
నేలఁ డయన్నకవులను శిల్పజేసఁ డ్రాక్షి కొందఱి కొందఱు పెక్కులైన 22
- కత్తముల కొక్కిడిం బచ్చి కూలి రెలను కొందఱు రియంబులగునఁ గూలి వాయు
కాతిని ఎచ్చెడు మేఘంబులట్లు విచ్చి చచ్చి రొకకొంపి ఆటనుండి సరభసమున 23
- కాఱ వారల వెన్నంటి పయిఁ బడి వధి యించి రెండఱో రక్కసుల్ యేన్గుతండ
ఎతిభయః నఁ బాఱంగ నరస ఎంతా సమదయకుమిఁద బడిపోయి కంబునట్లు 24
- కొం ట ముద్రకుందునఁ గూలిరింకఁ, గొందఱాకాశపథముఁ గూరి భీతిఁ
కాఁగిపోయిరి ఋతుముల్ పాదపముల నైజన్మత్తిని నెక్కిఁజెన్నయము నంది 25

- చార్ధీరమునన్ వాప్రాంశమునను వైలమర్గములందు రాక్షసులు పెదకి
వెదకి గంపరి వానరవీరుల నిటు చచ్చె నీపతి వానరస్వయయుతుఁగు 20
- రత్నక్రము యిగ్నము రజముచేత ఖండితం బైనయట్టిరాఘవుశిరంబు
నీవు చూచెద విప్పుకో నెలఁత! యనుచు వచటి రాక్షస నొకఁడాని పరస యతఁడు 27
- 'ఓన! చని నీవు రణమున నుద్ధరింపె యి రాముని శిరంబు ఖండించి రమణఁజెచ్చి
శ్రుభీకరుఁడై ఐరావీసు నిటకును దీక్షొనిర' మృదంగనే దాన యేఁగి 28
- తెచ్చె నటకు విద్యుజ్జ్వహ్ను సచ్చెరువుగ నతఁడు వచ్చి ఖండిత మగునట్టిరామ
శిరము బాణాసవంబును శరముల నట నుంచె రావణు యుండట వంచనమున 29
- తనసమీపస్థలాన నిల్చినయతనిని రావణుండు విద్యుజ్జ్వహ్ను 'నీవు రామ
శిరము నుంచుము దగ్గఱ నీత కనును కృపణ తనభర్త దురవస్థ నెంతయు' నన 30
- ఉంచె నంత విద్యుజ్జ్వహ్నుఁ డవిదముండ రామమాయాశిరంబును రావణాజ్ఞ
నుంచి యయ్యె పద్మశ్యుఁ డాపంబకుండ రావణుండు ఎల్లు మఱియుశరంబులఁగొని 31
- త్రిభువనఖ్యాతి గాంచినది ధనువరకు రాముని దిదే కనుంగొను రమణి!దీని
రాత్రి రామునిదైవశిరంబుఁ దీని చెచ్చి యిచ్చెఁ బ్రహస్తుండు దీని నాకు' 32
- అని రక్షోవిభుఁ డై నరావణుఁ నూయారామకూర్ధంబు నా
తనికోదంఘము నుంచి యుచ్చట భ్రమన్ దాఁ గాంచె గీరితినై
నను నిశ్వాసము కల్గి గామెకని యెన్నం బలెన్ నిట్లామెకో
మనుమీ నావశవై సుఖం బగను నీమాత్రైవ నన్ నవ్వుమీ 33

32

- నీత తత్ఫలంబు బైనశిరము మూత చాపముం జూచి నుగ్రీవపఖ్య జెంచి
అంబనేయుండు వర్ణించినట్టిరామ మును ఖము నయనంబు లిట్టుకే గాలుడుటఁ గని 1
- కేకకేళాంతదేశముల్ కేకమధ్య రుచిరదూరామలరత్నరోచులఁ గని
రామునిశిరంబై యిది యని రమణి? కురరిరీతిని నేప్పుచుఁ న పరి పలికె 2
- తీరి నీకోర్కి కై కేయి! దివము చేరెఁ గావనేయ్యెఁకురలమహాభాసుయంకు
లహాశీలపు కవల్లఁ గులము చెందె నంత మేలు యొనర్చె శిహాని శికు 3
- రాముఁ డాతని దండకారణ్యమునకుఁ బంపఁగాఁ గట్టి నారలు బట్టలుగను
నన్ను జతచేస' యనుచును కన్న యగుచు వేషమాన తపస్విని వెలది నత 4
- ఛిన్నశత్రుతరువురీతిఁ జెంగి యార్తి నేలఁబడియె యుంబన నెలఁత కాంచి
పృహ శిరమ్మును గొంగిటఁ జేర్చుకొనుచు ఆయతేయణ విలపించె నతిశయముగ 5

- రమ్యరవ్రతంబును బాటచే సురముందివా మహామాన్యబాహు !
- భర్తృ మృతి చెంద ముందుఁ భార్యదోష మంకు రందఱు నాగోషమగునె శాని 6
- సాధువృత్తంబు గలుగునసార్వభౌమ ! కాదు నీదోష వింశతి కనుచు నుంటి 7
- నొక్కదుఃఖముపై ముడి యొక్కదు ఖ ముక్కట ! మగ్ననైతి దుఃఖార్థ వమున 7
- నన్ను రక్షింపఁ జాలినసాధుఁ విటు చాతుఁడనైతివె శాసల్య అత్త యింక 8
- వత్సవిరహితభేనుపుభంగి నెంత నీకునై దురమునో నిలుకఁగనునె ! 8
- నీరు దీర్ఘాయుగా వన్న నిరుములగు జ్యోతిషజ్ఞులమాట యయ్యో యిటులను 9
- తాఱుకూటయ్యెనే ! యఁగ దగదు నాకుఁ బ్రాజ్ఞులకునైవ నశియించుఁ బ్రజ్ఞ యొకట ! 9
- కాలమే భూతసంతతికర్మములను బచవ మొనరించుచుండును బావిఫలకం 10
- స్వప్నవారల నవలననది లేదు కాలమే పర్వ మొనరించుకర్త జగతి 10
- వ్యసనకాలమహోపాయపరవిద యేపు వ్యసనముల దూర మొనరించుబహుశక్తుఁ 11
- బ్రాహ్మణైతిగా గాఁగిటఁబట్టి నిన్నుఁ గాశరాత్రి న న్నెడఁబావఁ గరివ యశాచు 11
- ననుఁ దవస్వని దుఃఖమగ్నను దృఙ్చింది పరసుగీరా ! మహాబాహు ! సుదుదిరతను ! 12
- ప్రయను గాఁగిటఁ జేర్చిప్రయునిభంగిఁ గఁటం జేర్చుకొంటివే కట ! పృథివిని 12
- గింధమాల్వ్యాదు న్ గడుఁ గొలకమున నన్నుఁ గవగూడి నీవును నన్నుకముగ 13
- సంతతంబును నర్పించుస్వస్థ భూషణాందితం బగుకార్యకమా ! యిది కట ! 13
- నాకు మామయుఁ దండ్రియు నీరు నైన దశరథమహాకృపాలు నుత్తమసత్పథము 14
- దేవతల పెల్లరిని గూడి దివిని నీవు చుత్తమసమాగమప్రేతి నుండువుగద ! 14
- ఉత్తమోత్తమకర్మల సుర్విఁ జేసి పరమనక్షత్రరూపముల్ వలల దివిని 15
- బుద్ధ్యారాజుని వంశవిభూషణులగు నీరులమువారిఁ జూచెదు నెగడి మిగుల 15
- వలఁ జూడవు నన్ను ! నీ నే మాటలలాడరో బాల నీకు శాల్యమ్మునుండి 16
- భార్యగా వచ్చి నీపాదపద్మయుగళ వసుసరించెడిసహచారిణిని ననుఁ గని ! 16
- నీవు పాణిగ్రహణకేళ నెమ్మి ననవే నేను జరియింకు నీతోనె నిత్య మనచు 17
- నీవు స్మరియింది కుదిని వానిని నిలుపుము తోడుకొనిపొమ్ము నీతోడ దుఃఖ నను 17
- నాకు గతి చూపువాఁడవు నన్ను విడిచి గతిమతిపర్కి ! నిడివ లోకంబు దీని 18
- దుఃఖమగ్నను నను వీరి తోడఁ గొనక యెంటి నేఁగుట ధర్మ మానకొన నీకు ! 18
- మహాతనందనసర్పల ముఱి విశేష మంగళద్రవ్యనిలయమై మహిని నాకె 19
- ఘనవిష్వంగసుఖ మిచ్చుచునువు నీది అకట ! క్రవ్యాదపరికృష్య మౌనె యిపుడు ! 19
- అపరిచి యున్నట్టేమ మాదియైవ యుజ్జనివయం న నిష్ఠుల కావృదక్షి 20
- తాది సంసారి గావించి యన్నిగతుల, నగ్నిసంస్కార మీ చేల యుండ లేదు ! 20

యము మువ్వరమునో వనంబునను రాఁ లక్ష్మణుం బొక్కఁడఁ బలముల
జెడలి కనిపంపఁ గౌసల్య వెంటనే గూరి రాముఁడు సీత యేమై రిటంచు 21

అడుగదే లక్ష్మణుండును వన్నసైన్య సవాతుడై వార్ధిదరి నున్న సమయమందు
నిద్రితుండగు రాముని నీడదనుజ లంత మొందించి రని సీత పహించి 22

తొనొగిపోయి రని చెప్పితీసు రాఁ వెంటనే గుండ్ బ్రద్దలె పృథ్వి బడిరె!
నేను గతముగ రాముండు గొండ్ గైన అప్రహస్తానిచోగో వెందెన మృతి! 23

అమి సర్వంబు కుణవంశఁ డగుచు రాముఁ డులు మహాసముద్రము నిట్టె దాటి
గోష్పదమువంటికాలువఁ గూల్గి మహాతులం బయి యల్పుచే మోసెనె కొల్ల! 24

నేను కులపాంసనిని గవశీర కట! మోహము న నన్నుఁ జెండ్లఁ మోహముడగు
రామచంద్రుండు కాననే రాఁ న కిం నారయే మృత్యువయ్యె నిధారకముగ 25

పూర్వార్థమున నెనంబొ పుణ్యవంశఁ గావంతునుండఁ గన్య! నాన
మింపడియుంబో నేమి మహాత్మునితి నయ్యె నిట్టివృంబుల నెడుమంటి 26

రామచంద్రునిప్రక్కను రావణ! ననుఁ గూడఁ జేర్చుము పశుశేయఁగూడు నతని
పైని భర్తను భార్యు బదిలము గను, గలివనట్లగుఁ గన్య! ర మది యగు 27

శిరము ఖండించి నాది తచ్చిగు పైని జేర్చుమీ కాయమును రాము శ్రీకరమగు
కా గుమునఁ జేర్చుమి భర్తగతిని జెంది యనుసరించెద ముగంబునం దతనిని 28

అనుచు విలపంపఁదొడఁగె నయ్యం బజాతీ సీత రాఁనిగిరమను నాకతమగు
వతనివిల్లును మింపజి యచటఁ జూచి యపుడు రాక్షసుఁ డెట కరుగుడెంచి 29

వందనంబు లొనర్చి నభ్యర్థి గుర గిరవ భరమో ఎడయ పండ్లగర్వ
సాధివాదయుతుం యి వ్యామివచ్చి నిలిచెను బ్రహ్మ స్మ సైనికవిభుండు 30

సర్వసచివులతోఁ గూడి సన్నిధిఁగల ద్వారము న నీదుదర్శనవాంఛఁజేసి
నన్నుఁబంపెను గీకగ కన్న నవు రావణుఁ డశోకవనమును రయఁగు విడిచి 31

మంత్రులకు దర్శన మొసంగ మిడి చనియెఁ జని ప్రవేశించె సభ నుత సచివులయభి
ముత మొసంగ రాముని సూర్యుఁ డెలిసి కార్యనిర్ణయభ రంబుఁ గనుటకొఱకు 32

రావణుం డొంతకీ రాఁనిగరక చింపఁ గూ మో మోక్షమువం
పోయె 3 వణుఁగును మంత్రిలొగవులను కార్యనిర్ణయమును జేయఁగల రంత 33

దగలనె యన్న పైకాగర్భి లాను కాల నిష్కళరావణకార్యమూరి
యాజ్ఞయెడల నైశ్యము ముత్తమముప భరి మో గింపఁ జెప్ప శీకారణంబు 34

అన విని రావణాజ్ఞ పట న దల చాలించి సర్వవృత్తమున్
 తుణమున నె యె నల్పు ఘనమై వ్యవతుల్ రణరంగనధమున్
 మనవి యొనర్చి రంతట నడుస్తము పైవృత్తము నధమైవటుల్
 విని కని రావణం కులవిక్రము దుంకెను యద్ధంబీయై

80

33

- సీత యతిదుఃఖ యోచుఁ గృశించుటఁ గని పరవ యనురాడు స్త్రీ ప్రళంబయ
 సయఁ బ్రయయును సేతకు సత్వరంబై సీతనిన్నిధిఁ జేరి విశేషముగను 1
- మృదుమధురభాషిణి కరంబు మేదినిసుతి నూటఁబింగడంగ నెన్నోవిధముల
 సీతఁ గాచాడ రావణుచేత నీమె యను నియుక్తయు సఖ చాల జనకజకును 2
- కడదృఢవ్రత దుఃఖసంకలిత సీత వృత్తచేతనయై మాయ నన్ని పతిని
 గూర్చి దుఃఖంబుచున్ ధూఁ గ్రుం యుండఁ జేతులన్ లేవదీసి సున్నెమునను 3
- ఁజూడిల్లుము బెడవ ! ఁజూడిల్లు మానసవృథనంప కేమాత్ర మిం
 రావణునిపల్కు ప్రత్యుత్తరంబు నీది పర్వమును వింటి నీమీఁదిసఖ్యమునను 4
- వనమునను దాఁగియుండి జీవము లమీఁద కంటె నీమీఁదనే మమకార ముంట
 నర్వచంద్రాంకుఁ డగుచు నిష్కాంతుఁ డయ్యె రావణుం డిటునుం యద్ధం బడేము ? 5
- వీనిఁ దరముకొక్క శ్రీరామవీరుఁ జంప ! పెట్టిదాన ! నిజంబాకో వీరరాముఁ
 నాదిమొకచి నిడించునా యభివరిని ? పురుషసంహుని నతనిఁ జంపుట తరంబై ? 6
- ఎట్టిస్థితి నాతఁ డన్నను నెవరికైన ? నాదిపనువోనుయోధు లౌపానరులను
 జంపు పెన్వనితరిము ! ప్రశస్తకౌర్య రామరక్షితు లై నవారలక చావు ! 7
- సురలు జేందరక్షితులు ననుట రామరక్షితకపులకు డేమ నె వుడు
 సీర్ణవృత్తభుజశ్రీలఁ దేజరిలు వివులనడఁగ కౌర్యసంభ్రతుఁడు కరడు 8
- నర్వపంచారిసుప్రశస్తము ధనుస్సు ఎగమధర్మాన్నిగ్రుతఁబరగువాఁడు
 తన్నుఁ బరులను నతఁడు పంతతము రక్ష చేనకొనకొల్పు విక్రమశ్రీయుతుండు 9
- లక్ష్మణయుతుండు కడుఁ గళలప్రథితుఁడు నీతివిద్యావిశేషవినితుఁ డతుల
 పరబల నిహంత మిటి బలపౌరుషముల నాటలేనట్టిమేటికా చావు ! సీత ! 10
- రిపునిబర్హణనిపుణసుశ్రీయుతునకు మరణమా లే దతనికి మరణ మెందు
 నర్వభూతవిరోధి కుష్టభ్రతుఁడు రావణుని మాయ దీనంబ్రాస మేల ! 11
- శోక మంతయు గరియించె శుభములె యింక నీరు గలుగును లక్ష్మీయు నిన్ బ్రయమునఁ
 జేరుట ద్రువం బ శుభవార్తఁ బెప్పుదాన వినుము సీత భవద్రామవిభుఁడు చేరె 12

- దక్షిణసముద్రతీరంబు తగ మహాబ్ధి చాటి వానరస్థైర్య మంతయును దన్ను
 పెంబడింపఁ గృతార్థుని వీరరాము లత్మణపతులు నేఁ గనులారఁ గంటి 13
- రావణుఁడు పంపఁ జారుల రామవిషయ మెఱిగి రా వారు రయమున నేఁగి తిరిగి
 వచ్చి రాముఁడు వానరపరివృత్తుడయి వార్ధి చాటెను లంకపై వచ్చిపడును 14
- అని వచించిరి రావణుం డాత్మసచివ సవాతుడై ముందుకార్యవిచారణమున
 నున్నవాఁ డని యటఁ జెప్పుచున్నయపుడొ సర్వసైన్యభయంకరశబ్దములను 15
- శరమ సీత వివంగనఁ జాలి రంత దండనిర్ఘాతవాద్యమల్ చారుణముగు
 భేరుల నివాదముల్ వారు వినుచునుండ సరమ మృదుభాషణి పలికె జావకఁ గని 16
- “సైన్యసన్నాహనినదాసుపారిముగను శేరులరవంబు వినఁబడు వింటివిగద !
 మేఘగంధీరనినవంబు మించి మిగుల నానఁబడుచు నున్న దిప్పుడు భీరిరవము 17
- ఈత్రచూతంగదయమును మహితముగను సద్గమినించుచున్నాడు శ్రేష్ఠవాది
 చయముఁ గట్టుచు నున్నాడు స్వందనముల ప్రాసహస్రలు భటులు గుఱ్ఱములపైని 18
- లంతసంబున నెక్కిరి యీణములొనఁ గాల్చులంబు పన్నద్ధమై కాలుద్రువ్వు
 రాజమార్గంబు పై సైన్యసర్వస్వమునను నింకె వాశ్చర్యకరముగా నుంఁగనుము 19
- శ్రేగవివయంబునన్ నాదవివయమునను సైన్యము పముద్రమట్టులు చక్కఁగ దోచు
 చర్మివర్మంబులయు మహాశస్త్రములయు, వాదగజరథభూషణప్రాంతములయు 20
- కాంతిఁబల్లువ బహువర్ణకలిత మయ్యె శ్రేష్ఠమున దావవన్నా వేళిలట్లు
 వ్యాప గాంచును దల్కొంతి యన్నిదిశల ఘంటలరవంబు రథములగమి నినదము 21
- ఈ యచయంబులఁగిలింపు లవిగో వాద్య ఘోషలను జూలి వ్యాపంచె ఘోరములకు
 నాయుధంబులు తనరంగ ఈసములను ప్రభువువెనువెంటఁ గదలెడిభటచయంబు 22
- కలుగఁజేయు గగుర్పాటు వాయులను శోకవాళవై లక్ష్మి గొడఁగను
 నిలుచుకాలము వచ్చె దుష్టు లగురక్క సులకు భయకాల మేలెంచె సూక్ష్మతంబు 23
- కిమిలవత్తాక్షఁ డె నరాసుప్రండు కొల్లె డైత్యసంహారకుఁడు శ సేధవునియట్లు
 రాక్షసలఁ జంప నిన్నును రాబృలయ్య, నందఁగలఁడు జిత్రధుఁ డనితబలుఁడు 24
- రాము నత్యంతవిక్రమభాము రావణ సురనివాంత నినుఁ జేర నరయఁగలవు
 ఎఱ్ఱసవాతవా సపువట్టివిధమున సహ లక్ష్మణుఁడు రాముఁడు విరోధులన్ వధించు 5
- విజయరాముఁడు విచ్చేయు జేగమి కని యంకతల మెక్కఁగలవు నీ వవనిజ! సఖ !
 నేను జూడంగనోవును నిర్భయగు ప్రసదమున గిడు నాపందపెన్నములఁ 20
- వచ్చి నినుఁ గొంగిటం జేర్చి మువ్వుటగను, రాముఁడు మహాబలుండు చిరంబునుంకి
 ముడియె విప్పనిగీణి మోదహనను విప్ల జఘనంబు వఱ కది విస్తించు 27

- పుష్కరంబున నిలుపుమును కోలుము ఖము రమునిది ఏపు చూచి చిలంబున కిట
 నును నీ శీరామ కులియుటు కుఃఖజనితాశ్రయంబును నును ను గడియ్యె 28
- జేచి! మైథిలి! అదిరిగుండ్ వధించి రావణుని రామచంద్రుండు రమ్యవిజయ
 మంది వచ్చి సుఖంబున నలరకజేసి నిన్నుఁ దాను సుఖించును నన్నుతముగ 29
- సస్యము సువర్ణశోభ విస్తారశోభ నందునటు నీవు నీభర్తనంద యేభ
 శోభ నెంతయుఁ గాంచి విశ్రుతసుఖంబు నందఁగలవోనై దేవా! అనుమముగ 30
- సురుచిరమేరువర్వతముచుట్టుఁ బరిభ్రమణంబు చేయుచున్
 స్థిర మగునశ్వమండలగతిన్ బరమాత్మునిజస్వరూపమై
 పరగుదివాతరప్రభుని భాస్కరు డైవవర్ణ్య నిచ్చలున్
 కరణమునందు మాతఁడ యొసంగు గుభంబులు మానవాళికిన్

34

- మూరరావణవార్యముల్ ఘోరముగను నమ్మి సంతాపమందుజానకని సరమ
 స్వీయవాక్యములన్ సంతసంపఁజేసి వర్ష జలములు గువిఁ జల్లపఱచినట్లు 1
- నీత వాతమును సఖ్యమున్ చిత్తమందుఁ గలదిగావున నరు యిట్లులు నదించె
 మందహాసముతోడ సుస్తశాల ధర్మము లెఱింగినవడింతి తాను కాన 2
- ‘నీత! నే నే! రామునిచెంత కిప్పుడ నీవు పలికినవాక్యమున్ డేమి నెఱి
 గించి వత్తును నొరులు నన్ గాంచనియును నే యటన్నను నిపు మహోత్సవము 3
- అతి నిరాలంబపథ మైన గూఢసమున నేగి యున నేగుచుండు నన్ వింబడింప
 శక్తు లేమాత్రమును గారు సారన డీ! ఎవనరు లు నితరు లెవ్వరును గూడ 4
- అని వచించినసరమివాక్యములను విని సంతసించుచు నీత గూఢము కనియె
 ఎఱుంగుదును ఏపు సుఖం! వాఁడొకరు చనఁ గలవు దివికి రసాతిలఫలికినై న 5
- తాడు కర్తవ్య ముచటి కేగంగగ ఏపు సన్నిధి నెయుం గాను సాయ డు
 సాయపడఁదలంచిన ఏపు సత్యముగను ధర్మముద్దన ఏపును లెఱి యడల 6
- రావణుండు మహాశక్తిరా యుఁ డిపు డేమి చేయుఁ యదో యెఱిగి రమ్మ
 క్రిూరుఁ తేడు మాయాఁల గోవిదుంక తిప్పిద్రాగినవానిచందాన నన్ను 7
- మోహపెట్ట హాసముచేయ మూర్ఖుఁ డెంచ ననదింబును తర్జించు నహరహంబు
 నన్ను బెంపించు రికి సనాతుఁ డెని భీకరాశ్మలఁ గావు ను నాకు నెపుడు 8
- ఎవని నీ డొనర్చునో హినుఁ డనుచు కంఠలుగు నుద్వేగము నంజనించు
 మిహు మనసున లేగు కానవయున నిట నెట్టులో యున్నదాన నీ కెట్టలెన 9

- ఏగి రావణకృదయంబు నెఱిగి రమ్ము వాని కుద్యమ మేదియో వానిట్రూరి
నిశ్చయం బేమియో కడు నీ వెఱింగి రమ్ము భావించెద ననుగ్రహమ్ము గాంగ 10
- అని వచించిన నీతన కృముల విన్న సుమ బాష్పవిక్లబనీత చాచువదన
మించుక ప్పుళించి యామెతో నట్లు లనియె 'నీ నకి' నీదువాంఛానుసారము చని 11
- రిపునభిప్రాయ మెఱిగి నే నిపున వత్తు' నని రయం నన నేగి రావణుడు మంత్రి
లేలు భాషించుకొనిరొ యెదెల్లను విని ఇంగితజ్ఞ కాపున నట నెల్ల యెఱిగి 12
- అనురాత్మునినిశ్చయ మదియుఁ దెలిసి 'నేగ ను యశోకవనమున శేఁగుడెంచె
నదురుచూచుచు నుండు పృథ్వితనయ భ్రష్టపద్మసుహృత్కీవలెఁ గరంబు 13
- తిరిగి కచ్చినసరమును భరింపని శౌర్యులందఱి యానందకలిత యగుచు
నా నవం విచ్చి కూర్చుండు మనియె ఇందుఁ, గూరుచుండి వచింపుమీ కుదురుగ"నని 14
- ఏమి చెప్పినో రావణహీనక్రూరి నిశ్చయం బేమి యనుభీతి నెలఁచి గనంగ
సరమ చెప్పెను రావణవచివనిశము మంత్రణం బెల్ల చెప్పెను మఱియు నిట్లు 15
- 'రాక్షసేంద్రనితల్లియు రాక్షసజగ వృదమంత్రి అవిధుండు వెంటనే పతి
నిచ్చిరేయుట శ్రేష్ఠమం చిట్లు లనిరి 'ఇచ్చిరేయును రాముని కిష్ట నీత 16
- నలసత కరముల నట్లు నలువరేని రాక చంద్రజనస్థానరమ్యవిక్ర
మము నిదర్శనముగఁ గొని మాటుమణి గి గోపుట నిజంబుగాఁ దలపోయుమయ్య 17
- వర్ధి లంబించి మెక్కఁజే వనత నీతఁ గనఁగొని మహావరాక్రమకలితయోధ
వరులఁ బంపుట యన్నది తరమ మనుజ మూత్రులకు మది నూహింపుమా' యనంగ 18
- అర్ధపక్షః డిద్ధిగును నీడ నాత్మ నెప్పు డిచ్చగింపనియట్లు తా నిచ్చింపఁ
డయ్యె ని న్నీడ వాణు న్న్యాయముగఁ దాను, మంత్రులును యుద్ధనిశ్చయ మానసు లయి 19
- వారిగిర్ణయ మియ్యది వారిమృతికె వచ్చినది కాన నదియెయో వారి కింక
రాముడు రణంబునంద న రావణు గును గూడి నిన్ స్వీకరించెడిమాట నిజ 20
- రాక్షసులు తాము మృత్యువృంబునంగఁ బడినవా రౌట రావణవంశు వరు
నిశితశరముల రాముడు నీటుచేసి రావణుని నొప్పుఁ గొనుచుఁ బురింబుఁ కేడ ' 21
- అని పురుషు చెప్పినప్పడే అమితభయద శంఖధేరినినాదముల్ పర్వదిశల
వ్యాప్తమయ్యెను వానరవాహనింప మవనిఁ గంపించేసె భయంకరముగ 22
- వానరసైన్యభీకరరవంబులు విన్న సమస్త రాక్షసుల
దీనత గాంచి రెంతయును దేజము శక్తి నశించిపోవఁగా
మానకు పైఁబడంగను ప్రమాదము తప్పక రాక్షసాధిప
నూనదురంతకృత్యమున నోటమి చా వగు నంచు భీతులై 23

39

- పరపురంజయుఁడున్ మహాబాహుఁడైన రాముఁ డరుదెంచె లంకపై రమ్యకంఠ
శబ్దమిళితభరీరావసముదయమున రావణుండును రిపునై న్యరావము విని 1
- భ్యాన మించుక యొనరించి తననచివులఁ గాంచి నభయము ప్రతిశబ్దకలితముగను
భవనసంతాపకరుఁడును ఘోరిదుష్ట చిత్తుఁ డగురావణుండు సచివుల కనియె 2
- సాగరరిటును చాటి విస్తారవిక్ర మాన్వితబలంబులం గూడి యతిశయబల
యుతుఁడు రాముండు దండెత్తియుంట నింటి, మీరు చెప్పఁగ మఱియును ధీరవరులు 3
- మీరు మిక్కిలి యైనను వైరివంకఁ జూడ్కి నిగిడించి మరలింపఁజూడ రనియు
విక్రమంబును ధైర్యము వీడియుంటి రనియు నెఱుఁగుదు నె న భయంబు గనదు " 4
- అనిన మిక్కిలి ప్రాజ్ఞుఁడు నతనిమాత, కరయఁ బై తామహుండును నై నయతఁడు
మూల్యవంతుఁడు రాక్షసమహితుఁ డనియె "రావణా!విద్య విసయవిరాజితుఁ డయి 5
- నయము పొటించినవృత్తుండె జయముఁ గాంచి స్ఫురె స్వర్గయుతుఁడయి సాంపుగ రిపు
చయమును వశీకరించుకోఁ జాలి యేలు సంధి చేసొనున్ దగునమయములను 6
- రిపులతో దానివలనను వృద్ధియగును స్వీయపక్షము తనవృద్ధి చెలఁగునవుడు
రిపుల వణఁచును నిజపక్షివిపులవృద్ధి చేసొనుఁ గాంచు నైశ్వర్యవృద్ధి మిగుల 7
- బలమునను దన్ను మించివచారితోడ సములతో నై న సంధియే సముచితంబు
కేత్రువుల కంటె నధికఁ న సమయమందు వృత్తుఁడు రిపు వణఁగింపనొ నెదురులేక 8
- కనఁగ బలవద్విరోధంబు పనికిరాదు సంధియే చేసొనఁడగు పంధిపాసుఁగు
దానమున దాన మేదన్న చేని కొఱకు నింత యయ్యెనొ యాసీత నిచ్చివేయు 9
- సర్వగంధర్వదేవర్షి సముదయంబు విజయమున నోరుచుండు రేపరున కెపు
డతఁడ బలవంతుఁ డగురాముఁ డండువలన, నతనితో సంధిచేసో నె ను కికు 10
- బ్రహ్మదేవుండు శ్రీధగవానుఁడసృజియించె బహుంబులన్ రెంటి నేని యన్న
సురలు నసురులు ననుకూతివరుల మఱియు, ధర్మము నధర్మ మున్న తద్ధర్మములను 11
- సురలు ధర్మము మిగి రాక్షసులు గ్రహించి నా రధర్మము ధర్మ మెన్నఁడు జయించు
కోడిపోవు వధర్మము చూడ ధర్మ మెపు డధర్మము మింగునో యపుడ యగును 12
- కృతయుగము తాఱుమాఱయి యెపు డధర్మ మెంతయును ధర్మమున్ గ్రసియించునో యపు
డగును గలియుగ మొయి! నీ వన్యభార్యఁ, చెచ్చుకొంటి వధర్మంబు తీవ్రముగను 13
- దానఁ దక్కువ నీబలం బైనది సుమ సురబలము ధర్మబలమును జొప్పడుటను
రామబల మదియధికమై రాజులుసుమ, దాననె ప్రమాదమొ గొ ద వనే గ్ర 14

- దినము దినము వధర్మమే పనిగ నీవు ప్రోగుగాఁ జేసి కొంటివి పూని గాన
పదియు ధర్మంబు ద్రుంగలే దందువలన వృద్ధి యయ్యెఁ బ్రమాదమే యెవ్వ నీకు 15
- శ్రేష్ఠధర్మము నాశ్రయించినసురలకు వృద్ధిదళ యిది నీకును హీనదళగ
స్వైరవృత్తిని విషయప్రపంచమందు మునిగి వర్తించితివి ధర్మమును త్యజించి 16
- అగ్నికల్పులు మహానీయు లైన ఋషులు కథిక ముచ్చేగ మునుగితి వందువలనఁ
బరమదుర్గర్థ మా ప్రభావంబునంది పాపహాపములై తపోవ్రతు లగుచును 17
- భావితాత్ములు ధర్మదేవతయనగ్ర హాళికాంక్షలు గాన ముఖ్యంబులైన
యజ్ఞయాగము లొనరించి యగ్నియందు విధిహితహాపము లొనర్చి పీతి దూఱ 18
- ఉత్తమోచ్చైస్యనంబుల నుత్తమబాహు వేదపారిము లొనరించి వివిధరాక్ష
సులకృతంబులు లెక్కింపఁజూడక నిగతంబు మగ్గులు బ్రహ్మహోమంబువందు 19
- అయి వసంపగ ఋషులు మహాతిహాగ్ని భీతులయి రాత్ సుల్ కడువేగముగను
ఘోషింపదురు దిశలకు వారిదనులు గ్రీష్మమునఁ కాఱునట్టులు కీడగు నని 20
- అగ్నికల్పల ఋషులు మహాగ్నిహోత గృహములను జేయ హోమనివహమునుండి
బయలు వెడలెగఁధూమముల్ పర్వి దిశల రక్కసులతేజముల్ ద్రుంగు గ్రుక్కలోప 21
- పుణ్యులు దృగ్ వశాత్కలై పాలుచునట్టి ఋషులు పాలిచెడిదేళిక్కు లెంతయేని
భీతికరమలు వారల విహితతపము తీవ్రమయి రాక్షసులకు నార్తిని నొసంగ 22
- దేవదానవయక్షి లేతీటున నినుఁ జంపలేనటు వరమును సంగ్రహించి
నాపు కాని మానవులయుఁ గావరించుఁ ఋక్షకవలయు భయము నీ కించుకేని 23
- లేనియట్లు వరం బది లేదు నీకు మానవులు వ నరులు ఋక్షవర్గములును
పండుక్రోతులు మణియును గొండద్రుచ్చు లధికబలమున గర్దించు వతిశయముగ 24
- తలఁపఁ జెలరేఁ బహుని హోమముల సర్వరత్న వివాళమ్ము సంభవించు
ననియె తోచుచు నున్నది అంబుదములు పరవ భీకరగర్జలఁ బఱపుచుండి 25
- వేడిరక్తమ్ము గరియును వింతగాఁగ, వాహనంబులు దుఃఖ నుభవము నంది
యశ్రుజాలంబు విడుచుభయంకరముగ, ధ్వజ దులు వివర్ణములు కాంతిఁ బఱవ వేయు 26
- వ్యాళములును గోమాయువుల్ బహుళగృధ్రములు భయంకరనాదముల్ ఎలుపుచు గుఱు
గూడుచున్న పురమెల్ల హోరముగన కాళికాభూతముల్ తెల్లగా నెసంగు 27
- దంతములతోడ నవ్వుచుఁ దమ నడుటను నిలుచుచున్నవి స్త్రీలకుఁ గలలయందు
పరుషములు ఎల్కుచన్ వెక్కువ స్త్రీపులను నవహరించుచు మిక్కిలి యపహసించి 28
- గృహముల నొనర్చుబలిగర్భకృతులకయిన పాపనశాస్సు కొనిపోవు శ్వాపములవి
అపు లీనఁ గాడిద లవతరించ మూలకంబులు నకులకుల్ పొక్కునయు 29

- ఎల్లులు పులులఁ జరుచు వింత గఁగ శునకములు మూకరంబులు శనుకు శ్రవ్య
మకట కిన్నరు లరుదెంచి అసురమునుజ సంగతిని గాంగుచేతురు సంతతులను 80
- కెలు పెలుపురంకు పాదమున్ విలసలంగఁ బావురంబులు తిరుగుచు బహువిధముల
రాక్షసవినాశకాల మౌరా యటన్న గతి గృహంబులఁ జరియించు మతులు చెడఁగ 81
- సరసవచనం బలన్ బల్కు-శారక లవి వీచికూచి యటంచును భీకరములు
రవము లొనరించుచున్నవి మిపులఁ బడి మృగములున్ గలవాంచుచు మిగులఁ జోరు 82
- పక్షి మృగములు నుదయించుభాష్కరుఁ గని రోదనమునర్చుచున్నవి మోడమెడలి
వికటదనంబునన్ మృత్యువు కరమును గ రాటఁడయి ముండఁడై వ్రుషాశ్పతిఁ గొని 83
- కృష్ణులగళవర్ణుడై గృహము గృహము గండుఁ దిరుగుచు నున్నట్లు లరయుచుండు
నట్టుకాలంబు కడఁ గనువటుచుండు నిట్టిదుర్నిమిత్తము లవి యెన్నియో యగు 84
- నీవు తలపోసి యీవిషయావళిఁ గనుఁ జేయవలసినకార్యంబు చేయుమయ్య!
- నిన్ను నీవంశమున్ గడు నిలుపుకొనుము లోను గాకుము మూర్ఖ తాత్పర్యవలలగు 85
- అని యారీతిని మాల్వవంతుఁడు కడున్ న్యాయంబుగాఁ బల్కి చూ
చెను చా రావణుమోము నెమ్మిడిఁ బరీక్షించెన్ తదీయంబున
మన మేమాత్రము మార్పులేమిఁ గని కర్మంబంచుఁ డూష్ణీకరిం
చెను వానిం గనఁ డాయె నింకఁ బురుషశ్రేష్ఠుండు భీరుండునై 86

3౬

- అనువమవారంబుఁ గోరి పల్కినవలుకులు మాల్వవంతుని పెంతయు మహాతపోవ
కారణము లయ్యె రావణులున కతఁడు మృత్యువశుఁడను దుర్మతి హీనుఁ డగుట 1
- క్రోధవశుఁడయి ముడివడ భుకుట వృత్త వయసుడై రావణుండు వివయయుతుఁ డగు
మాల్వవంతుని కిట్లనె 'మహాతవాతము చెప్పఁమోని యహితమునే చెప్పినావు 2
- శత్రుపక్షము వలాయించి చాలవఱకుఁ జెవుల తెక్కపు నీమాట లవి మనుష్యుఁ
గృహులు నొక్కని రామునిఁ గేవలంబు వానరాశ్రయు స్తుతియింపఁ గాలువకుదు 3
- అతిసమర్థుఁ డటంచును గాతిని నిలు వెళ్ళఁగొల్పెను దర్శియె విసమునను
గాలమును బుచ్చునాతండు గతియె లేక రాక్షసేశ్వరుఁడను నేను రణమునందు 4
- దేవతలపైఠ మోడిందితిని నిశాంత విక్రముఁడ వీరుఁడన్ నన్ను నీర్యరహితుఁ
గాఁగఁ దలపోయఁగా నీవు కారణంబు, లేదు రిప్రపక్షపాతము కాదె యిదియె 5
- నన్నుఁ బరువంబు లాడితి వెన్న నిట్లు స్వీయవీరవిద్యోమో దాయ లిచ్చి
యున్నప్రాతాపా మెదియె నీ కున్నయట్టి ప్రహేళికాతము లేదు సంశయంబు 6

- సుందివంగమునం బుట్టి మందివిదవి నున్నవాఁ డిట్లు పరుషంబు లెన్నఁచిన
నాకునే! పండితుండు శాస్త్రానుభవము కలుగువాఁడు రిపులయందు లుగలుగు 7
- ఒక్కపద్మాసనముతక్క నున్నట్లే లక్ష్మలక్షణము ఎల తల్లలవఁ దెచ్చి
భయము చేతను రామునిపాదములకుఁ దీసికొనిపోయి యిచ్చుట వానియైనా? 8
- కోటివానరసైన్యంబుఁ గూడి మఱియుఁ గూడి సుగ్రీవు లట్టులుఁగూడి రావఁ
దచిరకాలములోనె నాహస్తములను గూలుటన్ జూడఁగందువు కుడుకమునను 9
- ద్వంద్వయుద్ధము చేయంగఁ తలపడఁ గడు దేవతలుసైత మెవ్వనిదెబ్బ కోర్వఁ
జాలక భయంబు గందుతో శౌర్యశాలి యట్టిరావణుఁ డెందు భయంబుఁ గనున? 10
- చీల్చినను గాని నను రెండులికలుగ నేను భయపడ నెవ్వరికైనఁ గాని
ఇది సహజతోష యరయ నా కెసఁగు నెపుడు మఱి స్వభావము దురతిక్రమంబు గాదె! 11
- సేఁబువుం గట్టుటన్నది సంధువునకుఁ బరఁబువిస్మయ మొసఁగనో చార్తకాకు
భయము చెందఁగ వలననవనినె లేదు కలవానరశతతో స్వయం కుతండు 12
- వార్ధి జూఁటి చచ్చినమాట వానిలు సత్య మయి తిరిగిపోవు టన్నది యగు నసత్య
నున్నరావణులకుల నాలక్షించి కోమున నాతఁ డుండుట కొంత తలఁచి 13
- వలుకు టీతినితో నొం వ్యర్థ మనియె యెంచి జయ మగునం బను సుందిగానె
పలికి యనుమతి నంది స్వస్థలకు చేరె మాల్యవంతుఁడు సుగుణసమ్మాన్యుఁ డగుచు 14
- రావణుండును మంత్రులభావనీయుఁ డెల్ల తాను విమర్శించి యెంతయేని
పురసురక్షణ గావింప భూరిరాక్ష సులను నియమించి బహుభాజ్జల నొసంగ 15
- తూర్పుద్వారమునన్ బ్రహ్మని నిలిపెను దక్షిణద్వారదేశంబుఁ దగ సురక్ష
చేయఁగ మహాదరుక్ నిల్చి శ్రేష్ఠ కునుచు నంచె నటనే మహాపార్శ్వ నున్నతబలు 16
- పశ్చిమద్వారసంరక్షఁ బఱపుకొఱకు నింద్రజిత్తును నియమించె సాంద్రపైన్య
సంయుక్తుగ నర్వమాయావిశారదు నితఁ, నుత్తరద్వారసంరక్ష నొనురుపంగ 17
- నిల్పె శుకసారణులఁ దాను నిల్ప నచట నూహచేస మంత్రుల కదియును వచించె
సుధ్యపురిరక్ష గావించు వాతబలుని విక్రమయుతక్ విరూపాక్షఁ గ్రియత నిల్పె 18
- ఈవిధంబుగ కిర్పాన రావణుండు చే కృత్యమగుగాఁ దలపో కొనియె
గన్న కృష్ణుగ ఖండిన నున్నవాఁడు కాన లేకున్న నూహ వలె లఁ యట 19
- మీ రింతఁ బోయిరం డనుచు మే లని మంత్రులఁ బొనేసెం
కారమయట్టణము కావల నిక్కిరి కటుదిట్ట ప్త
యేరిని జేరినీయ దని యెంగి జయం బని మం కు కెగఁగా
కు రిమనోజ పాధమును పొందుగఁ జొచ్చెను రావణుండు తాక్ 20

3౬

- నాపకులు పోదరులును నరపతియును వాయుసుమిఁడైన శ్రీమూలనేయఁడు మఱి
ముఠవతి నుంబవంకుండు రాక్షసవిభుఁడుగువిభీషణుఁడును పయి నంగదుండు 1
- శరభుఁడు సుషేషుఁడు మఱి శౌర్యనిధులు ద్వివిధమైందులు నససుండు వీరవరులు
గజగవాక్షులు వభుఁడును భువకుమారుఁడు నిట్లు మహారులు బ్రోగయి రెండటొ యట 2
- శ్రేతువిషయంబునన్ పరీక్షగను జూచి పురము లెంకను రావణా బరపరపరి
పారితంబును నింధర్వవర పరా దులక్షఁ గగ దుర్జయం బయి చెల గుడని 3
- నిత్యమును రావణుం డిందె నెగడుఁ గాన దీనిని జయిం న మూంబు మానసముల
కూవాచేన వచింపు శీ యత్తునుముగఁ గార్యునికి నమకొనఁగానె వారు 4
- అప్పుడు విభీషణుండు గామ్యుడ మొకటి యైన లేనిది పుష్కలాధాన్వితంబు
వాక్య మటని పలికెను వారవరులార! శ్రీరామ! నమంత్రు లైనవా 5
- అనలశరభులు సంపతి యనెడివారు మఱియుఁ బ్రయసుండు నల్పుడు మామకాళ్ళ
నేగి లంకాపురం బెల్లయెఁజూచి యప్పుడ వచ్చినా వారేగువపు 6
- పక్షిరూపములం బాల్చి పరులయెఁగని యట శ్రావణుండును శబ్దాత్మ
సైనికవృద్ధువామం గని సరగున నిటు వచ్చి చెప్పిరి వివరింపు వార్త దాని 7
- తూర్పుద్వారమునన్ బ్రహ్మలు ను మఱియు దక్షిణద్వారమున గహాదరుఁడ వాని
కోడుగా మహాపార్శ్వంబు టాకిపైవ్య ములను గావుండ రింద్రజిస్సులు గలరు 8
- శ్చిమద్వారమునఁ బాల్చి పట్టనమలు శూలమున్గరిపా పలై శూరధనువు
లంది శూరులై యుద్ధంబులంక నున్న న తీతేజీవవా కుంఠ రతనితోడ 9
- అమలసింగం బుశ్రీమత్ పరగ వేల కొలఁది రాక్షసుల్ తనచుట్టుంబున నుం
దిత్తరద్వారమును గాడ నుం రావణుండు స్వయముగ దుర్నిగిం గిగుండు 10
- శూలభిద్రుంగుషులొకఁడను రాక్షసులఁ బెక్కిరంగూడ రక్షచేయు
పై న్యవధ్యవదూపాక్షిపై న్యగాఢుఁ డిది యెఱిఁగి వచ్చినాగు రావాలసచివులు 11
- గజపవానము లయ 3) రుథములు నముతములు రెండు నై వట్టియశ్వచయము
కోటిరాక్షసభటులు తత్త్వార్థు లై రథికివిక్రమబలయుట లందఁ జరుగు 12
- ఆతరాయులు యుద్ధంబులందు నివులు లైనరాక్షసుల్ వదిలక్ష లరుగుచెంతు
రొక్కొక ప్రసక్తపై న్నేతునొదఁ బోర నని వచించిరి నాయలు లని వచించిరి 13
- వారిలను జూపె రాసుఁడ గారిలఁ గని యశీనసదుస్తనిషముంబు లరనితోడ
వారు చెప్పిరి ఎమ్మటఁ బద్మనేత్రుఁడైనరామునిన్ రావణానుజుండు 14

పలికె నిటని 'రామ' ర వణుడు మన్ను నలువంగె గుబేరు యశ్వం దలంకి

దన్ను బోలినమహాతయున్దనిపుణులను నాటులతోలమందిని తడు గార్చె

వీర్యమందఁ బరాక్రమధైర్యములను తేజమున సత్త్వ మరవద్దీయందు

దర్పమున వారు తుల్యు లాదైత్యపతికి శత్రుఁ బొగడును నుంటి నీరశి వనచు

కోపపరియ్య నన్ను ఎన్ గ్రోధమున శస్త్రు నంటినే కాని శివత

పాతమునఁ గాదు నీకు నేభయును నేడు దేవతల పై నల్లపు నీవు లీల

కలదు చతురంగలము మిక్కిలిప్రకృ ముగ చు నీంను వ్యూహంబు గాచరించి

రావణు నిర్మళింపుము నీ వనిన వి నీమణినివాక్యములో విని యెయ మెసంగ

రముఁ దీట్లనె శత్రులఁ బ్రతిఘటించ తూర్పుదిక్కునఁ గల్గులయందున్ బలీయుఁ

ననీలుఁడు పేరు కావా నులను గాని యెదిరించును బ్రహ్మ ఘోరభం

అంగడుఁ వాలిపుట్టెఁగు సరిసుతఁ బంబులం గొని నిజవిక్రమంబు నెఱు

అమరొ దరు నాతని యె యై అమహాసాధ్వ్య నెదిరించు నద్భుతముగ

ఎచ్చియద్వారమున మండి వా యు నూ ఁ రాంజనేయుఁడు నప్రమేయ క్షుర శాదిరి

యింద్ర పు నోగించె నంక నేను లక్ష్మణుని గూడి కిం నుం గొన కడ

దైత్యదానవులన్ సుహృత్ప్రసవ మునిదనంబుల బాధించి వ మ్మగఁగియు

దాన సంకోషముంచు దర్శనవారి దుష్టబుద్ధిని వరదానసూతసుతి

నర్వలోకంబు రియై నంక రంకు రాతి సంద్రుని నేనె సంగ్రామ మందఁ

గూల్చు నుత్తరద్వారబుకోస నలిచెద లక్ష్మణునితోడ బంధు లకుఁడున

జంబవంతుఁ బ రాజు సేవ్యుననుజుఁగు ననుభీషణుతో మధ్యమందు నిలచి

రిపుల నెగించుఁగాక' ఇం శివు ిపులు మనుజురొంబులం యె మూనవలయు

గొ పట్టంగ వీలుగఁ గొనవలయును గల్గులు కలయాపములే నా నుచును

నేను లక్ష్మణుఁడన్ మంత్రి సచయ్యుక్తుఁ గువిఁ యున్ చేసెకాడము ఁది

కార్యమిదికి రాగఁ కి రణిఁ బలికి అలవిభీషణుతో సువేగాది నక్క

శిఖింబుఁచి గనుంగొనె నానుహాద్రి సాంపు సర్వము మిక్కిలి కోద్యుంబె

అంతట రాముఁ యంతయు మహాకవిసేనను గూడి దిక్కులం

దంతట వ్యాస గాంధర్వను నా మారివాహిని సంకం బకో

వింత సుశోభ గాంచినసుకేలగిరింద్రమునుండి పోరి ని

ర్జితము శత్రురాశి పని చిత్తమునం దలపోసె నత్తటిన్

౩౮

- అనువేలాద్రెన్ కేగ గిలమంది రామఁ జనుఁడు తోనుండ రఘుధర్మ
విజ్ఞుఁడు విభీషణుఁడు మంత్రవికులతోడఁ గూడ రాఁగ సుగ్రీవుని గొని యిటు లనె 1
- అది నెక్కును మధురింబు లగుచు పగుల మృదువులును నై నాకృత్యముల్ మిగులఁ బ్రీతి
ధాతుశతముల నిండి యశ్వంతమంద రంబగునువేల నెక్కి యారాత్రి గడప 2
- అందఱును ప్రొద్దుటే లం నరియఁగంద మామహాక్రూరరాక్షసునాలయంబు
చావుకొఱ కాతఁడు మరాత్మఁడై వరేణ్య నపహరించెను న భార్య నవనిజాత 3
- ధర్మ మెఱుఁడు న్యయపద్మంశవృత్త మించుకంతయు నెఱుఁగఁడు హీనరాక్ష
నాధమఁడను చూచు సాధుకృత్య మాచరించినవాఁడు దురాత్ము నతని 4
- ఎవ్వరై నను పొగడిన నెంతయైన రోషమిది కల్గు నాకు నిరూఢముగను
వానియపరాధమునఁజేసి వానివాని పంశమును రూపుమాపంగ వలసె నాకు 5
- కాలాపాశగతుం డగుఖలుఁ జొకండు చేసినమహాపరాధంబుచేసి నకట !
నీచు నాత్మాపచారి మన్విప్స మిండి పంశమెల్లను దహించుచుఁ బ్రస్ఫులముగ 6
- అనుచుఁ గ్రోధంబుతో రాముఁ డసురవరుని బలుకుచు నుకేలనైఁ జిత్రవిసరములఁ
గొంచుచుం బచ్చెఁ గలంబు నందితమగు శ్రద్ధ లక్ష్మణుఁడున్ కరచాపములను 7
- రాను వెంటడి నుంక శ్రమ మెసంగి నతనివెంట సుగ్రీవుండు నతని వెంట
మంత్రసహితవిభీషణమహాతుఁడున్ వానుమ యంగడఁడను వెంట న గిరశ్చై 8
- గిరిమైందద్వివిదులును నిరుపములగు గజగవాక్షులు గవయుఁడు గంధమాద
పండు పనసుఁగు ఓటికుమిడుండు రంభుఁ డనెడియాధపులున్ వెంట నచట నుండ్రి 9
- బుష్పభుఁడు సుషేణుఁడున్ మహాబుక్షవిభుఁడ జాంబవంతుఁడు దుర్గఖశతబలులును
నిలులై శ్రీఘ్నములు నగునెందఱో గిరి నెక్కి యుండిరి రాముతో నక్కడ నిశి 10
- అందిఱును హాచి రంతట నా నమున క్రేలుచు ప్పట్టు లున్నట్టిప్రోలు లంకి
నాత్రికూటాదియంతింబునందుఁ గలది కరియు ఎందర మైనలంకాపురంబు 11
- సుందరాధికప్రాకారగ భీకరఁ నుత్తమద్వారయుతమును మత్తరాక్ష
సాధివాసముఁ గాంచిరి వారివరేణ్యు లంద నసురులు నల్లనై నట్టివారు 12
- డిండి ప్రాకారచయమున కొప్పుగ నిక నొక్కిప్రాకారముం గట్టిగో యనంగ
నుంటఁ గాంచిరి వానరయాధిపతులు యుద్ధకాంక్ష పెంపొంద సన్నద్గు లగుచు 13
- రాముఁడు వివంగ భరరావాము కొన గించి రంతట రవి యస్తమించినంత
సాంధ్యరాగముతో నిశాసమయు మయ్యె బూర్ణచంద్రప్రదీప్తి పెంపును వహించె 14

రాముఁ ఁ క్షణాన్వీక్షేదం రమ్యసుశీలగిరింద్రమంగు ను
ద్దామసుసైన్యవౌహనులు దత్తక్షుణ్ శ్రుతింబంచుచుండఁ గ
భమపరాకమాన్వితుఁడు వీరుఁ వానరిరక్ష రాక్ష
స్త్రమమహాత్ముఁడన్ గొలువ గాంపు వ గాంచె యథామథా శే

15

౩౯

వానరేంద్రులు రాత్రు నున్నరస్వలముగ మండి కొందిరి లంకను నువవనముల
వనములఁ జెలఁచుచు 1 బరహరహ్య సామ్యమై శాల్యయులేమై యెగుండుచు
విస్మయమానందనిలయులే శ్రేష్ఠఁ గనిరి చంపకాశోకపున్నాగసే లతాల
యుతమును ఎమాలవనచయయుతము ను మఱి నాగమాలాసమా వృత్తి బహుళదాని 2
పుష్పిరంబులు నాంతలభూరుహములు న్ననంబులు నీవన్ను లగ్న స
పద్మమును గర్ణికారముల్ పాటలములు, పుష్పతాగ్రము లొలలల్ భూరుహములు 3
కుట్టుకొనియుండఁ జక్కఁగాఁ జూచిరి కపు లాపురంబును నమరావతీపురమును
నన్నిధములఁ జూచి నయట్టిదాని నింద్రపాలితసంశోభ నెసఁగుదాని 4
దిత్రపువపుయులంబు నిచిత్రరక్త మృదులపల్లవయుతము నమీశురమ్య
శాద్వలయులంబు నీవన్న ప్రపంచ యుతము నయి చిత్రవనరాజయుతము నగుచు 5
గంధయుతములు సౌందర్యకలితము లగు పుష్పఫలములతో వృక్షపుంజము లవి
యలరుచుం నత్తరువుల నమలభూవ నశిఁ జూలుపొందుమావృల జ్ఞైసంగి 6
చైత్రరథస్నానభంబు నశ్శువులకుఁ బండుపుగ నందనోద్భావన నునంగ
నర్వమునుపుల సౌందర్యసమాత మును ఎట్టదనినాదములతో నాదుమితై 7
వననలందును నిర్భరసంక్తులందుఁ బరిగ నహూహితోయ్యుండు కను
నృత్య మంతయు నొనరించునెమిలిగములు పరభృతంబులకూతలు పరగుచుం 8
మిగిలినాంగములు ములు సులయుచుండ భ్రమరిసంఘునినాదవ ల్ పరిధివిల్లి
కోకిలాకులసంఘము 9 క టిగిగ ములు మిక్కిలి జలంబులఁ జెలఁగుచుండ
భృంగరాజ భీరముచ భృంగతరుణు లెంతయును దమ్ము సేవింప నెసఁగుచుండ
కోటో కాలకిధ్వనుల్ పాటలేని సారగాభిరుతంబులు వారు విని 10
కా పరూపులు నై నట్టికవదు లతి స్పృశ్యులై సంతసంబున నెంతయేని
ఎ ములందును మఱి యు వనము లందుఁ కరెబడఁ జొంగి రుక్మాహ మురవడింప 11
వానరుల్ మిగిలెదములు తద్వనములందుఁ జొచ్చువేళకు నానకాసుఖ ఎమగు
పుష్పసంస్థాపారన భృచ్చిలెవ యు వెంతయును వీచె సంతోష మెం మెం 12

అనువహితృపూర్ణమును నదృశ్యులందరిన విధానమన్
 భునబహుసౌధపంక్తు లవి క్రాల ౧౩ తనపుష్పమాలలో
 యనఁగ గవాటయుక్తఁగు అనంతమునోద్భవఁ గూర్చు గా
 చెను బరి ౬౦ రాక ౬౦ నడ పీ దబల నిర్వకుండునై

23

౪౦

యోజనద్వయముండలయుక్త మెన ఆసుకేనాగ్ర ౫ ను రామావనీశుఁ
 న్నామ సుగ్రీవుతో హ బృందమ అను గూడి నిలుచుంకి యణము కన్గొనె దిశలను 1
 సశ్చకర్మవినిర్మితవిశ్రుతమయి ఆత్రిమూటాద్రిభరం ననందు మిగుఁ
 రయ్యుపై చెలుగొండెడిరావశపురి వరము లంకను జూచెఁ బర్యక్తముగను 2
 మృతానవశోభావిరాజ మాన గోల్లకశిఖర్చుయు రివుకోట కెన్న
 మిక్కిలి దురా దం న నమీరుమిద్య భంగి న్యస్తంబు శ్రీరామభద్రుఁడు కన 3
 శ్వేతిచామరి ర్పంతివిజయనిభం సుందరచ్చక్రకాంతిసంకోభితుండు
 రక్తమాలాగిని గుణరామండు ంక్తచందనలి ప్తమై రమ మగుచు 4
 నీలజ మాతె న్నభశ్రలతో శామి ం దితొంబరం బెనఁగొని
 పూర్వ మై రావతివిహారముల గలిగిన సువాతకిణములు నలవాఁడు మఱి యురమున 5
 అందు శిరోవాతి న రంగు నలరువ్క ర్తన సన మొప్పటర్కగుఁగి ఖలుని
 ప్రసింహాశ్మశ్రమున సంగి మిగులు అంబుదగమాజనన తి హ నాకపములు 6
 రావణుం ఁ గడఁ కినుగొన రాముఁడు మఱి వానరేంద్రుం ఁ ఁచె రావణుని గన్న
 యణమ వంజె సుగ్రీవుఁడు సైంధవశే బలము దిలమును ప్రసంగ ప్రబలముగుట 7
 ఆ సలకెరికునుం యయ్యునిరఁ గున్న గో రంబువయిం వాఁడ గొంతు జంకు
 లవం ప్రనను గాంచరి యవల నివలఁ గాంచి ఎ కించి నిర్భయ శలితుఁ డగుచు 8
 గ పు గ ం వణఁ గాంచి పోకెఁ బరుషు నిల్లు రావణా పరమశీచ
 లోకాధిపతి నాము నాకు ప్రభువు సఖుఁడు దాసుండి నతినికి సంతతంబు 9
 ం గులేడం బశే నే ఎరా ౨౦౪ నిన్న విజ చనురా యంక శీచా యనుచు
 రావణునిఁ ది కేగి త్త మ్మమిస్త కాంచితీరీటమున్ ద్వా యపనవదఁగ 10
 ఆకిరీటము దానితో వతఁడు కూర్చు నిమ్మ నంత గో రావణాసురుం
 నన్నవాతుని సుగ్రీవుని దకఁ జూచి ఎలికె నిటని పంబు ప్రబలముగను 11
 ౨౩ సుగ్రీవుఁ యుగిపు దూరమునను ఆగుచు వగ్రీవుఁడవు యణమంజె యెదుటఁ
 బడిత పవని రావణుం ఁంతఁ బట్టి యతని నేలఁ బడఁద్రోస నాతఁగ్గ శేచి వచ్చి 12

రావణుని నేలఁ బడినొక్క రావణుండు లేచివచ్చి సుగ్రుని ఎరమడిచె
ద్రోఁ నాలఁ బుట్టి వచ్చి తోసె నిలని ఏగవు రిలులు త్రోఁబడిం రిడింక 14

వారు పరస్పరంబును నపారము స్వదాదిగఁ గ్రులై
వారు పరస్పరంబును పపారిము శోణితిద్ది దేహులై
వారు పరస్పరంబును నపారిము ? వృనిఁ దచేవలై
వారు పరస్పరంబు గనవచ్చురి శోణితిం బడిం బడి 15

న నరరాక్షసేంద్రబలవంతులు మల్లరణంబుఁ జేయఁ గా
బు న రసవ్యాభంగిఁ దమముఘ్నల నొందఁ గొట్టికొంచు నా
పైని తలవ్రహారములఁ జైని అరత్ని మహాప్రహారముల
పైని కరాగ్రభూతముల వా రొనరించిరి తీవ్రయుద్ధమున్ 16

గోపురవేదిమధ్యమున గోపురవేదిన లగ్నం బొచు నా
టోపము మీఱ నిర్వహ కడుంగడు పరితము మీఱ నెంతయో
సేపు మహాగ్రాహమునఁ జేసి యుద్ధయు ప్తికి విలుచి
లోపునఁ దన్ని గ్రుద్దుచును లోబడ శీఘ్రము విస్మయం బగన్ 17

వా రనోన్మయవిలగ్న దేహు లగుచు పాదప్రహారంబులన్
గీరత్వంబున పంగి వంచుచుఁ గడున్ బృధ్విం బగం పోవుచున్
చేరుక్కుం గని లేచి పైబడుచు గాంధీర్యంబుతోఁ గొని ఎ
స్తారం బొగతి నిశ్చలంచుచు మహాద్ధైర్యంబుతోఁ జేరగన్ 18

కరిచరిణంబులన్ గలుపఁగాఁ గనుచున్ విడదీసిం చెంచు భీ
కరముగ గెంటుచున్ బడుచుఁ గల్గిన పుణి చాలఁ జూపుచు
వరరఁమిందుఁ జెక్కులగుభంగులఁ జొరికి కాని త్పయె
శ్చరిని గరింపదామఁ దలఁపంగఁ దలంపగుచుండ నెంతయున్ 19

అయ్యఁగ రెండుపెద్దపులులట్లులు సహములను దర్పమున్
పగ గజేంద్రపోతములభంగిని బాహువు లన్నవాలమల్
ప ఘ్నము వాడుచున్ మడియఁ బట్టఁగఁ గొట్టఁగ నెట్లగన్ గడున్
పరిమము కచుఁ జొరి రట శార్య కువార్యము గాఁగ ఎప్పుడున్ 20

అలయస్థింబన నిర్వహున్ జయమునే యుండంగఁ గాంక్షింప నా
తీమానం బగ లేచి పైబడుచుఁ జొరిన్ గ్రిందుగా త్కడం
చిభంగిన్ గడు లేచి పై బడుచున్ శ్రేష్ఠంబు వ్యూహంబి
క్షుతదర్పంబు బలంబు చూపుచు గడున్ శీఘ్రం బగాఁ జేరగన్

అనువమబాహుదండముల నవ్యతథం నిర్వహించి యన్యవిక
మునుకొని యన్యమును నొందుగ నాతడె యన్యవికగా
గినుక వహించి దానియను నేవలమున్ గజరాజులట్లు ఎం
పున రణమాచరింపంగ నవ్యతథం నిర్వహించి యన్యవిక
21

ఒకరి నొక్కరు చలవంగ నుత్సహించి, పొంది భయార్థమై వివదించురెంక
ఘోరమార్గాలములయట్లు పోరునల్పి రవులు నుగ్గిరరావణు లతశయముగ
2

చిత్రమండలభ్రమణంబు చేయుచు మఱి వివిధముగచోట్ల నిలిచి కావించి రణము
చిత్రగోమూర్తికవిధానం జేసినాక పోకలను వక్రభంగి నొప్పుగఁ దడుపరి
23

దెబ్బకొట్టుచుఁ బగవానదెబ్బనుం తప్పకొనుచును బగవానిఁ దప్పకొనఁగ
నీక తనదెబ్బనుండి రుచి చిత్ర గతుల నిర్వహించి పోరిరి గంధుమిలి
24

ప్రహరణంబును బరిధానవర్జనము గజాయుఁ బరిహాస మన్నట్టిమహారగతులు
అరియ న్నన మాపాప మను వియ న భద్రవన గ్రహార్యత వివిధములును
25

ఇట పరావృత్తి గు నపావృత్తియు నవగా యవద్రుత మనునది యటుపయిని న
వస్త్రతంబు నుపవృత్తి భావరగతి మితి యపవృత్తి మన్నట్టిగుహారగతియు
26

మిల్లయుద్ధమునం గలయెల్లగురులు వా రెఱింగి పోరాడిరి బహువిధముల
నింకి రావణుఁ డితిని యింపలేము నవ్యగతిని మాయావృత్తి యాము చూచు
27

మోసగింతము కల వని మొదలుపెట్టి నీచమాయలఁ జూపింప నిదుఁముననె
యిది గ్రహించి సుగ్రీవుండు వెగిరె మింటి కత్తుడు ఇతఁళాశి నిపు యన్య నవ్యకతన
28

తన్ను వందింపఁగఁదివదా నశేంఁ గ దానె వందించి న్యాయవధంబుఁ గట్టి
రాముఁ డేరె సుగ్రీవుండు రాక్షసవిభుఁ డవట నిల్చెను గంధాకయి నుచును
9

అవిధి రావణాసుని నించుక లయ్యము చేయ కొక్కిను
క్రీస్తు పోరె న్నాథునకీర్తి వహించి శ్రమంబు నందకే
భూవిభుఁ గ నరామునునుపొలను వానరమధ్యమందు ను
క్రీస్తుడు వచ్చి నేను నరిందమునై వినువిధి వెంబడిన్
0

తన దగురాహసం బతినుతంబుగ నర్కతనాజుఁ డిట్లు దై
య్యగి మహారాక్షసుము నొక్కరవంతయె చూచ వచ్చి చే
రెను రఘు నము మార్చి ము వరిష్ఠము గాఁ గదంబునందు నా
తని సుతియించి రెంతయును దత్కంఠరవరేణ్యు లాపయిన్
81

9

- రాముఁ డప్పుడు వ వరేంద్రప్రభుడుఁ జూచి న్నక్రిచ్చి కొఱిల్పి యోరయుడ
 దిహ్నులు గుచ్చి కాగిట శ్రీఘముగను బలి గట్లని యానంద బాహ్నులను 1
- “నాకుఁగూడను దెలుపక యీకరణిని సాహసముచేయఁ దగునయ్య! దనవగులకుఁ
 దగడు సాహస మెప్పు రింతగను నాకు, బలవిభీషణులకుఁగూడ బాధయె యిది 2
- సాహసప్రయ! కడు మీసాహసంబె చేసితివి కష్ట మిది నాకు! నెప్పుకుండ
 ముని యచింతితముగఁ జేయ నుప గమాను మిట్టిసాహ సములను గవీశ! మిత్ర! 3
- కించిదానదయైననీకే కలిగిన నాకుఁ బనియేమి నీత నో శ్రీ రు లగు
 భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నువరులతోడ నాశరీరముతోఁ గలసాధ! చెప్పు 4
- మాదుతమహేంద్రవరుణోపమానమైన వీర్యయుక్తుఁడవు నీ వని విదితము
 నీ వియల్ గిరిగి కడకు రా వనుకొను మిత్రులు నీ శయనలఁచిన దిను వినుము 5
- నందీ రావణుఁ బరిహరింపహేతు వనిని బుత్త స్త్యుమిప్పకు భువి న్య
 మొసఁగి ఎట్లాభిషేకంబు నొనగించి మని పఖివిశేషణునకు నందఁ బని అయోధ్య 6
- భరతు నభిషేక్తుఁ జేసి యానయుని నేను తనువు త్యకియించుదలఁచితి దత్త గంబు
 నన్న రామునివాక్యంబు లు లకించి, పలికే సుగ్రీవుఁ కలనితఁ గ్రాస్సుటముగ 7
- “రామ! రాఘవ! శ్రీరామ! రామ! రామ! రావణుడ రాత్మ వానకరముణిజు
 నరనందన గోపము నా పుకొనఁగ 8
- అన్నసుక్రిచ్చి మెచ్చి నిజాను ఁ దగు, లక్ష్మణుని లక్ష్మీసంపన్ను లక గాయకు
 రాముఁ డిటున “లక్ష్మణా! ర స్యములగు, వీతలోదక లకును జేయవగను 9
- ఫలమనిర్వృతవనములఁబ్రావున మన సైన్యముల “ల్ల విభజించి “ముచితము”
 త్ర్యంబుములఁ బన్న సిద్ధమై యుండవలయు భీకరరణంబునకు నింక వేళ కాన 10
- అమితభీకర లోకయయాకర భయ సుతిశయంబుగఁ గలిగెడువట్లు తోచు
 ఋషివానర రాక్షసు లెందఱో ది,న శమంబుదు రని లోచు నాకుఁ గరము 11
- గీ రంబుగఁ గుమాలి వీరఁడ నొగ భూమి సంపంకునున్నది చారివర్ణ
 తములొన నూగచున్నవి రిభువరములు, ఎఱిగి పడుచున్న వకట! వృద్ధ్యలమున 12
- మేళములు భీరంబుగా మింటఁ జేరి, వరుషభీరిరవములు వలపుచుండఁ
 గూరములు గ్రుములు గాఁగఁ గురియుచుం, రక్షణలవర ముల్ విచిత్రంబు గాఁగ 13
- ఎర బదారణమగ సంగ్రహ పరగుచుం రక్ష కందననద్రశమై రవిమనోజ
 వింబము ననుండి వడుగుం బ్రక్లిప్తయిని, అన్నిమండలములు రవి కిగలు నెడరు 14

- మృగగణంబులు కడిలు మిగులగీన నిష్వపంబులు అతిపుచు నిలిచె భీ
రంబుగాఁ గలుకుండ భయం బనంత మీదు ప్రళయంబు నలుగ కోయింక నన గ 15
- కరము సంతాపముం గవి కమలత్తరి ఎంచు వెన్నల కాయఁ చేపగిది కాత్రి
ఎల సంతయ మిగుదు ప్రపంచ మన్న గతిని వలుపును నెప్పుడు గలిగియుం 16
- అప్రకృష్టము రూతము హృస్వమువయి ప్రళయకాలంబునందునవలె నినుండు
వదిన్ గరికట్టె నీలంబనయి కవఁబడు నరయ నాదిత్యమండల మంతయుఁ గను 17
- తారలును మిక్కుమిక్కు ని తరుణకాంత నీయనే అజెల్లకై యేదో చాలఁ
గ్రోతగాఁ గనుపట్టెడు నిర్తణి నెదో, ప్రళయ మేతెంచు నని తోచు బహువిధముల 18
- కాకులున్ గోగలున్ గృధ్రగములు క్రింది, కేఁగుదెంచుచుఁ దిరిగెను నేదో యశుభ
నూచకంబుగ వక్కలు శోచనీయ ముగను నాద్యును విను విగ్గఁగ ను వనున! 19
- వానరాసీకముం గొని వైశను చవ వలయు లంకు రావణపాలితపురి
వరమునకు సుదురాధర్మ సురయు నైన నొని వదించి రాముండు అత్యునికిఁ గడ 20
- గోమేది నొకరికి నెంతన కనె నునుదర్శి వానరిబలము నచట
వరిఁగు కాలజ్ఞఁ డగుటచే నిగుంపెఁ గాల మనుకోనె నకులసంగ్రామమునకు 21
- సింహుగ్రీవు వీరకవ్రజంబు మిగులఁ బురికొల్పి పైశ్చలమీకుఁ గడు
బాహుబలసంయుతుం డయి బయలుదేరికె లంక కభిముఖఁ గయి యుకలంకమూర్తి 22
- రముఁ డంతటఁ గోదండరాముఁ డగును నెంత నుగ్రీవవిభుఁడు విభీషణుండు
జంబవంతుండు వంజరాపతిసుతుండు వలుఁడు నీలుఁడు అత్యుం యలరంగఁ గడు 23
- అరికెనుక మహాసేన ధానిఁ నలు గల వ్యాపించి చనియె వృకలు శైల
కృంగములే యాయుధంబులై చేతులందు వజ్రల వారణపద్మిని సువారిమణి 24
- రామలక్ష్మణసోదరులే రమ్యున్య యుతులు సనిచని చేరి రందిరిగతులను
లరము లంకఁ గాఠాగ్రీనుతుదిరింబు బహువిధాన్యానకోభావిభానలింబు 25
- చిరవప్ర ఎదుఁపావ చిత్రతోర గావృతింబు చిత్ర రపమావృతంబు
సురలకి నను భేదించె డేరఁ సాధ్య మంతయును గానిపురము సంతతరంబు 26
- రామచంద్రప్రహోదతులై మహిమలు వావరులు డట్టడించిరి మానతగిరి
కృంగమో యన నెత్తయి యెఁగొప్పురము సుతరద్యారఁ గు నె యెంత 27
- తమ్మునిం గూకి రాముఁ డుత్తమము గాఁ ముట్టడించెను ధన్వియై సుద సునంగ
రావణుం డున్నవోలు విరాటలు ఎది వరుణదేవనివ స వాణ్ణి గతి 28
- నాయుధులు కీమర నసులే చాలమంది కలద్యుంబు దానకంకం గవంగఁ
దిరము కా దివ్వరికిని వి తాళ మొ కర పశ్యమి సా హుస్య సూదులకును 29

- అటులే దాని కెదురు నిల్వచేసిన పలవి నీయత్తవద్వారము తీరము కణము
వివిధస్త్రాస్త్రముగ్గొని వివిధయోధులనవలయున గానా బట్టిదాని 30
- ముట్టించెను రావి 05 ముందు చూచి బహువిధాయుధంబులచేత పరగుచుంట
తూర్పుద్వారమునకు నిల్చి చొరబులుండు నీలుఁ జెలియ నానరనిచయుతులు 81
- ద్వివిధమైందులు తోడుగా తెగువమీఱి, నంగదుఁడ దక్షిణద్వారమందు నిలిచె
గజగవాకలు గవయఁడు గజ బుష్కళుఁ డధికపై న్యముతోఁ దన్నె యనుసరింప 82
- శక్తిమద్వారమున నుండు బహుయుండు వీరహనుమంతుఁ డాతనివెనుక నిలువ
నెందుతో వానరాగణు లందుఁ బ్రభుసుఁ డనఁ బ్రమాధి యనంగ సరాధిపతులు 33
- మధ్యభాగంబునం దనమావవీరుఁడైన సుగ్రీవుఁ డుండు నెంతైన తనకు
వాయు దేవసుష్మలవంటివాడు కవులు హుక్కురు సాయులు యపుడు నిలువ 34
- ముప్పదియు నాఱు గోటలు మొనన తమకు వీరు అధిపతులుగ నుండ పెడలి ముట్ట
కించి పురమును గవులు వసించియుండి, రతులసుగ్రీవునన్నిధి యుం దచటను 35
- రామకౌసలమును గొంగురు మెసంగ, అశ్రుణవిభీషణుల కిడు అశ్వబుది
ద్వారమున కొక్కుకోటిగా వానరులను వన్నిద్వారములన్ నిల్పి రించితియుగ 36
- రామవల్లభుభౌవిరాజమాన జంబవంతసుగ్రీవులు సముచితబల
సహకృతై యుండ్ర రాగి న్నిధాన ముండె మధ్యంబునన్ సద్ధమము యనకిని 37
- శీకరి బులు కోలు నిలయు క్రింద్రవులుఅవిధంబున వీరు శైల
శిఖింప ల వృక్షములుఁ గాన చేతులందు యుద్ధపన్నధులై యుండి సుద్ధతిగని 38
- వికృతిభీకరవాలముల్ పెలయ నంద జీకిన నఖిదంష్ట్ర లొప్పు నరింజములకు
వికృతచిత్తాంగు లందఱు ఎకృతములును సకలభీతికరుఁ కతులగుఁ గరంబు 39
- బక్కరొక్కరు పెదియేగ్గు లొందుబాటు గన్నవారలు కొందఱు కన్నవార
లంతకున్ బదిరెల్లు మహాబలంబు మఱియుఁ గొందఱు శతనామమూలబలులు 40
- ఓఘబలరాజులు కొందఱుఁ గొందఱు అంతకు శతగుణ త్తరు లైనమేయ
బలులు కొందఱు క సైన్యవర్జమందు నొకరి సుంది వాగు వేఱొక్క రరియ 41
- ముగ్ధవానరవిశ్రమై మౌనంబునై యుమ్మతంబు విచిత్రితై య రె మగుల
శరభశలభనమాగమశాపవమును మించి మిక్కిలి భువి దవి గుల నింఁ 42
- శతశతసహస్రసంఖ్యలఁ జక్క వచ్చి ఋక్షగణము వన కసబ్రందము వన
ముగ్ధులద్వారములఁ జేరెఁ బూర్వమున్న ఋక్షవా కసైన్యముల్ పొచ్చుగాఁగ 43
- కొత్త నుం దెంచి కో అత్తిరి కి వచ్చి చేరి సైన్యంబహువిధాయు
ధములతో మునుచ నులై ధైర్యయుతులు నయతములు వేలుగా వార లలరి రచట 44

45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59

- ధైర్యము వహించి యుల్లంత శర్యమునను నుత్తరము మొనరింపరమ్మ రణము
 నందుఁ బడి ముచ్చంటుల నందఁగలవు పావన క్షము శాంతింప పాపసమితి 60
- అట్లు గాదని యెక్కి యమితవేగ ముగను బాహుళ్య శీలోక మునకు నున్నఁ
 బడకయుండవు నాత్మప్రీతిపథమునందుఁ, బడినపంటనే చావక బ్రతుకలేవు 61
- పది నీకు పదేతులనే జేయొనుము శ్రాద్ధకర్మను నేలన్నఁ జావ నీవు
 మిగులఁ జేరాక్షసుండఁ, చేయఁగ నిది యిది నీకు పొలికరవాక్యమున జెప్పఁచుంటి 62
- చూచుకొను లండఁ గదన రి మాచుకొనుము, ప్రాణములు నీవి నాచేతిలోనఁ గలవు "
 అని వచింపుము తారేయి" యన్నయంత నంగమండును బ్రజ్వలితాగ్నియై యన 63
- శాంతిమంతుడై యెగ న నాశాశమునకు, నెగసి యీదుమున రావణునికటమునకు
 నిలిచి యాతనిమండింపన్ నతండు కొలువుదీరిచి యుండ మంత్రులను గూడి 64
- నెలయుచున్ జూచు దీప్తిగ్నివధమునఁ గన శాంగమండయి నా మధేయంబు తనది
 చెప్పకొని రామచంద్రుండు చెప్ప మన్న దెల్లఁ జెప్పఁగఁ బూని తా గట్టు లనియె 65
- "ఘోసలేంద్రుఁడు శ్రీరాముహర్షిదూత నేను చాలినుతుండన నీ కతండు
 చెప్ప మన్నవాక్యంబులు చెప్పవాఁడఁ, నంగదాఖ్యుడఁ కర్థగా న లకింపు 66
- వచ్చినాడను నే రిఘువంశజుండ ప్రథితశాసల్య శ వంగవర్ధనుండ
 రాముడను యుద్ధమునరింప రమ్ము క్రిూర', నీవు మగవాఁడవై నచో నిశ్చయముగ 67
- నిను నహమాత్యు సహభుక్తు నిఖిలబంధు నహితు జ్ఞాతీయతున్ నేనె శంభవాఁడ
 నీవు వచ్చిన లోకముల్ నెగడఁగలవు పాన యుద్వేగ విల్ల నోపాపచిత్త! 68
- దేవదానవగంధర్వు లావ శ్యా యక్షరాక్షసు లురగులు నలరఁగలరు
 నిన్ను ఋషికంటకున్ జంప నేను మణియుఁ, జేరును విభీషణున్ నీదు నరి యాదెల 69
- భక్తిపూర్వకముగ నీవు ఎరిమనతిని, జానకిం దీసికొనివచ్చి పరగునఁ బడి
 పాదములపై యమాంబుల పలుకనేని ఇప్పటికి నై నఁ బరితాప ముండుక కని " 70
- అన్నవాక్యంబులన్ విని యమితకోప ముంది రావణుఁ, రుణంబు లయి కనఁబడ
 భీకరాక్షులు శాసించె "ఏనికన్తు మర్మదుం బట్టి కొటఁడు కనుముఁ" డనుచు 71
- రావణునివాక్యముల్ విని రాక్షసు లొక, నల్వు రగ్నివందీల్లులు ఎదుఱియనులఁ
 బట్టుకొనవచ్చి రంగమఁ బట్టువొడి ధంగి నందఁ, ముండఁ జూపక ఎలంబు 72
- పక్షిలను జోతఁ దనయిరుట వలువులను, వారి నల్వర నిడికించి పట్టి యంగ
 మండు శైలోన్నతంబయి గండుమిగులు మార్కణ్డిభరంబుమీఁదికి నా గంఠె 73
- అమహావేగమునకు భీతావళులయి రాక్షసుల్ నల్వరున్ వానరప్రథితుని
 పాశువులనుండి విడిపడి పడిరి వేగ, రావణునివాక్యవర్గఱ జాగ్రయట్లు 74

- శ్రీలక్ష్మంగమహాన్నతి చాలగలుగు హర్ష్యభిర య దవపాదజాతులఁ జేసె
భగ్నముగఁ జూచుచుండఁ రావణుఁడు కనుల వజ్రహతి విండిపడి యాపశ్యతమటు 5
- అంగదుం డని నానామ మనురఖలులు, మోవకుఁ జూచుచు గదఁ బలుమలు గలుగుచు
వదిలఁగరనివడంబు నా వరించి వింటి వెను గనుచుఁ జేరి ల్లింగింపఁ 76
- అసురు లెల్లరు మిక్కిలి వ్యథ గనంగ, కవులు మిక్కిలి యానందకలితులుగను
వాసులమాధ్య మున్నట్టిప్రభువరుఁ డగు ర మువన్నిధిఁ గేను శ్రేయ మెసఁగ 77
- హర్ష్యమది కలఁగి నావారిగా భగ్న మగుటఁ గని గోచ మత్యంత మది హృదిని
అత్యనాశము కానుట కసురశతయు విడిచె నిట్ట దప్పె నెన్నియో గర్వాలుఁడయి 78
- అహువిధంబుల నానందపక్ష ము నంజనాదము 5 వర్షుచున్నవాగులు చుట్టు
బలియందుఁడఁ రాముండు కర గలువ, సుకరముగ నెంచుచుండును మోరగరుఁడు 79
- అమితవర్షుఁడు గిరిశృంగమంతవఁ డు కామదూవులు దుర్ధర్షక లు లెన్ను
గొలిచియుండ నుపేయిండు కలఘుఁ డిది గాల్గవ్వారంబులగ గునాథునాన్ది 80
- జ గరూకకఁ బరికింపు శ్రద్ధ మీఁబఁ దిరుగు చిరుగలు తారలవరువయిండుఁ
దిరుగు చంద్రునియట్లు సాగరమునెంత లంకను జట్టి కవచుల్ వింకముగను 81
- అరయ నక్షోహశత మలరుచుండఁ జూచి కొందఱు రాక్షసుల్ కోద్యమండఁ
కొందఱు తత్వంత భయమునే యుండఁగనిరి, 5 వంద లగు యుద్ధమందు నానందపడిరి 82
- రమణఁ బ్రాతారపరిభ్రాంతరప్రదేశ మెల్లఁ గలిపిరులే నిండి యుల్లునల్లి
శ్రేష్ఠ వానరప్రాతారనిధియు కోడఁ, దీక్షతం గని రసురులు తేరిచూచి 83
- అతిథీతిన్ గడుమోచ ముం గనును జూచుకారముల్ చేయుచున్
దితివంశస్థులు లంక యంతయును నెంతే నుండఁ గోల జూచు 84
- న్యతమై యాయుధముల్ గ్రహించి యనుచుల్ విక్రాంతుల్ల యుండి ర
దుర్బలజా నాప్రళయంబునన్ దిరుగువాతూలంబుల క్లైంతయున్

౪౨

- ముక్తాశించెను రాముండు పురవరంబు వానరపక్షులై యనువ రి డెను
రాక్షసులు ర మణి వరుమృదుంది రంబుఁ జీరి తెలిపి రయము పార్త 1
- విన్నయంతటన్ కోపవివళుఁ డగును, రావణుం గొజ్జ యెవఁగఁ బుష్కర మను
ద్విగుణముగ రక్షచేయుంగ వెంటనె యెరఁ, శక్తిఁ బ్ర సాదమును పాడ నరుచులములు 2
- శ్రీలవనకాననితానమహితలంకఁ జుట్టుచుట్టి మహారాజులు లగుచుఁ
గవులు కోటానఁగోలులు గండుదిగిలి, ముక్తాశింకుఁగ మ్రంగంగ భూమిసెల్ల 3

- చూచి తాళిగ మహా బంధుని పుణ్యం న పుణ్యం గల యువరాజు
 ప్రియచింతిం దుండు పుణ్యం న పుణ్యం గల యువరాజు 4
- కాసువుని రక్త ప్రసృతం న గల రామాయం న పుణ్యం గల
 ముదమననం పుణ్యం గల రామాయం న పుణ్యం గల 5
- హనుమితధ్వజపతాకం త పగురు నలయలం ను గల పుణ్యం గల
 రామని నత పుణ్యం రాగ వృథిత చిత్తుడై పుణ్యం గల యువరాజు 6
- మన్నినుత్తివ సంపీఠ్యమా న యగును పుణ్యం గల యువరాజు
 నలను బంధుగున్నది బేల యువరాజు లగ్నం గల యువరాజు 7
- కోపమును గల వంటనే పుణ్యం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 నలను న దగమేగుల శీఘ్రముగల కవులు గల పుణ్యం గల 8
- గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 లంకా నామము నలను దలం పరి కపు లంకా గల యువరాజు 9
- గిరుల గిరిశ్రంగం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 యువరాజు నదము గల రామాయం గల యువరాజు 10
- కంఠమున సైన్యం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 యువరాజు లగ్నం గల రామాయం గల యువరాజు 11
- త సువర్ణవక్త్రం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 లపుడు రామాయం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం 12
- నాలక లగ్నం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 గిరిశ్రంగం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం 13
- గిరిశ్రంగం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 పాంసత్పాకాన్తం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం 14
- కోటియూథము లగ్నం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 క్షిరం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం 15
- యువరాజు లగ్నం గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం న పుణ్యం గల
 నలను దిగ్గిరి గల యువరాజు లగ్నం గల రామాయం 16
- "జనుము రామన కతిబలసంయుతువకు, నివాతబలునకు యువరాజు లగ్నం గల
 మరయ రామాభిపాలికు, దళివహన రాధివాయ సుప్రసవ రివరునకు 17
- అనుకు ఘోషింతుమన్ ర్దలాచరింతు చ వానరసేనుని నిరేయించి
 కాసురూపు న పురగు పాశారములను, చూల్చి నేరి మిక్కిలి ఘోర శంకి 18

- వీరనామమును పునరావృత్తముగా పఠించుట 19
- మైయుండిరి అంతఃసేనతోఁ భిన్నమొనరింపఁ బ్రకరంబు నెల్ల 20
- ఇంతతోనె పుంధావారి మెల్లఁతుల రక్షితమునన్ని తూర్పుద్వారవి ను గుముడు 21
- కృష్ణపదికోట్లకవులతో నొసరి వచ్చి నిలిచె కల్యంతవ నరబలముల 22
- ప్రభుపనము గులు వాని పంచ యముగ వచ్చి చేరిరి, కలిబలి యను 23
- వీరు గంత నిర్విరోధులగుటచే నొని వచ్చి యీతద్వారము బట్టి నిలిచె 24
- తారతిండ్రి యిట్లుండు గీరగఁ గ మ కటమహావృత్తవామఁ యమఁ 25
- యశ్యుద్వామున నుం బ్రాప్తనవాఁడై కైరముండు సుతరమందు పుం 26
- అతనికి సహాయుడై యుండె న్నకృతముఁ డైనన్యుగ్రీవుఁ డధిపై న్యంబుతోడఁ 27
- తాడెగ భయంకరుండు ధూలకాయ, మలరంగ గవాక్షుఁ డను నాఁడు హరివరుండు 28
- కోటిమందిగ నొనివచ్చి మేటియైన రాముపార్శ్వమునం దుండఁ రయ్యోరు 29
- సర్వసన్నుతఁ డుహాశార్యశాలి నూన్ముఁ డకటోటితో పనితీరు నుగ 30
- యుద్ధసన్నద్ధుఁ డిర్మయుడఁ డగుచల ప్రచుగడాపాణి యెవనిభీషుండు 31
- పదివందల గమనమునొని గని జీయన్ములతోఁ డు ఎదువ కిత 32
- గజగణములు గుండుండు గంధర్వాదు నుండు కరణుండు నొక యింక యొక 33
- కోటి కరు యమఁ బరుగ ను జ సుమంగి రిలలవా నరసై న్యకత్తు 34
- అంతః సోపానీతా న్ముఁ డారాక్ష సాధినామిండు రావణుం డాఁ డీ 35
- దశ గంబును నెదిరి యుగ్ధుం బొనర్చ న్మోరహరిహ గామల 36
- రావణునియె జ్ఞ మైగంత రాక్షసవర లకులభీ బునినాదరింబు నాచి 37
- విప్రకోపంబుఁ జూచి రిపుల సరిగియుండు మిది రిరిభిగి 38
- పంక్తంబులను నమమునైన నియుములుఁ బంక్తులు నాన 39
- నొట్టివరవం బ సంభయుల్ కోటి విగ జగను బూరించినరవంబు కం 40
- భూం రాక్షసబహుముఖమాసుతములు గా రింబులుగా శంఖములు కిన్దబ 41
- నలుపు రాక్షసుల్ శంఖముల్ తెలుపుకాన మొలుపుఁడీగలతో నిండుమేఘములటు 42
- కలఁపఁగ బు కహితాంబుదంబు లనఁగ, బరగె ర వణికిదిటఁ చుక న 43
- వాహులు లయకాలప్రస గాశి ఎద్దులములు నడచుల్ రంగ 44
- ప రులు గులకూడిని బరసుక ను శంకరంబులు నింకంగఁ గరివశంఖ 45
- దుండభిద్యములను గడ నర్భరములు శంఖసంహారంబు లచ్చట నొనర్చ 46
- పృథివి దివియును సాగరాన్వితములుగను సర్వకోశములున్ సహస్వపచయమున 47
- నిగ నేనుండు మా కూలి నికుమాన, రథములున్ జేయురా పంబు రాక్షసాధి 48

అతని కావించునాం లన్నియడల నందిపోయె 10 ననె 10 ననె 10 ననె

5 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

మునుపు దేవ పరణంబు వాడెనను శక్తి హులగద పరశ్వధచయము 34

తోడ దెత్తును శతతితోడ బోరి రల్లె వానిను బ్రహ్మరించి రసగచయము 35

జయము సుగ్రీవునకు ర మచంద్రునకును గయము గయ మని నిజనామచయము పలకి 36

వృక్షపర్యతలల 37 శేగ రక్క సులను హరితములతోడ గలచి రంత 38

నివాళియల వానయల్ మగిడి పారి శీతలు రాక్షసల శేగమగను 39

రంది ప్రాకారములమీద నుర్వి గల్లు వ నరుల ప ముడిపల వానరులును 40

భింపాలఖగ్గంబుల భీరి ముగ శూలముల దమ్ము నొంతురక్షిణముల 41

ప్రముఖ స్కా ప్రాకారతోటి గొట్టి నేల బడలెను రెంతయు శిల్ప గారు 42

ప్రముఖ యుద్ధ మంతల దిములముగను మాం శీతలమమహిళ మగును 43

తలవానరణంకధరణి మిగుల శీతగద ప్రభుయ్య నవిగ గర్న 44

ప్రతి

వానరములకు లట్లు నిర్వక్త రక్త కలిక్తు పోయెనెంక గలరి ఎట్ట 1

రానికోపము వారిపై రాక్షసులును, వానరులుగ జయమును గిరి తమకు 2

కాంతవాపిడల యడలు కడరిగెలెను క్షితిలల్లు లల్లుధ్వం ఎరియును 3

భను ప్నిభరథములు ఎగుళర క్తు, కవచములు గలి భయర రాక్షసగణంబు 4

వ్యాఖ్య యమల భీమరథం ల గిళల వ్యాఖ్యముగ కావలెనెడి జయంబు 5

వానరబలం ల మాం గ నె వ ఎరిబల, మటుల జయమును రాముని కార్త్యు 6

కామరూ ర కి శేవ గు నెనిర్ప నుభయసేవలు తమతగువిసుల 7

కూర్మల కోడలు దలచ నాహారమున ద్వంద్వయుద్ధము తెలరేగె ఎత్త గణంబు 8

వాలిం బు శ ర్యవ్రహ్మ గుల కగు వందనులతోడి వలెనెత్తజల కగు 9

నంద్రులై తలంప గిశ్వయ గును దలచివయ్యునిగతి నుదతి యెంక 10

యుదమర్మర్మ గుం డగుయో ధవదుడు కవివరుడు సుపాతి ము భృతియుమగు 11

తలప లంబు లై గిర్మప్రభయని వాని 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

అమితోపముగన్ ర వ కాన బాడు ఎ భీమబు దిర్పే మిత్రము భీ 12

గ గడు కవరు కవ్య గుగముగ గోడె ద ను క రాయసునితోడి దలపి కడు 13

గిలు కనువానంబు నని దలప భీకరమరుభుతోడ 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

తనయ బ్రగ్గిర దిరించె భును బ్రభుసుని, అనికి దిగిరి లక్ష్మణవిరూపాక్ష లభుగు 15

500 2 700 (1)

అక్షయ సుఖ పునః కృత్యం త్వం విశ్వరూప సేవ

రాము శక్తంబు యాదిరించె రణమునందు ద్వివిధమైందుల నోరి ఛకిరిముని

అసురముఖ్యతనిప్రథ యిన్నవాని వజ్రము, యనశువానిఁ ౩ రువము

తదిది వలన దానిని గాఢముగా పరీక్షించుటకును సులభముగా నుపయోగపడుచు పోయెను.

భర్తాను ప్రాణం వదులనత్తరావడియై, దిగును పోణాద్రావిడతాన మిగుల పెరిగి

పోత శంకె అగ్నుశ్శాలిలో రోమున వ్యక్తుల అన్యతాశులు అ? యెది

పోతానర్పరి ఘోరక్షయారణం కోమలూరి ని మొదలించగా మన కులు

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః పంచమోధ్యాయః

గ్రంథవాచకశీత ద్వలతలములు దేహాత్మకయందు దీప్తములుగఁ

బాణ రక్ష నదిలో మహాబలయోగంను క్రి⁵ ధనయోగము శంకరయోగవరుడు

మ సాతవహనులు గొప్ప యుద్ధ సినిట్లు గరి వరింబున గై కొని ఉదాములొక్క

శ్రీ లక్ష్మీ సుబ్రహ్మణ్య వ్రాసినది

అతనికాంక్ష ౧) తాంబూలుతరఫంబు పక్కములలో² మణియు నయ్య³లముల న

నామక రూపము : గణాంకపంచము : ౧ రి : మొదటిది పంగదళము రవములు

మ. శ్రీమ. గ్రంథము లేని వం. తివరమును గుర్తుచేసి వేగం బుజురంబుగాన నడచు నవగళ

అధిక వాల్చి పండ్ల యింజనీ కు వల్లీ కుంజు, పండ్లకొమ్మలకల వూరిపముకను

[illegible]

బుర్రులి విప్లవం పం. 11 మం. 11 బుర్రులి విప్లవం పం. 11 మం. 11

మా శుని ఎ కాంతరంబున శో రుద్మై న, యాంబనేయుండు ముఖుఁడు పఠన్మి

తదా నామోతః పరిశీలితః సత్యనిర్దయః, ౧ స్త్రీ సో ఘ౦కు ముక్తి-లి ౧౧ బహుళ-య

ప్రతి మూలమున క్రింది పదాశ్రయమున వచ్చును. (1) ధీమాన మనము లేదు.

ಮಂಡಲ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲಕರು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನಪ್ರಿಯರಾದ ಕಾರಣ ೨೦೧೫-೧೬ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ೩ ಹಂತದ ಸರ್ಕಾರಿ

5వ కాలను | మంగళాశాసనములను నాడు ౧9వది ప్రవాప్తమందు చేరి

అందుకు కారణముగా జాతకమును జూచి చూచినచో పర్యవశా వలన నీయ

అందుచేతనే ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోని అన్ని పట్టణాలలోనూ, గ్రామాలలోనూ ఈ కార్యక్రమం విస్తృతంగా నిర్వహించబడుతుంది.

శక్తి రక్షకమును యుష్టము మహతిను ప్రస్తుతును రామాయ్యుని

“ఓ యుగం గాతండు నారవశించి యుగ్మిశిగ మమనానం న లాగ నరుల

— 10 — రెండవ భాగమున నామమునకు వాదక-విరుద్ధములైన వాదములు వచ్చినవి

వక్రముల్ని, మరొకటైత్యభంగివము, మొందఁజూ స్వముల్ని, గాగులను వ

న న వతనిరథంబును | సహాయము, వతనితోఁ బడయుఁ బురాట్టమును ధ

9

10

11

12

13

14

15

16

11

18

19

20

21.

22

28

[illegible]

పురి ము శ్రీ లక్ష్మీ దేవి గారి నామ సంకీర్తనమును వినుచు
 పాపములు మోక్షమును పొందును.

శ్రీవనాథగారి ప్రబలమస్త కంబు కై నీల బంగ స్వర్ణము జేరె
 ఈ చ ద్వివికంధ మువాతవ్ర శనిసము చలుడు గింపంగమున ధైర్య లండఱు ॥ ౪ ॥ 28

కొద్ది నశనివభాగ్యునిది నా మమునను నతడ ద్వివిదుని మహాతశానా? నోం
నోంనగ ఇ ల నిం దేగుంటు నొప్పు 1 శిష్యునిద్వివిదుండు శోభంగి 20

ప్రతి - లంబు గొని తెచ్చి పైచి చంపె నంట నశాబ్రహ్మణ్యని నశ్చయతము
పైవరంగులు కూర్చు జానాహమమున రిభము నెక్కి విద్యున్నాల్లి రిభముగను 21

గరము కాంచనగూఢాగిరిము లగు బాహులుగీని కొప్పించె నరివరుఁ
 డిగుని పేరుని విజయగర్వాశ్రయత గురి మరల నెనాదింబుఁ బర నరఁ

మూవి యతని సుఖ బంధు శూర, శత్రు నొక్క రిశ్యంగము ను దెచ్చి యుచురతని
నైచె నంత విద్యుత్కాంతివరరథము న నుండి దిగి గద నొని నిల్చియుం ధరితి 29

అరివిఁ జూచి నుపేణుఁ డెఱ్ఱొగ్గి నాము కొల్లపెదనలం గొని యుత్తికె గలిసి
 పుకే కే పున్ననాల్లి వానిరగడఁ గొల్లను వికే నువడిముఁ జూచుటగన

80

కందుకే ఘరి దాన సుపేణుఁ దధిక్, బలమునన్ పైచేఁ బెన్గిల దాన్పిన్ని
 తద్విలాహతి మాతిఁ గనె నా నృపండు మంజీయె యొకఁ | పాణమున్ విడిచి యొకఁ 91

ఇటులే వానరవీరులు చటల విక్ర మాన్వయులు శత్రువీరు లహార్య పోగ్య
 సుశను పో రి రాక్షసుల గణము మృత్యు మునుపు దేవాసురరణరాయవను బోనము 82

అనునది లు శక్తితో మరవట్టగములు ఖగములు ముక్క ముక్క పై కరులు వరులు
అరవవ లు శక్తింబులై యట్లు నిట్లు బడి పులు రక్కసు గీయ పని నామగలము 9

నింజి శుం శు చిత్రాక్షినిచయమునకు దండయుగ్మంబలను ఖంజఖండములవి
యననిఁ బందజనందజుఁడై పంజ సోదర సౌమికునయ్యునుఁ గుంజులకు

కోటపాట యుద్ధంకోరి కనుభయంక రంబుగాఁ దోచె నె పరిహాసములక
బుద్ధిగొనుట కలెను నె ననుద నుభయచే ననుదనంబునను నె నోచె

అనుపమమన శ్రీమదాచార్యులను జేల్మనం ౧౫

మన రవియ స్తమించునఁ దోడ బలంబది పొచ్చు శక్తులన్
మమముగ వచ్చునం మఁ గడఁ దోఁపఁగ నుండి రెహ్నో భయంబునన్

- అధిభయంబువై వానర సురర ౨ వెంబయ్య | వృత్తయం శేషచేత
రాత్రి రవి యశ్రంపగా రాత్రిని జయ గో గోను ౨౩ నా సహరణకిరవ 1
- యవ యదే గురుంబు రాక్షసు యతదే యుగ్మోను వా దుర్ పోర నం శార
గంరంబయ్య ని మో ౨ ధురతిసు ౩ ౨ రాత్రి స్రభకుగని మొకర్పు 2
- రాక్షసుక రక్షయ వానరధ్రు నెదిరించు: 'లపము' నిమి బాతెద వజ్రే! |
అనెనూటలె ఎనిమిదు వృత్తాత్రి రణకునందన మిగుల దానము గాంగ 3
- కాటునలుపగ రత్తుల్ కావబడిన నకకవచంబులక రాత్రి క ౩కి శీ
ఈని ప్రదీప్తధులతో ౨౨ నవబవన సవాతనిసాంబరాదులచందమునను 4
- నరమే తేన ౨ ౨౦౨కరిమ నని | 'ధమ' ౨ కరాక్షిసకోట శ్రులు
౨ కొడికి తినం గన వ నలు ము గ్రోధమ ౨ క్కవంప్రల కొడికి కొడికి 5
- రాక్షసుల బుల సె శ్రీ మాగాటప గగ జేసె తయు: గుంజర్క్రములను
కుంజరా ౨ కులరథసామముల: గోనంబుల లాగి యాక్షితిపయ్య ౨ 6
- ౨౨ ౨౦౦౨ లం జి కిల్లులు వెలగు రామలక్ష్మణు లిరువురు రమ్య ౨ త
సమభుజంబుక శ్రీవద్వి ఖా లను విడిచి నంబ రాక్షసబృందములను 7
- కనగో కియ: గారరావట్టిటికిటికటి ౨ సరంగి సఖరరజస్సును ముతయును
వివిధరథనే ఒజనితమై కె లధూ కర్ణ శీతములం గప్పె యణములో 8
- ౨ ముగ్ధ ౨ రమంబుగ్రు ముగు ౨ ఘోరిమిమిమన ప్రవహించి ఘోరిరక్త
నవ మ భేర్కావంబువెను తెలగె శ ఖగో వ్వనంబుల మిళింబులగుచు 9
- అవృత్తింబుగ ౨ వులచే ఎవరి ౨ ౨౨ రాక్షసులచావుకే లు రాక్షసకర
౨ ౨ బ ౨ ౨ ౨ కవులకే ౨ ౨ ౨ తాంత దాణంబుగ ఎవరి ౨ ౨ ద్రణమున 10
- కక్షి సూలవరశ్వధ మితి చేరి ౨ ౨ సుల్ చంప నేల నోరగినశవును
వా దుర్ వై సువర్చపంక్షి చేత: శ్రుగూలిసదై శ్రుల ఎంపు కవల 11
- ౨ శ్రులపోవహరి ౨ శ్రీ ౨ మగుచు ముద్గమేదిని భయపమై యొనరె నవును
౨ క్కయంబుగ్రతి ము కర్ణ సుము గాగి నడుగుపెట్టగ ర క భయావహమయి 12
- నై ర్యవాసరివో ణి తలవం గాళ రాత్రిగా: గోచె నాయుగ రాత్రి మిగుల
నలుతమరత్రికముమ్ము ఘోతముల కగుచు దానింబు గుతమమై యంతటం బలంగ 13
- దాదుణం బై నయా రాత్రి దినుజు లంద ఈ కట శరవృష్ట గురియుచు నుదధిభంగి
౨ ౨ రాసుని ౨ సహాధ్యని గ్రోధ వివశులై యామహాధ్వని వివలం నట 14

- రాశిగమనము నృసింహమున ఎడమదశలందు
 నృసింహమున ఎడమదశలందు నృసింహమున ఎడమదశలందు 17
- అతః పార్శ్వమున మహాబలభక్తుః మహాబలభక్తుః మహాబలభక్తుః 18
- శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః 19
- శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః 20
- అన్యరాశిని లాభాదుః గావహించి యున్నవారలు రామభక్తుః 21
- శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః శుభావరణం రామభక్తుః 22
- స్వర్ణపుష్పశరము లాశాముఖం బనింపఁ జూచు నృసింహమున 23
- రత్నాలకుండు భక్తుః ములగు మిగులమున నృసింహమున 24
- రాక్షసనివాదిముల్ ఎవ్రాతనివద చయ మొనర్చె మహాబలభక్తుః 25
- భూరితిముగ నభివృద్ధి గొన్నతన రామభక్తుః 26
- మిక్కిలి ప్రతిభవలు చేయు శక్తి రహితుల నృసింహమున 27
- బహుళమైనగోలాంబులందు లక్ష్మి పట్టి రుక్మిణి 28
- అంగదుండు మహాశక్తు వై నృసింహమున నృసింహమున 29
- శ్రీరామభక్తుః సాధి నెరుంగొట్టి మాయములం బంపె వాఁడౌ నృసింహమున 30
- రథము విడిచి యద్రుక్తుః రథమునందీ పాతె గీరితి నింకొకద్రుక్తుః 31
- వాలిపుత్రునిచేతిలో బడి తొలగెనుట గాంచి యంగదు స్తుతియింపఁగని ప్రతి 32
- మహాతపాశ్రమము రామభక్తుః సమా నందనిశక్తి కాన దనుందిరి శకు 33
- సర్వభూతము లింద్రునిచేతి నృసింహము గాన నానిని నృసింహమున 34
- అంగదు స్తుతింప రెంటియు నటె కలుగ నుతి గానినా ప్రేమమీద లెల్ల 35
- రథని గొనియాడి గొనుగానిని కాని ఇంద్రుడు మహాశక్తి మెంతయు గను 36
- వాలిపుత్రునిచే నోటువ బటతనఁ ద్రుప్తికార మొనరింపఁ దలచి యుం 37
- నింతలో నా రుల జూచి యెంతయు నిది యెంతయు రాముండు పలకె మీరీయిం గను 38
- నృసింహమున నందశౌర్యభవ చేరియుండఁ జేరిన నింద్రుడు ప్రహ్లా 39
- దత్తవరముచే ఒగత్తు గను నేర్చు యథుక్రియయో చేయ నెంచు నిపుడు 40
- కాలముది చావురిందినకే నవ వాఁడు కాంచు మృత్యువు లోనౌ గనఁ భయము 41
- నోరిమి పహించి యుండును నేరిమి గనిన నృసింహమున గలుగ లలరఁ గనిరి 42
- అవిధాన సంతర్ధానుఁ డైవముండ జన్మ పాపరావణి సూర్యభక్తుః 43
- మహాతరణకర్మ-మొండు దుర్మార్గుఁ డతని సమకరింబులు విడిచె నాశ్చర్యముగను 44

కని చుద్యక్త ర నులన్మలనెనిగి న నాగకయం న నానకము
 నేన గానలగఁ జేస వానగన్ వ రిస్తైతిము మాయను బన్ని యితఁడు
 మా న ముచెను వాఁ డిగ్గఁ గల గాటఁ బద్మనిపు న్నను ఘోరముగను
 భాతి లగు నాకుల్యోగవరులను శర సంధ క్కుల నొనరింప బా, ఎ గను
 లగ్నగౌరవ లై నయిస్వరను రాను లక్ష్మణులు న ను శముల్ కట్టె దక్ష
 స్తుక లిన వా రిన్ కూచి సుధయ పోదకుల ర నులక్ష్మణుల రివర
 రానుని లక్ష్మణ క దియ రాను బ్రకా త శోధంగ
 భీమ రా మ స్వరలు వీర న నె టను నింద్రుడు మా
 యూనువాసుం నెంగయు నురాసుం నాటను మాయచేయే
 న నా రా నులక్ష్మణుల నెంగయు బద్ధులఁ జనె నయ్యెన్

స

దానినియు ను లె | కావల పున నుంగవుల రానుభూతిపాల
 ద్రుక్త నగు న నానింప నుం నని పని నంది భూతిపుల
 ఇద ను ము ను పుటల వానినలగ నీయ నంగదుఁ గడుమహానముఁ గ
 జాంబవంతుని గనకుని న ర్యగాలి ఋషభ శరణుని ముఖియును నిర్దలుకు
 వీరుఁ డ ఋషభస్కంధు గిల్లఁ జైన వానరేంద్ర సానుప్రస్థుఁ బంప నంద
 వారు తకపురె యాయుధవరకు లుగన ని ద్రజతును శదుకంగ నలయగల
 మింకి కెగవరి సంశోన మేగురతన శోగవంతులు మిక్కిలి శోగముగల
 శాణులు శేన రావణి వారిశో నులఁజె న్నవిద గు మాయా వి కా
 భీమకే ల శావనీ లింద జన్మ వైచిత్ర్యంబులఁ బెక్కి వడుట
 నంద నులకెను నున్నది గానరేపట రావణి గానలేక
 అంధకాగ్ర లో నుండి రదె యద ను రామలక్ష్మణయుగము నారాగ కులను
 ముల గాఁగ నేన నెమ్మనులపయి నాంద్ర గ గ్రుచ్చుకొనువట్టు లింద్రశక్తు
 అంతర ను లేనియట్లు దేహం లంగ పన్నగశర నిండఁగా భవ్యరామ
 లక్ష్మణశరీరములనుండి లయి య లయ రక్తి ములు కాఁగ దనువులు రమ్యులుగ
 పుష్పినికాంత భాద్రపూర్ణ యుగళ కింశుకంబలయటు లుంఁ గవలంబు
 రక్తపయనుఁగు కాటుకరంగుగలుగు గొందరి నిట్లు లికి నాయుర్గురపను
 “నే న స్మృతి నై యిట్లని నిలువఁగఁ గాంచఁజాలడు నన జేయకన్నులుగల
 లింద్రుఁ డన్నను మీ మాట యేల నింక! రామలక్ష్మణులార! నే రయ మెకంగ

శరమును నాకాశములఁ గలువఁగ గని వీరశయ్యఁ

ధరణిఁ బరుండియున్న ఘనజాతరథిద్వయముం గనంగ వా

సరవరు లెల్లరున్ దమమనంబులఁ దోపమి నేమిచేయుటఁ

పరమవిషాదమగులయి వారినె చూచుచునుండి రెంతయున్

24

౪౬

భూమివం నాకాశము పి కవునఁ గని నవలు చూచి రారాఘవప్రథిఁల

రామి య్మృణులన్ శరరాజిఁ గట్టువడివాని గడు దుఃఖిని రఁగును

1

మహావర్షము కురిసియే మాఁగుణులఁగు మేఘమువిధఁ బురను గను మేఘరాదఁ

డింప్రి పువశముఁడయి యెందొ చనిన సర్కజవిభీషణులు వచ్చి రచటి శంత

28

ద్వివిధమైందులు వారలవెనుక నీల కుద్రములు సుషేణుఁ డంగదప్రముఖులు మఱి

యాంజనేయుండు విచ్చేయరస రామ లక్ష్మణుల శోణితల్లతులన్ మహాతుల

మందనిశ్వాసనవాతుల మఱి యచేష్టులను శరంబులఁ గడుస్తబ్దులను నితాంత

బాణతల్పశయానుల ఫణయుగమట నిశ్వసించెడువారి పనిందితులను

4

మందివిక్రములనే రత్నమహాతనక్త గాత్రులన్ మందచేష్టులఁ గవక శీత

నోముల వీరశయ్యనుల నుత్తములను బాష్పనేత్రులై యుండి రపారణ ధ

6

అవిభీషణపవాతులై యందఱు నట బాణజాలపహువృత్ప్రథిరామ

లక్ష్మణులఁ జూచి వ్యధికులై లవక కూడ, నేమి చేయఁగఁ దోపక యెల్లదిశలు

6

అంతరిక్షముఁ గనుఁగొని యాడ రాత్సు మాయ పన్నినరావణి శేయెడలను

గాంచఁజ లరిరి విభీషణాంచితుండు పన్ని ప్రతిమాయ యాకాశపథముఁ జొచ్చి

7

ఇంద్రుని గనుఁగొనె నెచటనో యొక మూల నిలుచున్నవానిని యాహిఁ గ్రూర

కర్మమొనరించువాని నంగరి ప నందు పాటలేనినాని బ్రహ్మ శరణభవు

8

పరిమ చేత నదృశ్యుడై ఎఱి యవాని శేజఁ, యశస్సు బద్ధి పండి త నిర్తి

మంబు గలవానిఁ గ్రూరార్థింబుచేత రాఘవుల లగుల శోకర్పి రంజియఁచు

9

రంజిలం జేసె యూర్విరాక్షసులను బలికొరికి రాక్షసవ్యూహార

ఖరనిహంతిను గుమణహరిణు రావ నణితిఁబుగ్గి లక్ష్మణుఁ గుఁవఁచు

10

కన్నులారఁగఁ జూడఁగ కట్టివైచి శేలఁ గి ట్టినాఁడు నానిశితబ గ

చయమునకో సర్వదేవతాయఁగు దైత్య చయమును మహాక్షయ నృపును శర 11

వీరి విడిమిప చేడ నాస్రయఁబ కుఁగు శేలఁచి యెవ్వని శోకార్తిఁ జూచు గాంచి

మూఁగుణములు గలరాత్రిపూట నొక్క జ కయిన నిద్రపోవఁకు యద్యఁ పఁచు 12

- ఎవ్వని దుంది లుక యని ననర్థి పలికె ననియము ఎఱియ ను
కానఁడనియ మిక్కలి కఁడెన్ గ్రుక్కె లెక్క కత్తనర్థం బేవండ్ 13
- అట్టిరామునిఁ జంపి నతఁడు తమ్ముఁ ఁల్ల వా నరుల్ వర్తి నెంతేనికష్ట
నష్టముల దాఁటివచ్చినన్ వ్యర్థమయ్యె తప్రమనమస్తమున్ శలితింబు లేదు 14
- అని వచించుచు రావణ యశులవాన రాధివతులను ముద్దించె నలలదైత్యు
లలరఁ గపు లెల్లరును దు ఖమంద నీలు నవశరమ్మల మూఁడుపాణముల మైందు 15
- ద్వివిగు మూఁడుపాణమ్మల వీరవరుని, జంబవంతునివక్షము శరవరమున
నాంఁజేయు విడిచి దశామ్రమును శరభుని గవాన్ తెంపె శరవరముల 16
- ఎహశరంబుల సుక్రపు వాలిపుత్రుఁ నయంగు నొప్పించె నస్పృశిఖల
వంటపాణన లేని యవ్వానరవరు లందఱిని నొవ్వఁజేసి మహారవంబు 17
- చేసె రావణి నుతియు నచ్చెరువు గాఁగ మంగహాసము చేయుచు మూర్ధిణములఁ
బలు ముఱికుఱి ముంచి భయము కలుగఁ జేసి వికటాట్టహాసంబుఁ జేసె నతఁడు 18
- ‘రాక్షసాగ్రణులార! శంప్రతాప బద్ధుల నొనర్చివాఁడను బ్రాత లిర్వు
రిని మహారణరంగమందునఁ గనుండు తృప్తీరఁగ ననియె దా నింద్రబిక్తు 19
- కూటయోధులు రాక్షసుల్ కొని ముదంగు ఎమ్మయింబును గాంచిరి వివిధములగు
హర్షనాదంబు నొనఁచి కటుపయిఁ గడు పొగడి రెంతయు రావణ భురిఖలకు 20
- ‘అనఁసే లేరాములక్షిణులఁ జూచి భూగుపయి కేమి నిశ్వాసలు శలంచె
మృశిని పొందిరి నిలుగా నిద్రలు నని గాంగి కప్పుడఁ దెచ్చున గానియె 21
- నర్వరాక్షసు లానందసాగరినఁ జేలియాంచుచుండఁగాఁ కెఁగ జరు
వార్త తిండ్రికి నిచ్చట నాణచయము కున్నమై యున్నరాని య్శిణ నువుల 22
- మఱియు వా నర్వాంగముల్ శరము చూచి యుర్కపుత్రుఁడు భయమందె కథిశము న
భీతి గన్నసుగ్రీవు విశేషణుండ మాగి తి నావ్వుయిన్ శకఁ గని 23
- ‘భరి చెంగు నుక్రీవ! విశువలకు నావ్వుధ కలు యుద్ధఁ ల్చయి గ
నిట్టిశి గుగు విశుగ సి యెపు ఁగల్గె దెంతవా కి నివ్వి ఎవాంపవలయు 24
- కగయ ప్రవ్వవ మంకిన మహాకపిఁ లులబలవంతుగా విశు బ్రాకఁగలకు
మూర్ఖ శతీ ధైర్యంబు గానివా దైవ్యులు విడి గుండుట ధర్మ కుగు 25
- నర్వరాక్షసులకు లెచ్చును నా మృత్యుకృతభీతి గావరు మేదినివయి
‘ని జల లలఁదడియయతనిచేతి తోడ నిగ్రీవునకువయిన్ కుచచ నంత 26
- మఱియు సొలంబులందెచ్చి మహాతిమర్రిత్ర, జప మునన్చు నుగ్రీవుని చారునయన
లు గళిఁ దుడిచె ఎభీకుఁ డొప్పుమీఱఁ బలికె నాతని నోదాద్యుపలుకల నిటు 27

- కాల రుది క దు వృద్ధుల గోచరము పై న్నవ్వందంగ నెంతమాత్ర
పరయఁ గూడకుండున నతఁడను న స్నేహ మిచ్చును మరిగంట శ్రీఘముగను 28
- విశుప్తియొద్ద వైశ్యము గా వకున్న నశలకార్యవివాళక మగు నదియును
సగుణ తానాహైర్యు పై న్యమునక నీ హాసంగుము లేనిచో నిలిచి యిచట 29
- మూర్ఖుఁ డేదెడిదాక రాకునిసురక్షిఁ బాయుంకము రాముంగు మూర్ఖజేత
మనల రక్షింపనోపు లక్ష్మణునిగూడి రాగబంధము హాని యొనర్పలేను 30
- రామశంకున కిసుమంతి యేమమె యఁ గెంత మొందినఁ దేజ మత్యంత మింత
తఁ డే నే ముఖం బనఁ గానఁ గోడి నె సఖ! ధైర్యము వహించి సేవకు ధైర్య మొనఁగ 31
- రామలక్ష్మ లిపుడ మూర్ఖును వొరంగు నర్వకృతు లే నొనర్చెగ సాధ్యసమున
నన్నుఁ గని భీతి నందుచు కన్నకఁ గని పా కిపోవఁగనున్నారు వానరు లదె 32
- బికిరిచెవిలొ న నొక్క లేదో భయమునఁ జెప్పుకొనచును నున్నారు శ్రీఘ్రు మేఁగి
వారిభయమును బోఁగొట్టి వచ్చువాఁడ నని విభీషణుఁ డర్క-జ ననునయించి 33
- ‘భయమునందకుఁదీ కవద్యులార! అనుభవించి హాదీపదంఠ నపలఁబాట
వేసనకు మీరు పాయఁడు భీతి నిపుడ! యని విభీషణుఁ డోచార్చె నా కవులను 34
- ఇంద్రజిత్తీర్థంబున నిందఱి నొన రించి పురి కేఁగి మఱి నమీపించి తండ్రిఁ
జంపనాఁడను రామలక్ష్మణులఁ దండ్రి! కింక ప్రయఃకూచరించితి నిన్మలముగ 35
- అన్ని మాటలువినిరావణాసురుండు సుకునిఁ గొంగిటఁ జేర్చి యసురులనుండు
మూర్ధ నూత్రు నమొన రించి ముదమొనంగ ‘నట్లు చదివినో చెప్పు మెల్ల’ననియె 36
- ఏవిధంబుగఁ గనలి తా నింద్రజిత్తు శరవరంపర నిగిరించి యరులకింటఁ
బ నయె యదృశ్యులై శరబద్ధుల గలి చేష్టకులఁ జేయు తెలను జెప్పఁ దిలకు 37
- అమితానందిము నంది రావణుఁడు ఎత్తాభ్రతవృత్తంబు గూ
దముతో నాతఁడు చెప్పఁగా వినుచు సంతాపంబు పోనాది పా
య మ గోర మభయజ్వరం బ మిగులన్ హాగించి య నందవా
కృములన్ బుట్టఁ బ్రంబుచేసె నతిఁ న హ్వాంబుధిం దేలఁగ 38

౪౨

- ఇంద్రజిత్తు కృతార్థత నేఁగిసంతి వానరం భు తా రామభద్రుఁ గాది
యందొ రంగదుఁ న్ నీ లుఁ డున్నవసుఖు లాంజనేయుండు కుముదుఁ హ వసులగ 1
- నలగజగవాక్షగవయులు బలయుతులగు గంధమాదనశరీరులు భ్యాతుఁడై
జాంబవంతుండ కులియును శరవలియును రంభుఁడున్ ఋషభస్కంధశిష్యులుగుల 2

- శతరవానరు లెల్లరు వాలకరంగ పూహారలు స్వస్థంబులు ద్రుమకులు
చేతులం దాల్చి దశదిశ లాకుతను జూచుచున్ ముచిటుకన్న నేచి త్కామ 3
- కదలివంత నా కల్గారంగ దిశలు వచ్చుచున్నట్లు భావించి ఎరమజాగ
రూకతను గామచంద్రి శీతరు లగు రామలక్ష్మణులను శ్రురాజినుండి 4
- అచట రావణుఁ ఁంతయు హ్లాదమునకు విడిచి నుట నింద్రజిత్తును శేగవ గను
నీతకది నున్నరాక్షసస్త్రీలఁ ద్రిజటఁ బిలువ నంబ వారిలు రాఁగఁ బలికె ట్లు 5
- రామలక్ష్మణు లిరువురు రణమునందు నింద్రజిత్తుఁడొస్తంబున మృతినెగన్న
వార్తఁ దెలుచుఁ శీతరు రిరురెఁ బాపుఁ రామఁగఁ గొనినోయి గంపునింపు 6
- పువ్వకవిమానమునఁ నచి పూవుఁగఁ ది తనకుఁ శ్రయ గుగిలు విధ్యమఁబట
సృలభూవణయంతియొఁ అసనిజాతి ఎర్పకంకవిరుద్ధగ్ననిష్కృతాశి 7
- నన్ను సేవింపఁగఁ గిఁగఁ గన్నులారఁ గన్నదకుట వారిలమ్మ? నన్నిఁచుఁ
ఁబడిగి గతిలేక పడ గామనకుఁగఁదమ్ము లంకు స్వయమ 8 నన్నంతి నలనియాజ్ఞ
- రాక్షసస్త్రీలు త్రిజటతో రయమునఁ జని నీత నజిఁగించి దుర్వార్త శీఘ్ర మామఁ
బువ్వకంబును బలవంతముగను నెక్కఁ జేసి భర్తృశోకార్తను జేర్చి యటకు 9
- త్రిజటతోడను రణమున మృతులటు పడి యున్నపోదరులం బాప నుండ నకట
రావణుండు లంకాపురి రమ్యముగ ను తోరణంబులభ్యజముఁ గోడుకఁ గడు 10
- చక్కగ నలంకరింప గాడ్చి యిడియె రాక్షసులు నంతఁ బురగు సర్వము ను నల్లె
చక్కగ నలంకరించిరి చచ్చిన 11 రామలక్ష్మణు లిరువురు రణమునందు 11
- ఇంద్రాకుచేత" ననుచును నెల్లెఁలను జాటఁజీని నతండు దుష్టప్రహ్లా
త్రిజటతోడ విమానంబుఁ జే యున్న నీతకును జూప రాకాశనీమనుండ 12
- రాక్షసస్త్రీలు రాముని భ్రాతను నిలఁ బడి యచేసి రావారిని గొనుట్లుఁ
జేరియున్నట్టివానరవీరవరులఁ జూచె నీత దుఃఖార్తుల 13 కతవ
- అంపశయ్యవిచేష్టులై యున్నలగమఁ బిశాచాత్ములు నౌవారి విప్రగర్థ
చావులకే భ్వస్తకవచుల నాయకముల నిన్నసర్వాంకులన్ రణక్షితిని గనియె 14
- లరుఁబుంగవవీరులు పూజ్యురౌదరులు శయానులు పద్మనేత్రులును బవ
కాత్మజ మానులున్ మహారాష్ట్రశయ్య నున్నవారలఁ గని దుఃఖమొందె నీతి 15
- భర్త యరాము లక్ష్మణుఁ బంసుజాల జేష్టులం జూచి జ కజ విపులచారు
నేత్ర యనవయ్యగాత్ర తానాత్రమునను ముల దు ఖంకె రిడించె మేదురఁగుగ 16

అతిశయబద్ధుఁ యుతమై జనాత్మజ నీతి మచి ను
వ్రకు లకురాకుల స్థిలముల నందర దేవసమప్రభాశులన్
మృతిగని యున్నవారిగనె యెంచి మనంబున ఘోరమి భు
గతి బహుధా కంఠ ముడి కాంచె నాపాద మనంతభంగులన్

17

౪౮

భర్త రాముఁడు లక్ష్మణప్రభకుఁ దలని యనుఁగుఁడమ్ముఁడు బలవంతు లధికముగను
నిరువురిన్ మృతులుగనె కా నెంచి శిశుత్వగఁ గరుణ మిగులఁ గాంచి యే
చిన్నతనమంకు జ్యోతిష్కు లన్నిగతుల జతకము చూచి వుత్త్రుని సర్వగతుల
బుణ్యకాంత యటంచుఁ జెప్పట ననుఁ గని జ్ఞప్తయొన్నది వాచ లసత్యపరులె !
భర్తతో నీతఁ డొనరించుబహుళయజ్ఞ విధితు లనియు సత్రంబులు పెక్కు లనియు
రామునికిఁ జెప్పవట్టవారులు తలంప నన్మతవాదులె రాముఁ డీయవనిఁ గూల !
మహాతకారాంతికద్విజుల్ మహాశను ననుఁ గాంచి నిత్యసుమంగళి కాంతి యన్న
మాట ల్ని యసత్యపుమాటలయ్యె నే హతుండుగ రాముఁ డీయిలను గూల !
శిరస్థి వపజ్జివై విరియఁగలవు ధన్యురాలవు నీ వన్నదబ్జజనులు
అన్మతవాదులె యైరొకో అవని నిల్లు కూలఁగా రామలక్ష్మణుడో నీపతులు !
పద్మరేఖలు నీపాదపద్మములను గలవు పదిపద్మరేఖలు గలవనితలు
కంతుతోడఁ బట్టాభిషేకంబుఁ గాంతు రిన్నభి నులవలుకులే యన్మతములొ !
అన్మత ధన్యుఁడగుంబు ననుభవించ వల నయభాగ్యులక్షణాంతియందు
కొన్నిటియు వేడు నాయందు నిక్కవ గను భద్రచి స్సంబు లేలయ్యె వ్యర్థము గను !
పద్మిణి తికిరి యెందువడితి కొన్ని భద్రలక్షణములు కలుప స్కనయ్యు
నేల వ్యర్థము లయ్యెనో యిన్నియు వవి తలంప నాయందుఁ గడువచిత్రంబు గాఁగ
సమసులున్ నూత్నముల్ కురుల్ విసులాల ముల్ శనుమౌమ లసంతిముల్ కవంగ
వృత్తమున్ రోమహాస్యముల్ వినుతవ లును ఒంఘ లవిగళముల్ దంతస పదయింబు
శంఖసేనాపింబు ను నుచితములు పాదగుల్ఫము యారువున్ భవ్యమలగు
నాము లనువృత్తి ముల్ వ్రెచ్చు నవమిశోభ ములు సమంబుగ నవిరళంబులు కుచములు
పీనమున్ చూచుకంబులు వలయుమంగ స్తననిగుమ్మములై మగ్నతను వెలయును
నాభి యుగ్గిరిపార్శ్వత నలువగఁ గను నురిమి పార్శ్వములున్ బలాకరస లగుచు
మామిడిగిరివర్షంబు నునిభంబు మృదువు లంగరహంబులు గుగుల మణియుఁ
గాళ్ళుక్రేళ్ళును నలుకాళ్ళు గలిస ద్వాద శంబులును దాకి భర ననిశంబు ను

18

- అందుచే శుభలక్షణములు నీయవరేఖ పలుకుచుంటు
పాపదీపంబు లచ్చి నీయవరేఖ కాంతింబులై గాననకుల 13
- నన్ను మందస్మృత యటము నన్నుతించి రితులగ్నావలక్షణాలవిదులు
అఖిలసామ్రాజ్యవిహిత భృభిషేక మందఁ గలదీప పరిభోగ సనిరి ద్వజాలు 14
- మహారత్నదేవత లన్నట్టిమాట లట! పొల్లువోయెనె! పెదకిరణండు తనకు
అజనకాగ మెల్ల నాకై నవృత్తి దగఁగం బువారాని దాటఁగలిగి 15
- వచ్చి గోష్ఠపమంతటివానిచేరఁ గూలిరే! వారిచేఁగఁ గొర్రుమిగులు
వరుణాస్త్ర మాగ్నేయా స్రవరము నైంద్ర శరవ హయవ్యశరము నిష్ఫలములె ట! 16
- రాఘవులచేతిలోనిదా బ్రహ్మశిరము భకంస్త్ర మేమయ్యెనో! ఎకటమాయ
పన్నుచు నదృశ్యుడై కటా! వాసవోప మా మదీయభర్తను జంపఁగ నెనె యొకఁడు! 17
- శరమనోవేగవంతుఁ శత్రువెన సంగరంబున శ్రీరామచంద్రుద్భవ్వి
పథమునం బడి తప్పపోవం గలుగునె ప్రాణములతోడ! మిగుల దుర్జయుఁడు యముఁడు 18
- కాలరూపమునన్ జేయఁగలుగని దెది! అనుజతోఁ గూడ రాముఁ డీయని నవనిని
బడట తార్కాణ మట్లని పలుకుటకును నేను శ్రీరామలక్ష్మణుల నేలఁబడుట 19
- విష్ణుమాతల్లికంఠును నేయిరెట్లు అత్త శౌర్య గుఱుంబు నందునుగద!
- వ్రతసమాప్తి తప్పక వచ్చురాముఁ డనుజభార్యాయుత్తంజయి యనుకొనుటను 20
- దినసులన్ లెక్కవెచ్చుచు ననుదినంబు నెప్పు వత్తు నెల్లడు వత్తు నెప్పు డనుచు
నెదురుచూచు దిగ్విని యేమి యగునో! అనుచు దుఃఖించి జనక సరిస త్రజట 21
- దేవి! నీ వెంతమాత్రము దిగులుగనక బ్రతికియే యున్నవాఁడు శిభర నిజము
ప్రబలకారిణములఁబట్టి ఎలికితి నిటు వినుము చెప్పి వానిని విశద గను 22
- బ్రతికియే యుండికున్నో రామలక్ష్మణులు మహాయోధు లగువావరుల మెగములు
హర్షపర్యుక్తులం బలు నమితోప భకర బులు నయ యిటు నె యెఱుకెద! 23
- ఎప్పుకవిమాన మిద్ది యోపూవుఁబోఁగి నిను వహించు భర్త ల్లివమె
మతియుఁ గలసైన్యనాథులు మత్తులు చెడిఁగ నుండఁ నుద్యమిత నులు లుంది రే! 24
- కర్మధారివిహీనన కావిధమున నల నుండదె ననరసైన్య మెల్ల
నిజముగా రామచంద్రుండు శిల్పయెడ బ్రాంతయే లే మూర్ఖులక పే 25
- జాగరూకిత రామలక్ష్మణులఁ గాచుఁ గానవారు సజ్జపులే కనకు నే 26
- మింతి చెప్పఁగి ఏయ వని యిది నిజంబు శంకయింపకు మావంత జనకితనయ! 27
- ఇంతవఱకు నసత్యంబు నెప్పుడు నేను బలుక లే దిప్పు యిది ముందుఁ బలు నెప్పుడు
మహారచారిత్ర శిలసూక్యవగఁ, నీయెన బ్రతి యింతి కన్పి! వహించు 27

- ఇంద్రపాతసురాసురు లెంత బంది యెత్త వచ్చినగాని యెక్కింతయైన
రాము నిర్జింపఁజాలరు రణమునందుఁ బలికితి నిదర్శనంబులఁ బట్ట నీకు 29
- జానకి! చూడు రామలక్ష్మణముఖములు కాంతి సొంతేనే యిసుమంతయైనఁ
గవఁబడుచునున్న దెంతయో కాంతిలక్ష్మి యంతకంటె నిదర్శన మేమి వలయు? 29
- సత్య ముడివోయి యాయువు సన్నగిల్లి మృత్యు వందినవారికి మిగుల నగును
ఎకృతముగములు నీ కింక వేయునేల! దు ఖమందకు మోహవిగుర వగుము 30
- రామలక్ష్మణున్ ప్రాణవిరాజితులయి యుండుటే సత్య మునన్ మేయొడఁ గన్న
నగు నశశ్యము కుమ్మాట! శనఁగి విన్న సురసుతోపమ జానకిసుదత ప్రేతి 31
- అంజలి ఘటించి నీవన్నయిల్లె యాత మనియెఁ బుష్పక మంతలో వెనుదిరుగుచు
లంకలో దింపె నీరఁ గళంకరవార త్రిజట వట్టులె రాక్షసస్త్రీలఁ గూడ 32
- అనువచువృత్తి వంక్షి నలరారుచు రావణరాక్షసాధినా
ఘనికి విహారభూమి యయి తొయ్యలిసీతకు బందిభావయై
వినుతి మశోక కాననమువృక్షముక్రిందను జేరి నీత వం
తను గన రాజపుత్రులను దాఁ గని యెంతయు మిక్కుటంబుగన్ 34

౪౯

- ఘోరశరణఁ ధి న బద్ధులై రమగుల తిలగులున్ దశరథునిపుత్త్రిలు పరుండ
రుధిరన్ దేవాలు కడుఁ గ్రోధమునను విడుచుచుండీరి నిశ్వావిసరములను 1
- త్రాఁకుఁబా లయట్లు వంటిను మునింగి వ నరాధిపసుగ్రీవబలసమేతు
లందఱు ఎగుత్తులయ్యు గ్యంతముగను శోకిపరివృత్తులై యున్ మామకంఠ 2
- పీర్యవంతుఁ స్థరసత్త్వవిలసంతు రామచంగుండు రిపుశరణ బన్గఁ
దయ్యుఁ దేతెను మూర్ఛ రయం బతండు చూడె గమ్ముని ధిరాంసుప్రళాంతు 3
- దీనవడను వివణ్ణు "నీరుగ నితఁ దండఁగఁ బనేమి నీరశో? మంజు న ని
ఇంకఁ బ్రాణాళితోఁ దమ్ముఁ దిట్లు రణవ నందు నిర్జికుండె ఎన్ న కటకట! 4
- పాధ్య గుగు నీరవంటిప్రశంసగారు భార్య కలుగుట వెలకఁ బ్రపంచ మిల్ల
సాంపరాయికసదీపలక్ష్మణసమాన సోదరుండఁడఁ గాతగాఁ జూచిన గాని 5
- వరసుమిత్రకు నానందివృంతు ధాత లక్ష్మణు - శుక్రవారీ గడ
వెంటనే నేమి గాణున్ విను వాన్ ద్వనాగరిచయసగు రునుందు 6
- మాత ల్య కేసుండు మఱియఁ గైక కేమి దెప్పగఁ గుత్తిని నెల్లను చూచు
నెపుడో మాకుగో యన యెదురెడర గు ను తల్లికి సుమిత్ర కేమని తగఁ బలుకుదు? 7

- కూర్మివత్సను గోల్పోల్పోవుభంగి కొను న యున్నట్టిది ౪౩ని
 గో గోలుగ నేను కొమ్మ నన్ను శంఖంబున గార నే న కనుదు ? 8
- భరతశ్రుమ్మల నేను పలుకువాడ ! రామ ! గోల్పోతన మహారణ్యమునకు
 పచ్చెదాడ ! లక్ష్మణుం డేది వాడ ? నేనుని వచించును నుమిత్ర కేది దారి ! 9
- బ్రహ్మదేవలను విశుగును | బాణచయము నిచ్చటనే తమ్ము నడవకి నిటు కెచ్చి
 దుక్కొరి యొప్పతిం గటా ! దూష్యమును న నార్యమీపని శరతల్పుడయ్యె భార ! 10
- తక్కుడా లక్ష్మణా ! నేను దైన్యపడ్డ మాటసిందేదివాడ వెల జరింపు
 ఎప్పుడు నన్నయ్య ! బాణవిహీన డేవయి యెందటికొ యుడిమందు నమందగతిని 11
- నేలఁ గూర్చినవాడవు నీవె యిచ్చి నలఁ గూలితి వరులచే నేన ! వత్స !
 ర్తన క గాత్రుడనై శరంబులపయి నస్తమితభాస్కరునిభంగి నాపడ చువు 12
- బాణములు తాకి గర్జించి బాధకలగి మాటలాడగ నేరవా ! మాట గాడ
 లేననియె ద్బురగా మే కానింది నూచనామాత్రముగఁ జెప్పఁజుమ్ము మాకు 13
- ఈగఁ గాని న వెంట నేగుదెంచె వనమునకు నేను వచ్చలే యనునంది
 నలుదుని బ్రతి గానినెంటు నివుర యనునిగ్రహమున నె ధర్మ మదియె కాదె ! 14
- జిహ్వబంధుజనం బలం దెవ్వఁ డిట్లు నిత్యము ననువ్రతుండుగాఁ డితినిరుల్లు
 కట ! ఆనార్యుడనైన నాకారిణమున, నిట్టిగురవస్థ నందివాఁ డీత డివుడు 15
- కీరలక్ష్మణుం డెన్నందు విప్రయంబు పరుషవాక్కును బలికినవాఁడు కాఁడు
 కో సుయంబునందైన గాపయిఁ బొర పోయ నొకమాటె యైనను భవ్యుఁ డితిఁడు 16
- వీధాటిని గరయుగఁగె కలిగిన గార్యవీర్యార్జునుఁ యెన్నఁ గరహస్ర
 మారఁ జేసెడిలోల నైద నంది లగుశరంబులు నితఁడు సవాని మేయ 17
- ఆ నింకెను మిక్కిలి యధికుఁ డితిఁడు ఆ స్ర మస్త్రముచేరనే హత మువర్చు
 నెదిరి దే వేంద్రుఁ డొన నెన్నిశరము లై నఁ గాని లక్ష్మణు గు మహాత్ముఁ డరయ 18
- శ్రీ లక్ష్మణుండు మహార్థ మైనశయ్య కర్ణుఁ డంతయు నైనను గట ! ఇప్పుడు
 భూమిశయ్యను ఎవకించె లోప నుసురు కటకటా ! ఇంతకంటెను గవ్వమేది ! 19
- సను ప్తసామ్రాజ్యరాజుఁ జేయు దును ఎభీణు నగ యంతి గనినగట
 బెల్లకోలేకపోయిన నీ తొనరప శేల విగ్రదును న న్నిది యెంచి చూడ ! 20
- ఈ యున నుగ్గివ ! యేగుమయ్య ! నీపుంబున కట నున్న నేన లేదు
 2౧ యుతుం డగుదువ్వురావణుఁగు నిన్నుఁ దఱిమిగొట్టకమానునే తల్లి గంబు 21
- అంగగ తోడ నీల నలాదుల మితి సైన్యములతో సుప్తజ్జనసవాతుడవయి
 తగ పాగరప న్ గాఁటి గడలుమయ్య ! నానుదుదు గ్గరికార్యమే మాచరించె 22

- వన్యమును దుష్కరంపుఁగార్వంబు లొనరఁ జేసెనున్నాఁడు రణమంగఁ జెందినాఁడు
 సంతసము జాంబవంతుండు శౌర్యశాలి యంగడుఁడు గట్టిరణమే చేయంగఁ గనిరి 23
- శ్రేణియు నట్లే సంపాతి చేసినారు హోరరణమును లవము నొకోచుడక
 ప్రాణముల నీయనైన నెప్పటికి నధ మై గవాక్షంబు గజులు వహి! గవయుఁగు 24
- శరభుఁ డన్యును నాకయి వరరణమ్ముఁ జేసెయ్యూరు మరణింపె నద్దు లకును
 నై! యివ! దాఁటఁగా నలవి యగ న దైవము మానవుల తెట్టితరుణమందు! 25
- మిత్రసుగ్రీవ! ఉత్తమమిత్రుఁ ఁ! చేయవలయు! యంతయుఁ జెసినావు
 ధగ్ధి! పురుండపు కావ గన్యఁగవుగ వానరర్థ భ! సంహో! పవిత్రీ! నను 26
- అనుమతి చెప్పంగిదాఁడి మీ రందఁ లొక గోయిరంగు యశేచ్ఛము పూజ్యమిత్ర
 కార్య మునొందితిరి సహో! రవచున! ననఁగ రాముండు దుఃఖించి రందఱుఁ గడు 27
- అంతలోన గదాపాణియై ఎభీషణుండు త్వరి వచ్చె రాఘవు లుండుచోటి
 కతనిఁ గాలంజనగిరిద్రవట్టు లున్న వాని దవ్వనఁ గాంచి రావణి యటన్న 28
- భయము చేఁ బ టిదొడఁగిరి వానరు లపు రావిధిమఱుఁ కరుడెంచి యచట నేల
 పయి శరంబులపై నున్నారఁ జూచి వగలఁ బోలెను దైర్యసుప్రథితఁ డయ్యు 29
- గతచేష్ఠర రణగోమమగ్నతనుట న గంభీరు లయ్యున్ రణ
 క్షీతి నిశ్చేష్టత సంశయ్యులపయిన్ ప్లస్థిన్ బరయు
 ప్సరలన్ సుగ్రీవమణుండు రిపుడనీ భావంబునన్ వ నర
 ప్రతిపల్ మిక్కిలి పాతె న యుగతిఁ గంపంబందుమేఘా! నాక్ 30

శీఁ

- సహో! శ్రేణుఁడు కలరాజు మహాతలలుఁడు పెద్దసుడిగాలి మిక్కిలి వీచినపుడు
 వార్షిక చంద్రుడెరిగిడిఁ గలఁడు నేల మనసేన కారణ మేమి యనుచు 1
- అరిగినంతి సుగ్రీవుఁ డాయంగదుండు ఎలికె పట్లని! రాముండు భ్రాత లక్ష్మ
 ణుంక శరశల్పండుఁ బరుండఁ జూచి రక్తి నక్త గాత్రులయి కరణు కల్ప 2
- కలఁగి పాటుచున్నా కారణంబు శ్రేణు లే దన సుగ్రీవవీరుఁ డనియె
 గాదు కాణ మని శ్రేణి కలిగియుండ వలయును విషణ్ణహృదయులై చలగమంది 3
- ఆయుధంబుల ఎ చి భయాపరులయి నుదిరిగి చూడ కింతయు విడిచి లజ్జ
 దాటి పడియున్నవారిని ద్వరితగతిని పాటుచున్నార కల్ప లేమి కారణంబొ 4
- అనెడి రిగి విభీషణుఁ డచట కరుగుచెందెను కరణునన్ గద యందితముగ
 వీరుఁ డరక్కఱఁ గని రామవిభుని గాంచి దుఃఖుండయి నిల్చినఁ దోడనె కని 5

- అలికే న శ్రీపుర దా గంబవంతుతోడ వీరుడు విభవము ను చి భలనో
నికే రావణ యనుకొని యాధిద్యుగం బాటిపోవునున్నాడు వాడు లటు 6
- భయమునన్ పాటువారలభయ ముడుపుము వ సవిభీషణుడో కాని భునవిరోధి
ఇంద్రజిత్తుకాఁ డని వారి కెఱుకపఱచి" యన్నయంత ఋక్షపతియు నటానర్చె 7
- పాటిపోవుట విరమించి వ నరు లపు ఁగుడెంచి భీషణు నెంతయుఁ గని
దిగులువిడిచిరి వ టి యధాస్థితిని గనిరి ఆవిభీషణుఁ డంతట నరన మిగుల 8
- శరహతులఁ బరరామలక్ష్మణులఁ జూచి కరవఁ వ్యథితేంద్రియుండయి కరమునందు
జలములు గొని రామలక్ష్మణులకనులు కుంచి రోదించె గను దుఃఖతం డగుచును 9
- ఇరువురున్ సత్త్వసంపన్ను లెంతయేని మహాతవిక్రము లనిలోన క్రూనుపడిరి
ఈస్థితిని గాంచి రెంతయు పీనరాక్ష సాధములకూటయుద్ధదురాత్మతలను 10
- సత్యధర్మపరాయణశౌర్యనిధుల వీరిఁ బడఁగొట్టె రావణి పారుషమునఁ
గాను దుష్టంబు కాన మృగ్యంబు ధర్మముగ మహాకూటయుద్ధము పూని చేసి 11
- శరవరింపర తనవులఁ గరము గ్రుచ్చు కొన స్రవంపఁగ రము హల గఁబడి
ధరనే గ్రదిండు మున్ను లకుగుఁవడు శల్యకివిధంబు గాంచి రాశ్చర్యముగను 12
- ఎవ ఎలమును నే నమ్మి యెంతయేని కీర్తి బడఁకుంగ మిగులఁ గాంక్షించినాన
వార లిరువురు కటకటా! ధారుణీ బడి సుప్త లట్లున్నవారు వశ్యులు మృతికయి 13
- నష్టరాజ్యమనోరథకన్యఁడనయి బ్రతికి నే నున్న నా కెట్టిపాటు లగునో!
రావణుండు వాంఛాపల్కపాల్కఁ గాంచి తనప్రతిష్ఠను దా నిల్పుకొనఁ గలిగెను 14
- ఆనుచు విలపించునావిభీషణుని గాంచి లోగిటం జేర్చికొనుచును గనికరమున
సత్త్వసంపన్ను సుగ్రీవసఖుండు ఎలికే 'ఓవిభీషణ! ముఖంబు నొందకుమయ 15
- ధర్మయుండవు రాజ్యంబుఁ దప్పకుండఁ బడియఁగాంతువు సంశయవడకు మింక
రావణుండును మఱియును రావణియును తీర్చుకొనలేకు తమోర్కి తిరుగఁబడును 16
- రామలక్ష్మణు ల్మోక్షింపరా మృతిగనకు మూర్ఖునంది తా మింతిలోనె
చేచి నిర్వృకవి మ లేని యపరి వారు రావణుఁ ఒంపుడు రీరిణమున 17
- అనుచు మూర్ఖు యతి ప్రక్కన నిలిచిన శ్వశువుని సుపేణుఁ గని యిట్లు పలికె నతిఁగు
రామలక్ష్మణ ల మూర్ఖుడేరన రయంబు వారివానరసైన్య మింపారఁగఁ గొని 18
- ఇపు కిప్పేంధ కరుగు నే కొలఁ వుత్రపవాతిని వరచంధుమిత్రవాతు
రావ ఎని జంప కొనివత్తు రామలక్ష్మ నింద్రుండు గొన్నయలు గును 19
- అన్ను గీపునిం గని యనియె నిట్లు శ్వశువుఁడు సుపేణుఁ గాంతియు గళపముగను
తొల్లి కేవాసురరణంబు పల్లినపుడు దారుణంబుగఁ జూచితి దానియందు 20

- శరమహావిదు లగురాక్షసులు సురల భక్తుల గన్పించి రమ్మ
సురలు కడు నార్తులైరి పాటిరి రణంబు విడిచి కొందఱు మూర్ఛ చేపడిన నొలి 21
- పరికి కొందఱు కిని వారు పగ నవస్థ మంత్రిబలమునఁ గొందఱి మఱియు నొవ
ధబలమునఁ గొందఱిక్ దేల్చి తత్త ణంబు సుఖలఁ గావించె నట చేయఁజూగు మాపు 22
- పంపు మోషధులం దేరిఁ బనసుని మఱి మహాతు సంపా? నాక్షీరమవారివార్ధి
కడఁగుఁ బర్వతంబులకును గలుగు నకట దివ్యసంజీవకరిణయు దివ్యమునగు 23
- భువవిశ్వుకరణి గఁ దెచ్చునును వాని నమ్మితమథనంబు జరిగివయువుడు పడుట
నమ్మితము పరమాషధులు బయలుపడె నట దేవతలె వాని నుంచి రండే క్రమముగ 24
- వానిఁ దెచ్చుటకై పంపు బాయునూను" ననుచు నుండంగ కారఁడు భువములైన
రెక్కలు విదుర్ప బయలుదేసిననితాంత వాయుసంగుతి మెఱపులఁ బఱపునట్టి 25
- మేఘములఁ బాఱుద్రోలుచు గుగులవాడ్లి జలములన్ లేవఁగొట్టుచు నకలభువిని
గంపమందఁగఁ జేయు చుగ్రంబు గాఁగ ద్వీపమందలి సర్వహావృత్తులను 26
- మూలమట్టముగా నెత్తి మొత్తముగను సాగరజలంబులన్ నెచ్చె సందశిగను
వైనతేయుండు గరుడుండు వచ్చి నటకు వానరులు చూచి రాతని జ్వలనుధంగి 27
- మహాతేజము పుడఁజిమ్ముమహాతు నంత తత్త ణంబె నాగంబులు త్రస్తములయి
భీకరశరీరములతోడ వేగఁ బాటి లవణవాగ్ని నెచ్చును లావుదటి? 28
- అదురబలకంబు లై రామాభ్యు లక్ష్మణ భ్యుఁ బీడించ నాగము లడలి మిగుల
వారి వి చి భయంబునఁ బాటిపోయె నంతట సుపల్లవ గీచపురి సంతోమన 29
- ప బకంపఁగఁ బాజంప వారుఁ బ్రెరి గరుగుఁ డచ్చారిమోష లఁ గరము చంద్ర
బం? శోభితములను హస్తంబుచేతఁ దాకినంతనె దేహబాధలు గించె 30
- గు యును సుపల్లవసంస్పర్శమహామచేత రామలక్ష్మణ లిక్ష్మణు రమ్యమైవ
తేజ సాజము వీర్యము దివ్యబలము అనుపమోత్సాహశక్తి? గనిరి కేగ 31
- ది స్థితి యితరమ్ము లౌపుణ్యుణము లలరె ద్విగు కృతంబులై యచ్చెరువుగ
వార లి పుగకున్ ప్రీతి వైనతేయుఁ గీచపు క్ లేవనె కెను నింద్రదనముల 32
- కీభయ లం శౌగిటం జేర్చి యుత్తమువ గ హృష్టుఁ డయ్యెను వారలిప్యాప్యఁ గనఁగ
నం? రాముఁ డనె? గరుత్మంతుతోడ ఇంద్రజిత్తు కల్పించినయీవ్యసనము 33
- దాటఁగఁజిమి క్రావాదం బచేత మరల మాపూర్వబలములు మాకుఁ గలిగ
నిన్నుఁ జూచినయంతనే పన్నుతులగు తండ్రితాతలఁ గన్నంత దానికంటె 34
- అధి?మువ మందిన ర మార్కా! వచింపు మెవ్వఁడ? రూపసంపద యెంతయుఁ గని
దివ్య బాహ్యములం దాల్చి దివ్యగంధ యుకుఁకై దూషకాలంబుయ్యుడ వగుచు 35

- ౩౬ వన మహాతలేఁజ్జనుండు హర్ష పర్యాకులేఁజ్జనుఁ డయి పత్రే
 రాజ మహాబలుండును రమ్యతనుఁడు వై నతేయుండు రాముతోఁ బలికె నిట్లు 36
- 'రామ' ఖండిఁ బ్రియుండ బహుప్రాణ మనఁగ నలరువాడ గరుత్మంతుఁ డగుఁడ బరగు
 నాఁ మారు నాయంబుగా వచ్చినాఁడ నాగపాశము విడిపింప కేగముగను 37
- పరమదా నామిరాగపాశబంధ వంబు విడిపింప నెవరికరంబు గాదు
 సురల నసురుల గంధర్వవరుల నింద్రుల సహితంబవంతులను శౌర్యసహితులగు 38
- స్వీయమాయను దా నింద్రుఁడత్తు హరి కర్మండు సృజింప శిగరిఁ గాద్రతేయ
 దూషమున ఘోరిదింష్ట్రల ఘోరివిషము తోడి శరములు మిమ్ము బద్ధుల నొనర్చె 39
- రామ! ఎత్తిపరాక్రమ! రమ్యుత్త ధర్మపరు లై నమీగ సోదరులు ధన్య
 బ్రట్టిదురవస్థ నుండిట యెఱిగి శీఘ్ర గతిని విచ్చేసినాఁడ హగ్యుఁబుకతన 40
- మిద్రధర్మముఁ బాటించి మేలుచేయ మీకు వచ్చితి బ ధంబు మీకుఁ దొలఁగె
 ఘోరమయ్యది మీ రింక భూరిజాగ దూకత వహం వలయును గ్రూరులుకడ! 41
- నపాదన గ రాక్షసులు రణస్థలిని మాయ చేయుచుండురు జయము వంధించి యెటా
 శూరు లత్యంతమును బరిశుద్ధహృదయు లరయ మీ శార్ఙ్గపంబె యత్యధికబలము 42
- పౌరపదీయు నమ్మఁగూడగు పౌలసుదిండ్ల ఇవుడు చూచితిరే గద యంద్రజిత్తు
 మాయ! యంచు సువర్ణండు మహాతబలుండు శౌఁగిటం జేర్చుకొని రాముఁ గనుమడయున 43
- పలికె విడిని సఖ! రామ! పరిమధర్మ నిరత! శ్రులయెడనైన నిత్యదయయె
 మూపురఖురామ! పోయివచ్చుటకు నాకు నెలనొంగును శికుఁ జేపడి లేగు 44
- పశ్యధర్మము నెఱవేర్చెఁజాలితి ని యమంతు యంతియె నేఁ గణాంగణమున
 రామ! వీరవిహారము రమ్యుఁ గను జేయఁగల నింక వింక నశించిపోవు 45
- కాలవృదావశేషము భాసురమగు శరమహోర్జుల సమీగును సకలంక
 రావణ ని జంబ జానకీరమణిఁ గూడి రాజ్య మేలంగె గండువు రామ! శివు 46
- అని సుపర్కండు రామునియార్చి గాఢ శ్రులు సంతోషము నఁ దన్నుఁ గనుచునుండ
 చేయుచుఁ బ్రదక్షిణంబు శ్రీరాముచుట్టు నెరిని గోఁటిఁ జేర్చ రయంబు వీరి 47
- శీఘ్రవిక్రమంజై గింగిఁ జేరి పవను భంగి నరిగెను తినుఁగొగ వ వరు లవు
 దార్తిరవాతుని రాముని నధికమ గను ఎంజానాదముల్ చేసరి చెలఁగి మిగుల 48
- కాలముల నెత్తి త్రిప్పుచు బహువిధముల చెలఁగె భేరినివాదముల్ శీఘ్రగతిని
 వెలసెను మృదంగనాదముల్ విస్తృతముగఁ బరిగె శంఖారవంబులు బహువిధముల 49
- విక్రమం బెల్ల రివులకు విస్ఫుటముగ నిజభుజాస్ఫూలన మొనర్చి నిస్తులముగ
 వానరుల్ నగయోధులు బహువిధముల వృక్షములఁ గొని యాయుధవిరములుగ 50

వేలకను కేలుగాఁ జేరి వెన గణంబు చేయ సన్నద్ధులై చేసి సంహరణము
అరులు భయపడి యుద్ధభాగమొప్పతులయి ఆపురద్వారమును జేరి రోములులు
అనుపమభీశునాడుల ఎల్వధికంబుగఁ జేసి రాకపుల్
వెనుకఁబడింగ కేసవి సవిస్తృతవృద్ధిఁ గాలమైననే
శను భువబృందముల్ రవవి లన్ బరగించెడునట్లు మిక్కిలిన్
నినదము లానిశీధిని నననులై పురి నింపె నెత్తెనన్

51

52

౪౯

అనుచమోత్సాహం న వానరాళి చేయు తుములకబ్బముల్ సకలదైత్యులనుగూడి
రావణుండ ను ని మహారావ మదియ న్నుగగంభీరమగుట సచివుల కనియె
ఇంతయాచందమునఁ గి యందము లిది లీమహానాద మొనరింప నేమికితమె ?
మీఘగర్జనవంటను మించుచుండ నేదో సంప్రీతి వారల కెఁగఁజాలు
సంతయుము లేదు మూర్ఖులు సంద్రమెల ఆశుశానాదమున సుమహాస్త్రిబద్ధ
రాక్షాక్ష్యుల మూర్ఖతేరంగఁ గనుట తోచుచున్నది నా కని కోడనున్న
సాపులకుఁ జెప్ప వగ్గఱించరించు రాక్షసులఁ జూచి మీ రేగి రయ మచటికి
శోకకాలము వానర స్త్రీమమునకు హర్ష కారణ మది యేమి యరసరంగ
అని వా రేని సంభ్రాంతి వరయఁగనిరి వానరులఁ గోట ప్రాకారపంక్తి నెక్కి
భవ్యసుక్రీవ లితవానరులను ఘోరశరబంధముక్తుల వీరవరుల
రామలక్ష్మణులను లేచి రయమె ఁగ మహాతకోదండపాణులై మలయువారిఁ
బరిమసౌభ్యవంతు భయపెంచును దిగుచుఁ బ్రాకారపంక్తిని కీనులగుచు
భన్నవదనులు రావణుక్రేవకుఁ జని వల్చి తల ల్మ్రయం బగువార్తఁ దెలుపఁ
జెప్పఁ దప్పక గుట్టన చెప్ప రంత వాక్యకోవిదుల్ కను దశవదనుఁ జూచి
'కీసుకుం దింద్రజిత్తునిపుణముగను యుద్ధమున వన్నదగ్ధుల నుభయులకర
చరణములు కట్టిప నై చి కవితితిని నిష్ప్రకంపభుజుఁ జేసె నిరుపమముగ
ఇన్ని రామలక్ష్మణు లిరువురు కడ ఎర్వబంధముక్తులై శౌర్య మలర
భిన్నచ శిశుహాగవిక్రములను అకులకోదండపాణులై యలగుచు
అన్నిమాటలను రాక్షాధిపతియు, శోని మగ్నుఁడనో గను
గనుచు కివన గుంజన వనియె ని ము గెవంతుఁ యున్న ఎగ మునింగి
అంతఘోరములు దత్తాత్రులరశ రవద్ధి లాశీషముల నెన్ని మి టు
గ్యాకాంతి బిందువును మోక్షములును నగుబాణు లు గాఢత్రివరఁడు

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

- రణసునం దండ్రజితృ గుర్వారమును గట్టివైచెను రాసులత్కలులఁ గను
రా? పాశము లైవా రుభయులు వన్నమాటను విన సంయంబు కలిగె
నాకు లంకకు త్రేమహానా యిది నని రణమునన్ బగవారిలవ్రాణములను
సులభముగఁ గీయఁజాలి వాసుకీమూన తేజములు గల్గుతరము లందినవి వమ్ము ' 12
- అనుచు నిశ్వాసములఁ బుచ్చుచును మహార గంధరీతిని రాక్షసగణముమధ్యఁ
గాంచి ధూమ్రాక్షనామరాక్షసుని ప్రబలు భీమవిక్రమ! రాశి సవిరి! నీవు
లిగుబలంబులతో నేగి తత్త్వము వానరసమేతప గ రాము వధ యున్న
301 ర" మృన్న నాయుక్త శిరసున ధరి యించి రావణుని మ్రొక్కి యేం నతఁడు 15
- ద్వారమందు లలాధ్యక్షుఁ డిఁ గనుఁగొని నేను యుద్ధం హనర్చెడ నీవు సర్వ
బలములం గూర్చి త్రేమృన్న నలను గరిని రావణునియొద్ద నతఁ కూర్చున్ బలముల 16
- మోరరూపవిశాచరుల్ భూరిభుండు లలర నడుచుల గర్ది లత్యంత మాచ
రించుచున్ గంతసమున వాించువారు లేక ధూమ్రాక్ష వెనుకంట లేచి చనిరి 17
- పరిభులున్ భీమహిమలఁ బల్లములును ప్రసలుఁ బర్యధంబులు బహుళముఁ గొని
దశదిశలు దద్దరిల్లంగ దాసుణముగ గర్జ నొనరించు చేగిరి ఘనచయములు 18
- ధ్వజచయాంశ్యకంబులై తగురుభము గండుఁ గొందఱు కవచలై చండుఁ గనక
కలలు తొంగ ఖరవ లశ్యములు గాఁగ వెడలి రిశకొంప తెంతయు సేగముగల 19
- గల్జుచులమీద మదన నెక్కువ ప్రవిగ్ర భీకరి శీంధ్రున లపైని పెడల రింకఁ
గొంద జన్మలు శౌరాలబృందములటు కడు గ రాగులై పోవఁగనిరి నెంట 20
- కన హుషణికిరె ల గలఖరములు బహుళవృ సంహార ఖరము వజ్రఁ దాల్చు
రథులు వధిహా మురించి రగు మెసంగ ఖరరవంబున ధూమ్ర కళిలుఁగు చనియె 21
- రాక్షసకవం బుగ్గో మామ్రాక్షుఁ డిఁ ప్రహసన ? నఁ గన్పించుద్వారమ నకు
వాసుమ గాయక్షుడై సైన్య సులకుచోట నిలిచి ఖరఁగ క్షుడై ఖరం బలరవ గ 22
- భీమవిక్రముడై తనవెంట రాఁగ భయదరాక్షసగణముల వాగు వెడలు
చుండఁగా నంత యెటు నిండి యడ గించె ననిని శకునముక్షిప్రంబు 2
- అతనిరిభిర్వసున వ్రాతె నతిభయ క రంబయివగ్రద గొల్కరి భగ్న పయి
గలధ్వజమునైన వ్రాతెఁ బక్షులు నిరంత రంబు గణపశనసతూహలం బలు కి 21
- రుధిరసక్రంబు స్వేదై రూపముచు రోదవమువర్షుచుం? ధాఁగిఁ బా నొక
భీ రంబు కిబంధంబు గరనూమ్ర రాం నుమిమిందు ముర్ఖరవిధమన 25
- రక్తవర్షమ పా నంబరంబునుండి నం లించెను మేని స్వనము తెసఁగఁ
బింక 3 దంబు బ భీకరిమగి వీవ వాయువు ప్రతిహలమై వివంగ 26

అంధకారము వ్యాపించె నఖిలదిగల నందుచేఁ గాంతిహీనంబు లయ్యె దెసలు
 రాక్షసభయావహంబు లుర్వరఁ గనఁబడు బహువిశోర్పారములఁ గాంచి భయము చెంది
 న్యథికుఁ డయ్యె సామ్రాజ్యంకు బహువిధముల నశనిచట్టును గలరాక్షసావళియును
 నేను తోఁపమిఁ గనుచుండ్ రెంతయుఁ దమి నరనినే నీవముఖ గౌచు నధి కుగను 28

అంధకారము దుండును ననంతిబలుం ను సైన్యగాయక
 త్వమని నెసంగ నారఁ డిదితం బుత్తై శ్వబలావృకుంకు దై
 శ్వమఁ గనఁబో రామసునాయక గాలితపైవ్యక నే సవ
 ద్దా గా భీరంబయివరానిని గాంచె ర గ్నగుండ నై 29

౧౦

భీమవిక్రముడై వచ్చువీరవరుని రాక్షససమేతు సామ్రాజ్య రయకుగఁ గని
 యుద్ధకాంక్షలు వానరియోధు లదిత హర్ష కును గాంచి రనిఁ గురూహాలులు గాన 1
 శూలముద్గరముల రాక్షసులు తరువుల వానరులు నొంజొరులఁ గొట్టి వసుధఁ గూల్చి
 పోరొనర్పఁగ నయ్యెను ఘోర మునియుఁ బరిఘకులు త్రిశూలమ్ములుఁ బట్టి కొట్టి 2
 కూర్చు దైత్యులు కవులను ఘోరవృక్ష మాతముల వారుఁ గూల్చి రాక్షసులఁ గ్రుద్ధు
 లగుచు నారాచవర్షించు నవును గురిం ఘోరమయ్యెను గోరు విస్తారమయ్యె 3
 దారుణం బైనకంఠవత్త్రిములతోఁ బాణముల నేన గదలచేఁ బట్టసుములఁ
 గూటముద్గరములఁ కొట్టి కూల్చిరి కంఠండుముల యుద్ధమందున దైత్యవరులు 4
 కరివి బలవంతు లై నట్టికంఠరేణ్యు లంతఁ శీల్చి చెండాడిరి వింత వారి
 రాక్షసు లమర్చి దుర్గర్హ రాక్షసులయి భీరంబుగఁ బోరిరి వీరు లగుచు 5
 బాణనిర్భిన్నగ్రానులు బహుశసాల నిహతులయ్యుచు వానగల్ నిరుపమాన
 కుగను పోరిరి బహువృక్షములను లల నిహనాదిమ లన్ తేన చెప్పి పేర్చ 6
 ఘోర మైనట్టియాపార ధీరులైన వానరులు శిరావర్షమున్ బఱచి విధ
 వృక్షకాలము నేన చంపిరి దనుఁ ల ముగుల ఎత శులయు యుక్కుమి లి మిగుల 7
 సుధిరభోజనుల్ కొందఱు రుధిర కూస్య వృటములంబుండి గ్రక్కుచుఁ బొలిస రంత
 కల్మలు నీల్చిరి పట్టి రాక్షసులఁ గొంద టిని సుహృవృక్షముల వెచ్చి దనుజుల నిఁ 8
 కుప్పగాఁ గూల్చి రింకను గొందఱి మఱి శిలలఁ జూర్చింబు కూర్చింబు చేసె రింకఁ
 గొందఱిని గొందఱిన్ బండుఁ గొట్టి కొట్టి చీల్చినై గొంఠి శిఖముగ ను 9
 ఎఱిగిఁగినధ్వజంబు ను సుకుమ శ్చ గ్రాహకము ను చూర్ణములై నుధకు
 లవనిబడి నచ్చియున్నదై శ్రవ రి ను పర్వతంబులు కట్టనై ఎఱిస రులు 10

- అశ్వములు వానిపై నెక్కి యని యొకప్పుడు కాకుండా సంగ్రామరంగ
మతులభీమంబుగా నుండె హరులు భయ విక్రములు కౌపులై కడు వేగముగను 11
- ఎని యెని కుప్పించి యెంతని వారికి నోళ్ళ రాక్షసముఖములు ఘోరముగను
వీడి చీల్చంగఁ జల్చంగ భీకరులు వివర్ణశిరోరుహవిసరములను 12
- శోణితవ్యాపగుర్గంధశుష్కశూన్య ముఖకళల నేలపైఁ బడి మొద్దులట్లు
మూర్ఛమునఁగి యుండిరి దశముఖజనములు మఱియుఁ గొందఱు రక్కసుల్ మండిపడుచు 13
- అతిభయంకరరావండు లాచరించు చెంతయును నేసరేఁగి యహీనముష్టి
శలములవి గ్రనిభములై వెలయుఁ బట్టి ఎఱికిడలతోడఁ జోరాడ వెడలిరి త్వర 14
- న నరులమీది కంత నవ్వానరులును నేగవత్తరు లయి బా పితు లును
మ్ముచరణదంతంబుల దూపవృత్త తతులఁ గొంటుఁ బాటిరి దైత్యు లెంత 15
- రాక్షసశ్రేష్ఠుఁడైన ధూమ్రాక్షుఁడంతఁ బాటిపోయెడివారిని బహువిధముల
నాఁచి బృంభించి పురికొల్పి యులరాక్షసాళి యద్ధంఁ జేయుచు నపుడు మిగుల 16
- ప్రాసములచేత ముద్దించ వానరులను వారిలోఁ గొందఱు ద్ధాన భూరక్త
బహువిధప్రావసుల నేలఁబడిరి చచ్చి మఱియుఁ గొందఱు మదరమండలి గని 17
- రాక్షసులు మోడఁ బడిరి ధరాతలమున పరిఘునన్ భిండి ౧౫౨౯ పట్టనపులు
శూలములు రాక్షసుల్ గొని శరవ మోడఁ బడిరి గొందఱు వానరుల్ పుష్పిపయిని 18
- మహారక్తాస్త్రులై గొంతమందికపులు పాటిపోయిరి గొందఱు పగుల గుండి
యలు నశించిరి గొందఱు పలుగురులను దారిదశరీరులైరి గొందఱు కపులట 19
- దైత్యసంకల్పచేత నాంత్రములు పైఁ రాగఁగ దనువులు వీడిరి రణము మిగుల
భీకరంబయ్యె గంధాక్షసాకులమయి వ్యాకులం బయి బహుశిలాపాదపముల 20
- నితనమున భయంకరరావతరిని మఱియు వింటినారులచస్వభు వెలయుఁ దంత్ర
మధురముగ వాక్కులే తాళమంజులరవ ములుగ సుందస్తనితకంఠములరవంబు 21
- రాగ సంగీత మతులసంగ్రామరంగ వివ్యగాంధర్వ మప్పుడు దీర్ఘమయ్యె
నపుడు ధూమ్రాక్షుఁడంతయు శభివవమగు ధనువుఁ గైకొని శరవృష్టితతులఁ బఱు 22
- వికటహాసంబుచేయుచు వీరకపులఁ పాటిజేసను దిశలకు బహువిధవ ల
నింతలోఁ జూచి మాదుతి యింటిమంది వ్యధితులగుట సుహాళిఁ బట్టి చేత 23
- మిగులఁ గోపంబు గడుర నమేయంబును గోడ ధూమ్రాక్షుపైని బంధురరయంబు
తోడ ద్విగుణతామ్రాక్షుఁడై దుష్పహుఁడయి వాయుతుల్యపరాక్రమవంతుఁడు నయి 24
- వైచిఁ బెనుశిల యది పడ నానిరథను మీఁద ధూమ్రాక్షుఁడది చూచి మెదురఁగు
వేగమనఁ జేత గదగొని పృథుశిల యది రథముపైఁ బగలొన ధరణికి నఱికి 25

- అమహాశిల పరిసంత నారథంబు సాశ్వ నధ్వజ కూబరచక్ర సంత
మగుచు సశరాపసంబును వగుచు బిందీ ఎండ్గొ బక భాత్రిపై వేగముగను 26
- ఈవిధంబుగ మానుమంతుడై చిలను భగ్న మొనరించి సూక్ష్మాతి వరరథంబు
ఎదప సస్కంధవిటవసంభృతతరువుల బట్ట చేతను యద్ధంబు బిచ్చినరై 27
- శిలలు తగులుటచేతను తలలు బ్రద్ద లయి మహారక్తి ధారలు నవనిబడిన
వారు వృక్షంబుతాగున వసుధఁ బడఁచి వారు గయి రాక్షసి వఁక శాటిపోవ 28
- వారివటు పాటఁగొట్ట యావాయుసుకుడు గిరిశిఖర మొక్కదానిని గరమున గొని
తాఁకి ధూమాక్షి నడఁడు గదిం గొని కను సంహనాది మొనర్చుచు శ్రీధ్రుముగను 29
- వైచి మారుతిపై గద బహుళశింఖ కావృతం బగువాని నయ్యది రయంబు
తలె మానుమంతులపైని దాని నతఁడు ఎరకుచేయక మారుతసత్త్వఁ దగట 30
- వేగ సూక్ష్మాక్షిశిరమున ఎకరగిరి శృంగముంగొని తస్మధ్యభృశముగ నది
బ్రద్ద లగునట్లు వైచిన వాఁ డది కడు దగిలి యంగముల్ విహ్వలితంబులుగను 31
- పర్వతంబట్లు నేలఁ బడియెఁ బచ్చి యతనిపాటును గని రాక్షసాపళియును
భీతి లంకకుఁ బాఁజెను వెనుదవులుచు వానరులు నండుఁ కొందఱిం బూచి చంప 32
- మారుతి యీవిధంబుగ నమానుషభంగిని జంప రాక్షసున్
బారగఁ జేస రక్తముఁ బ్రవాహము గా రణధారుణీసలిన్
దారుణశత్రుఘాతములఁ దా శ్రమమంది మహాస్మృతంబుఁ జెం
పారె ముదంబునన్ సకలవానరులున్ గొనియాడఁగాఁ గనన్ 33

౧౩

- చచ్చె ధూమాక్షిఁ కుఁ దనసమాచారము విని రాక్షసేశ్వరుఁ డై నట్టిరావణుండు
పట్టరానికోపంబున ఫణివలెఁ గడు బున బసలు కొట్టు నిశ్వాసములు ఎడుచుచు 1
- ఉష్ణదీర్ఘనిశ్వాసమ్ము లుడుగక మఱి మఱియు విడుచుచుఁ గ్రోధదుర్మలినఁ దగుచు
వజ్రదంష్ట్రమహాబలవంతు శూరు రాక్షసుం బిల్చి యిట్లునె రావణుండు 2
- ‘వీరవర్య ! రాక్షసపరివారముఁ గొని చని యని వధింపు పానరచయము రాము
వానరాధిపు సుగ్రీవు భద్రముగను దిరిగి ర మృన్నసయ్యాజ్ఞ శిరముగఁ గొని 3
- వజ్రదంష్ట్రుండు మాయావి బహువిధపరి వారిముం గొని సైన్యసంభరితుఁ డగుచు
బయలు వెడలెను దనవెంట బయలుదేరి నేనుఁగులు గుఱ్ఱములు ఖరబృందములును 4
- చిత్రచిత్రపతాకవిశేషవితతి చేత నసులంకృతంబులై చెన్నుమిగులు
రథము లరు దేరఁ గడుసుందరంబులై న భూరికేయూరమకుటవిభూషితుఁ డయి 5

- కవచము ధరించి ధనువు ఎంకముఁ జేరి వలరఁగాఁ దప్తకాంచనవిలసతీబహు
భూషణంబుల ధ్వజములఁ గలువలరెగు రథవరంబును వలగొని రయమెసంగ 6
- ఎక్కి కూర్చుండఁ దద్భటుల్ మిక్కుట మగు యుద్ధతోమరచిత్రకూలాదికంబు
సుసలములు భింఁపాలముల్ ముఖ్యములగు పాళములు శక్తులున్ మితి పట్టసములు 7
- ఖడచక్రగదాయుధభ్యాసములను వాఁడిగొడ్గళ్ళు చేతుల పాటుచుండ
శిశ్రుపాణులు నై సాహసమున నడచిరవుడు కాల్చుంటు లెందఱో యరని మెరుక 8
- చిత్రచిత్రవస్త్రంబులు చెలువలరఁగఁ గట్టి రాక్షసు లెందఱో దిట్టలు కను
గోమరాంకుశపాణులై ధూర్వహులయి యుద్ధమునఁ బర్వతంబులయోజ నున్న 9
- మదఁ జంబులపై నెక్కి కదలి రంక నన్య లగురాక్షసులు సూరు లతులబలులు
వీరలక్షణములతోడ వెడలి రట్ల రాక్షసబలంబు ఘోరమై రాజులె వట 10
- భీకరంబుగఁ బిడుగులు విడుచుచుఁ గడు గర్జిలుచు ముందు కేఁగుమేఘము లరీతి
వర్షకాలంబువన్ దైత్యబలము లవుడు అంగదుండును గంపరు లలరుచుండు 11
- దక్షిణద్వారమునకుండి తత్తఱుంబు వెలువడిరి యుద్ధ మొనరింప వీర్యశౌర్య
నంయుతాత్మ్యమునయి యపశకునము లపు యొన్నియో పొడచూప సహించి వాని 12
- మెనుదిరుగఁడయ్యె మేఘముల్ కనఁబడకయె ఊర్కలన్ దారుణంబుగా నుర్విఁ గురిసెఁ
బావకన్యాలలన్ గ్రక్కి బహుళములుగ నక్క లార్వందొడంగె ను బెక్కుగతుల 13
- ప్రూరమ్మగచేష్ట లెల్ల దుర్వారమ్మమ్మ వారఁ బడురాక్షసు లటన్నవార్తఁ జెలిపె
భయముచేరిను మోహంబువలన భటులు శ్రోత్రులను గనిరి ముందునకుఁ జనక 14
- ఇట్టియుత్పాతముఁ గన్న నెన్నిటిసో ముఁ బలుం కనప్రపంచస్త్రియ్యుఁడు భయ
పడక లేజన్వ ధైర్యవిభ్రాంతిఁ దయి భీర రణ తృకుంబునై వెడలె ననికీ 15
- వాఁడు వచ్చుచు నుండఁగా వానరు లట నరస సౌకాసు లగుట నంబాధ్యక్షులను
దశదిశలు మాటుమ్రోగఁ జెద్దగ నొనర్చి కలియఁబడి రుగ్గులై దైత్యులను గోగ 16
- ఒండొరుల వాళన మొనర్ప నుత్సుకులయి వపులు రాక్షసు లెంతయుఁ గలియఁబడఁ
పోరు ఘోరముగా నాఁగె దారుణరణ రంగమున భిన్న దేహశిరంబుల నల 17
- వడిరి కొండలు రుధిరసంభరితపర్వ భీకరాంగులునై యింక వివిధఁ లగు
నాయుధంబుల పైచుచు నరలంబుని నిరులెగలవారుఁ జోరి రెంతేనిఘనతి 18
- శిలలు వృక్షములున్ శిస్త్రములు ఎవిధవ వై సుకేస మహాధ్వని బయలు దేతె
మిగుల హృదయవిదాం బుగ మితియును రథగ సుననివ్వనంబులు రథ్యఘోష 19
- ధనువు లొనరించుజ్ఞానినాదంబు భేరి రవమును మృదంగరవము కరంబు గలిసె
తుముల సుయ్యెను నపుడు దె ప్పులు కరముల, నున్న మాయుధములు వైచియున్నకతన 20

- బాహుయుదమునకు దిగి బహువిధములఁ బోరొనర్పఁగ భీకరమృతహతుల
కరగరణసహతులఁ గూలుగనిరి నేఁ యుద్ధదుర్మదవానరయోధాతుల 21
- జానుహతులను గొందఱు చావ జైత్రు లింకొందఱు శిలలచే నింతయింత
శకలములు గాఁగఁ జూర్ణమై చాలఁబడి రాక్షసులు చచ్చి రిది గని రయ మెసంగ 22
- వజ్రదంష్ట్రుంగ ఘనశరవర్ష మంత కురిసి విత్రస్తుల నొనర్చె హరివరులను
పాశహాసుండు యముఁ డనుభంగి తోఁప లోకసంహారకుం డయ్యెనో కనంగ 2
- అనువిధంబునఁ బరియించె నతఁ ఁ మిగుల క్రోధఘోర్చిమిలై దైత్యకుంజరులును
బలసహితు లస్త్రవిదులు సపారయుద్ధ సోవిదులు నోట వానరకుంజరులను 24
- చంప మొదలిడి రెంతయు సాహసమున నిది కనుంగొని యంగదుం శోచి కినుక
నొకమహావృక్షముం గొని సకలరాక్షసులను దఱిమింప నుంహము దండ్రములగు 25
- మృగములను శ్రోలురీతిని మిగులఁ గ్రోధమునను సంవర్తకాగ్నియో యన నితాంత
భీకరుండయి మఱి భీమవిక్రముఁ డతఁ డాచంచెను రణ మిరుదునట్లు పేర్చి 26
- అంగదు నెదిర్చి రాక్షసు లాక్షణంబై మూలమట్టముగా నేలఁ గూలువృక్ష
పంక్తియో యునఁ గూలిరి బహుశకలము లయి శిరస్సులు నంగంబు లాహవమున 27
- రథము లశ్వముల్ ధ్వజములు రాత్రిచరులు వానరులు కొందఱు ఉచ్చటఁ బడుట వారి
రక్తముల్ పాటి పదులట్లు రమ్యధరణి కరము భీకరమిగఁ దోఁచెఁ గనుంగొనంగ 28
- ఈరశేయూరవస్త్రశస్త్రాదికమున, నింకవధర్మి శారదానిశవిధమునఁ
గాననయ్యెను అంగదవానరవరు వేగమున రాక్షసబలంబు భీతిఁ గాంచి 29
- వడవడవణంకఁ దొడఁగెను వాయువేగ హతిని గంపించుబలములగతిని నతఁ
ఈవిధిని రాక్షసబలంబు హీనతఁగన నంగదుండు జయోత్సాహమిందె మిగుల 30

౧౪౪

- తనబలంబు ది హీనతఁ గనుట దట్టు లంగదబలంబు విజయంబు నందుచుంట
వజ్రదంష్ట్రమహాబలవంతుఁడు కని క్రోధఘోర్చిమిలై మహాఘోరమగను 1
- స్వీయధనువును గైకొని చేసి భక రముగ జ్యానినాదము మహారాక్ష మెసంగ
వానరానీకమున్ శరవర్షమునను యుచె శత్రాశనిన్వని మునునొనంగ 2
- రాక్షసులలోనిముఖ్యులు రథములందు ప్రణాదదాయధములతోడ బహువిధములఁ
బోరొనర్చిరి కల్పలతో వారియందు ముఖ్యు లగువానరులుకూడ భూరిశిలలు 3
- కరములం గొని బహుశరాక్షసులతోడఁ బోరొనర్చిరి తద్రీతి పరు వారు
వేలకొలది మహాయుధవిసరములను వైచునుచును జీసిరి భండనంబు 4

- 10 మహా పురుషులలో కరములు గ న మత్తచూతంగవ లు పోరుమాదిరిను
 వా రులు పోం రాక్షసవసు లటులనె యస్త్రముల గార ఫలంబే ఆయ్యె రణము 5
- వెనుదిరుగనట్టిపేరులై వలయుకతన యుద్ధకోవిదులౌట మహాద్ధురతను
 రాక్షసులు పోరి రుభయవర్గం లందు వరయంగఁ బ్రభిన్నమస్తకు లైవవారు 6
- యెన్నమాన్తులు మఱియు సంభిన్నచరణు లైవవ రును శత్రుసంహతుల నంది
 రత్నసత్తరీరులై రత్నధరుల మధ్యఁ బడియుండి రిందును మఱియు నందు 7
- భటులు కొందఱు ఎదై త్యవర్గములను గాతులును గ్రద్దలును వక్కగములు చేరి
 వారి మట్టును మిక్కిలి భయవము లయి యుండు గబంధము ను కొన్ని యుద్ధురతను 8
- పోరావర్చంగ నెగ ను భూమిపయిని బడుచునుండెను గవదై త్యవర్గములను
 నెందఱో పడి రీరితి నందు ఛిన్న కరచరణదేహులై భయంకరము గాంగ 9
- శంపరులభితి మిక్కిలి గానచెంది జడియువారలఁ బాటురాక్షసునిఁ జూచి
 వజ్రదంష్ట్రుఁడు ప్రోథసంభరితుఁ డగుచు, రణమొనర్చె ధనుష్పాణి రయ మెనంగ 10
- శయము కలిగించె వానరబావానులక, శరవిదారణ మొనరించి చంపె గొంద
 టిని హతులఁజేసె గొందఱి సునిశితశర చయమునన్ బంసవమహావృక్షము నొకట 11
- వజ్రదంష్ట్రుఁడు వైచినరాణము లవి నాటి వానరగణము ననంతమౌన
 లలి గాంచి ప్రా పతివెనుకఁ జేరు ప్రజలయటు చేరి రంగదండ్రువు వెనుక 12
- శంపరులభీతి గాంచి యంగడఁ డనంత విక్రమంబున నతిపవీన్ధురతను
 వజ్రదంష్ట్రుని జూచెను వాఁడు నితని నంత కోపముతోడనే యరసె నంత 13
- ఉభయులును పోరకారకొని రుద్ధురతను మత్తగజమును సంహంబు మార్కొనుట
 శరసహస్రముచేత రాక్షసుఁడు వజ్రదంష్ట్రుఁడేసె నంగడు మర్శురతిని గాంగ 14
- అంకుశంబులపొటుల ట్లాశరములు మదగజసమానుఁ డంగడుమర్మిగు లను
 గాంగ నాతఁడు రత్నసత్తంబులైన యంగములతోడ రేచి మహాబలుంగ 15
- వజ్రదంష్ట్రునిపై మహాపాదపంబు నొక్కదానిని వైచె బెనుక్కుమిగిలి
 దాని గనుఁగొని భీతి యంతయును లేక వజ్రదంష్ట్రుండ యిందొంచె బాణు లను 16
- వృక్షమది ముక్కుముక్కలై యిలను బుటఁ గాంచి యాపన గంగడుఁ డందితఁ
 విపులతైలం గొని వచ్చి విసరె నతని పైని నాతఁడ నది పసులోకఁ గాంచి 17
- రథముపైనుండి దూకి ధరాస్థికిని వలగదాపాణియై నిల్చె నాపమున
 నంగడుండు త్వరితమే యతనిపైఁ నేగి గడ లొనైచె దా నింతలోక 18
- అంగడుండు వైచినగిరి యతనిరథము సాశ్వకూబరరథ సక్రసవాతముగను
 ఎండిగుండంగఁ జేసెను వృక్షసహిత గిరి నొకటి తెచ్చి రాక్షసుశిరముపైని 19

- వైచే సంకరఁ జంతటఁ బడఁగ నఁగ వ్రావ వ్రానినఁ గను హామి మూర్ఖు
ఎడియె రక్తంబు గ్రాహకఁ బయ్యె ముం నొక నామార్తవి కనిగద ముంబచేత 20
- దానిశాఁట నశ్చోరి విడచుక నంతనో లేని యాగద 407 గ భుక
వత్తుముం గొప్ప నాపయి వామ మి యుద్ధ మునరింపఁ బచ్చి మన గ్రామ గను 21
- తన్నకొని కొండొరల గుహార్థసాహ సకల నుభయ న కాట న్నంబు ప్రమమ
నందియును నోరు ల్పి రక్తంత నగును పొగర గని యంగారక నులమిల్ల 22
- శరమతేన్వ అంగదవానిరితి బహుశవుష్పసమంచితిసాదపంబు
తోడఁ బనుడేర శృవ గర్భమందిడిమిగు పల మ మ గింకిణాలపరివృత్త 23
- అత్తలంబుపరివృత్తమెనయొక్క ఖగ్గుమున వజ్రదంష్ట్రంబు కడి నెగుర్చు
నిర్వీరును జయశాంక లై యెన్నొగల యెద మునలంచి రెలియు నుద్ధతులయి 24
- ఉధములగీరకు లనుంగి యుర్విబంబ 2 క్తిక లు వారు పుష్పశరశృంగింశు
కమలరీతి శోపనిరి నును యుద్ధ మానంది విశాంతి త నుండఁ గోరి 25
- జాలపులమీదఁ గూర్చున్న మయమిదు దంకరా శ్చివిధకృ శోప
ంగదుంబు దీప్తి క్షిప్త యకలమను నశిత వై నస్థంబు నమిమిమింబ 26
- వ్రంఘంబు ౦౩ క్తి భిత్తుమగను నజిత నంతట నది రోపనయనములను
రెండు ముక్కలై ప నేల ముం రక్త మననలయిఁ బ జ రాక్షసు లలడఁ గన 27
- వ్రాగంబు ౦౩ రణంబు వారు కూని దె వ్రును భతి కలుగంగఁ దక్కి ణంబు
చాటి వెన్నంగి వానరుల్ బహువిధ ములఁ గ నొంపఁగ లంకికుం డనిరి వాం 28
- దీక్షలునై ఎవణ్ణమఖద్యులుల వింది శరణులన్ దనన్
వాగదపిఁగు లంగడఁగ ఎడఁ గింక వ్రాదంభు నెం
నేనిబలం కూల కడఁగిచ్చి న శోతిస్తః కై యెంగ న
వ్యాసరిమధ్యమందు సురపంతుల గ్రామ మిహాగ్రామ ముగన్ 29

గీతి

- ౧ లిప్తునిచేతిలో నగ్రం శక్తిఁ జంకెనుంబట విని రావణ నరుంబు
చేతులు మొ గ్గి తగదగుచెంక గొలిచి యున్నాని నకంపను నన్నతింది 1
- భీమగ్రామరాక్షసగీరివకడంబు యుగర్పి యుగ మోయోధవము
నగునకింపనుఁ దిప్పుచే యడగఁగఁక! సర్వశస్త్రోగల రాక్షసలఁ గూడి 2
- ౪ స్తయునీ గోప్తమున్ నతి సర్వనై న్య మునకు రణమమ్మకం దనుదినము నాదు
భూతికామండు రణము భూతశక్తిఁ జంపు సుగ్రీవరామల గ్రామములను 3

- అన్యవాసగుల్ ఘోర పై నరీతి నన్నరావణువా క్యంబు లవధరించి
తనబలంబును రప్పించి తత్త ణంబు బయలుదేతె తండు తద్బలమువెనుక 4
- భీరాష్ట్రశక్తికుల భీమనేత్ర భీమదర్శనులై యుద్ధభూమి కరుగ
అలరాక్షసబలముల కధిపతియై బ రంతపుఁ డకంపనుఁడు ఘనరథులు నెక్కె 5
- తప్తశాంచనకుండఁ ధారి యగుచు మేఘవర్షుఁడు నిగనిగ మేనివాఁడు
మేఘపద్మశఘోరవవే చురుండు రాక్షసవివృతుఁగునై రయ మెసంగ 6
- బవరమందు సురాసురు లెవరుకూడఁ జేమకాలంత కదలింపఁజేయఁజాల
రతఁ డకంపనుఁ డాదిత్యవట్టితేజ మలరువాఁడు బయిల్దేతె నని యొనర్ప 7
- బయలుదేఱినవెంటనే భండనము కతనిరథమును లాగఁగునశ్వము లవి
క్షణములో దైవ్యమం గాంచె గడు నడఁచెను గాయకంపనునెడమక స్పృశుభముగను 8
- కానవయ్యె వివర్ణమై యాననంబు గద్గదస్వనమును గాంచె గంఠ మంత
క్షీమముగ వాయువుల్ కడు వీచుకరిన సుదినమే దుర్దినంబయ్యెఁ జూడఁజూడ 9
- మృగము గార్వఁదొడంగ నమేయభీక రంబుగాఁ బక్షి లక్ష్మి రుతం బొనర్చె
భూరిశార్దూలసమవిక్రముం డకంప నుండు సంహవిప్రులపుష్కంధుం డగుటను 10
- దుర్నిమిత్తములను భీతుండు కాక ముందు శీఘ్ర నగంపభూరిదాన
పు డు రక్షో గణంబులు నుండ వెనుక, భీరమహానినాదముల్ వెలువడంగ 11
- బాహోవవిధంబున బయలుదెలి వల్ల గాంచినభయదశబ్దంబు విన్న
వారల భీతినందిరి పాదపములు శిరులు శిలలును గొని యుద్ధమౌతఁ గనిరి 12
- అపుడు హరిరాక్షసులమధ్య ననుమాన యుద్ధమయ్యెను రణరంగయోధు లెల్ల
రామరావణులకొకఁడై బ్రాణములను విడువ సంస్కృతై యుండీ భీతిలేక 13
- అందఱునుగూడ వారు మహాబలయుతు లందఱు మహాద్రిసన్నిభు లందఱు విజ
యాధ్యు లందఱు భయదసంహరితమున నొడల టించఁగఁ గావించు చున్నవారె 14
- ఉభయసైన్యమువార లన్యోన్యకోపు బుభయలములవార లన్యోన్యమర్ద
నాభిలాషులు సుభయపాదాభిఘాత భూరజము నిండ దశదిశల్ దారుణముగ 15
- వీరు వారును రేవనయారజంబు తొలితం బగుకొలెయగలని ధౌత
రజము దిక్కుల నింప నారజములోన వార లొందురులన్ జూడనేరె 16
- రజము వ్యాపించియున్నకారణముచేత ధ్వజపతాకలు తురగముల్ వర్కములును
ఆయుధంబులు రథములు నన్యమేమి కానరాకుండ్ సప్తమం బగారణమున 17
- ఉభయవర్గము లొనరించుదుర్ధరముగ రవమె వివఁబడఁచుండెఁ జిత్రముగ వస్తు
వేదియుం గనరాదయ్యె భీకరముగ జరగుబోరునఁ గల కలఁ జంపుచుండె 18

- రాక్షసుం ధనుభ్రమ వల్లె రాక్షసులును రాక్షసున చంపుచుండెడి వాత్రవులతోడ
కాటురురప్రవాహముల్ కారణముగ ధూళి యణిగి పంకంబయ్యెఁ దోవయెల్ల 19
- బురద బురద రణధారుణి బురద యయ్యె శవములే గుట్టలుగఁ బడె ఔష్ణస్థలమున
ద్రుమములన్ శక్తులన్ శిశుసముదయమున ఎరిఘుతోమరగదలచేఁ బ్రసములను 20
- కవులు రక్కసులన్ ముఁగి కవుల రక్కసులు వధింపఁగ దొడఁగిరి అలముగాఁబాలు
యుగములే పరిఘులుగ మహాగ్రపర్వ తాకృతుల వానరుల్ జూప రిసురచయము 21
- ప్రసవోమరపాణునై రాక్షసులును మిగులఁ గ్రుద్దులై నాగుణమ్ముగఁ గల్గులను
జంపుచుండిరి రాక్షససైన్యనాథుఁ ధనుకంఠనుఁ దండెను హర్షము కడు 22
- భీమరాక్షసు లెండతో భీమకవులఁ జంపుచుండుటఁ గని కంచయఁగుకూడఁ
జంపెను మహాక్రమంబులఁ జంపె నశ్వ సముదయంబున రాక్షుసముదయమును 23
- ఇంతలో వానరేశ్వరు లెంతయేని బలమగులు కుముదుండు నలుఁడ మైందుఁ
డమితోపంబునన్ శత్రుసమితిఁ జంపఁ దొంగి రతిరేగమున రణభూర్వహులయి 24
- వారలం జూచి వానరవీరు లంత పాదపంబులఁ జెటికి యపారశక్తి
రణమొనర్చిరి నలమైందులును ద్వివిదుఁడు కువ ద్దాన్ రక్కసులఁ గుప్పఁగూల్చి రేచి 25

౧౬

- వానరాధిపు లటు దైత్యభటుఁ గుప్ప కూల్చుచుండఁగఁ గని మహాశ్రోధముఁ గని
పరమకాష్ఠురై యంపవఁకు ధనువుఁ ద్రిపుకున్ లెక్కఁ దనపారథికి నిటు లని 1
- వేగ మచటకి రథమును నేఁగనిగ్ని కంపరేణు లెయ్యెడల రాక్షసగణమ్ముఁ
గుప్పకూల్చుచుండఁచో ఘోరముగను భీమకాయలు వానరవీరు లగుచు 2
- ద్రుమములున్ శైలముల్ నాథనములు గాఁగ సమరసుల్లయ్యులై నవారిమది మడఁతు
వారి మనవాఁ జంపుచున్నారు స్వేచ్ఛ నివ రథమ ను బోనిచ్చె నాదెగును 3
- సారథి రయం బగా నంత శౌర్యశాల యగుకం నుఁ డివుడఁ గ్రోధ తిశయతఁ
బటపె శరజాల మెంతో వానరులవయికిఁ దీవ్రముగ గార లెంతటిధీరురై 4
- గులువనే లేకపోయిరి నిమిషమైన, వతనియెధుట నటన్న శతనవలెనొక
యతిని విరింపఁజాలరై రనుచు వారు భగ్నబలులయి దిశలకుఁ బాటుచండ 5
- మృత్యువశులై యంపవీరు వశల నున్నతవారి కన్నలై యున్నవారిఁ
గాంచి హనుమంతుఁ డేక నక్కడకు మహత బలుఁడు గర్జించుచున్ సంవాధం వేగ 6
- మహాతబలవంతుఁ డొ హనుమంతుఁడవాపుఁ గాంచి కంపీరు లానంద లితు లగుచు
నినుమఁచినయుత్సాహమునను నతని వెనుక నిల్చిరి మహాతాద్రిగను నతిండు 7

- నిలువఁ గనుఁగొని చూడని నలఘుబలుని ఘోరవర్ష మతాపైఁ గు యఁజేసె
నయ్యకింపనుఁ డ్రొపై నామఘవుఁడు కుం పో గ వర్షంబు నుసలా 8
- తవశరీర పై నకంఠనశాత శరపంపరి కీన లక్ష్మ్యం బొంతి
యైనచేయ కకంఠను ననుప యముని సడఁగ నక్షయ దలంచెఁ గా నెవ నతంకు 9
- అ మఁగ న్నహం బైనయలకేఁ బుష్పమాగఁ బ యాంబనేయుం బ కేఁ
బదపఁ బిడుచును భూమి గ్రక్కిపలుకల్లు తా నెదిర్చె నంబను దాంబగతి 10
- అనుపమానకుచతడఁ బైనహనుమం హనాదంబు మిక్కిలి శేయు చుక్కఁ
బగఁ గుర్వరూపంబు ప్రబుటఁబుగఁ గీర్తనానిభుం యి తేరితె 11
- కినుక పొడవు నకింపనుఁ గనుఁ ని కవ కు నం దాయుఁబు కేను తిణములోన
కొక్కిల్లెంబు పెటికి మఁగోన్నతియుఁ దాని నొకచేతఁ గొని వానిమానుఁ ఁంత 12
- సంగరాదం బానర్పుఁ జేతదానిఁ ద్రిప్పించి బోయెఁ దనదగు పరిపైఁ
కొలుతను సరందకుంకు నుదుస్సహకుగు వ్రాముఁ గొని కనుచిన్దై బడఁకుట్లు 13
- వైకే హనుమ యకంబుపై నది కిడు మారమ న దాని నాదై క్యోగం దర్థి
చంద్రబాణములన్ వైచి త్కంకులోన దాని నొనొంచె వింద సుధ్యంబునంపె 14
- తాను వైచినగరి ఖండితం బకుటను బకుట నగ మునె శాంది యానాయుకుండు
క్రోధమూర్ఛితుడై యోఁగియొరిపైన అశ్వశిర్ష క్షుంకం మహాద్రిభం 15
- ఉన్నతిం బగుదాని నత్యుద్యతిఁ గగఁ రోషమునఁ బీకి పైచె నారూఢి రాక్షి
నాధమునిపైని దాను వ్రతీంబుయొక్క స్కంధన ను బట్టి నెవ్వరు సముభూమి 16
- రిగిరంద్రిప్ప మిగల నమ్మరము గాఁగ హనుమ యంతట మిగలఁ గ్రోధాతిశయితి
ఁ బువేగంబునకుఁ జెల్లు దారిఁ బడఁగఁ జరఁకు తములకు భూమి సంగలింప 17
- అమహాకృష్ణం గొని యాచిణమన గజనాలన్ గజాశోవా గణకు తోడి
రథములన్ రిధానోహకరాజితోఁ ముటిరదాతులఁ జంపె నుద్ధరిత మిగల 18
- అంతఃకోపముఁ మోహనుషంఠుఁ జూచి రాక్షసప్రాణహారియై రాజులుబల
వంతుఁ గనుఁగొని రాక్షసుల్ వింతి వంతఁ బాటఁకొడిగిరి భతి నవ్వాఁ గాంచి 19
- క్రోధమంది యంపఘోరవైరి సహన దక్క చేయును శీఘ్రముగను
గఱకుటవద్దలఁ బడునాలు పటఁ హనుమ పైని నొప్పించె నతని కుర్వరబుని 20
- శరపరంపర హనుమంతు వరితనువున నాటఁ ఒహువృషసం తి నాఁబుకొన్న
ఉన్నతగిరింద్రమట్టలే యుప్పె నతఁడ చిక్కచెదిరక ధైర్య ముందితమ గాఁగ 21
- శర పంపర తనవునఁ గరియు నాటఁ కొన మహాకాయుడున్ మహాఘోరవీరుఁ
డును మహామతిమంతుఁ మహనుమ పోలిఁ బుష్పలాశోకము విదూను సూరవహ్ని 22

అనన్తరం యన్యవ్యవహారం జరిగి దానితోనే పంచమస్తోత్రము
 కంబునుం గొట్టి ఎరులబలం బెనంగ సుహితకో రంబుతో వాని సుహితము
 కల పగులను గంటనే అది ధ్రువ బ్రాణములు కోలుపోయెను వానిచాటు
 కూది దైవ్యులెల్లకు గాన శోకమంది ధరణి కంఠం గంపంచుతరువులగు
 ప్రహరణాయుధాంతి నేలఁబడి ఎరుచును రణపా జితులైనయారా నులవు
 అక్కడనున్న పుత్రులందఱి లంకఁ జొచ్చిరి కప్పుట త్రోలంగ వీనుక
 మత్తకేళునై సంభాలి మనిఁ ఘోరము గల బరాళునై వైములను గ్రక్కు
 చుంగఁగ నొకప్పు నివ్రాపు లొక్కవరుస విడుచుచున్ భగ్నమానులై వెలుగుదుండి
 బిండ్లారులఁ దిట్టుకొనుచును నొండులను గొట్టుకొనుచు భయంబున నిట్టె వేనుక
 చూచుచున్ బతులై లంకఁ జొచ్చి రెల్ల రాక సులువోముగ రణరంగమందు
 వానిం గుంపుల గల గూఁ వాయుసుకురి సర్వవిధముల జ్ఞాపించి నమఁచితగిరి
 కారవింపంగ నాతింపు క రవముగ వారి నే బ్రతివ్రాంచె నేమిమెయి
 విజయమదమున వానరవీరు లపుడు జయజయధ్వానములను నుచ్చైస్యనమునఁ
 జేయుచుంట దైత్యప్రసద్ధి చావు విదితముగ రాక్షసుల్ విని భీతులైరి
 మూడతి రి శివప్రభవిమర్దన చేయ గాంధర్వ క్షిప్రో
 ఎవ రణ్యశోభ సుతివి సృతిగా గనె నయ్యకంపనున్
 నాకుణభంగిఁ జంప బలదగ్ధులై మును విష్ణుమూర్తి నొం
 పార నడించి యాబలిని నందినరీతి నవంతిశోభఁ దాన్
 దేవగణంబు మారుతి నుతించె యంబు నితాంత మందటన్
 పావన మొచ్చి రెంటి బలవంతులు రాక్షసు లక్ష్మీమంతులు
 శ్రీవీరభూషణులు గరిందకు లెల్లరు కర్మకృష్ణుం
 భవిష్యదాంశేయఁ డయి ప్రజ్వరిలెనే సుహాయీభక్తౌ

৯৮

[illegible]

- రణ ముహూర్తానానరథాః గాంధీ మిశులః గాంధీ శ్చిధి నగడియద
నిత్యమని ప్రకృతునిం జూచి యపుః పరి రావణం ప్రహస్త! దుర్వారకేయి! 4
- పురము నెల్లెడ నిండి యాకరిణిని గల సైన్య మది పేఁ గల్గించు జాల ననఁ
పీడ దీనిని దొలఁగించువాఁడు లేడు నేను మాకుంభకర్ణుం నీవు మణియు 5
- ఇంద్రుడు నిరుంధుండు-నింతె తన్న తనబలవ లఁ గొని నీవు తత్త గంబ
వట్టడింపునఁ కన్నైన్యములను గాంచి విజయమును రమ్ము నినుఁ జూచి భీతినంది 6
- చపల వైన్యములు పాటువపురొ నిజము భయదరాక్షసంబ నివ్వనక ఎన్న
మాత్రఁ జలదిత్తవానరమంబి రణ శిఖి లేనిది చలము శ్రుగ్రుతం 7
- పాటిపోవును సంహనిస్వనము విన్న కరభంగిని కినుగొల్పి విని
వానరులు పాట రాకుండు వానితిమ్ము తో నీల వశుం నఁ గో చేమి 8
- అపదయె యానొ జయశానొ యన్నమశే యంబు యుద్ధం గొనరింపగా వరును గాన
నిశ్చయము చాపు రణము మానిన పెడలను సంశయము మేల చూ నిశ్చయ గుంబ 9
- ఏమి! ప్రతిలోమిమా అనుగోమి! నున కేది వాగ్గుని యెఱగో యిపుడు చెప్ప
గున్నరావణున యంబు లాలకించి పంకినెను ప్రహస్తః దామరవా వానివతి 10
- శుక్రఁ దోరితిఁ బల్కె రక్షోధవునిః మున్నులుల్ రాజ! కీనిని మున్నె మంత్ర
కుశలమంత్రితవై యుండి కొత్తకాని సంకెతనిశూర్చి యేమందు పత్యురగను 11
- పలికినన్ గల్లెగడ వివాదంబుకూడ నే నొసఁగుటయే నగు శ్రేయశుంబి
నొసఁగకున్నను వచ్చును యుదమంటి నన్నకూట నిజం బగు టదియు జ 12
- దానమాంబులన్ పరితంబు నన్ను గుపు పూంతు గుంటి గావున గాన
దాష్ట పాలింపకుంక పెట్లగును నాగ సంత మన్నన గొంతుచ ట్టిల 13
- ప్రాణచయమును నే ను గాపాడుకొనుట అత్తదారిధనాకలఁ గ్రోకున్ నుట
సమ్మతముకాగు నాప్రాణచయము కే యాహు త మొనర్చువాఁడి గాంగణవన 14
- అని పలికి పన్నినీం గలయట్టపైన్య నాయగుఁడ బిల్చి మహాకై యై ల నెల్ల
రణసమాగు త్త మొనరింప రయము క నశంప నిరాల బులచేత న లఁ బంప 15
- కాననంబునఁ జరియించి కరము చుంగ భతంబున బ్రతికెడి శ్రీ తిః
వింకొనరెచ్చడఁ గరము త్పింప గనంగ ననుప్రహస్తనియాష్ట రయంబు మీఱ 16
- ఎల్లరు బలాధపతులును నెల్లపైన్య ములను ఎడం బొనర్చు పురం నందు
లంకి యెల్లను గజనమాలంకృతమయి నటలు నింకెను గీరభటాశితోడి 17
- బహువిధాయుధములు తొల్చి వారు నిలువ తణుమలోననె నోరుముల్ బృలనునందు
శ్రీగ్ని సంకషమలఁ గిగి గ్నివతుల నాగగ్రాహి న ననా రాతికరుత 18

- శల్లగా మల్లగా గాల యల్లలల్ల జక్క నభిమ త్రితంబులొ బ్రజుల గ న
తాల్చి వనం బలన్ ఎండ్ల దగ ధరించి వచ్చి చేరి సైన్యమ్ము రావణుని కను 19
- సైన్యపతి ల హస్తనిసవాకముగను రాజవంశన మొనరించి రాక్షసపతి
య సప్రహ సుగికి మొక్కి యచట నిలిచి సైన్య సంతయు యుద్ధ మొనంగునేక్క 20
- రావణునియ న్న ను బ్రాహ్మణ సంత సుంకు కిరీవసు ముక్తాయంగ వేగ నెక్కి
రథవరం బుత్తి సూత్ర సైన్యములను సునానాత మహారవ మానితంబు 21
- చంద్ర బాహు సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సు సునానాధ సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 22
- శ్రీ సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 23
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 24
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 25
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 26
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 27
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 28
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 29
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 30
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 31
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 32
- అంగి సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన
సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన సునాన 33

- అతివశే ను దిగజార వానియగుఁ దతియం నైవణయలగువఁ
 యమఁ బ్రహ్మమును సంక్రామింపఁ బడు త్రోవఁ ద్రోవఁ నేఁ బ్రాణుఁ
 అపవశువులకెవఁ నుదె యై దివ్యము గుఱాంతితోను జేజరిలె
 నావహుఁడు తొలుత కుఱామందె చెరిరి మి గుఱాంతి యెల్ల నశించిపోయె 85
- సమతలంబు రుముగఁ బులు త్రొవ నడియె విప్రమాంబలహుషవల
 రాఁ బ్రహ్మమును ఘోరసంగ్రామము నకు నధముగ నుండఁ గుసేన చేయ రణము 86
- వృక్షింతతిఁ బెరికిరికేళఁ గొండ శిఖరములు లాగి చేరులఁ జేర్చుకొనడి
 కేళఁ దుములధ్వనులు గాఁగ విహ్వలతను గనిరి రాక్షసున్ పులను గన్నయంత 87
- రాక్షసునినాదముల్ విరాడగర్జనములు విష్ణుత నుభయసైన్యములు గాంచె
 ముగియు నొండు రులన్ రణమ్మువకుఁ బిల్వఁ గాంచ నొండుకుల్ నయకాంక్ష కడు రవముగ
- అనువశుమా జయంబుఁ బడయంగను గోరెఁ బ్రహ్మము దంత దు
 ర్జనుఁ దగుటన్ గనంగనియుఁ జాలఁగ నెన్నియొ దుర్నిగుత్తముల్
 కినుక వివృద్ధవేగమునఁ శతమహాముదాయ వహ్నిఁ జొ
 ద్చెను కలభంబులే యచ వచింపఁగ నొనిజ సెనికాళితో 89

శీర్ష

- అరస భీమవర క్రముఁ దాప్రహస్తఁ దరుగుదెంచుట రణమువాధరణి కిల్లు
 సస్మతుఁడు రాముఁడై విభీషణునితోడ ననియె నిట్లుని కిశ మహాతనఁ కితెండు 1
- అమితబలహానుఁ డక్షలవీర్యప్రసద్ధఁ డైవరాక్షసుఁ డెవఁడు నీ వరస చెప్పు
 మున్నఁ బల్కె విభీషణుఁ డగునితండు సైన్యవతి ప్రహస్తుంఁ రాక్షసవరుండు 2
- యెత్త గున్న సైన్యంబులో మూడవండు వం తితనివశమం నుండు నెంతయేని
 వీరుఁడున్ హురుఁడున్ గను విదితయశుఁడు ను మ్మిమె వంత గారాక్షుండు కేగ 3
- గీమరూపుండు నత్యంతభీమవిక్రముండు రాక్షసరాజుంబుమండు ప్రబల
 గర్జనంబును చెలఁగ రాఁగా నితాంతి ఎఱుఁగీరు డు వానరున్ భీమముగ 4
- సంహారాదముల్ గావించె తెచ్చెరఁ గల సైన్యఁ బ ఎయకాంక్షికు లనుకుచు
 బుద్ధశక్తి గణ గుల గడల హల మానములఁ బరిఘంబుల గుర్మిరిముగ 5
- ప్రాసగ లఁ బ శ్విధకుల బహుధనువుల విమరుకాంతిను వానరగీరవరులఁ
 గాఁగ నాగ ౬౯ గ్రంథులే ౪ గ్రంథ ౭ శీర ౪ లుగయు ఎఱు ఎఱు గు 6

- వెనశిలల వారి నెంప నరకుగ క కకుద్యయ బిరియ ద్ద కుంకు
అశ్మవృన్ గిరివృన్ నవలివా నివలివాను వీని నవలివారు 7
- మెక్కుమందిని జంపి గీరిరియలు శూలము క జావల కొందిలు సునిశితములు
ప ఘవి లఁ కొందిలున్ బరశ్యధమల నిఁ క కొ దలుగ బచ్చి రాకణమందు కేగ 8
- ఎ గి కొందలు కుంకులుపగుల ధరిణి శ్వాస లెడలంగఁ కొందిలు వడిగి భువిని
బాణములు ప్రుచ్చుకొన నేలఁబరి కొందఁ జందఁ గందలు ఖడ్గధారాశిచేత 9
- నీలికలు గాఁగఁ బరి తచ్చూలములను ప ర్విమును చారిత్రులుగాఁ బరి వాన
దులు ముగ్ధాకారరాక్షసబలముచేత వానరబలంబుకూడ దుర్వార మగుచు 10
- భూరుకం బల గిరిశృంగములను మోచి గుట్టగుట్టలుగా నిలఁ గూల్చె దైత్య
గిరకును వజ్రసన్నిభనిరుపవ భున హస్తలములు నిడికిళ్ళ వల్లె గోళ్ళ 11
- దశవసులఁ జీల్చి వానగల్ దీక్ష్యు భుగి 2 డి మర శించి గూ రరావములు కటియు
ఎంహనానమున్ కుమలమై ఎలఁ ఘోర రణతలంబున వానగల్ రాక్షసులును 12
- కోపం న నొకొరుల్ మహాఘోరభంగి కిరమారవ్రతాత్ములై వివిధములుగఁ
బోర వర్చి కన్నుకుడు భూ భీతి రముగాఁ ద్రిప్పుచున్ భరి గవక తాము 13
- వీరకృష్ణ బగులఁ గావించి రంత నల్వరు ప్రహస్త కుంఠులు గాశగంటు
చేయఁగఁ గిరి కపిస శిఘ్రభంగి నది కనుంగొని ద్వివిదుండు గాక్షణమున 14
- ఒక్కగిరిశృ గ మున్ దెచ్చి మొక్కపెట్టు వన్ సరాంతకుఁ తేసెను నాశనంబు
దుర్ముఖుం డనుకవీరధూర్వహుండు ద్రుముము కొదానితో వచ్చి దోర్బులుండు 15
- చంపవైచె సమున్నతు జాంబవంతుఁ డమితతేజస్వి సంక్రదుఁడగు కరంబు
మెద్యశిలఁ దెచ్చి వైచెన పృథులవతి కున మహానాదుపై వాఁడు పొందెను మృతి 16
- అంతఁ దాగుండు ఎవీరుఁ డమితబలుండు వృక్షమును దెచ్చి దానితో నేసె గుంభ
హమనిశిర కును నాతం నవని గూలఁ గ్రాణపంచక మెడలంగ రణకునందు 17
- చూది యెల్లఁ బ్రహస్తుం చోద్యుండు రథసమున్నతుఁడొ ముగ్ధుఁడొ మొవర్చి
ఘోర మిగ్ధనొక్కధనువును కొని కరమున కమహాసేన నెదురంగఁ గని యొకండా 18
- ఉభయసైన్యంబు లాకీతి నుజ్జ్వలఁగా మాచరింపఁగ నుభయ సైన్యమ్ము లొక్క
భీకరం బగువా గా కిరగణము లెల్ల నుడిగుండును గాఁగఁ దెల్లమయ్యె 19
- ఘోరితసాగరధ్వజవలె సూరపైన్య కుల మహానాదకుల్ పర్వె నలుదెగలను
అంతఁ బ్రహస్తుఁ రెంతయు నాహవకుల నాటితేజినవాఁ ట వద్దుతముగ 20
- శరపరంపర వానర కును నేన మిగులఁ బీడించె నంతట మేదినిపయి
నుభయభటదేహముల్ పడ నున్నతములు పర్వతం బలు గుట్టగాఁ బడినయట్లు 21

- ర త ల సుంబుర మయ్య గాంగఁ యెచు సువసంతిశాలకు నరు
 ౨ ఎ శాశుభ్యం భూరుభూతి శోభ ౧౦ ౫౫ దివి స సుమం 22
- మ మ యెచు యగు సుకాభిఁ జేరు నదివోలె నా ప్రేమకులె గా
 ౩ గా విజి నచెటు గాంగ పమరభగ్నమహాయగ్రుకులెల్ల 23
- శ ౫ ౫ నావానికొ సాంపెసంకు గలయుగాంగ యకృత్ స్లహములె ఎదిగెల
 ౪ గా వలచుట్ట గ భూమి నిచట నచట ఎదియన్మయాంత్రపునిచయ మరయ 24
- భిన్నము శిరస్సులీ వివిధములకు మత్స్యములు గాంగ శాద్వలమంలములు
 ౫ సం యవకులు గణములుగను తెలఁగుగృధ్రము లెల్ల హంసలుగఁ జో 25
- ౦ ఎ త నారిసగణ గాంగ నమితమేదస్సె గాంగ సముగ నచట
 ౬ గున్మిగములె క్షయూవకు శాల్మలకు క్షయ నది శానఁబడిపె 26
- గు నునదీనహన నా ర్భరణ భూమి చాటికె కవులు గంధలుగ నల్లె
 ౭ నా క్షులుకూడ చాటికె రమ్య శర దాంబులయం న నహం వితతి 27
- ఎనఁగుశేఖ వర్షాశాల మేగివపయ జనులు సులభత నది చాటి చనడిభంగి
 ౮ పగ్గిరిజమున నకుణమై పరగుకొలను చాటి గజయూధ సుకుణమై తగడ న 28
- ర క్షింక కు రణరంగరమ్యనదిన, చాటి యదుణశరీరులె జ్జి క్షవాన
 ౯ ర్భవకులు లొప్ప రెంలయు రుగ్మలకు నంతటఁ బ్రహుంఁ గర్మం మెనఁకుగని 29
- రథు నగుదుంకి బాణ రంబలను మిగుల గడుగు గున్మిగములె ౩౦
 ౧౦ వానఁచముఖయం గ గడన చూచి క్షుం భయ నగా గదన ౩౧
- ప మహావాయుపువిధాన వర్షవకుట కవపయఁ బ్రహుంఁ గర్మం వాన ౩౨
 ౧౧ న్యుంశాశరథున శౌర్యధనుఁకు కలు ననించె మిగుల శ్రీలుం గ మ 31
- ధన్వివకులు ప్రత స్తుఁ గుత్తిమధనువును గొని రయింబున యుద్ధంబుగను నగర
 ౧౨ శరవ కంబును గుం చె శౌర్యసేనఁగ నీయింబున మహాయుధలోలుని యి 32
- సర్పియను ను బోలివశించుంబు నీలుఁ దాకి రయింబున నేను ౩౩
 ౧౩ భూమిఁ జొచ్చెను నిశితం లై సుహాస్ని నిధి రై నావృ గల్గించి నిస్తలక గ 33
- చవఁగ శరములు మిక్కిలి గ లి నలుఁ యొ గ్రగ్రశమ్మఁ జెటికి సుహాద్ధురగను
 ౧౪ తానముగర్చె దానితో జైత్రవకుని వాఁకునా మోధ్య వజల జేస 34
- నిశితగవర్త సుంతట కింపయిని సుగ జేసెను గిలుంబు గురగరమగు
 ౧౫ నోర్క సైంఠె వాని వత్సాస్థితుఁగు యుంకియును శ్రీఘ్నముగఁ గరియచును గాంగ 35
- అంతా-ఎవర్లంబునందు గోకృషం బ నిలిచె వశవున శరవయమున
 ౧౬ కలు లేక నిమిలితి మిక్కియగము జేస గిలుంబు నిలుచుంక వానిమి 36

- ఎకప నక్కగఁ లగుహావృత్ ముగిసి పెరిగి భీరవోపం, సెల్లగుగఁ
 నీలుఁగు మహాజగం ఎవ నెగిడుగుగఁ అహంబిధ శ్రగయం నఁ గొట్ట 37
- అగ్గఁబంటకే పడ శబ్దినంతి కిలఁ క గ వ్రావంకు ప్రహస్తుగిరువు
 బలిమిమెంబు లా కొని ముక్తి తెలఁ జేసెఁ జేస పలునంఁనాపెక ర్ చేసె మగుల 38
- అప్రహంసుఁడు 1 నెలన్ నాయు ధమ్మఁ జేసకొని స్కంధనమునుగి శీఘ్ర ముఱి
 నీలు నెదిరించె కిలం నిలువు మనుకు నాని నెదిరింపఁ బోరి రయ్యటలబలులు 39
- కథ ములును వాహాక బృ యిదురెడల లుభయులును జాతపైరులు నుభయులును ఎ
 రాశిమాన్వికు లంత మహారణంబు చేసె తతగ్రాకులయ్య నిర్పిరి రణమున 40
- మదగజంబులయట్లులు మారుక నును సంహతార్థు లములభంగిఁ జెలఁగుచుఁ గడు
 సంహతార్థులచేపలు చేయ చుంకి సంహవిక్రంతవిజయవిశిష్ట లుచు 41
- గిరనర్మలు సోది వివిధ 2 సునిగిలు ఎగ ఎగిల ఎగిరితెగ
 ఎను కొం పుల్ గాయకు ర్ కలుగ జేసె యెందొలదేశాక్ష లయంకు కొక్కమొని 42
- యశ 3 కొంక్షించి యుభ 4 నవరిత బు వ్యత్రవావసక లయి వీరకై ర్య
 గులను 5 ని దైతుగండు 6 కలఁ ను నీలునిలలాటభాగంబు నెగురొలుక 43
- కొట్టఁ గీడ్రం బగా దాన ఘోర 7 8 ఎర్వశిఁ తదిగ్గాంఁనవాక్షఁ కయ్యఁ
 గ్రోధ 9 కొక్కపుక్షంబుఁ కొని రయమ్మ కిలుఁ పుఁ బ్రహస్తుపై నిర్భరముగ 44
- అని ప్రహంసు ఓస్థలమం 10 బడిన పరికుచేయక దాని నాశోర్యవంతుఁ
 ాక్షణమె కేల 7 కొని యులముసల మతని నెదిరిం గి దవకుజయమ్ముఁగిరి 45
- తత్త్వి 11 మను నీలుఁ డుదకుఁ 12 గుచు గోమహాశిలఁ గైకొని యుద్ధకాంక్ష
 నె చెను బ్రహస్తుతల యది బ్రద్దలుగను దానితాఁగుగ పైరింప లేనియతఁగు 46
- గిన్నమా 13 గ్ర గు 14 ధం కీక్రు మతఁగు దియె నే 15 గతాసువు ఎగువిగత
 క్త్వి 16 కేదియుం 17 7 శ్వతగ 18 బహువిధక్రీకుఁ దియ్యె సుర్వరఁ బడంగ 47
- బ్రద్దలయి ఎడియున్నశిరిం 19 నుండ 20 నువుచుండి మహార కథారి లపుడు
 పాతె నేలులుగా గుహాపర్వతం 21 మం పాతెడిసెలయేళ్ల యోగ కొనె 48
- అప్రహం 22 నీలుంబు గాగతి వగ యింపఁ బాదినరాటస తెల్ల రిం
 నెనుదిరి 23 లం 24 పొచ్చి 25 గను గీను లగుమను నుత్సాహవీర్త తలుఁగ 49
- అగి 26 27 ఎలంబు 28 య్యాన ట్ట వాఁగఁ బ్రవహించి నెనుకకుఁ దిరలునట్లు
 అ 29 రాక్షసవతి 30 నశుభవార్తిఁ దెలుపనేరక యంద్ర మాగలవిధమున 50
- అ 31 తదు 32 ర్ణవం 33 నంబును ము నింగియుం 34 టఁ జేవ్వలై నం 35 లుగమ
 నేమియుం చెప్పఁజాల రీలైన మన సేస ధిపతి యని యెట చెప్పట యని 51

సముద్రం దుష్కరిం బడువనిన్ నజిశున్ గాచె నామోదము

గాఁచ బ్రశంసచే గు వినదారు ని వంతన నంది నెమ్మదిన్

లుఁడు రామలక్ష్మణుల నిర్మలవీరులఁ జేరియుండె నా

వీరు బ్రహ్మస్తుఁ జంపుటది శేకుఁడెల్లి సభ క్తంబున్

52

శ్లోక

మఁ బ యోగొట్ట రాక్షసచమూపతి యైవప్రహస్తు నా కపి

ప్రమలు గు నీలుఁ జేపటిసవాహిని సాగరవేగమంది వ

చ్చి వెనుకకున్ దళాననునిచెంగటకున్ సకలాయుదాళితో

లల్లర! వచించు చెట్లనుచు నార్చినిగుంది వచించె వంతయున్

1

మరణము వంది నేలఁబడె మాన్యచమూపతి యుద్ధమందు దశన్

గరమును గ్రోధమూర్ఛితుఁడు గాంచి దళాననుఁ డంతి వంతతో

పరిసరమందు నున్న పరివారము రాక్షసయోధనాథులన్

సురపతిపై వ్యనాయకులఁ జూచి వచించినరీతి నిట్లనెన్

2

“రిప్టల మన మింక నెట్లు పై రింపరాద, ఇంద్రబలసూదనుం డయి యెండువాని

మనప్రహస్తుని పై వ్యసాలుని ప్రబలుని, సానుయాత్రు సంగోరుం జంపినారు

రిప్టవివాళన మొనరింపఁ బ్రేరేతుఁడను, జయము గాంచె నే నవిచారకృత్య

మాచరించి స్వయంగాగి నని యెవర్చి, కనుక ఎచ్చుతొలగిర్చును జొరఁగల

4

ఇప్పు నే నేఁగి యీణమున్ నెల్లకపులతోడ శ్రీరాము లక్ష్మణుతో వధింతు

సర్వమును నిర్దహించెద శిరచమునున, వనమునెల్లను గార్చిచ్చువలె రయమున”

5

అని పోకలరుఁ డగ్నివలె వందితేకాంతియునుండునై రయం

బున రథ మెక్కెఁ గాంతియుతో న్ దురగోత్తమశోభితంబునై

వినుకము నైనదాని వెనుకెట నె మ్రోఁగెను శంఖధరులున్

పణవము ఖాదివాద్యరవభాసురమయ్యెను తత్రుజేరమున్

6

వివన రిన్ గడుసంహారజ్వల కావంపంగ యోధాగ్రణున్

కనవయ్యెన్ తొడఁ గొట్టుకొన్నరవళుల్ క్రొర్యంబుతోఁ జేయునా

ధ్వనులున్ గల్గినయోధబృందములతోఁ బైతృధినాథుండు గొ

బ్బున నేఁగెన్ రణమాచరింప వినుచున్ బుక్కారవంబుల్ కిగున్

7

శైలవతానమో తలఁప శ్రేష్ఠముహంబుదిపంక్తియో యువన్
నీలశరీరముల్ వెయి నిర్భరిచావకగీప్తచేత్రురై
చాల మగంటిమిం గలనిశాచరపీఠులు చుట్టు నుండ నా
భీలదశాననుం డవుడు వెల్లెను భూతగణేశుపోలికన్

8

పురమును వెల్వడంగని ప్రభూతరయంబున రావణుండు చే
రి రణమహోగ్రభూమిని పరిందములన్ గవీరళోటిభీ
కరఘనసింధుఘోష వరగన్ జరియించుచు నాయుధంబులై
వరలంగఁ బాదపాదికము పొరువవంతుల గాంచె వత్తతీన్

9

కనుఁగొన రాముఁ డంత భుజగప్రభునుల్వకరుండు దైత్యునే
నను గరమున్ బ్రచండమయి నాడ మెసంగఁగ వచ్చుదాని ముం
దును వెనుకన్ రణోద్ధరులతోడఁ జెలంగఁడుదానిఁ బల్కె మి
త్రుని గని యవ్వీభీషణుని దోర్బలనయ్యుతు నుగ్రధన్యునిన్

10

“నానాచిత్రపతాకసంయుతమునై నానాధ్వజానీకమై
నానాఖ్యాతిహోయధప్రకరమై నానామహానాగసం
భానంబై యతిభీకరంబయినదైత్యువాతపై శ్యంబు మి
తా! నాకుం జెలువంగదే యెవరిగో ధైర్యాన్వితాపారమున్ ”

11

అన విని యావిభీషణుండు నంచితశక్రవరాక్రముండు రా
మునికిని జెల్పఁగాఁ దలఁచి ముఖ్యమహాసురసైన్యసంపదన్
వినుతవరాక్రమాదికము విశ్రుతిభంగిని బల్కె నిట్లులన్
మునుపె సమస్త నూత్న ననుమోదిముతోడ నెఱింగియుండుటన్

12

“అదిగా మహాత్మ! చూడు మతనిన్ రవిసన్నిభతామ్రవక్త్రునిన్
మదగజభౌంమై చెవులు మాటికి మాటి కదల్చి నేను పె
న్నదమున దానిస్కంధమున మండితుండై వసియించువాఁడెను
మ్ము దురమునన్ జలింపఁగ నఁబొనియకంపననామధేయుండో

13

అదిగదిగో రథస్థుఁ డతఁ డామృగ రాజమనోజ్ఞాకీతనుం
డెద కరిమందు నింద్రధనువంతిటిగొప్పధనుస్సు పూని పె
న్నదగఁగోలె నుగ్రముగ మాటికి మాటికి దీటుదంష్ట్రులన్
పాదలెడునింద్రుఁ త్తతఁడె పొందె వరంబులు పెక్కు బ్రహ్మాచే

14

చ కనుగొను మాతఁడె యవలఁ గార్చుకళాస్థుఁడునై రథంబునన్
వినుతినితాంతపీడుఁడయి వింధ్యమహేంద్రమహా స్తవర్చితా
గ్రనిభుఁడునై ప్రచండుఁడయి కార్చుక విట్టటు తిష్ఠువాఁడునై
ఘనవివృతాంగుఁడెంతో పృథుకాయుఁ డతం డతికాయుఁడొఁజుమీ 15

ఉ అవ్వలఁ బాడు మాతఁడె మహాత్మ్య! నవార్కిసమానతేజఁడై
యవ్వీధిఁ దామ్రచక్షుఁడయి యవ్వల నివ్వల గంటచప్పడుల్
నివ్వటిలంగఁజేయ గజని స్తులవాహన మాఖరభృనుల్
క్రొవ్వి యతం డొనర్చుఁ గనుఁగొమ్ము మహాదరుఁ డన్న వాఁ యో 16

ఉ కాంచనచిత్రఖండ మనఁ గ్రాలుమా యోత్తమ మెక్కి యెంతయున్
మించఁగ పాంధ్యమేఘగిరుదురకాంతిని దేహకాంతి యి
భ్యందితకాంతిపుంజముల నవ్వల నివ్వల నింపుప్రాసహ
స్తాందితుఁ డాతఁ డే యిగుఁ విశాచుఁడు వాఁ డతితీవ్రవేగుఁడౌ 17

ఉ చూడుము చూడు మానిశితశూలము క్రాలఁగ హస్తమందుఁ బె
న్నేడిమి వాఁడిమిం గలిగి వెల్లుచు నయ్యుది వజ్రవేగమున్
బోడిమి చాల్చుఁ గొండవలెఁ బొల్చును నవ్వమరాజ మెక్కి తా
దాడి యెనర్చు నీతిశిరదైత్యుఁడు వీరవర్యు! కీర్తితో 18

మ అదె జీమూతనికాకరూపి పృథులంబై సుందరంబై కడన్
బొడలున్ వక్షము పానిన్ నెగఁదీన్ భూరిధ్వజుఁబండు భీ
తిదనాగేంద్రుఁడు చేతిలో ధనువు సందీప్తంబుగా వింటినా
రిఁ దగన్ లాగుడు వీడునుండుఁ గుమరీ శ్రీరామ! కుంభం దగన్ 19

ఉ మేలుగ స్వర్ణవజ్రముల మేళనమంది నిజాంతిదీప్తమై
చాలి సదామమో యనఁగఁ జిక్కిని దాసరిఘన్ వహించి యా
భీలకృతుం డనం బరగి పెంపగురాక్షససైన్యకేతువౌ
లీల నికుంఠనాముండు బర్హిష్ఠుఁడు వాఁ డదె చూడు రాఘవా! 20

మ అదె చాపానికరాఘవేతనము లత్యంతంబు శోభిల్లుచు
న్నది యగ్నిప్రథిత్రవకాశమున నెన్నత్యలబుసుం గాంచియు
న్నది తల్ సృందనమందుఁ బాడు మిసురున్ రామా! యతంజేసుమా
విదితుండును సరాంతకుం డనఁగ నవ్వీరుండు వీరాగ్రజి! 21

- మ అపే నానావిధభూరహస్యములతో వ్యామోహిస్తానాగేంద్ర సిం
హావర్యోక్తముఖింతులన్ వెలయుభూతాభుత్ చెలంగంగఁ జ
ట్టు వివృత్రాక్షుల నొప్పువారఁడె ఘనుండున్ దైత్యరాజేంద్రుండున్
బవరంబందున దేవతాధిపతి నైవం జెండువీరేంద్రుండున్ 22
- చ అదె యదె ఇందుసన్నిభము నై చెలువారుచు భౌతమై కడున్
మృదులము సూక్ష్మ మగ్రమయి మేదురశోభను ఛత్ర మయ్యదే
విధితము స్వందనంబునను వీరవరేణ్యుడు రావణుండు పెం
పొదవును భూతసంయుతుఁడు నుగ్రశివుం డన నొప్పుచున్ గడుక్ 23
- చ అతులశీరీటి సంచలనమందు మహాన్నరకుండలంబు లం
చితగతి నొప్పునెమ్మొగము శ్రేష్ఠనగేంద్రము వింధ్యయింత యు
న్నరమగుభీమకాయము నవంతమహేంద్రయమాదిదేవతా
విరతిమదం బడంచినరవిప్రతిభాభుఁడు తావణుం డగున్ 24
- గీ అని విభీషణుఁ డాడినయట్టిపలుకు, లాలకించి కనుంగొని యసురపతిని
“ఏమిసీస్తీ మహాతేజ మెంతయొకడ !, రాక్షసేశ్వరుఁ డాదివాక్రభు వగురవి 25
- గీ అనఁగ దుష్ప్రేక్ష్యకాంతితో నలరువాఁడు, మహిత తేజస్సుమావృతమంజులగుణ
శోభితం బిది రూపంబు సుందరంబు, పుష్పముగ నిదె నేత్రనోచరము నాకు 26
- గీ దేవదానవవీరుల దివ్యతరువు, లింతశోభిలునే మాడ వెందునైన !
ఇగినిచుట్టును గలయోధు లెల్లరుఁ గన, మహితపర్యతసము లసమానబలులు 27
- గీ అందఱును దీప్తి సహితభుజోయుధులై యి,తండు చూడ మహాజనుఁ డుండు నతని
భీమవిక్రమ మెంతయు భానుమగుచు, దీప్తి గాంచుచు నున్న దుద్దీప్తితోడ 28
- గీ భూతపరివృతుఁ డీతండు భూరిభీక,రాంతకసమావదేహుఁడై యలరువాఁడు
మహితపాపాత్ముఁ డీతండు మామకివ, దృష్టిపథమునఁ బడవాఁ డెందుఁ బోవు ! 29
- గీ వరమపావనసీతావహరణసంభ, వామిత్రోధవహ్నిభయంకరబహు
కీలలన్ బంపి భస్మసాత్కృత మొనర్చు, ధీమాములోనని శ్రీరామచంద్రుఁ డవును. 30
- గీ వీర్యవంతుఁడు కొని చేత విల్లు చెంత, అనుచరుండయి లక్ష్మణుఁ డలరుచుండ
నుల్లిమికరంబునుం గొని యుండె సర్వి, సిదుఁ డయి రావణాసురయుద్ధమునకు, 31
- ఉ అంతట రావణాసురుండు నాత్మబలప్రముఖుఁడై జూచి “వి
క్రాంతిని హ్వరనోవురనికాయములన్ గృహపంక్తి నెల్ల ని
శ్చింత భయంబులేక కడు శీఘ్రముపన్ జని రక్షచేయుఁడి
యంతగ నింతమింది వను సిగ్గతిఁ జేరుట శ్రేయమానోగో! 32

- ఉ మీరును నేను నిందఱును మిక్కుటమావగి లంకి వెల్పడన్
 శూరులు వానరుక్ మిగులశూన్యపురంబును జొచ్చి సర్వమున్
 నేరిమిఁ బాడుచేయుదురు నిస్తులకోభగలట్టిలంక వి
 స్తార మనూయఁ గాంచి"యని చక్కగ నెల్లరిఁ బంపె లంకకున్ 83
- చ పరిజనులందఱున్ బురి నపాయమునుండి యుపాయవంతులై
 కరమును రక్షచేయఁగను గ్రక్కున నేగిరి వెనక కంఠటన్
 వరకపిసై నికాదుము నపారవినాక మొగర్చ రావణుం
 దురుజవ మొప్పుఁ జొచ్చె యుష్మ మొక్కటి యచ్చిని జొచ్చినట్లుగన్ 84
- చ కరము ప్రదీప్తచాప ముది క్రాళు గగంబున రాక్షసేంద్రుఁ డు
 ధ్దురుఁడయి సైన్యమున్ గలఁపఁ దొందరఁ బైఁబడఁ జూచి వానరే
 శ్వరుఁ డగువర్కపుత్రుఁ డొకతైలమహాగ్రము లాగి తెచ్చి భీ
 కరత నమర్కొనన్ మహిత కార్యకహస్తుని రావణాసురున్ 85
- చ అనువయవృక్షసానుయిత మోగిరిశృంగము దాని నేసె నా
 దనుజునిపైఁ గవీశుఁ డది దారి నె ముక్కలు ముక్కలొనలుల
 లవనిశితాస్త్రవర్షములు దానవనాదుఁ డొనర్చె నెంతయున్
 వినుతమహాపరాక్రమము విస్ఫుట మానటు లాక్షణంబునన్ 86
- ఉ త్తమసానువృక్షములు నుర్విఁ బ్రసిద్ధమునై నతద్గిరిం
 ద్రోత్రమశృంగ మాగతిని నుర్విఁ బడన్ శకలంబులై కడన్
 క్రొత్తశిలీముఖం బొకటి క్రూరభుజంగమచన్నిభంబుఁ దా
 నత్తరి నంతకాభమును నాసురనాథుఁడు తీసి వెంటనే 87
- చ అనిలసమానవేగమున నందితభంగిని విస్ఫులింగముల్
 పనుపడ నింద్రువద్రమివ వర్తిలుచున్ గడు వేగవంతై
 కవలువ వానరాధిపునిక్రం డడఁచెన్ దలచోసి రావణుం
 దనుపమభంగి వీడె శర మాక్షణమందె భయంకరంబుగన్ 88
- ఉ రావణబాహుముక్తము శరంబుది నత్వర్గి మామహేంద్రభీ
 తావహావక్రసూ యువగ న్నగమునన్ నిశితంబున చు సు
 గ్రీవునిఁ దాఁకెఁ దీవముగఁ గ్రీడగఁ క్రొంచమహాద్రిరాజు ము
 న్నేవిధి శ్రీగుహేరిత మహీయచక్తియుఁ దాఁకెనో యటుల్ 89

- చ పరమభయంకరం బయినబాణముతాఁకున నార్తుండై కడున్
కర ముడివోవ శక్తి యధికధ్వనిగా నొకటిక వైచి యు
ర్వరఁ బడి మూర్ఛవోయెఁ గపివర్యుడు చేష్టలుదక్కి చూచి యీ
సరణిని దైత్యు లెంతయును సంతసమందుచు నార్చి కంఠటన్ 40
- చ రయమున నాగవాహుఁడు ఎరాశ్రముఁ దొగవయంతు చాల వి
స్మయకరుఁడౌ సుదంష్ట్రుఁడు ప్రశ సనలుండును గొండలెత్తి పెం
చియు నిడకాయముల్ మిగుల శీఘ్రమె తాఁకిరి రాక్షసేశ్వరున్
ప్రియకపిరాజుఁడ క్తులును వీరరఘూత్తమభక్తియుక్తులున్ 41
- ఉ వారినికూడ రావణుఁ డవారణ నొంచెను స్వర్ణపుంఖగం
భీరశిలీముఖంబులను భీకరవృక్షశిలాసులన్ మహా
వీరులు వ నరుల్ పెఱప వెంటనె వానిని జేసి ధ్వంసమున్
క్రూరవిచిత్రబాణముల ఘోరముగాఁ బరగించి మిక్కిలిన్ 42
- చ కని త్రిదశాఽబాణచయఘాతములన్ తనువుల్ కృశింప వా
రును గడు మూర్ఛవంది రికఁ గ్రోధమునన్ శరవర్ష మారెఁ డం
డునఁ గురియింప వానరులు తోచక యేమియు మున్నియుండి రా
ఘనశరవర్ష పాతమునఁ గాయము గీయ మెఱుంగ జేమియున్ 43
- ఉ కొండఱు వధ్యమానులయి కొండఱు కూలి ధరాస్థలంబునన్
గొండఱు దేవురించుచును గొండఱులుల్ భయశల్మవిద్ధులై
కొండఱు చాల భీతిగని కొండఱు రావణసాయకార్తులై
యందఱు వానరుల్ శరణునంది స్మరించిరి రామచంద్రునిన్ 44
- ఉ అంత మహానుభావుఁడును నద్భుతధన్వల నగ్రగణ్యుఁడౌ
యెంతయు శోభిలంగను వహీనపరాశ్రముఁ డైనరాముఁ డా
వంఠియు సందియంబు గన కాకనీసైన్యముఁ బ్రోచుచింత దే
వాంతకరావణాంతకుఁడునై వెనుపొందెఁగ నేఁగఁజోవఁగన్ 45
- గీ అపుడు సత్యపరాశ్రముఁ డైనరాముఁ, గాంచి పరమార్థయుక్తయై గా వచించె
“రామ ! రావాదుర్మార్గు రయము నేనె, చంపఁగ ననుజ్ఞ యిమ్ము ని సంతయమ్ము” 46
- గీ అన్నలత్యుగ్రవాక్యంబు లాలకించి, యనియె రాముఁడు “అత్యుగ్రా! యరిగిరమ్ము
యుద్ధమున యత్నిపరుఁడవై యుండివలయు, నేల యన రావణుఁడు కాఁడు హీనబలుఁడు 47
- గీ రావణుండు మహావీర్యశాసకుండు, రణమునం దెందును మహావరాశ్రముండు
మూఁడులోకమ్ము లొకటియై కూడికూడ, వీనిధాటికి నిలువంగ లేనలేవు 48

- వాన్ ద్రములన్ గిరిపట్టణమును, తెలియనీకుము నిల్చిదముల నతినికి
సుషిల్లల వింట నీదురక్షణము పరమ, వాగదాకతఁ జేసికోఁజనును నీ, 49
- అన్య రాసువువాళ్ళంబు లాలకించి, కొని పరిష్కృత ములని నర్చనమొనర్చి
యాతిఁ గళివాదనమొనర్చి నంత నాహ, వమున కేఁగెను సౌమిత్రి పౌరుషమున 50
- వారణహస్త బాగులు ప్రవర్ధితగ్ ప్రమహోద్యతింబునై
దారుణభీమచాపమును చాల్చిచలయ్యెనుఁ దంతఁ గాంచె దు
ర్వామహాశక్తాఘ్రునున వానరులన్ బడఁగొట్టి వారిపై
నేరిమి బాణాలముల నించెరావణ లోకభీరుక్ 51
- అరవి సర్వము మానుమందుఁ డమిత తేజఁ, దాపురుక్ రావణసురు నస్త్రుచయము
పరుగుపరుగున నాతనిపజ్జ కేఁగి, దక్షిణభుజం గ న దెత్తి తత్క్షణంబు 52
- రావణాసురు భయపెట్టి చీవకుండు, పలికె నిల్లని “రావణా! భండమున
దెవదానవగంధర్వదివ్యయతి, రాక్షసభయంబు లేని వరంబుఁ గాంచి 53
- బ్రహ్మవలన నుంటివికాని వానరబల, భగ్నకౌముద వగుదవు, భయము నీకు
నగును వానరివరులచే వరయు మిదియె, పంచశాఖలదక్షిణబాహువరము 54
- దీనిచేతను గ్రూరి! నీలోవఁ గలుగు, జన్మఁ = నను మిక్కిలి శీఘ్రుఁడని
నీకీరీరము విడిచి యీనిమిషమందె”, యన్న రావ ఁ డనియెఁ గోపాధికఁడయి 55
- “ఊట్టరా! వానరా! నన్నుఁ గొంతులెక, స్థిరయశులమును గండువు తెలిసి నీడు
విక్రమము చేను బిమ్మట నిన్ను నొక్కఁ టణములో నాగన మొక్కరుఁ గఁగు బలమున” 56
- అన్న రావణునితో ననె మానుమ యిట్లు, “తఁచునముఁ దెచ్చుకొమ్ము సతివయు నక్ష
మత్ప్రహరమునన్ మున్ను మరణించె” న్నఁ గోపించి రావణుఁ డాక్షిణంబె 57
- వాస్తవమున మానుమతి నతివిశాల, వక్షయునిఁ గొట్టె భీకర భాగి దాన
సంచలనమందె మారుతి టిణము కదవ, సైన్యమును గాంచి తేజస్వి సస్మృతియై 58
- క్రోధముర రావణాసురుఁ గొట్టెఁ దనకు వాస్తవిక న నారూఢమైనగీతి
ధుని చలియింప భార్యోధరముభంగి, సంఘంఁచెను రాక్షసేశ్వరుండు రుంబ 59
- దీని సర్వముఁ గాంచినసాగులును, గుంభుల సిద్ధులు నసుగులు నిల్లె దెవ
తలును ఘోషం బొనర్చి దారుణులగ, కొంతసేపట కాతండు కొంత తేటి 60
- రావణుం డనె “ఓవానరా! కిరణులు, క్షామనీయులు నీబలపంపది 4 ఁ
రిప్రకడవే యెనఁగాని కీర్తింతు నిన్ను”, నన్న రావణుతో ననె మానుమ యిట్లు 61
- “నాకు నిర్భయి ది మిగుల లజ్జాకిరంబు, బ్రదికియున్నావు నీవు దెగ్బును తిని యిది
యేమియొక మింక నొకసారి యిమ్ము నీవు, మాస్తవలమాత మావయి నది సహించి 62

- గీ ఒక్కపిడికిటిదెబ్బతో నొప్పుగ యమ, నదనకున కంపుడు నటచ్చుఁ జాలఁ నోప
మంది రావణుఁ డగుతరతాక్షుఁ డగుచు, దక్షిణకిరప్రమ ప్తి నుద్ధరిం గొట్టె 63
- హనుమవత్స్థలంబున నలఁడు దాని సంచలనమంది పడియె మూర్ఛిను మనిగి
విహ్వలత నట్లు పడినట్టి వీరవర్యు, హనుమ విడిచి వేగంబుగఁ జనియె నసుర 64
- గీ విదవ నేరె దశగ్రీవభీటుబలుఁడు, నీలుపయికిని బన్నగనభుఁ గుచును
శత్రుమర్మభేదనమహాచతురుఁ డగుచు, కాంతిఁ గ్రక్కెనుతరము మ్రముగి ఎడిచి 65
- గీ కపిచమగాపతి నీలుండు కడుబలమున కొక్కచేతను విలుచుచు నుగ్రములగు
శరవరంబుల నొకచెతి శైలశిఖర, మొకటి రావణుపై చేసె నుగ్రభంగి 66
- క ఇంతలో లేచి హనుమంతుఁ డెల్ల కడిల, రిపునితోసము గాలించి యపుడు కాంచి
నీలునోఁ గగురావణున్ మిగుల రోష, మంది యిట్లనె కని "రావణాసుర! యిటు 67
- గీ వాటిపాతిచే మొదలుచు దిలపించివుఁ, దలపడెగ రాదు యుద్ధంబు ధర్మముగుట
బ్రతికిపోతిని నీ"వని పనికి యుండె, రావణుండును సప్తనారాచములను 68
- గీ నీలుఁ చేపినశిఖరమ్మ నేర్పునఁ గను, కకలము లొనర్పఁ బడె నవి మ్రోస్థలి గని
కపిచమోపతి నీలుండు కవలి కాల, వహ్ని స్వాలులు పఱపెగుభంగి మిగుల 69
- గీ అశ్వకర్ణచూత దిక్ మైనగాద పములఁ బుష్పితములఁ జెచ్చి వైచె రావ
కాసురునిజ్ఞాన నాతింబు నవి రియమున, ఛెద మొనరించి వైచె నిశితశరములు 70
- గీ కురిసె శరవర్ష మున్ గను ఘోరముగను, పాపకాష్ఠిజుఁ డగునీలుపయి నతంగు
నంబుదంబులు క్రమ్మిన యచలముట్లు, సుకుచేయక వానిని క్షిణములోన 71
- గీ ప్రాస్వ మొనరించుకొని స్వీయ మైనదేహ, మసురవాదనికేతనమందు వ్రాతె
ర వణుండు చూచి వాని శరంబులేయ, నతనిలక్ష్యమునకఁ గప్పి యటునిటు నట 72
- గీ తిరుగుచున్ సింహారవములు పరిగఁజేసి, కేతనాగ్రమునన్ వింటికిక్ గడుఁ గొవ
గారనిగిరిటవుఁగొన నదృశ్యముగ, సంచరించెను నిర్భీతి కర్మమునను 73
- గీ నీలుఁ కిట్టులు నాట్యంబు నెఱపుచుండ, నదృశ్యం బదృశ్యం బగి యగసి రతి
రామలక్ష్మణమూర్తుల, రియమున నిది, గాంచి రావణుఁడన్ శ్రోధకలితుఁ డయ్యె 74
- గీ నీలలాఘవవిస్మిరాస్వీరుఁ డయ్యె, దీప్త మాగ్నేయనామకదిష్టశిరము
వింట సంధించె రాక్షసవిభుఁ కవులు, నీలలాఘవవిస్మిరన్ విభ్రమయును 75
- గీ రావణుని గాంచి చేసె రారావముకడు, దాన నేమొనరించటో దా నెఱుంగక
రావ ఎడు కొంతసేపు శరంబుఁ దొడిగి, కేతనాగ్రమునందున్నయీతిని గని 76
- గీ "నానరావలకాలాఘవంబు లిద్వి, నాకడనామాయచేతువా నన్ను మూర్ఛి
కాచుకొమ్మరి నిన్ను రక్షణము నీవు, చేరికొమ్మరి యది నీకుఁ జేతనై న 77

- చ చూపితివి నీవు నీవెక్కురూపములను, నిన్నుఁ గాపాడ లే వచ్చి నీచ! నీవు
చాలుదేని కాపాడునో ఎమ్మగన్త్రు, భూతముననుండి నిొప్పని కవలి మిగుల 78
- గీ రావణుఁడు పల్కి విడిచె నత్తమును మంత్ర, యుక్తముగ వచ్చి యది తాకె నున్నతభుజు
నీలువక్షము దానికి నిలువలేక, కేతనాగ్రమునుండి తాఁ గ్రిందఁబడియె 79
- గీ అత్మశేజంబుచేతను సతనితండ్రి, అగ్నిదయచేత భూమిపై నటు పడినను
ప్రాణములుమాత్ర మాతనిఁ బాయవయ్యె, నీలుఁ డట్లు విసంజ్ఞుడై నేలఁబడఁగ 80
- గీ అమితయుద్ధోత్సుకుండునై యసురవిభుఁడు, మేఘనాదంబు నొసరించుమేలిరథముఁ
ద్రోలఁ జేసె లక్ష్మణుపైకి లీల నంత, నారి మ్రోగించె భువి చలవంబు నంద 81
- చ భనువర మప్రమేయ మగుదారుణశక్తి గలట్టిదాని నా
దనుజవరుండు మ్రోయఁగ ముదంబునఁ జేయుచుఁ ద్రివృచున్ రియం
బునఁ జనుచుండ లక్ష్మణుఁడ భూరిబలుండు వచించె నిట్లు “లో
దనుజపతీ! కపిశ్వరులఁ దాఁకకరా ప్రతియోధుఁడన్ దగన్” 82
- చ అనుచును ఘోరమానటలు జ్ఞానినదంబు నతం డొనర్ప నా
నినదము దిక్కులన్ నినుప నేర్చున లక్ష్మణుఁడున్నచోటి కా
దనుజవిభుండు చేరి కడుదర్ప మెసంగఁగఁ బల్కె నిట్లుగాఁ
గవలి “మదియ దృష్టిఁ బడఁగాఁగనినాఁడవు నీవు రాఘవా! 83
- ఉ అంతకుమందిరంబునకు సర్వధికాతిథిగాఁగఁ బంపుడన్
వంతగ నీవు బోగలవు వెంట నె యోవిపరీతబుద్ధి! నా
యంతఃపాని మార్కొనినయాక్షణమే నినుఁ బంపఁజాలుదు
ద్ధాంతమదీయబాణతతి తప్పక మృత్యుగృహంబుఁ జేరఁగన్” 84
- మ అని గర్జించుచు మిక్కిలిన్ సేతము లొనాదంబులన్ దీటుచున్
గినుకన్ బైఁ జనుడెంచురాహునికిన్ వీరుండు సౌమిత్రి ప
ల్కెను రవ్వంతయు విస్మయంబుఁగనకే “కీర్త్యున్నతుల్ లోకమం
దున గర్జింపఁ నీవలెన్ కమలివిన్ ధూత్తుండువో నీవలెన్ 85
- చ ఎఱుగుదు రాక్షసేంద్ర! కడుపీనగుణ! భవదీయవీర్య మే
నెఱుఁగుదు నీబలంబు మఱి యెంతయు నీదుపరాక్రమంబు నే
నెఱుఁగుదు బాగుగా నిపుడె యియ్యెడకున్ శరచాపపాణిన్
యెఱిఁగియె వచ్చినాను ముగియించుము వ్యర్థవికల్పపంబులన్” 86

చ అన విని రావణుం డతిరయంబునఁ గ్రోధమునన్ మహాశిరం
బును మఱి పుంఖసంయుత మపూర్వమున శరశస్త్రంబు నా
తనిపయి నేసె దీవ్రముగఁ దత్తణి మూలఁ నుర్వి పుంఖచి
త్రనిశితబాణముల్ బఱపి దారిన్ వాని నొనర్చె ముక్కలన్ 97

చ కనఁగ నికృత్యభోగభుజగంబులరీతి నికృతమైపడన్
దనుదగుబాణముల్ ధరను దైత్యులరేణుఁడు క్రోధమూర్తియై
సునిశితబాణజాలముల నుండరలత్కణు నేసె నాతఁడన్
దినపయి నలు రాన్ శరవిశాసముఁ గాంచి కలంగ కేఱియున్ 98

చ ఘోరములు వర్ణచంద్రములు ఊభిలఁజేసెడికర్ణి భల్లముల్
శరముల దారిలోన శరలాఘవ ముప్పుగ ముక్క-ముక్కలై
ధరణిఁ బడంగఁ జేయఁగ నై త్యవిభయం డతివిస్మయంబునన్
వరశరజాలముల్ బఱపె వాఁడివి తద్రతి పటె వానికిన్ 99

చ రిపుశరఖండంబు నొనరించుచు నిల్లు శితాగ్రబాణముల్
విపులమహేంద్రవజ్రనిభవేగసమేతము లై నవాని న
శ్లాపిడుగులో యునం జని వడిక్ రిపుభద్రుడై మైవవానిన
గ్నిచగిదిఁ గాంతి గ్రక్క-నవి నేర్పున లక్ష్మణుఁ డేసె శత్రుపై 90

ఉ దారిన్ ఖండఖండములు తా నొనరించెను వాని రావణుం
డారయఁ గాలవహ్నిగతి నత్యధిష్ఠింపజైవదాని నిం
చ రఁగ బ్రహ్మ మున్ను వరమై తగ నిచ్చినదాని నొక్క గం
భిరశరంబు లక్ష్మణుని పెన్నుదుటన్ దగులంగ వైచివన్ 91

చ అది తగులంగ భీకరశరాన్ని లక్ష్మణుఁ డంది మూర్ఛఁ జే
తిది తనవిల్లు జాతి నెటొ తెల్పిని గాంచి రయంబు లేచి తా
నది ప్రాచీనకొంచు రయమారఁగ బాణమునేసి శత్రుచే
తిది ధనువున్ విఖండితముఁ దీవ్రముగా నొనరించె ధీరుడై 92

చ అతఁడు నికృత్యచాలఁ డిగులంతనె లక్ష్మణుఁ డేసె బాణముల్
శరములు మూఁడు తాఁకి యివి శిఖ్రుముగా నటరాక్షసేశు మూ
ర్ఛికు నొనరించె నాతఁ డతిశీఘ్రమై కాంచి స్పృశిన్ శరాళిఁ బీ
డితఁడు విభిన్నచాపుఁడు కృతీన్ గడురక్తచయార్ద్రచేహుడై 93

- గీ ఆవులు తేజస్వి యైనయూపివరుండు పరమానుమంతుఁడై యావీరిలక్ష్య
శాస్త్రజ్ఞులముఖిగామునంతికమున దెప్పెట్లెను మహిమంఠి పీయతిము 106
- గీ మందిహృదయంబు గలవాఁడు మహితభక్తుఁడగుట హనుమంతునకి లభువయ్యె ఎగుల
లక్షణశరీర మధికలక్ష్యమై ధైర్యమున ఎన కకంబు మై కిరంబు 107
- గీ బ్రహ్మవరశక్తి లక్ష్మణుఁ బాసి యవును, రావణరథంబువయి సత్వరంబు చేరె,
శత్రునూదనలక్షణశౌర్యవంతుఁ, ఉయ్యెను విశిల్పిఁ డామూర్పు నంతిఁ దేటి 108
- గీ తాను విష్ణువ్రభాగమై నగుటయును, విష్ణునే పరబ్రహ్మమై నెలయుటయును
పృథ్వీపాదవలన ప్రాప్తముగను, గాంచి యుండి లేచియు మాయఁ గన స్వయంబు 109
- గీ పరిమళేబస్త్వ యైనరావణుఁడకూడ, యుద్ధమందునఁ దెలివంది సిద్ధమగుచు
మరల యుద్ధంబునకుఁ గొనె మహితధనువు, శరవరింబులు వగుచును శౌర్యధనుఁడు 110
- గీ కని నిశాతిలవీరము ఘనరిపుట, భీత మగునైన్యమిన్ మహావీరుఁ డగుట
లానుఁ గంత యుద్ధేతె రణమొనర్చ, రావణాసురుతో వాని రయియు చేరి 111
- గీ పలికె హనుమంతుఁ డామభిద్రుతోడ, “రాను! నాభుజంబుల నెక్కి రణమొనర్చు
రిచమునంగ న్న దానరావణోడ” నన్న రాముండు తా నెక్కి నలనిభుజము 112
- గీ ఎట్లుజేపుండు గుణవతినిపునె, తా నధిష్ఠించి ప్లు పిదప రిభిమున
నున్న రావణు నిట్టించి ఉద్యోత యుధుం డగుచు నేగె రామచంద్రుండు పయికి 113
- గీ క్రుద్ధుఁ డగుచిష్టపు మను వైరోచనువయి, కడరునట్లు రావణువయి శడరి వేగ
వజ్రనిప్పేషవిస్తవభరితముగను, వింటినారిని మ్రోగించె వీరవరుఁడు 114
- గీ పరమగంభీరముగ రామభద్రుఁ డనియె, రావణునితోడ “నిలునిలు రాత్ సేంద్ర !
ఇంతయపకృతి గావించి యింకి నిపు, పడయఁగలవు విముక్తి యెఱ్ఱంగి నచట ! 115
- మ చని వైవస్వతభాస్కరేంద్రయములన్ శర్వున్ మహావహ్నిచే
పుని బ్రహ్మన్ శరణంబు చొచ్చినను నోమూర్ఖా! దిశాంతంబులన్
గని దాఁగంగనినన్ మదీయశరసంఘాతంబుఁ దప్పించుకోఁ
గనలే విక సిరంబు నీకు మృతి మోక్షంబాను నీతీవికిన్ 116
- ఉ ఎవ్వని నిపు శక్తిఁ గొని యింతిటు గున్ ప్రహరించి ముంచుటన్
గ్రూర్వినవ డివో యితఁడె ఘోరముగా నగు మృత్యు వోరి నీ
కివ్వసుధాస్థలిన్ గలుగు నెల్లరిదైత్యులకున్ త్వదీయపున్
మవ్యపు పుత్రిమిత్రిపాలమండలికిన్ రణరంగిమందునన్ 117

- చ ఆకల యుక్తుఁడైనాఁగలములచే నట్లాజనస్థానమం
దశిఁబ్రాహ్మణులతోఁగఁచుచునలలదై త్యాగ మహాశివో
దత్తశత్రుప్రకరంబు దాల్చినమహాదైత్యాగి నొక్కఁమృగీన్
శ్రీకృష్ణఁ నూర్చినవీరుఁడాఁగి శత్రుఁ శ్రీఘంబ విచ్చేసెఁ దాన్ ” 118
- అన్నరామునివాక్యంబు లాలకించి, యరిని వహియించి యున్నయయ్యాంజనేయుఁ
గాంచి శ్రీధంబుతో మహాకవితోఁబ్రయ, మఱి మహాబలుఁ దీర్ణహూమార్గముల 119
మహాతకాలానలఁబోవహునములను, రావణుఁడు కొట్టె నామహాబలమునందు
స్వయంబుగ నితాంత తేజస్వి వాయుసుతుఁడం, మఱియుఁ దేజస్వి యయ్యెఁ దన్మార్గముల
రామచంద్రుండు నత్యంతంబు తేజః, డరసి దైత్యకృత్రివణ నాంజనేయుఁ
బ్లవగి నొక్కఁడు గలఁ గ్రోధవశుఁడగుచును సన్నిధికి నేగి యారాక్షిసప్రభునికి 121
- చ సరగున బాణలముల స్వర్ణమయూఖమనోజ్ఞ పుంఖసం
భరితములన్ రథంబు మఱి వారువముల్ రథచక్రిముల్ భయం
కరరథసారథిన్ ధ్వజనికాయము ఛత్రిము శూలఖడ్గముల్
ధరఁ బడ ముక్కఁముక్కలుగఁ దా నొనరించె నయంకరంబుగన్ 122
- చ పజపుచు వజ్రతుల్యముల బాణములన్ గడు నిందిత్రుపై
వరరమురాముఁ డారిపుని వక్షము తాఁకఁగఁ దీవభంగి నా
సురవరుఁ డింద్రుఁ డేగిది ట్తోభము నందఁగఁజేసె మేరువన్
గిరివరమున్ శ్రీలింగు లనకేలిమహాన్నతవజ్రధా చే 123
- చ తలఁప గ వజ్రపాతమునఁ దత్సదృశాశనిఘోఠ తమే
కలిగినఁగాని లేకమును గాంవఁడొ నంచలనం బెంచు 124
ద్విలయుతిరావహాసురుఁడు బాధగ నన్ గడువీడె బాపమున్
జలనమునంచె రామశరజాలమహాభిమాతిన్ రయంబునన్
- ఉ ఆతఁడు విహ్వలత్వమును నాగితి నడుటఁ జూచి రాముండున్
జేత నవార్ధచంద్రశరశేఖరమున్ గొని యేసి రావణ
ఖ్యాతకీరీటమున్ రవినిభాశసముజ్వలమున్ ధరిం బడవ
బ్రితి నొనర్చె నయ్యుదియుఁ బెక్కులు ముక్కలు గాఁగ నెంతయున్. 125
- ఉ శాంతియున్నయగ్నిగతిఁ జక్కనికాంతిని గోలుపోయి పెన్
ఁంతను మున్దుసూర్యునటు శ్రీఘగత్రశ్రియుండై కరీట వు
త్పంతము కృత్తమై విషమహానలదంష్ట్రలు లాగివైవఁగా
నెంతయు భేదమంబు భుజగేంద్రమురీతిని నున్నరావణున్ 126

ఉ శాంతిలియున్న యగ్నిగతిఁ జక్కఁగఁగిని గోలుపోయి పెన్
జంతను మునుపూర్వమును తీర్పుగఁగియుండై కిరీట ము
త్యంతము కృత్యమై విషమహానలదంప్రలు లాగివైవఁగా
నంతయు దెదమందు భుజగేంద్రమురీతిని నున్న రావణున్

126

చ కని రమారాముఁ డిట్లనియెఁ “గావర మంది యనేక పాపముల్
మును పోనరించినావు రణముం గొనితెచ్చి మగియవీరులన్
గనఁగ నొనర్చినావు మృతి కాంచతి వీవు శ్రమంబు కానఁ బం
పను నినుఁ జంపఁగల్గియును బాపమతీ ! తయగన్గి నీపయిన్

127

చ అనుమతి నిచ్చినాను జననూ పురికిన్ రయ మొనికాచరా !
అనియెన నంతయున్ శ్రమము నందినవాడవు విశ్రమించి స్వం
దనమున భంగివై మరలఁ దప్పక రమ్ము రణార్థ మెల్ల ము
ద్ధి నభిభవనరమన్ దెలియఁగార్చు తెల్లము గాఁగ రావణా !”

128

మ హతదర్పంబు హతప్రహర్షుఁ డగ్గరిం దెన్ విముక్తిన్ గృహ
ర్హితఁ జూడన్ రఘురామఁ డె యను గోదండంబు భిన్నంబుగా
హత గాతాశ్వికరాద్ధితాత్మకడయి దైన్యంబంది యారావణుం
డతికృత్యాత్మకీరీటుండై చనియె లక్ష్మీసుందరై యింటికిన్

129

ఉ దానవదేవశత్రుఁ డతిదర్పవహోలవంతుఁ డేగఁడు
ర్మాని గడంచి చాల నవమానము లంకకు నాటికిన్ రయం
బూని, మహాహవాగ్రమున నుర్విఁ బడన్ సహశల్యుండై నయ
వ్యానిని లక్ష్మణున్ గను పు శూరవిశల్యు నొనర్చె రాముడున్

130

చ త్రిదశమహేంద్రశత్రు విటు తీవ్రపరాజయ మంది యేగన
మృదమహితార్థిఁ డేరె నతిమౌనసరాసురభూతజాలమున్
విదిశదిశల్ సమస్తమును విశ్రుతనాగరహానిసంఘముల్
మదుల మహర్షులున్ దివిని మాన్యభువిం గలవార తెల్లరున్

131

౬౦

రామబాణభయార్ధిత రావణుండు, భగ్నదర్పండు మిక్కిలివ్యధితుఁ డగుచుఁ
బురము లంకఁ బ్రవేశించె, భూరిగజము సింహపాతముచేతను జలువరాజు

1

గీ పన్నగేంద్రునిచేతను బహువిధములఁ, బీడ నందెడుభంగిని జడనంది
రాముచేతను మిక్కిలి రావణుండు, పరమభూరావమానంబు పాలగుచును

2

1. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 2. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 8
3. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 4. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 4
5. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 6. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 5
7. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 8. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 6
9. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 10. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 7
11. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 12. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 8
13. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 14. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 9
15. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 16. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 10
17. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు
 18. అంతఃకర్మములు, బహువిధములైనవి, సర్వములు 11

8. అటువలెను సేవపాపపుష్ప ముడిగలగు, పరిరాజివ బృహద్రాజులను
నిద్రాసుఖమును మఱిగినట్లుద్రుష్టంబులందు వానిని మారు లేవుండు త్వంగ 18
9. నేను రాజులచేతిలో నట్టికొని, గాఢాంబుగ నడుగొందులు లేవ
నా నా యు కల్గిమ శ్రీరంబుల, దంపరలుండెదల గుం యేమియులు 19
10. ఇట్టికొనిన నాని హింసలు, నాయు మది చేయకన్నచో త్వంగుగ
నన్నరావలె బుచ్చే నాయుగదు, పరిపరలభాంబులై కేగిపడుచుం జనిరి 20
11. పంథికిల్లని మంటికి, వాడంబులై, కంసతోలబోజుమహాలింప
గంధమాల్గుమహాభక్తిగలిగులులను, వానిని కొనింగి మేల్కొన్నయాక్షణమున 21
12. ఆతఁడున్నమహాగుహ యున్నిదెల, యోజనాయుతిమై యుండె నొప్పుచుండె
సర్వగంధప్రవాహిని పర్వమగుచు భ్రూముల కెంతయో యధిప్రకాశి 22
13. అతనికాన్వసవ యువు లలితయగుగ, బయటకని నెట్టుచుం నెవ్వారిచైన
నెట్టులో వెరుగునాఁ జొచ్చి దెలిపివోకి, నిలువగలగిరి తమదగుబలము చూపి 23
14. రిమ్మమై స్పర్శకుట్టిమరింజితములు, యెప్పుగుహఁ జొచ్చి కనుకొనవోపి రంత
నైరుతవ్యాఘ్రం గుంభకర్తప్రథిని, భీమధర్మను నిద్రలో వెలయువాని 24
15. ఎకలనిద్రాపకారదర్శనుని ఘోర, పర్వతాకారు రాక్షసుగ పదపతి కడు
లేవఁజొచ్చి ననఁడును వడదెచ్చి, ఉద్భవోమాంచితననుండు నుగ్ధకుండు 25
16. బుసబుసలు కొట్టుత్రాచుఁబామో యనంగ, నిశ్చయించు నతండు తన్నిద్రలోన
భీమరాహుటంగులు భీకరిమగు, ఎకటరాతాళగ్రహవలెఁ బరిగురవోరు 26
17. కేయలిమిచినె సర్వాంగసముదయంబు, నుంచి మేగొరుధిరగంధంబుచయండయ
కాంచనాంగదనగ్రాంగకలితుఁ డుండు, నాటి లేనిమేటి కిగిటనయ్యుతుండయ 27
18. అంబు నచ్చటఁ బంథికిల్లం గళంబు, నతనియెదుట మహామాంసనితి మెరు
పర్వగింబరయెత్తుగాఁ బదిలపఱచి, రితులమృగమహిషరాహతలుది కను 28
19. అన్నరాసులు పోనినా రటనతనికి, రక్తభాంబుల మద్యపురకములుగల
కుంభ లేన్నియో యచ్చటఁ గూర్చుండగనిరి, వరుసగా లేచి త్రావంగ వాఁడు ప్రీతి 29
20. త్రిదిశకేత్రువు మిగుల నిద్రలెడుకుంభ, కర్ణనగర జందన మింది కడు గుమగుమ
లాగుపూదండలను వైచి యార తిచ్చి, ధూపము లొసంగి కావించి స్తోత్రములను 30
21. జలదములరీతి మ్రోగఁగకుశంభమును, వాద్యముల మ్రోగఁజేసి రవం బొనర్చి
రెంతయో రాక్షసులు కాని సురామైన, మేల్కొనఁడు కుంభకర్ణుఁ డమేయనిద్ర 31
22. రిణగూర్ధ్వని మిక్కిలిరాసు లొనరించినను లేవకునికిఁ గోపించి వారు
అొడలు చఱచియుఁ జేసి యుద్ధరంపంబు, కదసి రిటునడు లేమైన గవలండయ్యె 32

- ౬ కిం చిన్మయము చెప్పెనుల్ ఎణవప్రశాద ము
 ౭ కి ముసెప్పి ద్వేషము కృతీముక్ ఘనసింహనాద మెం
 తో కిలియం వాక్తముయి తోడనె దిక్కుల మ్రోసె భీతిమై
 లై వెలరంగిఁ గ్రింది ని వచ్చుచుఁ బడిలు హిలె నేలపై 83
- ౮ ఎంత, సమృహాధ్వనుల నిట్టుకొచ్చితఁగాని వార లా
 వంతయుఁ గుంభకర్థుఁ డటు లాఘవనిద్రను కాయకున్న వా
 రింతట నివృకమ్ములను నట్టులె శోకలిబండలన్ గడున్
 పంతుసునన్ గదావరిని బాదిరి మిక్కిలి కుంభకర్ణునిన్ 84
- ౯ గిరివృంగంబుల వృక్షంబుల సమమీతులై రాక్షసుల్
 మచి తోకర్చుచు చుట్టూలముల నేమాడ్కిన్ బ్రయోగించి ఛ
 రభంగిన్ గను మోడఁగొందినను నాక్రవ్యాదు మేల్కొల్పఁగఁ
 దర మూవంతయుఁ గాక విహ్వలక నందంఁగాంచి రత్నంఁమున్ 95
- ౧ కరియ బలవంతు లైనరాక్షసులు కూడ, దైత్యనిక్కాసభయడవారైకంప
 ంకులై నిల్వఁజాలకై రితినిముందు, ఏమి లేవఁగవోవుదు రింక నతని 96
- ౧౧ దైత్యు లంటఁ బడినదైత్యభటులు, ప్రక్క నొక్కిటిగా నిల్చి బహుశృదంగ
 ంకపరిరవంబులు బాధకంఠ, కుంభరవములు చేసిరి ఘోరభంగి 97
- ౧౨ కిడు భయదులుఁజంజనాకారు లగుచు, కలయతులు రాక్షసుల్ చేసి బహునీధిప్ర
 గుత్తిములు మేలుకొలుపలేరై రతనిని, ఆవుడు గురుతిర దారుణయత్నములను 98
- ౧౩ చేయఁదలంచి రాక్షసులు విశేషముగను, ఉష్ణనాగఖరాశ్వమృ లొక్కమొగిని
 ద్రోలి రాతనిపైకిని ద్రొక్కఁజేయు, దండకశల సంకుశముల దనుజుఁ గొట్టి 99
- ౧౪ కంఠపరీమృదింఁగాదికెల్లము నను బరగఁజేసిరి ముసలముద్గరవిశిక్షిని
 కలకావ్యకటంకరిజాలమ లను, నతనిజేవాము మర్దించి రతులగతుల 40
- ౧౫ అనుహాధ్వని చెలరేగి యన్నిదిశల, ముంచె లంకను బర్వతమ్ములను పనులఁ
 జేరి ప్రతిరవ మొసఁగెను దారుణముగ, నైక రాక్షసపతి లేవఁడయ్యె నిద్ర 41
- ౧౬ ఒక్కసారిగ బేరులఁ బెక్కువేల, స్వర్గ సందంబులను గొట్టి పకంభవిని
 డివిని నింపిరి ధ్వనులను దితిఁ లైవఁ, గుంభకర్ణుండు నిద్రనే కూరి యుండ 42
- ౧౭ శావనశుంకాట నతనిపైఁ గోసమునను, విక్రమము సర్వమును జూపి వివిధగతుల
 నతని మోదిరి కొంచెలు వితతభేరు లను రవించిరి కొండలు ఘనరవముల 43
- ౧౮ కొండ అొనరించి రింకిను గొండ జతని, జట్టు లాగిరి చెవులను బిట్టు కొఱికి
 రితులన్ గొందె తాము నతిశయముగ, జలము పోసిరి చెవులలోఁ గలకములను 44

- గీ ఐవఁగాని మహానిద్రయందు మునిఁగి, కుంభకర్ణం జొరంత మేల్కొనఁడు ఎవఁ
గూటముద్గరపాణులై కొంతమంది, వక్షమున దేహమునఁ గొట్టఁ బ్రబలముగనా 45
- గీ రజ్జబంధనబద్ధఘోరప్రసిద్ధ, బహుశతఘ్నుల నొడలిపై బహువిధములఁ
గొట్టినను లేవఁడయ్యె నాకుంభకర్ణుఁ, డపుడు రాక్షసు లొక్కసహస్రసంఖ్య 46
- గీ ఏళ్ళును దీనికొనివచ్చి యతనిపై ని, ద్రొక్కఁజేసిరి మిక్కిలి క్రూరుగతుల
నపుడు మేల్కొంచె నారాక్షిపాధిపుండు, చీమిలో దోమలో మోదఁ జేరిన వని 47
- మ గిరిశృంగంబుల వృక్షపంక్తులను బెక్కింటిన్ బడన్వై చినన్
గురుశిబ్దంబులఁ జేసన్ లవము మేల్కొనట్టిదై త్రేంద్రుఁ డా
కరిబృందంబులత్రొక్కుడుల్ పడుట మేల్కొంచెన్ రయం బాటఁ డా
గిరిని బోలుశరీరమున్ విఱచి సంజ్ఞేపంబుగా నంతటన్ 48
- చ కరమున్ తుద్యయప్రీతాత్ముఁ డగుచున్ గంపించి యాపివృక్షున్
బరగింజేయుచు నాపులింతలను నిర్భాగ్యుండు వాఁ డంత భీ
కరనాగాంచితభోగముగృగిరిశృంగభ్రాతృబాహుద్వయం
బరుదారన్ గడుఁ జ చి నోరు తెఱచెన్ వ్యక్తం బగా వక్త్రమున్ 49
- గీ బడబముఖ మనఁ బాతాళభాసురగుహ, యనఁగ శ్రీమేరుశృంగగ్రమందు నుదిత
భానుబింబంబా యనఁగ వాపగిది నున్న, ముఖమునం దాపులింతలు మునుకొనంగ 50
- గీ దీర్ఘనిశ్వాసపవనముల్ దీప్తములయి, వెలువడియెఁ గొండనుండి గాలులవిధమున,
మేలుకొనినంత నరినియ మేయతీసువు, వృష్టి గురిసి బలాకముల్ వృతను లగుచు 51
- గీ పరగుమేఘంబు రీతిని భాసితఁ గడు, నతినిశేత్రింబు లంతట నగ్నియుల్లు
గీధితములై మెఱుంగులఁ దెగవిడుచుచు, గ్రవాయుగంబుగతిన్ దోచెఁ గనుఁగొనంగ 52
- గీ చూపి రతనికి భక్త్యరాసుల నసురులు, బహుళ సహిషణ్యరాహోదారివ ల్లమును
తినియె వాని మహాబలదీధితుండు, త్రాగె నత్తురుల్ దాహంబు వీగుకొఱకు 53
- గీ విదప నతఁడు మేదఃకుంభవితతిగోడ, మద్యభాండంబులన్ గ్రోలె మహితత్వప్రీ
తిలుకుదాఁక సంశృప్తిని గన్నవీడ, దిగఱకుఁ జీరి నిల్చిరి దైత్యు లంత 54
- గీ నిద్రఁ గలుషీకృతంబులై నెగడుకనులు, కొంత విచ్చి కనుంగొని చెంతను గల
రాక్షసులఁ దన్ను లేపు కారణ మదేమి, యనుచు విస్మయమున వారి నడిగె నిట్లు. 55
- గీ “నన్ను బలవంతముగ లేపఁగన్నకతము, తెలుపుఁడి రాజు జ్ఞేమంబుఁ దెలుపుఁడు భయ
మేమియును లేడుకద లేక యితరు లెవరు, ప్రబలభయమును గొలువంగ వచ్చినారు ! 56
- గీ పరమభయ మేనొ రాజుడైఁ బడినఁగాని, నన్ను లేపరుగద ! తత్త్వ జంబు నేను
భయము నెడఁబాపువాడను భద్ర మొఁగి, ఇంద్రు నెన్ని జయించెద నవ్వలై న 57

- ౧ అల్పకారణమునను నాయన్న నన్ను, లేవలూనఁడు చెప్పఁడి లేవఁ గతము
సత్యముగ" నన్న సంత రాక్షసులు మ్రొక్కి, బలికె నిట్లుచూపాడుండు ప్రస్తుటముగ 58
- గీ భయము కల్గదు దేవతావరులవలన, భయము కలిగెను మానవవరులవలన
నిపుడు కలిగినభయముతో నెంతమాత్ర, తుల్యమది కాదు దేవదైత్యులభయంబు 59
- గీ పర్వతాకారవానరవరులు లంకఁ, జాటుముట్టిరి శ్రీరామసూరవరుఁడు
తాను సీతావహరణసంతపుఁ డగుట, నమితభయకారకుం డయ్యె నసురుల కిట 60
- గీ వానరుం డొక్కరుఁడె మున్ను వచ్చి పురము, సర్వమును దగ్ధమొనరింపఁ జాలె మఱియు
సానుచును సకంబరు శౌర్యశాలి, నకుని వధించె నేఁడొ స్వయంబు రాజ 61
- గీ దేవకంటకపాలస్త్యదివ్యులఁగఁ, రావణుం డెను చెప్పెడు రామువలన
సంగరంబున మృత్యువు నన్నిహితుఁడు, కాఁగ విడిచెను రాముండు కరుణకలిగి 62
- గీ భానుతేజఃప్రకాశుఁడై పరగురాముఁడెపుడు దైత్యులు దానవు లేవ రితియు
చేయఁజాలనివని చేసి చెంద జేసె, రావణున్ బ్రాణసంకటప్రతిటభీతి 63
- గీ రణమునందున నన్నపరాజయంబు, విన్న యాకుంభకర్ణుండు వివృతశీఘ్రుఁ
డియి వచించె యూపాక్షితో నలుకఁ గాంచి, "సర్వవాసరసైన్యము సంహరించి 64
- గీ రామలక్ష్మణసహితము రయ మెసంగ, నన్నరావణ దర్శింతు, నటలరాక్ష
సాశికిం దృప్తిగా వానరాశిమాంస, శోణితంబు లొసంగెద తుభకర్ణముగ 65
- ౬ రామలక్ష్మణశోణితరాశి నేనె, స్వయముగాఁ ద్రాగువాఁడ నెవ్వరి కొనఁగక
చాలుఁజాలనుదాఁక రాక్షసులత్రిప్తి కొఱకుఁ జంపుదు వానరకూరచయము" 66
- చ అతిశయగర్వ ముంది మఱి యర్కధికిం బగుదోషదోషమున్
మఱి గలఁవంగ నిట్లనినమంవతులె గని కుంభకర్ణునిక
మఱి గలరాక్షసప్రముఖమాన్యమొనఁగఁ డంజలించి య
గతి వచియించె "వేగపడఁగాఁ దగి దీగతి రాక్షసత్తమా । 67
- గీ రావణుని వాక్యముల విని రమ్యభంగిఁ జేసి గుణదోషసువిమర్శ శీఘ్ర భంగిఁ
దగినరీతిని గావించెదగును నీకు, సంగరంబును తొందర చనదు పడఁగ" 68
- గీ ఆమహాదరువచనంగు లాలకించి, దైత్యపరివారముం గూడి తత్తణుంబు
కుంభకర్ణుండు మిక్కిలి ఘోరబలుఁడు, బయలుదేఱెఁ దేజస్వియై భ్రాతఁ గనఁగ 69
- గీ భీమరూపు భీమాక్షుని భీమపాదు, మాన్వితుని కుంభకర్ణుని నల్లు లేసి
తీసికొనిపోయి రంతట దితిజలు కను, వేగముగ రావణుని దొనివేళమునకు 70
- ౧ ఒక్కసంహాసనంబున నొప్పుమీఱఁ, గూరుచుండఁగఁబెట్టి రక్షోవిభునికె
బోయి చెప్పిరి రాక్షసుల బోధమంది, కుంభకర్ణుండు వచ్చుట కోటిగతుల 71

గీ “రాక్షసుభా! రావణా! భ్రాతృసేవ, సంభవద్భంజ మెన్నోని క నిర్విదాక్ష
వచ్చియున్నాడ రతని జాడ వత్తువో మఱి, యిటకు రప్పించుకో చెప్పు మేర్పడంగ ” 72

గీ అన్నరావణ! దానందమంది “యతని, నభికపూజలఁ దనిపి గుర్యాదిమీఱఁ
దోడుకొనిరిం డిటకు మహాదూతలారా! చూతు నాతని నిచటనే శుభముగ “నన 73

గీ, రాక్షసులు పోయి వెంటనే రావణుని, లామఁ దెలువంగ నతని కీలాగు ఎలికి
“బోమహాదైత్య! కుంభకర్ణోత్తమ! నినుఁ, జూడఁదలచెను రావణాసురుఁడు వేగ 74

గీ భ్రాతృసంతుప్తికొఱకు స్వర్గము నీవు, వాని దర్శింపు” మన్నంత “బాగు బాగు
సయె” యని తనముఖము ప్రత్యక్షనంబు, చేసికొని చక్క న్నానముచేసి పిదప 75

గీ భూమణంబులు తాలిది పొలుపుమీఱ, చావమైనంత మహితమవ్వఁబఁ జీరఁ
గోరి రావణునాజ్ఞ రక్షోజనంబు, మద్యకుంభములన్ దెచ్చి రుద్రమించి 76

గీ రెండువేలభాండములనిండి నున్న, మద్య కూతఁడు క్రోధెను మహితకృష్ణ
తీజ రావణునివ్యమందిరము చేరఁబోయెఁ బిమ్మట నగుచును భూరిమదుఁగు 77

గీ మహితవృత్తతేజోబలమంకితుండు, కుంభకర్ణుండు కాలాంతకుండు యముఁడ
యనఁగ హృష్టతే నగజానమలగృహము, చేరఁబోయెను నిజపరివారమునను 78

గీ కుంభకర్ణ పదన్యాసగురుతకతన, వడవడవడింకే భూమి దుర్భరమగుటను
లోకభీకరరాక్షస సీక మతని, ననుపరింపఁగ నఱి కేగ నన్నకడకు 79

మ చనఁగా వాతఁగు రాజమార్గము ప్రకాశంబయ్యె సత్కీర్తన మా
యినతేజంబునఁ గాంతివంతమగునని భూమి రక్షోజనుల్
ఘనహస్తాంజలులన్ నిలంబడఁగి మాన్గింబందు జోహారులన్
మును పిండ్రుండు సోఁజగర్భగృహమున్ బోలెన్ బ్రవేశించినకే 80

కా ఆరీతిం జనుకుంభకర్ణుఁ గని భీమాకారుఁ దేజోమయున్
ధీరున్ బర్వతశృంగపన్నిభుని భీతిం గాంచి రిత్యంతమునీ
వీరాగ్రేసరవానరప్రవరులే వీఁ డెవ్వఁడో యిండు వి
స్తారం బాతనువున్ బలంబు గలదురర్హున్ గనుంగొన్ననే 81

చ శరణము నందఁగాఁ జనిరి వత్సర మారఘరాముఁ గొంద ఆ
శ్చెరువుగ నేలనైఁబడిరి శీఘ్రము కొందఱు కొంద తార్తులై
దొరకినదిక్కు బట్టి యెటు తోఁపక పాతరి కొంద ఆందులో
ధరణీమయిన్ బడంగనిరి తద్వ్యధితాత్ములు దిక్కు తోఁపకే 82

- ౧ అరియగ నద్రశ్వంగనమ మైసరిటముఁ బాల్చి మింటిభా
స్కరుగతి సుప్రతాపముగఁ గాంగులు గ్రక్కఁచు మేను పోచి భీ
కరుడయి కన్నడంగనికర్ణురనాధుని గుంభకర్ణునిన్
గరమును గాంచి బీరులయి కంపమునంది వానరుల్ కడున్ 88

౬౦

- గీ అంత శ్రీరామచంద్రుఁ డిత్వంతపిర్యవంతుఁ డమ్ముతేజస్వి వరకిరీట
గుంభకర్ణ మహాకాయుఁ గ్రూరదనుజుఁ, గాంచి దూరాన పర్వతాకారు మీరు 1
- గీ కాంచనాంగదభూషణకలితు నీలమేఘసంకాతు దివి భువి మిగుల నాక్ర
మించినత్రివిక్రముం డన మెలఁగువానిఁ, గాంచి రమురాముఁ డాశ్చర్యకలితుఁ డయ్యె 2
- గీ మరలఁ గనుఁగొని రాక్షసవరునిఁ గవులు, పాటిపోవఁ దొడంగిరి భయముకఠిన
విస్తయ్యావిష్టుడై రమువీరుఁ డడి, సన్నిధిం గలయావిభీషణు నిటు లని 3
- గీ “పర్వతాకారుఁడు మహాబలయుతుఁడు, నందితకిరీట హరిలోచనాన్వితుఁడు
తోయదంబులు విద్యుత్తుతోడఁ గూడి, లంకఁ గనుపట్టు వదిగొ కలంచుసేవ 4
- గీ ఎవ్వఁ డాతఁడు పృథ్వికి నితఁడు కీతు, భూతుఁడుగఁ దోచు నొక్కఁడు భూరిభయద
ఘాతము ట్లున్నవాఁడు కవులు కనుఁగొని, భీతిఁ బాటుచునున్నారు వివిధగతుల 5
- గీ ఇట్టిపాతంబు నేఁ గన నెన్నఁడు మును, రాక్షసుండా! కనుఁగొని రమ్ము చెప్పు
సురలలో నొక్కఁడా! దైత్యశూరివరుఁడి!” అన్న ననియె విభీషణుఁ డితని కిట్లు 6
- ౦ “ఇతఁడు వైవస్వతు మఱి మహేంద్రు ననిని, గెల్చినయితండు పుత్తుండు కీర్తికాలి
యైనవిశ్రవసునకు మహాప్రతాపవంతుఁ డిదినికి సరియైనవానిఁ గనము 7
- ౧ రణరంగంబున దేవదానవులు శౌర్యభాజుతుల్ యుత్తులున్
ఘనగింధర్వులు కిన్నరుల్ మఱియు నాగశ్రేష్ఠవిద్యాధరుల్
మును డాకంగని విని వేలకునువేల్ ముం దెంతమాత్రంబు ని
ల్వన లేరైరి విభగ్ని కాంక్షలయి గెల్వన్ శత్రుమే యేరికన్! 8
- గీ కుంభకర్ణ మహాబలకుంజరుండు, శూలపాణి విరూపాక్షశోభితుండు
నిలువ రణమున నితనిని గెలువలేక, యముడె వీఁ డని పాటి రాయమరులు మును 9
- గీ సహజముగఁ గుంభకర్ణుండు మహితమైన, తేజమును గాంచినాఁడు, సందీప్తు లైరి
వరబలంబున నితరులు, వార లితనివలె ప్రకృతిసిద్ధవిఖ్యాతలంబులు కారు 10
- గీ పుట్టినంతన యితనికి భూరికృష్ణ కల్గినన్ దానిఁ దీర్చుకోగలిగినాఁడు
వేలకొలఁది సత్త్వం బల విచ్చిలవిడి, పట్టి బ్రుంగి యితండు బలదీప్తి యును 11

- ౧) ఈ కేసు జయింకరితీతి క్షుంక, మాతనికరంబు చని చెప్పి ఘాతచయము
సురపతి రాతనిం బిచ్చి కరణము కడుం, దివకుం బొలంగింపం బ్రాహ్మిం చె దై త్యభయము 18
- ౨) అవును మహేంద్రుం దంతయును నాగమాముం గని కంభం పై
విపులనిశాతవజ్రమున శీతభంగిని గొట్టెం కొట్టివన్
కృపణత శక్రవజ్రాతిం గ్రించుదనంబును నార్తినియంక
నపు శతం జేర్చెం నోము భయంబును గల్గంగం దీవదు 19
- ౩) చేసె నొక్కనాదంబును జేసినంతం భూతగణమెల్ల మిక్కిలి భీతమయ్యె,
నమితకోపంబు నిండ్రున్ నంది కుంభశిర్షంబు మహాబలుండు తిత్తణము కడంగి 14
- ౪) తినునై రావతంబు దంతంబు నూడఁ, వెటికి కొట్టె మహేంద్రునియరమువైని
కుంభశిర్షప్రహారాత్రిం గుంది కనలి వేగ మేగెను బెక్కురు వెంట రాంగ 15
- ౫) సుంలు బ్రహ్మాక్షులున్ కొల్వఁ జట్టునుం , బ్రహ్మాకడ కాతనికె తెచ్చె ఐహవంభయులం
గుంభకల్పం బొనర్చునాక్రింకృతుల, శివకృత్యము లనె వివరంబు వన 16
- ౬) ప్రజల భక్షించుటయును దేవతల కైవరం బొలుటయు నాశ్రమధ్వంసకుం డగుటయు
సందర్శింపఁ నవహరించుటయు నిట్టి ఘోరకృత్యమలం జెల్పి క్రియం దీరెను 17
- ౭) స్వేచ్ఛగా నిట్లు చేయుట శీఘ్రముననె, శూన్యమగు లోక మెల్ల వసుంధరి యుంక
చేమగుకొ చెప నేల రయ్యెను” మనఁగ, బ్రహ్మ రాక్షసులం బిల్చె రయ మెసంగ 18
- ౮) వచ్చియున్నట్టిరాక్షసవరులలోన, గుంభకల్పంబు నుండె నామింభకల్పం
గిన్న యంతెన్ బ్రహ్మయుం గని భయంబు, చేరఁ బిలిచి యాతని నిట్లు చెప్పె నజాణు 19
- ౯) 'లోకవాళిన మొనరింపనే కనియెను, నిన్ముం కాలస్తూరం దోరారి' మిన్ను మన్ను
గాన రన్నాంబ విది మొదిల్ గా ధరిత్రి, సేవు మృ కల్పంబుం బు నిరంకరము 20
- ౧౦) అని శివంబుం 1౧) తా తివ్రాభాగ, మందఁ బొం గుంభకల్పంబు కుందుచుం గను
అరకి రావఁబు డిది సంభ్రాంతిని గని లికె నిట్లని బ్రహ్మాలో బ్రహ్మపూరు 21
- ౧౧) “వృద్ధి గాంచెడి కాంచనవృక్షముం గని, యిది ఫలిం గుంకేరం గొల్లుదురె నాని
నెన్వొకలం బ్రహ్మవతీ! యితని మనిమి, నుని నీచె కేసంతుచే ము బలహృదయు! 22
- ౧౨) నిదురాశ్రియ మహాఘోషు నిశ్చయముగ, శయన గరిణములకు సమయనిర్ణ
యం బావర్చదను నీకు” నన్న నజాణ, కనిరించి వచించె సిరిణి నపుడు 23
- ౧౩) అయిమానముల్ నిద్రించి యూంయి చొక, పగలు మేల్కొను నంతంబు నెగడ లేవఁ
గనె బుధుక్ష యాతలికీర్త్యుకొను యథేచ్ఛం, గ్రుంకపావంక గనంగ లోకగోను జగముల 24
- ౧౪) కాన వ్యసనంబు కలిగినకారణమునం, గుంభకల్పని జేసె నగంగతావ
కీనవి కనుభీతుండై దానవపతి, విడిచివచ్చును శిలిరిమ్ము మీ ఉని శిల 25

- 4 మృగిల దీక్షా శీల వచ్చి కవుల ముంగును గావున గవులు భీతి
బలుచుచున్నాడు పరినిహరింబు, మనకు గర్తవ్యమగుటచేతను మహాత్మ్య 26
- 8 రిసర నిది యొకయుద్ధయంత్రంబనియును, దాని నెఱేను రిపుఁ డని గీన భయము
లేదనియుఁ జాటి చెప్పిన లేక ఏది, కవులు నిలుతురు నిల్వంగఁగనుము వారి 27
- అనువిశేషము వాక్యంబు లాలకించి, యవి సహేతుకము లగుట నారమువరుఁ
డనియె నిట్లని నీలు నేనాధిపతిని, విలిది "ని నేగి మనసై న్యము ల రయంబు 28
- 8 హ్యహముగ నిల్చి లంకలో నొక ద్వార, దేశములఁ జర్యలన్ బలగిధినులము
యాక్రయించి నిల్చున్ వలె నవలఁ గవులు, శైలవృక్షాదిపాథనవమితిగోడ 29
- గీ సిద్ధము గ ను డవలయు బ్రసిద్ధములగు, నాయుధంబులు గట్ట రావలులు నేక
రించెయింపగనా" నన శ్రీంధువరు, నాజ్ఞ చొప్పునఁ గావించె నఖల మరఁడు 30
- గీ అంతట గవాక్షకరభలు నంగదుండు, మానుమ మున్నగువా రెల్ల రతిశయముగ
శైలశృంగవృక్షాదులఁ జక్కఁ గూర్చుకొని రయంబుగ ద్వారంబులను నిలిచిరి 31
- 8 రామవాక్యప్రకారము రిమ్యయశులు, మహిరజితకాశికపీఠరమాన్యులంత
పాదపాదులఁ బురి జొచ్చి బహుశాపుని ముద్దన మొనర్చి విజయసంఘము గనిరి 32
- చ కరముల శైలశృంగములు డ్వైరుహము 5 వెలయుంగ నెత్తి భీ
కరకపిసైన్య ముండె నటఁ గ్రమ్మ గిరీంద్రము చెంత నున్నయు
ద్ధరమును నుగ్ర మైఁబడునతోయింపం క్తి యనంగ వెంతయున్
పరజనభీకరంబుగను బంధురసాంధ్రుక నొప్పుచుంటున్ 33

౬౦

- 8 అపుడు రాక్షసశార్దూలు డిమితిమైవ, నిద్రమిత్తున లేవఁగా ద్రతే 1
విపులశ్రముఁ దారాజవీధి నేఁగు, ననసంబున కిరులతో నది ఎలసి 1
- 8 రాక్షసపహావ్ర మాతనిరక్తిఁ జుట్టి చుచుచుండఁగఁ బరమదర్శియుఁ డతిరగు
పుష్పవర్ధంబుఁ దనవయిఁ బూవుఁజొండ్లు, గృహములందుండి "నిం" గీర్తియుఁగుఁడ 2
- గీ చనిచని రయంబుగా హేమజాలవితర, భానుభాస్వరదిర్భవప్రభ ౩ ౦ 1
ఒకలునిశాలము రమ్మమై పరగరాక్ష, సేంద్రభవనంబుఁ గని చొచ్చె హరికరుండు ౩
- చ దినకరుఁ డద్రుజాలమును దీప్తి మెయిన్ జొరఁబాటునఁ, రా
మాభునమందింపఁగా వచ్చి ప్రవేశి మిసర్చె లోనికన్
కినుఁగొనె నాననస్థు నధికప్రియబాదగు నింద్రవైభవం
బును గలవాని దూరముఁ బల్కుబ్రహ్మను నింద్రునట్టులన్ 4

- గీ రాక్షసావళితోడ సగ్రాభవనముఁ, చచ్చునాకుంభకర్ణునిబ్రుతపదభరి
మున వసుంధర కంపించెఁ జని సమీప, భూమి కగ్రజాగ్రనుఁగొనెఁ బంగులె
- గీ ద్రుంగి యుద్విగ్నహృదయుఁడై కుములువానిఁ, బుష్పకవిమానసంస్థిత ఘోరికర
వార్జ్యఁ గుంభకర్ణుండు మహాదరమున రావణుండు ఘోరరూప జూచి రియమెసంగి
- గీ సన్నిధికి వచ్చి కైకొని సరసభంగిఁ, దీసికొనిపోయి కూర్చుండఁజేసినంత
కుంభకర్ణుండు భక్తి మ్రొక్కుచుఁ రదీయ, చరణముల కగ్రజన్మ! అజ్ఞప్తి యేమి?
- గీ అనఁగి రావణుఁ డాతని సతికయమగు, కౌగిటం జేర్చి యాదరింపింతుఁ జేసి
కూరుచుండఁగఁజేసి తాఁ గూరుచుం, శుభమహాసముప దివ్యశోభతోడ
- గీ సుఖముగ నతండు కూర్చుండి శోదింతుఁ గని, శోపమున రక్తసయునుండై యూపగిదిని
బలికెను మహాబలుండు “రావణ! మహాత్మ్య, ఆదరంబున నను శ్రేయవనరంబు
- గీ ఏమి కలిగెను నీకు! నే నెవనిన నను, నేభయము కల్గె! నెవ్వని నివుడు నేను
బ్రేతఁ గావించవలయును! బ్రతిఁ జెప్పు”మనియె నాకుంభకర్ణుండు కనలెసంగ
- గీ రావణుం డంతఁ గోపసంరక్తనేత్రములను ద్విష్టుచుఁ బలికె ‘దమ్మఁడో! సుఖముగ
నిద్రపోయెడినీ కింత నేను గన్న, రామభయ మిది తెలియంగ రాకపోయె
- గీ దాశరథి యైనరాముండు తనహితుఁడును, వానరాధిపసుగ్రీవవరుఁడును మఱి
యమితకపిసేనతోడ మహార్థవంబు, దాఁచి వచ్చి నాశముచేయుఁ దలఁచినాఁడు
- గీ అకట! పశ్యశ్యపహిత మానట్టిలంక, నుపవనననాదికంబుల నొప్పుదాని
శ్రేయం గట్టి యామహాసింధువునకు, వచ్చి లంకను వానరవార్ధి ముంచె
- గీ ముఖ్యతములైనరాక్షసుల భూరిబలులు, వానరలచేతఁ జచ్చిరి వానరులను
వీరివరుఁ డెవ్వఁడనఁ జచ్చునిధియుఁ గనము కాగు జోహూర్పు లెవ్వరు వారి లనుచు!
- గీ కాపున మహాభయంబది కల్గె దీనిఁ బాపి రక్షింపఁదగినట్టివాఁడ నీకు
అందుకోసమే లేనిది మఱి బలుఁడవు, కావు లంకను సర్వయుఁ గావు మమ్ము
- గీ సర్వధనములు చెడియెను సర్వశక్తి ముక్తులు నశించె రక్షింపు నోపువాఁడ
లేరు నీకొక్కఁడవు దిక్క లిల గాఁగి, నీవు మమ్మెల్లగిన్ నేఁగొ కావవలయు
- గీ బలవృద్ధావశేషమై పరువ మెల్లఁ, బాసయున్నది మనవగువట్టణము
కాపు కాల్పము నీయచ్చు గారికొఱకు, చేయుము సుదున్నరం బైనచేత నేఁడు
- గీ పూర్వ మెన్నంగు నీకు నెప్పుడునుగాని, చెప్పియుండను బని యేమి చెప్పి కిపును
తప్పదాయెను, సురలకు దానవులకుఁ, గలిగినరణంబులం దెల్ల ఘనవిజయము
- గీ కలుగుటకు నీ వొకండచే కారణంబు, అంతటిమహాబలంబు నీయందుఁ గలుగు
అమహాబల మొకసారి యవసరంబు కొఱకు వాడుము సాటి నీకును గలండ!

అంబా పాదముల పాదములు - ను - ౨౦ - పాదముల పాదములు
 అంబా పాదముల పాదములు - ను - ౨౦ - పాదముల పాదములు
 అంబా పాదముల పాదములు - ను - ౨౦ - పాదముల పాదములు
 అంబా పాదముల పాదములు - ను - ౨౦ - పాదముల పాదములు

20

౬౩

- 1 అంబా పాదముల పాదములు, వినినయీశుంభకర్మంబు చెదనవు
 నవ్వి యిట్లనె "కట్టంబు లెవ్వ కలుగ, నీవు పెద్దలమాటలన్ వివనియెల 1
- 2 అని సునంబు మంత్రులు మనము తలచి,యుంటిమో మున్ను నవ్వియే చెదవే నవును
 హేమి చెప్పె వివనింటి వెంటయు మునుదాననే యింకకట్టసంధాన మయ్యె 2
- 3 హాపర్వతలంబును బడసినావు, శ్రీధుశే నీవు మహితదుష్కృతియె విధిగ
 నిరుచిత మొసంగుట నిజము నిజము, శ్రీశిరి వచింత్వకృత్యంబు చెట్టె గొలుల 3
- 4 శేవలక్ష్మి నిర్మదర్పంబు రావణ! వహ, యింది మండను వెన్నయు నెంచనయితి
 నెవగు ముచియు తెదయు నంది ముందె, శార్య మొపరించుచో వాణి కాంచు సిరిని 4
- 5 ఎవ్వడు యానయెంబుల నెఱుంగక మను, దలచె కొనరించుచునేతె గెలుగెల్లలు
 చాల వివరీతమగు, దేశకాలచాత్ర, లెఱుంగ కొనరించుచు తప్ప కిచ్చు 5
- 6 దామబుద్ధులు వితిహాసపుని కొంచు, హావ్యకవ్యము లేరీతి నెఱుగి నిచ్చు
 లంబులున్ వివరీతంబు నొనగు, నవియు నట్టులే దుష్కృతు లవనియెం 6
- 7 అయ్యె ద్రివిధిలు లై నట్టియగులగుతుల, నై దువిధముల నొక్కట్లేయొగ
 మలను బొటించి బుద్ధిమంతుల సచివుల, ప్రవదించెవాణ్ గూడ గురగ రిని 7
- 8 ఆతః న్యాయపథవర్తి యాతః యగు, బుద్ధిమంతుం సుమంబుం శంభు నతః,
 శితి శ్రుధానంబు గర్త యింది, సరివలలను కెమ మీహతిజనుల 8
- 9 గొరించి యేతద్వాక్యగౌరవమున భగ్గ మర్థంబు కామంబు దగువిధమున
 గుఱయెం నొ నట్టివాణున కిల, దగినసమయంబు దేశచాత్రము లెఱిగి 9
- 10 దనినాని విడివిడిగానో లేక, రెండిటిని గెండిటిని గల్పుగీతిగా
 మొత్తముగ మూడు బొటించుపుంపపుంగ, పుంబు సుఖగౌరవంబుల గొందఁ గాంచు 10
- 11 మూడు బుద్ధిమంతులయందు ముఖ్యమెన్న, భగ్గ మని యెంచి శేవింపఁగలవనట్టి
 రాజు, రాజంతవాఁడు, వ్యర్థికియు లిల, వారయిశులశ్రుతంబును వ్యర్థ మెఱుగు 11
- 12 చక్కగ మప్రవాసంబు నాంత్యనంబు, భేదమును వికసించును వెఱ వెఱింగి
 కాలానుబద్ధి పాటించి కను ప్రపుండు యొగము నయానయిండ్ల యుత్తమముగ 12

- యత్ కాలం సంపద మహాత్మనుముగ, బుద్ధిమం బాసపులఃపాపేతమ
వినుచు ధర్మాత్మకామము విగ్రహముగ, పను గొనర్చినవృత్తి శుభంబు 13
- కార్య విధి యని మఱియు సకార్య బుద్ధియె, యని యెఱింగి ముగ్ధులచూట లాదరించి
యెవ్వఁడు సహార్థ తత్వజ్ఞుఁ డెంతయు నగు, సత్య సకలసుఖంబుల సుదగ్ధుఁడు 14
- తెలియుఁజాలక రాస్త్రాధిములఁ గలంబు, మఱియుఁ బశుబుద్ధులై నట్టిమంత్రజనులు
మిఁకలిఁగిల్లులై చెప్పగుభ్య లగవ, పసునై నవ్వుఁ డ బాటంపఁడనగు హజు 15
- సంపదలు కోడినట్టిరాజన్యుఁ డెల్ల, న్నరాస్త్రానభిజ్ఞుల కావశ్య స్రీ
సమృద్ధిపఞ్చు పాటంపఁజనగు, పటియు నహిమయ్యును పైకి హఠాఁగి బుగ
శోచునటు లల్పబుద్ధులై శోచినయిలు, కృతి య వదించినవీ-నమంత్ర
దనులవాక్యముల పాటంపఁజనదు రాజు, పారి నెప్పుడు పరికిఁ తేర్చు రాను 16
- దాష్టమంతులు కృత్రిమ శోడఁ జేయు, కలసి విహాసకృత్ముల నలులనున్న
రాజుఁ డ్రేచేచి నిగిల వ్పారం బుతో, పతనినావకారకు లగుచునుండ్రు 18
- సంపదించుచు నిత్రులపండుమిగును, నయి యమమ్రులు తనకొ గిడచిరిం
మృగంబు నెఱుంగవలయును మహాకార్య, నిర్మల బుద్ధి నెంతయు విబుధముగి 19
- కెలియుఁ బశుబుద్ధులను నావతి, వారు చెప్పినరీతిఁ బ్రవర్తిలంగ
చంద్రు లెఱింగి గురి ప్రశంసించు లోన, క్రొంగిరిరంద్రములఁ బక్షి గుఱులొ 20
- మంత్రంబున నెవ్వఁడు కుండివాఁడు, చెడివాఁ డెవ్వఁ డని యావాచేసి నైయు
లెఱుంగు హంతు నెక్కినవర్తి,ములను నశియించు దుదకు దుష్టులవలననె 21
- కాపున శోచుండు లల్పగుణగన్వ, విధిమున నొనర్చి శుభముల నెలయు పన్న
అన్య కాచంగుచేసి నీ నగుకొనునది, యచ్చవచ్చినయట్లు చేయు శుద్ధి మున 22
- అన్యగుభ్యంబుల వాక్య హలకించి, బాదులు మిడిపడఁ గోపం గ చేటారింపఁ
బలి నిల్లు యాపుడు రాజు బుడు "కుంభ కర్మ" ను న్యుంగి గురుడిను గాన నీకు 23
- కానవమున ద్దు విలు లాచార్యుధంగి, వాగ్ధ్యయామి కాగి నీ లాభంబు గలదె
మి పోరాను పంబు మించిమించి, నితు లిటు లేల వ్యర్థంగా చేరువయ్య 24
- చంద్ర హమామొ ద్రిగిచేయె బల, పేర్క త్తతయో లేక విధియొ యే
యై గాయెను దాని మాటాడవలకు, వ్యర్థ మంతయు నామూట పుకు టివును 25
- కృత్రిమికి ద్రిగి ర్థంబైన దెన్ గొ యుచియె, చేయువలయు గతిం బను శుభచేసి
రొగి లాభము! బరిగిన దేదో పరిగ, గతము గతిను ప్రస్తుత ముగకార్య మిటు! 26
- నీ నాపయు నున్నచో నెవరు మఱియు, విక్రమం బది యున్నచో శేయియేల
నను పొరపడి చేసినదాని దిదు, రమ్యకావశావక్రపరామయున 27

- అనునాన బ్రహ్మ రాజగు శయం ల, అది గూడ నదే తోటి నీవు నాను
 యున న మారిత జలమునకు, స్థాన నకి మేల్కూర్చుకలెదో పొందు 28
- 5 నిదా 211 నిల్లు శ్రీప్రభులు, రావలెను పము గాంచి యావిధమునఁ
 ముట్ట యెఱచి యున్నపు లో వెలల ను, వల్కలగొడలె “రాక్షసార్థభాను” నీవు
- 6 పుచ్చు స్థలం తాంబూల విడుపు మగల, పంపమును స్వస్థం గను రూఢముగను
 నను మెరిసియె యందం నిను శేల, పెట్టిమఱుము వ్యధ ద్యజయింపు మింక 80
- 7 శ్రీకృష్ణుని పాదకుల నవల నీక, వాని నానెందుఁ జేసెన నెను వినుము
 పుకారములం దెట్లనుముములను, నాతముచే నీకుఁ బలుకును నేమియైన 31
- 8 బంపించుముచేరెను భ్రాత్రిభావి, మునము నియతిహతమునే మనమునందుఁ
 దలచి స్థిరమృత్యుముగఁ దగినకాలముందు నీమంచికే చెప్పుచుండునుగదా! 32
- 9 రిపునిశ్చేద యుద్ధం జూనరింపు మిన్న, పయళిమతంబుఁ దీర్తును నీవు మాదిఁ
 గంక విష్ణు రిగరంగమందు రావ రాక్రమంబును పొదరా! రావణ! 33
- 10 తిమ్మయ్యన రాముడున రిగరంగమునందు, బడల నాచేత రిపునేన పాటింపు
 నేల రాముని మత్సర నిహతు నీత, కాంచి దుఃఖంప గలకు సుఖంబు గన 34
- 11 నేల సుమవాత్రియంబుగా నీర రాముఁడంత ముందును దు భార్త యగును కీర
 నిహతు బాధపరాక్షసానీకము నిజ బంపవధకు దు భాక్తువుల పరిగ విడుచు 35
- 12 ముద్దిమిన శత్రువులఁ జంపి యుద్ధతిమెము, దానవాప్రహరైన తనరఁ జేసి,
 విప్ర పర్వతంబును విపులమౌ, కాంక్షసంయుత మేమంబురిణి చప్పు 36
- 13 గార్భపుత్రు సుగ్రీవు వసుంధరఁ బడల, గొట్ట నేను జూగువుగాక! కురుకు ను
 జయన నే కోరరాక్షస పచయంబు, నాదురక్షణ నుండ నేనాటికైన 37
- 14 వాక్యమా రామచంద్రుండు చంప నన్ను, నన్నుఁ జంప రామంబు నిన్నుఁ బా
 నేరఁడు విహరింపుకకు నీవు రాక్ష, నాకు పంతాప మున్నదీ లేక యుండు 38
- 15 నన్నుఁ బంప ము యుద్ధంబునకా రయంబు, తలచు కోకులను బంప నుదయి 39
- 16 శత్రువులఁ జంపువాడను శత్రుఁ డో యు, ముంజో పావకుండో కూరుకుండో శో
 వరవాడో కుబేరుండో యెంతవానికైన, నేనె వధియింతు, గిరివంట మేలు ని? 40
- 17 హలం గలట్టికేను దంష్ట్రా గొలు, నిలువ లేఁ దిండ్రుడైనను నిమిషమైన 40
- 18 పర్వతశ్రుంగం పీ సంగరమున, నాహుబలమున మించి నిల్వంగ నేను
 నెదుట 41 నిల్వగాఁజాలఁ దెలివాడు, ప్రాణములతోడఁ గూడి పోవంగ లేడు 41
- 19 శక్తియేకాని గదకాని పారవంతి, మైవభిద్యముగాని యత్యంతతీక్ష
 ణములుగాని లేకున్న బహువులనె, చంపగల నిండునైన విశ్వయము నుమ్మ 42

- గి పైఁదొడలుచు రాముఁ డన్మద్యలిన్, మున్నహాసలను మున్న రున్నలను మున్న
అలనిరుధరిప్రవృత్తి నో నంగి ముందొగిండుచే ! ఇంపఁగా చేయి మగ్గి, నిం 12
- నింఁ లింపవ బనిలేదు సుదు శ్రువాశవమొనర్చి సురుగుడున్నను ము
విడుపుమీ రామభయమును విడుపుమట్లే, లక్ష్మణభయం గ నినిరంగుభయం 13
- గి నిరసుక్రీపు హనుమంతు ఎవధవాన, రాధిపులు జంపువాఁడు యుద్ధాంగణమున
ని సాధాంఘోషంబు నే కొసంగు, ఁ డే నత్పథింబుగి భీతిపఁ 45
- గి ఇంద్రభయమైన ప్రహ్లాదే కట్టభయము, కల్పింజయిండు నయ్యరఁ గాఁగి భయము
చాఁగి నోపంబు కలిగిన నామెదొంగు నిప్పులెగ్గొక్క దెవతానినవామై 16
- అంతకుని నల ముందెందు నవల సర్వభక్షుని ఇను భక్షింకుల బెచి నున్న
బరెన ముగింతు సత్కత్రియుతుఁ శశిని, నాశి క్రితుఁ జంపుదు వలకయించి 41
- సాగరంబుల నింకిం బలము బ్రాపి, పర్వతంబుల క నరింతు బహువిధముల
లిండిపందగ భూమిఁ గింపింపఁజేచి, బిలు లగునెల్లు చేసెద భీరముగ 48
- గి డీర్ఘకాలప్రసవమనీయునిక్రి, నె వ్వులం గాండుఁగాఁ యాయుర్వ్యచి గల
కూతనిపంబు సర్వము పూర్తి గను నుంగఁబడఁదము నాచేత మేమరముగ 49
- గి స్వము కర్మపాతాళముల్ బిగములందు, గలుగునాహారవస్తువుల తలఁపఁగి నొక
దిసెప్పకొన నాకొత్తు తీర్కజాల,వన్న వన్న కయిగపఁగా నగు నెవరికి ? 50
- బి వధ మొనరించి కిశువులఁ గి యనిమోదనంబు ని కొసంగునన్
వర్ధ గి కిం రామవిభునానుజఁ జింపి కవిప్రబంబు నా
క్షోభి తిలగంబు నింపా మఱి కీర్తి తీరఁగ నెవరింపుమీ
ఎగ్గ మొనగివ కేత-ము పెంపుగి సాంపుగి నోలు మిద్యమున 51
- బి భగవంతు ప్రముఖ నోలఁగుభంగిని దేయము సర్వకృత్రిములే
రియమున నేని జూచెను రాముని పంపఁగ నెరిసంబు వి
స్మయము గల్గి క యమునాకొనియింటికి ర తిసేవ్వరా !
ప్రయముగ మీ పశ్యఁగులఁ బిమ్మట నీత యనోదితంబుగన 52

౬౪

- ముద్రాక్షరము - ౬౪౪ కి ౧౧౨౦౧౬, ౧౧౩ ౬౪౪ ముద్రాక్షరము ముద్రాక్షరమునబలంబు
పలికె స్వము ముహూదయఁ బలికి "కుంభకర్ణ" సక్కులజ తి యాకరణి నీకు 1
- గి పలుకఁబడునె ప్రాకృతుభంగిఁ గలిగి దిట్టగదనము కృత్రి ముఱుంగివు ఘనము గర్వ
మగుట నెఱుంగఁడు రాఁ నయాననుమున, వంటి చిది కలదవయున వజ్రదీపాలు 3

- గీ ధానముల వృద్ధి హానియుఁ దా సెటింగి, దేశం లపాత్రం బలెరు తెలిసి
వృద్ధి యభివృద్ధిల నెల్ల విపులరతి, నందుఁగనివవాడు రా శౌను నజము 8
- గీ అలము లపని గర్వియి ప్రాకృతునా, వృద్ధిసేవను ధర్మసంపన్నుఁ గనక
గవలె వచిం దేమనాసియుఁ డిలను, లలవె దర్శనములగును గామమునకు 4
- గీ నేలుకొలుపుం బలు నేలెయునన్న నెవ! కూలు ప్రమాణంబు లెల్లఘటము
లకు నింబుల గర్మముల కలములుకగి, చెడ్డపనులగు శుభములు చేకులుటయు 5
- గీ మంచిపాటికి గలుగుట మహితశాధ, లింను బికింపవే కానఁ గలుగును ధము
మంచిపాటికి శామమనర్ మనకొసంగు, నకుధముల నంట నిజముకా దరియఁగన్న, 6
- గీ మహాశక్తియసగు ధర్మమున గును, అగు నవర్థ మధర్మము నాచరింప
ననుట సక్తియు కాదు కన్దొననముడల, దీని కది దాని కిది కల్లు య నొకపుడు 7
- గీ విహితకృత్యము లొనరించి చెక్కుమంది, మేలు గాంతు రన్యలు నాడ మేలుగందు
గల్గు లావింపఁ గాన ననుట గిగదు, నాని కది నీని కిది యని తథ్యము నా 8
- గీ కామవిషయంబునందు నీగరి నిజముగు, ధర్మబద్ధకామంబై హిలంబయినను
వర్తరహితం మంబును దనకజేయు, సుఖగుభంబుల నిలవొనఁ జాతుముకిది 9
- గీ అందుచే రావి బంగును సుందరియను, పితఁ బల్కిని దెచ్చెఁ దెచ్చిన నతనిని
మేము నేలించుచున్నాము మిగులఁ బ్రీతి, నీ వధర్మమనం జనునే తలంప 10
- గీ నే నొండు శత్రువు వానరులను, కామలక్ష్మణులం బంపి రాఁగలుగుదు
నంట వదియు నొంగతం బనఁగఁ గోఁచు, నాజననానవృత్తాం మరననం 11
- గీ ఒక్కరాముండఁ చెక్కుర చుక్కపంచె, గిరరాక్షసు లెదటివో రియంబు
గాఁటినుండి యిం దెన్న నాకెకాదు, భయము సర్వరాక్షసులకు భయదుఁ గరెఁగ 12
- గీ శాసనక్రొత్తి దానినిఁ జేరి నిరిగి, వచ్చుటకెఁ గల్గి నిదింబుప్రబలసర్వ
రాజులు లేవునుమా రాముతోడఁ గయ్య మొనరించు లోకుంభకర్త నికు 13
- గీ జ్వలనులను నాకాశించు సంతతింబు, నుదురురావదుఁ జెంతటిఘనబలునది
ప్రతిధానులం బిగుల నుగ్రుండయినను, ఘోరమృత్యునె సహింపఁగలఁ కరెను 14
- గీ సర్వరాక్షసు లొక్కటై శత్రు నొండు, జాలరన్న నొక్కండవే చాను నను
నొనరింపఁబెను నవికేకమును గలదొకొ సంతయబగుం ప్రతుకు నిస్సాధముం 15
- గీ అరము హింసలతో నమ్మిన్దాన వన్న భ్రమం బాకృతుడై శత్రుపయికి నేఁగ
నేమి కిది శత్రును గోరి యేగవచ్చు, గోరువో మృత్యు కేగుమా కుంభార్ద 16
- గీ మనుజుఁ యెగరామునితో సమానుఁ డెవఁడు, లేఁడు ముగ్ధకములయందుఁ గాను నముంబు
అగ్ని కండు దేవేంద్రుఁ డావంతయైన, అట్టిరామునితోఁ జోర నగుదువాకొ! 17

- ౧ వలదని వచించి యతఁ ఁ రావణుని జూచి, రాక్షసులమధ్య నున్న రాక్రమయుఁ బలికె నిట్లని “రావణా! పఁతి నీ, చేత నుంక భయమును దనెల? 18
- ౧ నీవు తలఁచినట్లేముగోని పవ్య, యగురామముఁ దెప్పెన నామెయె వినుము రుచియించునేని నావిన్నపము, గరమునగ జాటఁ బంపు నా పణి 19
- ౨ “కుంభకర్ణము నేటిల్ కోని విత్తముని ద్విజహ్వారి సంప్రదీ యనుదిన రణ మొనర్చిగవలయును రామతోడ”, ఎదుర రమును పేరు రిహంగణము 20
- ౩ వచ్చి గోరుదు మారిపుసూరుతోడ, మేము గెచ్చిన మంచెదె కేము శల్ప కోటపోయిన రామబాణోదతరగి, రాధ్రోదేహులమై వచ్చి హర్షింతునను 21
- ౪ రామనామాంకితిము లగురామబిణ, మలను బ్రాచుమి గనుఁగొన లలన 22
- ౫ రామలక్ష్మణయుగము ను రణమునంగు, మ్రంగి వచ్చితి మందుము మేము మఁము 23
- ౬ మ్రొక్కడును నీకఁ దిత్తి యు బ్రయముగ, నేను నెక్కింబ మ్రొక్క నెక్కింబ లంకలోఁ జాటఁ బంపుము శిరశి లెకి, చచ్చి రని రామలక్ష్మణుల సమరమందు 24
- ౭ మిగుల సంతోషముగ నీవు నగివో నిజ భృగ్యజనలకుఁ బుటనకె యెమ్మ బహుమతుల నెన్నిటికొ వీరభటుల శింత, మూల్యవస్తుగంధాది యూహ్యములను 25
- ౮ యెక్కెఱ వ్రు ముద్రుని గంగిరిని మిద్యుని గ్రోలు నూనా నెహిపురి బణములొఁ గ్రోవపును నందరిని నె, ౨౩ శ్రీరామలక్ష్మణుల పుష్పము 26
- ౯ పదవ నీ కేగి నీరతోఁ బ్రయము తెల్ల గీతి మొంగిగ నున్నయి వ్రుని బాధిములకే భాగ్యమును రప్పించు, చిచ్చియు మధ్యమెప్పుడు మచ్చి ౨౭
- ౧౦ అగ్ర గూర్కంబు లేకి భయంబు మఱియు, శంకమును పైచేతి న్నరుభిముఁ గార్చు భక్తి లేమిని నీకి మె పవ్యయ ను, శంసిరామ ప్రాణు తెవ్వోమును 28
- ౧౧ పూర్వ మత్యంతిసమును పొంగియుంట, శుభ గాక్త యగ్రువును దు శంక యగుట ఇపుడు నీవల్లనే భోగి పెచంగుననియు, స్వధా నిన్నె పొందంగఁజాలు నంగు 29
- ౧౨ ఇది హితి ముందు నీకు మది నెంచి వచించతి నామ హాదనన్ మదమున రామునన్నిధిగఁ బ్రయ మోలు మనశ్శక్తి యుగన్ ముదమున నాచరించి యిటు పూర్ణ సుఖంబును గొందఁగందు జెయ్యది యొనరించినన్ బ్రతిగ నొ ననుఖం బది నీకు రావణా! 30
- ౧౩ ఒనరిచి యుద్ధమున్ గెలువ మాహాయోధర్వుని సైన్యమాత్రచే కనకుము సంశయంబు మది గట్టిగఁ జెప్పిన నాదుమాటలల్ గనకయె సైన్యసృష్టును గాంపక యేమియు శంక చేయకే అని శ్రియమున్ యశంబు గనునట్టియపాయము నీకుఁ జెప్పితిన్ 31

౬౫

- అనుమహోదయ హుటల గాఢరిం, కలని నిందించి కుంభాగ్రాసుగుంబు
రాక్షసాదిపురుషులు బ్రాహ్మ రావణుఁ గని, పలికె నిట్లని కవి యహంభావముఁ గలు 1
- “అగురాక్షసి రాముని నె వధించి, పోల గలఘోరభీతిని నివిషమందె
చాఱఁదొడ్డెది రాముండు భండనమునఁ, జమ్ము నిపు సుఖంబుండు చల్లనిట్లు 2
- స్వీలాంబువములభంగి నిపుగాహు, లెవరు నెప్పుడు గర్జించి రెల్ల వృథఁగ
జేసి చూపెది పలము గర్జించి కాదు, పరులపలుకుల కెప్పుడు గోపంబు గనరు 3
- తిమ్మిఁ దాము సుతిండుకోఁ దలఁప రెవుడు, సహజవిక్రము లధికదుష్కరికృతుఁ చు
జేసి చూపెది రంతయే శీఘ్రభంగి మధ్యహీనులు మఱి విక్లబులు ధరించి 4
- కను గువంటితు లగువారి నులలు విని, యితవఱకును వచ్చె రా జిట్టివారి
యం దొకండు మహోదయఁ డని యనంగ, ఫీతిచే నిచ్చకము లాడి నిరదప్పి 5
- నేసి రి దఱు రావణశేషలంక, ధీమణిగఁ గోకిమెల్ల సంక్షీణముగను
పైవ్యమెల్ల మిక్కిలిగతి నంచరించి ఇత్తులై లోన పాసి విశ్వాస మెల్ల 6
- హి రోహిణిచెట్ట సమీకరించి, పరి మోచిరి శక్తిలఁ జక్కఁగూర్చి
నరుగుచున్నాఁడ రణమున” కనినఁ గుంభకర్ణ వాక్యములన్ వివరగానె నవ్వె 7
- నలికె నిట్లని రాక్షసప్రభావు “నిజము, రాముఁ డన నీసుహౌదరి ప్రతికిఁ గను
భయము పంకియిమే లేదు నానితోడ, పోరకుము పోరు వల దని పొడుచుండు 8
- బలము నంగాని బంధుభావమునఁగాని, నీకు సమమైనవాఁ డెందు నాకు లేఁడు
శక్తివిధకయి సంగ్రామజయమునకయి, త్వరగి నేఁగఁకు కూడగుభయముఁ జూర 9
- నీ వొకఁడనె కలవని నిన్ను లేవఁ బంపిరాడను సమయంబు వచ్చె సర్వ
రాక్షసులకును సుహృదవిరాజితులకు, నాకు సాయమొనర్పంగ నేకరణిని 10
- కూలముంకొని పాశహస్తం డగయము, భంగి వాదిత్య శేణంబు పరిగ వాన
రలను బిమ్మట రాజపుత్రులను దినుము, నిన్నుఁ జూచినయంతినే నిలకవులు 11
- పాటిపోదురు సేనాపబలములఁ గని, రాచులక్ష్మణు లంతటిభీరుబలులు
నెలవఁగండురు నీ” కని పీఠిఁ బలికి, కుంభకర్ణుని బ్రేరేచి కుడుటఁబడఁగ 12
- మనసు తలఁచెఁ బుష్పస్థమును గనినటు, రావణుండును దమ్ము పరాక్రమంబు
బలము నెఱిగినవాఁ డొట పరిగఁగించి, నిర్మలుండయ్యె విజయంబు నెగడు ననుచు 13
- కుంభకర్ణుండు రావణునిచ్చివలుకు, లాలకించి యుద్ధంగాన కాక్షణంబై
మిగుల సన్నద్ధుడయ్యెను నెగడఁ దీక్ష, కూలము కరంబునన్ రిపురూఢకంబు 14

- గర్వితాలాయశంబు జాష్వల్యమాన, తప్తకాంచనమామృతతీయతంబు
భమమంద్రశనిసమాన భీకరంబు, తీక్ష్ణవజ్రాయుధసమానగీర్తయితము 15
- దేవదానవగంధర్వదివ్యయిత, కెన్నరసమాజసూదనక్రియఁ బటివ
సస్యమాల్యమహాధామ మున్నహోతి కమ్మలింగయితంబునై నెలయునదియ 16
- కరుణశోభితరంజిత శూలసంహరి, కుంభశిష్ట మెరుల నుగ్గిండగ ను
బలికె రావణుతో "కాంటి బవరమునకు, నేగుగను తన యిచటనే యెసంగనిచ్చె 17
- నన్నఁ జూచినమా త్రినే శిన్నులెన, సకల నల్ల భక్షించివైకుంఠన్న
రావణుఁడు పల్కె వానితో 'వికారడవె పోవవలకు మద్దితూ భూరిబలులు 18
- సైనికులు తోగువత్తురు గాన వారిఁ, గొనివనియ వానిలోమహాఘోరపలులు
నేగవంతులు ఘనులను వివిధగుత్తు, పరులును మహాఘ్నులునీ గండఁబడినయెడల 19
- ఎంటిగాఁడయి రాక్షసుఁ గుర్చివయి, వానిఁజెట్టి కొల నైచి వడిగఁ జంప
లోపుగురు గానఁ జనుయి సైన్యండ్ వగుచు, ఎరుదురెద్దు లందఱు వానరులని 20
- ప్రదిరాక్షసులంబు వానరబలములను వధియింప రమ్మ శక్తిని జంపు"
మనుచు లేచి నమిపింది యనుజ మహిత, మణిని రిమాలఁ గై సేసి సుంజలముగ 21
- రంగు క్షేపణము సుంజలము నగ్గి, జంబు కై సేసి నంగవసోమమును
సంకల్పి వేషనంబున నమలిమూల్య, బహువిధాభరణంబుఁ బ మళముల 22
- ఇంగుసంకాశము లి నెన్నొ దివ్య, నూలికల, శ్రోత్రిముగిమను మహితకుండ
లగ్నములఁ జేసి, మణి కాంచనాంగడముల మహా కేయరి నిష్కంఠహితుఁ జేసి 23
- రావణుఁడు కుంభశిష్ట విరాజిత నలఁ, డమలకర్ణుఁ డు బహుహుళమహాగ్ని
గి నీలకంఠాబహోడి దివ్యమైక, శ్రోణి గాత్రము కుంభకర్ణనకు నొప్ప 24
- ఆమృతసంభవవేద దేవ సురచయ, మబ్ధి జలుకుటకై మందరాద్రచుట్టు
వాసకిం జెట్టినవిధాన పఱలె వాని, శ్రోణిగ్రాము వాఁ డద్రినాంబు గనియె 25
- భాగంబునై మిగుల స్వర్గ విరాజితమై నిగతివి
వైరతఃప్రభానిచయసంభ్రాంతి చింతించుండ నా
సేనానిదైనమైచుటువు వెల్లె సతింబును సాంస్థ్యవేళు వి
సగ్ధమహాద్రురా ఒనంగఁ జక్కనియాకే వచంబుఁ దాల్చుటన 26
- సర్వభూమణసర్వాంగసహితుఁడు శిత, శూలపాణి యారాక్షససూరుఁ డవుడు
తోడెను ద్రివిక్రమోత్సాహహూర్వహుఁ డగు, నాదినారాయణ డడంగ నద్భుతముగ 27
- భ్రాత రావ ఎనకఁ జివ్వంగసుఖము, నిచ్చి ప్రదక్షిణముగ నెఱంగి భక్తిఁ
బయనమయ్యెను మిక్కిలి బలయుతుండ, కుంభకర్ణుండు యుద్ధంబుకొఱకు వేగ 28

- అటు మహాకాములైన మహాబలులం బుటి మహానాగులైన నసావరుని రావ
నంకు దీవించి పాపెను విలంబం లేక శంఖదుండుభిన్నుల చదలు నింపి 29
- జగముదాయుధసంయుజులం బులంక, నతని నెను వెంటఁగఁ జతురంగాదికమున
నండునన్వనయుర్జింకలపయి, నిశితవరు లేగి రామహరదకు వెనుక 30
- ర్షములనుఁ దమ యుగంబుచేయును, నశ్వభిరసంహారులమీఁది నెనుపనుశ్చుగ
ములకు ద్వివిముల మతి ద్వివిములను గలది కర్ణపరివారి మరిగె చెన్నన్ నహుళము 31
- పెనుజలు వ్రుప్పవ్వలు నుదారముగాఁ గురింప మీఁదఁ దా
విరుడిమహాతపత్రమును విశ్రుతిఁ బట్టి శిశిప్రహులమున్
గొని కరముందు శోణముఁ గ్రోలుటఁ జల మదంబునంది యే
నను రణమాచరించు హిక్షిడిగి దానవదేవశ్రుతై 32
- బహుపదాసులు మక్కిలిబలసమేఘ, లమినాదులు ఘమదైత్యప్రవరుని
శత్రుపాణులు భీమాక్షసహతు లగుచు, ననుసించిరి సంగ్రామ మాచరింప 33
- కర్ణశ్రువులు ఎఱ్ఱుదేవారాసులును, వటియు నీలాంజనయోవమానులు
చూలముల నెత్తి ఖడ్గముల నీలఁ ద్రిప్పి కిరీటశృంగములతోఁ జ్రోముట 34
- పంథులం బూని ములముల్ ట్టి ముద రింపఁబరి దాల్చి కదలన్ విరాటసులు
క్షేపకీమదురాసదరూపములను వింబుతాళవృక్షసృంధవిసరుఁ గొని 35
- వేగి రాతిలవెనుక, నెంతేని దాడు, ఇంబు హిమహర్షణకారకంబు నైన
వేణుహాపము దరియించి నిరకుంధ, కడ్డఁ గె మహాబలకాంతియుతుఁడు 36
- అటునంజలవిండ్లంత యగుచు నెత్తు, విందవిండ్లంత నెడలుపై వజరుఁ దినువు
రాద్రములు పెట్టిబండిచక్రములతోలె నకిలలరంగ పెన్ని యనఁగి నొప్పి 37
- పన్నిధి నె యున్నరాక్షసచయమనకును దిగ్ధ మొనొంచుచోకవిర్విరంజనవలె న
తోఁచి యాకుంబకర్ణుండు దొర్బునుండు, నోరు తెఱచి నన్వేను మహాదారుణముగ 38
- “ఇపుడొ వానరముఖుల నెల్లయూధ, ములను బ్రుంఁదఁ గ్రోధి హాజ్యలనుభంగి
కకిశలభముల దహియించు తీణములోన, కాని నీను చేసిరి వానరు లిల 39
- పెఁగ వారు పురోవ్యానబహువిభూష, బలునుపురి ముట్టడించినదియుతు లగు
రామలిక్ష్మణు లగుటఁ గారకులు సర్వ, మునకు వారలఁ జంపెద నని యొనర్చి 40
- వారిఁ జంపిన హతమె సర్వంబు నగును, వారిఁ జంపెద”ననినఁ గుంభశ్రవుంబు
ఘోరనాంబు బొనర్చెను గ్రూరదనుజ, వారి మెప్పును వార్ధికింపముఁ గన నన 41
- అపుడు దుర్నిమిత్తము లయ్యె నధికముగను, ఘోరముగను సుల్కాశనివారయుతము
లయ్యె మేఘంబు లతిగర్భభారుణతను, వసుధ కంపించె వారాశివనసహితము 42

- మంటలక్ గ్రమ్మచున్ శోట మటి మటి మటి, అటవఁ దొడఁగె నక్కిలు కడు ననుభముగను
పక్షు లవసవ్యగతిని దివంబునందు, దిరుగ మాలికలై గ్రద్ద లరుగుదెంచి 43
- వానిపై వ్రాలఁ కొడఁగె గుంభశ్రుతు, శివముగిన్నను నట్టులే యోమబాహు
వదరె,మండుచు భీమవృక్షావృత యయి ఁచ్చిపూ నుల్క మున్నుండు వాని కివును, 44
- కాంతి దటిఁగెను నూర్పుండు, ను నసుఖము, గాఁగ విచెను వాయువు, కనియు నిచ్చి
యవశకునములు లవము లక్ష్మంబు లేక, 3 లె న కుంభగర్జుండు విధిక్పతమున 45
- ఎర్రతనమామఁ దై నయాబలరాక్ష, సుంఘ లంఘించె బదములఁ జోద్యముగను
భీకరిం బగుప్రాకారవిసం మవలఁ, గనియె నగ్నుతపిసేన ఘనచయమున 46
- వానరులు పిర్రతనమాను వానిఁ జూచి, చండవాయుకాతెన్ మేలునంచయములు
దెనలకుం బాటఁదొడఁగిరి దీను లగుచు, నతిశయం బగు భీతితో నాక్షిణంబె 47
- మనమే పుంబటు కుంభకర్ణఁ గుశమెన్ గంభీరంధ్రున్
దరు గన్నంతినె దిక్కులం బటచుదున్ ధైర్యంబు గోల్పోవున
వృన్దంచారుల భిన్నమేములగతిన్ వర్తించువారిం గనన్
మనఘం దాతఁడు పొంగిపోయె మరలన్ గావించె నిర్విషమున్ 48
- జానవఘోరనాద మితిదారుణమేఘువంబు మించఁగా
వానరు లందఱ గొంద అతివైరిధయంబునఁ బాపకట్టఁగా
మానము దూలి నేలఁబడి మ్రగిరి కూకటివేళ్ళతోడ స్వా
ధీనత తప్పి నే ఁబడఁ దెల్లెడి సాలచయంబుపోలికన్ 49
- కరమునఁ జాలఁ బెద్దపరిఘన్ గొని శత్రునిబర్హి గార్థమై
త్యరితగతిం ఒసం దొడఁగు దైత్యుని భీకరు గుంభకర్ణునిన్
హయలు కనంగనే భయము నందిరి చాల యుగాంతశేక వి
3 ర మగదండమున్ గొనిన కాలుని జూచినవీపులట్లుగన్ 50

౬౬

- ఒకమహాద్రుమహాకూటమో యనంగ, నొక్కదూఁకునఁ బ్రాకార మొనర దాటి
కుంభకర్ణుండు పోవుచు ఘోరముగను, జేసిన మహానినాదంబు శీఘ్రముగను 1
- వార్ధి గంభీరనాదంబువలె బ్రభీతి, శరమహాశనివోలె భీ రిమహీధ్ర
భేదగర్జనవోలె విన్పించె ఎతఁడు, యమవరుణసురపరులకు నన్యులకును 2
- మిక్కిలి యజేయుఁడై కను లెక్క నెఱువు, పచ్చుటం గని పాఠెన వానరులను
వాలివుత్తుఁడు వారింది వారి కనియె, నీలగజగవాహుదుల నిలిపి తుట్లు 3

- “మమ్ము మీవీర్యమును మఱి మీకులంబు, మీ పరాక్రమమునుగలామీరు మఱచి
ప్రాప్త్యకులకలె భయపడి పాటనేల ! పోదు రెచటికి సిగ్గటి భూరిభీతి ! 4
- చాలుఁజాలును మరిలుడు చచ్చెద మని, భీతిఁగూ! పొరువం విదియారగుకొఱొ!
ఇంతకు నిజేమి ! రాక్షసు లిటు నిలిసిన, దిష్టిబామ్మ దీని కిటు భీతిలగనేల ! 5
- మనల బెదిరింప నీమాడ్కి మనపయికని, బంపినారు విభీషిక భయపడికుండు
విక్రిమంతము దీనిని వివిధగతుల, నాశన మొనర్త మాఁగఁ” డనంగ వారు 6
- చాలకష్టముమీఁద నచ్చట నిలుచుడు, గుంపుగాఁ జేరి వృక్షాదికూటములను
జేతులఁగొని యుద్ధంబుఁ జేయుచేళ, నతనియి నన్ని వైచి రిత్యంతశ ! 7
- మదపుటేనుఁగులపథాన మహితోభ, లగుచు నెన్నెన్నివైచిన నతఁ డలుకఁడు
పైఁగ నాతనిఁ గొట్టిన పుష్పతములు, పుష్పత గ్రమహావృక్షములును తాఁ 8
- అతనివజ్రశరీరమ్ము నాక్షణమ్మొ, శిశువిధమ్మల ముంకలై ట్టితియిం 9
- వాడు తార్చిచ్చుపరెఁ గవింపము నెల్ల, భస్మమొనరింఁ దొడఁగెను భండనమున 9
- వానరర్థ భు రెంతతో వానిచారి, బడుచు లోహితార్చశరీరమంతు లగుచు
నేలఁబడి దామ్రపుష్పవిఃలన్పుష్పితకులపరె నుండి రింకకొందఱు ఇవులను 10
- భయమునన్ గంతుచేయుచుఁ బయిం బడుచును, నొకనిపె నొక్కఁ రింకను నొక్కఁకొంద
అట్టి దూఁకుచు నిఁకిఁ గొందఁ జంబరమున, కెగురుచున్ బాఱఁజొచ్చిరి హెచ్చి భీతి 11
- వానరచయింబు నెల్లు కంభ్రవ్రుండు, నలిపివేయుచునుండి వ నలులు కొంద
అకలి పాటిఁ జేతువు రాశయింబ, చెంకకుం జోయి నుభవిం ద మునుకొనుచును 12
- భయమున విషణ్ణుడనై వానరు లొక, కొంత నిష్పృథ్ధలంబులఁ గూర్చి పోయి
దాఁగినన్ బుక్షముల్ ఎర్వతంబు లఁచు, వృక్షనిచయం బపైకిని నెక్కి దాఁగె 13
- కొన్నిఋక్షముల్ భయమున గుఱాల హఠఁ, గొన్ని యుయిగంగ వార్ధిలోఁ గొన్ని మగుల
ఎన్నతం గని నానరు లెన్నోకుల, నేలఁబడి మృతినివల్లు చాలఁ దోఁప 14
- భగ్నదైర్యముతో నెన్నువానలను, గాంచి యంగఁకుఁ డట్లనె “గనకుఁ డేమి
భయము మరిలఁగు చేయు” భయనంబు, వెనుదిగిరి పాట నలుగునే కలుపు లలచు ! 15
- పోయెనం బను విడిచి యాభంగిఁ బఱచి, నయి నిరాధాధు లింటిలో నలువిధ
లట ! నెవ్వరే చావై న నలతింబు మెలుకపె డత్తమం బయి ముక్కుటమూలు 16
- తలఁప మీమీఁగలంబులు ధన్యములను విస్తృతంబులు మీ రిటు భీతిని గని
పామరులదాట్లు సిగ్గటి పాటమరొకొ, పొరువను వీడి పాటలు దారుణంబు 17
- మఱి యిరాద్విము రిపులను మారొకొని జయమందుగు మటంచు మున్నాడి రాపయకులు
మంటఁగలిసినే ! పోయె మఱొకొకొ, భీరువు లటన్న జననింద నోరుతు రెటు ! 18

- పీఠికిపంద్రై యెట్లు నీలతిముల భరియిం గంపరు! చియన నెల్లవారు
భయము విడిచి నన్నురుముభంగి బ్రతికి, కీర్తి గన బయె శ్రేష్ఠ మా నార్తి విడిచి 19
- జిలెతును లధ్రువంబలు చావు తప్ప, దెవ్వరికి బాటిపోయిన నెందు దాని
కొన్న నని చేసి చచ్చిన నన్నటకని, దిలకులేనిమహాలోక మరుగలము 20
- కను నలభ్యము బ్రహ్మలోకంబు దాని, నాహవిమృతంబు పడయంగ నర్దుండ, ను
గలువంగన్న మహాకీర్తి కీతిపలు నగు, కర్ణుల్రాణానృ లని నిందు నొకటి ల్లు 21
- కుంభకర్ణుండు పడఁ గాకుత్స్థుడృష్టి, బ్రాణములతోడఁ గోలేఁడు భండనమున
దీప్యమానాగ్నిహోత్రుసందిటను జక్క, శుభ మేఁగి భవ్యమై చావకుండు! 22
- ప్రాణరక్షణకొఱియి పాఠపోవఁ, బెక్కువిధముల మున్ను పెంపెక్కగన్న
కీర్తి సర్వము దీనితో కీణమగుచు, నొక్కటన్ బెక్కు రాశి నున్వీ నగును" 23
- అంగదుఁడు కనకాంగదుఁ డనఁగ నిట్లు పాటిపోవుచు భీతితో వాసము లిటు
లనిరి శూరవిగర్హిత మైనమాట, "అంభకర్ణుఁ డత్యంతము ఘోరముగను 24
- కదిన మొనరించుచున్నాఁడు కాదు మాకు, నిల్వ శక్యము సమయము నీతి కాదు
ప్రాణములు తీవీకావె యెవ్వారై న", ననుచు బాలిరి భీతితో నన్నిదిశల 25
- భీమబలుఁడు భీమాక్షుఁడు భీకరుఁ డగు, కుంభకర్ణుండు మీదికిఁ గొనకొసరి
వచ్చుచుండుట జూచియే పాటువాఁడు, వెనుదిరిగి రంగ దునివాక్యవిసరమునను 26
- అంగదునివాక్యము లొసంగ హర్ష ముల, మెల్లగున్ జేరి యావాసశేంద్రునాజ్ఞ
తెనురుచూచుచు నుండిరి మనులయందు, భయము శంకయు రెండును బాటిపోవ 27
- శరభుఁడు నీలఁగున్ యువభుకే ర్యనిభానుఁడు నాంజనేయుఁడనీ
మఱి మును రంభ తారులును మైందుఁడు ధూమ్రగివాత్ముఖులున్
పరగ సుపీ బంగున్ గ్రధిరవానరుఁ డొద్దివిడుండు నెల్లరున్
ద్వరఁ బనసుండు నేఁగిరి ముదంబున మాహానఁ గుంభకర్ణునిన్ 28

౬౮

- పృథుశరీరులు కపివసుల్ విని తమియవఁ, రాహు తలు గుగుల సంగ్రామకాండ
లయి మహానిష్ఠ వజ్రులంగ నందె యూఁ, వెనుదిరిగి వచ్చి రెల్లరు విక్రమింప 1
- విజయమో వీరమరిణమో వేటొకంగు, వలదు గున కని నీవిత్తభ్రాంతి విడిచి
పెద్దగిరికింగ ములతోడ వృక్షచయముతోడ రణ మొనరింపఁగాఁ దొడఁగి రంత 2
- కుంభకర్ణునితో వాఁగు క్రుద్ధుఁ డగుచు, వీర్యవంతుఁడు గడగొని విక్రమించి
చంపంగడఁగె వానరులను శౌర్యయుతుల, నేర్పు రెనమండ్రు నూర్చుర నేకముగను. 3

- చేయుమందిని ధర్మ గూర్చి వింటిపిండి, గాఢ వారిలు ముఖియ నుగ్రముగ నరలు
 గాఢాప్రావహములం గ్రహించి వింశత్యులను గాఢాపరి తనచతులను గొని త్విరి 4
- పిండిగాఢ చేసెతిరు చరిత్రముగను, ముందునకు నేగుచుండెను ఘోరిగరుడు
 డహగణంబుల దినునట్లు లచ్చెనువుగ, నైన గవురెల్లగుం గూడి యని యొనప్పి 5
- ద్వివిరు, డంతట గొని చేతఁ బెద్దపర్వతంబు గిరిశృంగ మనఁదిగుదై త్యువైని
 వ్రాతే డేమంబు వ్రాలినపర్వతమట, వ్రాలి విడిచెను దాని విభత్సముగను 6
- అతనిపైఁబఱ కాగిరి యతనిపై న్య, భటులపైఁ ఒడ వారువనంక్షి గజర
 దింబు పెన్నిమొ పిండియై ధ ర్మి గూలె, నంతి గవీరుఁ డొకరి నన్యయుఁ గొని 7
- మరల విడువఁగ నడియను మరలఁ బడియె సై న్య యన గుఱుమును కొన్ని సారిధిచయ
 మిలను బడి బిండిపిండిగా నెంఁయు ధరి, కిర్రమగమెలయ్యె రక్తమునఁ ది సి 8
- రధములం దున్న బీరిరాక్షసు లపు ఁతి రోషములై నిశాతాశ్రుచియను
 విడిచి నీవరశిర్షముల్ పెక్కుఁ క్రిందఁ, బడి కొనర్చుచు నుండిరి విడువఁగుం 9
- వానరమహాశయలుకూడి వారిఁ ద్రుంపఁ, బెఱుకుచు మహాద్రుమంబుల విడుచుచుఁ గడు
 రాక్షసుల యుష్మిముల గజరాజ వర్షచయముఁ గూల్చుచు నుండిరి రయమెంంగ 10
- తైలశృంగములను వృక్షశంఘయమును, కెక్కిటిన్ వివిధంబును నొక్కటఁ గొని
 యొంజనేయుండు దని మీఁది కంబరంబు, నుండి కుపించెఁ గంభకల్లునిశిరమున 11
- తైలశృంగములను వాఁడు చూలముఁగొని, నడుమ ఖండించి పిండి యొనర్చె నట్లు
 వృక్షశంఘయవర్షమున్ వివిధము నలఁ, వాత్సల్యంబునన్ ద్రుంచె నవనిఁ బడఁగ 12
- ఎనిశితచూలముగ గొనుచు నూరితిమూఱఁగఁ గుంభకర్మగూన్
 పనిపడిఁ బొఱఁగొట్టఁగను వానంయుధము నాంశచెయుఁ డా
 డ్దమున వచ్చి నిచ్చె నతిసాహసముప్పగ వానిమందుఁ జే 13
- శను గొని పృథ్వాగ్రమును దాహఁమై కనుపట్టుదానినిన్ 13
- తైలచూరభగవతాలశిరీ పని గుంభ కర్మనిన్
 గాలము చాల్చియున్న పని ట్లో గిమనందఁగఁ గొట్టె గట్టగాఁ
 కేలఁ గల్పశృంగమునఁ గీరివిభు కనునాంశేయుఁ డా 14
- రీలము గాఢ నప్రమను వెంటన పెదయుఁ గాఢ నొంటిపై 14
- చలనంబు గని కుంభకర్మగం మహాశైర్యంబు దీపింపఁగా
 ననుకం బూని తటిత్ప్రకాశమున దివ్యం బైనశూలంబునో
 విలకత్కటయుతాద్రిశింగి భుజమున్ కేదించెఁ గ్రొంచమ్ముని
 క్కుల జేదించినమ్ము ఖం డనఁగ సోమ్యున్ మారుతిన్ గల్వఁగన్ 15

- హనుమదుహాభుజాంతరము వయ్యరితూలము గ్రుచ్చుకొన్నగా
తెను బహురక్తభార లపు డాతఁడు విహ్వలమానసుండునై
ఘననివదం బొకర్చె లయకాలభయంకరమేఘమట్టు ల
య్యనిమొన భూతకాలము భయంబున మిక్కిలి విహ్వలింపఁగన్ 10
- హనుమ యటుల్ ప్రబాధితుఁడునై కరమున్ నివదం బొనర్చుటన్
గనినసమస్తదైత్యులును గాంచిరి హర్ష మనంత మాకవుల్
కనుఁగొని కుంభకర్ణుఁ గడు గాఢభయంబున వీరి సంగర
ఁను మఱి పాఁజొచ్చి రెటా పూర్వగతిన్ జలనంబు నందుటన్ 17
- అంత నీలుఁడు బలవంతుఁ డైనవాఁడు, కపిబలంబును నిలిపి భీకర మగుకొక
శైలకృంగంబు వైచె నికాచరువయి, వాఁడు దానిని ముప్పించేఁ బగులఁగొట్టె
నలిశసముముప్పిపాతి నగి కూలి పిండి, పిండియై నిప్పురివ్వల నెలువఱచుచు 18
- వ్యాలలం గ్రక్కుచున్ ధరాస్థలిఁ బడియెను, నంత వానరవిశ్రుతు లై డుగురును
శరభుఁడు గవాక్షుఁడు వఱి ఋషభుఁడు గంధ, మాదనుండు నిలుండును మహితకూర
సింహు లొకసారిగా గిరిభిరములను, శైలకృతపాదమ్ముల సుభ్రమున్ 19
- ముప్పిపాతులను గరతలమ్ములను గుంభ, కర్ణ మర్దింది రెంతయుఁ గనలి కాని
వాని కవి హాయినే కూర్చె బాధగాక, యెడలు నట్టిసంఖమునే యొసఁగుట నని
ఋషభ నాకఁగు ఎట్టి యెంతేని బలిను, వృధఁరివ్వంగ మొనరిం నిలక బడియె 20
- నరఁడు రక్తంబు గ్రక్కుచు నంత శరభు, ముప్పిహతుఁ డేసి నిలచి ముమ్మరముగ
జానుహతుఁ డేసి మఱి గవాక్షప్రథితుని, గరతలంబునఁ గొట్టి పై గంధమాగ
నుని మహాకోపమునఁ దన్నె ఘనులు వారు, వృధిమై శోణితోడు లై పడి రిల 21
- ఁగిడిరిమొ లై నకింశుకత్కారుహముల, గిరిని వానరపీఠులగతి నరసివ
నేలకొలఁది వానరపీఠ లాలసింప, కలనిపైఁ బడి రొకమాతే యద్రులన్లు 22
- పైఁబగుచు దంతములతోడ వానిఁ గొఱికి, రక్తసిక్త మోవర్చి రయమెసంగ
గోళ్య రక్కిరి పిడికిళ్ళఁ గోపమునను, గ్రుమ్మి జానువులం గొట్టి కుంభకర్ణ
భీంశిరు వానరపీఠులు శత, ఎడములన్ బీడితుం జేయ వృక్షయంతమ 23
- హృదివలె వాఁడు కవులను హస్తములను బట్టి విఱిది తినఁజొడఁగి ఫణిగణమును
ఘోరగుత్మంతునివిధానఁ దీవ్రకోపమువచు, పాతాళసన్నిధిమాను భయంక
రంబయిన వక్త్రమున వైవ రాక్షసుండు, కవుల వాగేగి లోనికెఁ గురియమున 24
- చెవులనుండి బాఠికనుండి చెక్కుచెదర, కుండవచ్చుచున్నది క్రూరుం బ దీనిఁ
గాంచి సంక్రద్దుఁడై పింగణము నింకఁ, జీల్చి వైచియే తిరుచుండె జీర్ణముగను 25

- మాంసశోణిలంక్షేద మహీ నోనర్చు, కాలవహ్ని విధంబునఁ గవిగణమును
గాల్పుచున్ శేషిసలువంగఁ గడఁగె నతఁడు, వజ్రహస్తైః డిండునిభంగిఁ గాకకరుఁడు 29
- యమునివిధమున శూలము హస్తమునను, బరగఁగాఁ గుంభకర్ణుండు బాహుబలుఁడు
గ్రీష్మవేళ శమ్భటవిన్ శ్రేష్ఠవహ్ని, మాడ్చివేయువిధమ్మున మాడ్చెఁ గల్గు 30
- వధ్యమానవ హాకిప్రజము గాఁగ, నాయకవిహీనమై మహాపాయమునను
గిరికిపైచ్య ముపు కతిభయదమైన, విస్వవంబు నోనర్చు నవస్వర యున 31
- కుంభకర్ణుండు కవుల బెక్కుర వధింప వర్ణితులై చాలి ఇన్నులై వానరు లపు
డరిగి చొచ్చిరి కరణు ర నావంశునింతిలో నంగదుం డిది యెల్ల నరసి 32
- వై లశ్యంగంబు నొకిటి హస్తమునఁ బట్టి, సింహనాద మొనర్చుచుఁ జెరిగి మిగుల
కుంభకర్ణానుచరులు రక్షిగణములు, బెదరఁగాఁ గుంభకర్ణునియెదుట నిలిచి 33
- చూచి నశిశ్రుతి వానిది చూర్ణ మగువి, ధంబునన్ వైచి దానిని దట్టి ణంబు,
దానిదెబ్బను దిగయును దైర్యశాలి, కుంభకర్ణుండు మిక్కిలి కోపయునను 34
- వానరుల నెల్లఁ దినివైచువానివలె రి, యంబున నదిర్చె నంగు నుతభీక
రాంబంబును గావించి యునిమీఁదఁ, జేత నున్మశూలము నేసి శైలి మంచి 35
- పచ్చుచును నుండ నది పైకి వానరర్ష, భుండు యుద్ధమూర్ధనిశారదుండు కరము
బాధువంబున దానిఁ దొలంగఁ జేసి, కొని రలంబున నురమునఁ గొట్టె నతని 36
- పెద్దనర్వరిమంతటిన్పురుకరీరు, డంగదునిదెబ్బకుం బడె నవని యుని
బంధులంకై వై లేచి లక్ష్మిము గని, యంగదుని గొట్టె ముష్టిచే నతఁడు వేగి 37
- శియెను విసంజఁగై నేలపయి నలిండు, కాంచి దీని పుష్కలండు కడు రయమున
దినపయికి వచ్చుచున్నట్టిదనుకొని, పర్వత గ్రామ నొకదానిఁ బట్టి చేతి 38
- భారంభంగిని నెదిరించి కుంభకర్ణుఁ, గమిమహాశోణిలాంగుని గవీనమా
ఫిక్షింప గాంబ ముగ్రీవవానరవరుఁ, డిట్లు పలికెను “మాకిపు లిందఱిఁ గిసి 39
- ఎందఱిన్ చంపి దుష్కరకృతి యొనర్చి, విజృంభింతుమనున్నావు విడిచి వారి
పాశ్వులుల నిపు క చుకోరా మగీయ, వైలహుతము గీన నీచాపు నిము 40
- నెడనుగ్రువునత్విధైర్యాన్వితివచు, నమ్ము విని కుంభకర్ణుండు సమ్మఖమునఁ
బలికె నిట్లని “ఆ ద్విభవునిపాత్రుఁడవును ఋక్షరజానిపుత్రుఁడవును నీవు 41
- హిమయు గల్గువానంబురుడ వనియు, వినియె యుంటి నవట్టిగర్జన లవేలి
నేల నను జూపు నిచేవ నాకు, పట్టియూర్పులతో నేటుపని” యనంగ 42

విని సుగ్రీవుడు తత్త్వం బలనివై విఖ్యాతికై లాగ్రముం
గొనివై డెన్ బరభీకరంబుగను సంకోచింప కావంత చ
చ్చును వి డంచును గాని తాణి యతనివ్ చూళ్లంబు చూళ్లంబుగా
గను నేలంబడఁ జూచి దానిఁ గడుఁ గుంగంగాంచగా వానరుల్.

43

పొంగంగాంచిరి దైత్యు లంతట మహాభోరాశిచందంబునన్
మ్రుంగన్ వానరవిరు నోయి తెఱచెన్ వెన్నంటనే వాడు ను
త్తుంగప్రాభవ మొప్పఁ బ్రువి ఎడిచెన్ దుర్గాహృ వశాలమున్
రింగారింఁ దిట్టత్రుకాళితమునై రిమ్మంబుగా నెంతయున్

44

కొంచనదామహమ్ మధికంబుగ వాడి గలట్టిశూలముక
గొంచెము జంతు లేఁ కొని కోయిని యొన్నుచు వాయుసూను
శ్వంచితవేగియై కొనుచు హస్తమనన్ వడిఁ ద్రుంచివై చె నొ
క్కించుకహని గానియట లెంతయు ధైర్యముతోడ నంతయు

45

చేయఁబడఁగి మహితకాఁయిసమున, వేయిభారమ్ములన్ గడు వెలయువదియు
శూలమున్ గొని చేసెను చూర్ణముగను, వినుతహనుమంతుఁ డావందవిస్మయముగ
కుంభకర్ణునిశూలమ్ముఁ గొని యటు హనుమంతుఁ డొనరింప భగ్నము మహితు సరని
గాంచి వానరులందఱుఁ గడు స్తుతించి, సంతసంబున నుండి రివంతగతుల

46

47

గంధులువై చువానరులఁ గొందియు వారిలసెంహనాదముల్
వింతగఁ గుంభకర్ణుడడు వింపు మురంగునఁ గిన్న పుట్ట న
శృంతభయంకిరం బయినయానగ ర వల్కలగి మొక్కటిన్
బంతముమీఱఁ గై కొనుచు వానినాధునిఁ జేరి వైచినన్

48

ఎడ సుగ్రీవుడు మూర్ఛనంది తగులన్ బ్రహ్మాండకై లాగ్ర ము
ప్పుడ నేలన్ గని రాక్షసాధములు సమ్మోదంబుతో నుండఁగా
వడిఁ జేరం బని కుంభకర్ణుడ తనినిన్ బట్టెన్ నృహస్తంబులన్
గడు మేఘంబును దీవ్రవాయువు లుగ్రత్వంబు దీపింపఁగన్

49

అరియన్ భీరమేఘమో యవఁగ నొప్పారంగ సుగ్రీవుడ
వ్వరరక్షోధివకుంభకర్ణుడు కొనన్ వానిన్ నృహస్తంబులన్
కరమున్ మేరుమహాగిరీంధ్ర మనఁగాఁ గప్పట్టఁగా రాక్షసుం
దురుశ్శృంగంబన వానరాధిపతి తా నొప్పారె పత్స్యంబునన్

50

- ఘనస్మగ్రిపుని రాక్షసాధిపుఁ డిటుల్ క్రొత్తయిది గొంతుఁ నొ
యిన రక్షోగణముల్ ముదంబువను నెంతే నాడముల్ చేయ మిం
ట నెవంగంఁగు దేవతల్ మదులఁ గంటన్ దూఱ హఠాఁగ! యం
చు నినాదంబు నొనర్చి రెంతయును నానగ్రీవువై జాలిచే 51
- తలఁపఁగ వానరెందుని కత్రక్రితుతుల్యఁరాక్రమాన్వితున్
విలసితి దేవతాధిపనిష్ఠమహాబలసంఘమృతున్
సులభము గాఁగఁ బట్టు లోపి సుందరరాఘవపై న్యమఁతయున్
తెలుగుచఁ జెట్టుట యగ్రం శివమటంచుఁ దలంచె దైత్యుఁడన్ 52
- పాటిపోయెడికపిసై న్యవాహినులను, గుంభకర్షణచేతఁ జిక్కుట కపివతి
యెఱిఁగి హనుమంతుఁ డెదిలోన నిల్లు చింతనందపాఁగెను మతిమంతుఁ డగుట మిగుల 53
- “చెట్టుపడె నిల్లు సుగ్రీవవానరవిభుఁ, డెని చేయటయో లోనె దించుకంత
చేయఁదగినదే సర్వదా చేయువాడఁ, జేయఁదగనిది నాచేతఁ జేయఁబడదు 54
- అగుదును బర్హతోపముఁడ నై ఓణమండ వధింతు రక్క-సున్
నెగడుమనీయముప్పైహతి నిర్భరమై యిది రాక్షసేందునిన్
నొగులగఁజేయుఁ బ్రాణగులనుం గొను నిట్టులు వాడు చచ్చినన్
బగతునిబారినుండి కడు వానరవాఘుఁడు వచ్చు బైటికిన్. 55
- నఁ తిరించుదు వానరచయి గు మిగుల, నిత డె విడిపించుకొన నోపు నెట్టిభయవ
బంధమైన న్యయమ్ముగ న్వర్ణివాసు, బురగదానపు నొకటయి యున్నఁ దాకి 56
- ఁ సురశైలప్రహారాభిహతుఁ డగుటను మూర్ఛ మునిఁగెను వానరపుంగవుండు
క్షణములోపల లబ్ధసంజ్ఞ ను గడించి, వచ్చుఁగావుత! సుగ్రీవవానరవతి 57
- వచ్చి కావించుఁగావుత! వానరులకు, తేమ నుయ్యగొ అయ్యజే శీఘ్రముగను
కా దనుచు నేను విడిపింపఁగా నతినిని, గల్లు నక్రీడి,నశీయించు ఘనయశస్సు.
పునన్ నేను సుగ్రీవఘనపరాక్ర, మాన్వితవిముఁగి గుఱచాఁగ నరయుచుండు
నింతలో దీనతం గని స్వాంతములను, బాహువులను నిలుపుదుఁ జారుష మిది 58
- ఁ నుకొని మహానుభావుఁ డొనాంజనేయుఁ, డాపి కపిసేన మిగులధైర్యంబు నొనఁగి
యద్ధసుముఖముఁ గావించె నుజ్జ్వలములు, శౌర్యసాంత్వనవచనముల్ చక్కఁ బలికి 59
- చ నె నావీడ్చుటఁ గుంభకర్ణుఁడు కపిస్వామిన్ లనద్రీవు సూ
ర్యునిపుత్రుం గొని హస్తయుగ్మమునె లంకోల్వన్ విమానంబులన్
ఘనసౌధంబుల నుండి యాతనిపయిన్ గంజారపత్త్రేక్షణల్
నుతిన్ బుష్పసువర్ణముం గురియఁగా విస్ఫారగంధాక్షతల్ 61

మఱి లాజల్ వెదచల్లఁ బహుళముల్ మర్యాదఁ బన్నీరు చ
 ల్లిరి దావన్ సమశీతలంబగుటతో లేచెన్ మహాగ్రీవుఁ డ
 వ్యరసుగ్రీవుఁడు మూర్ఛదేతి తెలిసెన్ ప్రైవతాస్తంబులన్
 గరమున్ బందిగి నుంట తాను నది లంకామార్గమౌటన్ మదిన్ 62

క్రమముగఁ దెల్పించి యిటు గాఢభయంకరశత్రువర్యహ
 స్తముల దృఢప్రబద్ధతయు చాఁ మహాపురిలోనిరాజనూ
 ర్ముగ నెఱంగి యంతఁ గపిరాజు కడుం దలపోసె నాత్మచి
 త్తమునను 'బంధితుండవయి చాని నేమి యె నర్ప నర్హమో 63

అది యొనరింతు వానరుల కందఱికిన్ మహిలేష్టమానటుల్
 ముదము సుఖంబుఁ గల్గనటు భూతియశంబుగ" వంచు నెంచి స
 మ్మదమున వాఁడిగోళ్ల రిపుమంజులకర్ణము లూడఁజేసె ము
 క్కుదళనసంహతిన్ బడియెఁ గ్రుమ్మెను గొల్లను వానిపార్శ్వముల్ 64

ఊడిపడంగఁ గర్ణయుగ మూడిపడంగనె ముక్కుప్రక్కలున్
 తోడుచునుండఁ బ్రాణములు దుర్భరిమర్దనఁ గుంభకర్ణుఁడున్
 తాడితపన్నగంబుగతి ధైర్యము వీకి క్రుధన్ వహించుటన్
 వీరఁ గపిండు నేలఁబడఁ బెక్కువిధంబులఁ ద్రిప్పి కొట్టుచున్ 65

పడిపడఁగానె నేలవయి వానరనాథుఁడు విక్రమించుచున్
 వడివడిఁ జోయె నాకనమువంకకు మింటి ధంబునం జనెన్
 చిడిముఁపాటు గాంచకయె శ్రీరఘురామునిరన్నిధానమున్
 బడసెను ప్రాణసంకటము పాసి సురక్షితుఁడై రయంబుగన్ 66

కర్ణనాసావీహీనుండు కడుఁ బరాజి, తుంగునయి కుంభకర్ణుండు తోఁచె నపుడు
 రక్తసిక్తగాత్రుండయి రమ్యనిర్భు, రి ముగోడితైలం బనురీతి వంత
 శోశితార్ద్రమహాకాయశోభితుండు, కుంభకర్ణుండు మిగుల నకుంఠబలుఁడు
 భీమవిక్రముఁ డరిగెను నెనుదిరిగి రణంబి నర్పంగ మనమున నెంచి 67

రక్తము స్రవించుచుండఁ గరంబు ప్రోధ, మృత్యుంఁపఁగి నీలాంజనాభియుట్టు
 మహితసంద్యాసమయమేఘమండలియుటు, కుంభకర్ణుండు తోఁచె స్రవోధి యుండు
 తనచేఁజక్కినవానరాధిపుఁ డటుల్ తప్పించుకొంచున్ వెనం 68

జన నత్యంతము ప్రోధముం గని కరస్థం బై న దేయాయుధం
 బును లేమిన్ గొని ముద్గరం బొకటి యేపుంజూపఁ గుంభశ్రృవుం
 డని గావింపఁగ నేఁగె నాప్రళయకాలాగ్నిక్రియన్ వేగమే 69

- వెదలి కపిప్రపంచమును వేగము చొచ్చి తినింద దంగ నె
 క్కుడు రుచి వారలన్ గ్రుథరా ఘోరముగా నెఱుంగంగలేక యె
 వ్వడు కౌ రాక్షసుల దెవడు వైరి మొవండ్ యెఱుంగలేక చే
 ప్పడిననుభుజ నందఱిని పోలి తినుగ గడుమోహితుండునై 71
- అరయగ హృత్కృత గుగాంతమునన్ దినివేయ కేవులన్
 బరిపరి నలు రాక్షసులకు పట్టి తనున్ దనవారి నలమున్
 మారులనె కాదు ఎక్కరిను నవ్వల కోక్కరి నిర్వురన్ త్రయిసి
 మలయును బెక్కురన్ గలక మంచెయ్యుల వెడ్డి యెఱుంగ నయిన 72
- సయదాతాశబ్దల మనఁ ఎరగునోట, వైచుకొనుచుండి నమలంగ వానరులను
 నతనితోటినుండి ప్రవాహవిరితిగఁ గఁచు, కాఱుచుండ నెత్తురు మజ్జ వాఁడు తిరుగు 73
- వానరులు మోడుచున్నను బర్వతాగ్ర, విరతిచేరను గడు లక్ష్మ్యపెట్ట కరఁడు
 కేవుల విజుచుచుఁ దినుచుండఁగాఁ గవులును, రాముడే దిక్కటంచును రణ మొనర్ప 74
- కుంభకర్ణుండు తఱుముచుఁ గోరి వారిఁ, బట్టి పందల వేలను ను హువులను
 జాటు ముట్టియుఁ దినుచుండఁ జూచె రిపుని, పరబలాత్కనలక్ష్మణాశ్రభువు కరుణ 75
- యద్ధమొనరింపఁ దొడఁగి యత్కుద్ధతిమెయి, సప్తకరములఁ గొట్టి నిశాచరుఁడును
 వానిని వినాశముచుచు వడిఁ జనుచును, లక్ష్మణుని వీడి రాము వై శంఖ తాళె 76
- భూమినెల్లఁ బగిల్చెడిగాలువు లోఁచి, రాముపై నేఁగుతన్నోరరాక్షసువయి
 రాద్రినామకాశ్రుం జేసె రాఘవుండు, నిరితబాణము లేసె నెన్నియొ మరలను 77
- కుంభకర్ణవక్షుంబునఁ గ్రుచ్చుకొనఁగ, వాఁడు శ్రోధంబునన్ మ్రొంగివైవఁ దలఁచి
 పరుగులెత్తఁగ రామునిపై పరినికి, కోటినుండి ముంటలు వచ్చె నూఁబుగతుల 78
- రామఘోరాశ్రువిధుఁడై రాక్షసుండు, కిన్నును భయపడి నరుగెత్తుభంగి నఱచె
 నఱచి ముందున నేఁగిం? నతనిపై ని, స్పృణశరా? వ్రాదియుంబు పగుల నేసె 79
- వానితోఁ గుంభకర్ణహస్తమున నున్న, భీమగది నేలఁబా మఱి పెక్కులై న
 కూయుధం బలు భూమికలయ్యె నైవఁ, గరిదిరిణయ్యిమున వాఁడు దురి మొనర్చె 80
1. జాగలు గ్రుచ్చుకొనుటచే వాగదేహ, మల్ల రక్తముల్ కాఱుంగ నెనఁగి పరిఁచు
 2. ల పెలయేళ్ళతో నున్నవైట మనఁగఁ, స్త్రీగళోపంబునోరి దిధిముచేత 81
3. కోర్కెండు మూర్ఖుల్లి ఘోరముగను, వానరుల ౪ కిసులఁ బట్టి బహువిధములఁ
 4. చుఁ బరుగిడుచున్ యముం పనఁగఁ దోచి, భీమపర్వతశృంగంబుఁ బెట్టి లెచ్చి 82
5. ముపై నేసె నది వచ్చి రాముఁ దాఁచు, లోననే సప్తశాణముల్ తాను వైచి
 6. చి ఫిన్నము గ వించెఁ దత్తఱంబు, రాముఁ డది పడ నేలపై రయ మొసంగ 83

- వానరులు చూడగా రెండువందలైనఁ, శత్రు రద్దానివలఁ వనీ నుగితి గ్రహి
యించి శరవర్షమున దాని నెలమిఁ బిండి, ఎంత గావించె శ్రీరామవీరవరుఁడు. ౮1
- మహితధర్మాత్ముఁ డైనలక్ష్మణుఁ డపు డిటులనియె ర మునతోఁ గ్రూరుఁ డైనకుంభ
కర్ణుఁ బరిమార్చుయత్నముల్ కాంచి పెక్కు, “రామ! కంటిపె యీఘోరరాక్షసులఁ, 82
- మత్రిశోణితగంధియై మది నెఱుంగక, కవులు విరిసి గారు తాపిసు లనియును
సుధయులను మ్రుంగుచున్నాఁడు సుభటలైన వాగుల్ పెక్కుమంది శుంధివఁ, ఎని 83
- నినిపై నెక్కి పూర్పున్న వీడు కదల, సుదలనెరిఁ పడిచోవు మేదిని యి
దంపనెఁడు వానరచయము నింక”, ప్నలక్ష్మణవాక్యంబు లాలించి 91
- పెక్కుమంది కిపుల్ రయితుక్కి కుంభ, కిర్ణులయిఁ గూరుచుండిరి కదలమెదల
నేక యతనిని దిక్కుల నేకముగను, వాఁడు తద్భార మధికమై వరకుకతన ౮6
- దుష్టవాసి మావటివాఁడు తోపునడఁగ నొడలు అవ్రతఁ గడిపెడియొప్పు తోవఁ
గదిపె నాకుంభకర్ణుండు తక్షణములోన నింతమందికిపుల్ పడి రిలపయిఁ గడు 89
- చూచి విదళితకపులను శూరవరుఁడు, రాముఁ డొకెను వీడు దుర్మార్గుఁ డనుచు
వెంటనే యుత్తమం బగువిల్లు దీసి, శ్రోధతామ్రాక్షఁడై శత్రుకూటము నిక 90
- నిర్ద హింపఁ దలంచెడినెఱవునఁ జనఁ, కుంభ కర్ణునిమీఁదికిఁ కుంభకర్ణ
భీతులై నట్టివానరుల్ ప్రియుఁగుఁ గని, రాఁఁముత్తమఁ డిరియె వరుగుడేర 91
- కవకవిదిల్రయై దృఢముగాఁ జిలువంజెడినారి నుగిమై
కొంబడఁ గ్రూరసర్పిమటు గట్టిధనుస్సును భీమనాణముల్
కొనిపనెఁ గుంభకర్ణుపయిఁ గూల్చి రిఁ గొనె వానరాదికిం ౪3
- మను గడు హుటొంది రఘువుం గవుఁ డిచ్చిశివక్రముంబునై
ఎ వరగణాశితోడను బరివృత్తుఁడయి, రునునరింపఁగ బిడ్డలుం డమిరిపీర్వుఁ ౪3
- డనుమూస వెతురయిఁ డైనరామ, ౨౧, ౨౨, ౨౩ గను వధియింప శత్రువీరు
అగి కాంచె మిహాబ్దుఁ నులులరత్న, గయగోమ నరిందను సర్వజేహ 94
- శోణితాపురు నతిబలు శురుఁ కుంభ, కర్ణు సప్రధ మహితదిగ్దశఁకూ ౪
- వెదకి వెదకి వానరులను నదిమిపట్టి, మ్రుంగి వానిని డై అయ్యవేయ వింధ్య
మందరసమాన దేవాని మహితకాంచ కాంగదవిభూషణున్ శోణితాక్షియుగలు 85
- కూల్చి తో నొంటిపైఁ గలనల్ల నాఁకు, వ నె గపులను మగ్గించువానిఁ బ్రళయ
శేఖరఁ జరించుయముఖంగి భీకరు డయి, దీప్తవహ్నిభంబునఁ దేజరిల్లు 96
- రాక్షసశ్రేష్ఠుఁ గనుఁగొని రయముమీఱు, జ్యోతిసావంబు గానపె నతిశయముగ
దాని కెంతయుఁ గోపించి దానవేంద్రుఁ, డరిగె రామునిమీఁదికి వని యొనర్చ 97

- ఘనవానోద్ధతమేఘుకలుని భుజాగ్రశ్చైవభోగోఽమం
 ఋను గార్మశ్యం గర్జితాహుయుగళంబున్ బూని భూమిద్రమో
 యనఁగాఁ బై బడువాని రాక్షసుని గర్వాంధున్ ఖలున్ గుంభక
 స్థుని జూడంగ నె రాముఁ డిట్లుచెయి ధీరుండై మహావీరుడై 98
- ‘రారా రాక్షసవర్య! మానుషు విచారంబున్ త్వదర్థంబె యీ
 నారాచగులు ఓల్లు బూనితిని విన్నవా ననున్ శక్తి
 త్రూ! కామున్ ఊహిత నిన్ను నొనరితున్ మూర్ఖ! నిర్భ్రుఁగా
 రారా రార” యనంగ నప్రచుఁ గడన్ రక్షోవిధుం డంతటన్ 99
- వికృత మిశస్వంబున వెడలె రాము, పైకి సంగ్రధుడై పాతి వానరచయి
 ముఖకపుటగుండలు చాల నారవమును, నలుదలలు కావించి యనియె నిట్లు 100
- కామచంద్రునితో “ఓయి రామ! వినుము, నే విరాధుడఁ గాను నన్ సేవు గలువ
 ఖరుడఁ గాను కబంధుడఁ గాను మితియు, వాలిఁ గాను బడిపోవ నీతాణమునను 101
- నేను మారీచుడను గాను నీకు నోడఁ, గుంభకర్ణుడఁ జెలియు ముకుందబుడఁ
 చూడుమీ ముద్గరం బెంత మనిశితంబో, సర్వకాలాయసమయంబు శౌర్యమునను 102
- దీననే నేను బెక్కుర జేతలను, చానపుల గెల్పినాడ నింతకుమును విను
 చెవులు ముక్కును పోయినన్ జెట్ట నాకు, లేదు రవ్వంతబాధయు లేదు నాకు 103
- సేవరాక్షసు మెల్లను నీకఁ గల్గి, శక్తి యంతయుఁ జూపింపు చాలుజేసి
 నాశిరంబుమోనిఁ గిన్నంత చాని, నిన్ను ద్రింగెడి” నన్నంతనే రఘుపతి 104
- సునిశితబాణాలమును శూరవరుండయి కుంభకర్ణుడై
 ననుమిమిభంగి వజ్రసమమైనవి వేగమునన్ సువుంఖముల్
 గనినవి వెక్కు లేయఁగను గాయము నిండఁగ నట్లు నిల్చె నా
 దనుకఁడు భీతివందఁగు వ్యథంగనఁ కించుక నరిచలింపఁకే 105
- శరమేదిరివి మున్ను భువనాలము లేడిటిఁ గూల్చుఁగన్నదో
 శరవరిపెడి వాలి నిల శాశ్వతభంగిని గూల్చుఁగన్నదో
 శిరమలు వాని నేననను జూపఁగ సుక్కఁగు కుంభకర్ణుడ చు
 ర్నిర ఎఱె నిల్చె నిండుకయు బాధను గొంచుడు తూలఁ జేమియున్ 106
- శరములఁ బది వారిధారలటు నిశ్శబ్దముగాఁ గుంభక
 ర్ణ రయంబారఁగఁ జేరి మూటుముణఁగన్ దోరంబుగఁ ద్రాగఁ ద
 ద్విరదేహంబున ముద్గరంబునను నేతద్బాణజాలంబు చు
 య్కఁ భంగిన్ దొలఁగించుకోఁగలిగ నిక్కం బై వశక్త్యున్నతిన్ 107

కడు ఊతజానులి ప్రమును గాథభయంకరమున్ సురాదికి
వినుచును వీడు దీని పని విశ్వాబదిస్తులుచై కపుత కడుం
గడు భయమంది పాటుపటుగా మోముండువఁ జేయఁజాలి యొ
ప్పెడ ఘనముద్గరంబునను వీరుడు త్రోలెను వానరావళిన్

108

ఘనవాయువ్యమహాస్త్రమున్ దొడఁగి యాకాశుత్పవంశోన్నతుం
డనుకూలప్రగతిన్ రయంబుగను నేయిన్ పోయి వెన్నెంటునే
ఘనహా ముదిరయు కబాహువు వజ్రే ఖండించినన్ వాడు చే
సెను నావంబు భయంకరమ్ముగను విచ్చిత్తిన్ కరం బందుటన్

109

అయుధసంయుతం బయినహస్తము వేగము నంది యెంతయున్
పోయిపడెన్ గిరిండ్రిమీటు భూరి భయంకరభంగి సేవలో
నేయెడఁ బడ్డిదో యచట నింపుగ నిల్చినవారు వానరుల్
గాయము లంది వీడియయి కాంచిరి వర్షము నెంతమందియో

110

హతశేఖుల్ కపు లంత నెంతయు విష్ణాత్ముల్ భయభ్రాంతులై
కుతుకంబున్ గలగంగఁ జూడఁగ మహాఘోరంబునో యుద్ధ ము
ప్రతిమా నంబుగఁ గుంభకర్ణ దనుజున్ రామున్ గనుంగొంచు ని
ల్చి తడియాహవ ముడ్చుటంబగుటఁ జూచెన్ వానరాశీకముల్

111

ఎంతయుఁ గుంభకర్ణుడు నికృత్తకరుండును హీనసత్త్వఁడై
వింతగ నగ్ని మూడిపడఁ జెంపును గోల్చుడు పర్వతంబుల్
సుంతి కలంగియున్ మరల శూరతఁగాంచుట నుష్ణ చేతితోఁ
బాంతఁ గలట్టివృక్షమును బూనికఁ గెళిని చేసె యుద్ధమున్

112

నన్నగభోగకల్ప మగుబాహువు బాహువులోనివృక్షమున్
దిన్నగఁ జూచి రాముఁ డొకతీవ్రభయంకర బాణమున్ గడున్
సన్నతమున్ నువర్ణి మయశాశ్వత మైంద్రమహాభిధాన ము
త్యున్నత మేసె నేసినను దోడనె యయ్యది శ్రీఘగామయై

113

సాలముతోడఁ గూడివ్రవతస్తనిశాచరవీరహస్త మా
భీలత ఖండితం బయిన వెంటనె వేగముగాఁగ నేగియున్
తైలముభంగి నేలఁబడెఁ బచ్చిరి పెక్కురు దైత్యవానరుల్
సాలశిలాచయంబు నను జక్కగనుగ్గఁగఁ తైలవశంగనే.

114

కరయుగ మిట్లు చిన్నతను గాఁచిన గతి కలంగ తెఱయున్
 త్వరితగతిన్ రణ భాసంగ దగ్గటికిన్ జనుడెంచు రాక్షసున్
 బరమపంబానర్పులు బాణయుగంబున నర్థచంద్రమున్
 రస రంగుత్తముం దలనిపానయుగంబును సోన నవ్వియున్ 115

ధరణిమధ్యే రాక్షసునివారు పాదయుగంబుదిక్కులున్
 మఱియు విదిక్కులున్ గిరులు కూర్చునాహార వముల్ గుహలోమహా
 పుర మది లంక సేవలను భూరికప్పవజ సేవలెల్ల వ
 బ్బురపడ వీకరారవము పొల్పెఁ బ్రతిద్వినియుత్త మెల్లెడన్ 116

కరములు బాహువుల్ పరివఁగాని చలింపక కంఠకర్ణుఁడు
 ధుర ఒడబాముఖాభ మగుతోరపునోరు ధయంకరంబుగాఁ
 దెఱచి పయంబుదం గవఁక ధీరత న్నిలుచున్ గడున్ మహాం
 బరమున చంద్రుడైఁ బాకుభంగిని రాహువు విక్రమించుచున్ 117

హేమపినద్ధల్పంకముల నెంతయు నొప్పెడిబాణముల్ కడన్
 రాముఁడు వాఁడియైన వట రాక్షసువక్త్రము నిండుపట్లు సరి
 స్త్రోమము గాఁగ వైవ నెఱుతోచక వాఁడును మాటరాక యె
 ల్లో మహితధ్వనిన్ బఱపి ముగ్ధినివ్రాలెను మూర్ఛికుండునై 118

అంగుట రామచంద్రుఁడు రయంబున సూర్యమరీచికల్పమై
 వింతిగ బ్రహ్మాదిండుముఖ భీకరశాలయుమున్ దలంపఁగా
 నెంతయు బోలుచున్ నిశిత మంద్రురంబులు వాయువేగనం
 | కాంక్షలు స్వర్గ ప్రంబమున గ్రాలెనాదానిని ఎఱవల్యమున్ 119

అనఁసమాశ్చర్యమును పత్తినికం బగ బానుకాంతియున్
 గని కి లికిల్లుదాని నధికంబు బలం దల రి వై చినన్
 జనుచు మహా రంబుదిగు నర్పణశాసనీ నింపి కాంతులన్
 నను ఘామవహ్నిగతి భీకరదహమై జరాకిన్ 120

ఇచశక్రాశనవీర్యవిక్రమములన్ గంభీరమై యుష్పమున్
 తునిమెన్ రాక్షసకంఠమున్ ఓములలో దుర్వారమై మున్ను పృ
 త్రునికంఠంబును త్రుందిపట్లు మహితేంద్రుం దెంతయున్ విక్రమం
 బున వైవంగిని జ్ఞప్తము కరంబున్ లోకముల్ పొంగగన్ 121

లసరగఁ బర్యతేంద్రమహితం బగుకూటమి గాఁగ నెంతయున్
గవఁగ వివృత్తదంష్ట్రమును గాంచగనింశలసంచలాత్మకం
బును నగుకుంభకర్ణగర్భము క్షశిరం బది యొప్పు రాత్రి నిం
టను యుగతారకింబునికటంబున నొప్పెనుచంద్రునిబుగన్

112

రామకేరాభిఖాలమున రాక్షసుమస్తక ప ద్రిసన్నిభం
తై మహిః బదనేరఁ ముమంగునఁ జ్యలు గొప్పులబులున్
ఘాగుపడెన్ మహోన్నతము భూమికోర్కెనితాంతకుశ్యసం
స్తోమము నేలఁ గూలెఁ బరశోభనమస్తము నాశివబుగన్

118

మీఁగఁ బడునేమి యన్న యమేయభయము, తోడఁ బాతెడుకవుల నెత్తులను ఎగుట
మాటుమఱఁగెను నొకకోటిమందికవుల, నయము లేకుంభకర్ణమస్తకము ఎగుట

124

దావపనాథుకాయ మతిదౌతహిమాద్రివిధంబునన్ రయం
బూనిపడిన్ మహోదధిని నొచ్చగ నందుఁ జరించుఘోరమా
మీనవయంబు గ్రాహతతి మేనుర సర్పపరమాహమంతయున్
దానన మూర్తిమయ్యెఁ గడుధారుణీ జొచ్చె ననంతరం బడె.

125

సురలకు భూసురాధిక్షిని శూరరిపుండగుకుంభకర్ణః కీ
తెరఁగున కావ సంతనము తెల్పఁగఁ గొండలు సంచరించె శూ
సురులు సురల్ ముదంబునను జొక్కిరి పోలిరి సంతసంబుతోఁ
బరుగిడి నాట్యమాడిరి శుభధ్వనులన్ జయగ్వనంబులన్

126

మఱి దెవర్షిమహర్షిపన్నగులు ఎమ్మగ్నేవరో యెఱుంగున్
మఱి గంధర్వనిర్ణగుహ్యకులు నమ్మన్మల్ నభోవిధి సం
చరియింపంగనువార లెల్లరుచు పార్థివ్యాంతులై మిక్కిలిన్
వరరామప్రభువీర్యవిశ్రామములన్ శ్లాఘించి రక్ష్యంతమున్

127

అనియెనఁ గంభకర్ణుని వధాదికమున్ గని యెల్లరాక్షసుల్
మనముల బేదముంగనుచు మాటికిమాటికి శీర్షి రెంతయున్
భునరఘరాముముందు మునుఁగాంచి ఎరర్ హరి నెంతయేడ్చి
కనుచు మహర్షి రాక్షసనికాయముచే నిపు డంగళంబగా

128

ఏగతి రాహుముక్తఁడయి యెంతయు వెల్లుచు శివకోకమున్
వేగఁ దిడుచునుండి విడిపించుకొ దివ్యచహస్రశక్తి య
స్త్రే గురుకుంభకర్ణ నని నిట్టై వధించి రిఘూర్వహుండు సం
యోగమునన్ గపివృద్ధవయోపధి నెంతయు నిరీకజేసివన్

129

ఆతనితేజము గనుచు నద్భుతహర్షమునంది న వరుల్
చేత ము లల్లసిల్లి విలసిల్లుప్రబుద్ధసరోజరాజి నా
భీతిని బాని రాసువిభుఁ బ్రీతిని గొల్చి రనేకరీకులన్
భ్యాకు మహాబలున్ గివునిగం డడిగింపఁగదివ్యవిక్రమున్ 130

అనుపమయుదరంగిమాలముందు జయమును గాంచి మించి కీ
ర్తిని గని దేవమర్దనవరిష్ఠఁ డనంగను నున్నకుంభా
ర్ణుని మృతి నందఁజేయుట కనుంగొని రామఁడు సంతసించె నె
మృతమనున వృత్తిఁ జంపినయను ర్త్యపతిన్ ఎరివోలి యెరియును 181

౬౮

రాఘవమహాత్మ్యదేతను రావణాను, జండు కుంభకర్ణుండు చచ్చుటఁ గనుఁగొని
పోయి చెప్పిరి రాక్షసుల్ నాయకుండు, కాక్షససాధిపుఁ డైనట్టిరావణునకు 1

“రాజ! కాలసంతాపంఁడై రణమునందు, త్రోలి త్రోలి వానరసేన దొరికినంత
మందికవులను ద్రుంగి తానంద మ్మృతిని, కుదకు మనకుంభకర్ణుండు కదనముననె 2

ఒకముహూర్తము లేపియించి యుజ్జ్వలమగు, రామతేజస్సునన్ శాంతభాముఁ డయ్యెఁ
బడియె సర్థశరీరము వార్ధిలోన, చూడఁగ భయంకరంబయి చోద్యముగను 3

కంఠము భుజంబులున్ మిఠి కాళ్ళు రెండు, రామశరభింజితంబులై రక్తము ప్రవ
హింప నేళ్ళయ్యె, సగ మొడ లేగుడెంచి, హాలె నడ్డముగా లంకగుమ్మమందు 4

పర్వతము భంగి, నీశ్రాత పరామరామ, శరనిపేడితుండై ముద్దచందమునను
వికృతరూపమ్మఁ గాంచెను విసినమందు, దావపావకదగ్ధపాదముభంగి ” 5

పింఞకర్ణ మహారణికోవిదుండు, నమితబలుఁడును రణమున నట్లు హాలె
నన్నవార్తను విని రావణాసురుండు, సోకసంతప్తఁడయి మూర్ఛపోఁకి పడియె 6

చచ్చె నిట్లు పితృవృత్తఁ డిన్ సంగతి విని నంత దేవాంతానరాంతకాదులు త్రిశి
రుంతు నతికాయుడన్ గడురోదినంబు, చేయ మొదిలిడి రతిదు ఖచేతసులయి 7

రామనిశింపేడితుండై మరిణము, నందెను సహాదరుం డన్నయది వివేగనె
వంప హోదనుఁడును మహాచార్బున్ద నుభ యులు మహాద బమంది రయ్యోయటండు, 8

స్పృహయె లేకుండఁ బడి కొంత కేటలో కాంచి, కొంతస్పృహ రావణుం డిట్లు కండునందఁ
బొడఁగఁ దమ్ముగొఱియి తూలి పోలి, దీనుడై “వీర! ఆరవీరత్రివహంత! 9

డై వికంబుగ న నిట్లు నీవు విగది, యమునిపన్నిధి కేగితివా! మదనుజ!
అకట! నను బంధుజనుల దు హర్తింబి, రివుల నదలింది విడలింది యివు డరిగితె! 10

- ఓంట నను వీడి యేఁగుట యుచితముగనె, బుద్ధుడయ్యును నాకు ఇహమిబిమ
నమ్మకద! దేవతలనైన నమ్మనిమున, లక్ష్యపెట్టను నింతకాలమ్ము లనము 11
- దేవనానందరప్పన్నదివ్యక్తి, నందె కాలాగ్నిఁబుండి నైఁసపు
కటకటా! రాముచేత సంగ్రామమంగి, నెట్లు పాతించినాఁడి పరమేశ్వర 12
- పరమభీతిరవ! దనంచాలమునను, జీవులారా యార్తిని పెందినట్టి
నీవు రామునిబాణముచే విడిచితి నెట్లు ప్రాణమ్ము లకట! సహించాల 13
- దేవగణములతోఁ గూడి దివ్యముచులు, బుద్ధులు గానె ననందుఁడి యుం బుడవని
నుం గని నితాంతహర్ష మ్మునుం గనుచును యజయధ్వను గొనగొనిఁగట! 14
- కోర్కెసీతంగ వాచరవ్రూరు లింకి, ధ్రువము వెంటనే మనమహాదర్శిమును
ద్వారముల నెక్కిఁగఁడు సర్వంబు వశము, గాఁగ రాజ్యంబుతో నేమకాగ్ని ఎఱక! 15
- ఏమి చేసికొందును నీతి నింక నయ్యె, కంభకర్ణునిమృతతోన కూలిపోగా,
నస్మదీయశీవిలిరితి యనడిసాధ, మక్కటా! భ్రాతృహంత మానస్థిరాని 16
- రాము నిప్పుడె నేను స్వర్గంబునకును, బంపకయె యున్న మఱి యింక గ్రంథి దేల?
చచ్చుటయె మేలు వ్యర్థహాసరణి బ్రతికియింబుకంటెను గావున నొండుగఁగి 17
- భ్రాత యేఁగినదేశంబుం బట్టి పోదు, నతనితో నుండిపోవంగ నభిలషించి
భ్రాత నిడిచి క్షణంబును బ్రరుకఁజాల, బ్రతికి యిం బిల్వఁజాల నేహాని 18
- నన్నుఁ బూర్వవతారిని గన్నయింత, మిక్కిల హాసింపు దేవతల నెక్కఁగునను
నెట్లు గలువంగ నోపుదు నింద్రు నింక, నీవు లేనినే నొక్కఁడ నోహవ! 19
- కోలి విభీషణుఁ డవృట్టివలకె యిపుడు, లభ్యమయ్యెను గడు మహాత్మ్యప్రధిఁడు
పరికింపఁ డజ్ఞానవివశుఁడ నగుచు, నేను గ్రహియింపనైతిని నక్కఁముగ 20
- కంభకర్ణప్రహస్తులు కూలిపోవుటాదిగా విభీషణుమాట లతిశయింప 21
నన్నుఁ గలఁచుచు నున్నవి, నన్నుతగుణు, భార్గవునె శ్రీకర్ణాన్ని మహాత్మ్యము
- పురము వెల్వడఁజేసినభూరిపావ, మంతయును పండి యకట! యావంగ నాకఁ
దారుణంబుగ నొనఁగుట తథ్య మనుచు, దెలుపుచున్నది లేక సందియము 22
- అని ఒహుభంగులన్ వృదయ మార్తిని గుండఁగ నాకులాత్మ్యుడై
చనియెను గుంభికి ప్పఁ డని చాల విషాదము దైవ్యముం గనెన్
దనుడవిభుండు నింద్రుని మదంబువ గెల్చి భయంకఁడందునై
వినతుఁడు కంభకర్ణు డిటు వీడెను బ్రాణములంచు నేమృచున్ 23

౬౯

- రావణదురాత్మఁ డెట్లు దుఃఖావమానమగుచున్నది విలపింపఁగా భగ్నుహృదయఁ
డనియెఁ ద్రిశిరుండు చాలినిగాని "మహాత్మా", తగు మహావీర్యుఁ డాకుంబకన్లుఁ డనిని 1
- ఏరమరణంబు నందినవిధముఁ గనఁగ, మిఁటల సంసుత్యుఁ డగుఁగాని వగలఁ బాకులఁ
డనినవాఁ డౌర్బాగ్రావయ్య! త్యాగిశులకఁ, గడు కర్తవ్య మిట్టిగు ఖము తలంప 2
- ఈ నొంపు చాలవా పి లాఁగ, దూపుమానుగఁ! బ్రాకృతు లీపగిదిని 3
- గ్రాగు గు ఖము పి వెలఁగఁగాను వంత, బ్రహ్మ యిచ్చితశక్తులు పరగు నీయి 4
- కవచరాయితకపులు లింపహాస, ధృతిమహరి మి రిభిక్షిష్టమోగ 5
- మేఘనిష్పరముని నీకు ముంపగు నయ్యును నొంపుల నొంపులు నీగు 6
- అయధమే చేతిలో లేనియ్యుని నిపు, వదానపులగు గొప్ప విద! మను 7
- ఇపుడు సర్వాయధుంధిపు నిపుణమిదిని, రాము గెల్చెన మంపల రావణ! నృప! 8
- ఉండుమీ సుఖముగ నింటియొద్ద నీవు, నేను రామున కేఁగెన నీరిపులను 9
- దన్నుకొనిపోదు గరుడుండు పన్నుగములఁ, దన్నుకొనిపోవునట్లు యుద్ధంబునంబు 10
- శంభరాసురు నిండుండు చంపినట్లు, నరికచానవు మును చారి నటనినట్లు 11
- నేను రాముని రిణమున నివిషమమందె, భూపతితుఁ జేయఁ జాలుడఁ జో రొనన్చి 12
- అన్నత్రిశిరునిచ్చి లాలకించి, పొంగిపోయెను రావణమూర్ఖుఁడు కడఁ 13
- గాలచోదితుఁడై వీడఁగన్నయట్టి, ప్రాణములు తన్నుఁ జేరినవగిది మరల 14
- త్రిశిరసునివాక్యముల్ విని తెగువమీఱఁ, జెలగి జెవాంతకినరాంతితులు కరంబు 15
- యొద్దమునరింప హర్షింబునొంది రల్లె, సిద్ధ మతిశాయుఁడును నయ్యె యుద్ధమునకు 16
- నేనె ముందేగుదునటన్న నేనె నేనె, యొద్దమునొంటు ముందని సిద్ధపడిరి 17
- రావణసుతాగ్రగణ్యులు కావరమున, శక్రతుల్యపరాక్రమనహితు లపుడు 18
- అంతియిచ్చుచు వార లందఱుం గను, నంలమాయావిహారిండు లండఱుం గడు 19
- త్రివళిదర్పియు లందఱుం వదయుతులును, మహితసంగ్రామమధ్వియమహిము లరియి 20
- అందఱుం నలంపన్ను లందఱుం గడఁ, గీర్తింబున్న లెవ్వఁడుగ్ గలుపె కాని 21
- యొంబు యెఱుంగి గెంతి కున్దములను, నందఱుంబుం గంధర్వయశవతులు 22
- చిద్ధిరాద్రిలు కిన్నరుక్ చేరి చేయ, రణము గెల్తురు సర్వాత్మరమ్యవిదులు 23
- వీరులున్ రణనిపులు విజ్ఞవరులు, లద్ధవరు లందఱున్ గుణాలంకృతులును 24

- అందఱు నన్ని కళలను గాంవితి ల్యనిత లవర్చసుర
 సందియ మెందు లే దరయ శాత్రవనిర్బంధనప్రపీషలై
 యుతిదురు వారిఁ గూడి యపు డొప్పు రావణుఁ కంతయున్ మహా
 సందమునన్ రిపుల్కురవినాన్ సైన్య మేర్పడ నట్టలన్ 14
- వారి నిందఱిఁ గొఁగిటఁ జేరిచిఁకొని, భూషణవిభూషి నలఁ జేసి భూరిమంగ
 భాశిమంబుల చొనఁగి రకాంగణుల, కంచె రాక బఁ గప్పుగు నచ్చెరువుగ 15
- తత్కు మూరిసంఘ క్షిపార్థము రావణుం తనతో సమా నులై గిం నునిలి
 రణమొదాంధు లొవారల రయము పంపె, భూషణ మహోదరున్ మహాహగ్నివాము 16
- వారు రిపురావసునకు రావణున కంత, పుండ్రుడిణమందనమిలిఁ జేసి
 యుద్ధసుగుబులై చనిరి మహోద్ధురితను, అలఁది నచ్చొమ్మధీగంధ ములముగ్గు 17
- తినుపులకు గాయుల కళుఁ దిగులనట్లు, యుద్ధకాంక్ష లార్దురు దని మిద్ధితిమెను
 త్రిళరుఁ డతికాయుఁ కల్యంతతీవ్రవేగు, లై నదేవాంతక నరాంతకాసురియుగి 18
- వరమహోదరుఁడన్ మహాపార్శ్వఁడు నిట, లాఱుగురు కాలవోదితులయి రయంబు,
 నీలజేమూతనన్ని భనినవమమయి, మితియు నై రావతకులాన మహితభంగి 19
- పుట్టినసుదర్శనం బనుభూరిగజము, నెక్కెను మహోదరుండు పెంపెక్కె నలఁకె,
 సకలవిధములయాయుధసమితితూణ, ముకులభూషణరాశి యొప్పురుచుండ 20
- అస్తగిరిమూడి సూర్యునియట్లు, లెక్కి, ర మూర్త్యుఁడ త్రిలింగధిరుండు
 విలసిల్లే ధనుర్ధరుండయి విశ్రుతిహయ, రాజధృతరు యర్హత ధున్ముఖ 1
- మెఱుంగుఁడీగలు నుల్కలు మితియు నింద్ర, చామలతోడ నొప్పుగు తైల ముడు
 నున్న మేఘం బురిణిని నున్న తిమకుటమూలఁ దాల్చినన్ శిరమూఁ సముదితి 22
- శోభిలంగ రిధోత్తిమసుస్థితఁ డయి, స్వర్ణ మయశృంగ ములా మూఁగు చుక్క 23
- రామహిమలై ల మనఁగ నొప్పారె ద్దిగరుఁడెబలె తేదస్వి రాక్షసేంద్రాగ్నిఁడు 25
- మహితుఁ డతకాయుఁ డొప్పారె విహగరవ్య, రథము నందు ధన్వంతరీ దమఁ డిసఁగి
 అధగ్గు సుచక్రాక్షమయి అమావరమ్మగురు కణకూటరగ్మమగుని 24
- వెలయఁ బె న సవరిమగు విష్ణులగుగఁ, గాంధనవిచిత్రిమకుట బ్ధ గిగి వివిధ
 దూషణమౌలకాంతులు పొంగి డఁగ, భాసితం డయ్యె మేడ ఎద్దిత నుంంగ 25
- మితయు నతికాయుఁ డొప్పారె మాన్యరాక్షసాశి కొలువంగ నమరులు సతిశయముగఁ
 గొలువ వెనుగొందునింద్రునట్టులు కిరంబు, పిమ్మట నరాంతకుం డతివిరుఁ డొప్పె 26
- హయము నుచ్చైఃక్రవసమాన ములగతిని, నెక్కి, యయ్యది శ్వేతమై పెక్కుశనం
 భు మాంబుల నొప్పుచు భూరితనువు, భూరిజవమును గల్గి సాంపుచు వహించె 27

- ఉల్కవంటప్రాసముఁ గొని యొక్క చేతి, వాయుము నెక్క వెలుగునరాంతగుండు
శక్తిఁ జేగొని ౨౩ క్షణి చలువుగి న్ని వజ్రగుంఠాల నిత్యమశౌర్యమునను 28
- వజ్రభూషణయుక్త మూవాఘముఁగొని, యెప్పుడెవంతుఁడను నొప్పె రెండు
చేతులన్ మందరాద్రి విలత్రముగను, నెత్తినహరిప్రళప్తిని గుత్తగఁ గొని 29
- ప్రతిభాదేహముతో మహాపార్శ్వఁ డొప్పె, వీర్యవంతుండు గడగొని విక్రమయుతుఁ
డగుతునెరుదితో నాటి యయి రణమున, ప్రతిమ మైవసేన తన్నునసరింప 30
- విజబలంగులతోడను నిర్దిరు లను, రావరిని విడి నెడఁడునట్టిరితి
రాక్షసులూరు లంతట రాక్షసబల, మత్స్యగఁములపైని రిధానియుని 31
- బహువిధాయుధములతో శబహువిధముల, ననుసరింపఁగఁ దమ్ము నొప్పగఁగన్
సూర్యవర్మస్థులయి, మహాశూరులగుచు, నంగ మైనకిరీటము లపుడు తాల్చి 32
- ఆకసంబున వెలుగుగ్నిహంతు లనఁగ, నాయుధంబులకాంతులు చేయగనుట
శారదాభక్తిఁబు లనఁగ సుస్వచ్ఛహంస, సముదయం బన వార లందమును గనిరి 33
- విజయమో లేకపోయిన వీరనాథి, మో గడింత మున్విశ్వయమ్ముననె వార
తేఁగి రనిచేయ గర్జన లెనకమెనఁగ, త్వేణితాస్ఫుటనివదంబుచేటి ధరణి 34
- సంచరించెను ముఱి యకసంబు నిండె, సింహారవము పగిలి నింగి శీఘ్రముగ నె
క్కిందఁబడునట్లు తోఁచె నీకీతిఁ జనిరి, రాక్షసకుమారశేఖరుతో రణమునర్ప 35
- వారు చూచిరి వానవంతుల శలల, నగలులను శేరిఁ బూని రాయినినంను
సిద్ధమై యున్నవనిని ప్రప్రకృతులు, చూచి రవ్వడె యారాక్షసులబంబు 36
- హస్తరిభవాజినంబాధ మైనదాని, కింకిణీతినాదవిక్రీర్ణమైన
దాని నీలాంబుదనిభవదాని ముఱి సముద్యతాయుధ ముటదాని శుభితదీప్తి 37
- అగ్నివలె సూర్యునట్టులు నలరుదాని, సర్వదిశలను రాక్షసవయయతమయి
ముప్పుసేనను గాంచినయప్పుడ తమ, కోరిక సిద్ధించెఁ గడు ననుకొనిరి కిపులు 38
- రాక్షసశ్రేణి యాసింహారవములు విని, యుద్ధ్యతమహాయుధంబుల నొప్పికపులు
చేసి రప్రతిమప్రతిసింహారవము, భూనభోంతరవ్యాప్తమై భోరుమనఁగ 39
- వానగియూధపావళి రవంబును వింపు శహింపలేక ర
క్షోనివహంబు లంతఁబులు శోటిమకుండులు హెచ్చుగాఁగ నెం
గేని స్వంబు పెంచి యెక్కచిరి రావము శిఖరంబుగా
సానరిపై న్యవాహించు భద్రయుగా నెదిరించె శిఖులన్ 40
- ప్రములతోడ బృథులవృక్షములతోడ, దైత్యులను జొచ్చువానరితండుము లని
శిఖరములతోడివర్జితశ్రేష్ఠములటు, లొప్పెఁగొందఱు కపులు మహాద్ధరులయి 41

- మింటి కెగయుంగఁ గొందఱు మేదినిపయి, నిలిచి కొందఱు కోపంబు నెగడ మిగుల
దుష్టులగుముగ్ధములను శత్రులగణమ్ముతోడఁ జోరిరి వానరుల్ దురమునందు 42
- ఘోరమయ్యెను యుద్ధము ఘోరవృష్టి, ననుపమశిలాతరువుల మహాశివులు ర
యంబు గురిపించె శత్రుసైన్యంబుమీఁద, రిపులశిరజాల మెల్ల వారింఛుకొనుచు 43
- ఉభయసైన్యము లొనరించునుద్ధరమగు, సింహవాదంబు దివి భువించేరి నిండె
శిలలఁ జూరింబుచేసిరి శ్రీఘ్నము కవులపును రాక్షసులను గవచావికముల 44
- భగ్న మొనరించి కొందఱు వారివారి, రథము లెక్కి కొందఱును గుట్టముల నెక్కి
యేనుఁగుల నెక్కి పోయి యెంతేనిసాహసమునఁ జంపిరి కవులు రాక్షసబలమ్ము 45
- తైలశృంగాంచితాంగులై శౌర్యముమీ, మాతులఁ గన్నులు తిరిగిన జీతిమయిఁ బడి
రాక్షసులు చచ్చి రావానరప్రవరుల, మాస్తముల, నల్లె దైత్యులమాస్తములను 46
- తీక్షణబాణాభిమాతులయి దివి కరిగిరి, కవులు కొందఱు, కొందఱు ఖడ్గశూల
ముద్గరప్రాసకతుల భువిని బడిరి, పోరి రుభయలు జయకాంక్ష పొంగిపారల 47
- ఉభయరాక్షసవానరయోధు లంతఁ, జంపుకొనిరి పరస్పరక్షతుము కాంగ
శత్రుకోణితిదిగ్ధాంగసముదయమునఁ, బడిరి వీరును వారును భండసమున 48
- తైలముల వృక్షముల ఖడ్గశూలములను, కూలఁగా రాక్షసుల్ కవుల్ ఘోరభంగి
క్షణములో నిండె భూమి రక్తప్రవాహములను బడిరి రాక్షసులు కొండలనడువున 49
- కొండలంతటివానరుల్ కూల్చు దిమ్ము, వానరులు రాక్షసుల కాహుబలముకలిమి
నిగిల్పి పడవై చుచుండిరి చచ్చున భువి, విడిచివైచి తిరాయుధవిసరములను 50
- మరిగి వారులు యుద్ధంబు మరలఁ జేసి, పాదముల మాస్తములతోడ బహువిధముల
వానరుల వానరులతోడ బవరమునను, గొట్ట వానరు లట్టులే కొట్ట వారి 51
- దనుజులకరంబులన్ ముక్తేంద్రమ్ము లుండ, లాగి కొట్టిరి వానరుల్ వారిని యివి
వారి లచ్చిద్రశస్త్రాగ్ర వాడి వీరిఁ, బంపుచుండిరి యడుగు జొరజ్జర 52
- ఇట్లులు పరస్పరంబు జయేచ్ఛుతోడఁ, గొట్టుకొనుచుండిరి వానరకంజరులును
మఱియు రాక్షసులున్ సింహమహిలనాద, మొవరఁజేసిరి మిక్కిలి నుభయలు నట 53
- ఛిన్నవర్మతనుత్రాణశీర్షు లగుచు, రాక్షసులు కాట రక్తధారలు తనువుల
ద్ర మములందలిరససారసముదయ మునఁ, గవులచేతులఁ జచ్చిరి క్షణములోన 54
- రథముచేరిను రథము వారణముచేత, వారణంబును వాజచే వాజని గవు
లంతఁ గూల్చుచు సత్యంతిహార్షు లగుచుఁ, గరముల మహాశిలల నెన్నె కైకొనంగ 55
- యుద్ధ మొనరింప రాక్షసు లుద్ధరలేను, వారి నెదిరింపఁ జోరయ్యె ఘోరముగను
ఘోరరాక్షసవానరకోటియుద్ధమయ్యెఁ దుములంబు నసద్భుత మతిభయదము 56

- అర్థచంద్రబాహులు శత్రులను, భయముల శత్రులను బాసరులను
రక్షింపఁ జేసి శిలఁ బెట్టువృత్తి, కులము ఖండించివైచి నిస్తులరణమున 67
- కడు విర్రవైలాగము కంఠిలములు వృక్షనికరంబులున్ కపిలుఁడరాక్ష
కరమును రణభూమిఁ బచ్చిపఁడు, నయ్యె గమన వరోదంబు లన్నిగలిసి 68
- వాసరయోధు లెల్లరు నవారితిగిర్విరహృచ్చచేల్చలై
దానయోధులెల్లగును దమ్ము మహాయుధం కైచేత నెం
తేనియుఁ జల్చుచున్నను మదిం గవఁజోవక దైన్య సంలియున్
దానవకృత్రరాజుఁ గొని తా రొనరించిరి హేరు వారితో 69
- తుములముగాఁగ యుద్ధ మిటు ధూర్వహవాసరసేన యెంతయున్
ప్రమతముఁ గాంచుచుండఁగను రాక్షససైన్యము దైన్యమందుచున్
క్షమపయిఁ గూలుచుండుటయుఁ గాంచి నభంబున దేవసంఘముల్
వినులమహర్షి పుంగవులు వేషుకఁ జేసిరి హర్షవాదిమున్ 70
- మారుతతుల్యవేగబలమందిత మైనవాయుంబు నెక్కి వి
కృతసుతీర్ణకక్షిఁ గొని బాహుబలంబున మించి వాసర
కూరవిమర్దనక్రియఁజూరముగాఁ గలిసెనఁ జొచ్చె బెం
పారి నరాంతకుం తుదిధియంచునఁ జొచ్చురుషంబుహోలిక 71
- తనచేతన్ వెలుఁగొందుప్రాసమున వర్తంతంబు హోరంబుగాఁ
గను నాతండు విధించె వాసరుల నొక్కం బొక్కిలిప్రన్ గడున్
ఘనుఁడై సప్తతంబు వీరజనులన్ గావించెఁ దైన్యమున్
వినుతిన్ దీనము ఫీతమున్ పొగడఁగన్ వేసోగ్ధతో రాక్షసుల్ 72
- శ్రేష్ఠహయమున వీరుల శ్రేష్ఠులైన, రాంతంబు నెచ్చగ విహరణ మొనర్చు
గపిబలంబునఁ జూచిరి కిన్నలారి, మహితవిద్యాధిమహర్షిమాన్యులు దివి
మాంసశోణితకర్షమమండితంబు, మార్గమగుటయు వాసరుల్ మహితగిరుల 73
- భంగిఁ గూలులు నేలపై వారు గనిరి, కిపులు గుమిగూడి యొకటయి కలిసివచ్చి
వాని నెదిరిత మనుకొనులోననె యతఁ, డడరి పైకొని బేదించు నందఱిఁ గడు
పరిమళీకరవహ్నినాఁ బ్రబ్బలింపు, ప్రాసముం గొని యాతండు పాణియందు 74
- వనమును విభావసునియట్లు భస్మపటల, మొనరఁజేయును గపిసేన, వనచరులట
శైలకృంగంబులన్ వృక్షచయముఁ జోయి, కెచ్చులోననె పైఁబడి ధీరుఁడగుచు 75
- కూల్చువద్రముచే గిరుల్ కూల్చునట్లు, నలుదెసలఁ గూల్చివైచువాసరబలంబు
వర్ష కాలమునన్ మహావాయువట్లు, కేగఁ బైఁబడి చంపును వీరకృప 76

యుద్ధ కాండము

నిలిచియేయున్న నెగిరిన సంగివఱకు, నిలిచి యెగిరి చంపును వారి నిమిషమునని
యంతకుం డన రవి తేజముట్టు బున్న, ప్రాసమునఁ గొట్టి యెంతటివారిచైన
కానఁ గవులకు నిలిచినఁగాని మింటి, తెగిరినఁగాని యేమైన నింక నిలువ
వసువు బన్నటులుండు సైన్యంబు వారు, వజ్రనిష్పేషచన్నిభప్రాసహతుల
నేలఁగూలుచు నుండిరి, తాళలేక, భీకరనరాంతకప్రాసవీర్యహతులు
భయముతోడుత నఱచిరి బహువిధములఁ, గవులు, వడిపోవుచున్నట్టికవుల కనఁగ
వజ్రభిన్నాంగకూటపర్యతములట్లు, కాననైరి, పూర్వము వీరు కుంభకర్ణి
చేత బెబ్బలు తిన్నవశిధకవులు, తేరి నేటికి సుగ్రీవుఁ జేరఁగనిరి
కాంచె సుగ్రీవుఁ డప్పుడు కని భయంబు, పాటిపోయెడుకవులను బాటువారిఁ
దఱిమిగొట్టునరాంతకుఁ దత్కరమునఁ, బ్రబల్లింఁచెడుప్రాసము వాఁడు ప్రితి
అధిపసించుమహాశ్వంబు వరసి యన్ని, యమితతేజస్వి సుగ్రీవుఁ డనియె నిట్లు
శక్రతుల్యపరాక్రము పర్యవీర్య, నిలయు నంగదుఁ గనుఁగొని “సీవు వేగ
మార్కొని వధించి రమ్ము కమార! అదిగో, అశ్వరాజముపైని బ్రహ్మాయుధుఁడవు
అఖిలవాసకపై న్యధైర్యాపహరి, యగుచు విహరించుచున్ననరాంతకు ఖలు ”
అన్నసుగ్రీవునాజ్ఞ రయంబునఁ దన, యాదల ధరించి మహితాంబుదాళినుండి
యిటుటి కిడ దెంచుమార్తెంబు గిది స్వీయ, నేన మొవడి శాత్రువుపైని బడఁగ
అంగదుండు⁵ భిల్లెను నతిశయమును, భావసంపద విలసిల్లుధాత్రిధరము
భంగిని విగ యుధుండయ్యు బహుశితిఁఖి, దంష్ట్ర)లే యాయుధాశించడము వహించ
ఎవరము నరాంతకునికి విహీనభీతి, నంగదుం డనె “నోరారి అసదృశముగ
నీబలము చూచి దేలరా నిచ! కిల్లె, పైని వద్రసన్నిధి మైసప్రాసముఁగొని
శక్తి గలదేని నాయురస్థుల మిదె కని, దానిపై నేయరా! చూతుఁగాని ఫలము”
అన్న త్యంతికోపియై యానరాంత, కిండు పటపట తనసళ్ళు కొఱికి కొఱికి
త్రాచువలె బహునిశ్వాసతితి విడుచుచు, నెదురుచనుదెంచి యంగదుఁ గదిసి వీదవఁ
‘గాచుకొమ్మర నాశక్తిఁ గందు వివుడ’, అని నరాంతకుఁ డత్యంత మైనబలిమి
గిరగింఁ ద్రిప్పి ప్రాసముచు గీడ్పడ నంగదువశిమందుఁ జె
చ్చెరి ఖలుఁ డెని నయ్యదియు శీఘ్రమె యంగదుఁడాకి యెంతయో
యుగచుది వజ్రసన్నిభమహోత్తమమూటను వ్యర్థమై పడెన్
ధరణిని నేవిధగలుగను దా నొనరింపఁగ లేక హానియె

గడుచునిచే నికృతమయి తొప్పలిపైఁ బడునర్బుశిర్మ
ట్లరవడి వ్యభుమై పడిఁ చుర్విని బ్రాసము వాలిపుత్రుఁ య
ద్ధరత సరాంతకాశ్వమును గొందరిగాఁదలపైని మోపె భీ
కర మఱి చేతిదెబ్బలను గాఢపవిహరంబులట్లుగన్

81

తల చినుకంగఁ బాలుపు లుదగ్గఱ లోనికిఁ జోవఁ గంటిగు
ఘ్రిలు పగులంగ జహ్వయుఁ గడుఁగఁగఁ జిత్రముగాఁగ నూడఁగా
నిలఁబఁ జచ్చి గుఱుమది యెత్తుపర్వతమంత యింగియున్
బలమగునంగదప్రవారబాధితమై ఊణమాత్రబోలన్

82

తన దగునశ్వ మీఁగిది భారుణిపైఁ బడిపోవఁ జచ్చి చూ
చినదనుజుండు క్రోధవివశీకృతుడై కడుఁ జేరి యంగదున్
తన దగుతీవ్రముష్టిహతి తత్తణు పరగించె వాలిపు
త్తునిశిరమిందు భీకరము తుల్యము వజ్రనితాంతఘాతికిన్

83

తల తిన్ దెబ్బ భారలుగఁ దద్రుధిరం బది కాఱ మిక్కిలిన్
కలఁగక మూర్ఛనోయి ఊణకాలము వెంటనె లేటి సర్వమున్
దెలిసి సరాంతకప్రధితు దివ్యబలంబున కంది సంభ్రమా
కులతయు విస్మయంబు నొకకొంతవిలంబము చేయ కంతటన్

84

అంగదుఁ డంది వజ్రసమమై తగుశీఘ్రత సర్వకర్తను
త్తుంగమహాద్రిభీకరతఁ దోచుచునుండిగ ముష్టిచేతఁ ద
ద్భంగ మొనర్ప రాక్షసునివక్షమునం బొడిచెన్ బదింబదిన్
సంగరంగమందు నిజశౌర్య మవార్యమునై యెసంగఁగన్

85

కను నిప్పివైవిభిన్నవక్షుడయి సంగ్రామింబునన్ ముష్టిచే
వడిగాఁ బాఱఁగ రక్తధార లవియున్ బ్వాలాగ్నులం జోలి యా
పుడమిన్ గూలె సరాంతకుండు మహితంబున్ వజ్రధారాహతిన్
బడు భగ్నంబు పర్వతంబుగఁగి రద్భవ్యాంగదాఘాతియై

86

అవనిని వానరప్రము లాకసమందున దేవతల్ కడున్
వివశత నంది మోదమన వేయివిధంబుల మార్చునూచనా
రివము లొనర్చి రాఖలనరాంతకుఁ డీల్లట వాలిపుత్తుచే
భవసహితంబు కల్గె నని భూరిభయంబు తొలంగిపోవుటన్

87

ఎంతటివారలైన భువ నింతటికార్య మొనర్ప లే తా

వింక నికమింగు నెఱచెన్ ఘను డంగను డంచు రాము

శాంతపరాక్రమాన్వితుడు చాల సువిస్మితుడ డయ్యె మౌని

త్యంతము వాలిపుత్తుగ గవు లందఱు మిక్కిలి సంతసింపఁగన్

38

80

వడుటఁ గాంచి నరాంతకప్రథిఁ డనని, కందు నందరి దేవాంతకుండు త్రిశకు

దామహాదరనాముండు నతిశయ మగ భూరిపాల స్త్యవశతఁజల్ పీరివరులు 1

అంబుదోపమవాశోంద్రంబు నెక్కి, వాలిపుత్తుమహావీర్యపయికి జనియె

సంతట మహాదరుండు రాంకణమున నతనిఁ జంపఁగఁ బగదీర్చుకుతుక మెనఁగ 2

బలయుతుండు దేవాంతకప్రథుఁ డటులె, భ్రాతృమరణమహాద ఖభాధితుండు

దీర్ఘపక్షిఁఁబుఁ గైకొని గీ ప్తియుతము, చనియె వంగదాపై వానిఁ జంపుకొఱకు 3

భానుసంతాశరథ మెక్కి పరిమనాజి, ధృతము త్రివిరుండు మిక్కిలి ధీరుఁ డగుచు

జనియె వంగదాపై వానిఁ జంపుకొఱకు, మువ్వరును దేవదగ్గిఁజ్ఞముఖ్యులగుచు 4

తనపంకి నేగుడెంచుటఁ దల్చి నంబుఁ, గాంచి యంగదుఁ డొక్కవృక్షంబు నుపిత

విటపసంయుతమును బిడి వెడలె ననికి, ముగురురక్కసులు గూల్చి నెగడుకొఱకు, 5

చేతనువృష్టపృక్షంబును శీఘ్రుగ ను, విసరివైచె దేవాంతకు వెన్నుపైని

పీరుఁ డంగదుఁ డంశలో వేగముగను, దాని ఖండించె ద్విశిరుండు తిత్తి నంబు 6

ఇంద్రునశనివలెన్ భీమ మంతయునయి అమితశాఖావృతంబు మహావనజము

నంగదుం దేసినది వృద్ధమగుట చూచి, యెగసె వంగదుఁ డటుపైని గగనమునకు 7

వృక్షైలప్రవర్తమ్ము వేగముగను, నతఁడు కురిపించె రివులపై నన్ని యన్ని

నిశితశరములఁ ద్రిశిరుండు నివిషముననె, క్రడుండై కూల్చె నేలపై ఘోరభంగి 8

స్వీయపరిఘాగ్రమున మహావృక్షచయను, నఱకె దేవాంతకుండు బాణప్రవర్ష

కారకుండయి త్రిశిరుండు కడువడిమెయి, నంగదు నెదిర్చె ఘనసమిరాంకణమున 9

గజముపై నెక్కి వచ్చి యంగరునిఁ దాఁకి, క్రద్ధుఁ డై వమహాదరక్రూరుఁ డతని

వక్షసున మోచె దెంతయు వజ్రతుల్యతోమరఁబున గట్టిగా దుండుడుకున 10

శోపమున వచ్చి దేవాంతకుడు కూడి, బరిఘమున నంగిదుని నొట్టి తరలిపోయె

నీవిధంబున మువ్వరుఁ గావరమున, కొక్కపరి మీఁదఁ బడినను నొండక వృథ 11

వాలిపుత్తుండు ఘనవీర్యవంతుఁడును వ,రాక్రమాన్వితుఁడును గాంతిరాజుండును

చెక్కు చెదరక నిల్చెను శీఘ్రభంగి, పరమదుర్జయుఁ డాతండు పై కెగయుచు 12

- రామ సహచరీ రిచ్చారాగము, నేత్తిమీదను దొబ్బకు మత్తగజము
 12 లిచ్చిచ్చు కేలఁగూలి యుదఁనాద మొనరించి యెడ్వ మహాదరుండు 18
- అల తలఁవంతుఁ డై నట్టింగదండు యెదవంతము నొకటి తల్లి నామి పెటికి
 13 రామ కేలఁగూలి మోచె దానఁగిము భీకరమైనసంగ్రామముండు 14
- అనువాతోపహరిని వృక్షమ విధమున, విహ్వలితస్వజేహుఁడై పీరుఁడియ్య
 14 క్కుడ దేవాంతకుండు రక్షాస్యందగుచుఁ, గ్రక్క నెత్తురు లత్తుకరస మనంగ 15
- కను మహాతేజఁ డితఁడు వెగముగ లేచి, బలియుఁడిగుటచేతను గొని పరిఘ నొకటి
 15 ఘోరముగ వంగడం గొట్టె గొట్టె నతఁడు, బోరగిలఁబడి భూమి నప్పకొ మరలను 16
- లేచినంతన త్రిశిరుం నేది యతని, మూఁడుబాములను గొట్టె ముఖముపైని
 16 నానిలబాటముం దాఁకె నవియు నపుడు, సరకుగొనఁ డంగడుం డింత జరగుచున్న 17
- అందుం గావఁగాఁ బోయె హనుమ న్నుతోడఁ గూడి రయంబున, దుస్సహమగు
 17 యైతిఖరము నొకదాని న్నర్పించె, నీలఁ జేసెఁ ద్రిశిరుపైని నిబ్బరముగ 18
- గావణసుతుండు త్రిశిరుండు రియముగ నిజ, బాణముల దాని చేడించెఁ, బర్వతశిఖ
 18 రంబు శిఖిధా ప్రభిన్నమై రాలిఁడియె, నేలమీఁదను హర్షంబు నెగడ మిగుల 19
- అప్పుడు దేవాంతకుండు పరిఘాయుధమున, నాంజనేయునితోఁ దోర వరిగ వెనను
 19 ఎక్క మూతన వానిపై నురవడంచి, పై కెగిరి భీకరంబుగా వాయుసుతుఁడు 20
- వద్రుతుల్యముల్ని గొని వానితలను, వెక్కలగునల్లుగాఁ గొట్టె శీఘ్రముగను
 20 లముగా నెత్తివయిఁ గొట్టె భయపరింహ, నాద మొనరించె హనుమ ఉన్నద మెనంగ. 21
- అవి నీప్తిప్రవింధి మూర్ఖుఁడయి యత్యంతంబుఁ దన్నుచిమా
 21 లనితాంత ర్నిగి గన్నుల్గుఱును దంతంబుల వెలింబడ్డయుం
 21 లనె క్రేమాక్షిం కిహ్వ చచ్చిపడియెన్ ధాక్రీస్తలిన్ వెంటనే
 21 ఎండేవాంకికరామదేయఁడు రి గ్రత్తంబు చల్లారఁగన్ 22
- రాముల దేవకీతఁడయి రాక్షసముఖులలో నొకండ నై
 22 ఎంతఁబాన్వియె డితఁడు ఎఁగఁ బ్రాణము లిట్లు చూచి మో
 22 చ్చిననక్రిధ వాఁడ బాణముల శీఘ్రముగాఁ ద్రిశిరుండు నైచె నీ
 22 మునవక్షవంబు రిణలోలమహాదరరాక్షసుం డిటన్ 23
- పర్వతోపమమా కింబరమునెక్కి, మందంబును మూర్ఖుఁ డానందమునను
 23 రామ బ్రుకుండు నీలు నేనె నిశిశి, సరివరంపర నతనివక్షంబు గుటిగ 24

- మెఱపుల నింద్రచామరమేగురి మేఘము కొండమీద యు
 మ్మరముగ వృక్షమున గురియుమాదిరిగాఁ గప్పినై న్యపాలువై
 గురియఁగ బాణవర్షమును గొప్పగ నీలఁడు నిల్చె పైఁచి భీ
 కరముగ దెహమంతయును గాడఁగఁ దచ్చరపంక్తి మిక్కిలిన్ 25
- అతఁడు కొంతసేపు కదలాడఁగనైనను లేక యుండి యు
 క్లే తదనంతరంబు స్మృతి యంతయుఁ గల్గ మహిజపంక్తితో
 భ్రాతము నై నకొంగను రయంబునఁ జేతులఁ బెల్లగించి సం
 జాతపరాక్రమంబున నిశాచరునైతిని దాని వైచివనన్ 26
- వేగముతోడఁ గొండపడి వీరమహోదరరాక్షసుండు ను
 ద్వేగముతోఁ గరింద్రయుతభీకరకాయుండు నేలఁగూలఁ దా
 మేగఁగఁ బ్రాణముల్ విడిచి యీతని బొందిని వజ్రఘాతమునన్
 బాగుగ నంది కూలు గిరివర్చము పోలిక నాక్షణంబునన్ 27
- అమహోదరరాక్షసుఁ డట్లు పడుటఁ, గాంబ త్రిశిరుండు చాపంబు గైకొని క్రుధ
 నాంజనేయునిపై నేను నతిసునిశిత, బాణజాలంబుఁ గోపియై వాయుసుతుండు
 గిరిశిఖరి మొక్కటిం దెచ్చి యూరుజవమున, నాంజనేయుండు విడిచిన నతనివయ్యని
 త్రిశిరుఁ డాకొండఁ గావించె దీవ్రశరచ,యమ్మునన్ విండిపిండిగా నవనిఁబడఁగ 28
- కొంత యట్లు పిండియు గుండియైనఁ, జూచి హనుమంతుఁ డెంతయుఁ జోద్యముగను
 వృక్షవర్షంబుఁ గురిపించె ద్రిశిరువైని, రావణుడుమారుఁ డాత్రిశిరప్రతితుండు
 నిశితబాణంబులన్ వైచి విమృషముననె, మిక్కిలిప్రతాపవంతుడై వెక్కువరము
 లేసి ఖండించివైచె నావృక్షవిరతి, సింహనాదంబు నాతండు చేసెఁ బిదప 29
- దానితోఁ గ్రోధియై హయామానుఁ డిప్పు, వేగ మెగిరి త్రిశిరుహయవినరమువయి
 వ్రాలి నఖములఁ గడుఁ జేల్చివైచె వాని, సింహపోతము గజరాజుఁ జేల్చినట్లు
 అంత రావణపుత్రుండు నగుత్రిశిరుఁడు, కత్తి నొక్కటిఁ గొనియెను సంయమనఁడు
 కాలరాత్రిని గైకొన్నకరిడి వేగ, దాని వైచెను శ్రీహనుమానువయ్యని 30
- భీకరాలక్ష్మణుం బయి విచ్చుదానిఁ,బట్టి విజితెను క్షణములో వాయుసుతుండు
 హని లేకుండఁ దప కించుకైనఁగాని, విజిది బ్రహ్మాండరవముఁ గావించె నంత
 అంజనేయనివిజయము నిశినుతించి, కవులు మేఘస్వర్గనిం జేయఁగా ముదమునఁ
 ద్రిశిరుఁ డెంతయుఁ గోపించి తీక్ష్ణమైన, ఖడ్గమును వైచె హనుమంతుమ్ము గుటిగ 31
- కత్తిదెబ్బుర వెఱవక కరతలమున, నాంజనేయుండు పొడిచె నాయుసురుగుండె
 దానితోఁ ద్రిశిరుండు చేతంగలట్టి, కత్తితో నేలఁ గూలఁ బొంగంగఁ గవులు 32

- చేరిఁ గైకొని యాత్రి శ్రీఘముగఁ గు నకలరాక్షసులన్ భయన్వంతులుగను
పర్వతంబంతవాఁడైనవాయుసుతుఁడు, సింహనాదంబు భయదమున్ తేసె నంత 87
- త్రిశుఁ డాధ్వని విని లేచి తీవకోపమునను బొడిచెను బిశోట హనుమగుండె
సరక్షణ నశది హనుమ రాక్షసుని బట్టె వజ్రవిరిశోటసంభావ్యశిరుని 88
- మును పాయుండ్రుఁడు విశ్వరూపుశిరస్ క మోదంపఁగా దేవతల్
రినవస్రాయ ధసంహరిన్ దునుముచందం బొప్పఁగాఁ ద్రుంఁచెఁ బా
వని యారాక్ష సుమస్తకత్రయని సంభావ్యంబు లాహూళులన్
ఘన మాసుండలసంయుతంబు శిరిమాఖడ్గంబునన్ శీఘ్రమే 89
- అయతనేత్రఁడు లనలాహ్నులరీతిన్ బ్రహ్మలింపఁగాఁ
గాయము పర్వతంబులకు కన్పడఁగా మరరాజశత్రువై
మాయునికీర్తి గన్నతనిమస్తకముల్ పడె నేలమీఁద శో
భాయతకాంతిపుంజములె యర్కపథంబుననుండి వడ్డంబుల్ 40
- త్రిశిరుని దేవశత్రువును దివ్యపరాక్రిమసంయుతున్ మహా
యశుని ధరిత్రిఁ గూల్చుగనె నుంజనపుత్రుఁడు శక్తికుల్యస
ద్యశము పరాక్రమంబుఁ గని యాదిరి హర్షముతోడ వానరుల్
భృశ మెగుగతి రక్కసులు వేగమె పాటిరి ప్రాణరక్షై 41
- త్రిశిరుఁ డిష్టము చచ్చి ధాత్రిం బడింగ, నట్టులె మహోదరుండును నంత మొంద
కూర్చి దేవాంతకనరాంతకులు మడియంగ, మత్తులై మహాపార్శ్వఁ డమర్షమునను 42
- భీకరంబులు కాంతులు వెలికిఁ గ్రుక్క, చతులకాంచనపట్టనమన్వితమయి
మాంసశోణితఘనమృర్ధ మగుచు, సంప్రదీప్తాగ్రై మహాజ్వల మగుచును 43
- రక్తమాల్యవిభూషితరమ్య మగుచు, దిక్కరింగి భయావహ తేజమునను
వేలయుగద యొక్కటిం బట్టి విహ్వలుఁ డయి, కవుల భయపెట్టి కాలాగ్నిగతిని ద్రోలె 44
- ఋషభుఁ డనువాచకుం ఁపు డెరి యొక్క యెగురు రావణానుజునిపై కేగి నిలిచెఁ
బర్హింపంత యున్నయవ్యావహఁ గని, వజ్రతుల్యగదం గొట్టె వానియరిము 45
- మత్తుఁ డన్నమహాపార్శ్వమావ్యదై త్యుఁడంది మూర్ఛను దానికి నాముషభుఁడు
రక్తమును కాటఁ బడి లేచి రయమె మూర్ఛ, దేటి యారాక్షసుం గడుఁ తేరి బలిమి 46
- అతనిచే నున్నది లాగి యటుల నిలుల, మిగులఁ ద్రిప్పి మహాభీమముగ నతండు
కొలె మత్తు మహాపార్శ్వ ఘోరముగను, మహితరాక్షసై న్యంబుమధ్యముననె 47
- దారుణం బగు వజ్రపాతమునఁ బడెను, పర్వతంబట్లు రావణభ్రాత పడియె
భగ్నశిల్లేడ మండును భగ్నరశనుఁ, డగుచు భీతిని బాటి రాయసురులెల్ల 48

రావణసోదరులకు రుద్రంశమున్ బడిపోవ నలున్

జ్జీవము లేఁగి వాఁగతిఁ నెంచెయి రావణసేన పాతె వే

దావహాసన్ని వేళమున నాయుధముల్ త్యజియించి యన్నియున్

గెవల విత్రభమున్ శత్రు భిన్నమహ్నవంబున్

49

౭౦

దనుజబలములు కను వ్యధితంబు లగుట, భ్రాతలు మతులగుట మహారాక్షసు లిల

బతుట విని రోమహరణబాధకుఁ డయి, బ్రహ్మతత్త్వవలం తెలిబలయాగుండు

1

దేవదానవదర్శనమాలేజుడన్ మహాద్రిసన్నిభదేహుండు నైనవాడు

భక్తులఁ దెలికాయఁ డిన్న మహాదనుజుఁడు, వేయిమందిసూర్యులకాంతి వెలయురథము

2

చక్కగా నెక్కి విచ్చేసి సకలకపులు, వెదరునట్లుగి ఘోర మావిల్లు వాల్చి

కుండలకీరీటశోభితాంగం డగుచును, బెరుచెప్పుచుఁ జేసెను భీమువమ

3

అరిసింహానినాది మాలకించి, గొప్పగాఁ దనదిగుపేరు చెప్పుకొనుట

విని యతఁడ్యానినాదము విని కిరణులు, భయము నందెను వానరభృచ్చయంబు

4

అతనివృథుదేహమున్ గొనినంతఁ గపులు, కుంభకర్ణుండు ప్రాణముల్ గొని మరలను

లేచి వచ్చె సందియమింత లేదనుకొని, భయముతోఁ జేరి కొండొరుల్ భద్రతకలు

5

చూచి యతికాయరూపంబు చోద్యమంది, యిది త్రివిక్రమరూపమె యెన్నఁగ నను

కొని రయంబునఁ బఱంగఁ గొంతమంది, శరణుచొచ్చిరి రాసునిఁ జాలమంది

6

రథముపైఁ బర్యవం బన రాజులునది, కాయ భన్వని గర్జించుకాలమేఘ

నిభసి దవ్వనఁ గనుఁగొని నివ్వెరవడి, వానరుల నూఱగించి యభయము నొసఁగి

7

రాముఁ డడిగె విభీషణ "రాక్షసుండు, వీఁ డెవండ ! గిరినిభుండు వీరభన్వి

హయసహస్రవికాలసుస్యందనమున, నున్నహరిలోచనుండు భయోద్ధతుండు

8

నిశితశూలము మఱియును నిశిములగ, ప్రాసముద్గరములు వాల్చి పరగువాఁడు

భూతగణములతోఁ గూడి పొల్చురుద్రుగి, భంగిఁ గాతులు విమ్రోహువా డెవండు !

9

కాలజిహ్వగ్రమ్ల ప్రకాశమానుఁ, ఏవృతుండ కథశక్తిసమ వృకుండు

మొల్పఁదీగఁతోఁ గూడుమునిగతి, వెలుగువలె వెవ్వఁడోయి విభీషణ ! కను

10

హేనువృక్షము గలవిల్లి భీమవ గును, ఎట్టమె యున్న దీతనిస్యందనంబు

శ్రేష్ఠముయి శక్రచాపవిప్లముగుచు, శోభిలుచు నున్న దెవ్వఁ డీసురిభివుండు !

11

శ్రేష్ఠరథింబునై రథశ్రేష్ఠమండు, దేజరిలుచుండ నాదిత్యులేజమునను

నవ్వఁ డీదైత్యశార్ఙ్గం గఁ దీరణతల,మతులకాంతివంతము చేయునట్టివాఁడు !

12

- సూర్యరశ్మిచూ నమూ సుశితల ౨ దశశలఁ గాతి నింపుచు దివసనవిగౌ
దవ్యకేతనశృం ఎత్తికిఁకుడకు రాహువు కరింబునందు విరాడలుఁ గను 15
- మూడుచంద్రులతో మేఘసులరవంబు, మిందుజ్యోగాద మెఁగంగ మిగులభూషి
తంబయిఁ హేమిపృథ్వీతం బగును, నింద్రాని ౨ను మించిన దిరినిధిమవు 14
- సద్వజమ్మి సంతా గాన ర్ష, ముగ్గు చతుస్సరధివము యతులమేఘు
నినక మొనరించునీతినిఘనరథంబు మున్నద్రోగిలాణిరములు చెలంగు 15
- ఈతనిరథంబునంగు నంతేభయము, కొలుపుకాల్పు ములు స్వర్ణగిరిసీతములు
పింగళిజ్యోతి ౩ కనువెలయు నిం ౩, ఈరథము రెండువైపు నె యెగురు 16
- దశకరాయతమై యొప్ప త్సరులు నాలు, చేతులవెడల్పు కలిగి విష్ణుగులగు
ఖడ్గములు రెండు మహానీయకాండ, రెండు కుల నలరారు శ్రీకరముగ 17
- రక్తకంఠగుణుండు ధీరప్రసిద్ధుఁ, డతులంబితసన్నిభుఁ డయి నితాంత
కాలుఁడయి కాలవక్త్రము క్రాలుచుండ, మేఘగుంఠిరివియట్లు మెలగు నతఁడు 18
- కాంచనాంగదసుందరఘనభుజమును, శోభిలుచు నున్న ఎరినిఁ జూడఁ
గుంగహిమవన్మహాద్రి వాశ్యంగము లన, నున్నతం ౩ ౪ బ మన నొప్పన వని 19
- సుందరశుభేషిగుంబుల సొంపుగన్న, దిరినివక్త్రము కుండలయతము లితని
చెవులు, శోభిలు నీతనిశ్రేష్ఠులు ౪ము, శ్రీపునర్వసుతారి లోఁ జెలగునట్టి 20
- పూర్ణమాచంద్రబింబమ్మఁ బోలి వినఁ, జూచి పాటుచున్నది తేది భీతి
వర్వకపిసేన చెప్పమీ సత్వంబై వీఁ డావండ్లో యనంగ విభీషణుండు 21
- అమితజేష్యు యైనరామావనీశు, లోడ నిట్లనె “గడు మహాత్ముండు ధనదుండు
తత్సహౌదరుఁ డగుఁజమ్ము దశవదనుఁడు, భీమకర్ముండు మిక్కిలి భీకరుండు 22
- రావణుండు మహాత్మాహి రాక్షససతి ఆరినిపుత్రుఁ డవీడు వీర్యప్రసిద్ధుఁ
డతనితోనట ఎంగరముం దిరిండు, పృథ్వీవలో నాటితేఱయె ౩ ౩ 23
- శుభిధరుండు సర్వాశ్రుతంతరివిదుండు, అశ్రువిగుల శ్రేష్ఠం ను నంతెకాడు
అశ్వరథగాగఖడ్గమహాధనువు, యుద్ధ మొనరించుటందు సత్వన్నతుండు 24
- సామిదానభేదిముల విశారదుండు, వ్యాయమంత్రిప్రేషన్ధియగుండు
నిర్భయంబుగ నీలంక నిలుచు నింతి, వజ్రు నీతనిబలము న భద్రముగను 25
- ధాన్యచూలిని కెరిండు తనయుఁ, డండు, దిరిని నలికాయుఁ డని, బ్రహ్మ నితఁడు ఘోర
తపముచేతను మెచ్చించి తా గడించె, నెన్నెవరము లరిపు జయంపఁగల్గు 26
- అశ్రుముల నెన్నె గడియించె నందువలన, నితనికి సురామరులచేత నెవిధముగు
నోటమయి లేడు మృతి లేదు నేఁగివజ్రు రవిసముజ్జ్వలకవచము రమ్యరథము 27

- బ్రహ్మ యీతిని క్షిప్తుచు నివలన, నితః చ జేయనానవులు సేవలు 28
- నూలునూలు చుట్టల నుగ్గొనగ్గొ, రాతః యః శ్రోతః దనః సాక్షాత్తమ 29
- ఈతః జేసినబాణంబు లిందువచ్చి, శక్తి స్త్రోభింపఁ జేసెను 30
- వరుణపాశంబుఁ జేసెను బ్రతిహతంబు, నితః శు బలవంతుఁ డెంతయు గిరిజనుడు 31
- దేవదానవదర్పఘ్నదీధతుండు, కావణసుతుఁడు ధీనిధి నీ వితని 32
- జంపజూఘము వేగవే సాయకములు, నితఁడు చేయకముందె నంబ తము సేన 33
- అనుచు సుంకఁగనే చొచ్చె వాతఁడు కపి, సేన జ్యోగాదనును గడఁ జేయును గని 34
- రథము నందున నతిరథం బృథుశరీరు, భయదు నతిశాయు వానరవరులు వేగ 35
- ఎదురుకొని రెంటియున్ భూరికదనమును, నృత్యకైలాగ్రముల్ గొని భీతిలయు 36
- ద్వివిధమైందులు నీలుండు వీరవరులు, కుముదశరభులు సంతాపించుదులు 37
- వారు తనపైని వైచినపాదములు, శైలముల దారిలోననే సాయకములు 38
- నతఁడు ఖండించితైచె దా నభిముఖుఁడయి, రజమునన్నులు వారికి రాక్షసుండు 39
- బావర్షంబు కురిసి యీవానరులను, భిన్నగాతులఁ గావించె వీరుఁ డతిఁడు 40
- వానరవరేణ్యులేమి యఁ బ్రయోనిర్వహి, జాలరై రాతనిఁ నాటిసంగరమున 41
- సరముయావనదిర్పంబు పరిసరింహ,మమ మృగయాభముల నెల్లు పాఠఁదోల్చు 42
- నట్లు లతిశాయుఁ డావానరాళిఁ దోల్చె, ద్రాస ముండఁగ వానరప్రవరు లచట 43
- వానరసైన్యముం దెవరు వాని నెదుర్పఁగఁజాలరై రెవం 44
- శోనోకఁ డున్న నాతినిని నీతఁడు లక్ష్మముచేయఁ కెంతయున్ 45
- దాను శరాసవంబు కరతండ్లము చాపముఁ బూని యేగి యెం 46
- తేనియు రామునన్నిధిని నిటనె బింకము గర్వమువ్పఁగన్ 47
- ‘ధిచువుశరంబులం గొని రథంబున నుంటిని యుద్ధతామినై 48
- యొనరుపఁగోర నీచజనయద్ధము యోధవరేణ్యు లున్ననీ 49
- వనచరపైన్యమంకు నిదె వత్తురుగాక రణంబాసంగ నా 50
- కును నివున్ యిటన్ దెలియఁగోరుదుఁ శెప్పఁ’ డనంగ గర్వియై 51
- మనపామిత్రి యాచిత్రవాంత విని నాశ్వంబుల్ అఁకియంబు లే 52
- చినకోపంబున పిల్లల గానయచున్ శోకంబు శిఘ్రంబుగాఁ 53
- గను విశ్చిపి నితాంతరై ర్యకున లెక్కఁజేయఁ శేచూత్రమన్ 54
- దనశక్తున్ రణమాయఁగా నిలిచె నొద్దత్యస్వరూపం బనన్ 55
- కాశ్మకజన్మనినాదంబుఁ గలుగఁజేయ, నానినాదంబు నిండె భూమ్యంతరాళ 56
- శైలసాగరదశవిశాచయము దానఁ, ద్రాసముందిరి మిక్కిలి బైత్తు లందు 57

- అతిభయంకరసామిరి) జ్యోరవంబు, విన్నయ్యకాయుఁ డెవ్వెను విస్తయంబు
నంది పిమ్మటఁ గోధంబు వనియె నిట్లు, లక్ష్మణునితోడ శరముఁ గేలం గయింపి 40
- “లక్ష్మణానిపు చూడ శాలకుండ నగుట, విక్రమావచక్ష బడవు వేగఁ బొమ్ము
మరలి యనిచేయ నోపు మి స్కొంగు యమనగానుల మనియె పొమ్మవలి కిఁ” 41
- నేను విడిచినబాణంబు నీవె కాదు, భుండు దివియు హమాది) యాభూధిరపతి
పైఁపఁ గట్టము వేగము చాలఁగలిగి, పొమ్ము నన్నెదింపక మూర్ఛుడవయి 42
- నిద్ర మునిగినకాలాగ్ని నిపు లేవఁ, దలఁచుచున్నావు కాలంబు దాఁపురింప
ధనువు వెంటనె పడవేసి ధాత్రివయిని, పొమ్ము ప్రామాన్యులన్ వర్ధిల్లముగ విడివక, 43
- కాదు పో నెదిరింతు సంగ్రామమందు, నన్న నిల్వము పంపింతు యమునతిధిగఁ
జూడు మరిదర్పహరములు సునిశిలములు, తప్తకాంచనభూషణధామములును 44
- శుశ్రీరాయధతుల్యంబు లీమదాయు, ధంబులం జూడు చూడు మీదారణమును
నిశితశరమును గ్రోలెడునీశరీర, రక్తమును నించు మా యెస్సరక్తముట్లు ” 45
- అని కొవంబున బాణముం దొడిగి బ్రహ్మాండంబు నొవంటిని
ల్పినరత్నోదగణనాధపుత్రు)ఁ గని పల్కెన్ లక్ష్మణుం డెంతయున్
గో క్రోధంబును గర్విరోవవచనగ్రామంబు పైఁపంగో 46
- పనివాఁడై యమితార్థపఠమును నొవాశ్యంబు లీరితిగన్
“ఎలుకులమాత్రచే నవఁడుఁ బ్రాభవముం గనలేఁ డోకింతయున్
తెలిసినబుద్ధిమంతు లిటు తెల్పిని గోల్పడి ప్రల్లదంబులన్
బలు రు ధన్వినై వివిధబాణములం గని నిల్చియుంటి నీ
బలము ను జూపు మున్నయెడ భగవంతుం దతికాయ'దర్శి 47
- క్రియను జూపింపని మును గేవలంబు, కాదు స్వీయప్రళంస యేగతి నొనర్చు
కొనుట ధర్మంబు పౌరుషంబుననె కాని, పలుకులను గాదు హుంఁ డెవ్వండు జగతి 48
- నిపు సర్వయుధుండవు నిరుపమాన, రథమునం దున్నవాడవు రయ మెనంగె
జూపు నీకున్నకౌర్యము సునిశితాస్త్రు, శస్త్రముల వావయిని యభేచ్ఛముగ నోరి 49
- పింప సునిశితబాణంబు వదలి నేను, నీశిరంబును ఖండింపనేర్చు విధిగ
కాలసంపన్నమై యున్నగట్టితాటి, పండు వాయువు కూల్చెఁగొభంగి ధరణి 50
- తప్తకాంచనభూషణధామము లగు, వాశరంబులు నీదేహనాశంబులు
నీతినువ్వనందు గాయముల్ నెగడఁజేసి, రక్తములు గ్రోలుఁ దృప్తి కరంబు గాఁగ 51
- బాలకుండవు నీ వని పలికినావు, బాలుడనొ వృద్ధుడనొ యట్టిపలుకులేల
తెలిసి ను మోరినన్ను సందేహ మెవలి, నీదుపాలిటిమృత్యువున్ నిజ మెఱుంగ 52

బాలుడ నటంచు నన్ పొరిపాటుపడికు, బలవిష్ణువు మున్ను జ్ఞులభిజముఁ జూపి
యాత్రివిక్రమరూపంబు నందలేదె, బాలుడ నటంచుఁ జాలకనభావ మేల” 53

అతిసహేతుకములును సత్యంబులైన, లక్ష్మణునివాక్యరత్నముల్ రాక్షసుండు
విని మహాక్రోధముం గొంది యెఱిగి, సతమాస్త్రము నొకటి మహాహుతము 54

దైత్యదేవమహర్షి విద్యాధరులును, గుహ్యకులు సర్వమాలిపంక్తులు తదీయ
ఘోరయుద్ధముఁ దిలకించుకుతుకమునను, వచ్చి నిలిచిరి తోచినవట్టులందు 55

అంత నరికాయఁ డెంతయుఁ బంగనునను, శరము సంధించి వింట లక్ష్మణునిపైని
వైచె రాంబరభూమి సర్వము గ్రసించు, చండమున వర్షసన్నిభశర మదియును 56

సన్నిధికి వచ్చులోన లక్ష్మణుండు వైచి, యర్థచంద్రగాణము దివ్యమ్ము నొకటి
దాని ఖండించివైచె కాశ్యపభయంకరుండు కని దీని మిగులఁ న్రోధుం డగుచును 57

బాణాంచః మేన దుర్భరమగునది, రక్కసుం డరికాయంఁ నుక్కమిగిలి
అవియు మీఁదికి వచ్చెడునంతలోన, వాని ఖండించె శ్రీభరతానుజుండు 58

శిరశంబుల సౌమిత్రి శిశ్నుముగను, ముక్కముక్కలుగాఁ జేసి మోదమునను
నగ్నివలె మండుచున్నట్టియస్త్ర మొకటి, తీసి వింటును సంధించి దివ్యముగను 59

కర్ణములదాఁక లాగి విక్రమ మెనంగ, విడిచె నది పోయి యరికాయుభీరిబలు
నన్నుతలలాటమునఁ దాకె నుగ్రముగను, రక్తము స్రవించ వెంటనే రాక్షసుండు 60

అచలమున నున్నపన్నగమట్లు మిగుల, బాణపడితుండై చాల బాధపడుచు
రుద్రబాణపడిత్రిపురునినితొలి, గోపురంబట్లు మిగుల నూఁగుచుఁ జలించె 61

తలఁచి యొక్కతఁగాంబు కర్తవ్య మేమొ, మరిలఁ దలపోసి తలపోసి మంచిచెడ్డ
పలికె నిట్లరికాయుండు బలయుతుండు, లక్ష్మణునితోడ “నీయస్త్రలాఘవంబు 62

ముదము నొనగూర్చె నాకు నీ నొదవి నాపు, తగినప్రతియోధుండ”వటంచుఁ దత్తఁగాంబు
భుజము సరిచేసికొని వంచి మొగమొకింత, రథమునం దిటునటు సంచరణ మొనర్చి 63

ఒకటి మూఁడైదు నాఱునొక్కటి వరుసగ, బాణములు తీసి సంధించి భద్రముగను
వింట వైచెను లక్ష్మణు విరవరుని, గురిగఁ జేసి యాబాణముల్ ఘోరముగను 64

కాలసంకాశములు శౌర్యశలిఁ గులవి, హేనుపురిఖయుతింబులై యివసమాన
కాంతిమంకిములై మిన్ను గప్పివైచె, వచ్చుచున్ లక్ష్మణునిపైకి బహునిధముల. 65

రాక్షసాత్మస్పృహ మాశరవ్రవాతిము నపుండించుకింతయు సంత్రాంతి యెసంగనియులు
నిశితశరముల ఖండించె నిమిషమందె, వీరలక్ష్మణుఁ డెంతయు విక్రమమున 66

- అది సమస్తము కని రావణాత్మజుండు, రోషుండ క్షవయుండై యాపివత్
ణముల మిక్కిలి తీక్ష్ణబాణము నొకిటి, వింట సంధించి విశేష నావిరుపైని 67
- వచ్చి కేగఁచుగా నది బహునిశితము, లక్ష్మి బస్త్రనాంతరమున లక్ష్మి గాంగఁ
దాఁక రక్తము ప్రవియించెఁ దత్త్విణమ్ము, మదికరి మదంబు విడిచవమా దిరగిను 68
- ఐన లక్ష్మి నుఁ డావంకయొనఁ గలఁగ శాశరము లాగివైచి దేహంబునుండి
యన్యశర మొక్కటిం దీసి యుకినిశితము, దాని నాగ్నేయమంతయుక్తం బొనర్చి 69
- వింట సంధిప నది కాంతి వెల్లువయ్యు, తోఁచె,నింతిలో రాక్షసేంద్రునికుమారుఁ
డత్రుమున్ సారమంత్రీయుతాత్మకంబుఁ, తెసి భుజగపన్నిభమును శీఘ్రముగిను 70
- హేమపుంజయుతంబు నిం వెనఁగుదాని, సిద్ధముగ నుంచె,సౌమిత్రీ శ్రేష్ఠముగను
ప్రజ్వలించెఁబాణంబుఁ బఠుపైని, యముఁగు యగుడింతును నలు లపుకు వైచె 71
- లక్ష్మణాగ్నేయశరము బలంబుమీఱు, వచ్చుచుండుటఁ గని దైత్యవరుఁ డీప్త
సారమంత్రప్రభావిత శ్రుంబు వైచె, దానిపై రెండు నొఱింఁటిఁ దాఁకి పోరె 72
- క్రోధవివశము లగుచు డీకొన్న రెండు, క్రూరుసర్పములట్లుగ ఘోరముగను
పోరి భస్మమై పడియెను పుడిమిపయిని, సంప్రదీప్తాగ్రీయుతిమనో శరవయంబు 73
- మొక్కరోయినశరము లప్పుగు ప్రకాశ, వంతములు కాదు చూచి కోపమును గాంచి
విడిచె నతికాయుఁ డైవీకవిశ్రుతశర, మది కనుంగొని లక్ష్మి నుఁ డాక్షణంబె 74
- బంధ మనుసస్త్రి మేయంగ నది చని త్వర, ఖండన మొనర్చె నైవీకకాండ ముపు
కవలి యతికాయుఁ డపుడు యామ్యాభిధాన, బాణమేసెను తత్కణ్ఠపై నతఁడును 75
- ఏసి వాయవ్యబాణంబు నింతలోన, దాని ఖండించి సౌమిత్రీ తత్త్విణంబు
మేఘరాజము వర్షమున్ మిగులఁ గురియు, నటులు కురిసెను శరవర్ష ముకులితంబు 76
- ఆశరంబులు సర్వము నరిగి రిపుని, వజ్రవశముఁ దాఁకి వంభగ్నిములయి
మొనలరిగి నేలఁబడియె నప్పుడె శరములు, వ్యర్థమగుటకుఁ గొనించి యాక్షణంబె 77
- భీకతాశ్రుంబులన్ గొని వేయిపైఁగ, నేసె నతికాయుపయిని నెంచేనివేగి
రంబు సౌమిత్రీ రిపుకవచం బభేద్య, ముంట నవి వ్యర్థమయ్యెను మిగుల నంత 78
- వజ్రవరదిత్యకవచము వాని కుంట, చీమకాలంతబౌధయఁ జెందఁడయ్యె
నిన్ని బాణముల్ సౌమిత్రీ యేసిన నతి, కాయుఁ డంతటఁ జనుదెంచి వాయువు కృప 79
- నలికె లక్ష్మణునో“బ్రహ్మవరముకలన, నితఁ డవధ్యమహాకవచావృతుండు
చావఁ డేబాణమునఁ గావ సీపు వేగ, మేసి బ్రహ్మాశ్రుమున్ జంప నెంతయు నగు” 80

వాయువు సల్పకపోతి వచ్చి వచించినభద్రవాక్యమున్
 ధీయుతుఁ డైనలక్ష్మణుఁడు తెల్లముగా విని యింద్రతుల్యశౌ
 ర్యాయతథాపఁ డంతట రయింబున వింటును గూర్చి బాణమున్
 శ్రేయము గాఁగ మంత్రిమును శ్రేష్ఠముగాఁ బొయించి ధర్మితో

81

అది బ్రహ్మాశ్రమముగా శిశుగ్రమయి దీవ్యత్కాంతితో నొప్ప న
 ర్వదిశల్ భీతి గా నవగ్రహములున్ స్వస్థానముల్ తప్పఁగా
 విదితం గానటు మేదినివలయుమే భీతిం జలంపంగ మీ
 న్నదియున్ మిక్కిలి త్రాసముచే గళఁ ద్యస్త్రంబు సంధింపఁగన్

82

భూనిధియానంబును సుపుంఖయులంబును వజ్రకల్పమున్
 దారుణయుద్ధరంగమున దైన్యనిసాగిటిమ్ముత్కృతూతయై
 కోరలు దీఁబుచున్నయది పూర్వము బ్రహ్మశిరంబునై చె నిం
 ద్రాదికుమారులైన మహితాస్కంధు లక్ష్మణుఁ డదృశ్యులంబుగన్

83

అతికాయుండు రణాంగణంబున నిశాంతాగ్నిప్రకాశంబుతో
 సతివేగంబున నుజ్వలంబగుచు బ్రహ్మస్త్రింబు వైవైః సం
 చితివక్రాత్తమిదిత్రపుంఖయుతిమై శ్రేష్ఠంబునై స్వర్ణదీ
 ధి రామానుజసంప్రయుక్తమయి యేతేరంగనన్ సప్తతన్

84

అతికాయుం డిది చూచినంతటనె దివ్యంబై నబాణావళిన్
 శితమై చాల నమోఘమైనయది దానిన్ ఛిన్నముం జేయ నం
 చి తగిన్ వైచె ననేకమున్ టుగుల వాసిన్ బ్రహ్మబాణంబు తీ
 వ్రత వేగంబును నాఁవఁజాలని సుపర్వశ్యాతి విచ్ఛేదయఁగన్

85

ఎంతటియన్ని మారఁ జొనరించినఁగాని ప్రదీప్తమాచు ఘో
 రాంతకకాలకల్పమయి యామహితాస్త్రము వచ్చుచుండఁగా
 సుంతయు భీతనందకయై మూలకురారగదాళు లన్నియున్
 వింతగ వైచె నారఁగను భీకరభాణము నాఁవ మధ్యనే

86

ఇన్నిమహాయుధంబులను నన్నిటివైచిన లక్ష్మ్యవైటకే
 మిన్నును మన్ను నేకము మేదురకాంతిని వేగవచ్చి యా
 సన్నుతపద్మజాస్త్ర మది చక్కఁగొనన్ పకిరిటరాక్షసా
 భ్యున్నతమస్తకంబు నయయో యని దైత్యులు పల్లెల్లిల్లఁగన్

87

అప్పు డతికాయతల కిటాన్వితమ్మ, లక్ష్మణేషుప్రపేద నిలంబడియెను
 వెంటనే గిరిశృంగంబు పృథ్విఁబడిన, రీతి విక్షిప్తభూషణశ్రీ తొలంగ

88

చాన మిగిలినరాఁ సుక చాల గ కుంది దీనా మొగముల వసుకు వగ

కొని ప్రహరశ్రవణ గొల్లు గొల్లు మనుచు, నేడ్వఁ దొడఁగిరి కరము వికృతరవమున 89

శ్వేత తిని రాక్షసులు యుద్ధముఁ దలఁపక, పురి మొగముఁ బట్టి నాటిపోయిరి భయమున
నతిశయపరాక్రమ నిర్వహఁ దై నస్వీయ, పై న్యనాయకుఁ గాగతిఁ జచ్చుకఁగె 90

రవి యుదయింపఁ బద్మవిసంఘల విద్భిజ మోములల్లు గా

ర్ష వివశు లై నవానరులు సంగరరంగజయంబుగొన్నవి

రవరుని లక్ష్మణున్ మిగుల రమ్యజయధ్వనులన్ నుతిఁచి రే

పవిగి దురాశదం డయినవాని భయంకరశక్తుఁ గూల్చునన్ 91

82

లక్ష్మణమహాదసునిచేతులన్ హతు డతి, కాయుఁ దొట విసంగిని ఎనియె రావ

ణుండు నుద్వేగ మిట్లనె నొం డెఱుంగక, “మహితభన్వి మహామర్షి మా న్యయశుఁడు 1

ధూమ్రుఁ డింతం బఁగాంచె నుద్ధరబలుండు, మృతిగనె నకంపసుండు నహీనశక్తి

విలసిల్లు కుంభకర్ణుండు విర్యధనుఁడు, నగుప్రహస్తఁడు కూలిసా రనిమొనఁ గట! 2

ఏరి లందఱు ని మహాపీరులు ఘన, యుద్ధకాంక్షలు శత్రుల కోడ రెపుడు

గలిదియే యుండి రరిపై న్యముల నెపుడును, రామశరముల వీరికి పౌఞములను 3

సర్వశస్త్రవిశారదుల్ శౌర్యధనులు, మహితకాయు లన్యులు కూడ మాటుమణిగి

రకట! రామునిచేతిలో నతని నతని, రమ్ము బంధించివై చె నస్త్రముల నని 4

విశ్రుతుం డింద్రీశుఁడప్రపీణుఁ డస్త్రు, ములను బ్రహ్మాదర్శవరంబువలనఁ గాంచె

నట్టియస్త్రప్రబద్ధుఁ డీయవని నెవఁడు, తాను విడిపించుకొనలేడు రథ్యముగను 5

అమితబలవంతు లై నసురాసురులును, యక్షగంధర్వకిన్నరు లై నఁగాని

బద్ధులై, యింద్రీజిద్వాణవరముల నిఁకఁ, గల్గి రిప్పించుకొనుట లోకంబులండు 6

అట్టితితీ నన్నదమ్మి లయ్యస్త్రములను, నిట్టై విడిపించుకొననోవి రేనిమాయ

మంత్రిసమ్మాహాళక్తులమహిమచేత, నో యెఱుంగఁగఁ జాల నే నొక్కయింత 7

శూరరాక్షసయోధు లచ్చో మదాజ్ఞ, పాటిచేయింగఁ జనివారొ బవరమునకు

వారలందఱు హతులైరి వానరవర, కరములం, డింక నెవ్వరుఁ గానరారు 8

రామలక్ష్మణయుగము సంగ్రామమందు, గెల్వఁజాలెడివారె నుగ్గీపు మనవి

భీష్మణుని గెల్చు లుట్లెరి వీరవరులు, ఏని రాముఁ డహో! బల మెంతయొకడ! 9

అతనియస్త్రముహాళక్తి యద్భుతంబు, ఆతనిమహాపరాక్రమ మద్విశీయ

మఁగిచేసె రాక్షసుల్ హతులయి రిటు, అక డనామముఁ డాదిశారాయణుఁ డని 10

- తోచుచున్నది వీరిమానుండు కాండ, తద్దళుం బనకేదాతలప బంక
 జ్వరములు మూయబడుటయు దోరణములు, లేకయుంటయు సంభవ్యమగుకట! 11
- అప్రమత్తులునై యుండుఁ దసుకులారా, గుప్తముగ రక్షణమొనర్పఁ గూడఁ బురిము
 సుదీర్ఘాస్తీత యున్నయశోకవనము, నుండి బయటికి మఱియైటనుండి యెవరు 12
- లోనికి బోవకాదుచుం దేనిమమము, నక్కడక్క బలరాజి యెసఁగుచుండు
 నక్కడక్కడ గుడుగూడి యుండ యుండి, వలయుఁ బరికించుచున్ శ్రద్ధగలిగి దుగుల 13
- వానరబలంబు లుండెడివట్టు తెఱిగి, జాగరూకత నుండంగఁజనును వర్ధి
 రాసులఁ బ్రదోషవేళల రాక్షసవయి, లాభప్రకూషవేళల వన్నిట నును 14
- వానరు లటన్న నెప్పు డివళ్ళ చూప రా గొకించుక సిద్ధమై రాదలఁచెనా
 అని నొకచోట నున్నదో యరయవలయు, వానరబలంబు నప్పటికి నెపుడు" 15
- అనుచు రావ బఁ చొనరింప వాజ్ఞను విని, రాక్షసులు వట్లై తమిడుక ర్తవ్యము నొక
 రింపఁదొడఁగిరి పిదప నిలింపవైరి, చింత లేక గృహంబును జేరి ఖాటు 16
- సందీప్తం బగుశోవవహ్నినిగగన్ సంతత్యమానాత్మకఁ
 గుండున్ మిక్కిలి పుత్రుడు ఖమున నెక్కఁ దత్స్మృతుల్ విడతే
 సందహ్యంబగుఁ బుత్రశ్రోక మది రక్షశ్శ్రేణిసాధుండు తాఁ
 బొందెన్ సందిము కందశింప బహుధా పోలుచు నిఘోర్బులన్ 17

౨౩

- క్రమముగ నిట్లు దైత్యులను భ్యాతులు వీరులు నొక్క కక్కలే
 యమనతనంబుఁ జేరుటయు నప్పటికప్పుడు శేషరాక్షసుల్
 తమపనికిన్ వదించుటయుఁ దద్విధమున్ ఎని రావఁబండు ఖే
 దము గని మూర్ఛనందుటయు దైత్యముఁగాంచుట మయ్యె నెంతయున్ 1
- ఘనశోకార్ణవపూర్ణమగుఁ తగుచున్ గన్నీరు మున్నీరుగాఁ
 దవయుల్ భ్రాతలు నేలమట్టమగుటన్ దైత్యాధిపాథుండు పొం
 దినబాధం గని యింద్రజిత్తు ఎలికెన్ దీనత్వమున్ బావ "హో
 జనకా! నే నిట నుండి నీవములతో సంతాప ముర్తించుకో! 2
- సురనాథుం డడలున్ రణంబున నమన్ జూడంగనే నామహా
 శరసః ఘాతముచేరి జావనిమహాశోర్యాన్వితంజేగి యు
 ర్విరఁ జూడంగిల విమల్ యనునాత్మ రాముండు ఎద్బాణగు
 ర్భరబాధక్ జడియుంట నేలపయి నిప్పు ౧౧౭ గీనుండున్ 3

వినుమీ గాదుప్రశ్న స్పష్టముగ నే వినించెదన్ గాఢము
బును దైవంబును రెండునుం గలియఁగాఁ బూరించెదన్ రామచంద్రుని
దేవతాంబును లక్ష్మణాఖ్యులనుపున్ దుర్వాంకిత్యైగ బా
ణనితాయంబున నిప్పు మొనరునున్ గన్విందు రక్షా పతీ 4

ఇదె వైవస్వతివిష్ణుమిత్రమనుపుల్ బృందారకుల్ సాధ్యు లిం
పాదపన్ సంయమనాశ్వినుల్ మఱియు నెంతో సూర్యచంద్రుల జగ
ద్విదితుం డగ్నియుఁ బాదనోపుదురు మద్విర్యప్రభావంబు నున్
విదితంబై నటు విష్ణువిక్రమము రద్వేళన్ బలిన్ దొక్కుచో 5

త్రిదశేంద్రాగ్రి యిటుల్ వచించి మిగులన్ దీప్తింబుగాఁ దండ్రికి
ముదుమున్ సంఘటిలంగఁ జేసి మిగులన్ పొన్నునువేగంబుతో
నదె యెక్కిన్ ఖరరాజనంధ్యులము నత్యంతంబు వేగాన్వితో
నృదనాదాన్విత మైనయొక్కరథమున్ దా నింద్రజిత్రంబున్ 6

హంరథోపమ మైనయాస్త్వందనంబు, నింద్రజిత్ర మహాతేజ మెసఁగి నెక్కి
చేరె సూర్యమిందంబు శిశుముగను, నమిత సైన్యబలాగ్రి త న్నినుసరిం
ధనువరింబును వెలయు హస్తములయందు, మహితహర్షమునన్ బెక్కమంది చనిరి
కొంద జేయఁబలపయిని గొందఱు హయ, రాజులపైని నాయుధరాజులను 8

ప్రాసముద్గరనిస్త్రీశివరపరశ్వధాని గదాగ్రి నెన్నియో యాయుధములఁ
దాల్చి యురిగిరి ఇంఖనాదములు మ్రోయు, ఫేరినిస్వనములు కడు భోమమనఁగ
మహితరాక్షససంస్కాయమానుఁ డగుచు, శంఖశివర్ణముల నొప్ప ఛక్రి మరిగె
నింద్రజిత్రు నభింబున హిమకరుఁడట, శోభగాంచె మహాసైన్యశ్రోభితుఁ డయి 10

హేమములు హేమఘోషణస్తోమములను వెలయుచామరములు కడు వీచుచుండ
నొప్పె నింద్రజిత్రు కడు ముఖ్యుండు నగుచు, ధన్వనికరంబునందు భూతలమునందు
సూర్యగుల్మనితాంత తేజం డగుటను, లంక యంతయుఁ దేశోవీలాసముఁ గనె
నింద్రజిత్రులంబున నెల్ల నభము, రవిమహాకాంతిచేరి విరాజిలునటు 12

యుద్ధభూమి సమీపించి యుద్ధరగతి, మహితతేజస్వియున్ రిపుయర్ధనుఁ డగు
నింద్రజిత్రు తనదుచుట్టు నెసఁగఁజేసి, రాక్షసుల నందఱిని, దివ్యరథముకొలుపు
విధివిధానమునన్ మంత్రచేత్త యగుట, అగ్ని న్నించె హోమమహావిధాన 13

మునను మూల్యగంధపురస్కృతిని వహించు, లాజలను హోమమొనరించె లలితధర్మ
ఇందులనె వైచె శరపత్రివరములుగను, సమిధలు విభీతకక్షతిఁ జంపుశాఖ
లయ్యె లోహితవర్ణయుతాంబరంబుఁ, గట్టి కార్దాయనస్రవకలితుఁ డగుచు 15

- ఇంద్రజిత్తు అమరముల ననఁగునట్టి, శరవిత్తావపత్రింబులఁ జక్కఁ బఱచి
కృష్ణవర్ణ గళంబుతో నింపుగులుకు, ఛాగముం గొట్టి కనువిశసము గాఁగ 16
- అగ్ని కాహుతి గావించె, నగ్నికూగ, పొగయె లేక శోభితఁ గడు నెగయ జ్వల
లిది కడుంగడు శుభమునే యెంతయు నిట, సూచితము చేసె నని పొంగె నరుఁ డెఱఁడు 17
- తప్త కాంచనభూమాః దాల్చి శిఖలు, తనకును బ్రదక్షిణంబుగాఁ బెరుచుండు
బావకుఁడు వచ్చి స్వయముగాఁ బ్రమదిమి నను, కైకొనె హుస్సు పరింపఁగా నరింప 18
- ఇంద్రుని డంత బ్రహ్మాస్త్ర మింపుగఁ గొని, దానిని రథింబుతోడను ధనువుతోడ
హూమ మొనరించె నగ్నిలో నుచ్చలనవ, మంత్రములతోడఁ బిమ్మట మహిమ మొనఁగ 19
- హూయమానాగ్ని నుండి యాహూయమాన, మెనబ్రహ్మాస్త్ర విషయంబు నవధరించి
సూర్యచంక్రులు గ్రహములు శిథిలనఁగు, తారకలతోడ వధు సంతాపముఁ గనె 20
- పావకదీప్తలేఽఁ డగువాఁ రయంబున నగ్నివేల్చిత
త్వావనశక్రతల్పము బ్రభావముఁగాంచి గడించె బ్రహ్మంబు
భావిత బాణమున్ రథము, పైధనువున్, వరఖడ్గమున్, మహా
ధీవరుసూతు, నశ్వము న దివ్యములన్, మతియున్ సమస్తమున్ 21
- అరిఁ డచింత్యరూపమ్మున రాకిసమున, సంచరింపంగ నర్చె దత్త ణు యుద్ధ
కాంక్ష రాక్షసబలము లుగ్రముగ వెడలె, హయవాక్ష్మీ ముల్ పతాకాచితములు 22
- చిత్రచిత్రశరంబుల శ్రీధు మేసి, వివిధభూషణయుతముల వేగవంత
ముల నిశిత బాణముల శూలముల నసురులు, చంపిపైచిరి కివుల విస్తారంఖ్య 23
- ఎంతయును గ్రోధముం గని యింద్రజిత్తు, వలికె రాక్షసులకు మీరు భయపడకుఁడు
తృప్తిఁ జంపుఁడు కవులను దినుఁడు తృప్తి, యుద్ధరంగంబునం దనిరుద్ధు లగుచు 24
- అన్న రాక్షసు లానంద మంది యార్చి, విజయకాంక్షను వానరవీరులవయఁ
గురిసి లెంతయు శరవృష్టి మఱియు నింది, జిత్తు కవరాక మింటను శీఘ్రముగను 25
- ఎడిచి నాల్కనారాచవిసరములను, ముసలములచే గడలచేత మునురుకొనఁగ
రాక్షసులు క్రిందఁ దనచట్టు రణమునందుఁ, జంపె బెక్కురఁ గవుల నిశ్శంశయముగ 26
- చందాయుధు లైనట్టివానరవరు, లట్లు చుచ్చుచు నున్న భయంబు గవక
కలిసి రావణిఁ జంపంగఁ గడఁగి రంత, యెంత రణకర్కశుండైనఁ జంత ములర 27
- అమితతేజముచేరి మహాబలమున, నింద్రజిత్తు కపిశ్రీకి నెన్నొగగుల
వృధితులం చేసె మరియు సంబరము మీఱ, నొక్కిగోమునఁ బెక్కుర సుక్కడంచె 28
- శాతకుంభవిభూషితశరవరముల, సూర్యసంతాపముల మహాశూరుఁ డెగుచు
నింద్రజి తేసి కపియోధు లెందఱియో ర, కాంగణంబునఁ బడఁగొట్టి వచ్చెరువుగ 29

- భిన్నగాములు వానరిపు లగుచు, శిరినిడిమిలై జయాశము విడిచిరి
మున్ను దేవాదులకైన పోరిలోన, నసురులు జయాశ విడిచినయట్లు లగయ 30
- ఘోరిపాణగభస్మలఁ గొమరుమిగులు, నింద్రజిత్తు వెలుంగుచు నెంతయు రవి
భంగి నుండఁగ వానరువర్ణు లతని, నని నెదిర్చిరి శ్రోధంబు గని కరము 31
- అతని నెదిరించి నిచ్చినయభిలకపులు, భిన్న దేహులు చేష్టలు విడిచినట్టి
వా రగుచుఁ దన్ముఖన్ రక్తభార లురల, వ్యధితులై పాటిపోయిరి పసి రణము 32
- రామునిమిత్రమై చూపి రమ్యముగను, పమపరాక్రమమెల్ల యుద్ధింబునం
జీవితంబులఁ వృణభంగిఁ బావనుగు, వానరి రేణ్యు లెండతో ప్రధిరముగను 33
- విడువఁగోరి శిలాయుధవిసరములను, గొని రణంబు నొనర్పంగ ఘోరముగను
సింహారవములు చేసిరి, శీఘ్రముగ నె, విడిచి రరిపైని నాయుధవృష్టి జట్టి 34
- అశిలావృక్షవర్షంబు నాయుధమున నమిత్రేజ్వస్వి పరుండు నై నయట్టి
రావణి యడంచి స్వీయనారాచములను, నగ్నితుల్యములన్ పాము లట్టివాని 35
- వానరాసికమున్ జిందిపైచె నరేఁడు, గంధమాదనుపై మహాకాంగిములను
పైచె నప్టాదశసుసంఖ్యు లైచి నవత, రంబులన్ నలుపైని మారంబునందె, 36
- మిగుల నొప్పించె రావణి, మేలిపాణ, పప్తకంఠున మైందుఁ బంచప్రసిద్ధ
పాణములచేత గజని నొవ్వంగఁజేసి, నింద్రజిత్తు పరాక్రమ మేపువీఱు. 37
- పదిశరంబుల నాజాంబవంతు నీలు, ముప్పదిశరంబులన్ కొంచె నిప్పగిది నె
ఋషభు ముగ్రీవు నంగను నింక ద్వివిధు, నొంచె సునిశితవరపాణసంచయమున 38
- అన్యవానరవరుల ముఖ్యుమ్ములై న, పాణముల నిల్పి నొంచెఁ గోపమ్ముతోడఁ
బ్రళయకాలమహాపహ్నిభంగిఁ జెలఁగి, యింద్రజిత్తు భయంకిరుఁ డేచి మిగుల 39
- శీఘ్రగములు సుముక్తముల్ శిరములై న, సూర్యసంకాశపాణసంస్తోమ లు
వానరసుపై న్యములను రావణి కలంచె, మోహితి మోహిచ్చి నత్యంతమాను రణమున 40
- రాక్షసేంద్రాత్మజుండు విరాజమానుఁ, దమిత్రేజుంబునన్ శౌర్యముమహితుండు
తనశరపరంభరన్ రక్తత్రతులు కాఱు, శత్రుసైన్యముఁ గాంచి హర్షంబు నందె 41
- అస్త్రవర్షము ముఱియును శస్త్రవర్ష ముపరిమితముగఁ గురికించి యపుడు మరల
వానరాసికమున్ భయభ్రాంతము నొన, రించె నారేఁడు కడు విక్రమించి బలిమి 42
- తనసైన్యంబును వీడి రావణి మహాధైర్యంబునన్ శత్రుసే
నను లైనుండి యదృశ్యుడై కనుచు నానామార్గజ్రాణిణి నిం
పెను దద్వానరసైన్యమంతటిని నాశిలంబుగా నీలమే
ఘనికాయంబు సువృష్టి ముంచినటు లీత్యౌచక్రమున్ శిఘ్రమే. 3

వానరు లప్రికిల్చు లాబాణసమువావిశ్చీర్ణ దేహులై
కానంగలేక యింద్రాశుఁ గన్పడ కాతఁ డొనర్చుమాయులన్
మేనులు కంద బాధలను మిక్కిలి యారవ మాచరించుచున్
గీనత న్నడు లావవిహతిన్ ధరఁ గూలెనునట్లు హులఁగన్

44

సునిశితకాణజాలములు తోఁగిఁ బడం గపు లీల్గుచుండుటే
కనుఁగొనుచుండి రాకపులు కాని కనుఁగొనఁజాలరైరి మా
యను గడఁ బూని దైత్యనివహంబులఁ గూడిపశక్తజిత్తు నెం
దును నతిదారుణంబుగను దోచెను యుద్ధము వారి కందుచే

45

అనుపమమాయఁ బూని యిటు లామహాసీయఁడు శక్రశక్తువెం
దును దిలన్ శత్రుగములతోడి శరంబులఁ గప్పివైచె సూ
ర్యుని వెలుఁగెల్ల మానుపడి నొంది విహదము వానరేంద్రు లా
యిని ముని నేని హోమిని నదృశ్యతక్రమవిజృంభణంబునన్

46

పూని పరశ్వధంబులను భోరున ఖడ్గపరంపరల్ మహా
భానునితాంతరశ్శృలను బావకని స్తులవిస్ఫులింగముల్
మానక చిమ్మునాయుధసమాజము వర్షముగాఁ బడంగ నా
వానరసైన్యమంతయును బాణమహోదధి మున్నె నంతఃసున్

47

జ్వలనసంకాశశరముల శక్రజిత్తు, కురియ నవి హోఁక వానరకుంజరులకు
రక్తసిక్తములై శరీరముల్పుతోచె, వివిధసంపుల్లకింకుకవృక్షములకు

48

రాక్షసేంద్రాశ్రునిర్భిష్ణరక్తదేహములను నొండొరు లంతట భువి నితరుల
నూతఁగాఁ గొని యవ్యక్తభీతరవము, లాచరించుచుఁ గపు లిలయుండు బడిరి

49

ఇలను బడియున్నకంపరు లెత్తి కనులు, మింటిదిక్కునఁ జూచునిమేషమందె
పడి మహాస్త్రము లెన్నియో బాధపెట్టి, నొండొరులు బావకుల్ పడియుండి రిలను

50

ఆంజనేయుని సుగ్రీవు నంగదు మఱి, జాంబవంతుని మఱియుఁ గేశరిని ద్వివిధు
గంధమాదను నీలుని గజచుఖు నట, గోముఖుని హరిలోమునిఁ గుముచు మఱియు

51

వేగదర్శి సుపేణుని వీరకవుల, దధిముఖుని బావకాక్షుని దక్కువాన
రాధివుల నలుఁ బెక్కుర యోధవరుల, సూర్యముఖుని జ్యోతిర్ముఖ శూరవరుల

52

హరి యనంగ విక్రుద్ధంష్ట్రుఁడవఁగ నొప్పు, వానరాధిపు లింతటి వరుసఁ బెట్టి
ఎంతసంహిత బాణసమాజమునను, ప్రాసముల శౌలముల నొంచె వాఁడు కడిమి

53

గంగదుపుంఖముల్ గలుగువాణములన్ గదలన్ రయంబుగన్
 ఎంగరంగమందున నెసంగఁగఁజేసి కపివ్రజంబుపైఁ
 బొంగుచు రామలక్ష్మణుల భూరిబలాద్యులపై ని గూడ నం
 తం గురింపన్ రవిద్యుతులధర్మము గల్గివహణజాలమున్

54

భారావాహిని గాఁగ నిల్లయెడలన్ దద్యాణవర్షంబుటల్
 తోరంపై కురియన్ గనుంగొనియు భ్రాంతం డింతయున్ గాక త
 దైర్వ్యిచాభవ ముట్టురంబయిన సంభావించి పల్కెన్ మహా
 దారుణ జౌరఘరాముఁ డీవిధముగాఁ దమ్ముం గనంగొంచుచున్

55

“అదిగో! లక్ష్మణ! యింద్రజిత్తు కొని బ్రహ్మాశ్రుంబునె యండఁగా
 మదమెత్తన్ మనసేన నొంచె మితయున్ ముందింపఁగాఁబూని యా
 దిదపన్ నిన్నును నన్ను నొంచె నిటులన్ వేధపృథత్తంబు భీ
 తిద మయ్యుత్తము బ్రహ్మ దేవువరమున్ దివ్యంబునై యుండుటన్

56

అయి యంతర్హితు డెంతయున్ రణముచేరాన్ వాని నొడించుటే
 భయమెంతెఁతటివానికిన్ మితయు నాబ్రహ్మప్రభావంబువి
 స్మయముం గొల్పెను గల్చుటెట్లొ యనిన్ శాంతంబుతో నోచ్చవన్
 జయమూఁ గాత్రన వర్షియొర్పుకొనన్ సర్వాపదల్ ధీరతన్

57

తులఁడు శక్రజిత్తు దిశలెల్లను బాణమయంజానర్పి వి
 భ్యాతిగ వానరేంద్రులను నాని మూర్ఖులఁజేసియుంటచే
 సీతఁడి గాంతిదక్కిన దనేకవిధంబుల పైవ్యమెల్ల న
 స్త్రోతరవార్ధి ముగ్ధను మహాకపిరాజనితాంతివాహనుల్

58

గతరోషప్రమదింబులన్ ముగి యిటన్ గావింపకే యుద్ధమున్
 ఓతిపై నున్న విసంజ్ఞతన్ బగి కడున్ ఏకించి యాతండు పొం
 దిని మిందున్ జయమంచు గర్వమున భ్రాంతిన్ శర లంకన్ మహా
 ధ్ధితోడన్ జయలక్ష్మిఁ బొందినయనంతప్రీతిఁ జూడన్ విరన్ ”

59

అనుకొని యన్నదమ్ము లడె యప్పటికిన్ దగుశృత్యమంచు భూ
 యిని బడియుండి రెంతయును మేదురశత్రుమహోత్త్రపడఁ గాం
 చినకతనన్ రిపుం డిదియు శీఘ్రమె చూచి నితాంతహృన్ నూ
 చనగ మహారవం బవుడు శక్రజతుం జొనరించి యేగినన్

60

రాముండు లక్ష్మణుండును విరాజిలు వానరసైన్య మెల్ల ను
ద్దామివిపాదముగ్నము నతంద్రిముగా నొనరించి రాక్షస
స్తోమము మెచ్చుగాఁ జనియెఁ దొందరగాఁ బురరాజపీఠిన్
భానుమఁ జేర నెంతయు ముదంబున నింద్రుండు పిమ్మటన్

61

29

శ్రీరాముండును లక్ష్మణుం డిటులు మూర్ఖిల్లన్ రాగ్రంజునన్
తోరింజావగ నందె వానరవరస్తోమం బశక్తంబునై
ఘోరారిప్రజమున్ జయించునెఱ పేకోశంబునం దోపమిన్
వీరుల్ సీలమరుత్త్రసూరముఖులున్ విఘ్నతసుగ్రీవుండున్
అంగదజాంబవంతులు మహామహు లిందరు దుఃఖతాత్ములై
సః గని బుద్ధిమంతులగణంబునఁ బెద్ద విభీషణుండు ప
ల్కెం గడు నూటడింపఁగను గేవల మప్రతిమానవాక్యముల్
సంగతిభంగి సత్యములు నన్నుతిపాత్రములై చెలంగఁగన్
‘వివశులునై విషణ్ణులయి వీరవరేణ్యులు రాజపుత్రు లీ
పవిద్రు నున్నవారిలని వంత భయంబుఁ గనంగరాదు చె
ప్ప వినుఁడు దుఃఖకాల మని భావనచేయఁగఁజూంఁ దేమియున్
సువిశదభంగిఁ జెప్పెద వినుండు మహాకవులార ! ఆదృశిన్

2

3

నీరికిఁ గల్గగౌరవము విశ్వహీనుం డగుబ్రహ్మపైని త
క్షారవతారణంబుననె కల్గియు శక్తి త్పరోకరింపఁగా
వీరు సహించి రింతయును బృథ్విపయిం బడి తత్త్వభావమున్
మీరు విపాదమందకుండు మేలగు మాదుతి దీనిఁ బాపెడున్

4

ఆవిభీషణవాక్యంబు లాలకించి, పలికె హనుమంతుఁ డిరీతి బ్రహ్మయశ్రు
మునకు యీమాత్ర తలవంచి పొంది సంజ్ఞ, “పివిభీషణ ! మన మిపు డుభయుఁ మును

5

ప్రాణములతోడ నున్నట్టివానరులను, పెదకి యాశ్వసింత” మన విభీషణుండు
నల్లె యన నిర్దురున్ గొని వహ్నితోడి, యుల్కలన్ పెదకిరి కడు యుద్ధహృది

6

భిన్నలాంఘాలహస్తలు భిన్నపాద, భిన్నసర్వావయవయుద్ధవీరులఁ గని
గాయముల రక్తముల్ కడుఁ గాటుచుండ, మూత్రముల పీడువానరముఖ్యులఁ గని
వానరులు చుట్టు పడియుండఁ బర్వతమ్ము లెల్లు పడియున్నవారి వీరాగ్రణులను
శత్రుపతితుల దీప్తమాశ్రుఖిండములను గాంచిరి నా రుభయులును నచట

8

- కీర్తి సుగ్రీవు సంగడు గంధమాదనుని గవాక్ష సుషేఖుని ఘనుని నిలు
 ౨రభు నాహుకు వేగదర్శనుని మైందు, ద్వివిదు జ్యోతిర్మృణుని నలు వీరుఁ బససు 9
- ఉభయులును వారు కినుఁగొనఁగోసి రవుడు, చచ్చిపడియున్నకవులను సంఖ్య నెన్న
 నఱువదియు నేడుగొట్లను నాకవులను, దివసపంచమభాగ మందే యతంఁగు, 10
- చింతె బ్రహ్మాస్త్రమున రాక్షసప్రతిఁడు, శత్రుబాహుధిలబలంబు సాగరంబు
 చందమున నుండ నందులో జాంబవంతు, విదకఁదొడఁగిరి మానుమ విభీషణుడు 11
- సహజముగనే జరాభారసంయతుండు, జ్ఞానమునఁ గూడ వృద్ధుఁ డౌజాంబవంతు
 శిరశిలపీడితాంగుండు శౌర్యరాశి, యాప్రజాపతిసుతు వీరు వరసి రందు 12
- జంబవతునికడ ఎభీషణుఁడు చేరి, శాంతి నందినమహితాగ్నిచందమునను
 నున్నయాలిని ౩ లస్త్యుఁ డూఱడించి, పలికె నిల్లని "ఆర్య! నీప్రాణములకు 13
- నిలిసియంటవిగది! యింత నిశితశరని, పీడితుఁడవయ్యు" నన్నవిభీషణునకు
 ఋక్షపుంగవుఁ డిట్లనె నెంతయేని, కష్టమై మాటలాడంగ గాయములను 14
- "నైర్వృతేంద్ర! మహావీర్య! నాకుఁ దెలిసె, నీ వెవండవొ విన్నంత నిస్వరంబు
 నిశితబాణనిపీడితనిఖలదేహ, యుతుండఁ గనఁజాలకుంటి నీస్తుతిముఖంబు 15
- అంజనయు వాయుదేవుండు నంది యెవని, భ్యాసించిరిో యాతండు మానుమ వాన
 రాగ్రణి బ్రతికి యున్నాఁడ! అది వచింపు, మన్నయాతనివాక్యంబు లాలకించి 16
- పలికెను విభీషణుం డిట్లు వానితోడ "ఆర్యపుత్రులఁ గూర్చి కా కనిలతనయుఁ
 గూర్చి యడిగితి వేమి ముక్కువ యతఁడన, వర్కపుత్రాంగదులఁ గూర్చి యుగలేడు 17
- అంత స్నేహంబు నీకిట్లు లనిలతనయు, పయిని గలుగుట కేదైనఁ బ్రథితమేతు
 వున్నదా!" యన్న నిట్లనె "నున్నది విను", వరవిభీషణుతో జాంబవంతుఁ డనియె 18
- "వీరహనుమంతుఁ డొకఁడె జీవించి యున్న, మాతమె యయ్యును సైన్య మహతమె యగును
 మాతుఁ డయిన వీరహనుమె అహతమె యైన, మాతనమానసు సర్వసైన్యంబుకూడ 19
- మారుతసమానుఁడైనమామారుతి మితి, మారుతవహసమానవీర్యమారుతి బ్రతికియె
 యన్ననే కల్లు మాశీవితాళ మాకు నందుచే వాని తేమంబు పడిగితి" నన, 20
- అంజనేయుండు వృద్ధుఁ డౌపట్టిజాంబ, వంతుసన్నిధి కేఁగి! తత్సాదములను
 బట్టి "నే మానుమంతుండ బ్రీతికియుంటి, నేమి కర్తవ్య" మన్న నెంతేని పొంగి 21
- వ్యధితచర్వేంద్రియుండు జాంబవంతు డయ్యు, ఘనపునర్వస్త్రం గన్నెట్లుగాఁ దలంచి
 పలికె నిల్లని హనుమతో 'వాయుపుత్ర!', రమ్మ వానరులకు నీయ రక్షితులై 22
- కపులఁ గావంగ కోపువిక్రమము నీకె, కలదు లే దిన్యులకు సఖ! కాన నీవె
 సెవరాక్షిముము జూపి ని, లకిపులఁ, గావఁ గాల మిదే కానఁ గని వను నిని 23

- ఋక్షవానరసేఽ రక్షింపు మితియు, రానులక్ష్మణులకును శరణుపేదఁ
దొలఁగఁజేయుము విను చెప్పుడును నుపాయు, మొకటి యాశాశమార్గంబు నొంది నీవు 24
- సాగరముమీఁదుగా హిమవైలమువలఁ, కరిగి యంద ండునున్నతమయి, సువర్ణ
మయముచో ఋషభాద్రి విస్తయశరంబు, కానఁబడును గైల సశిఖరము నందు 25
- ఉభయపర్వతశిఖరమధ్యోన్నతస్థ, లంబు రాజల్లు వతులఁజంబు నగుచు
నచట నోవధిపర్వత మిలను నదియుఁ, జూడ పర్వాపధియుతంబు సుందరంబు 26
- దానిమూర్ధంబునందు జాతంబు లగును, నాలుగోవధు లుండు నవన్యదీప్తి
మందిములు నాల్గు దశదేశాకాంతకాంతు, లం దనరు నవ్వి నామముల్ విందువుకదా 27
- తొలి దగు మృతసంశంపని మిలి దగును చి, కల్యకరణి యనంగఁ బ్రకృప్తి గను
తగును సావర్ణ్యకరణి సంధానకరిణి, యనడిచెన్ను మూఁడు నాల్గును గవళి 28
- నాలుగోవధులం గొని లీల వచ్చి, సత్వరంబుగ నార్తు లోపర్వకపుల
ప్రాణదానముచేసి కాపాడవలయు, నాలసింపక త్తణమైన నందు నిండు 29
- అన్న జాంబవంతునివల్లు లాలకించి, తోయవేగమహాగముద్రునివిధమున
పర్వబలములతో హర్ష సంపదఁ గొని, పర్వతతటాగ్రమును తేరి వాయుసంతుఁడు 30
- పర్వతంబును వీడిండు బాదనిహతి, నాంజనేయుండు మిక్కిలి యతఁడు తోఁచె
నన్యపర్వతభంగిని నతనిపాద, భగ్నమయి కనుపట్టెను ఐర్వతంబు 31
- దీపముగ శక్తిహీనమై, వానరేందుగ, గమన వేగనివీడితత్పూరుహములు
వహ్నిపుట్టి జ్వలింఁచెను, పర్వతశిఖి, రములు కూలెను నేలవైఁ దుములముగను 32
- పరమవీడితిమై భగ్నతరుణిలాత, లం బయినపర్వతముమీఁద లంకయందు
వానరులు నిల్వలేరైరి పరమఘూర్ణ, మానమైశనగంబున మెరియు లిగుల 33
- ఘూర్ణితద్వారబంధసంకులము మితియు, భగ్నగృహగోపురానికపరివృతంబు
లంక త్రానాకులంబయ్యె శంక కలిగి, రేయి లంక వాట్యంబును జేయనటలు 34
- ధరణిధిరమును బీడింప ధరణిధరన, మానుఁ డి నమూరుతి భూమిమండలంబు
సార్థ నంబుగ త్తోభింఁచె నంత నతఁడు, నందుఁ గలమిలయభూధ్రమునండు నిలిచె 35
- మేరుమందరసదృశంబు మిగుల వివిధ, ప్రప్రవణసంయుతంబును బహువిధముల
వృక్షములతోడ లతలతో నెలయునదియు, వికసితోత్పలకమిలసంవృతము నగుచు 36
- చేవగంధర్వశిష్యరసేవితంబు, వప్తియోజనములయెత్తు సముచితముగ
నుండి విద్యాధరుల్ ఋషిమండలంబు, లప్పరోగణములతోడ నలరునదియు 37
- అఖలమృగగణములతోడ నలరునదియు, సుందరానేకంకరశోభితంబు
యక్షగంధర్వశిష్యరాద్యశిషేచ, రావృత్తిం బగుగిరి నిల్చి హనుమ మిగుల 38

- మేఘసంకాశుడై పెంచె మేను మిగులఁ, బాదనిహతిని శైలంబు బాధ పెట్టి
బడబవలె నోరు తెఱచి వెన్ భయదసించా, రావము నొనర్చెఁ గలఁగంగ రాక్షసతతి 39
- అభయంకరరావంబు నాలకించి, లంకలోఁ గలరాక్షసుల్ పొంక ముడిగి
చేప్ట లుడిగిరి దిగ్రాంతిఁ జెంది మిగుల, భీమవిక్రముఁ డంజనా వీరసుతుఁడు 40
- రామునకు వందన మొనర్చి రామకార్య, ధూర్వహుం డయ్యె నంత నెంతో మువంబు
కలుగ సిద్ధించు శ్రీరామకార్య మనుచు, నెమ్మనమ్మునఁ జెనునమ్మకమ్ము పెరుగ 41
- అలర భుజంగకల్పమయి యాతనివాలము దానినెత్తి పై
తెలివి వినమృత్యుఁడయి యించుక వంది చెవుల్ ముఖంబు వ
న్నలరఁగ భూర మాబడబయట్టిమఖప్రభ నాంజనేయుఁ డి
మ్ముల నెగిరెన్ వభంబునకు తూరిభయంకరవేగవంతుడై 42
- అనిలబాబాహు లూరుపులయన్ముతవేగమునన్ గలంగుడుం
గనినమహీరుహావ్రజము గండశిలల్ సకలంబు వెంటనే
చని యొకకొంతసేపటికిఁ జల్లఁబడంగను వేగమెల్ల వా
ర్చిని బడె నిశ్చలోఁ బ్రబలరీతినినాడము లుప్పతిల్లఁగన్ 43
- సురుచిరభోగిభోగసమసుందర బాహుయుగంబు నాచి న
ర్పరిపునికాశవీర్యుఁ డగునాయులేమాజుఁడు సర్వదిక్కులన్
గరమును నాక్రమించినటుగాఁ జని మేరుమహీధరంబుడి
క్కరయఁగ దాఁటి చేరుకొనె నాహిమవన్నగ మచ్ఛుతద్యుతిన్ 44
- సాగరవీచిమూలికలు సాంద్రముగాఁ గలఁగన్ భృశంబు ల
త్సాగరజంతుసంఘములు చాల భ్రమింపఁగ భీతిచేతఁ దా
నాఁగక చూచుచుం జనియె నాహరిచేతఁ బ్రయుక్తమైనదై
వేగముతోడ నేఁగఁగను విష్ణుసుదర్శనచక్రమో యనన్ 45
- జవకునితో సమాన మగువక్త్రనివేగము గల్గవంజనా
తనయుఁడు పర్వతంబులును భాత్రిజముల్ చెఱువుల్ తిటాకముల్
జనపదముల్ పురంబులను జక్షువులం గనుచున్ రయంబుగాఁ
జనియెను మంచుకొండకును సన్నుతిఁ కార్యము నిర్వహింపఁగన్ 46
- జనకసుల్యపరాక్రమశాలి యాంజనేయుఁ డరిగెను క్రమమన్నదే యెఱుంగక
పట్టి యాదిత్యమార్గంబు త్వరితగతిని, మారుతజవంబునే గన్నమారుతి చన 47
- దశదిశలు నిండి ఘోరనాదంబుతోడ, జంబవంతుని మాటలు స్మరణమునకుఁ
దెచ్చుకొనుచును చిత్రవేగ మచ్ఛువడఁగఁ, జని కనియె హిమవంతంబు హనుమ ప్రీతి 48

బహువిధప్రసవముల బహువిధముల, కందిరప్రవాహములఁ గనులవిందు
చేయుచున్ శ్రేష్ఠమేఘుఁడై యే యువఁగ, నొప్పుశిఖరా? హిమవంతి మొప్పెను గడు 49

కరము ప్రవృద్ధమై వెలయుఁగా మహితోత్తమఘోరశృంగముల్
వఱలుహిమాలయంబు నటు వాయుతనూజుఁడు చేరి బేవతా
వరులు మునీంద్రసంఘములు భాసిలుపుణ్యమహాశ్రమంబులన్
పరమముదంఘనం గనియె బంధగఁగఁ గనుదోయి కెంతయున్ 50

విలసిలుబ్రహ్మఘోశ మనుపేర నొకానొకయాశ్రమంబు క
న్నులఁ గనె చానిఁ బిమ్మటఁ గనుంగొనె రుద్రకరప్రమోత ము
త్యలఘుమహాశ్రమంబు రజతాలయ మింద్రగృహంబు చూడె ని
ర్మల మగునాహాయానవము బ్రహ్మశిరంబును దీప్తిమంతమున్ 51

కనె వైవస్వతశంకరం బనఁగ విఖ్యాతిన్ గవంగన్నచా
వన మానాశ్రమ మావయిం గనియె సవ్యత్రాలయంబున్ మహా
ఘన మావైశ్రవణాలయంబును గనెన్ గన్నండువొనల్లు చూ
డెను సూర్యవళ తన్నిబంధనగృహ శ్రేష్ఠంబు నానందియై 52

అరసెన్ శంకరకార్ముకం బనఁగ దివ్యంబై నచోటున్ గనెన్
మఱి బ్రహ్మరస మన్నయాశ్రమము నామాన్యండు కాంచెన్ వసుం
ధర నాథిన్, హిమపూరితంబుల శిలాతండంబులన్ పిమ్మటన్
వరకైలాసగిరిన్ గనెన్ ఋషభమన్ భాస్వద్గిరిన్ బ్రీతితో 53

శాంచనశైలమున్ గనియెఁ గల్గఁగ నోషధులెల్ల నందు శో
భించితదీప్తిమంతమయి యున్మహా మద్ది వెలుంగు నెంతయున్
నిందినవహ్నిదీప్తులను నెమ్మది నచ్చెరువందె నారఁ డూ
హించి యెఱుంగున్ గనుట యిన్నిమహాషధు లొక్కచోటనే 54

అచటఁ గలయోషధులలోన నవసరముగు, నాలుగోషధులన్ ఋషినాథుఁ డన్న
వానికొక కిందునందును వాయుమతుఁడు, పెదకె నెంతయుఁ గడుశ్రద్ధ విశేషముగను 55

యోజనసహస్రములమేర నున్నగిరిని, ఓషధీనిలయంబును నోరిమఁ గని
పెదకె వలసినయోషధీవివరమునకుఁ, గాని కనఁజాలఁడయ్యెను వాని నతఁడు. 56

తర్కుఁ గొనిపోవ వచ్చె నీతం డనుచును, నెఱింగి యోషధు లేమాత్ర మెఱుకవడక
యుండ వలెన కదృశ్యమై, ఉన్నచోటు, విడువనొల్లపు లతలై నఁ బుడమి నెందు 57

నాబడికండఁ జూయెనని శాంచి యనంతము కోప మింజనా
తనయఁడు కోపవేగమునఁ దా నొనరించె నితాంతనాద ము
య్యవలసమాననేత్రుఁడయి యాగిరివర్యముఁ గాంచి వల్కి-“నో
వినుతిగిరింద్రమా! రిమువవిత్తునిపై ననుకంప లేనా-” 58

ఆమహనియుపైని దియయన్నది లేమి నిజుబె యైనచో
సీమనమందుఁ జూచెదవు నిస్తలమామకబాహుయుగ్మతే
జోమహిమంబుఁ జల్లెద వసుంధరఁ బిండియొనర్చి ని న్నిదే
క్షేమముగాఁగ నిశ్చుతికి చేర్చెద రాఘవులన్ శూరింబులో 59

కని యామారుతి తత్త్వ గంబున సశృంగంబున్ సనాగవ్రజం
బును నప్పర్యతమున్ సథాతుమయమున్ బొల్పార స్వర్ణంబుతో
డను కూటంబులు రాజులన్ ముటియు మందన్ నానువుల్ జ్వాలలో
యనఁ గాంతిచ్చటలన్ బెకల్ప మహనీయంవా బలం వాప్పంగన్ 60

పెరికినయంతఁ గొండ నతి భీకరభంగిని దానితోడుతన్
వజలి నభంబునన్ రయమునన్ సురదైత్యులు లోకజాలమున్
కొలుపు వెలింగు గాంచఁగను వేయివిధంబుల సంస్తులింప భే
చరు లరిగెన్ మహాగరుడసామ్యత వేగమునన్ బలంబునన్ 61

భానుమహాధ్వమందు నవభానుమహాభవగోద్రకూటమున్
భానుసమీపదేశమున భాసిలుచున్ బ్రతిభానుఁ డన్నటుల్
పూని కరాగ్రమందునఁ ద్రిలోకము లచ్చెగువందఁ దెచ్చెఁ బెం
పూని మరుత్తనాజుఁడు మహాన్నతపర్యతశృంగమున్ గడున్ 62

తైలవమానగంధవహనత్సుకుఁ డోహనుమంతుఁ డొప్పె నా
తైలముతో నహస్రములు శాతము లొత్తగుధారలన్ మహా
జ్వాలలవంటికాంతుల నెసంగుచుఁ బొల్పెడిచక్రరాజమున్
లీల వహించువిష్ణువటులే కలుంగం గనుచున్ సహస్రధా 63

హనుమసమీపదేశమున కట్లరుడెంచెయిప్పుడో కవుల్
కనుచుఁ దదోషధీయతపుగాలులచేఁ దెలిపిన్ రయంబుగాఁ
గని హనుమంతు నార్చి రధికంబుగ వీరిని జూచి యాతఁడున్
స్వనమున మించె సమ్మదమునన్ వినియియ్యది లంకలోపలన్ 64

- రక్కసు లింక బిగ్గరి రావ మొనర్చిన నాంజనేయుఁగున్
 జక్కగఁ దెచ్చి పండ్రిము సత్వర మావసేనమిచ్చ నిం
 పెక్కగఁ నుంచె బెద్దలకు నెంతయు భక్తి నమ్ముచించి మేన్
 బొక్కఁ గవుంగిలిఁచుకొనె శాంపుగ వెంటనె యుద్విభీషణున్ 65
- అనుపమ మైనయోషధులయంచితవాసన సోకినంతనే
 కనిరట రామలక్ష్మణులు గ్రక్కవఁ జక్క విశల్యతన్ ట్టణం
 బున నటె తక్కు వాసరులు ముఖులు నన్యులు లేచి మోదముం
 గనిరి నిశాంతమందున సుఖంబుగ నిద్రిలి లేచినట్లుగన్ 66
- తనరి విశల్యతన్ విరుజతన్ గవిపీరులు యుద్ధమందుఁ జ
 చ్చిన మహనీయు లందఱును జేరినయంతనె యోషఫీచయం
 గునఁ గలవాసనల్ తమదుముక్కులఁ బోవ శ్రమంబు పర్వమున్
 గనిరి నవంబుగా జవముఁ గాంచిరి వీర్వి మమోఘ మెంతయున్ 67
- లేవలేఁ డొక్కరాక్షసుం డీవరుసను, నేలయన రణమాతులు నై ర్పితులసంఖ్య
 ిపులకుం దెలియనిధంగి నపుడు వారు, మృతులయిరొ వారి నపుడె వార్ధిని రయంబు 68
- పాటవేయంగ నాజ్ఞ రావణుని దగుట, వట్లె పాటవేసిరి వారి నందువలన
 నెవ్వరుం బొందఁ జాలరై రీఫలంబు, నెవరుకర్తలు తమ దానదృష్టమునకు! 69
- అమితపరాక్రమాన్నియుఁడు నౌహనుమంతుఁడు సంస్తుతంబు కా
 ర్యము నిటు తీర్చి యోషధులయిద్రిని వేగమె యుంచి వచ్చి పూ
 ర్వము కలయాహిమాద్రిపయి భాసురభంగి యథాస్థలంబునన్
 విమలరఘూత్తమున్ మిగుల వేడుకఁ జేరె సభక్తికంబుగన్ 70

౭౪

- కాంతిమంతుఁడు సుగ్రీవకపిపతి రఘువరుని శేడియో యొకవిన్నవంబు చేసి
 చూచి మానుమంతువంక 'నోహారవర్య!', కుంభకర్ణుండు మాతుఁ డయ్యె గొడుగులు పయి 1
- చచ్చి రాకారణమున రాక్షసపతియగు, రావణుఁడు యుద్ధమొనరింప రాఁడు పురము
 విడిచి కాపున వానరవీరులందు, కాగుగా దూఁకువారును బలయుతులును 2
- లంకలోనిగృహంబుల శంకలేక, యెక్కి కాల్పుంగఁ గొఱపులఁ బెక్కు చేరి
 బట్టుకొని పురి కొరవగు భానుఁ డస్త్రమించినయనంతరం ' బన మే లనుచును 3
- వానుము దెప్పంగ వానరఘునుల శంత, వారు చీకటి మిక్కిలి వ్యాప్తమైన
 పిదపఁ జేతుల నుల్కులు ప్రియముగఁ గొని, చనిరి లంకాభిముఖులయి సత్వరంబె. 4

- కపివద్య లుల్కలు ఎట్టి కరిములందు, నలుదెలనుండి తఱుముంగె గలగి లంక
రక్షణ మొనర్చువానిరూపాక్ష లై న, రాక్షసులు పాతిపోయిరి రక్షితేమి 5
- గోవురాట్మప్రత్యోధులఁ గొమరుముగులు, చర్యలందును వివిధవిశాలశాల
లందుఁ బ్రాసాదములయందు నరసి యరసి, పెట్టివైచి నిష్ప కపిప్రవరులు 6
- వేలకొడిగృహంబులు చాలవఱకు, దగ్ధమయ్యెను కాలి సాధములు పెక్కు
పర్వతాకారములు భూమిఁ బరిసమయ్యె, సాధరాజని గలవారిచందనంబు 7
- అగరుపులు సర్వమున్ భస్మమయ్యె మాక్తికంబులును వజ్రముల్ మహాగణ్యములగు
ఎగడములు పట్టువస్త్రముల్ బహువిధముల, సున్నితకుశేత్రంబులు చూడిపోయె 8
- రత్నికంబుల్ల స్వర్ణాభరణములు మఱి, యుత్రుశేత్రములున్ తురగాదివాహ
నములపై వైచువఱపులు నాగములను, రథములను వైచుదింఱ సర్వము నశించె 9
- హయిగజాదులకవచము లట్లె యోధవరుల, కవచంబులున్ ఖడ్గవరము లుత్రు
ధనువులున్ తోమరాంకుశస్త్రాముములును, శక్తులున్ జ్వాల నగ్ని నాశనము నందె 10
- కోమణములు వాలజములు భీమచర్మ, జములు వ్యాఘ్రజములు నండజములు నెల్ల
చిత్రముక్తామృతలతోడి శ్రేష్ఠసౌధ, రాజములు నగ్నిదగ్గఱై రాణ చెడియె 11
- బహువిధంబుల నిర్మింపఁబడినరాక్ష, నాశిగోహంబు లెల్ల భస్మాకృతిఁ గనె
హేమచిత్రతనుత్రాణమే మిగిలిన, వాకు స్రక్కుండినాదుల వరలువారు 12
- శీఘ్రపానచలాక్షణుఁ డెలఁగువారు, మహితమదివిహ్వలతతో డ మనలువారు
కామినీవస్త్రహస్తలు ఘనరిపులను, కోపమునఁ జూచువారు పెక్కురు గల రట 13
- గదలు తూలంబులున్ మఱి ఖడ్గములును, చాల్చియున్నట్టివారు మదం బెసంగఁ
దనుచుఁ ద్రాగుచుఁ బ్రియురాండ్రఁ గొనుచు మహిత, శయ్యలఁ బరుండు వారు కాంచంపై రి
భితితో రాక్షసులు తమచిరలఁ గొని, పాఱఁదొడఁగిరి కొందఱు బహువిధముల 14
- లక్షలను లక్షలను మించురాక్షసులను, అగ్ని దహించె నీరీతి నతిశయముగ
మరలమరిలను లేచుచు మంట లవ్వి ఆకాశము వంటుచున్ భస్మమగునటు లొన 15
- ఁగించె సర్వము అగ్ని దహించె మిగుల, సారవంతము లగువాని చక్కనివయి
మిగులగంభీర మగునట్టిమేలివస్తు, తరిని హేమచంద్రాకృతిఁ దవరునవియు 16
- నర్థచంద్రాకృతి నెసంగునవియుఁ జంద్ర, శాల లున్నతములను భస్మం బొనర్చె 17
- నిగ్నిచిత్రగవాక్షవిరాజమాన నుండరసమ స్తవస్తుల శోభలీను
మహిభూతిచిత్రసంతతి మహితచండ భానరత్నల నీనెడువస్తువులను 18
- కాంచంపై నిణవీణల భూవిభూషణాందితంబుల మహితరావాందితముల
సాధముల నగ్ని మిగుల భస్మంబుచేసె, అచలసన్నిభములను భయంకరముల 19

- రమ్యకాంచనపాదవిరాజమాన, తోరణము లంకురొని శూద్రదారుణుగ
వెలిగెను సువృష్టి కురిసెనువేగ మెఱయు, మోటుపుర్రెగలభంగిని మేదురముగ 20
- వజ్రవజ్రహితంబులై వసుధఁగూలు, మహితపర్వతశిఖరసమాజమట్లు
సాధములు నేలగులె ను జ్వలవ హాగ్ని, తీవ్రదగ్ధంబులై కడుఁ దెజరిల్లి 21
- సుందరవిమానముల సుఖసుప్తి వందు, సుందరీతతి మంటలు హితఁ దమ్ము
భయమునన్ దవ్వుదవ్వుగాఁ బాటవైచి, నగలు వాయిడఁ జొచ్చిరి వగలఁ దగిలి 22
- మహితవహ్నిదగ్ధములు విమానము లవి, రాత్రులం దోషదులతోడిరమ్యవసము
హస్త హేమగిరిశృంగంబు లొక్కొక్క యనఁగఁ, గానఁబడియెను వెలుగుఁడు గన్నంగవకు 23
- పురమునం గలహార్యాగ్రములును మంట, లెగయుఁ బూచినశింశుకవృక్షములటు
లరుణకాంతులు నలుగడ లలముకొనఁగఁ, జూడ నింపుగఁ బొడకట్టె సాగసుమిగిలి 24
- వచ్చి పైపైకి మంటలు వ్యాప్తి చెందఁ గరులహయమాలకుం గల్లకట్టుత్రాళ్లు
త్రొంది తద్రక్షితులు వీడ నందితిముగఁ, బాట నయ్యవి మంటలభయమువలన 25
- ప్రాయవేళలఁ బొంగఁగా వార్ధి యలల, తాకునన్ గ్రాహములు కడుదైన్యమందఁ
గలఁగుడుం గనువారాశికరణి నుండె, లంకి యెల్లడ నిట్లు కలంగె మిగుల 26
- భీతితోఁ బాటునేనుఁడు నాతురతను, గాంచి హయమును బాటెను గని పరుగిడు
గుట్టమును గాంచి పాతె నేనును రయంబు, భయమునం బారె నాజంతువర్గ మంత 27
- కాలిపోయెడునట్టిలంకాపురంబు, నగణ మగుఛాయ లావార్ధియందుఁ బడఁగ
నెట్లనిసముద్ర మిది యన నెనఁగె నల్లి, జలము లెఱు విక్కినటు లుండి సాంద్రముగను 28
- కపులు లంకాపురం బిట్లు కాలి మంట, లెగయుఁజేయఁ బొగల్ క్రమ్య నిల యెనంగఁ
బ్రళయకాలమహావహ్ని నిలయమందు, ఘనవసుంధరవలె, నేచి యనలుఁ డత 29
- పొగులుసగలు గ్రక్కుచు మంట లెగయుఁజేయఁ, జూచి నారీజనంబులు శోకదైన్య
మానంబుల రోదనధ్వజములను, జేయఁ బదియోజనము లవి చెందె వ్యాప్తి 30
- రాక్షసులు తమరిమృశిరీములు దగ్ధ, పటలమగుచుండ లోనుండ వలనువడక
పైకి విచ్చేయ వారిలఁ బట్టి కపులు, రణయునం దాఁకి యమమందిరమున కంప 31
- కపివరేణ్యులనాదముల్ కలఁగియున్న, రాక్షసులనాదముల్ వారిరాశియలల
మహితనిస్వనములు దిశల్ మలయ నిలను, నింపివై చెను బెక్కు హాస్యనములు 32
- రామలక్ష్మణు లిరువురు రాజమతులు, కడువిశల్యులునై పరాక్రిమ మెనంగ
సంభ్రమము లేక తమదుహస్తంబులందు, ధనువంబులు నవలిలఁ గొనిరి వేగ 33
- తనరఁ గోదండ మిది చేతఁ దత్త్వ ణంబు, రాముఁ దొనరించె నపుడు హ్యరివము దైత్య
భీరంబుగఁ గోపంబు చెల్లుకఁగఁ, బురహరుడు వేదమయ మైసభారిధనువు 34

- మ్రోగఁజేసినరీతిని మ్రోగఁజేసె, దవరె నది మించి సింహనాదము కిపులది
అర్చనాదము రాక్షసులందఱిది ని, తాంతఁగును మూఁడునాదంబు లలరె దిశల 35
- రామికార్యముక్తనాదాచవరము, లాపురద్వారమున్ శకలాశిఁ జేసి
కూల్చె ధరణిని గైలాసగురుశిఖరముఁ, బోలుదానిని రాక్షసుల్ ఘోరిబలులు 36
- గృహవిమానములందుంకి యిది కనుఁగొని తుములయుద్ధమొనర్పంగఁ దోడనె కడు
దైత్యవరులు కాఁజొచ్చి సిద్ధంబు భీక, రాయుధంబులు గొనిరి భయంకరులయి 37
- దైత్యవరు లంత సింహనాదము లొనర్ప, రాత్రి కౌదిగఁ గనుపట్టె బ్రహ్మరాత్రి
గాఁగ, సుగ్రీవుఁ డంతటఁ గపివరులకు, నాజ్ఞ నొసఁగె సమీపింప నంతిపురము 38
- దానికి సమీపముం దున్న ద్వారముకెడ, రిపుల నెదిరించి పోరంగఁ బ్రవృత్తంగి
“నేతదాజ్ఞను బాటించలేని కల్పము, రాజశాసనకూషకరాశి గాఁగ 39
- వారిఁ జంపుఁడు వెంటనే ఘోరముగను”, ననుచు శాసించె గవులును హస్తములను
నుల్కల ధరించి యవి కగు సుజ్వలముగ, రావణద్వారముం జేరి రావరుసనె 40
- ద్వారముం జేరి నిలిచినవానరులను, గాంచి రావణుఁ డంతయుఁ గనలునఁ దన
యంగముల జ్వంభణమొనర్చినంతనె దశ, దిశలు భీతిల్లె నాతనిభీతవ్రత గని 41
- ప్రళయకాల భయంకరప్రథితరుద్ర, రూపమును చాల్చెనో యనఁ దోడఁజేసె
నవుడు రావణుఁ డుగ్రుఁడై యతిశయముగ, పెనుక నాతఁడు కుంభకర్ణునితనయుల 42
- కుంభుఁడు నికుంభుఁ డనువారిఁ గోరి పంపె, రణమునకు జెక్కురం గూర్చి రాక్షసులను
రావణాజ్ఞను నాయుర్వరను గ్రమ్మునఁ, గూఁ యూహితుఁ డనువాఁడు క్రూరబలుఁడు 43
- కోశితాక్షుడు మఱియును శూరుఁడౌ ప్రజంముఁగున్ గంపనుండు నుత్సాహమునను
వెడలిరి రణంబొనర్పంగ విరఙ్గై త్య, బలముతోఁ గూఁ యత్యంతపౌరుషమున 44
- వెడలు నప్పీరులకు దైత్యవిభుఁ డొసంగె, వీడుకోలు “మహాసింహవీరనాద
ములఁ జనుఁడు వానరబలంబు కలఁగఁజేసి, విజయనంఁన్నులై రండు” వేగ మనుచు 45
- అతినిమిషాల రాక్షసు లపుడు చనిరి, యుద్ధి మొనరింఁ దశతీలుధురమగు
కత్తు లాయుధములు పూని కరిములందు భయదనాదము లొనరించి పలువిధముల 46
- కిపులతను శాంతి చేతియుల్కల వెలుంగు, దనుజసంతతి విధిధాయుధములశాంతి
యొక్కటై యుత్కటంబగునుర్విద దమము, విరిసిపోయెను దిత్కాంతి వెల్లువలగు 47
- అపుడ యుదయించినట్టితారాధిపుత్యుతి తారకాశాంతి వానరదైత్యసైన్య
భూషణదితానరుచియు నభోధరణుఁ డె, గాఁగిమంతముఁజేసె నుత్కటము గాఁగ 48
- పడుచు నెన్నలలోఁ బ్రభావంతియు లగు, భవనములశాంతి బహువిధాభరణశాంతి
ఉభయసైన్యములకు నిచ్చె సుజ్వలమును, దీప్తి యెంతయుఁజూల బుద్ధి ప్రములయి 49

- పై కెగయుచుండి మండంగ నవనములవి, తత్త్వతాశము కడు సముద్రంబులాగి
యలలమూలముగా రసాతలము వో అంగ, నుదధి కూడను చాల్చె మహాద్వైతరసిది 50
- ఆకాశముదాఁగ నెగురువతాకములను, వివిధచిహ్నధ్వజవిత్తాంసుస్ఫురతను
ప్రాసతోమరగదలను ప్రధితఖడ్గములను భీమాశ్వరథచయమ్ములను మఱియా 51
- భీమవిక్రమవారుపాన్విత మగుచును, కింకిణీశతనాదవిశీర్ణ మగుచు
దీపితప్రాసమై యుండె దీప్తినికర, సై న్యమంతయుఁ దద్వ్యుద్ధసమయమందు 52
- భూషణవిరాడమానసద్బుజులయి కడుఁ, బరశువులఁ ద్రిప్పచున్ శస్త్రవర్గమునట
కడఁ బ్రతిర్ధించుచున్ శంకలితధనువు, లలిభయంకరభంగి నొప్పారుచుండ 53
- గంధిమాల్యమధూత్నేకకలితయోధ, దాయకమహానిలంబులు ఘ్రాణములకు
విందుచేయంగ వీరాధివీరయోధ, పరివృతంబయి మేఘభాసురరవంబు 54
- సింహరావంబు లెన్నియో చేయుచుఁ గడు, నేగవచ్చు రాక్షససైన్యవిసరముఁ గని
సంచలించి వానరసేన సమదనిస్త్వనంబు గావించె, దనుజసైన్యంబు మిగుల 55
- వార్ధిధంగి సుహృంబును వచ్చిపడియె, ఘోరధంగి వానరసేన మారుకొనఁగ
పాపకుగ్నిదాదిదాదికి వచ్చిపడిడి, బుద్ధిహీనవరంగాలిపోలికఁ గని 56
- భుజపరామర్శ శత్రువ్యభూతిభీక, రాయుధంబుల రాసిడి వతిశయముగ
శోభ నుండెను గను రాక్షసులబలంబు, నూతనోత్సాహమును గాంచి భీరి నొడఁగి 57
- అతివదోధతి వానరు లసుర సైన్యములను దాఁకి శైలమ్ముల భూరివృత్త
ములను ముట్టలఁ గొట్టుచు భూమిఁ బడఁగఁ, జేయఁదొడఁగిరి రాక్షసశ్రేణికూడ 58
- అతిధనుంకరధంగి ఖడ్గానులఁ గొని, కవులకిరములు నఱుచుచు గడు మిడింపఁ
గవులు దళవంబులన్ తెవుల్ కసి కొఱికియు, ముప్పీహతులను రిపుకిరమ్ములఁ బగిల్చి 59
- బహుగ్రాహిలాప్రహరముల్ పఱపి రివుల, యంగముల భగ్నములఁ జేసి యతిశయించి
రెండఱినొ చంపి, రట్టులే కొందఱు సుర, ఏరులను గూల్చి, రావయి విక్రిమించి 60
- అసురవిరులు కీవఖగ్గాదికమునఁ ద్రుండించివైచిరి కవులయుద్ధరశిరములు
ఒకఁ డొకటి కొట్ట రిపుని దప్పక యతండు, తిరిగి కొట్టెఁ దిట్టు నామును దీవ్రభంగి 61
- ఒక్కఁ డొకని బడఁద్రోయ నుక్కుమిగిలి, వాఁడు వీనిని బడఁద్రోఁ బలముమెయిని
ఒకఁ డొకని దిట్ట నొక్కటి వికలమితిని, వాఁడు వినిచి దిట్టెను బదివిధముల 62
- ఒక్కఁ డొకని గొఱుకంగ నొక్కమాటు, పెక్కుమాటులు కొఱికిఁ దా నుక్కుమిఱి
వాఁడు వీనిని “ర మోర్చి ధండవమున, కనఁ నొక్కఁడు” “వచ్చితి” నను నెదర్చి 63
- అన్యఁ డొకఁడు “నిలు నిలు” మనఁగి నొకఁడు, “నిలిదితిని రార” యనును నిట్టలు పరస్ప
రమ్ము భాషించుకొనుచు వైరమ్ము పెరుగ, యుద్ధ మొనరించి రాజైత్యయోధాపులు 64

- విలంబితనువస్త్రవిహ్వలిల విమృశించి యుధులును సముద్యతమగు
ప్రాసయప్టిశూతాయుధప్రకరులు నయి, ఘోరముగఁ జూరొనర్చిరి వారు మీటి 65
- దైత్యవానరమహిత గుద్ధింబు క్రిమము, గాఁగ భీకరిమయ్యె, రాక్షసులు కపుల
సప్తదశసంఖ్యలకు బట్ట యయ్యన విని, రం దొడంగిరి దవ్వ దురంబునందు 66
- వానరులు కూడ స్నేహం బదుగుర క, సారి పట్టి రాక్షసులను జంపఁకొఁగి
రామహానాదరంగం ననందు విక్రి, మించి జయకాంక్ష శౌర్యము మేదురముగి 67
- అతులవిప్రస్త కేకవచ్చినిల్లతంబు, అలవిధ్యస్తకవచధ్వజాశిరంబు
రాక్షసబలంబుఁ గన్గొని యాక్షణమునఁ, జాట్లుముట్టె వానరపై న్యకూరదవము 68

రిచ

- ఘోరముయి వీరసంక్షయకారణమయి, సంకులంబయి కొనఁగొనమరమందు
సంగరొత్సుకుఁ డై నట్టియంగిదంగ, వీరుఁ గంపను మార్చి నె అక్రమమున 1
- అంగదుని బిల్బుచున్ వాడు సంగరమునఁ, గోపవశుడయి గదిగొని కొట్టెఁ గరము
త్రిప్పచున్ భీకరంబుగ వప్పు డంగ, దండు చూర్చిలి దానికిఁ దొడి లేచి 2
- గిరిశిఖర మొక్కదాని వేగరము తెచ్చి, గింగుం దిక్కి కొట్టె నాదుఁతరాక్ష
సుని నతండును నాదెబ్బకును గలంగి, యిలచు గూలెను, గంపనుఁ డీట్లు చావ 3
- శోశితాక్షండు కాంబ యచ్చో రయంబు, రథమునం జని యంగదు రణమొనర్చెఁ
గరము నిగ్గీతు చెడిని శిరముల నతి, సునిశితంబుల బరిగించి సూరతమొయి 4
- తీర్థములు దేహదారణాధిపమర్ధ,ములును గా గొన్ని పుల్లములే ములుపుల నతిఁ
నెం గలచుపై మఱి యేసె వాఁడీ, గలక్షర కరిగారాచగములఁ బయి 5
- వత్సవంతినిముఖప్రతతి వల్ల, కర్ణశిల్పవిచారనకరించునై న
సునిశితాస్త్రము లెన్నొ గ్రుచ్చుకొన నొడల, ఎంకదుడ | అనిష్ఠాంబు డయ్యె 6
- ఏరి వాలితిసూజంబు వీరవరుఁడు, నగుట జ్ఞంభించి రిచ్చొచ్చు డిడమును
రథము బాణములను ప్రచూర్ణం బొనర్చె, తొడతాక్షం గింకేమియుఁ జూగింద 7
- అసియుఁ డొంబు ల గొని కే మంబరమున తెగసె నెగఁన సంగదుఁ డింతయుఁ గని
వానికంటె వేగంబుగాఁ బయి తెగరుచు, గయిగొనియె వానిచేతను గలముహూసి 8
- అంబును బలముగాఁ దాల్చి చేత, సింహనాదము చేసి ప్రసిద్ధభంగి
నాంగఁగు నై చె నె యిసురాధిముమొడ దల య జ్ఞాపవీతివిధమునఁ జాట్లు 9
- అగిలిననుగాని యది వాఁడు దానఁ జావ, గుం నంగదును ఖల్లు ముండుఁ జేతి
సింహనాదం బ చేయుచు శిఖ్ర మిలక, శిఖ్రపులఁ జూప రణమా మస్తకముఁ జేరె 10

- శోణితాక్షండు వరగదాపాణి యగుచు, వినుతికనకాంగదుం డగదని వెనుకను
జనియె రథమున రాగం బ్రజంఘాండు మఱి, ఏరియాపాకం డెనువాండు వెంటనంటి 11
- శిశాక్షప్రజంఘాలు చుట్టుముట్ట, మధ్యమున నున్నయంగదిమహితుం డొప్పె
ఘనవిగ్రహాభ్యుతారకాగతమహాజ్ఞ, పూర్ణచంద్రునితీ సాంపుగం గరంబు 12
- ద్వివిధమైంకు లంగదని నందీ ప్రయశుగి, గావ నిలిచిరి ప్రతివీగుం గనుటకొఱకు,
మహాదేవా లంబుల నాన్యులైన, రక్కాంబ తాల్చి యాయుధప్రభము నంత 13
- రిపుల నెదిరించి, రంగద్రక్షేప్తమైండు, లిర్వరున్ ద్వివిదుండును సేపుమీఱు
శోణితాక్షయాపాక్షవిమృతలు మఱియు, నాప్రజంఘునిఁ దాఁడఁ బోరయ్యె గరము 14
- రణము ఘోరంబు రోమహర్షణకరంబు, గాఁ బరిభవిల్లెఁ గవులు వృక్షములు వైవ
మీఁద ఖండించె వాని నమీయరుషను, ఖడ్గమునఁ బ్రజంఘుండు నహంకార మెసఁగ 15
- అహవంబున రథముల నశ్వములను, ద్ర మములన్ వైలములఁ గొట్టుమహితబలు
లైనవానరు లంత యూపాక్షం డవ్వి, ఖండఖండము లొనరించె ఖడ్గమునను 16
- ద్వివిధమైండులు వైచినవివిధవృక్ష, నివహమును శోణితాక్షండు నిరుపమాన
గదను ఖండించె నంఘనంగదునిపైకి, నడరెను ప్రజంఘుం డని చేతి నలరిఁ గ్రుధను, 17
- ఉద్యమంబున విపులఖడ్గోత్తమంబు, శత్రుమర్మనికృంతనశక్తముఁ గొని
మీఁదిమీఁదికి వచ్చుదాయాదిని గని, అంగదుండు మహాబలసంగతుండు 18
- అశ్వశిర్షి వృక్షంబుల నతని మోడె, మఱియు ముప్పిని వాడిచె సామర్థ్యమునను
నసి వహించినయారనిహస్తముపయి, వెంటనే యసి జాటి పృథ్వీం బడంగ 19
- ఉత్పలసమానఖల్ల మాయుర్విని బడి, వజ్రతుల్యముప్పిని జేరి వానరవం
నుదుటఁ బొడిచెను దానితో నొక్కొంత, సేపు చలియించి వెంటనే సేదదేటి 20
- వాల్మీపుత్రుండు కడువిర్యవంతుఁ డని, శిరము కాయమునుండి సంఛిన్నమగుచు
నేలఁబడునట్లు ఖండించె నిమిషమందె, రాక్షసుండు ప్రజంఘుండు రాలె నేల 21
- అపుడు యూపాక్షం బ్రహ్మపూర్ణుఁ డగుచు, స్మృతిని గనుటఁ బితృవృత్తింబు నింకఁ జేత
బాణములు లేము గొని ఖిలపరము నొకటి, రథము దిగి మీఁదిమీఁదికి రాగం జూచి, 22
- ద్వివిధకపిసంజరుం డతివిక్రముండు, వశిమునఁ గొట్టి యూపాక్షం బలమెసంగఁ
బట్టకొనియెఁ డమ్మంబు నటు పట్టువడఁగ, శోణితాక్షండు చూచు యుశ్రువులు రాల 23
- ద్వివిధమహింబునం గొట్టె ద్వివిదుం డంతఁ, గొంతి చలియింప దైత్యుండు కొనియె గదను
మరిలఁ గొట్టె నింతిటిలోనఁ గరముఁ బట్టి, ద్వివిదుం డతిని వడిం బట్టెఁ దెనువమెయిని 24
- ఇంతలోన వానరయాధిపతిండుఁడైన, మైండుఁ డరుడెంచి యూపాక్షం మహితహస్త
తలముచే వీర్యవంతుండుఁడై తల్లఁ గంబు, పోడిచె, వానరవరులతోఁ జోరునల్పు 25

- జాతాక్షరమునాడు మూడఁ బోరు, దారుణబయ్యె నంత నుత్పాటవంబు
కృణంబును నధికంబు గాఁగ ద్వివిధంబుల నఖముల కొడితామననంబు 26
- అప్పు యిమ్మల రాకనిఁ గూల్చి నేల, ముద్గ గావించె బొడిది, నమ్మదము మదము
నలర మైండుండు యూహాక్ష నదిమిప్పటి, బాహువులఁ గొట్టి కూల్చెను వాడు చావ 27
- అక్షరములు హాసలయ పంతుఁ జూచి, జైత్రవై న్యము మిక్కిలి జై న్యమంది
అక్షరమునికనముండు కంభుఁ డనుట, నాయకుండు న్నకడ కేగినన్ రయమున 28
- అక్షరముల జూతడించి సై న్యమును దెలిసి, మహితవానర సై న్యభీమ ప్రవృత్తి
కైత్ర సై న్యము కూటట దారుణముగ, నతిసుదుష్కరరణముఁ జేయం దలంచె 29
- ధనువు దాల్చెనాచార లెంపటిన్ మించు, ధన్వి యాతఁడు శ్రేష్ఠమాధనువును గొని
చేత సుహమావాసుండు శ్రీభుభంగి, దేహదారిణి క్రిసందీప్తములయి 30
- ధనుసంపన్నునిభంబులై పుగుళరము, కైటవ నైచె నానియుదురకర
కలితధను పుత్రిమంబయి కానఁబడియె విద్యుదై రావతార్చుల కెలయుచుండు 31
- నిరవసూసేంద్రధనువును గంఘు మించె, కైటవ నైచె బహువత్త్రిములను
స్వస్థులంబుతో నొప్పు కరము నొంటి, ఎంట సంధించి లక్ష్మము ద్వివిధుఁడుగను 32
- చెవివజ్రు లాగి విడిచెను శ్రీమ మతఁడు, గిరిభరితంగి నొప్పువంకవి యది
అగిలి వక్షసలంబున మిగుల విహ్వ, లుండయి తిడంబడంగఁ గాళ్లును గరములు 33
- శ్రీలూలెను, మైందుఁ దీరి భగ్ని, మానసుం దై నాదయ మహిని బడ్డ
వానిఁ గనుఁగొని వెనుకలఁ బూని చేరి, ఎరుగురుగున వచ్చి యుద్ధరత నేసె 34
- అంబుశరస్సు పగులును గూలు నాతఁ, కనుకొనుచు వాడు తిచ్చిల నాక్షణమున
భగ్ని మైండుంచె నిజశరపంచకమున, మితియు సుముఖము నగునవ్యమార్గము 35
- అహరివిషసర్పదృశిముఁ గొని యతండు, ద్వివిధుఁడగుదురమ నఁ దెగుట నేసె
నది తిగిలి మైందుఁ డింతట విదితమర్క, మామింకాట మూర్ఖుల్లి కడుఁ బా ధర 36
- నవమామ మైందుం డిట్లు మెదినిఁ బడఁ, జూచి పరుగెత్తుకొని వచ్చి హరివర్యుఁ
డంగడుండు కుంభు నదిరై నాతఁడు కడు, నాగ్రహించి యంగడువైని నాక్షణంబె 37
- అయ్యసరంబు లై దేసి యతఁడు మతియు, శిశికరము లన్యములమూఁటి శ్రేష్ఠకరిని
నంకులంబునఁ బొడిచెడియట్లు లేసె, నవ్వి బాధింపఁ దగిలి యయ్యంగడుఁ గడు 38
- అక్షరములు త్విములు మతి నిరుపమములు, కనక భూషణయతిము లెక్కరణి నెవుడు
తెంఱుములు కానివానిఁ బెక్కులుగరముల, చెసి నొప్పించె కుంభుండు నింక నైవ 39
- అంగడుఁడు ప్రతివిధాంగుఁ డెలయుక మతి, సంచలంపతి గిరుల వృక్షముల తాళ్ల
వర్షిమున్ గురిపించె నవ్వానితలను, వాని నన్నిటిఁ గుంభుండు బహుకరముల. 40

- దారిలోనెని ఖండింప దారుణమగు, కోపమున నంగిండును గు ధువయికి
వచ్చుచుండుటఁ గని శరణా యుగళి, గుండరిం ను నల్కలఁ గి ట్టునల్లు
ఆంగదునిగనుగొనుట మధ్యమమందు, గొప్ప దానగు రక్తియు గూట కాట
మూతపడినెను గన్నులు మూసికొనుచు, చొక్కచేతిను నెవియు వేటొక్కచేత
సాలవృక్షమ్ము నొక్కచేతి లిలఁ బెఱుకఁ, జోయి వాద్యము కామిని భూరివత్
మూఁతగా గొంత వంగి మహాస్థలగజ మవనిజమ్ము పుణ్యే మహాబలమున
ఇంద్రకేతునమంబులు యెవఁగుదాని, మందరమహానగం బునమలయుదాని
నంగదుం జేయుచుండు వరసి కుంభు, డళలరాక్షసుల్ కనుఁగొన నచ్చరువడి
కాయభేదనివృణ్ణకరికరముల, నేగిటిని నిశితంబుల నేగి చీల్చె
సాలమును నంగదుంగు మూర్ఖును మునింగి, కేలఁబడయెను, వాఙ్మమునింగినట్లు
కను దురానదుఁ జైనయాకపిగుండు, మూర్ఖమునింగిననంగతి జోయి చెప్ప
రంతఁ గల్గులు రామునితోడ రాతఁ డచుడ, జాంబవంతుఁడు మున్నగుకౌర్యనిధుల
అంగదునిసాయమున కంపె నా జ్ఞామున, రామువాఙ్మనుసారంబు రయమెనంగ
మిగుల సంక్రద్ధులై కరనగసహితులు, కోపనంద్రనయనునై కొని ద్రుమములు
అంగదప్రాణంబునకుఁ జనంగఁ, గుంభమీడికి వావరితోటియందు
జాంబవంతుఁడు మహినులు కౌర్యధనులు, వేగదగ్గి సుపేలులు పెడలి రనికి
వారు వచ్చుటఁ కినుఁగొని వాడుణముగఁ, గుంభుఁడ నె శిరాఘముఁ గుపితుఁ డగుచు
నగముల లాశియును నిల్పినగతివారి, నిలిపినై చెను నమోడ కేరనిగతి
కుంభువాణవధంబును శారి దాఁట నేరరై రెంత శౌర్యసన్నిధులైనై
వానరేంద్రులు భీరివాఙ్మ యేచి, వేల దాఁటంగ నోవనిం గాఁగ
కగభశరవృష్టి వావరింబరులను, ల్లితాత్ములునై నల్పి రిప్పు విషయ
మెఱఁగి యుండుఁ గవతూఁ యులయు బుడ, బ్రాఢుఁ డారాక్షసేంద్రు నెబర
కైలస యచరింఁగు నర్త్యులు తిగి, చెచయేగుచు పడినాంబు
కుహితకైల మహిమముల్ బహుళిములను, నశ్వశిర్షధరాదుల నన్యతరులు
రెచ్చి సుగంధేనఁ దిట్టికొనవై న, వృక్షవృక్షి యొకాంబు నెల్ల నింపి
కడు దురాపదమై యుండఁగా జ్ఞామునఁ, గుంభకర్ణాత్మకం జైనకుంభుఁడ
నిశితశిరసుల నెను నెన్నిటి నొ యుద్వి, త్రుంచివై చెను పెంటనే ద్రుమచయంబు
కరము లయ్యని వృక్షినాశనముచేయు, వేళ మండె కలఘ్నులనిధమునఁ గడు
వృక్షవ లు, కుంభుఁ డీగితి వృక్షములను, భగ్ను మొనరిం పె నని భంగపాటు కనక
వానరేంద్రిసుగ్రివుండు బాణము లవి, తనశిరము రక్షింకంబుఁ జేయ

- సహనమున చూపుచున్ రాక్షసుడుపైకి, తెగి యెర్రదధనుస్సటు మ్రోగి వెలుగు
 పెరిసిన్ లాగి ఎఱిచి యుద్ధమునైచె నతిసుదుష్కరికర్మ మిట్లాచరించి 66
- పలికె సుగ్రీవుఁ డాకుంభు భగ్నశృంగ, ముదఱింద్రసముం గని మండిపగుచు
 “కుంభుఁడ! కుంభునగ్రహ! గొప్పదను మ, బాణవేగసమానము బలము నీది 67
- ప్రభావము సన్నతి నిరు మిమ్ము, రావణశరవరణరాత్రిమయుల
 బలిసురాధిపప్రహ్లాదధన్యునిర, కలనమానము ల్వధాశ్రీతిమిలులలోన 68
- మరి కింకల బలవృత్తిగ ములెల, దండ్రిన్ దుల్యుడవ నొ ధనువు దాచ్చి
 కిరిమునన్ శిరుపైఁ నెగ్గియు పో, యింక నేర్పరి వెంటయు సొంపుమీఱ 69
- అమరులై పను వీధాట కాఁగెడు, ని రేల్లెడియ మునుముందు నిలువలేని
 యెటుల నిండ్రియూపకులు నీకలలె లము, జూపునాచె ని నే వది చూఁగఁగంట 70
- కీర్తివృద్ధుడు రావణుం దె పి నలల యుద్ధంబునందు నాశల్యవరణ
 లంబునన్ గుంభకర్ణుండు లావు దూఱ, గెల్పెను పరామయల నిన్నుఁ బోల్చి చూఁ 71
- ధర్మపురి నమా నుడవు మఱి యింద్రదోస్తు, చట రీవు దనుర్విద్య నాటివీవు
 బల మరాశ్రీమముగను రావణనితోడి, వశలదై వ్యుల శ్రేష్ఠుడ వగుదు వంతు 72
- గీగు నాకు పదభూతిను నిరుమమగు, పొరగును జూచుఁగావుల! మాతనిగతి
 శ్రీశంకరయద్ధంబుదండమునను, మౌరికీశ్రమమును మహాద్యుతిపఁ గాఁగ 73
- చూచి కలపరులు నివసుంధరిపయి, మూర్ఛపడిఁగినిలిచి | కుంగును గని బి
 కలగింక జంప సింహయో నని విడిచిత, నెచి ఎత్తొంత గాబల సుయు మవల 74
- నావమా కిరంబులొ నట్టివాని, పాత్రములు కన్న కింభంబు మరమ్మోప
 ముంకలూహితాహుతన్ వంతునగ్నదం, మూఁదడి నాహువులఁ బడి మురిగింక 75
- మొకకీర్తిమలులమల మూర్ఛని రుభయులు భయంకరభంగి నెచ్చెలు విఱచుచు
 పరిపరినిధంబులన్ బండ్పరము నెంచు, కొంచ దీక్షాంబుల వంతుకొంచుల పో 76
- అలసిసాలసి మహాయుద్ధమందు వారు, ఘామపంయుమి లగ్నిహోత్రులవిధమున
 గుఱుములందు జ్వాలాకుసుల పొంగ వారు ఘోరిముగఁ జూరఁజూడఁగిరి కోరి జయము 77
- కారిత దాధిభూతింబువలన భూమి, క్రుంకలయలుం మఱియు వ్యాఘ్రాశ్రమగు
 కలలకేఁ గలఁగుడుపడు నట్టి మిగుల, నె భయంకరరూపంబు పందఁ బోదు 78
- అట్లె సుగ్రీవుఁ డాకుంభు నతిశయముగ, నెత్తి క్రిప్పి మహోదధి నెంతయుఁ బగ
 నలలనెల గెనుంగ్ బునట్లు విసిరి, వైచె వాఁడు పాన్ సాగరాంతిమున 79
- కంభుండు డంగి వాల్మో ఘోరిముగన, వింధ్యమందరములు పడ్డవిధముగ నెపు
 గంబువులు లేచె వారా? నాకనమ్మి, దాఁకిఁ గుంభుండు వడి లేచి తాను వచ్చి 80

- వజ్రముప్పిని సుగ్రీవవక్షమునను, బొడిచె బొడిచిన (గవ్యకా ౪౦ రిం) 71
- మిలపింబుడి పాతె నాబలునిదెబ్బ, యర్కజానియ్యింబుల మంతః దాశి 71
- ప్రతిహతంబయ్యె, సుగ్రీవవానరిభు, పక్షిమున గొట్టె, సంభంశ ప్రభవమైన 72
- యగ్ని దేవేంద్రుఁ డధికశ్చాతియతఁ, గొట్టినప్పుడు వంశంబుగొని పలువుగ 72
- మేరుపర్వతసంహితఘోరివహ్ని, కీలలబ్బలు తొంచెను, గ్రీవుఁ డంత 73
- వజ్రోల్పులు ముప్పి వాని బొడిచె, ఎత్తుమండన సుగ్రీవపయనిముప్పి 73
- కొటిరత్నలతోఁ గూడి నాటితక, పొల్పురవిమండలప్రభఁ బొలిచె గురుల 74
- శనుభయంకర మాముప్పిహతమునను కుందుఁ డతిహాధితుండయి కూలె నేల 74
- శాంతిదిజిగినపాపకృతి రయంబు, ప్రాణములు పోవ రాక్షసపరు తనువది 75
- నేలఁబడిపోయెఁ గాంతికి నెలవయి గగ, నంబునుండియు యాదృచ్ఛికంబు గాఁగ 75
- నేలఁబడిపోహితాంగులీల, ముట్ట, హలని వడింబు బ్రదలై యవనిబడిన 76
- కుంభరూపంబు పొగట్టె భూరిరుద్రు, వలన నభివన్న మానూర్యచపువుగతిని 76
- రిణమున నావరేంద్రునివరాక్రమపున్ది మామంబు గాఁగ దా 77
- యగముగఁ గుంభుఁ డాపుడమి క్రుంగఁ జెంచె మహేంద్రముల్ లిరుల్ 77
- గణములు గాఁగ వివ్వాలతఁ గాంచెను రాక్షసు లెల్లరున్ రయం 77
- ఋషి బరువెత్తి రాద్దులయి భూరిభయం బన లంకలోనికిన్ 77

౨౭

- ధియదసుగ్రీవసహతుఁ డాభిభాతిను గని, యమితకోపము దహింబుంబు ర్కజఁ గని 1
- ౨ కి సంకా సంభంధంబు రింబునం, నామితసంగ మనఁసిద్ధుఁ డన్యుఁ గడల 1
- కింమన న గంబ్రీశిగురియగిరిఁ లంగు, పరమమును శుభంబును వజ్రముణివి 2
- భూపితంబును యనుదండములు భయంకి, రత్నమున మంబునున్ సర్వరాష్ట్రసులరు 2
- ౩ గావునదై ముగి వేళిచ్చి చి, ముగ్ధుల నాద్యమివని స్వరంబు 3
- సహితమును దాల్చి క్షేత్రధింబురీ, నెసఁగుదానిగి ద్రిప్పు, నిట నలు 3
- ప్రవిక్రమంబు నికంఘు, మిట పెట్టు శోరు లెఱచి నీకిర ము దారుణము 4
- రసమఁ బయిదుఁ డొప్పు నంగ్రామరంగ, ముపు న వక్షంబున రిల్చుకూర మొకటి, 4
- ౫ ఎఱుగు నంగదంబులు భూరికృ, యగళి గుండలముల్ చిత్రిముగఁ గనరగ 5
- చిత్రి బుగ్గు లహల విశిష్టముగిను, నిరబూషణములుహాడి నొక్క 5
- లకలంబు ఎరిఘుము ౬ సు ప ల నాల్పముం, మొలుపుదీగిలతోడను మెరయుమండి 6
- యింద్రధనువును నెనఁగంగ నెంతయు ఘన, గర్జనా డి మేఘంబుకిరడి కొప్పె 6

- వాడు పరివ్రాగమును బంటిపై వున్నాడు గాన హావా భూతిమై యదభ్రమింపఁ
బ్రవ్వలంచెను హావాభూతి రమ్యంబు నానందించు గానము ను గంచె
- అసురవర్మకుడు పెరిఁగులు నటలు క్రింద నుండిన సర్వభవముల కరముల బరిగి
మహితగంధర్వసంచారమార్గమైన యట్టిపటచాతిని మఱి యలము దివి 8
- అమరగృహములతోడను నట గిరిగ, తారకాగ్రం నక్షత్రతీర్థయుఁ జంద్రుఁ
డును మహాగ్రహములు నభంబును దిరిగెను, భీకరంబుగ ననఁ దోచె విపథగతుల 9
- వివిధపరిభాషారణ గాంతివిసర్జములన, అలరుచున్న నికుంభుఁ డన్ జావ్యనాహ
నుండు కాలాగ్నిగ దురాసకుండు నయ్యె, సర్వ వ్రలకు రాక్షససంఘములకు 10
- దైత్యవానరు లెవ్వ రాగని డరియ, క్షయమనెనె' వలయు నెవననికు ను
విప్లవ మెంతయుఁ గావించి గీతక, కు బు నెలంచె వాడును, ఘోరములును 11
- బాధపరిఘోషమంబులొ బాహువులను, భృంగరప్రభ లీనపరిఘముఁ గొని
బలము సంతయుఁ జూపుచు బలయుతుండు హనుమవక్షమఁ దాఁగఁగ న్నెచె 12
- స్థిరము కర్కశమును గడు శ్రేష్ఠము నతి, విపులమైన తిద్వీక్షము నల్లకు తాఁగి
పరిఘ మాశ్చర్యకరముగా బహుళములగు, కలములునై మహోల్కల శత్రుములుగను 13
- మంటఁ దోచి యాపిమృత మేదినఁ బడెఁ, దర్పహరంబునకు వాయుతనముఁ నెదఁ
గొంతకును గొంతి చలనంబు నంతఁ గాంచె ననుపమానమహాబలుఁ డయ్యె నల్లకు 14
- మృదుచలనంబునన్ మహాప్రభము చల, నుండు గొందినఁ బుల నెలంబు గంపి
యాంజనేయుండు సతతమహాబలుం, ఎదిగి ఘటించె వర్మంతభీకరముగ 15
- ఎత్తి దాని మహాశ్రేణ మెండునతి, కాముదిక్రిముఁ డిర్మింకబలయుతుండు
కుంభవక్షము గుఱిచూచి ఎగిరము ను, కొడిచె గాఢని నాయొక్కచోటునొ 16
- చర్మమెల్ల సంస్పన్నమై చాలఁ జాతె, నేనలై యుండు మాపయి నీప్రచండ
మాలమునఁ బుట్టె రాక్షసు కర్కశిం, మువను ఎదుర్కొని భద్ర కవచుడంగ 17
- ఒక దానికిఁ జరియింప కాముసురుఁడు, లెచి వచ్చి హాహమెంతు లీలగాఁగ
నెత్తుకొనిపోవఁదొడఁగెను నెల్లయును, బార్షిము నినవంబు లాచరింప 18
- ఆనికుంభుఁడు కొనిపోవ నటు తిన్న, వజ్రసన్నభిమి ప్పిని వానిఁ బొడిచె
వానును దృఢముగ ఎడివడి యలనినూడి, వానిఁ బడనైచె ఘోరువై బలిమి లిమి 19
- పొడిచిపోచి ముద్దగఁ జేసి వడిఁ బయికిని, నెగన వ నివయింబడి మిగులఁ గ్రుమి
వానిమెడఁ బట్టి త్రిప్పి యార్వింక వాఁడ, తిచ్చిరమును ద్రుంచె నంతటను హనామ 20

హనును నికుంభు నిట్లు దివి కంపంగ జేతోకచోట ఘోషమై
 పనువరై జోరు రామునికిఁ బావనిశాచరనాథపుత్త్రులై
 మను మకరాక్షనామునికి, మచ్చరమన్ గ్రుథ మెచ్చుగాఁగ న
 త్యనుపమమై భయంకరమునై యిది సాంగఁగ నద్భుతంబుగన్ 21

పోవ నికుంభుఁడ్రాణములు భూరిభయంకరభంగి వానిలో
 సేవిధి వానరుల్ కనుచు నెరియు చూర్ణము వెంటనే ఒరరా
 రావము లెన్నొ చేసి రింక రాక్షసు లందిరి వాల భీతి సై
 న్యావళి దీనమై మిగుల నాంతరమంచుఁ గలంగె నెవ్వగన్ 22

౭౮

కుంభురణమృతి మఱియు నికుంభుచావు, విన్నరావణుఁ డవలునివిధిని మండి
 పడి మహాఘోషమున శోకపరవశుఁడయి, ఖరకుమారునిశాలాక్షి వరబలయుతు 1

లిలిది మకరాక్షుఁ డనువానిఁ బలికె నిట్లు, “తనయ! నాయాజ్ఞ గొని సైన్యలిరిని గూడి
 రామలక్ష్మణులను గవీరాజు గలిచి, శీఘ్రమే యేఁగఁడ” మృని చెప్పినంత 2

అట్లై యని మకరాక్షుండు నాక్షణంబె, త్రొక్కి రావణునికిఁ గడు మూర్ఛ డగుట
 శూరిమానియు నగుటను జట్టులిరిగి, రావణాజ్ఞ బయల్పడె రణ మొనర్చి 3

కాంచి యుత్తఁగు బలాధ్యక్ష “క్షోమలోన, రథము సిద్ధ మొనర్చుము ప్రథితసైన్య
 మిపుకై రప్పింపు” మన విని యుపుడె యుత్తఁడు, సర్వమును సిద్ధ మొనరించె క్షణములోన 4

రథముగ కొనగ్ని ఖరసుతుఁ డధికభక్తి, నొకప్రదక్షిణ మం దెక్కి యెసంగె నాజ్ఞ
 నూతునకుఁ ద్రోల రథమును జూచి సైన్యమునకు నిట్లని యొక్క నాజ్ఞను రయంబు 5

“రాక్షసవరేణ్యులార! కరంబు మీరు, రణమొనర్చుఁడ రిపులలో రావణాజ్ఞ
 రామలక్ష్మణులను సమరమున నేను, వాతులఁ గావించు నావానరాధిపతిని. 6

కరముల వధింతు మచ్చాలవరిమీనఁ గవి, సైన్యమును నెగడుకై టైల ఊణములోన
 భస్మమొనరింతు ఘనహవ్యవాహుధంగి”, అన్న మకరాక్షువాక్యంబు లాలకించి 7

రాక్షసులు గొంగి యాయుధప్రకరిములను, బహువిధబలాన్వితులు ఘోరభండనమున
 కరుగుడెందిరి చూడఁగా నందఱుఁ గడు, గామరూపులు దంచ్చి 8

పింగళేక్షులు లగుచు కూతంగములటు, ఘింకృతులు చేయుచున్ రణక్షేత్రమందు
 సంచరించిర ధ్వస్తకేకముల భీకరంబుగా వారు సహవారముగ నంత 9

సేవ కాయుఁడ రాక్షసభీమతనుల, పోడ నొకవఁగఁ జలనమందుట ధర్మి
 కాంచి రెల్లరు వేలు శంఖములు ఘోర, లొక్కటిగ మ్రోసె ఖూమి నల్లిక్కులందు 10

- క్షేపితాస్ఫటితరవంబు తీరిని బల్వె, దండకమున నాశ్వర్థదాయకముగ
 మాకునేతిప్రతోదకంబు తోడి బడిన, వశధాచ యగ భవజ మవనిం బడియె 11
- గభ్యముల కున్న సర్వవిక్రమము తోడగె, ఓడలదెయ వానిచరిణముల్ దైన్యము గనె
 నశ్రువులు రాతె రభ్యనేత్రానినుండ్, దారుణంబుగఁ బాంసునంతకలగె 12
- గాలి పీచును, లవము లత్యంబు లలెక, యపకకునముల కామకరాక్షుం డగగె
 దుర్మతి రణంబొనర్పంగ నుండునునన, రాక్షసులు కూడి రాఁగ, దులబానర్ప 13
- కనిమహిమాగతుల్యములుగాఁ గనుపట్టెడిదేహవర్ణముల్
 పరగ రికాంగణంబునను బంధురఖడ్గదాళిఘాతముల్
 కరము సహించుచున్ పొగరు కన్నుల గ్రహింపఁగ రాసులక్ష్య మల్
 నజలెడిచోట చేరి రశుభధ్వనులన్ సకలాసురుల్ కడన్ 14

రికా

- ఈవిధంబుగ ముక్తరాక్షుం డెగుడెంచుటరసి వానరయాధవు లధిగతుగను
 నిగిరి గంతులు వేయించు నెదురుకొనఁగ, రాక్షసబలంబు ఘనసమరిం బ రిగె 1
- అమనోయధమవ్వగు రోమవార్ష, ఇమ్ము కూర్చెను దేవదానవరణ గార్భః
 బోలి పరిఘలు శూలముల్ పూని దైత్యు, లవనిజశిలాశకులఁ బూని యాకృతులను 2
- పింజరాగః జంపుకొనితె లోక్యుద్ధమందు, శక్తిఖమ్మి దాంఠిసముదయిం న
 లోమరంబుల బట్టెన్దోమములను, శింశాలములన్ బాణాగ్ర గులు 3
- పశేముద్ధరింపిండుముల్ బహువిధముల, యాయుధముల నిగ్రతంబు బాగ గూఁము
 ధముల వాడి రసునింబు యుద్ధంబునగు, వానరానిని గెలువ గుర్చుము గాఁగ 4
- ఇరికుమారుడు ముక్తరాక్షిఘనయశస్వీ, శరపరంపరి వానరములి నొవ్వఁ
 జేయ సంక్రాంతులై భయచేతిసులయి, పాటఁబొచ్చిరి వానరనరులు వే 5
- చ టిపోవు వలీముఖవారిముఁ గని, పాటఁగొట్టెనురాక్షిసవరులు నంబు
 ఒరుము గనవారలౌట వృష్టత నొనర్చి, రివుడు సింహానినాదము లురియితము 6
- కాముఁ డది కాంచి వెంటనే రాక్షసులను, ఘోరశరవర్షమున ముంది పాటిపోవు
 వానరుల నిల్వె దైన్యసంభ్రమముఁ బొపి, దైర్వ్యమును గొల్చి యెరి గులంబు గాఁగ 7
- గామశరీరవారితుల దీ-రాక్షసులను, గాంచి ముక్తరాక్షుం డత్యధికంబు గాఁగఁ
 గోపమును గాంచి ర మిత్రో సేపగిడు, బలికె “నాగు మీఁగులు రామ! పౌలుషమున 8
- స్వంద్యయుద్ధము నాతోడఁ దగు నొనరి, మచ్చిల్లెన్ బలంబు 9 కామనములను
 గీగుడును వీవి దండకన్ దీసివావు, తండ్రిపాణము లది మొదిల్ గోగును పగ 9

- దినదినము వృద్ధిపొంది సందీప్తమునయి, రోషవహిని నివారించు గాఢోపాయములు
నేటిదాకను నినుఁ జూడనేరనైతి, నేడు నాకింటఁ బడినావు నిను వధింతు 10
- కడు ఊధార్తిని భీకరకావనమునఁ, దిరుగుసంహము నకు ముందు దొరకవల్లు
లల్పమృగము లభించితి వరియ నాతి, కివఁగలవు యము బాణవేమున నిల్చె 11
- అన్యవీరులతోఁ గూడి యాహవమృతిఁ, బలు లుగు లేల రామ! యీవలకు వినుము
సర్వలోకములున్ జూడఁజాలు నిన్ను, నన్ను సమరాంగణమైన సన్నతముగ 12
- అస్త్రయుద్ధము లేక గదాయుధమున? బాహుబలముననా నీకుఁ బరిచితమగు
నిష్ఠరీతి గణించి పోరిమ్ము రామ! ఏది యభ్యుత్తమో నిమి మేదిసేక! 13
- అన్నమః రాక్షస గర్వవాక్యములు విన్న, రాముఁ డపహాస మొనరించి “రాక్షస! యిటు
ప్రల్లదంబులు పలుకంగ వలదు వ్యర్థముగను బలుల గెలువంగవగునె నీకు? 14
- అరయఁ బడునాల్లవేలదైత్యవ్రతము, తోడివచ్చిన నీతిండి కీడుగనఁ
త్రిశిరదూషణనామకుల్ భృశముగ నెదిరించి ననుఁ జచ్చినారు మృించి మాన్ను 15
- గృధ్రిగోమాయవాచసంబంధము లవి, ప్రేక్షకులసఖాంకురదీప్తు లెవఁగఁ
దినఁగలవు నీదుమాంసముఁ దృప్తితీరి, నన్ను నకరాక్షుఁ డావల్కు లాలికించి 16
- శరచయంబును శ్రీరమువరుని యిది, బహు నచితంబుగా రిమావరుఁడు పఱపి
రుక్మిణుంఖయుతంబులఁ గ్రూరిములగు, ప్రతిశరంబుల నొనరించె భగ్గులు నవి 17
- వేలకునువేలు ముక్కలై పృథ్విని బడె, ఖరకుమారునబాణముల్ ధీరాములొన
రామమకరాక్షులకు సుఖోరంబునైన రణము జరిగెను గడు భీకరంబుగాఁగ 18
- గ? నమునయందు జీమాతగణరవములు, సమరరంగంబునందు ఎ స్పష్టముగను
చాపముక్తిస్వనంబులు జ్యోతిలరవములును విననయ్యె భీకరంబులుగ విగుల 19
- జేవదానవగంధర్వ లావరుసనె కిన్నరముహంగుల్ రిం, నన్య
లంబరితుచుల్ చూడ నారణంబు, విచ్చి నిచ్చిరి నివ్వెఱుగును మిగుల 20
- ఒక రోకరితన్న నొవ్వఁజేయుటయ దాని, కిమింగ నొవ్వఁజేయుట యితిని నరెడు
ఒక నొచ్చిప నొకిటి దానికిఁ బ్రతికృత, నన్యుఁ డొనరించుటన్ ఘోరమయ్యె బోరు 21
- రామము సమోబాణరాజి నశయి, రాక్షసుఁడు భిన్న మొనరించె రివ్యభంగి
రాక్షసవిూ కృబాణపరంవరలను, రాముఁ డొనరించె భిన్నముల్ రివ్యభంగి 22
- అధిభంగ? లంబులైన బాణ, వితతిచేతను దశదిశల్ పృథ్వి నంపి
యుడుటను గానరాదయ్యె నొక్కియింత, పూప్రదేశము శరహీనము పరింప, 23
- అంత కాముంబు క్రుద్ధుడై యుబుతను గను, రాక్షసధనుస్సు ఖండించె రయమెనంగ
వృకరముల సూతుని పవనిఁ గూల్చె, రథము ఖండించి చంపెను రిక్తములను 24

- అవును నిలిచెను మకరాక్షయవనిమీఁద, సుమనుడేతఁ గొని భూతజలము నది
 త్రాసముగఁ జేసెఁ గాలాగ్నిరమృతకలఁదె, ననుచు విటుమిట్లగొల్పెడివిరిణి కెసఁగి 25
 17930 ద్విప్పి తొలంబు ఖరసుతుండు, తొమ్మిది గాంచి విట్టిలి హరిభరణి
 రాముపై చేసె నంగ్రామరంగమందు, తీక్షణులము మీఁది కెకెంచుట కిని 26
 మార్గహ్యంబుననె త్రుంచె సుహితముగను, మూడుబాంబులను వానిఁ బడమిఁ బడినె
 నదియు సఁభిష్టుమై యుల్క-యనఁగ మిగుల, భూతజాలము రామునఁ బొగగ మింట 27
 శూల మీగతిఁ బడఁగని నేలవైని, పిడికిలి ఘటించి రాక్షసునిఁ దప్పు
 నిల్చుమీ రామ! నిలుపుము నిలుపు' మనుచు, పైపయికి వచ్చె రాక్షసవరుని గాంచి 28
 చింనులాడఁగ మోమునఁ జిటుతనన్వృతావకాశ్రయముఁ దీసి రామావనితి
 కంట సంధించి లక్షించి విరునురము, గాఢ నిద్రచిస ననిటియి బ్రహ్మలోన 29
 చీల్చె మకరాక్షయవత్తుము శీఘ్ర ముతఁడు, పరియె నేల మృగిం జెంది భండనిమున
 ఇట్లు మకరాక్షయఁ జీల్చుట యెల్లరాత్, నులు కనుంగొని పఁడవై న నిలువలేక 30
 చాకిరి లంకలోని కిటు పార్థివభాణహతుండు నైనయ
 వీరు భరాస్థులం బడినకీకరు వజ్రనిపాతపర్వతా
 కారుని దెవతల్ కని నికామముదంబును గాంచి కామయి
 పారు జయంతమయ్యె నృపపుత్రుని కీగతి నదృశ్యులంగన్ 31

రాం

- అతిశయిల్లఁజూన్ నమిరింజయండు, రావణుండు మకరాక్షునిహృసు విని
 మండిపడి పంక్తు కొఱుచు మహితకోప, సంభృతుండయి కార్యనిశ్చయము చేసి 1
 ఇంద్రజిత్తును బిలిచి యెంతేకోప, మెదల కనుకొనుపం నిట్లు నియె
 'వల్పు' రణమునకుం బోయి వా రుభయుల, రామలక్ష్మణులం బంపి రమ్మి చేగ 2
 న దికింబెను గడుబలవంతుడవు కనుంగొనంగ దృశ్యాదృశ్యభంగుల నెట
 వారి వధించి రమ్మి సుర్వారదేవ,తాపతిని గెల్చి యున్ననిగగతి నెట 3
 వారు నిల్వంగ నోరుచుదాడఁచెడి, ఇట్టికన్దుండ కంట నిపు చిటికిలోనఁ
 కేయఁగలవు వరుల్ నీకు నీయెడి రిపు, లెంతసేపు జయింపంగ నెంచ నీకు! 4
 అన్నరావణునాజ్ఞను నొదిలను ధరించి యజ్ఞశాలకు నేఁగ నింద్రాక్షు
 విధివిధానమున నహిని తేల్చివారి, రక్షవస్త్రముల్ కొనివచ్చి రమణు లీయ 5
 శత్రువయమది కరవత్రిచయము గాఁగ, సుమరంగ విధికివృత్తాఫలవిద్వి
 లోహితం బలు వస్త్రముల్ స్రువములుగను, మహావికారాయుధంబులు ముత్యము నపుడు, 6

- అగ్నిహోత్రము చుట్టును కమరంచేసి, తోమరింబుల శరపత్రతోయనుండు
బజ్జిది నల్లనిమేకను బలి యొనంగి, ప్రాణముల్ గలదానిని బదిలముగను 7
- హోమమునరించె బి గలేక హోమపహ్ని, జ్వాల లెగయంగ శుభమగు జయముగను
నూచినల్ పొడకట్టంగ తుచియయి యురిచి, డిగ్నిచుట్టుఁ బ్రదక్షిణ మొనరించె 8
- మేల్మొబంగారురంగును మీఱి జ్వాల, లిటునటుల్ నేచె గనుకొధ సంకమనఁగ
స్వయముగా వచ్చి యందండి సంబరమున నగ్నిదేవుఁడు గ్రహియించె నాహవిస్సు 9
- అగ్ని నర్పించి యిటు రాక్షసా కమితి, హర్షముం గూర్చి రావణి రుప్సు దెక్కె-
క్రేష్టరథమును న హ్యదృష్టికి నగోచరంబయినదాని శుభదాయకం బయినది 10
- రథము లాగెనునాల్గుగుట్టము లెసంగ, నిశితశాణంబు లెన్నియో నెగడి మిగుల
వజ్జలి యారోపితింబు చావంబు గాఁగ, రథమెసఁగు నుత్తిమోత్తమరథము గాఁగ 11
- రథము పోమపరిచ్చదరమ్య మగుచు, మిగుల జాజ్వల్యమానమై నెగడఁ తనువు
మఱియు నర్థచంద్రాకృతుల్ మంజులములు, చంద్రమహితాకృతుల్ మృగనమితి పోలి 12
- బహువిధాకృతు లొప్పంగ బహువిధములఁ, జక్కగ నలంకృతంబయి సౌరుమీఱె
రథమునైఁ గను నొప్పానె రమ్యదీప్త చావకినిభంబు వైడూర్యభాసురింబు 13
- స్వర్ణకంబుయుతంబు శ్రేష్ఠంబు నగుచు, ఉదితభానునిధింబయి యుజ్జ్వల మగు
నొక్కఁడ హస్త్రముహిమి సర్వోత్తమమగు, రక్షణము గాంచి యుండఁ గరంబు రథము 14
- సుమహితబలుండు రావణసూనుఁ డరియఁ, గడుదురాధర్మఁడై యాధికాంక్ష పురము
విడిచి సమితింజయం ఁకేగ వీతిశోత్రునందు వేలిచి దైత్యమంత్రాశిఁ జదివి 15
- ఒరులకుం గవెఁబడకుండనుండి యనియె, వట్టిమునివేషధారు తొవారి రాను
లక్ష్మణులఁ జంపి యిపుడె సలక్షణముగ, జయమొసంగుమఁ దండ్రికి నంతసమున 16
- ఉర్వి నిర్వాసర మొనర్తు నుభయరామ,లక్ష్మణులఁ జంపి ముదమును లాభ మొనఁగి
తండ్రి నలరింతు" ననుకొని తగ నరండు, పొందె నంత నంతర్ధానమును గరంబు 17
- అటు దశగ్రీవచోదితుఁడై నిశాంత, శోపమునఁ దీక్ష్ణశార్మకక్రూరశాణ
సముదయంబున నతిశీఘ్రముననునకు, సరిగె రావణి కనుఁగొనె హక్షణమున 18
- మహితవీరుల రామలక్ష్మణులఁ గపుల, మిథ్యమందున్నవారిని ముప్తకత్రి
యం దెసఁగుక్రూరశణులట్లు లాహవమున, శరపరంపర' నిగిడించుకె రిద్దఁగుల 19
- కనుచు "ఏరలె రామలక్ష్మణు లనుకొని, వింట వపుడు నజ్యమ్మఁ గావించుకొనుచు
సంతతేషాధారావృష్టి సర్వగతుల, మేఘుగతిని గల్పించెను మిక్కిలముగ 20
- ఇట్లు లాశాశమును తేరి యెవ్వరికిని, గానరాక రథంబునఁ గ్రాటుచు శిర
శరపరంపర రామలక్ష్మణులఁ గప్పె, నింద్రజిత్తు, నోడరు లగునిర్ము రవుడు 21

- శరములన్ జక్క పంధించి చాపములను, దివ్యబాణములన్ వైచి దివికి గప్పి
రై న నయ్యది దివి స్వేచ్ఛ నట నిటు కడుఁ, దిరుగురిపు నేమికిరాడి యిధిపవయ్యె 22
- వాఁడు ధూమాంధకారములఁ బొంగఁజేసి, యాకసము నెల్ల నింపిన నది దౌలకు
వ్యాప్తి గనియె నీహరింబువలనఁ గల్గె, తమిమనన్ గాన వానిపాదములరమి 23
- జ్యోతిలనివాదమున్ భురసంతరింప, సినల నేమిదగ్గనియు నించుకై నఁ గాని
వినఁబగదు వానియాము శనఁబడు ముహంధకారమునన్ క్రమ్మె నప్రవృత్తి 24
- కటికిచీకటిలోపల గాదవృష్టిగతిని రావణి శిరవర్ష మతిశయముగఁ
గురియఁజేసెను, వరదత్తశరములగుట, రవిమహాసన్నిభము లౌట రాముఁ గప్పె 25
- క్రుద్ధుఁ డగునితద్రజత్తు ముల్గులు త్తణమున, వర్షధారాళివైఁ బడువర్షరముల
గతిని శ్రీరామలక్ష్మణుల్ సైచి చాని, పేతుపుంఖశరవ్రజ మెలమి విడిచి 26
- ఆకసము నింప నది యేగి యుసురుదాకి, మర్మములఁ గొట్టి రక్తార్ద్రమహిరములయి
శంకపత్రికములరీతిఁ గాంచి రక్తవర్ణమును నేలపైఁబడె బహువిశముల 27
- మిగుల రిపుబాణవిశతిని నొగులు గనియె, రామలక్ష్మణు లిరువురు భీమశక్తు
బాణభల్లము లెల్లఁ ద్రుంపంగడిగిరి, శారశరముల లక్ష్మ్యవిస్తారశక్తి 28
- ఆకసమునుండి బాణము లరుగుదెంచు, దిశను గనుఁగొని నేర్చి వాదికనె వారు
విడిచి రెంతయుఁ గ్రూరాస్త్రవిసరములను, అంబరమున నదృశ్యుడై యులరు రిపుఁడు 29
- అతిరథుఁడు కాన విశలకు నటునిటు లిన, రథముఁ బఱపుచు రిపులశరవ్రజంబు
నతఁడు తప్పించుకొనుచునే శిరశిరములఁ, గరము నొప్పించె రామలక్ష్మణుల నాజి 30
- మేల్నిబంగరుపీడులను మిక్కిలి పుతురతఁ బ్రయోగింపఁడినశరంబు లవిన్
సోఁకి తినువుల రక్తముల్ సుంత క్రమ్మె, బుష్పితము లై జశింశుకభూములటు 31
- రామలక్ష్మణు లొప్పిరి రణమునందు, ఇంద్రజిత్తుధనుర్బాణాగ్రుంపి యులుకు
గతియు రూపము నేమయుఁ గానకాపు, మరుచిరాంబుదిసంప్లవగూర్చునివఱు 32
- శరపరంపరఁ బరగించి స్వారంబు, కపుల నెందఱికో కూల్చి కదనమందు
నేలఁబడఁగొట్ట రావణి లిలగాఁగ, నంత లక్ష్మణుఁ గొనియు నాగ్రహించి 33
- "నేను బ్రహ్మప్రమున్ వైచి నిఖిలరాశి, నకులమును గూల్చు రామ! శత్రుణామానంగ
రాముఁ డట్లనే కసురమృలత్తణుఁడను, లక్ష్మణునతోడ మిగుల వత్సలత యెసఁగె 34
- "ఒకనితోసము లక్ష్మణా! ఉర్వివర్ష, రాక్షసులఁ జెల్లటది గుధర్మంబునుమ్ము
సర్వధా యుధ్యమానుఁ బ్రచ్ఛన్నునిశేర, రాగతుని బ్రాణబలిన్ బలాయనుని బఱియు 35
- సోదర! ప్రమత్తుఁ జంపంగ గాగు కాన, నితని రణమునఁ జంపంగ వెంతయైవ
యల్ని మొనరిగి మింక సుహాజవయుత, పర్విసన్నిభశరముల పత్స్వరంబె 36

క్షుద్రమాయాని పథము నెవ్వో నద్వైత్య భంగి నిలిపెడివీడు కన్నడివయె

సంతమొందింపఁగలగు యోధులముననె, మహితవానరయూధులముననె 7

భూటని నెందు దాఁగినను భూరివభంబును జొచ్చి నొకనె

తేమముగా రసాతలముఁ జేరి పసిందినఁ జెరినన్ దివిన్

మామకభీమబాణమున మ్రొందక తప్పదు తప్పదంక నీ

భూమివయిన్ మృతిన్ బడక పోడు నిగూఢ నెందు నొచ్చివన్ 38

అని వచియించి యెంతయు మహాత్ముఁడు రాముఁడు వారాచియె

తను గలుగన్ దురాత్మునిపథన్ త్వరగా వొనరింపఁగఁ గోరి దానినిన్

మనముఁ మాల్గమారయుచు నాఁకకాద్రృశ్యకేంకర్పిత

ప్పనిసరియయ్యె నంచుఁ దలఁపంగనె రాముఁడు సద్విశేషియై 39

౪౮

ఇంద్రజిత్తు రామునిభావ మొద గ్రహించి, పాసి రణరంగమును ముఁచరమువలను

జనుచు నూహించి రాక్షసభు నులమ్మరిసి, గ్రోధతామేక్షణుండయి కోరి మరల 1

పెనుక శేలేంచె రాక్షసావృతుఁ డగుచును, జేవకంటకుఁ డతివీర్యదీధితుఁడు

భునుఁడు పోలస్త్వంజ తలఁతఁ జని పడమటి, ద్వారమును దాటి యనిచేయుస్థలమువంక 2

రణసముదృష్టవీరుల రాముఁడృష్టులఁ గనుంగొని యాతఁడు పోలువగునొక

మాయ చేయఁగఁ బూని యామాయగాఁడు, చేసి యొకమాయనీతను శేర్చి రథము 3

ఎల్లరును జూచుచుండఁగా నింతఁ జంపఁ, బూనె, తుర్కతి కావున మోహపెట్ట

వానరులు గల్గిపోటికిఁ బాటి వాడు, వారి కభిముఖుండై యుంటె భ్రాంతిగొల్చి 4

వానిఁ గనినంతచే యెల్లవానరులును, గ్రోధతామ్రాక్షలై శిలాపోటిహస్తు

లగుచు నెదిరించ రాతని నాహవమున, నతిదురాచడ మైన పర్యవశిఖరము 5

పృథుల మొకదానిఁ జేబూని వీరహనుమ, వారిముందుండి యింద్రజిత్తురథమున

నున్నవీరను నుపవాస ముడుకలిగి నీయై మోము వాఁడె యెంతేనికృత 6

ఉన్నపతి నేకవేగిని నొక్కబట్ట, మాత్రిమే కట్టియున్నట్టిమంజులాంగి

రాఘవప్రియ నమ్మజ వార్యుఁడ గనుఁగొనె, భూకిభూసురతంగను దొయ్యలి వట 7

మైథిలిం గాంచి యొకక్షణమాత్ర మచట, నిదివఱకె తాను గంచవయింలగఁ దల

పోసి బాష్పనేత్రుఁడు నయి భూరిదుఃఖ, మందె హనుమంతుఁడ వయి నరసి మరల 8

శోకచిత్త నిరానంద భీకరాత్, రాక్షసేంద్రసుతార్చిత రాఘ యేల

రథముపై నున్న దనుకొని రయమొసంగ, కపిబలంబులతో నేగె రిప్రపయికిని 9

- వానరబలంబు గాంచి రావణి నితాంత, నోవమూర్ఖుడై పత్తి కోశము వెలి
కింత లాగి నీతశిరంబు నతడు పట్టె, పట్టి తాడన మెనరించె బహువిధముల 10
- వానగలముంగ దస్మాయ వనిత యేన్, “రామరామా” యటంచు నారావణి జన
శిరంబును బట్టి మోసి నీ గొట్ట, హనుమ దీనత నప్రచయంబు విడిచె 11
- అందను న నెల్లయుంగులు లఱకుదాని, రామమహిమయు బ్రయయుచై రాజులుసఱి
నాన్ శోధంబునం బెల్లె నాదురాత్మ, నింద్రియము గనుచు “నోరీ! దురాత్మ!” 12
- అర్జునాశిమిసమే యతివకేళ, పక్షమును బట్టుకొంటవి పాడు వేతఁ
బుట్టి బ్రహ్మాక్షి కులమునఁ బుణ్యమునను, రాక్షసిగర్భజనవదారాత్మ్యమునను 13
- పాపబుద్ధి జనించె నీపడి నీకు, ఇది వృశంసృ మనార్యము హీనము కను
దుష్టవర్తన మెంతయు దూష్య మోరి! అభుపరాధమ! నీచేత యన్నిగతుల, 14
- నీచ మీనుని మిక్కిలి నీచ మోరి! అతిదియాహీన మోయి దయాగ్రహీన!
గృహమునుండి రాజ్యమునుండి శ్రీకరరఘు, వరకిరమునుండి చ్యుత యైవననిత యామె 15
- వనిద్రోహముఁ జేసెరా! యిటులు చంపఁ, జంపి యామెను నీవును జత్తుకోరి!
మర్కరంబునఁ బేరవై మసలుదు విఠ; మఱియుఁ బదనాల్లుజగముల మగువఁ జంపి 16
- ఎవ్వఁడైనను నెంతటిహీనగతిని, గాంచుచో యంతి దుర్గతిఁ గందువీవు”
అనుచు హనుమంతుఁ డతికోపమంది యరిగి, సాయధులు వానరులఁగూడి కణములోన 17
- ఇంద్రజిత్తుయిం బడి నింతిలోప, రాక్షసబలంబు చూపి విరాక్షిమంబు
మిగుల వారిల నిలిపె నాపొగరుఁబోతు, రావణయు నేసి కరసహస్రముల నంత 18
- కపికులంబడి తోటింపఁగా నొనర్చె, నత హనుమంతునిం గాంచి యనియె నిట్లు
లింగజిత్తు ‘మగ్గివుండు నీవు రాముఁ, “వకైకె” యిందు వచ్చితి రీవిధమున 19
- అమెను వధింప నిష్కడే యిందఱిమును, ముంగుఁ జంపుదుఁ జిదవ రామని తదనుజ
మఱియు నిన్నును సుగ్రీవు మఱి విభీష, గాని నన ర్జుని స్త్రీఁ జంపు టనుచితంబె! 20
- చీడ గావించునత్రుల వీడి దయను జంపవచ్చును గర్తవ్యసాధన మదె”
అనుచు నేర్పుచు నున్నమాయాజనకజ, నటకె శిరధార గలకర్త్రిఁ గర మరిండు 21
- స్వయముగా నింద్రజిత్తు విస్మయముగ నిట, పూతయ స్థాపితంబు బురుక్ష మనఁగఁ
ద్రెంచినటు త్రెంచ సేత కాశేహ మవుడు, ముక్క ముక్కలై పడె నేల ప్రోవు గాఁగ, 22
- పీదప హనుమంతునిం గని యదయుఁ డింద్రజిత్తు పలికెను “వృషపన్ని సేత నివుడ
నటకెలిని జూచినావు గా నాకరిమున, వృద్ధమయ్యెను గద మీప్రయత్నిమెల్ల” 23
- అని యతండు రదిం బెక్కి యచువమరివ, మాచరించెను వానరు లదివిని కను
మారము ననుండి గాక యెగుటనె యుతని, గనిరి రాక్షసవరివృత్తు గాధరవుని 24

ఈవిధి నింద్రజిత్తు వధియించి యసత్వలతాంగిసితి మో

యావనితన్ ముఖంబుఁ గనె వాకవు లెల్లరు దీనిఁ జూచి మో

హావిలచితులై మిగుల నార్తిని గాంచి విష్ణుమానసుల్

భూవిభు రామచంద్రుఁ డటపోసిరి సంగరరంగమిందువన్

25

౯౨

ఇంద్రజిత్తుమినిస్సన మెసంగ దెసల, భయ దశ కాశనిసమాన మయి భయమున

దెసలకుం బాటువానరనిసంముఁ గని, యాచి పలికెను హనుమ దై ర్థ్యాన్నితుఁడయి

1

“వ్రవగవుంగవులార! ఈపగిడి బాటు, కారణం బేమి! యేమియ్యె శూరత మిటి

రణము తాహ మెల్లఁ పాటకుఁడు నిల్వఁ, వరుగుదెంచు నావెనుక భయంబు లేదు

2

రణమహోత్సాహులై రణరంగమునను, జయమునే కొను మీ రిట్లు జంక నేల

వెనుక కేఁగుదురే మహావీరు లనిని? ఇది ఆయుత్త మనార్యము పీఠము కడు”

3

అన్న హనుమవాక్యము లకు బలరి కవులు, తైలశృంగమహావృక్షసముదయంబు

తోడుతన్ సింహరవములతోడ రణము, చేయఁగొడఁగితి రాక్షస శ్రేణితోడ

4

వీరహనుమంతువెనుక మహారణంబు, చేయ నిలిచిరి కవీవరుల్, శ్రేష్ఠనాన

రావృతుండు హనుమంతుఁ డవుడు తోఁచె, మంటలక్ గూడినమహాగ్నిమాడ్కిఁ గరము

5

శత్రువాహిని దహియించి సర్వరమున, హనుమ సంగరి మొవరించె నఖిలకవులఁ

గూడి కాలాంతకయముండు కూల్చునట్లు, ప్రాణికోటిని గోపము వగ యెసంగ

6

అంజనేయమహాశివ యవుడు వైచె, రావణరథంబునైఁ గను రయమెసంగ

నొకమహాశిలఁ గని దాని నొక్కత్రుటిని, పారథి విధేయరథ్యాళి మారముగను

7

త్రోలి తొలఁగించెను బ్రమాద మాలలి నది, వ్యర్థముగ నేలఁ బడి భూవివరముఁ జొచ్చె

దానికిందను బడినట్టిదై త్యు లవుడు, పిండిగుండయు వైరి, సంద్రీరిఁ గవులు

8

బహుళరావము లెసంగంగ బలముకొలఁది, వృక్షములు కొండశిఖరముల్ వేలకొలఁది

వైచి రాయంద్రజిత్తునైఁ బొరుషమున, తాళ్యవానగు వృక్షవర్షముఁ గురిసిరి

9

ఈవిధంబున వానరు లేసరేఁగి, యతిభయంకరరవముల నరుల శేఁచ

తాళ్యదెబ్బలు వృక్షవర్షప్రహతులు, తినిరి దైత్యులు, వానరాద్దిను లనురులు

10

దైవ్యపడ నింద్రజిత్తు త్రిత్తైర్వమునను, నాయుధంబులఁ గైకొని యుద్ధియమగు

కోపమున నెదురునడఁచె గోరి యరుల, రూపుమాపఁగఁ గొని తనచాప ముతఁడు

11

చుట్టు రాక్షసు లుండంగ శూరుఁ డగుచు, శరవరంపరఁ బరగించి యరులవైచి

గవుల నందఱికో చంపఁగలిగెఁ దోడి, రాక్షసులు కూడ నతిభీకరంబులైన

12

- అశనునై కులములో కత్తు లె పెట్టె, గులు కూటముద్ధరములు కాలం దాల్చి
కిపుల జంపి, దాని కుగ్ర వాంచి, యింజనేయుండు రాల్చి మహాశిలలను 13
- కొందివిటప్రజంబున నాలుగులు, భీకరరంభం గాంచె వివిధగరుల
పైరగణములతో నిలువరిం గ్రొల స్వబలమును గాంచ యిటని పల్కె ఎంతి 14
- “ప నము నాధింపఁ గనినది కనఁబడె” ప్రణమల్పన లవమును బరిగణింపఁ
బోక యేరాములయమున కింకల గోరుచున్నా మొ కన్నారి శూనుల త 15
- సగి కూర్చొని దీయింగి పైతఁ జావించు మెల్ల నెఱిగింప శిగవలయు
రామస్మృతలకు వారి నుంబ గెప్పినది చేయుదుము కంశిమి మనల 16
- అని నివాదించి కపుల నయ్యం చెయ , రిదికి లవంబు భయము తన్నును సరింప
వారు మెలమెల్ల జనియెను పరిర్యాగ, గుండు కలవోటి కితిదుర్జయుం ఉరిండు 17
- వానరులగూఁ యాహనుమానుఁ డట్టు, బుగటం జూచి రావణి గురిగె దుష్ట
చిత్తుఁ డగుట నింభిలాశ్రేష్ఠచైత్య, నదనమునకున్ మహాహామనమితి చేయ 18
- అనికుంభిరఁ గూర్చుండి యవ్వు డింద్రజిత్తు వహ్నిని వేల్చి ప్రసిద్ధహామ
గృహమహాగ్ని రగల్కొల్చి శేవలమును, మాంసశో శిష్యులనె హామ మ్మునర్చి 19
- ప్రజ్వలింపఁగఁజేసెను బావకుఁ గడు, హామశోశితలర్చితుఁ డొముహాగ్ని
ప్రజ్వలింది నల్లెనలకు వ్యాప్తిగాంచి, మహితసంధ్యానమయరవి బూడిదఁ దోచె 20
- అంతట నింద్రజిత్తు సరిలాసురవర్ణముజేను మెంచి య
ర్థంతిమహావిధిన్ మఱి విధానముఁ జక్క నెఱింగియుంటచే
నెంతయు వేల్చె ద్రత్తియకు నిండుకవిఘ్నము కల్గనట్లు ల
శాంతనయూనయజ్ఞులగురాక్షసు లెల్లరు చూచుచుండగన్ 21

౮౩

- రాక్షసవన కిను లో నర్చురణమునందు, బయలుపెడలిన సగ్రామభయదభ్రాష్ట
కులకించి ప్రశీరాముఁ డాక్షణంబె, జాంబవంతుని గని యి న్న చక్కఁ బలికె 1
- “సౌమ్య! వాసువంతుఁ డొకఁడె దుష్కరిమగుక్రియఁ, జేయుచున్నట్లు తోచు మహాముధురవ
మతిభయంకరమై వివనగుచు నుండె, వినుమఱె నిపు నేగుము వేగముగను 2
- స్వబలమున నాయ మగుచు తల్లి ణము వానుమ”, కన్న న దలదాల్చి మహాజ్ఞ దాని
దలవంతుఁడు నిడబలుహితుఁ డగుచుఁ బృథుద్వాంమన కేగె ద్వరితగరిని 3
- మార్గమస్యముచక హనుమంతుఁ డెరిగి, తనకు కయ్యుగా ప స్సెనులెముడి
పైచ్చుగారు శాంపరిగని కిలముగోన, వాగవేనుకు మిరిచి వచ్చి వేగ 4

- రాముని మహాయశస్త్రిని బ్రాత్రయ్యతుని, జూచి గు ౨౨౯ చామువగును ఉనినయె
' సమరమును దీవముగ మేము జరపునపుడు ముం ౧౬ జూచిని రాణనంపంబు 5
- ఇంద్రజిత్తు రిధంబున నింతి నీతి, రొదనమొవర్చుచును ముం ౧౭ టంబు
నటకె నది గూచి నేను నవంతిదు ఖమునను వచ్చు ౧౮ టంబు నును వచ్చియును 6
- అన్న హనుమంతులకుల నన్నిట విని, తో కిమూర్చి పుంజ్యో న గ్రహియగినా
రాముఁ డంతటఁ బడియెను బూమిమోద, పన్నమూలపుంజ్యో ట్లు చేప్చి టుడిగి 7
- నేవనన్నిభుండై నయాభివహుడు, రాముఁ డిటు నేటఁబడ నేత్రంబులఁ గని
వచ్చిసో రెల్లకపివరుల పులువరుగుననే రయంబున దు ఖమనస్సు లగుచు 8
- అనువమద్యాలన మందునగ్ని భంగి, మహిత తేజస్వి యైనరామప్రభుఁ గని
శాంతిపటుపంగ నుత్పలసరిపెనముల, చొప్పెడిసుంధిపంబుల చొకటఁ గురిసి 9
- లక్ష్మణుండు మహాబాహులక్షణయును, పన్ను గరంబులం బట్టి పాతయమగు
కొగిటంజేర్చుకొని యిటుగ వచించె, నుంబహుసమేపించుచులఁ 10
- "శుభపథంబున పర్తించుసూక్ష్మరుండవు, అర్చ్య! ఎజతేంద్రియంండవు శౌర్యనిధి
ధర్మము నిరర్థకంబయి తగినకష్ట, వేళి నియఁ గావడయ్యె నిర్వీర్య మింబు 11
- మఱి యధర్మము పరమదుర్మార్గులకును, గవ్వముల నియమం శాఖ్యములె యిచ్చు
చలము లచలంబు లా భూతిచ రుములట్లు, కానరాదయ్యె ధర్మము కలనొక యది 12
- కిలుగ వందు ధర్మాధర్మముల ఫలదన, గలిగినక గానఁబడవలెఁగాది! స్థావ
రంబులట్లా లేదా జంగమంబులట్లా, కానఁబడి పవ్వి యేగతిఁ గనుల కిలను 13
- ధర్మమే యున్నయెడల నుత్తముండవైన, నీకుఁ గవ్వము లెందులకై కలిగెను
మఱి యధర్మ మున్నది యున్నమాట నిజమే, యెవ రావలె డతిమ ఖ మందఁ శేల 14
- వాని కేమాత్రకష్టంబు లేనలేదు, నీకు సుఖమున్న దేమియున్ లేనలేదు
సంబంధం ధర్మాధర్మఫలములవి పరిస్పరివిరోధములు గాఁగ రాను! ధర్మశే 15
- ధర్మగుణులకు శుభంబు లివరి మఱి య ధర్మరతులకుఁ గవ్వములే లినకునేని
ధర్మము శుభంబు మఱి న వధర్మ మిశుభ, దాయకం బని చెప్పరా దితి ణంబు 16
- క న లోకంబునం జూడఁగా నధర్మ, ఫలము ధర్మాస్మింకు ధర్మఫల మధర్మ
రతుల కగునాంబఁ గందు మీ ధర్మల నెక నెడ, లం సిద్ధాంతిమో చెప్ప నవరితంబు 17
- కను నధర్మప్ర పితిఫలజనులకె, అర్ధవృత్తి యు సుఖవృత్తి యగుచు నం
ధర్మశాస్త్రులకుఁ గవ్వతెతులె కలగె, గావున నిర్ధిక్కు ధర్మకారవంబు 18
- న పక్షిగ్ను లధర్మతత్పులు కాన, దాన వారలు కీడు చెందంగవలదె !
కీడ చెందినప్పటి కది మూఁడు కణము, లుండి యవ్వలసుమునే యొకగుచుండు 19

- 1 క్కా నది భావి నగును గాథ వినించు ననుటయుఁ బా? కాదు
 ధర్మము నధర్మమును తనది తనము, విదవ ననియించునవె వీనిభేది లేదు 20
- హరియు ధర్మము మునునాది మధర్మ, నిట్లుగుట మేలుగీర్లు కావించఁ జాల
 వివి జగంబున వ్రు మి కా ధి, యుటయు నందఁజేయుట యున్యులగును 21
- నిష్కర్మముకాని కర్మలవిధము కాది? ధర్మమియైన సుఖదు ఖవితతి చూడ
 దైవమును బొందివలయును దర్మములకుఁ, గర్తకానికీపుల నేల కలఁప నిలను! 22
- ధర్మ ముండుట యెవిధియనునను గాని, రాదు గుర్తులచేనైవ రా దెఱుంగ
 నత్తు గాక యెక్క నాచర్యధర్మ వ లవలము సున్న యది భ్రాంతి కలుగవనుట 23
- ధర్మము యున్నయెడలను ద్వాదశగుణ ము హాత్మ్య లందుదురే కీకు ఆనుభవించు
 చున్నచాఁదిపు కష్టము లిన్ని యిట్లు కాన పర్యము ధర్మము లేనియెల్ల 24
- ధర్మ మనుదాని కరయ స్వరంత్రికి లేగు పాదువనును గొని మేదిని ఫల
 మిచ్చు నన్న పురంగకాశీ-నధర్మ, సేవనంబున ఫలమేమి! యెవిధమున 25
- దుర్బలము క్షీణమగుదానిఁ బొడిరిపట్ట, వచ్చుల మేమి! అట్టి దుర్బలమును మఱి
 నియతినీనమా నగుధర్మనిరతి విడుచు, టుర్తమంబని నే మది నూజాచేకు 26
- ధర్మ మాధారవడును నిత్యముఁ జారు, మంబువయి నన్న విడిచి ధర్మంబు పూర్తి
 గాఁగఁ గారువమున పూని కడు నడవఁగ, నగును, కారువమే ధర్మమగును నీకు 27
- సర్వమునె ధర్మమందును జనులు సర్వ, వాక్యమును దప్పి తండ్రి రాజ్యమును నీ కొ
 సంకలే దవుడు నిజరాజ్యంబును గొని, పర్యబద్ధుఁ బిరిన్ జేయఁజాలవైతి 28
- దగ్ధమే యాచరించి యధర్మము నిలు, నాచరింపంగరా దన్నయదువు లేదు
 పృథుఁడు కావించవఁ రెండు నిది యధేచ్ఛ, ధర్మము నధర్మము నొకటి ధరణిపతికి 29
- మునిని విద్వదాపుని జంటి మొదల నింద్రుఁ డాచరించెను యజ్ఞంబు నవల నల్ల
 ధర్మము సరిధర్మమును గూడఁ దఱివి బట్టి, రా శోనర్పంగవో ననర్థంబు లేదు 30
- అట్లుకా దని యొక దాని నాగ్రియించి, యున్నవాడు చెగున్ రామ! ఊర్వియందు
 కాలదేశానుసారంబుగా పృథుండ, చేసిన వధర్మ మేమియుఁ జెడ లేదు 31
- ఇది యగును నామతము ధర్మ మిదియె యగును, రాజ్యము పరిత్యజించుట రామ! నిచ్చ
 ధర్మమూలము ఛేదించి తప్పుచేయు, టయ్యె నర్థమాలంబున నగును క్రియలు 32
- అర్థము విపర్యయిగును రాజ్యాదికమున, నన్నివనులును సర్థంబుఁ గన్న నగును
 ఎర్థులిజలం బులన్ నదీవరములట్లు, రాజ్యసంత్యాగ మో నన్న రానితప్పు 33
- అర్థానాపర్యచాలుంబు సర్థతేజఁ డగును పద్ధినిహీనత నన్నివనులు
 చేకును వ్రేవ్దంబునన్ చెడిచెఱువులు నడు రెండిపోయెడునట్టులు పృథుఁడు మంశ 34

- అర్ధసంత్యాగ మొనరింప నజలసుఖము, లెంతయును దప్పులగును బై నెంతయోని
చాపకృతులకుఁ దలపడ వచ్చినను మిగులజోషము స్పృహలకు నగణితముగ. 35
- అర్థయుతునకే మిత్రాళి యలరుచుండు, నర్థయుతునకే చుట్టము లరుచుండు
రర్థయుతుఁ డొకఁడే పురుషుఁ డవనియెంతు, నర్థయుతుఁడే మహాపండితాగ్రణి యగు 36
- అర్థవంతుఁడే బహువిక్రమాధికుఁ డగు నర్థవంతుఁడే బుద్ధి బృహస్పతి యగు
నర్థవంతుఁడే సుగుణి యౌ నర్థవంతుఁడగు మహాభాగుఁ డర్థమా సంఠిమనము 37
- అర్థము తృణించినాతిని కగు వనేక, దోషములు, రాజ్యమును ఏడఁ దొడనె జని
యించు బుద్ధిదోషము లవి యెన్నో మిగుల, అర్థమున్న నె ధర్మకాహార్థములగు 38
- సర్వమును, నర్థహీను లెచ్చటనుగూడ, నర్థకామము లందనే యంత ధర్మ
హర్షకామాదులున్ మఱి యెట్లై దరసి, ధర్మకేమివిమనిచయంపు తపరు నెపుడు 39
- అర్థవంతునికే, యర్థమంద లేక, ధర్మమునె పట్టుకొని నిరంతరము ప్రాచు
లాడువానికే గల్గె వెయ్యది సుఖములు, నిహమునఁ బరంబునన్ మది నెంచిచూడ 40
- దుర్దినంబున మింట నెందున గ్రహదీకంబు కసరానియట్లు ధర్మంబుఁబట్టి
తిరుగువానికే గల్గెపు స్థిరముగ నక, లార్థములు, తిండియాజ్ఞ మహాత్మి' నిపు 41
- అయితి ఏగతి వనవాసి వంటె కాదు, ప్రాణతుల్యభివత్సరిన్ రావశాసు
రుం డవహరించె, నేచే దీచే భండవమున, నింద్రజిత్తు దు ఖాంబుధి నిలులు ముందె 42
- చన నీడు ఖ మిపుగా నే నవనయింతుఁ, బ్రతికృతిని లెమ్ము శ్రీరామభద్ర! లెమ్ము
దీర్ఘశాహు! దృఢవ్రత! దీనజనక, రణ్య! నావరకార్దూల! రామ! రామ! 43
- అనుపమానమాహాత్మ్యంబు నందినట్టి, నిపు నీదగుమాహాత్మ్యనిచయుము నిపు
దాత్మయఁ దొకసారి రామా! తలంపు, ఎర్విరు ఖంబు లంతలో నమసిపోవు 44
- అవని జనించివాఁడను ప్రియంజోనరించుటకే మహాత్మి! నీ
కపుట వివంగనంగనివయంతనె నీతవధంబు నేను గ్రో
ధవతుఁడనైతి నింకఁ జని తత్త ౩ మాకు ౧౦ రావశాసురున్
భువి నిదె కూల్చువాఁడఁ బురిమున్ బావారము సేవ నుగ్గుగనీ 45

౪౪

త్రాత్వివగ్గులుఁ దతిభవ్యవర్తనంబు, కన్నుల లున్న గొంతు నోవ న్నుచుండి
వచ్చెను విభీషణుఁడు మంత్రివరులు నల్వ, లెంతయును గొన్నుచుండి నయ్యెడకు రయము 1

యారు నిలాంధగాకారు లారయ బహు, సునిశితాయుధధరులయి వెనుక రాంగ
మత్తను తంగయూధవమిత్రునిగతి, వచ్చినవిభీషణుఁడు రఘువరుని గాంచె 4

- అంతఃపురమున నున్నట్లు దయ్యక, బాష్పపర్యాయమున నానకులుగ
లక్ష్మణాంకతలమున లాలికుడయి, మహిమ దిశ్చ్యోనద్యుగ్ధమండనముడు 9
- నూహికుగయి యుండుట నూహచేసి, శోకసంతపు ప్రీతి వ్యాకులెంద్రి
యని రమ్యుత్తము గని గుఱుమును మనమున నడచి దీర్ఘమైన యట నందఱి గని 10
- 'మది' అనుచు బ్రహ్మింప నెంతయేని, బాష్పనేత్రుడు లక్ష్మణస్వామి యావి
భవ పరుఖంటు సుగ్రీవవీరుముఖము, కవులముఖములు గనుగొని గద్గదముగ 11
- గరళవమ్ము మంచాద్దంతలితవాక్య, చయమునన్ బలెన్ 'రావణ' నానని వి
దెసని యాంజనేయుండు కలిపినంత రావణ దీక్షులు నూహవిభ్రాంతి దయ్యె 12
- అనుచు నిండు శివు బోయెను విని యిది, పలికెను భీష్మముగ రామభక్తుతోడి
"నిది అయ్యుక్తము, వ రాళి నెండంగొట్టు, తెలివిత ధ్యమె యీపని యంతియెఱుము 13
- రావణదురాత్ము దానభిప్రాయ మే నెఱుంగుదును వాఁడ చంపింపఁ దంగన నిలు
తర విశువుమటంచును తెప్పినాడ, నెన్నెసారులు బతిగూలి యున్నాడ 14
- విశువు యె నీతఁడు మహిమకేయఁగలఁడె! అది యశంభవము తత్కారి కాన
చామదానచంద్రుల సాధ్యపడని, వానిలోరిక దండంబుచే నెఱుఁగె 15
- వానరుల నిట్టి మోహపరవశులను, తేసియు నికుంభిలాపైత్యసీమ కేగి
హయము వొనర్చు నాతఁడు హోమపూర్తి, యైవచో వానవనమేతు లమరులైన 16
- అతని కల్లంగ లేరు మీయను ఖుండు, పన్ని యిటు మోసంపంగ నున్నవాఁడు
కాన వాని నికంభిగానూనహోమ, విఘ్నమును జేయవలయును వేగముగను 17
- హయవర్య లివును నిర్వక్ర హాపరాక్రమముఁ జూపి విటకు జేరంగవలయు
విఘ్న మునరింపరామును వీడు హోమ, పూర్తి చేసెడిలాననే పూర్తి గాఁగ 18
- లేనిపోనట్టి ఏయనుమానములను, పరితపింపఁ రాదుగా, పరితపింప
నీ నైవ్యము పరితాపనిశ్చయ మగును, దైవ్యసంతాపముల్ ప్రమాదములు కరము 19
- దైవ్యము వహించి నీవు స్వప్రతి కచటనె, యుండుమీ మమ్ము నీదగుదంబుతోడ
లక్ష్మణుని బంపుమీ శుభలక్ష్మణుఁడతఁ, దీంద్రజిద్ధిమిలములు లెల్లఁ జేయు 20
- అనిక వానిని గి యెట్లైన నతనినని వధించును సందేహ ముండులెడు
ప్రతిష్ఠతాం వాలభంగి నిలిని, నితీతరములు త్రావును నైతు రివుది 21
- మహితప్రజాయుడం బుమఘపునిగతి, తీవ్రశరముల శామిత్రి తీఱఁజేయు
గాంధీగారు సందేహ ముండులెడు కానఁ గుప్త లక్షణుని దిక్ గాము రాము! 22

మనుజుపర్యేణ్య! యొక్క-క్షణమాత్ర విలంబముచేయరాదు చె
 సిన నగుఁ గార్యహాని కను శీఘ్రమై పంపుము లక్ష్మణున్ మహా
 త్ముని వధియింప రావణిని దొల్లి మహేంద్రుఁడ పోయి యాహి ౧౮
 విషయము శ్రవఁ జింపి యతివేగమునన్ జను దెండు నిష్క
 హోమనిధిన్ సమంతులు నొప్పగ వాతఁడు శయఁగాందిసన్
 లె మితనిన్ జయింపఁగ ననిన్ మన మాయుగు శిరిదుఁడుకొ సురి
 స్త్రోమము కూడివచ్చినను శొందరగాఁ జని విఘ్నరాజిచే
 హోమవివాహము కడునొప్పగఁ జేయవగున్ సహవ్రధా 19

౨౫

శోకకర్మిరాసుసుల్లోమఁ దవుడు, విని ఎభిషణువాక్యముల్ వివనివాఁ
 యెయ్యె నవి వ్యక్తములు కాదు నయ్యవట్టఁ, బరపురంజయరాముఁ డాపయి నొకింతి 1
 ధైర్యమును గాంచి కపిసన్నిధానమునను, గలవిభీషణుఁ గాంచి "సేవలికినవలు
 కిప్పుడు పలుకుము మరలను విపులభంగి, నర్థమొనరించుకొందు నే నవి క్రమముగ" 2
 అన్ని రామునిపలుకుల నాలకించి, సముచితాలాపబహుళవికారదుండు
 పలికెను విభీషణుం డిట్లు పలికియున్న, వాక్యపారమునే కను స్పష్టముగను 3
 "వెంట నె త్వదాజ్ఞ గుల్కనివేళనంటు, నే నొనర్చితి సైవ్యము నిల మిపుడె
 విజయమొనర్చితిన్ యూధవిభులఁగూడ, నేర్పఱిచితి న్యాయంటు నేర్పఁ బట్టి 4
 ఒక్క-విన్నప మొనరింతు నొనర వినుము, నీ వకారణసంతాప మీవిధియుగ
 నంది మే యందఱముకూడ నందినాము, విగువు మది నీవు మేమును విడుతు మింక 5
 శత్రుహర్షి వివర్ధిని కలవిధముల, నై నసంతాపమును వీడి యతిశయోద్య
 మంటు గావింపవలయు హర్షం బెనంగఁ, జరిగె ధైత్యుల నీరఁ బొందన్ దలఁచిన 6
 ఎనవలయు నీవు నామాట కేగి మె రఘునందనా! ఇంద్రజిత్తును మ్రుందఁజేయ
 లక్ష్మణుఁడు సైవ్యసహాయుడై లక్షణముగ, నరుగుఁగాక! సుంధిల కుంజముఁ 7
 కడు మహేష్వాసుఁ డై నలత్కణుఁడు వేగ, నిజధినుర్బుక్షనాం చువహమునను
 రావణి వధించుఁగాక! యారావణిసమి, తింజయిండు వీరుండును దీవభంగి 8
 తపము గావించి బ్రహ్మచేరిన్ పరంబు, లందె బ్రహ్మశిరోవాసుక శ్రువరి 9
 కామగతులగమంటులు గలరధంటు, నాతఁ డిప్పుడు నసై న్యుడై యురిగయుండ
 హోమమునకై సుంధిల కొనర నరఁడు, హోమపరిపూర్తి గ ఎంబ యుద్ధమువకు
 వచ్చినన్ దప్ప దేహాత్ర చచ్చుట మువ, మందఱము వానిచేకుల నందువలవి 10

- సంజె ౨౨౨౩ పెగ్గూన, నది ముందు పూర్తిగా నెలగి వేయు
రాన తలని వధియింపక పనుజులు, లక్ష్మణుల చొక్క పెట్టుల లక్షణముగ 11
- త ప కొక్కరహస్యంబు కలదు నినుము రావణి నికుంభిలకును కేరనిసమయము
అనుపూర్తి చేయగలదనె యున్నతలని, వరిని నదిరించునాతడో యతనిఁ జంపు 12
- అపరంబుగ సత్యుని యిచ్చె వరియు, నింద్రజిత్తున కంకురే నీక్షణంబె
యెన్ని మాలాన నొకనిని నీపనికని, ద్వర నియోగింపు మాగిందో వరంబును. 13
- అంగలెఁ దిండ్రును జావ వాడు, రావణుడు చచ్చినట్లు బంధురాజునిత
కొటిగోనననంగ అంగోచ ముడిగి, రాముడు విభీషణుని గాంచి రమణ బలికె 14
- “అనుచుద్రతి బుజియు మాయాబలంబు, నే నెలుంగుడు బ్రహ్మత్వనిరుహుఁ డని
ప్రాక్షులు మహాబలుండు నపరిమాయ గలుగువాఁ డని యోసింపగలఁ డని యని 15
- వరుణునిపేరిదేవతావరులైన, మూర్ఖముంచు నటంచు నే మున్నె వింటి
రాణుడు రథంబు నడపుచు నంతరిక్షమందు విహరించునేళి మేళువృక్షుడగు 16
- హరుగమవంబు గవలీనివొప్పవ నరులతనిగమనంబు గవణాల రని యెఱుఁగుడు”
నని దురాక్షుని నిచమాయాబలంబు, సర్వ మెఱిగి రాముఁ డని లక్ష్మణుని నాచి, 17
- ‘కీర్తిసంపన్న’ లక్ష్మణా! జేమముగను, వాన రేంద్రబలంబు సర్వంబును గొని
మహిమంబుధవుల్ నానుమంతుఁడాది, వీరు లరుదేర సాహాయ్యకారు లగుచు 18
- అట్లై న్యవ మేమందు ముతవతియు, నై నజాంబవంతుఁడు తోడ నరుగుదేరఁ
డని నిరూపయాబలచతురుడైన, యింద్రజిత్తును జంపి నీ విటకు రమ్ము 19
- నదివఁహతి కిషణచతురమతియు, దిత్రిదేశజ్ఞుఁ డాత్మమిత్రంబు నిన్నుఁ
గూడె పెమ్మ వచ్చునుఁ గూరిమి “నవ, రామచంద్రనాజ్ఞానుసారంబుగాఁగ 20
- క్షణములొ లక్ష్మణు విభీషణుని గూడి కార్ముక శ్రేష్ఠముం గొని కఠివరాక్ర
మాన్వితంబయి కవచఖడ్గాదుల సశ,రాళి హేమచాంబును నపుడు తాల్చి 21
- రామవాదాబుముల భక్తి వ్రాలి లేచి, హర్షపులకాంకితుండయి యనియె నిల్లు
“రామ! మత్కాత్మకోన్ముక్తరిమ్యుజాణ,చయము రావణిఁ డిచ్చి తత్క్షణమె పోయి 22
- లంకఁ బడంగల విప్రు డకలంకహంస, గణము పుష్కరిణిం బడంగనివయ్యు
శింజురావమున విడిచినశరములు, తూట్లుపడియుతన్ జగతునితనువును” 23
- అని నచించి యాలక్ష్యుఁ డమితవేగవంతుడై యన్నకడనుండి బహుళకాంతి
మంతుడై శత్రుమారణస్వాంతిఁ డరిగె, వరివభాతీరకాంక్షియై యశమెసంగ 24
- ప్రవహిణసామ్రాంగచయ మొకర్చి, యన్నయభివాదములఁ గాంచి యరిగె వతఁడు
చావని”ంభిలాపై త్యవరమునకును, ప్రియవిభీషణసహితుడై భీకరముగ 25

అన్నయాశీస్సులం గొని యరుగ నట్లు, లక్ష్మణుండు వానరవరుల్ మానుమ వాని
 వెంటపించిరి వేలకువేలు గాంగ, ఋక్షరాజస్సైన్యం బటు లేంగ వెంట 26
 సల్వరుసుమంజులంగూడి చెల్వమర విభీషణుం జేగ లక్ష్మణు వెంటఁ బ్రీతిఁ
 జాలమార మీరీతిని జన్మపదప, మిత్రసందనుఁ దై ననామిత్రి కాంచె 27
 దూరమున నున్న రాక్షసవీరసైన్యమతిశయవ్రూహానిపుణలే వలరియుంట
 నయి ధనుష్పాణి యెఱిగి మాయావిషయము, జయవిధానము ఎఱవఁ సర్వ మిపుడు 28
 ఇంద్రజిత్తును జంపఁగా నెంచి యుండ, వీరులు విభీషణాంగదుల్ వెంటనుండ
 నాంజనేయు మహావీరు లట్లై యుండ, మిక్కిలిఁకామసహిలనామిత్రి యపుడు 29
 వివిధమహాశ్రుశ్రుములవెల్లు దిశల్ కడు నింపుచుండఁగా
 వవిరళ కేతినప్రజమహాగహంబు భయంకరంబుగా
 మిపుట మహారథంబులును మిక్కిలిచీట యూక్రమింపఁగా
 బువ రిపునై న్యసంతిమనఁగం గఘోషించెను సూర్యునట్టలకి 30

రాజ్య

అట్టసమయంబునన్ ర వానాసుఖంబు, శత్రునాశవారి మర్థసాధకమ్ము
 చై నవాక్యిచయమ్మును మావనియ, లక్ష్మణునితోఁగఁ బలుక సగత్తణముగ 1
 'అదెగొ చూచితి లక్ష్మణా! ఆసురసైన్యమంబుదశ్యామై కననగుచునున్న
 దరసి భేదింపుమీ నాని వరికపులును, చాదచ యుధులై తాఁకవలయు వేగ 2
 సేవ యెల్ల భిన్నంబైన శీఘ్రము నెలువదునుగద యింద్రజిత్తు చింపంగవచ్చు
 ననినినప్పుడు కాపున నశనితుల్యశరపరంపరపరిగించి సత్వరంబె
 భేది మొనరింపు రాక్షసవీరసేనాపూర్తి కాకుండఁగా వానిపుణ్యహామి 3
 కార్య మొలకన్ద్రా! వాఁడు కిటికివాఁడు, మర్కటి యథార్థికుఁడు కడు దూషితుండు 4
 అతిశయక్రూరకిర్మి మాయాంపరుండు, నర్వలోకభయావహశౌర్యకాలి!"
 అన్న వెంటన శుభలక్షణాతిశయఁడు, బాణవర్షము కురిపించె బహువిధముల 5
 లక్ష్మణుం డింద్రజిత్తుపై లక్ష్మణముంచి, ఋక్షవానిసైన్య మంతేని వృక్ష
 పర్వతనఖాయుధంబులఁ బరుగులెత్తి, రరులవయికి మహారణవరితీ నంత 6
 కత్తితోమరములతోడ శరవరములతోడ సునిశితశరములతోడ రాక్ష
 నావనియు సిద్ధమయ్యె భయంకరముగ, వానరవివాళనజిహ్వంస వర్షలంగ 7
 దైత్యనాసరసైన్యవిస్తారభయద, సంగరమహాంపంబు దిశావలయము
 లందు మూర్ఖులై లంకి, అయ్యవసరమున, బహువిధానం శస్త్రాగ్రాదపముల, 8

- ౩౫౫౫ నాద్య నిరుపహరి, శృంగముల వీకరంబయి నింగి యుండె
విక్రమముఖముల బాహుల విపథతాత్, సులు కవులఁ జంటి పెన్ ఫీలిఁ గలుగఁజేయ 9
- ౫౫౫౫ వృత్తి గిరులను కలిశఁగముగ, కవులు ఋతుములున్ వైచి గండడఁపఁగ
రాక్షసుల పెండఱిన్ ౫ రంబు గాఁగ, నతిభయంఁగమయ్యెఁ దదాహావంబు 10
- ౫౫౫౫ హిరకాయులు వ టిమును మహితంబులు, ఋతువానరముఖ్యు లెంతేని జంతు
చుండి రా లనవిరుల న్నుగముగన, కరము భయమయ్యె రక్షి నికాయమునకు 11
- ౫౫౫౫ క్రుమ్మ పిజ పైన్యసముదయమును పైన్యదైన్యముఁ గనుఁగొని నైపలేక
శత్రుదుర్ధర్మణుఁడు రాక్షసపతికొడకు చేయక స్వకర్మ లేచివచ్చెను రహంబు 12
- ౫౫౫౫ పటివృత్తాంధకారంబునందునుండి, తీవ్రకోపంబుతోడ నేలెంచి బయటి
కనలు సిద్ధింబుగా నున్నయరద మెక్కి, భీమకార్ముకధరుఁ డయి భీకరుఁడయి 1౩
- ౫౫౫౫ కాలమేమాభుఁడై రక్ష కలితనేత్రుఁ, డగుచు రక్షాననుండియి యుభలలోఁ
నాశకుండు యముండు కనంగ నీతఁ, డనుకొనఁగ శ్మయ లలఁ డెక్కి వరద కుంత 14
- ౫౫౫౫ పనివెంట నె విమనేగాతివేగు, లై నరక్క-సున్ లక్ష్మి బహుశాపమునఁ
జంపఁడిలఁచినవా రతికౌర్యమునను, వెడలిరి, దురానకుండు గింభీరమూర్తి 15
- ౫౫౫౫ ప్పతంబంతి జేహంబు పరగువాఁడు, హనుమ చేతను గొనియె మహావనజము
దానితో రాక్షసులచు పంఠం బొనర్చెఁ, గాలవహ్నివిధంబునఁ గాల్చె సేవ 16
- ౫౫౫౫ అప్పుని వేలాదిరాక్షసు లంది యితని, పృక్షప్రహారిములన్ మూర్ఖ నిల మునింగి
ధ్వంసమగుండు దిడిఁ గని తత్తణ్ణంబు, చుట్టుముట్టిరి హనుమంతు సురలరిప్రలు 17
- ౫౫౫౫ కులపాఠులు కయికొని హులములను, ఖడ్గపాఠులు కైకొని ఖడ్గములను
శక్తివాన్తులు కైకొని శక్తిసమితి, పట్టనాయుధుల్ కైకొని పట్టనముల 18
- ౫౫౫౫ పరిఘగడలను జ్వాలాదిబహువిదాయుధములను శతఘ్నులన్ ముద్గరములను గొని
మణి పరివృధమున్ కొని మహితభిండి, వాలములఁ బూని రాక్షసుల్ బహుగతులను 19
- ౫౫౫౫ విజకల్పముల్లలఁ గొని భయదములగు, నశనినన్నిభతలముల నరులఁగొట్టి
రతిశయంబుగ, హనుమంతుఁ డతిశయముగ, ఏకమించి దైత్యులఁ జంపఁ జుక్క-రగిని 20
- ౫౫౫౫ పర్వతోపముడై పోరువాయుసుతుని, శత్రుసూదనుఁ గనుఁగొని సంగరమున
సారథిని జూచి పలికెను “జంపకున్న, నితనిఁ జంపును మనలనే యిండుచేతి 21
- ౫౫౫౫ రవిము పోనిమ్ము వానిపై రయ”మనంగ, సారథియు శక్తి కావించె పరభసముగ
నిండ్రజిత్తు మహోద్వృత్తి నేపరేగి, పరమదుర్ధర్మణుం డయి పరరథమున 22
- ౫౫౫౫ అలఁ నానుదురె శిరముపై నతిశయశరములను గల్త్రులఁ బట్టపంబులను మణియు
౫౫౫౫ పరావరశ్మదవర్ణంబు బరిపరివిధములను ౫౫ పిండఁ గ్రోధ ముద్విగించె 23

వాని నన్నింటి నైది చేపట్టి మిగుల, రోషమున నిట్లు పలికె 'దుర్ముఖ దురాత్మ!
 శూరుడవై యైన నిలఁబడు మోరీ! ముందు, వాయువుత్తుండ నాతోడిభండనమున 24
 ప్రాణములతోడ మరలినవాఁడు లేఁడు, నీవు నంతియ కాచుకోరా! విరోధి!
 బాహుయుద్ధంబుఁ గావించవత్తువేని రాం! ముద్దుజబలము నొరా! ఎనిగొన" 25
 అన్న హనుమంతుఁ బంపంగ యమునివీటి, కిందగ్రీకత్తు శిరావన మంతయుఁ గొని
 చేత బాణా? పంథించి సిద్ధియుగను, నుండఁగ విభీషణుఁడు చూచి "ఉత్తమస్థిప! 26
 లక్ష్మణా! చూడు మహితకల్మషగుణుండు, రావణసుతుండు మానుమంతు రాముఁబంటు
 రథమునందుండి హింసించ రిగుము చూచు, నీవె వెంటనే కరహాల నిరుపముమాల 27
 కవితాంతకముల వైచి శ్రీఘ్న మింద్రజిత్తును వధింపు" మన్నును 'శ్రీఘ్న ముట్టె
 చేయుదు' నటంచు సౌమితి సద్ధిపయె, ఘోర బాహుశోధిను గొన నుసుగు 28
 లరిజనభీషణుండును మహాత్ముండు నై నవిభీషణుండు తొం
 తర నరిఁ జంపు మన్న విని త్రై గమే కన లక్ష్మణుండు
 కరు గిరిసన్నిభుక్ రథవిశాసి భయంకరనాదపూరితున్
 నిరుపము నింద్రియైను ననేకమహారణవీరచికిత్సన్ 29

౪౪

మొట్టన జతహర్ష విభీషణుండు, త్వరితగతి లక్ష్మణున్ ధనుష్పణ గొనుచు
 నరిగె నొకకొంతదప్పు తత్పరిసరమున, నొకమహావని ముండు నం దొకవనజము 1
 మహితవల్వృక్షముం జూచి మతియును నది, నీలమేఘంబుగతిఁ దోచ నిస్తల మయి
 కీకరంబయి యొసఁగుట విదితపఱచి, యనియె లక్ష్మణున్ విభీషణుఁ డిటులను 2
 'ఇచట తూతోపహారంబు నెసఁగఁజేసి, హానుపూర్తి యొనర్చి మహాత్ముఁడయి
 వచ్చు సంగ్రామమునకు రావణ రయంబు, కిర మద్భిక్తుండునై భూతగణపతితి 3
 శరములన్ శత్రుసంతతిఁ బంపఁగలఁడు, లేద బంధింపఁగలఁ డెందు లేదు సంత
 యంబు కావున మహితవృక్షంబు వీఁడు, చేగులోల వీనిని సారిధియుతు 4
 రథయుతుక్ దీప్రకరముల రయము మీఱ, నాశన మొనర్చుమయ్య" యన్నన్ విని కడు
 మిత్రసంగయఁ దైవసౌమిత్రి భనువు, సజ్య మొనరించుకొనియూండె సౌందర్యముగ 5
 అగ్నివర్ణపరిధంబునందు నింద్రజిత్తు కివలియు ధన్వియై శ్రేష్ఠరథము 6
 నంద సద్భ్రజఁడై తోచె నాసుమిత్ర, ఎట్టికిన్ లక్ష్మణుం డిట్లు పలికెను గని 7
 "రమ్ము రయముగ సంగ్రామ మిమ్ము నాకు, రావణి!"యన్న నాతండు రావణాను
 జాని విభీషణుఁ గనుఁగొని కినుకఁ బరుమ, వాక్యముల నిట్లు పలికె సుస్పృహభంగి 7

- “ఇచటనే పుట్టి పెరిగితి వింతవాడక, నంతే కాదు సాక్షాత్తు నీ వశ్యుదీయ
జనకునకుఁ దమ్ముడవు నాకుఁ గనుఁగొనఁ బినఁతండ్రి వగుటను నీకు నేఁ దనయుఁడఁగద 8
- ఎన్నఁ జంపించుయత్నమ్మన న్నిమిత్తుఁడవయి యిటులుంటు న్న్యాయమా ! యవివరముగఁ
పండ్రి తనయుని నెటైన న భ్రాతృవయిని, వకట! చంపింప యత్నించునా! యిటులనె 9
- జాతివాఁ డని జుడి ముగ్ధుఁడని యనియు, లేదు సాహర్ద మిసుమంత యోదురాత్మ!
ఏప్రమాణము లేదు లే దేవిధమగు, పరమసౌందర్యభావంబు పాపచిత్త! 10
- ధర్మదూషా! నీ కేది ధర్మ మింక !, శోచనీయము గుర్చుద్ధి నీచ! నీది
నాభువురువ్వులు చీయగద సంతత మను, సిగ్గలేదు స్వజనమును జేరఁబోక 11
- విడిచి పరభృత్యులన్ పిగ్గువిడిచి యిట్లు, వచ్చినాఁడవు దుర్బుద్ధివలన నీవు
నంతరంబు గ్రహింప లే వార! స్వజన, పరజనంబులమధ్య నిర్భాగ్య! లవము 12
- స్త్రీయుజను లుత్తములు వారి విడువనేల! నీమల్లె నవరులకడన్ జేరి నేల!
సుగు? యైనను బరజనుం డగుఁజేయె యగు, అగుఁజేయెనను స్వజనుండు సుగుఁజేయె యగు 13
- పరుఁడు పరుఁడ నిజం బెంతవాఁడు ధరణి, వాఁడు కీడ మొనర్చును స్వజనుఁడు నిల
నంత నిర్గుణుడైనను గొంతకొంత, క్రేయమును గూర్చు దప్పక చిత్తమందు 14
- విడిచివైచి స్వపక్షము కడువడిఁ బర, పక్షమును జేరినన్ దనపక్షము తయ
మగును కానితోఁ జూప తంత్యంబువందు, సంహరించును శత్రుపక్ష్యమ్ము తన్ను 15
- కనికరము లేక నీ వింతకరినవుఁబని, చేసివాఁడ వన్య లెవరుఁ జేయ రింత
నీతి లేని విభీషణ నీచ!” యన్న, వనియెను విభీషణుం డన్నతనయుతోడ 16
- “తెలిసి వాళలముక్ నీవు తెలియనిగతిఁ, బదుషవాక్యము లాడంగఁ బాడియుగ్గునె
విడిచి పరుషత గౌరవవిధ మెఱింగి, వివరభాషణ మొనరింపఁగనుము దనుజ! 17
- క్రూరకట్టలు రాక్షసుల్ వారియింటఁ, బుట్టివాఁడను గాని నేఁ జొందలేదు
వారిగుణములు కడుశీలవంతుఁడవయి, గణనకెక్కితి నుత్తమగుణులలోన 18
- నేవరాక్షసశీ లంబునె గనుటను, దారుణంబుగఁ గాని యధర్మముగను
గాని చరియింపకొన నీకారణమున, విడిచితిని మిమ్ము భేదిమోనదవశికను 19
- దాననే రావణుఁడు నన్నుఁ దత్తేణంబు, మిగుల నిందించి పొమ్మనె, వగను గవక
యందులకుఁ కాపనిశ్చయుఁ డన్నయగుట, ధర్మవిమృతుఁ డగుట వాతని విడిచితి 20
- చేతనున్న భయంక రాశీవిమమ్ము, విడిచి సుఖపడుచున్నవడువునఁ ద్వర
మఱియ హింసయుఁ ఎరభనహారణము పర, దారహారణము కడు దురాచారియు లగు 21
- అదురాచారలంఘన డైనవానిఁ, దత్తేణంబు విడుచుట కర్తవ్యము కడుఁ
బ్రజ్వలితవహ్నితో నున్న భవనమునట, విడిచిసుఖపడుటే బ్రాజ్ఞవిధము కావ 22

- అన్యవిత్తాపహరిణంబు నంతకంటె, నన్యదారాభిమర్శన మంతకంటె
 సుహృదయనిరంతరాశంక చూడ సర్వ, నాశవశరంబు మూడు వివాహములె 23
- భూరభంగి మహద్బలం గోరి చంపు, ట్ఫలదేవతావిగ్రహ మందులయును
 దురభిమానదుష్టాధముల్ పరులయెడల, నిత్యవైరము ప్రతిఘోషింపుము 24
- ఈవహోదాహములు చూడ నెంతవానికైన జివితైశ్వర్యకీర్తిహరణవి
 నాశకంబులు రాక్షసునాధున కివి, పూర్తిగాఁ బట్టియున్నవి మొదటినుండి 25
- పర్వతంబుల జలదముల్ బహువిధములఁ, గప్పివై చెనున ట్లివి కప్పివై చె
 నీజనకు నాదుభ్రాతను నిండుగ నటులొట విడిదితి నాతని నపుడ నేను 26
- అరయ లంకాపురము నీవు నటులె నిదు, తండ్రి యుండరు నాపల్కు- తధ్యము విను
 దురభిమానివి దుర్నితిపరుడవు కడు, బాలకుండవు ఘనకాలపాశమునను 27
- గట్టిగాఁ గట్టఁబడియుంటఁ కాటులిట్లు, కూయుదువు కూయుమీ నోటివొలఁది స్వేచ్ఛ
 మృత్యుమగుండ వేమున్న నేమి నాకు', రాక్షస! నికు నింకఁ దరంబు కాదు 28
- చేరుటకు నైన నీమట్టిచెట్టుదరికి, పరమకాకుత్స్థవంశరంపర్శకులకు
 హాని కలిగించి బ్రతుకంగనగునె నీకు కి, బోరు నరదేవ లక్ష్మణాధీరుతోడ 29
- చచ్చి యమమంగిరము చేరి సకలకార్యముల నొనర్తువు యమకింకరులమహోజ్ఞ
 నెవరు తప్పింపఁజాలుదు రింక నిన్ను, పరమదుర్భరనరకంబుఁ కొరయికుండ! 30
- చూపుమహోద్యమంబునను శూరుడనైన సమస్తమాబల
 వేసగిదిన్ దలంచెదవొ యింక రయంబు, వ్యయం బొనర్చుమీ-
 దాచక బాణసంపదను దప్పక లక్ష్మణబాణగోచర
 త్యాపద మ్రగ్గి త్వద్బలసమావృతిఁ జచ్చెను చెచ్చెరిన్ 41 31

౮౮

- ఆవిభీషణుపలుకుల నాలకించి, శ్రోధమూర్ఖుడై దైత్యకోటరా
 తనయుడై యువ్యతాయుధుఁ డనుపమసమ, లంకృతింబై వినిలాశ్వలక్ష్మీతమయి 1
- వెలయునరదంబుపై నుండి విలయకాల, భీకరుండయి పరువముల్ వేయి పలికె
 విపులము మహాప్రమాణము వేగవంత, ముతిదృఢంబును భీమంబు నైనవిల్లు 2
- నన్య మొనరించి సంధించి శరవిరితిని, గాఱులం గూ యువానిని గని సుమిత్ర
 కొంక మనుమంతు నుదయార్క-వజ్రపున నతి, కాంతిసంయుతుడై యెక్కెఁ గడుజవమున కి
 ఎక్కి- సంక్రామిసంరంభుఁ డెంతయు నగు, లక్ష్మణు విభీషణున్ గనలన్ గనుఁగొని
 యింద్రజిత్తు గంభీరుడై యిట్లు పలికె, వినఁగ వానరవరు లెల్ల విశదభంగి 4

- ‘కాంచెదరుగాక మిన్నిరాక్రమవిశేష, మిపుడు మిత్రాత్మగోర్నప్రవిపులబాణ
వర్ష మెంతయు నిల్పంగ వలనుకాదు, నింపుదు వభంబు నెల్ల వారంపగలరె! 5
- మామకశరప్రవృష్టి యేమాత్రమైన, నిల్పఁడీ నిల్పఁజాలిన,నిశితబాణ
వహ్ని మి మ్మొల్లరిని గాల్చివైచు నిపుడె, తూలరాశిని దహింపులీల నగ్ని 6
- నిశితబాణంబులన్ సొలనిచయములను, యిప్పిత్తోమరకక్షుల నందఱి మిము
యమునివీటికిఁ బంపుదు నరుగఁగలరు, హస్తలాభువమును జూపి యనిని నేను 7
- కురియఁజేయుచు శంఖద్వారోటి విలయ, కాలమేఘమురీతిని గర్జిలంగ
నతిభయంకరభంగి నే నతిశయముగ, నెవ్వఁడోవును నిలువఁగా నెదుట నాకు! 8
- మనాదివజ్రాశనిసమానమార్గణముల, రాత్రియుద్ధంబునన్ మిమ్ము ధాత్రిపయిని
మూర్ఖులివడంగఁ జేసినపూర్వవిషయ, మిపుడు మఱచిరె యంతలో నిట్లు రాఁగ 9
- మఱచిపోవుటయో లేక మరణనమయ,మగుటయో యియి యుండు మహావిషభుజ
గమ్మువడువున మిగులఁ గ్రోధమ్ముఁ గన్పి, నాపయిం బూని వచ్చుట యాపగిదిని” 10
- అనుచు గర్జిల్లురావణురనయవల్కులకు రవంతియుఁ గలఁగక ప్రకటితముగఁ
దీప్రవోపము సామిత్రి తేజిమాచి పలికె నిట్లని దుష్టరావణికి “ఓరి! 11
- “కార్యదుర్గమపారంబుఁ గాంచివావు, రాక్షసా! నీవు పట్టివోప్రల్లదంబులఁ
కార్యపారంబుఁ గ్రియచేతఁగానివట్టి, ప్రల్లదంబులఁ జేరరు వ్రాక్షా లెపుడు 12
- హీనులెప్పుడు తిలఁచుగా నెంతిమాత్ర, చేయనే లేనిపనులను జేయుదుమును
పట్టిమాటలనే తుదముట్టివట్టి, వారిగాఁ దవ్విం దలఁగు రిషాక్షా లగుట 13
- రాత్రియుద్ధమ్ముఁగూర్చి గర్వంబుగ నటు, పలుకుకొనుచుంటి వోరి! నివని యదియొకి
విరళృత్తియొక్కో! కాదు వోరళృత్తి,మిగును దాఁగుట యుద్ధంబునందు మూర్ఖ! 14
- సముపలుకు లేల నీబాణపథముముండు, నిలిచితిని జూపుమీ నీదునేర్చు వట్టి
ప్రల్లదంబులతో నింకఁ బని యదేమి!”, అన్న విని యింద్రజిత్తు తాఁ గ్రన్నన గొని 15
- ధనువు నతిభీకరంబును దిత్తి గాంచె, తీసికొనినైచె నామిలింజయుండు
తీవ్రపరాకాశి నవి చని తీవ్రవిషభు, జగములట్టులు బునబుసస్వవము లొప్పు 16
- తాఁకి సామిత్రితనువును దత్త గాంబు, నేలఁబడియెను, భువబలాన్నికుండు వేగ
వంతుఁడగునింద్రజిత్తు దుర్భరశరముల, లక్ష్మణుని నొవ్వఁజేసెఁ జలంబు మీఱ 17
- లక్ష్మణుం డెంతయున్ శుభలక్షణుండు, రిపుమహాబాణవిధాంగుఁ డవుడియి కడు
రక్తసిక్తతనుండయ్యా! రమ్యకాంతి, ధూమరిహితమహాగ్నిహోత్రుఁడుగ నెప్పు 18
- తా నొవర్చివపనికి నెంతయును దానె, మెచ్చుకొని యింద్రజిత్తు తనే మిగులమూర్ఖుఁ
డగుట నొనరించి హర్ష మిహారవంబు, పలికె నిట్లని లక్ష్మణస్వామితోడ 19

- 'ఎత్రిణులు విరిగి పడినవనియు, మామక రాసనోన్నుక్త మహిమిని
ములు కడున్ జీవితాంతకములు నిజంబు, ప్రాణములులేయు లక్ష్యం' వడిగ నీవి 20
- ప్రాణములు వీడిపడిపోవ వసుధ నీవు, మచ్చరంబుల వచ్చి గోమాయువులును
శ్రేయస్కంధగణంబులు శ్రీమము గను, వాలంగలవు నితినువుడై 'అట్టి' 21
- మామకశరంబులన్ నీవు మరిణమింద, నిను నడ నాద్యుభాతను నిరుపరూప
భక్తినిన్ శ్రీతిబంధుని బరమదుర్భద్యుడు కరులారం గాంచు రాముండు కరుము 22
- ధరణిని విశస్తకవచుని భక్తస్తకార్థుడుని హృతోత్తమాంగుని నిన్ను గుండుచు 2 దుః
జాడ నోవు రాముండు సీనావరుండు, నే నిలుడె నిన్ను జంపగా నీవు పడగ" 23
- ఈగతిని గాఢకూఠల నెన్నె హియు, రావనాద్విజా గనుగొని రామసోద
రుండు లక్ష్మణుఁ డిట్లనె మెండుహేతు, సంయతింబులు నగుపడజ లకులను 24
- "వాగ్బలంబును దుర్బుద్ధి! త్వర విగువుము, సూరంగము గావింపు మో! చే
నైన బలికనపలుకు చేయంగవలయు, వట్టిప్రల్లదములను లాభం బడెను! 25
- నీవు పలికవలయులు నిక్కములని, నేను నమ్మెనునట్లుగా నీ వొనర్చు
కూరకర్మము చాలింపు రాఘవీశ, లగుం! నీలె నే గాక యశిశయముగ 26
- పరుష మొక్కటి పలుకక పరుల నింత, నిందచేయి నను నేను నిరతమును న్ను
తంబునొక దుర్మార్గ! వధింతు నిన్ను, గాచుకొను"మని పంచనారాచములను. 27
- వింబ సంధించి నారిన పీనులవతి, కెంతయును లాగి యేమిట కెంతమాత్ర
రాక్షసుసరంబుఁ గాఢంగ రయమెసంగ నేసివన్ బన్నగంబులవాని గాంచి 28
- జ్వలితములు నొను రివునివత్సస్థలంబు,నందు భాసించె గాంచు లాయర్కునంగు
వలె, శరమ్ములు తాఁకి రావణి కరంబు, మండిపడి మూఁడుబాణమున్ నిండ లాగి 29
- లక్ష్మణునిమీఁది నైచిన లక్ష్మణుంగు, నూఱుకుండక వైచిన నొగి శరములు
మనుజరాక్షససింహులమహితరణము, భీకరం బయ్యె జయశాంక్ష పెల్లుబుకగ 30
- ఎంతయున్ బలవంపెన్ను లిరువురు కడు, నిర్వ రత్యంతవిక్రము లిరువురు కన
సంవృతస్త్రాస్త్రకోవిదుల్ సంగరములఁ బరమదుర్జయు లిరువురు భండపముల 31
- సాటిలేనిపరాక్రమశాలు లిరువు, రిరువురున్ దుల్యతేజస్వ లెన్విధమున
వారిపోరు కనంగ వధంబున గ్రహ,యగము పోరెడునట్లు భీతోద్ధతంబు 32
- దుష్ప్రదర్శణు లిరువురు దుర మెనబి, నింద్రవృత్తులపో రన సెనక మెనగ
అలభయంకరసింహద్వయంబు కిరము, పోరునటు లుండు జూడి నవ్వరయుగము 33
- రాజసింహము రాక్షసరాజతనయ, సింహ మెఱుంగక భీతి నిశితకరములఁ
బోరుచున్ పూర్వమెనగంగఁ బోరుచుండఁ, దుల్యవిక్రమితన్ పోరు తుములమయ్యె 34

సందైత్యోర్మియు లిచ్చుచున్ మగుల నానందమునన్ బోరెగా
 శరణోదండబలాఢ్యహస్తమలతో సమ్యక్యయాశాంతితో
 వరమేఘంబులు వర్షభారం గడున్ వర్షించున క్షాంతయున్
 శరవర్షంబులు భోరినం గురిసె నాసంగ్రామరంగంబునన్ 35

ఁరిగెన్ పోరది యంతకంతకుం గడున్ ప్రఖ్యాతభంగిన్ రణో
 ధ్వజులున్ యుద్ధవిశారదుల్ తలఁప నందున్ దీప్తబాణాని ము
 ధ్రరశస్త్రాస్త్రుకరుల్ బలాన్వితులు సత్యంబులై మించ శం
 బరదేవేంద్రమహాహవంబులు దివ్యంబై మహాభీమమై 36

౮౯

క్రుద్ధిసర్పంబు బులువల్ కట్టురిత శ్వాస విడుచుచు విరలక్యబుండు వైచె
 వింట నంధించి నిశితమావిశిఖ మొకటి, రావణాత్మజుపైని ఘోరంబు గాఁగ 1

లక్ష్మణజ్వారవమ్మ విలక్షణముగఁ జెవులఁ బడినంతనే యింద్రజిత్తు శాంచి
 దీపవదనంబు లక్ష్మణుపైని దృష్టి, పటపెను విభీషణుం దీది సరగునఁ గని 2

రణసముద్యుక్తఁ డైవలక్ష్మణునితోడ, నిట్లు లనె "లక్ష్మణా! తోఁచు నన్నియు శుభ
 చిహ్నములు సందియము లేదు శీఘ్రమె యింక, నింద్రజిత్తు సేచేతిలో మృతిని గాంచు " 3

అగ్నిశిఖలను బోలినయంబకములఁ, క్రూరసర్పభయంకరాశారము గల
 వాని నెన్నిటికో శత్రుపైన పటపె, లక్ష్మణుండు మహాత్సాహాలతో బండు 4

నిశితలక్ష్మణబాణమున్ నిరుపమాన, వజ్రసములులై సోక బహువిధముల
 సర్వసుక్షుభితేంద్రియస్వంతుఁడగుచు, మూర్ఛ ముగ్ధును రావణి పోలుపుడటెగి 5

క్షిణములోపలఁ దేజ మూర్ఛను గరంబు, వశములుగ నిందియంబులు పటపి చూపు
 వీరలక్ష్మణుపైఁ దాను పీరుడయ్యు, బరుషములు పల్కఁ దొడఁగెను మరల సతిఁగ 6

'ప్రేదమయ్యుద్ధప్రదర్శిభివ్యమత్సరాక'మంబున సీవును రాముఁ దివనిఁ
 బడరె మూర్ఛను మిన్ని కేవలం గదల, మెడతఱజాలక పొరలాడి మెదినిపయ 7

మఱచియో యది లేక యమప్రసిద్ధ, గృహముఁ జేరఁ గుతూహల మెదను గనియె
 మరల వచ్చితి విట్లు లక్ష్మణా! రణార్థ మిప్పుడు చూపెది మరల నోరీ! నిలువుము " 8

అనుచు పుస్తకరంబుల వలిని మఱియుఁ, బదిశరంబుల హనుమంతు బహువిధముల
 నొవ్వఁగొట్టె విభీషణుఁ గ్రొవ్వ నూలు, బాణములఁ గొట్టె సమితకోపము వహించి 9

లక్ష్మణపెట్టక దానిని లక్ష్మణుండు, 'సీరాక'మి మిది యెంత సేవ' మనుచు
 ప్రహసనం బొనరిం విర్రుయొడనఁడు, క్రోధుడయి ఘోరశరములు గూర్చు నొంచె 10

- “లఘువు లత్యల్పస్త్రివిలసితము లగు, నిట్టిబాణము లనిలోన నెవ్వఁ ఁయఁ
 డివి రవంత నొంపక వయి నెంతయేని, సుఖకరంబులు మా కయ్యె, హఠఁ గావఁడు 11
- విజయశాంతి యామాదిరి వీర్యరహిత, శరము లేయునె యరిపైని సమరమంగు” 12
- ననుచు నిసితాస్త్రముల నేసె నతనిపైని, లక్ష్మణుండు తద్బాణజాలంబు తగిలి 13
- హేమభూషితికవచ మయ్యిండ్రికిత్తు, తొడిగికోన్నది ముక్కలై తోన రిగము 14
- నందుఁ బఱియెఁ పెల్లాచెద రయి కరింబు, మింటితారిలు పడునట్లు మేదినింబయి 15
- భగ్నకవచుండునై మహాబాణములను, వ్రణము లేర్పి నందు నారాచము లవి 16
- నిలువఁగా నాతఁ డొప్పారె నిల్చులెత్తు, ఓంకితో నొప్పసుం గాంచుపర్వతములు 17
- రావ పనిపుత్తుఁ డెంతయుఁ గావరము నఁ, గోధిమున నొంచె లక్ష్మణున గ్రూరశరస 18
- హస్తమున దానితో వాని దిగుకవచము, ముక్కలై నేలపైఁ బడి నక్కడ కడ 19
- ఒకఁడు చేసినదాని కింకోకఁడు చేయఁ, బ్రతికృతిన్ వార లిరువురు భండపంబు 20
- చేసి రత్యంతజయశాంతి శిఘ్రమె యడి, తుములముగ వారిసర్వాంగసముదయం బ 21
- అయ్యె రుధిరోక్షితింబు, జయాభిలాష, నిశితశరములు వార లసం బెవఁగిరి 22
- చాలనేవు మహాత్ములు శౌర్యనిధులు, రణవిశారిను లిరువురు రమ్యయశులు 23
- ఆత్మవిజయాభిలాష మర్థ్యంతముగను, గ్రూరనారాచవత్తంబు కురిసికొనుచు 24
- నొంకొరులపైని గవచముల్ ఖండిములుగ, శిశిలములు గాఁగ ధ్వజములు చాలనేపు 25
- పోరు నల్పి రిద్వరు జేహములను గాఱ, నుష్టరుధిరము పెలయేళ్ళనుండి కాఱు 26
- జలముచందాన పునిస్వనము లెసఁగి, దెసఁ ముంఁగ మిక్కిలి ధీరులగుచు 27
- కాలమేఘంబు లాలయ కాలమందుఁ, గురియున ప్లేకధారిగఁ గుంభవృష్టి 28
- కురిసి రొంకొరుపై శరఘోరవృష్టి, చాలనే పిల్లు జరి గెను సమరమందు 29
- ఉభయులందును బొడకట్ట దొక్కియించు, కైన సమరివై ముఖ్యయు దీనలయును 30
- సంగరక్రమ మిగుల నాశ్చిర్యకరము, ఉభయులు మహాస్త్రువిదులొట నభయులొట 31
- బాణవర్షముఁ గురిసి రంజరము నింపి, రణమహాశాస్త్ర మెంకొంకయొనుసమాశ 32
- దోషమును జూప రిరువురు తుములచిత్ర, భీకరరణం బవార్ధమై పెంపెంగె 33
- ఉభయు లొనరించుజ్యానాద ముభయుల దగు, పింహనాదింబు బెదరఁగాఁజేసె జనుల 34
- దారుణంబయి నిర్ఘాతితెలిసిపాత, భైరవస్వస్తి చుది యయి పరగుతివ 35
- ప్రళయకాలమహాంబుడదద్రయము మింటఁ, జేముభీకరరవమట్లు చేయు చిరువ 36
- రమితనాదంబు వైది రత్యంతభయద, హేమపుంభకరావ” నిస్వరవయి 37
- కూపాతికృతివ్రణప్రజనునుండి, రక్తధరలు కాఱఁగ రాశిలి రతి 38
- కీర్తిమంతులు ధృతియుతుల్ కేవలజయ, శాంక్షలగుటను మహితవిక్రములగుటను 39

- ఉభయాలగఁగఁగొన్ని యుజ్జ్వలములు, తాఁకి యుభయుల మిక్కిలిఁ దడిసి రక్త
ధారలను వెంటనే చొచ్చె ధరణితలము, కొన్ని పైకేఁగి ఘృతము దొడంగ 26
- కొన్ని బాణము లన్యులఘోరబాణ, శతములన్ ద్రుంచివై చెను సమరముల్లు
మోరబాణమయింబయ్యె వారివారి, శరచయింబులు దీప్తాగ్నిచందమువను 27
- అలరుచున్ సత్రయొగఁగఁగనందు మంఘ, శుశసవాసమహాకాంతిఁ గొమరుమిగిలె
దేహములు రక్తదీధితిఁ దేజరిల్లె, వ్రణము వ్రణమునుండియు రక్తవారి పాత 28
- అగునే లేక పుష్పంబు లతిశయముగఁ, బూదియున్నట్టిశాల్యలీ భూరుహములు
కింశుకమహీశము లనంగఁ గేవలంబుఁ, దోచి రుభయులు రణింకఁ దుములముగను, 29
- ఇంద్రజిత్తును లక్ష్మణుం డిట్లు కరము, నొంజొరులఁ జంపువాకాంక్ష యుజ్జ్వలముగ
దారుణశిరవ్రజంబు నెంతయును వైవశ్రమమును రవంత పొంద రాశ్చర్యకరము 30
- ఉభయులనికాతబాణంబు లుభయులశ, రీరములఁ గ్రుచ్చుకొన్నను వారుభయులు
నగుటచేత మహావీరు రాహవమున, వజిలిరి ప్రహ్లాదుమహితవర్మతములల్లు 31
- అమితశిరసంవృతంబులు నదుతరుధిర, సిక్తములు వారియుభయులశ్రేష్ఠతనుపు
లొప్పె దీప్తాగ్నిలవిధాన నుజ్జ్వలముగఁ, జాలకాలము వారిట్లు సమరమందు 32
- మన్నునై యున్నఁగాని యేమాత్ర మంద రించుక రణవైముఖ్యము నించుక శ్రమ
మొక్కరై న మహాశ్చిర్య ముభయులబల, సంపదయు ధైర్యపంపది శౌర్యపటిమ 33
- సగురమునన్ బరాజయమునంగతి యెన్నఁ దెలుంగనట్టివీ
ర్యమహితలక్ష్మణుం డిటు మహాహవమన్నుఁడుఁగా రివంతయేన్
శ్రమమును బాప వాతనికి సంతతసుప్రియమున్ ఘటింపఁగాఁ
దమిని విలీపింపిండు మహితంబుగ లక్ష్మణుముందు నిల్వై దాన్ 34

౯౦

- లక్ష్మణుండున్ సత్త బు మహాలక్ష్మణు లటు మత్తమాతింగయుగ మన మారుకొనుచు
మగిలమరలఁ బరపురమరణవిజయ, కాంక్షలయు యందఁ గీవసంఘ్నణమున 1
- కని విశీషణుఁ గెంతయుఁ గొతుకమువఁ, దానుసైతము సంగ్రామరత్నరుండయు
కొని భయంకరధనువు నానిని గదల్చి, నిశితశిరముల రాక్షసనిచయముపయ 2
- కడుఁ బ్రయోగింప నయ్యవి కానఁబడుచు, మింజెడిమహాగ్నిచయ మన మహితరాక్ష
సానిని విదూరణమొనర్చె ననుపమాన, గిరుల వజ్రాయుధంబుల్లు కరము రయము 3
- అవిభీషణు ననుయాయు లై నమంత్రు, లసమశూలాసిపట్టసవిశరమునను
వీరరాక్షసు లంతట వీరరాక్ష, సులను ఖండించి రాహులికలనునందు 4

- రాక్షసపరివృత్తుండయి రావణానుజాగ్రహ విభీషణుఁ డొంతియున్ బొంపుగనియె
మదగజంబులమధ్యను మహితమత్తఁగజముభంగిని, రాక్షసగణముతోడ 5
ఏకదీక్షను పోరెడియాకపులను, బ్రాత్యహింపఁగ రాక్షసవృంగపుండు
మహితకాలోచితంబులొమాటల నిటు, పలికెఁ గాలజ్ఞుఁడయి తాను వఱుకతన 6
'ఇంద్రజిచ్చేమమై రాతి సేంద్రుబలము, తనరు వీఁచొక్కడే యుంగ మన కనికిని
జాల మొనరింపఁగా నేల పైఁచి వీని, వేగఁ బాపిని జంపుఁడు వీరికపులు! 7
రావణుఁడుతక్క- నిరతవీరప్రకరము, మున్నె చచ్చెఁ, బ్రహ్మనుఁడు పోయె వీరుఁ
డమితబలుఁడు నిశంభుండు నవనిఁ బడియె, కుంభకర్ణుండు కుంభుండు కూలిరిగద! 8
జంబుమాలి మహామాలి చచ్చినారు, నీలై ధూమాక్షుఁ డటు లకేనిప్రభుండు
తీక్షణవేగుఁడు సుప్తఘ్న దేవరిపుఁడు, మరణమందిరి వంశోది మరణముఁగనె 9
వజ్రదంష్ట్రుఁడు యజ్ఞశోపవధితుఁడు వికటనిఘ్నులు తపనుండు బృథ్విబడిరి
దముఁడు ప్రభుసుండు మఱి మహాదైత్యుఁ డప్రమానుఁ డంతఃపునందె, నాకరిణి 10
జంఘుఁడు ప్రజంఘుఁడున్, రాక్షసప్రవరులు, అగ్నికేతు దుశ్శవులు వస్త్రరశ్మి
కేతువును నీలై రవ్వల క్షీతిని బడిరి, అద్విజహ్వవిద్యుష్టహ్వలంతినారు 11
నూర్యశక్తు వకంజనూరకంప, నాఖ్యలు సుపార్శ్వఁడున్ మృతినందినారు
కూరదేవాంతకనరాంతికులు ముడిసిరి, చచ్చి రత్నంతబలులు రాక్షసకులమున 12
ఇంతక్షేర మహావార్ధి నిట్లు దాటి, యున్నమీ కింద్రజిత్తును నుద్వేగఁబాల్చు
టన్నది తలంప గోహ్వాదమంతమాత్ర, శీఘ్రమే పూర్తిచేయుఁ డీశేషము నిఁక 13
చేరినమ సైరాక్షసశ్రేణిఁ జంపి, నారు మీ కది యొకలక్కయోరయింబు
కేవరిణమును బూర్తిచేసినఘనతను, గనుఁడు నేఁ జేయఁగందు నీ పనిని, గాని 14
భ్రాతృనందనుఁ జంపుట పాడిగాదు, తనయుఁ డగుఁగాన నాకును దండ్రీ పుత్రుఁ
జంపు టత్యంతపాపము చంపఁదలఁప, నాకుఁ గాలును గన్నీరు నయనములను 15
కాన లక్ష్మణుఁడో చంపనో వతనిని, జంపు ముమ్మాటికతని లక్ష్మణుఁడు మీరు
సాయవడుఁ డాతనికెఁ జంపి సరసనున్న, భృత్యవర్గము రాక్షసవీరభటుల 16
అని యశస్వి విభీషణుఁ డవుడు బ్రాత్య, హింపఁగా వాన రేంద్రు లహీనముదము
నంది లొంగులములఁ దిప్పి యతికయముగ, మాటిమాటికెఁ జేసిరి మహితంపము 17
మేఘములఁ జూచినంతనే మేదురమగు, హర్షమును గాంచు నెమిపలయావిధమున
లక్ష్మణవిభీషణులఁ జూచి లావుమెఱయ, నమితసంతోషమును గవు లపుగు కనిరి 18
అంతటన్ జాంగవంతుండు నాత్మయుఁడు, సైన్యమునుగూడి మిక్కిలి కౌర్యమలరి
నక్కదంతనబాదుల వరిభటులను, గలఁచె మిక్కిలి యాశ్చర్యకరము గాఁగ 19

- అట్లు లరిసె వ్యముఁ గలఁచు నతనిఁ ట్లు ముట్టి రాక్షసబలములు గట్టి యాయు
చాఁ బరశువులకొట్టినాళి యప్పితో ముఁగఁబల నొందిరి భీమభంగి 20
- వానియలరాక్షసులయొద్దభంగి పూర్వ, దైత్యదానవఘోరయుద్ధంబురీతిఁ
దోచెను భయంకరా రావతుఁడెలమయి, అపుఁడు హనుమంతుఁ డొకసాలమంత పెరికి 21
- కదివమొనరించి అహుళసంఖ్యాకరాక్షసుల వధించెఁ గనుంగొని కూరు నతఁ
నింద్రజిత్తు విభవఁ బ నేసి బాణ, తిని లక్ష్మణు నెదిరించె గుతుకమెసఁగ 22
- మరిల భీకరమయ్యె లక్ష్మణమహాను, రేంద్రసూనురణంబు, మహియనముఁ
బాణవర్ష మొండొరులపైఁ బడి నితాంత, యుభయులున్ గురియింపఁగా నొండొరువయి 23
- మేఘములతోఁ నింగినమింట సూర్య, చంద్రు లెంతయుఁ గనరాని చందనమునను
శిరవరంబు భువి దివి వంద్రముగను, గప్పివేయఁగ నిరువురుఁ గానరారు 24
- బహుళిరాదానసంధానవంధను ప, రిగ్రహంబులు విప్రమోక్షోగ్రతలును
విగ్రహవికర్షణంబులు వివిధతక్య, శుద్ధులున్ బ్రతిపాదనల్ మూడరావు 25
- ముప్పిసంధానముల్ ప్రతిముప్పిసంవి, ధానముల్ కరలాఘవతిద్దులగుట
అభయులవి కాన బడకుండ నుభయులు తమ, చాపములనుండి విడువంగ శరతతులను 26
- సకలభూమ్యంతరాముల్ శిరవిరేచిని, నిండిపోవుట రూపముక్కండుకూడఁ
గానఁబడదయ్యె బాణాంధికార యెల్ల, యెడల వ్యాపించియుండుట నెంతయేని 27
- లక్ష్మణుఁడొ రావణి నని గెల్వంగలండ్లొ, లక్ష్మణుని రావణి యని గెల్వంగలండ్లొ
యెవరెవరిఁ దఁచుచున్నారో యేవిధమునఁ, దెలియనిమహావృషస్థ మిక్కిలి జనించె 28
- వారిలు పరస్పరజగీష వైచుబాణ, కోటు లాకాశమాను గప్పి కొంతకూడ
సందులేనట్లు చేసి నికారశరశ, తంబులు సహస్రములయి వ్యాప్తంబుగాఁగ 29
- దిశలు విదిశలు భీకరతిమిరమయము, లగుటఁ దోచెను భాస్కరుఁ డస్త్రమింపఁ
గటికినికట్లు దెసలను గప్పిన్లు, సర్వమును భీమతిరమయ్యె నుర్రుపైని 30
- రక్తధారల నమలు నేర్పడియె వేలు, మాంసముల్ తనుమ్మగములు విజియుఁ జేరి
గీకరింపంబు లొనరించి పెంచె భయము, భయము భయమే ప్రవర్తిల్లె రయముగ నట 31
- భీతికరమున వాయువు వీవ మానె, అగ్ని వెలుగఁగ మానె భయంబు హెచ్చి
“లోకజాలంబునకు శుభానీక మగుతే!” అని మహర్షులు స్వస్తివాక్యముల వనిరి 32
- అచటఁ జేరినగంధర్వు లశలచారణులు భయంబున వేటొక్కనెలవు చేరఁ
గనిరి, లక్ష్మణుఁ డంతటఁ గరిమునఁ గొని, ధనువు వాలుగుబాణముల్ ఘనతఁ గొడిగి 33
- కనకభూషణయోములు వినుతసేల, వర్ణసంయుతముల్ రథవారువములఁ
దత్తణము నొవ్వఁజేసి యంతట రితుమున, తనిశతభల్లముం గొని చేవ మీట 34

అలతఁగ సుపత్రములతోడ వమితకాంతి, నొప్పుదానిని సంధించి యొనర లాగి
యింద్రవజ్రసమానమై యెసఁగ దాని, విడిచి వధియించె నూతుని వీరవరుఁడ 35

తలమహాశబ్దమును మించి ధ్వని యొనర్చు, తచ్చరాశని పరమచిత్రమ్ముగాఁగ
ప్రథితసౌమిత్రకరలాఘవమునను జని, రథముఁ జక్కిగఁ ద్రోలుసారథిని జంపె 36

అప్పుడు మందోదరీసుతుఁడ నవఁజూక, భీతి నొకవంక సారథ్య మాతతముగఁ
దాన వహియించి యొకవంక ధనువునుగొని, రణము నొనరించుచుండె ధైర్యంబెనంగ 37

అతులము నవూర్వ మద్భుతం బని పొగడిరి, రావణి యొనర్చుతత్పరాక్రమకృతికిని
జూచువా రెల్లరున్, హనిసూరహస్తములు రథంబును నడపుటం బూని యుండ 38

నొంచె నాతనిన్ సౌమిత్రి మించుచాయఁకంటులను నొంచె మొఱల గుఱ్ఱంబులఁ గడు
శీఘ్రవిక్రమసౌమిత్రి ఛిద్రములను గని రివునియందు నొంచె వగ్గులము కాగ 39

సారథి హతుండు గాఁగ వశ్యముల నొంచి, తన్నుఁ గొట్టెనులత్కృత నెన్ని యింద్ర
జిత్తు సమరహర్షంబును కొత్తిగఁగవ, లేక నవిషణ్ణచిత్తుడై శోకముఁ గనె 40

రాక్షసవిషణ్ణముఖము పరాజయంబుఁగని మహానంద మందిరి కవులు పిదప
గంస్తుతించిరి సౌమిత్రి శతవిధముల, అప్పుడు ప్రమాధి శరభుండు ననెగివారు 41

గంభీరమదనరభసులన్ గవులు నల్వరింద్రద్రధ్యముల నెక్కి లేపుమొఱ
భీమవిక్రము లత్యంతవీరకవులు, నల్వరటు మీఁద నెక్కి దైన్యంబు గాంచె 42

గుఱ్ఱములు స్వీయశక్తిని గోలుపోయె, రక్తము ముఖమ్మునుండి కాఱంగ బరువు
మోయఁజాలక చనఁ బ్రాణవాయువులవి, నేలఁబడె జచ్చి హయములు నిమిషమందె 43

కథ్యముల నిల్లు చంపియు రథము విఱుగఁ, గొట్టి పడవైచియున్ గవుల్ కొనురుమిగుల
మిగుల లంఘించి వచ్చి పొల్పుగ నితాంతి, మోదమాన లక్ష్మణునిపార్శ్వమున నిలిచిరి 44

హతము లశ్వంబులై న మహారథంబు, భగ్గుమైనను సారథి పడినఁ జచ్చి
ధరణిపయి నిల్చి రావణి ధైర్యమునను, శరమహావర్షి మునను లక్ష్మణుని ముంచె 45

తనరి మహేంద్రకుల్యుడయి తత్క్షణ ముప్పుడు లక్ష్మణుండు హూ
మిని దగ నిల్చి దారుణము మిక్కిలి నొకరవర్ష మాగతిన్
దనవయి నింపుచున్నరివు ధైర్యముతో నెదిరించి త్రిప్పెఁ జ
త్సునిశితబాణవర్షమును గొందరగాఁ దనబాణరాజుచేన్ 46

కాండ

- అంతఃసృజ మహాతేజః శాంతయుగగు, నింద్రజిహ్వా మహాక్రద్ధుః శాంతయుగం
 స్వలలను గ్రక్కునుండఁ జేబొమ్మచేత, విజయచుండెను బాణముల్ విజయముఁ గొన 1
- రలక్ష్మణుఁ కలులనే విజయచుండఁ, శరవరంపర నటు పరివృరజీవ
 వనగజవృషంబులట్లులు వారు మిరిల, ఘోరయుద్ధ మొనర్పిరి కుంటుపడక 2
- రాక్షసవనోకసులు మహారణమునందు, సంచరించుచు నిలునటు శత్రుపక్ష
 వివళవము చేయుచున్ వచ్చి వేగఁ జేరు, చుండె తమతమనాయకశూరవరుల 3
- ఇంద్రజిహ్వా రాక్షససైన్య మెంతయుఁ గని, ప్రోల్లమునరించి హర్షవిస్ఫూర్తికొఱకు
 ఎలికె నిట్లని వారిలో "ప్రభతపరు, లార! నింకను దీక్షలుల్ దాడుటముగ 4
- ఏరు మనవారు పెటవా... ఏర లనుచు, నేర్పఱింపఁగ రాకున్న దెంతమాత్ర
 నందఱును గూడి మీరు బోరాడుచుండు, నేను పోయి యరదమెక్కి యిప్పుడె వత్తు 5
- రిణము విడిచి కీ నేఁగి పురంబునకును, దిరిగివచ్చుట వారికిఁ దెలియరాని
 శ్రేణి బోరాడుచుండఁ దీక్షణ మటంచు, రావణి రణంబు విడిచి పురంబుఁ జేరె 6
- వంచన మొనర్చి యిందఱిన్ వానరులను, హోమభూషణభూషితమై మహాత్త
 మాయుధంబులచే నిండి యట్లై యుక్తపరమవాజులచే లాగఁబడరథంబు 7
- మహిమ, దానోచ్చరణి గమస్తహయవి, శేషవిజ్ఞుఁడ సారథి శేష్ఠుఁ డున్న
 రథము నధిరోహముం జేసి రయమెసంగ, రాక్షససైన్యకుంఠయు రణమొనర్చు 8
- విడిచిపెచ్చెను నగిరంబు వెంటనే కృతాంతబలవోదితుండయి శూర్మమెసంగ
 లబ్ధుణవిభీషణుఁ కలలాఘవవిధ విజ్ఞుఁ టున్నట్టివోటికి జేగిరంబె 9
- రిధిముసయి నెక్కి వచ్చినరావోఁ గని, వీరలక్ష్మణుఁ డట్లై విభీషణుండు
 వానరులు చాల నాశ్చర్యపడెరి వీడు, పురికి నెపు జేగి వచ్చె నీవరరథమున 10
- మనల నిందఱి వేలు కినుమూరి యనుచు, నింతలో నింద్రజిహ్వు వహించి తీవ్ర
 ణోపమును నూల్చి వేలును జావముగొని, శరములన్ ముండలీకృతవరణఁ జైచి 11
- నూజులతోలంది వేలుగ కీరవానరుల వధించెను వానరుల్ కలఁగిపోయి
 తద్విద్యుంభణమునకు విధాతను బ్రజ, శరంబుచొచ్చునటుల్ మహాశౌర్యనిధిని 12
- శరణుచొచ్చిరి లక్ష్మణున్ పరగున నతఁ, డరిభయంకరసమరణోపాన్వితుడయి
 జ్వలలంగ్రక్కునయ్యెగ్నిచందమునను, పాణిలాఘవమును జూపి వైరిధనువు 13
- ముక్క లొనరించె వాతండు గ్రక్కున నిక, నొక్కధనువును గ్రహించి యుదుటుచూపు
 లోన గానిని ఖండించె మూనినిచు, బాణములు మూఁగు వైచి చుర్భరమగునటు 14

- లక్ష్మణుండు పిమ్మట మహాలక్ష్మ్యమునను, బాణపంచకమోను బన్ను' ఎవ
భీముమగుదాని నింద్రదీప్తివైలవత్,మునను వాడైదుభాణముల్ చని పని ౧౧
- అతనిదేహము బేదించి యద్భుతముగ, ధరశః జొచ్చెను నెట్టిత్రాచుబాచు
లవనిఁ జొచ్చెడునట్లు భయంకరముగ, భిన్నవర్కంబు రావణ భీకరముగ 16
- కోట రక్తము ప్రవియింప నొగులుగనక, దృఢము శ్రేష్ఠము నగువిట్లు తెగవను గొని
బాణపర్శము లక్ష్మణస్వామినిఁదఁ, గురియఁ జేసె నింద్రుఁడు వానరోయునట్లు 17
- చీమకాలంతసంభ్రాంతి చెంద కిపుడు, కడు దురాసదరిద్వాణఘనసువృష్టి
స్త్రీయబాణవిశానంబుచేత నిలిపి, యద్భుతపరాక్రమముఁ జూపె నలరఁ గవులు 18
- అచట సున్నట్టిరాక్షసు లందఱివయి, ప్రతియొకనిమిఁద మూఁటిబాణములను
వైచి వెఱఁగందఁజేసి రావణసుతుపయి, బాణముల నేసి వాని నొవ్వంగఁజేసి 19
- లక్ష్మణమహాపరాక్రమతత్కణంబు, రాక్షసేంద్రసుతుండు గారాటం ౨౦
- విడిచె లక్ష్మణుపై బాణవితితిని గగు, దారినే వాని నెదురి ౩౧ వడంచె
- మఱియు రిఘునందనండు లక్ష్మణుఁడు ధిర్మ,మూర్తి యాసరిపర్వమై మొనసేయున్న
భల్లరుడు వైచి యింద్రజిత్వరథఘన, సారిధిశిరింబు ఖండించె నత్కరింబు 21
- సారిధిపీనమైనను స్పృందనంబు, కిక్షణము గన్నయశ్వముల్ చెలఁగకరిన
మండిలగతిన్ గడున్ ద్రిప్పె మహితముగను, అద్భుత మటంచుఁ జూచువా రనఁ గరంబు 22
- దృఢమహావిక్రముండు నుద్గిర్ణనత్వఁ, దై నసామితి కోపించి యతిసునిశిత
బాణములఁ గొట్టి యశ్వాఃబహువిధములఁ, ద్రిప్తములఁ జేసి భయదయుద్ధంబునంబు 23
- రావణసుతుండు బలవంతుఁ డీవిధంబు, పైఁవఁజాలక కొట్టె లక్ష్మణుడళక
రంబులన్ వజ్రతుల్యబాణంబు లవిన్ సర్పవిషసన్నిభంబులు నత్కరించె 24
- కాంసప్రకాశము గలకవచముఁ గడుఁ,దాఁకి భేదింపలేక యాధరశః బసియె
విఱిగి లక్ష్మణపీరుఁ డభేద్యకవచి, యని గ్రహించినరావణనాత్మజుండు 25
- మంచిపుంఖంబులం గన్న మహితబాణములను మూఁడింటి నతివేగముగను వైచి
లక్ష్మణులబాటముం గొట్టె లక్ష్మణుగను, శరము లయ్యవి మూఁడు త్స్థిలమునండు 26
- నిటలమును గ్రుచ్చి నిలిచిన నిశితబాణములను మూఁడింట వవ్వరిపుంగవుంబు
మూఁడుశిఖరముల్ కలిగినభూరిపర్వతంబురీతిని దోచె యుద్ధంబునండు 27
- సమరసుల్లాఘ మైనలక్ష్మణుఁడు తచ్చు, శత్రుఁడట కొట్టఁ గోపించి త్కణములోన
బాణపంచక మేసి తద్వక్త్రమునను,గడుఁ బ్రదర్శించె నిజపరాక్రమము నంత 28
- వీరులు మహాశిరాసనధారు లుభయు, లుమితిభీనువిక్రములయి యాహవామునఁ
బ్రబలబాణంబులన్ బిగ్గరముఁ గొట్టుకొనఁగ మిక్కిలి జయకాంక్ష కొనుచుదుగుల 29

- శరువురును బుష్పిరింబులై యెసఁగుకొంసెకరి బలుల హస్త రధిక మృసంబు తడిపి
యన్నతనువుల, నుభయులు నుభయులవయి, విశిఖముల నేయఁగాఁ గోరి విజయముఁ గడు 80
- రావణి విభీషణునిది వక్త్రంబుఁగొట్టి, మూఁడుబాణంబులన్ గడు వాఁడొనైన
వానిచేఁ బ్రతివానరు వాఁడొనైన, యొక్క-విశిఖంబుతోఁ గొట్టి నుక్కు-మిగిలి 91
- చాలఁ గోపంబువన్ విభీషణుఁడు కొట్టి, నింద్రునితస్మిందనహయాఁ నెంతయు నవి
తద్గదాహతిఁ జచ్చె బేదమున మున్నె, సారథియుఁ గూల నిష్పాదు స్వందన ముఱి 92
- క్రింది కుటికి రదింబునయందుఁ గలుగు, శక్తిఁ గొనివైచె నట విభీషణుని జంప
రియమునన్ వచ్చుశక్తి మార్గమునఁ జూచి, వరసుఖితామహానందవర్ధనుండు 93
- లక్ష్మణుఁడు త్రుంచె దశశకలములుగ నది, దృఢధనువు నంతఁ గైకొని తీవ్రకోప
మున విఠీవ బుఁడంతట మొనసి యైదు, వజ్రసమబాణములను రావణిని గొట్టి 94
- అది కనకపుంఖములగూఁగి నవి రయందె, యతనిదేహము భేదించి యప్రమునను
దడిసి హడకట్ట మహితరక్తప్రవర్ణ, సర్పములరీతిఁ గడువిభీషణునిపై 95
- ఇంద్రిజిత్తు మహాకోప మెంతయుఁ గని కొనియె మయదత్తవిశిఖంబు కొమరుగ వది
మింట సంధిపఁజూచిన వెంట నె కని, లక్ష్మణుండును గొనఁ బ్రబలంబు శరము 96
- స్వప్నమందుఁ గుబేరుండు స్వయముగఁ జను, దెంచ యిచ్చినశరమును దీప్తికక్తి
యొక్కమును వింట సంధించె నుద్ధరుఁడయి, దుర్విషహ్యము నర్థ్యంతదుర్జయంబు 97
- మరవతిం గూఁపవచ్చినసురలకైన, నట్టియైత్రము సంధించి యాసుమిత్రీ
ఁజట్టి నిలిచెను, నుభయులుఁ బరిఘసమములై నవాహువులన్ నారి నతెకయముగ 98
- కర్ణములయంతములఁదాఁకఁ గనఁగ లాగి, నంత బలవంతముగ మోఁగె నవి నితాంత
రవమునన్ గొంచరిపమల్లు మిపులధనువు, లలరెఁ దేజంబులను సముజ్జ్వల మగుచును 99
- ఉభయులధనుస్సులను వీడి ఉభయబాణములును నాశాశమును గాంతి వెలుఁగఁజేసి
మింటను ముఖాముఖం దాఁకె మేదురమగు, భయము గలిగించుచున్ బరిస్పరఁగివ 40
- ఘోరరూపశరంబు లెక్కుమగ విస్ఫు, లింగములఁ గ్రొక్కుచున్ బారి సంగరమునఁ
జూడఁగ గ్రహద్యయంబు పోరాడునట్లు, తుదకు శకలంబులై ధర తో న పడియె 41
- తనననప్రతిహతములౌ తమశరములు, ప్రతిహతము లౌచు ధరవయఁ బడుటఁ గాంచి
రోష మొకవంక సిగ్గు వేటుగ మఱొక్క, వంక కలుగఁగ నావీరవరు లుభయులు 42
- మండిపడి రొంఱొరులపైని మహితవారు, కాత్రమును దీసి సౌమిత్రీ యాశీఱంబె
మింట సంధిప రావణ వింట నిలిచె, నంత రాద్రాత్రుమును నాతఁ డది విరువఁగ 43
- విడిచె నిది యింద్రిజిత్తు నెవ్వడి భయంకరంబుగా వచ్చునస్త్రీవరంబు నిదియుఁ
దుగించివైచెను నడుమ నడ్చులముగాఁగ, నంత నాగ్నేయబాణంబు నెపుడు తీసి 44

- తివ్వగ ముచన్ సమితింబయింబు, గాని లంఠింబు గొందింబు 45
- శాస్త్రజ్ఞులు వీడ లంఠింబు లంఠింబు, నిశిత సారాస్థియు 46
- ఇది యడంచెను దాని మధ్యంబునదె, తనమహాస్థియు వ్యర్థమౌటను గనుగొని 47
- కోధమూర్ఖతరావణకూరింబునఁగ, రయమునన్ బైచె నా సారాస్థిం బరింబు 48
- అసురాస్థింబు విడిచినయంతిలోన, వాముననుండి దిగుల భాగ్యరము లగును 49
- కూటముద్ధరింబులముల్ మోరగదిలు, ఖడ్గములు పరిశ్చదములు కడువడిగను 50
- బయలు వెడతెను సామితి వాని జూచి, సర్వశత్రువినాశనశక్తి గలది 51
- శ్వర్ణభూతాళి నిల్వఁగాఁ జాలనియది, యడంచె మాహేశ్వరంబు విడిచి వేగ 52
- అద్భుతంబును భీకర మయ్యెవార, లుభయు భావించువోరు తన్నభమునఁగల 53
- భూతజాలము లక్ష్యంబునంతఁ జేరె, పనచరుల్ రాక్షసుల్ చేయునునరణంబు 54
- భీకరంబుగ నాకాశవిధిఁ జేరి, భూతజాలము విస్మయభూతమగుచు 55
- జూచుచుండెను, ఋషులును మరవరులును, పితరులును గరడోరగుల్ త్రిలిపి 56
- మతియు గంధర్వు లందఱు ముఖులుగూడ, జయమె కల్గునుగాక లక్ష్యంబునె యని 57
- కోరుచున్ జూచుచుండిరి ఘోరంబును, వేటొకకరంబు సామితి వింటఁ గూర్చి 58
- అది వసుతాశనసంస్పర్శ మలరునదియు, రావణాత్మజతనువిచారణకరంబు 59
- అతిసుప్రతసుపర్వరాజితము సుస్థితమ్మును సువర్ణవికృతమ్ము దామణమ్ము 60
- పిలు దురావార మై దుర్విషహృముగుచు, సకలరాక్షససహారకత్తి గలది 61
- మతియు నాశీవిషవిషసమానమైన, దసురసంఘనమర్చిత మద్భుతంబు 62
- పూర్వము సురాసురులకై నవోరిలోన, నింద్రుఁ డీశకమున వాడి సాంద్రకీర్తి 63
- కరము విజయమ్ముఁ గాంచె దధ్ధనశరమిది, యైంద్రతాణ మెఱుంగ చేయవజయంబు, 64
- అశరశ్రేష్ఠమున్ గొని యానుమిత్ర, శ్రేష్ఠపుత్రుడు మానవశ్రేష్ఠుఁ డంత 65
- నిజధనుశ్రేష్ఠమునఁ గూర్చె నిరుపమముగ, సజ్య మొనరించి మిగుల శ్రేష్ఠంబు గాఁగ 66
- నారి లాగి కిర్ణము చాఁక ఖూరిరవ మెనంగ లయకాలమునను నాశంబుచేయు 67
- యమునిభంగిని నాణమ్ము నరసి యర్థసాధకమ్ముగ సామితి చక్కఁ బలికె 68
- "సన్యసంధుఁడు శ్రీరామచంద్రుఁ డైన, పరివధర్మాత్ముఁడే రామభద్రుఁడైన 69
- అప్రతిద్వంద్విపౌరుషుఁ డాతఁడైన, శీఘ్రమే చంద్రమా యింద్రజిత్తు శరమ!" 70
- అని సమగవీరలక్ష్యంబుఁ డాక్షణంబె, వైచేశరమును నింద్రజిత్తులిపింప 71
- శక్తి యుత్తమైన యామహాత్ముంబు పోయి, వేగమే యణములోననే వేడకమిహ 72
- శ్రీకరసువర్ణకుండలశీలతోఁ, ఘనశిరిస్త్రాణయుతమయి విసుత్తమైన 73
- యింద్రజిత్తుశిరం బు వికృతమొనర్చి, ఖండనమొనర్చి త్రొసెను గాఢ మవని 74

- భిన్నమయి రక్తమయమయి యన్నరవ, శాస్త్రబళిరంబు స్వర్ణవర్ణాత్మకంబు
శాసంబోధాను ధరణీపైఁ గగువడి పడి, శాంతిహీనంబునై యొక్కటాణమునందె 60
- బండిరంబుగఁ గవచంబు శాంతిహీనమై పడంగ శిరస్రాణ ముల్లె పిల్లు
భగ్నుముగఁ జచ్చి నేలపైఁ బడియె నింద, శత్రు శోకింప రాక్షసశ్రేణి మిగుల 61
- వృత్రవధనాఁడు దేవతల్ పెంపును గని, హర్షనాడము లోనరించినట్లు నేడు
సర్వకపులు విభీషణసహితు లగుచు, జేసి రానందరవములు శ్రేష్ఠభంగి 62
- అంతరిక్షంబునందు సర్వాదులును, ఋషిమహాత్ములు గంధర్వ లెల్ల రప్ప
రసను హర్షనిగ దమల్ దెసలు నిండఁ, జేసి రిందజన్మృతి విని చెంది తనివి 63
- ఇంద్రజిత్తు మృతింగన నింకదైర్య, మంత్రయాను విడి దైత్యపై న్యంబు పాతె
దెసలకుం బడి నానరుల్ తీవ్రముగను, ఇంపుచుండఁగ మీఁద శస్త్రములు విడిచి 64
- అభిముఖులు లంక కిగను భయంబు హెచ్చు, నవ్వపంజులై గుంపులై నలుదెసలకు
వందలకోరిందినుందియై వరుసపెట్టి, పాతీపోయిరి రాక్షసుల్ భద్రతకయి, 65
- విడిచివైచి మహాయుధవిరతి నెవటి, దచటనే లంకఁ శొచ్చి రయ్యెనురు లందు
కొంద జీతఁ గొందలు సముద్రమండుఁ బడిరి, సర్వతాశ్రయమందిరి లుపు రందు 66
- వేలకునునేలు రాక్షసవీరసంఖ్య, యందిపుడు రావణి ధరితి నలుపడంగఁ
జచ్చి యొక్కండుమీఁడ నేచక్క నెందుఁ, గానఁబడఁడయ్యె నాశ్వర్యకరము గాఁగ 67
- సూర్యుఁ డప్రగతుఁడు కాఁగ సూర్యరశ్మి, లెచటఁ గనరానియట్లు మహేంద్రజిత్తు
క్షీతిఁ బడంగె న రాక్షసుల్ చెదరి బెదరి, పాతీపోయిరి దెసలకుఁ బ్రాణభీరి 68
- శాంతకిరణండుఁ నై నభ ప్కరునిభంగి, నాటిపోయినచావకున ట్లగిండు
ప్రాణమిలనోడఁ దేజంబు పాతీపోవ , జచ్చిపడియుండె నేలపై శివ మిగుచును 69
- మిక్కిలిప్రకాశవంతుండు మేటిశత్రు, వంతరింపఁగఁ బజల కత్యంతపీడ
తోలఁగి శాంతింబు కలె నింద్రుండు సురల, తోడ హర్షించె మిక్కిలి పీడ తోలఁగ 70
- మునులు మిక్కిలి సంగోషమున మునిగిరి, దుందుభిస్సనములు మ్రోయఁదొడఁగె బుంబ
నవ్వరిసలగానంబు రయంబెసంగె, గానమునరింప గంధర్వగాయకాళి 71
- పుష్పవర్ణంబుఁ గురిసి యపూర్వభంగి, లక్ష్మణు నురించి రట్లు సలక్షణముగ
క్రూరకర్మ రాక్షసు బలిగొన్నకతన, బలమున్న దిశలెల్లఁ బ్రసన్నమయ్యె 72
- దైత్యదానవకోటి సంత్రస్తమయ్యె, సర్వలోకభయావహసర్వభూత
భీకరుం డిట్లు చావంగ వివిధదేవ, దానవులతోడ మహితగంధర్వు లనిరి 73
- “శాంతమానవమగుచు విజ్వర మిగుచును, బ్రాహ్మణసమాజ మానందపడునుగాక!”
వానరాధిపు బాసందివరవసులయి, మిగులఁ గొనియాడి రంత సౌమిత్రిఁ బ్రీతి 74

- సాటిలేనిబలము చూపి క్రతువు నని, గూల్చె వని లక్ష్మణున్ రముకులవతోను
సంస్తులించిరి హనుమయు జాంబవంతుఁ, జావిభీషణుఁ డితరులు నరికయముగ 76
- విజయలద్ధిని సంతోషవివశు లగుచు, సింహనాదంబులన్ మహాశ్రేష్ఠములగు
విజయగర్జనలన్ బహువిధములఁ గల్గులంత లక్ష్మణు సేవించి రకులభక్తి 77
- వాలముల నెత్తి ధరిచిపై వైచి కొట్టి, కరములం దిట్టుకొనుచు నందిఱుకపులును
"విజయయై లక్ష్మణుం డిదె వెలయుఁ గరము, పరివారముగా 'నని చాటి రపును 77
- ఒండొరులఁ గొంటింకూర్చుచుంగి మిగుల, సంతసంబున మహిమలక్ష్మణుపరాక్ర
మాతిశయగాథలన్ వీనులార విసఁగఁ, జెప్పుకొనుచుండి శోరారఁ వెలఁగఁడుఁ గడు 78
- పరమభయంకరం బయినభండనముం దెటు కూల్చె లక్ష్మణుం
డరుదుగ నింద్రజిత్తు వని యచ్చెగునందుచు దేవతల్ మహా
వీరుని యుద్ధభూమిఁ గని దాకరభిన్ విజయిన్ రిపుకే ఖలున్
మరణముగన్న రావణే నమందముదంబునఁ జూచి రింపుగన్ 79

కావ్యము

- లలితశుభలక్షణం దగులక్ష్మణుండు, రింధిరసంక్లిష్ట దీపాంధ్ర యధికవిజయ
మంది రణమున నానందమందె మిగుల, నింద్రజిత్తును జిత్తోనరించుకలన 1
- జాంబవంతుని హనుమంతు సకలకపులఁ, గూడి యంత విభీషణుతోడ నేఁగ
రామునుగ్రీవు లున్నట్టరమ్యునిశిఖఁ, తేరి రాము ననుసక్తులిచేసి భక్తి 2
- అమరవతిసన్నిధానబృహస్పతిగతి, వన్నిధిని నిల్చి రావణన్ సమరమందుఁ
గూల్చి వచ్చినవిషయంబుఁ గొమరుమిగుల, నన్న కెఱిగించె లక్ష్మణుఁ డతిరయంబె 3
- లక్ష్మణమహాహృద్య దత్యంతలక్ష్మ మెసఁగ, రావణశిరంబు ఖండించి రణమునందు
జయము గొన్నట్టిశుభవార్త సంతసమున, రావణ నుఁ డెఱిగించె రామునకును 4
- లక్ష్మణుండు జయించె బలంబుకలన, నింద్రజిత్తును వని నని యెఱిగినంత
రాముఁ డానందరత్నయందై మహిమని, తమ్మునిం జూచి యిట్లనె దగువిధమాన 5
- "సాధు లక్ష్మణ! మిక్కిలిసంతసంబు, మంచినని చేసితివి నే నమంచితమగు
కుప్పిసందిరి నింద్రజిత్తును వధించు, తెల్లరి వధించుటే యగు నిది నిజంబు " 6
- లక్ష్మణవర్ధను లక్ష్మణు అశ్రణముగ, లజ్జమానుని స్నేహబలంబులఁ గడుఁ
గొంటిం జీర్తి తనదుపంకంబువైచి, బ్రీతిఁ గూర్చుండఁజేసెను బ్రహ్మ మెసఁగ 7
- స్నిగ్ధవీక్షణనికరంబు చెలువొసంగఁ, బఱపి తమ్మునిపైని నిత్యాసములను
సరిఁగు విడువఁగి కల్యణిడితుఁ డగుటను, దానుకూడను విడ చుచు వానివలెనె, 8

- విరిల మూర్తి మ్రామణించి మహాలక్ష్మి లక్ష్మి నను మేను లక్ష్మిణుని దెల్ల
దాన నుపశమనంబున దవరునతిని లోడి రాముండు ఎలికె నంతో మమునను 9
- "అతులదుష్కరకీర్తంబు నాచరించి, లక్ష్మి కా! నీవు పరమకల్యాణ మరయ
నాకుఁ గూర్చినవాడవైనావు సుమ్ము, కొడుకు చచ్చినఁ దండ్రీయు మడిసినట్లె 10
- సంతసంబున నెలుంగెట్టి చాటంగలను నింక విజయంబుఁ గాంచినట్లే రణమున
నెను రావణువై వత్స! నీవు చంప, నింద్రజిత్తును గుడిబుజ మీరఁ డతనికి 11
- తనకుఁ గుడిబుజ వని దురాత్మకుఁడు రావణుఁడు సమాశ్రయించెను వీనిఁ గడువడి నని
నింద్రజిత్తును ని వివృణి డిట్లు చంపి, వానికుడిచేయి ఖండించివైచినావు 12
- విరహానుమంతుఁ డట్లై విభీషణుండు, ద మ్మరకీర్తితగానె చేసిరి దురమునండు
ఎంతయాస్పర్యకరి మో అయింద్రజిత్తు, చచ్చుట త్రిరాతిమాత్రలో నంగరమున! 13
- నీవు శసినపనిచేత నిశ్చయముగ, నన్ను నిరచితునే చేసియున్నవాడ
వాత్సల్యనికావు విని రాక్షసాధిపతి వచ్చు యుద్ధంబనకు పైవ్యపాహీనిఁ గొని 14
- అంతోకేమహానీని రాక్షసుని న ని బలంబున గెలువఁగలను
సులభ మగు శేను మక్కుల తూగఁగలము యి ద్రిజిత్తును నీవు వధించుకతన 15
- పేరయున్ రాక్షసుని నన్నుఁ జెరి గెలువఁ భంబుగా నని లికి రాముఁ
వాసుషేనుని బిలిచి "మహాత్మా! నీవు, క్షీణిని భునుడవు శ్యాచికిత్సలోన 16
- అనుఁ డగులక్ష్మిణుండు శల్యములు గ్రుచ్చుకొనుటచే బాధ విక్కిలి కనియెఁ గాన
నీవు చిచికిత్సను వాని నిమిషముననా, స్వస్థచిత్తును జీయమీ సంతసమును 17
- మతీయును విభీషణుం డట్లై మారణములు, గ్రుచ్చుకొని బాధనండును గూర్చి నతిని
స్వస్థు నొసరింపు మట్టలే వానరులను, ఋక్షగణముల నున్నవారిని రయింబు 18
- స్వస్థుల నొనర్చుమీ నీవు శల్యవైద్యమునను" నన్నంతనే తీసి భునమగునొక
యోవధిని లక్ష్మిణునిముక్కునొద్ద నునిచె, వాసుషేణుఁడు తిద్దంభ మది తగులఁగ 19
- చిహ్నియెను శిల్యమృగ లుగిరిపోయె వ్రణములన్నియుఁ దొలఁగెను బాధలేల్ల
రామునాబ్ధి సుషేణుండు రావణాసు, జన్మనా వానరుల కట్లె సముచితగతి 20
- భునదికిల్పి నొనర్చిన తుణముగొన, నందఱును కూడఁ దొలఁగంగ నఖిలబాధ
లంది రెంతయు స్వస్థతి, అపుడు లక్ష్మిణుండు విగతజ్వరండయి యుండె సుఖత 21
- రాముఁడు సంతసించెను నిరామయుండై తవతచ్చుఁ గంట న
ట్లై మహితుండు వాయుజుఁడు చెంతయు మిగిలఁ జాంబవంతుఁడనె
శ్రీమహినుఁడు నిర్మలాను శ్రీ క్షిప్రజ మెల్లఁ దొండె దా
శ్రేవము నందె లక్ష్మిణుండు శ్రీభువె వందఁగ వ్యాధ్యై మెంతయున్ 22

శరమును దుష్కరింపఁగల సేన మొదలును లచ్చ నందు నా

శరది ముదంబు గాంచి యని శ్రీ మంబు కలగఁజరిగెను

ర్మరము నొందున విని కిరింబును లక్ష్మణ యూధిన్నాల్

మఱిమఱి మున్నగుచు లుమా అభినవపదే దుచ్చిగె

2

౯౩

రావణాసురసచివులు రావణివధి, ఎని నతాంతపెదంబున వెడలి ఎరికి

రసురవల్లభుడొడ “మహాసురసిరి! అనిని లక్ష్మణమాటెఁగు నీయాత్మజుని

1

అతఁడు విభీషణసహాయుఁ డయి వధించె, నింద్రుడై ను, శూరిలోకేంద్రుడైన

నీతనూపుఁడెపు గని నిర్జినుంఁడె, యియ్య నీలైన లక్ష్మణు హస్తమునను

2

సంతపించగఁజేసి లక్ష్మణు శరముల, శూరు లేగెడిలోకంబు శర నీను

తుంగు మహిమ” డనంగనే దుర్భరమును, దారుణం బువార్తి కెంతయును వంత

3

మునిగి రావణుఁ డవృదు మూర్ఖమునిగి, కొంతవడిని దెలిపందొ కొడుగుఁగూర్చి

దీనచిత్తుఁడు నాకురేంద్రియుఁడు వగుచు, నిల్లు విలపించె లలహాసి యంద్రుత్తు

4

“హాహ మార! రాక్షససైన్యమందు ముఖ్యుడవు సుతుడవు నాకు నీ వవుదు వతిక

ధుండవు మహారథుండవు భండసము ను నింద్రు గెచ్చ లక్ష్మణుచేతి నీలితి వెటు?

5

భంగసంబున నీకుఁ గోపంబుకలుగ, సులభముగ యమునై నను గెలువఁగలవు

మందరమహేంద్రశృంగముల్ క్రందణంగి, మానవోవును నకట లక్ష్మణునిచేతి

6

మరణమొదిలి వేమందు! నరయ నివుడు, మిగుల వైవస్వతుఁడు నిన్ను మెచ్చుకొనును

వీరమృతికి యుక్తం బెట్టివారికైన, వీరమరణము యోధులు కోరుదు రిది

7

స్వామికార్యనిమగ్నతఁ జచ్చినయెడ, స్వర్గమందును బురుషుఁ డెవ్వండుకాని

లోకపాలురు ఋషులును నాకవాసు, లందఱును సుఖనిద్రనే యందఁగలరు

8

నీవు మరణించినకతాని నిశ్చయముగ, ననవరతము సింహస్వప్న మగుటచేతి

వారికెల్లరికిన్ నీవు, భారు కి వని, త్రిభువనంబులు సూన్యమై లెల్లముగను

9

నీవు లేకున్ది డోచు నాకేనిధమున, రాక్షసాంగన లంత పురంబునందు

కోశమందంగ మిక్కిలిచూడఁగలను, గిరుల నాంధ్రు లీడ్చుడొగడ ౧౩౩

10

యావరాజ్యము లంక మహాసురులను, నన్ను దల్లిని భార్య నన్ని

యెచటి కేగితివి మహా! యిచట నేను, మృతిగనక గర్భ - యందు కీయ!

11

ప్రేతకృత్యము లన్నియుఁ బితకు నీవు, చేయవలసినవాడవు చేయవలసి

వచ్చెగద! నీను నీకె యీవ్యత్యయింబు, తలఁప విపరీత మునుగాచ! నయ నేడు

12

- రామలక్ష్మణుల బ్రగ్ధులను నామక దోలక కాళ్యణబాధ
మరణమందిరివే పెక్కుమాటులు మును, నట్టికల్యణుల పెక్కు పోగొట్టియుండి 13
- అని మహర్షిని విలపించునట్టిరావ, దాసుడును రాక్షసాధిపుఁడంతరీన
మృతిమరణసంభవ మగు తూరిక పమంది సహజంబుగాఁ గోపి యారఁడెవ్వుడు 14
- హాసం 2 నెనఁగభాస్కరునికాంతి దీప్తిమంతు నిదాను సందీప్తశ్శు
లిల నొనర్చునట్లు నిచ్చులును గోపియైనరావణ ముంగోపి యార్చిచేసి 15
- అరినిలలాటరాగంబులగు భ్రుకుటు, లెంతయు ముడివడి ఖీరి నెనఁగఁజేసె
మయకాలము హోదధిక్ వఱలునక్, సంగతి నెవంగునూర్చులచందమునను, 16
- అంతి సులచేత శోకగఁడు వెలువ, మృతివదనంబునుండి మున్ వెలువడినవ
హాస్యచందమునన్ సూతు ముత్యమును, నగ్నికీలలు వెలువడె నతనినోట 17
- కూరుడయ్యును స్రోధివశం దగుటను, బుద్ధివధతెచ్చుడై చంపఁ బుడమిజాత
నీతి నెంచెను గను లవి చెందె మిగుల, నెటువు సహజంబుగా నవి యెటువై యైన 18
- రాక్షస సునిహువు మోరమ్ము మిగుల, సహజముగఁ దీవ్రోపనిశ్వాసములను
సాధిరూపముగా వానిరూప ముతిభ, యంతరంబయ్యె జూడంగ నలవికాళ, 19
- అంతకోపంబు నున్నయతనికనుల, నుండి నిప్పులు గ్రక్కుచు నుర్విఁ బడియె
నగ్నింబువు లెన్నియో యుతిశయముగ, ముండుదీపము నలసల మహితముగను 20
- గ్రహనూనెబిందువులను గ్రక్కునూలు, పండ్లు పటపట కొఱుకంగ వాఁడు పెడతె
భీకరఁడంటు దానవమిల లరులఁ, జంపఁ ద్రిపుగు ఘటయంత్రచయరవ మటు 21
- పరివి కాగ్నిరీతిఁ గోపమున నున్న, యతనిచూపులు పడ నిట నట నట నిటఁ
గలుగురాక్షసు లెంతయుఁ దోలఁగి రతిభ, యంటుచేత దవ్వులకు రయంబు మిగుల 22
- అంతి కాఁ మహాయముభంగిఁ గ్రుద్ధుఁడయి చరాచరలోకముల్ పయి దహించు
నట్లులున్నయారనిమోల కరుగ భీతు,లయి యసురు లెవ్వరునుకూడ వరుగరైరి 23
- అగమసంక్రుద్ధుఁడై వరావణుడు రాక్షసాధిపుఁడు రాక్షసులమధ్య కరిగి యిట్లు
మౌలికే వారిని బ్రోత్సహింపంగ రణసముద్యములఁ జేయఁ జేయ సముద్ధతులను 24
- “చేను వర్షి సహస్రముల్ నెగడఁజేసి, దుష్కరతపఱు నడుమ నేదో రవంత
మాత్ర చాలించి తపమును మహితభక్తి, నుండ నను మెచ్చెను స్వయంభువుండు మిగుల 25
- నాతివశ్యికి చేతను నలువ దయను, భయమునంద సురామరవర్షులవలన
నెన్నఁడున్ సూర్యపమకాంతి నెనఁగుకవచ, మెచ్చెను సహజభవుఁడెద మెచ్చి నన్ను 26
- అతులదేవాసురిరణంబునందుకూడి వజ్రశక్తి సైతము వంగదు లవ
యైన భిన్నంబుకాకు నే నది ధించి రథింపయి నేగింన్ రణరంగమునకు 27

- న న్నదిది నిల్వగలదీరుఁ నున్న యెందు, నాపురందరుడైన మహావాపమునఁ
సకరకార్మిక మిచ్చె నబ్జుఁగొ మున్ను, దేవదానవసంగ్రామతీవ్రవేళ 28
- తూర్వకతములతో నేగి తొందరగను, ఆ మహాకాన్యకము శౌండు రామలక్ష్మ
ఎలను పరమాహావంబున నిును కూల్తు" ననుచును తిమూరుమరణము ఖాతికయతి 29
- క్రొధవశుడయి నెను ఘోరముగిను జంపదలపోనె తలపోసి క్షణములోనఁ
దామినేత్రుండు సతిఘోరదర్శనండు, దీనుడై రావణునిను దీపరపుల 30
- రాక్షసులఁ జూచి యట్లనె "రమణి సీతిఁ, గవుల పందింపదలపోసికాదె సుతుఁడు
మాయచేసి చంపినయట్లు మాయవస్తు, కొకటి చూపెను వానరనికరములకు 31
- క్షీరియప్రియరామానుసాశీ యగు, జనకజాతన నిజముగాఁ జంపివైచి
చూపుచును నాకు మఱి రాక్షసులకు నిదియె, కరము ప్రియమగు" నంచును గరమునఁ గొనె 32
- గుణసమేతము కాంతిసంకులము విమల, వస్త్రనిహితము నగుభిష్టవరమును గొని
పుత్రికోకవివశుడయి భూరికోప, చలితుఁడయి స్వీయభార్యలు సచివులు కడు 33
- వెంటవంటఁగ నీతకై వెదకుచుఁ జనె, నెత్తి జడిపించుచున్ గన్తి నేఁగ రావ
ఎండు రాక్షసులున్ జేసి వెండు జయని, నాదములే సింహనాదములే మేదురముగ 34
- ఒకరినొకరు కాంటఁజేర్చి వికలమతులు, "మండిపకుచున్న మనరావణుండు నేఁడు
రామలక్ష్మణులన్ జంపి రయము జయము, గాంచఁగను లోకపాలురగం డడంచి, 35
- మహితకత్తువులన్ బెక్కుమాల్గు గెలిచె, మూఁడులోకంబులందలిముఖ్యరత్న
వరములం బెచ్చుకొనె ననుభవమునందె, విక్రమబలుంబులన్ సాటి వీరుఁ గనఁడు" 36
- అనుకొనుచునుండ రావణుఁ డరిగి వేగఁ, బరుగుపరుగునఁ గ్రోధాతిపరవశుడయి
సుందరాకోకవనిని సుహృదులు హిత, బుద్ధు లెంతగ వలదన్నఁ జాలదన్న 37
- వివక రోహిణి బాధింపఁ జనదీయాకు, జగ్రహముభంగి, రాక్షసీజనము తన్ను
రక్షతార్థము వేష్టింప రమణి సీత, కడు ననిందితి వచ్చురాక్షసున గాంచి 38
- వలడు వలదనువలపురవలుకులు విని, సీత విలపించుచున్ గుభితరన యయి
యేడ్చి నిట్లాని "కుద్ధుడై యాఖలుండు, ఎరుగుపరుగున నిచటి కె వచ్చును" 39
- నను సనాఘ ననాథరీతిని వధింపఁ, దఱఁదెఁగాఁజోలు దుర్మతి, యన్యతికయి
పతి కనువ్రత నగునన్ను బహువిధముల, 'భార్యనై యందుమా హోగ భాగ్యము' లని 40
- కోరికొని నిరాకృతిఁ గొన్నవాఁడు, క్రోధమోహావశుండయి హరు నన్నుఁ
జంపఁగి సముద్యతుండు సహజలై నె, రామలక్ష్మణులం జంపుచో మదింది 41
- కటకటా! మన్నిమిత్తంబుగా మరణము, కనయగడ! రామలక్ష్మణు లివకులకాలు
పుత్రికోకమునకే రాజప్రతియుగము, జంపలేక యబల సన్నుఁ జంపునేమి 4

- పనిశ్చయబహురాద్రవర్తనము, కాయని క్షయమునది చేయవలె
నకట! హనుమంతుడన్నట్లు లలినిబుజము, నెక్కె చేసిత్రరాము నీగతి నిటు 43
- కుండవలసిన దెమి లేకుండు గాడె, లలినికువదానై తినిగద మును
రామునకు గీడుకల్గినరణమునందు, కవులై యెంతో యెంతో 44
- రమ్యము బాల్కము రాసుయావనము మహాత్మ్యము నిరతము ధర్మ
కార్యములను సృరించి కనడ వంటి, పుత్రమరణంబువలనను జొంది మిగుల 45
- పొం విడివి తిలాంబలి సుదతి యగ్ని కొచ్చియో లే జలమున కొచ్చియో కట
చచ్చిపోవుట నిజము కుబ్జయు నసతియు, మంధరయే హేతు వింతకు మాటలేల! 46
- లలి కడుంగుడు దుఖంబు నందు సేత, నతరపస్విని గని చంగ్రు నకట! పాసి
క్రియారజుల మిక్కిలి కుంకునట్టి, రోహిణివిధాన నున్ననోరుకాక్షి, 47
- రదృష్టియ శుచి యమాత్యులను మిగుల బుద్ధిమంతుడై మేధావి పొంది జాలి
నదిపు లేకకు మనుచు హెచ్చరిక చేసినను గణింపక పలికె రావణున కిట్లు 48
- కవిగ్రీవ! నాకొత్తు పోదకుడవు, నైశిత ఎనకుం గ్రోధవివతుడ వగుచు
ధర్మమును గాలకాచి కాంతన వధింప, గడగొడువె నీవు నిత్యస్వకర్మరతియు 49
- కవిద్యాని పాపాతిపృదుయకుండు, రాక్షసేంద్రి చంప నీరామ నెటులు
మధిపుట్టెను నీకు? గొట్టున వధింపు, రాక్షస గలవేని రామం గాగు 50
- కావనంపన్నమైథిలి యావడతని, లంప నెటువచ్చు చేతుల? సంగరమున
కేగి విజయంబు సాధింపురీ రయంబు, కృష్ణవల కుద్దేశి యాదినంబు 51
- కావనాని బయలుదేజినరణ సున కెంతయును మందిదగు గొట్టురీ బలమున
కావనంబు బుద్ధిమంతుడనై రక్షింపును మరగంబునై బద్ధ మంది చేత 52
- విమల చూసి రణమున విజయ మంది రామని జయింపురీ నీవు లేమి నీకు
కంటన వంతుగాత్మరూ కేలు నిలడ, కేలు విడిగి రణంబున కేగి మన్న 53
- కావన మరాష్ట్రుల యుగ సుహృద్గిరిగర్భివవస్తు నెంతయున్
మరిక చలపోసి సుంపుటది మాని రయంబున కేగి నింటికి 54
- మరియును లై మగల కావనంబుల గలది పుష్కరింపి పుష్కరింపి
వికటంబు గలది పుష్కరింపి పుష్కరింపి పుష్కరింపి 54

కావ

మదు శకులై దైన్యపరి కరంబు, పథం బ్రవేశించి రాక్షసేంద్రియంబు క్రుద్ధ
ంబామట్లు నీహావనానీను డయ్యె, బుచ్చుచున్ వేడినిట్టూరువులు మునుము.

- దుర్భరలిమాజమ్మతిగుణము, రావణుండు మహాబలరాముండు
 సైన్యముఖ్యులయెదుట నంజలిఘటించి, పలికి నిట్లని “గజహయబలముల గాన 2
- సర్వరథముల సాచితకాయు లగుచు, రణమునకు నేగి యొక్కని రాముం ట్లు
 ముట్ట శరవర్షమున్ గాన మున్నురముగఁ, గురియఁడి వర్ష మేఘంబుకరికి వేగ 3
- చంపుఁడి యట్లు కాదేని సంగరమాన, కేన యేగి మహాశరామానహరని
 కేసి రాముని నిహతుని జేయవార, సర్వలక్ష్యుల్ కివఁగ నాశ్చర్యంబు 4
- అన్న వెంటనే రాక్షసుల్ హయగజచయ రథబలసమేతులై మహాయుధములై న
 పరిఘపట్టనఖడ్గాదిబహుళముఁ గొని, కపిబలంబుల మార్కొనఁగలిగి రంత 5
- వానరులుకూడ వృక్షముల్ అండతాల్గు, పుష్కలంబుగఁ గొని శరములుగ నవియె
 పోరానర్పిరి వారితో భూరిభయద, మియ్యె నంతట సంగ్రామ మిచ్చెనుపుగ 6
- అటులు సూర్యోదయాదిగా వాహవంబు, వశచరాసురమధ్య బిభర్షిమియ్యె
 గదలఁ బ్రాసల గొడ్డళ్ళి ఖడ్గములను, చెట్టులను తాళ్ళ నుభయముఁ గొట్టుకొని 7
- అపుడు రేగినవహ్ని యటుల నిటుల, వ్యాప్తమై యణంగెను రక్త వాహినీలను,
 కూలములు గాఁగ న్వందనకుంజరములు, హయములే మత్స్యములు గాఁగ నతిశయముగ 8
- ద్రుమములుగఁ గెతినంబులు సుమహిరములు, దేహములు కవచదఁగను దెప్పిలట్లు
 చాతె నచ్చట రక్తప్రవాహవచయము, వానరులు నస్రములఁ దడుపంగఁబడిరి 9
- పైకి గ్రిందికి మోకి బహువిధముల, మాకుచున్ వానరుల్ మహాద్ధురిత కృతు
 కేతనంబులు రథములు చేతములను, గలఁచివైచిరి భ్వంసంబు కాఁగఁ జెక్కు 10
- అసురుల బాటనానావిసరములను, కేశకర్ణంబులన్ గడు నాశముగను
 దశనములఁ దీక్ష్ణనఖముల దారుణముగఁ, జేసివైచిరి కవులు విజృంభణమాన 11
- ఒక్కరాక్షసయోధుని దెక్కురుకపు, లొక్క పెట్టుగఁ జైఁబడి యిక్కిఁజముగఁ
 జంపఁదొడఁగిరి ఫలపుష్పచయముతోడి, వృక్షమును నాశమునరించువశంబు 12
- గదల భీకరప్రాసల ఖడ్గములను, బహుపరశ్విధములఁ జాల్చి పర్వతంబు
 ట్టులున్న మహాసురుల్ విట్లు రేచి, వానరులఁ ప్రహరించి రహానభంగి 13
- వానరమహానాయకుల వాటఁ జిక్కి, దశరథాత్మిజ రామునిఁ దగుశరణ్య
 శరణుకొచ్చెను, శ్రీరామచంద్రుఁ డపుడు, మహిత లేచిన్వ బలవీర్యమండితుండు 14
- కరమునందుఁ గోదండముఁ గలుగొని రయి, మసురసైన్యముమీధ్యకు నరిగి చిట్లు
 శరముహావర్ణ మంతటఁ గురియఁజేసి, మహితధారాప్రవర్ణ మ్ముమాదితిగను 15
- అంబుదనికాయముం జొచ్చునర్కునిగతిఁ, జొచ్చె రాక్షససైన్యము శరవరకుండు
 రామచంద్రుండు శరవహ్ని రయిమెసంగ, దగ్ధమునరించె యీతములొ పై తగ్గినెన. 16

- అతినిదాఘమహానూర్యనంతికమున, కేగ నీతిలు మేఘ శి నాగ నట్లు
 శరమహాగ్నిని గురియు చాళరథిమాల, కరుగ గడగడలాడి రాయసురవరులు 17
- మఱియు రాముం డొనర్చునీకరము లతుల, చారుణంబులు నై శృత్యములు పగ
 రని వః గావింప రాక్షసు లమితభీతివందుచుండే, దైత్యులై న్యంబు వెల్ల 18
- త్రోలు టారిండు మేలఁలఁ ద్రోలినట్లు, రథవిశాసని ద్వంద్వమై రిజానీకము
 గాంచి రసురులు రాముని గానరైరి, వనవినాశనవ తులఁ గానరైరి 19
- గాన్నమై భిన్నమై విశేషించి బాణదగ్ధమై భగ్నమై మహాదాహముగ
 శక్రప్రసీతిమై సేన స్థబుగుట, గాంచి రసురులు రాముని గాంచరైరి 20
- శ్రుకార్యనిర్వహణవిశిష్టులై న, రాముబాణము లవి శిరంబులు నాశ
 ప్రాణములుతోడు బిఱిగిరి రాముఁ గానఁ, జాలరై రిసురులు మహాశృర్యభంగి 21
- న్యభూతేంద్రియాధ్యతిష్ఠన ముస్త, కార్యసంప్రేరకాత్మను గనులచేతఁ
 గాంచఁజాలనిప్రజరీతిఁ గాంచఁజాలరైరి దైత్యులు రాముఁ బ్రత్యక్షముగను 22
- ఇరిండు చంపు గజ నీక విలంబఁడ చంపు, మహితరథికులఁ తీక్షణమామార్గములఁ
 గాల్చులంబును మాయరాక్షి గమింపంగఁ, జేయు నిరీడఁ యటంబు విశేషముగను 23
- అసురు లెల్లరు మోహితులై పరస్పరంబు రామసద్భక్త్యతఁ గరంబు గాంచి
 చంపుకొని కొండొరుల రామకస్త్రమోహము, పతులగాంధర్వబాణంబు నారిఁ జేయ 24
- పాషగాంధర్వకాణప్రభ వమునను, వసురు లరసిరి రామసహస్రములను
 సంగరంబున శ్రీరామచంద్రు నపుడ, యొక్కపిన చూడఁగాంచిరి యుద్ధమందు 25
- కాంచనమయంబులై మినోజుంబులైన, గోటికారుకములై మహాఘోరరణము
 నందు నెల్లడఁ దిరుగుట యపుడు గోఁచె, ననదృశాలాతచక్రింబునటు లొకటిగ 26
- రాముఁ దెవ్వసేని గానరాక యుండె, దనువె నాభిగ జ్వాల సత్త్వంబు గాఁగ
 శరములై కలాకలుగఁ జాట్టఁ గిడుచువిల్లు, నేమిగను జ్వారవంబుగా శిమరవము 27
- అగ్నికాకరాకమం బది రాక్షసుగను, తనుమహాకాంతి ప్రభగ నుత్తమశరములై
 శారంగా రామచంద్రు లిసరి మహిత, కాలచక్రముగాఁ జంపఁగా నసురుల 28
- గాంచి లెల్లరు వాశ్యర్యకలితు లగుచు, వాయువేగమనోవేగవంతము లగు
 రథము లవి యేడుకోట్లు నిర్వదియఁ దొమ్మి, దై నలక్షలు పడునెన్నిదై ననేలు 29
- ఏనుగులు పదుమూఁడుకోట్లనవెనుక, లక్షలొను పండ్రెండొరుల తలంపఁ బైని
 శేలు నిర్వది, రాతులన్ మేలిహాయము, లగును బదికోట్లు లక్షలు వగు నిరువది 30
- అయ గ నర్వదివేలు సీగిడిఁ గూలె రావణబలంబు మొత్త మారముగ నూట
 నలుగుదైదుకోట్లు నెప్పదియు లక్ష, లొక్కదివిసాష్టమాంశలొ నుద్వివంబుని 31

- రాముఁ యొక్క రథే ఎరిచినభీషవహ్ను, శిఖా మోలిననుపి తవిశిఖాయుగం
- గామరూపులు రాక్షసుల కనిరి మృతిని, మహితలోకోత్తరింబు రాముఁడై 32
- హతరదులు హతాశ్వలు వివధితతనులును, కీరిదులు గతిగర్వతై కేవలముఁ
- మిగిలియున్నజీవచ్చపు లగునసురులు, వని లంకకు మిగులవిపాదమునను 33
- గజవదాత్యశ్వముల్ చావఁగాఁ బడి దరి రాక్షవిక్రమమున రణభూమి తోఁడె
- క్రుద్ధుడ్రుండు మిక్కిలి ఘోరముగను శశిపల్వెడలయువేళ యీతి యనంగ 34
- దేవగంధర్వసిద్ధులు భావితాత్ములై నవరమర్దులున్ రాము శతికయముగ
- మెచ్చ రానందులై తదమేయకృతిని, సన్నతించిరి శ్రీరాము నముదితముగ 35
- నన్నిధిం గలసగ్రీవు కాంబవంతు, మఱి విధిమలు భుజు శూనుమంతు ద్వివిధ
- మైందుఁ గని పల్కె రాముఁ “దమంద మతుల, ముత్రజలము నాకు శివుని కది యెఱుంగు ” 36
- కర మవలెల రాక్షసనికాయముఁ బంది మణింబులోప చా
- శరధి మహేంద్రదుర్బల్యుఁడు ప్రకృతమహాత్ముఁడు రాముఁ యొప్పఁగా
- మఱి యితి సం స్మరించి రితిమాన్యుని దివ్యమహా ప్రకృతి 37
- దు రభయరాము జీవతలు కాంచి నితాంతముదింబు నంతటన్ 38

కాగ్గి

- కొలఁదిగుట్టులులు వేలకొలఁది, కాతులును నగ్నివర్ణవిరాజమాన
- రథములున్ గేతననమేతరమృదులును, వేలకొలఁది మహాద్రోధవి ర మొలై 1
- బహువిధాయుధమాస్త్రవిభాజమాన, మిరయుఁగ నహానసంఖ్యాక ముత లదిత్ర
- కాంచనధ్వజరథములుఁ గ్రాలువేల, కొలఁదిరధిక్కులు, పడె నట్లై కుంజరములు 2
- త ప్రకాంచనభూషణతరి నెసంగు, రామబాణము లన్ రణరంగమందు
- రామరూపులు రాక్షసుల బీమబలులు, నాశనము కాంచి రొక్కయక్షులందె 3
- రామభీమవిక్రమమున రావణబల,మటు వినాశము వండుట నరసి వినియు
- మహితసంభ్రాంతులై కొద్దిమందిమూఁత, మిగత మివవా రేగి లంక కపుడు 4
- తిన్నవారిలతోఁ జెప్ప విన్నయంత రాక్షస య రాక్షసస్త్రీలు రయము శోక
- మిగుల్లై చేరి రొకచోట మగలు సుతులు, కాంధపులు చచ్చుటన్ ఎని నా ధవళ ను 5
- పలుకుకొని రొండొరుత దుఃఖపరవశులయి, అరియ వృద్ధకరాళయు నంతెకాదు
- నిర్ణతోదిరి వికృతాంగి నలకత తూర్పు, గుణి కటా! యేల కనియెనో నరనరుఁడును, 6
- మిన్నభునికంటె మిక్కిలివహితరూప, సంపదకలట్టియత్సంతసత్వవంతుఁ
- బరసునకుమారుని నితాంతకరుణ సకల, భూతములయిందుఁ గలవానిఁ బురుషవృషభు 7

- లోకినిండ్రియైఁ జూచిన దోకివచ్చు నిమి చూచుట కాదు మోహంబె నెట్లు !
- మోహమున కెందు నుండ జీమో లవంబు, మితియు మనచున్ననాతికామం బగు నటు 8
- నకలగుణహీన యీమె యెంచంగ నతఁడు, సకలగుణవంతుఁ డధికుఁ డోజస్సున నిది
దుర్ముఁ సమ స్తపింతులఁ దోయిజవదనం డి ఁ నీమె యెట్లు కనుంగొనె వని ! 9
- ఇది మహారాక్షసి యెడఁదొ యినకలకళ, నరివ కల్యాణం కామించునా యిసి యిటు
తెల్ల వెండుకలే రిమ్మెల్ల పైఁగ, ముడతలే యెడఁపల్ల నీముంగ కకిట ! 10
- స్థితిగీతి మూర్ఖమే చేసె నీమె, ఎర్వలోకవిగ్న తిసకలపజ్జ
నాచూన్యకృతంబున నవనిఁ దెచ్చి, పైటె రాక్షసనాశము వీరవరులు 11
- ఘటఁగు దూషణుఁ డీల్లఁగాఁ గారణంబు, చుప్పనాతియె యత్యంతఘోరరామ
పైరమున కీమె పేతువు దారుణమగు, రావణాసుతుపగతుఁ గారణ మిదె యగు. 12
- చచ్చినను గాని రావణసరశ నీత, చేరనే చేర దతిబద్ధవీరవైర
హేతు విమెయే, కోరెను నీతను మును, పావిరాఘండు వానిని హతమునర్చె. 13
- రాముఁ దొక్కింఁదె యన్నవార్తయె నిదర్శనంబు రాముననంతకౌర్యంబున కిల,
అగ్నిశీలను బోలినయీతనిశిరముల జనస్థానరాక్షసకులఁ బీల్ల 14
- కరము పడునాల్గువేల రక్కసులు కాదె, మఱియొకనిదర్శనము రామమహిమ కరయ
భానుసంకాశసనిశితబాణములను, త్రిశిరశిరదూషణాదు లందిరి మృతి యన 15
- రామమహిమకు మఱి నిదర్శనముకాదె,, యోజనంబులమేర బాహువు లెసంగ
మిగుల రుధిరాశనందయు మెలఁగుఖలుఁ గ, బంధు నత్యంతఘోరనస్వను వధంబు 16
- రామమహిమకు మఱి నిదర్శనము కాదె, మేరుసంకాశుడైన యమేయబలుఁగు
వాలి నొక్కబాణాబుణఁ గూలుచుటది, రామమహిమకు మఱి నిదర్శనము కాదె ! 17
- వ్యమూకాద్రిపై దీనుఁ కెంతయు నగు, సర్వభగ్నమకంఠిన్వాంచుఁ డరిగ
తనయు సుగ్రీవురాజ్యసంస్థాపనం బ రామమహిమకు మఱి నిదర్శనము కాదె ! 18
- చ న ధగ్గార్తపహితము భవ్యరాక్షసంబుపాతకరమును విభీషణునవాక్య
మొ నమం గొనున్ వివేచియ్యె రావణుండు మోహోదగ్ధున్ మిన్నియుండ కరము 19
- వి యె యన్న విభీషణు విభవాక్కు, పరమశోభాయమాన మీపురవరంబు
కాకయుండెడి దిట్లు దు అప్రమగ్ను, మువ్వల శృణానతుల్యము నక్కటకట ! 20
- మంథ ట్టని గూలుటలు ఘోరముగను, రామబల, మితికాయద ర్థణులను
విండుజత్తు ను రణమున నీల్లఁజీసి, యున్నలక్షణుబలము, యో యెఱుంగఁడు 21
- ౩౭ బం దిప్పటికెఁగూడ రణమునందొ, జచ్చె నాత్మత్తుఁడు గఠించె సంగరమున
రావణాదరుఁ డీల్లె నానాధుఁ డనుచు, నేడ్చి రెండఱో గుంతియో యొగిన నట 22

- ఇట్టిరీచనరవము లింటింట నందు, వినబడెను రామునిగూర్చి వినఁగా నిటు
వేలవేగు రథములు విడిగి పోయె, చచ్చె వేలకు వేలు గజములు హరులు 23
- రాక్షసపదాదు లక్కట లక్షలుగను, నేలఁబారిరి రామశరణి గాన
నితఁడు మనసాలి యముఁడొ దేవేంద్రుఁడెమొ, రుద్రుఁడో విష్ణుఁడో యో నరుండు కాఁగు 24
- రామరూపమునన్ వచ్చి రణమునందుఁ, జంపుచున్నాఁడు పెక్కర క్షణములోన
దీవితసరాశ పెరుగు ఎశేషముగను, అంతమే లేకయుండె భయంబున కింక 25
- అలమటించుచు నెన్నార మహారహు యిటు, ఇప్పటికికూడ వరగర్వఁ గొంతయు నయి
రామహస్తభయంబు నారావణుండు, తెలియనే చాలకున్నాఁడు తెలివిలేమి 26
- సురలు గంధర్వులున్ విశాచులు నసురులు, కూడివచ్చివఁగాని శక్తులె రణమున
రామ బారిని బడినయారావణుఁ బరి, రక్షచేయుఁగోనెవరితంబు కాదు 27
- రణము రణమున నుత్పాతగణము తోఁచుఁ, దోఁచుఁ దోఁపించు రాముచేతులను రావ
ణుండు హతుఁడగుట పితామహుండుకూడ, దేవరాక్షసదానవుల్ దివిని భువిని 28
- రావ యని జంపలేమి వరంబొసంగె, వరులు తను జంపలేరందు వరము నతఁడు
కోరనే లేదు బ్రహ్మాయుఁ గోరినివర, మీయినేలేదు కాపున నితని కిపుడు 29
- మానుషోపద్రవం బనుమాన మేల, సంభవించెను, సర్వరాక్షసులకు నది
యతనికే కాదుపద్రవ మందఱికిని, వఱి వరిగర్వమునకు రావణుఁ డనుదులు 30
- పీడఁ గలిగింప దేవతల్ భీతిని గగుఁ, దగినయట్లు విరిచిని దనివిన నతఁ
“డిదిమొదలు వారు మీ రన్న నెదల భయము” నంది వర్తిల్లుదురు చిర “మన్న వారు 31
- ఇంద్ర ముందుంచికొని యంద రేకముగను, ఇని మహేశ్వరుఁ ద్రిపురనాశకు వృషధ్వ
జాని మహాదేవుఁ జేసి తుప్తుని నుగులను, నతులఁ బ్రార్థించిన నతండు కుతుకమునను 32
- వలికె నిట్లు వ్రసన్నుఁడై వారలఁ గని, “సర్వరాక్షసపూర్ణ నాశనముకొఱకు
సర్వదేవతావితతిరక్షణముకొఱకు, పుట్టు నొకనారి”యనెనట పుట్టె నామె 33
- రాక్షసులపుట్టె మునుఁగంగ రామభార్య, సీతగా, దేవతలు మున్ను చెంది పీడ
క్షుత్తుఁ బుట్టించి నంపి రక్షిం జనంబు, నాశనముచేసి రట్లు లీనారి సీత 34
- రావణాసురుతోచాటు రాక్షసులను, శీఘ్రమే పూర్తిగాఁగ భక్షింపఁగలదు
దుర్మతియు దుర్వ్యసతుఁడు దువ్వఁడైన, రావణునిట్లు దురవస్థ | పాప్తమయ్యె 35
- ఘోరనాశనశోకాభిఘూర్ణులమగు, మనకు శరణం బొసంగడిమహితనాధుఁ
డెవ్వఁడును లేడు వ్రథయము సృష్టి కరుగు, దేర రక్షింప నెవ్వఁడున్ నేరనట్లు 36
- అడవిఁ గార్చిచ్చు వ్యాపించినప్పు డందుఁ, గలక రేణుయూధంబును గావ రక్ష
కుండు కనఁబగనలు రక్షకుండు మనకు, ఈమహాపదవేళ లేఁ జెందు నెవఁడు, 37

మహాతపాలస్త్రియఁడున్ మహామహుఁడు న విభీషణుఁడు దూరదర్శియై పెనుక న తన
కెవనివలన భయంబగు నెవనివలన, భయవిముక్తియు వగు వాని బట్టె సుఖతః” 38
అనుకొనుచున్ సమస్తదనుజంగన లప్పుడు చాచి చేతులన్
మునిగి దురంతదు ఖమున భూరిభయంబున నొండొరుల్ కనుం
గొనుచును గాఁగిలింతుకొని గోడున మిక్కిలి గొల్లుమంచు నా
ర్చినిబడి యెడ్చి రెంతగనో తీరినివేదన మాటిమాటికిన్ 39

౯౬

ప్రతిగృహంబున లంకలోఁ బడఁతులకని, రోదనధ్వని కరము విహదరవము
రావణాసురరాజ కర్ణములఁ బడ్డ, దీర్ఘనిశ్వాసములఁ బుచ్చి దీనరఁ గని 1
కనులుమూసికొనంగని ఊణములోన, భీమదర్శినుఁ డయ్యె వివేకహీనుఁ
డతిభయంకర మత్సంతాపమైనయట్టి, క్రోధమును గాంచి పటపటఁజేరి పండ్లు 2
పెడతల లదిరంగ లయవహ్నివిధము గాంచి, రాక్షసులకైన నయ్యె దుర్దిర్బనుండు
సన్నిధిం గలరాక్షసచయముఁ గాంచి, భయముచేతి నవ్యక్తమా పలుకుట ననె 3
నేత్రవహ్నిని సర్వము నిర్దిహించు, వానివలె మహాదరుమహాపార్శ్వ మతియు
నావిరూపాక్షఁ గనుచు “పైవ్యంబు లెల్ల, అనికి నేఁగఁగ వలయు నాయాజ్ఞ” ననిన 4
వడవడవడఁకి భయమున వారి లక్ష్మి, శీఘ్రమున సర్వపైవ్యమున్ నిధవఱచి
రామహాసురునాజ్ఞ పైవ్యంబువారు, ఘోరదర్శను లప్పుడే కోరి జయము 5
స్వస్త్వయనకృత్యముల్ తీర్చి సరగునఁ జనననికి సంసిద్ధు లైనయంతనె యతండు
వారి కొనరించి ప్రతిపూజ ఎఱులుసంప్రదాతువిధమున వారు ముందటను నిలిచి 6
తమకరంబులు జోడించి కైత్యపనికి జయమె ఘోరంగ వంత రాక్షసపతియును
క్రోధమూర్ఛితుడై నఁ బక్కువను నవ్వె, పలికె నిట్లని “లయకాలభానుగతి 7
మధనమృత్యుకృతాణాముక్ మహిమ నేఁగి, రాతులక్కణు లిరువర రయమె పంపు
యమునిపిటికి శత్రు సంహారమునను, ఖరుఁ బ్రహస్తని మఱి కుంభకర్ణ నుతుని, 8
ఇంద్రజిత్తును జంపినయీఖయలకుఁ, జేయవాడఁ బ్రతికార మీయనువున
ననుపముమిదీయకరబలదాక్షత్యముయి, కాంతిగోల్పిపుఁగాక యాకాశధిశలు 9
నదులు సాగిరిములు పంపి నాశరములు, సకలవాతరపైవ్యమున్ ఊణములోనఁ
బీర్చి పెండామదున్, గడు శీఘ్రముగను, రథవనమాతి. గార్భ్యకరమ్యవార్ధి 10
సంతం బగు శిరివీధినిచయమునను, నిశులవానరపైవ్యమై నీల్లఁజేతు,
పద్మకేసరవర్చసుల్ పద్మకోశ, వక్త్రు లగుహ్వవానరముల నిపుడె 11

- కలచివై చెడఁ బడ్డమున్ విలసిలుచెఱు, వందఁ బొచ్చి మహాగజ ముతియముగఁ
గలచినై చెడునట్లు మువ్వ నశరములఁ, గవులముఖపద్మములఁ గ్రుచ్చుగా నవి పడ 12
- ధరణి సర్పము నిండెనుకరణి బడిన, బాణము క్తముఖములు వసుధ యెల్ల
నాళియుతపద్మములభంగి నలుగడలను వ్యాసగని భూమి శీలెల్ల బగుఁ గనుండు 13
- కివులు ద్రుమయోధు లనిపెరు గన్నవారు, వారిని బ్రహ్మయద్ధవీభతుల నొన
రింతు చొక్కశరంబునఁ, బంతమునను, శతముశతముగఁ ఎంపుడు స్వర్ణమునకు 14
- 'భర్త చచ్చెను' 'చచ్చెను భ్రాత'యనుచుఁ, 'బచ్చె సుతు'డని యేడ్చురాక్షసవనితల
శనులని లేను నుడిచెద ఊణములోన, వానరసముస్తపై న్యదుర్విధ యొనర్చి 15
- మహితమద్యాని ర్భేద్యమానరనుల, గతమహాచేతనలఁ బ్రాణగణవిహీన
జేవల నొనర్తుఁ గవుల సందేహమేమి, లేక యిప్పుడె చూడంగ మీకుఁ దగును 16
- శరములక శత్రుకవుల మాంసములు చీల్చి, వింగుచేసెద చక్కలు పెద్దిగ్రద్ద
లమితత్పిత్తిని భుజియింప గుములుకట్టి, ధను నొంగుఁడు రిధము సిద్ధంబు చేసి 17
- కెవరాక్షసు లెల్లరు శీఘ్రముగను, నావెనుక రావలయును రణంబునకును"
అన్నయంత మహాపార్శ్వఁ డనియె నిట్లు, ప్రక్క నున్న బలాధ్యక్ష వరుల కంత 18
- "మీరు మీరు మీమీబలవారిముఁ గొని, తిత్తి గమె రెం" డనుచు నాజ్ఞఁ దా నొసంగ
వారు చని యింటియింటికి బ్రతికియున్న, భటులనెల్లరిఁ బిలిచి చెప్పంగ నాజ్ఞ 19
- లంకయందున్నయట్టిబలంబు లెల్ల, ఊణములో వచ్చి చేరె, రాక్షసభటువరు
లందుఁ బాడ భయంకరు లయి యెసంగి భుజములంగొని యాయుధంబులు వివిధము 20
- పలురకములై ననాదముల్ పరగఁజేసి, నిల్చిరట, పట్టనం బలున్ వివిధఖడ్గ
ఘోరిగడలు ముసలములు మీలిగదలు, కూటముద్గరములు మహాఘోరములగు 21
- గండ్రనాడ్గభృ తీక్షణా కడలుగల్గు, భింకివాలముల్ శాత్రవభీతిరములు
బహుశతములు హుళములు పరగఁ జేతు లందు నడచెను స్త్రీ న్య మాహవమానకును, 22
- సత్వరింబుగ రావణాజ్ఞను గరంబు, సిద్ధమునరించి యటకుఁ బెచ్చెను రథంబు
వేగవంతము రిపుస్త్రీ న్యభీకరంబు, అష్టహాయముక్తిమన్ బలాధ్యక్షఁ డంత 23
- స్వీయతేజంబుచేత విశేషముగను దీవ్యమాన మారథమును తెగువ నెక్క
రావణుం డెల్లలోకవిద్రావణుండు, బహుళరాక్షసపరివారిపరివృత్తుండయి 24
- సత్త్వగాంభీర్యయుతుఁడు రాక్షసవిభుండు, బ్రద్దలొనరింపచో ధరావలయుమెల్ల
నన బయల్దేరి నారనియాట్ల నల్లె, బయలు దేత మహాపార్శ్వభటవిభుండు 25
- మఱి మహాదండఁ డంగ నామాదిరిగనె, అనిని దుర్ధర్మముఁడు విరూపాక్షుండు
లమితమరథంబు లెక్కి యుద్ధతి జయధ్వనులనొనర్చుచు నేగిరి బలమెసంగ 26

వారు ఎవరునుండఁగా ధారుణ కడు, బ్రద్దలగునట్లు ఘోరరారవం బెసంగె,
రిణమహాన్నతతేజస్వీరావణుండు, రాక్షసావృతుడై చన రమ్యముగను 27

ఎత్తిపట్టినధనువుతో నెంతయు నతఁడనుపమానకాలాంతకునట్లు తోఁచె
బవము కల్గిన బహుభాశ్వనహీతుఁడు రథఃమందున మహారథుండయి యరిగి యరిగి. 28

రామలక్ష్మణు లేయుత్తరంపుదిశను, గలఁ యచ్చటి కేఁగె రాక్షసవిభుండు
కాంతి దట్టిగను రవి దిశలే కిడుఁ దనునము, త్రిముఖోనఁ బడులటచె నుగ్రధ్వనులను, 29

వడవడివడంగినట్లుండె వసుధ యెల్ల, మేఘములు రక్తవర్షింబు మిగులఁ గురిసెఁ
దడఁబడియె రథాశ్వము లేయునకుగులు కను, మార్గమధ్యంబునందె అమాంతముగను 30

స్వందనపుకేతనాగ్రంబునందు వ్రాలె, గ్రద్ది లశుభంబుగాఁగ నక్కలును గూసె
రావణాసురు వామనేత్రంబు వామభుజము నదలెను ముఖకాంతి పోయె గొంత 31

కంఠరవ మిది మాతె నీగతి ఎహుమృతి, నూచకంబులు నశుభాదిసూచకములు
తోఁచె దివి నుండి యుల్కులు దుర్భరమగు, భీకరధ్వనితోడఁ బృథ్విఁ బడియెను 32

గ్రద్ద లటచెను గాకు లుగ్రముగఁ గూసె, దుర్నిమిత్తము లిన్నిన్ని తోఁచుచున్న
జయసమాకాంక్ష నరిగెను సమరమునకు, మోహి యయి కాలచోదిత మూర్ఖుఁడగుట 33

రాక్షసానీకభీకరరథరవంబు, విన్నకపీవిరు లెల్లరు చేగమె రణ
మునకు నుచ్చుక్తులైరి కావున రథుండె, వానరాసురయుద్ధంబు భయదమయ్యె 34

కోపఘన నొందొరులు పల్కుకొనుచు దూషణముల నపె పిల్చుకొనుచు నై రమున విజయ
కాంక్షఁ బోన నరించిరి కవులు రక్కసులు, దశగ్రీవుఁ డవుడు విచ్చలవిడిఁ గడు 35

కాంచనశిలీముఖంబు లుగ్రముగఁ బఱచి, ఘోరయుద్ధంబునందు నకుంఠకక్షిఁ
జూపె వానరవరులపై తోరులను నికృత్తశిరసులఁ గొందఱి నెదిరి చేసె 36

చేసెఁ గొందఱిఁ గరము విచ్చిన్నహృదులఁ, గొందఱి నొనర్చె కెవులను గోలుపోయి
నట్టివాని గొందఱి యనువు లూడ్చె, గొందఱిని బ్రక్కలూడంగఁగొట్టె గడిమి 37

కరములన్ గవులకొందఱి శిరములఁ గడు, దఱిఁగి శకలంబు లొనరించె దశవదనుఁడు
కనులు పోగొట్టె గొందఱి కవుల కవుడు పరమభీకర మైవయాబవరమందు 38

కోపవిష్పత్తినైపుండయి క్రూరదశానముఁ డే గు నేదిశన్

పాపము వానరుల్ రణమునన్ గడు నాశిశ నిల్వలేకయున్

చేడిపోవ నొల్లమని శీఘ్రమై దవ్వగఁ బాటుచుండఁగా

పాపపురావణాసురుఁడు వారిపయిం బరగించె బాణముల్

కాండ

- కృత్తగ్రాతులునై దోగ్రీవబాణ, వితతి వానరు లెందఱి పృథ్విని బడి
యపులం గోలుపోయిరి వసుధ నిండె, వానితో నవ్యవానరు లారిణమున, ౧
- ఉక్తోతిజ్వలన్ గ్రక్కుచున్నవహ్ని, నోర్వజాలక శలభంబు లోక్కమొగని
పాటునను పాటిపోయిరి బహుదిశలకుఁ, జేయు వాక్రోశరవములు శ్రీఘముగను ౨
- దాదదహానాబ్బుల కొకింత తాళలేక, వనజప్రజ మెంతయుఁ బొలుపట్లు
ప్రబలవాయుహానిన్ మేఘపంక్తి నిల్వలేక వాతెడునటు పాటి రాంపు లట ౩
- రావ నం దిట్లు భీకరరణమునందుఁ, బాటఁద్రోటుచుఁ గవులను బహువిధములఁ
జనుచు నుండుఁ శ్రీరాముపన్నిధికిని, వంతయుం గాంచి సుగ్రీవుఁ డాశీరమున ౪
- సుల్పసంరక్షణంబునకున్ సుపేను, నుంచి తనయంతనిరుండై యుండు బలెడు
శ్రేయసఖిముఖుడై చని శౌర్యమునను, నమృతాహవ మొనరిం నశిబలుండు ౫
- అన్నివైపుల నాతని కిటు నిటు నటన, వివిధయాధాధిపులు ద్రుమాయుధు లగుచును
గండెశిఖరంబులం గొన్ని కొని కరముల, బయలువెడలిరి తత్ప్రేవారిముగను ౬
- అంగబలములు కెన్నిటను లనునశింప, సింహారవము లొనర్చు వశేవృతు
భకరింబుగ సుగ్రీవదీరవరుఁడు, కూల్చు చనురులఁ దద్వీరకుండ నుండు ౭
- మారుకొని నేలఁగూల్చెను దారుణముగఁ, బ్రళయసమయభయంకరవాయు వెట్లు
వృధులవృత్తంబులం గూల్చుఁ బెట్టి నట్లు, శైలవర్షంబుఁ గురిసె రాక్షసులవై ని ౮
- తాననంబున బహుపక్షిగణములవఱు, మేఘుఁ డెంతయు నలిగి యమేయమైన
న ననఁగి శృంగార్ద్రము-పఱపునట్లు, పటుబలంబున సుగ్రీవవానర ౯
- శైలవర్షంబు పడన రాక్షసులతిలలు, వెక్కలయ్యెను మిక్కిలి వజ్రధా
కొండ లవి పిండిపిండియై కూలునట్లు, ధరిఁబడియె నవ్వి పరిగ నారధ్యను లవి ౧౦
- తాంచి యెల్ల విరూపాక్షిఘనుఁ డసురుఁడు, భస్మియై సింహనాదంబుఁ దనరఁజేసి
రథయువము నుండి మాఁకి మర్ధర్థుఁ డగుఁచు, జెప్పకొనుచును దనమేలు శ్రీఘముగను ౧౧
- ఎక్క యొక్కగఁజక్కంధ ముక్కుమిగుల, సింహరావ మొనర్చుచుఁ జేరి వాన
రగ్రవాహము నిలిపెను రాక్షసులును, పాటిపోవక నిలిచిరి భండనమున ౧౨
- ఇవిమహాసై న్యముఖమునఁ గాననైన, వీరసుగ్రీవు నుండు దీప్రవిశిఖరులను
నిలిపి ధైర్యము నిజసై న్యములకుఁ గొలిపి, పాపె వారిలదైన న్నము బహువిధముల ౧౩
- అవిరూపాక్షి కాబాధిహతుల నంది, క్రోధంపరవశుండై రిపు ఘోరముగను
జంపఁదలఁచి సుగ్రీవుండు శౌర్యమొనఁగ, నొకమహావృత్తముం గొని యుద్ధతుండయి ౧౪

- మోడను విరూపరాక్షసు భూరిగజము, ప్రముఖుల గృహాలక అడవ గజ
మొక్క వింటిదూరం చన శక్తకాదు, పడియెను నార్తుడుస్వరముతోడ 15
- అగజంబును దిగి విరూపాక్షుడంత, నార్వభంబగుచుండు నచ యెసంగె
జేతులన్ దాకె సుగ్రీవు శీఘ్రము యుదు, నదనమున కంప వలెడును చదునగుళిల 16
- మేఘసన్నిభమును గొని మిక్కిలిపగ, వైచిరాక్షసువయిని తద్వేరియు నది
చూచి తప్పించుకొని ప్రక్క కెది నొలగి, భంగమున దాకె సుగ్రీవు తుతు నొనర్చె 17
- అంత ముగ్ధుల నొకక్షణ మంది మూర్ఛ, నెంటనే లేచి సంధించి పిడికిలి రిపు
వక్షమున గొట్టె నట విరూపాక్షుడంత, భంగమున వీరసుగ్రీవుకవచమునను 18
- కొట్ట నయ్యది ముక్కలై ఖోకి ఒడియె, బడియె సుగ్రీవుడను నెలవయి క్షణంబు
వెంటనే లేచి తనదగ్గి విక్రమంబు వెలయుచు వాడిచె విరూపాక్షుడ గరితలమున 19
- అశనిపాతనమాన మానాతనికర, తి-భయంకరహతి నెల్ల తప్పజేసి
కొని విరూపాక్షుడ డింతట వనచరపతి, వక్షమున్ విశిటం బొడువంగె గలిగె 20
- దానినెల్ల సుగ్రీవుండు ధైర్యమున ను, అత్యంతక శత్రులలాటమునను
గట్టిపిడికిటఁ గొట్టె నెట్టెట్టు కాంగ, నది మహాదాశనివిధాన వలనిఁ గూల్చె 21
- రక్తమును గ్రుక్కుకొనుచు సంరక్తసకల, గాత్రుడయి ప్రసవణిగిరి గాఢజలము
వగిది ప్రవియింప రక్తము పలువిధములఁ, దనువునుండి పడన్ వాడు ధరజీవయిని 22
- తిరుగుకన్నులఁ గోపంబు తెల్లవుమొగము, పెనసంయు క్రుధిరము వెలుతునువు
నను విరూపాక్షుడ త్యంతిముచు విరూపుడగుటఁ గాంచిరి వానరు లసురు లపుగు 23
- దొంగలు చిటునటు తిరుగుడు కరము పడుచు, వరగ క్రుధిరము కాల్యలై కరుణపుట్ట
నమితబాధిను గడుమూలునట్టివాని, రిపు విరూపాక్షుడ గాంచిరి కవులు ప్రీతి 24
- వానర రాక్షసప్రబలభాసుర సైన్యము లాహవంబునన్
దేని కదే జయంబుకొనఁ దీవముగా నొనరించి రుత్నముల్
మానుగఁ దాకి పోరునెడలన్ గనుపట్టె నితాంతవార్షిధుల్
హ్రాసిఁ బెద్దఘోష నలఁ జోరుచు వేలను మీఱెనో యనిన్ 25
- అని సుగ్రీవమహాబలుం డటు విరూపాక్షున్ మహాభీకరున్
మననాశంబు నొనర్చుగాఁ గనిన రక్షిత్వే దు భంబునన్
గని హర్షించుచు వానర ప్రకరమున్ గంగాప్రవాహంబు
తిని పొంగారుచు యుద్ధమున్ జలపి రెంతె ఘోరమై యొప్పగన్ 26

కావ్యము

- 1 అతిభయంకరహా సమరాంగణమునఁ, ఒంపుకొనుచుండ నొంకొరున్ నెకులను
గ్రమముగా నైవ్యశంఖ్య తింగింకొడంగె, మంబుకేసవి సరిసిని ర నుహులు
- 2 స్వీయబలము విమాతంబు చెంగుచుంట, మృతి విరూపాక్షుడంచుట మిగుల మౌచ్చి
రెండురెల్లయి కోపము మండిపడియె, రాక్షసాధీశదశకంఠరాచులు డు
- 3 ఆపలిముఖునై నికహస్తముతను, స్వీయబల మిది క్రమముగా ధీమానుట
నెంచె దైవవిపర్యయమే రణమునఁ, దన కగుట రావణుండు రిద్దయుఁ గనుఁగొని
- 4 ప్రక్కన మహోదరుం గుంట వాసిగని య, రిందముం డన నిట్లనె గుండ చుఁ గను
“ఓమహావిరవర్య! నా కున్న దిష్ట, డొక్కసేవయిని జయాలె నిక్కముగను
- 5 శత్రుసైన్యము నెల్ల నాశనమొనర్చె, జూపుము పరాక్రమంబు స్మరము చూపి
స్వామి బుణమును దీర్చుకొన్నయె మిదియె, లెమ్ము యుద్ధమునెప్పుడు ముమ్మరముగ”
- 6 అన్ రావణపలుకు విన్నంత నెడఁడు, చొచ్చె వానరిసైన్యము చూడఁ కడు
ముందు వెన్నలు మండు చమందిముగను, జ్వలలం గ్రక్కవచ్చిని శలధిమట్లు
- 7 ఆధిపువాక్యము స్వీయవీర్యంబు త్రోల, ముందుకు మహోదరుండు రిచ్చందిముండు
యద్ధమొనరించె కవులతో నుద్ధతిమెయి, బలపరాక్రమతేజయున్ వ ధవల్ల
- 8 వానరులు మహాలక్ష్మర్యవంతు లగుచు విపులశిలలను గైకొని వేగముగను
రక్కసులయుక్కశిందిరి మక్కుటముగ, కాంచి దీని మహోదరకై ర్యయూర్తి
- 9 కాంచినవిభూషణాంచితాండములను, బఱపి వేగమే రణమున వానరిచయ
చాశపాదోద్రులఁ గొట్టి పాఱివైచె, గుట్టలుగ వానరుల్ భయాక్రోశములచు
- 10 చాఱిపోయిరి కొందిలు బహుదిశలకు, కొండతెఱి నుగ్రిపునిముందు ఎడుచు
శిరంబు మౌచ్చిరి కని వారి పరిధివంబు, నుటికై సుగ్రీవుఁ డరిపయి నుద్ధతిమెయి
- 11 మహితిపర్వతసమశిలామండితుఁ డయి, వైచె దానిని పరినిపై వచ్చులోన
మీఁది కది తుగ్రించె పంత మహోదరుండు, కడు సవంభ్రాంతిఁ ద బాణగణము నేసి
- 12 నిష్పితేదదురాసదనిరుపమాన, శిల సహస్రవిధంబులఁ జెక్కిముక్క
లయ్యె నయి నేలఁ బడియె వియత్తునుండి, నేలవ్రాలెడుగృహాగ్రి లీల వడిగ
- 13 అది కనుంగొని సుగ్రీవుఁ డతిశయమగు, కోపమున నొక్కవృక్షంబు నేయివది
పెరికి వైచెను రాక్షసవీరుడైన, వాడు శరసులఁ జేసె నివారితిమును
- 14 పరిఘముక్కటి నేలవైఁ బడుటఁ గాంచి, హస్తలాఘవ మొప్పార వది గ్రహించి
యంత సుగ్రీవుఁ డద్దాని యగ్రిమునను, జంచె నాతనిరధహాయనమదిరుమును

- అంతట మహాదయంబును స్వందనంబు, దీక్షింపఁ బడఁచి యుగలను :
కొపమునఁ దాకె సుగ్రీవు ఘోరభంగిఁ, అంగి దామరభాసఁ బులి లంత 15
- గోవృషంబులరీలి నిఁగిములను, మెలుపుఁజేగలతోఁ గూడఁ జేఱు మలను,
గిరిగిరిఁదిప్పి గదను భీరమహోద, రుఁక సుగ్రీవుఁడై వైచె మెండు లిమి 16
- మూడికిన్ వచ్చుగదఁ గని మేదురరవి, కాంతిఁ జూలినకాంతితో ఘనబలుండు
ం పతామ్రాక్షండుగుచును భీషణకరి, నిహితపరిఘంబు విడిచె దానిన్ మరల్చి 17
- రెండును బరిష్కరింబు నుద్ధండగతిని, దాకి శీతలంబులై ఎడఁ ధిరజవయిని,
ఇంతలో హేమఘోషిత మెంతయు నయి, ఘోరమయి యిన్ద్రునుసలంబు గోచరించె, 18
- చేలమూడను సుగ్రీవుఁ డాహునకు, దాని గ్రహియించి రాక్షసుడైని విడిచె
వాడు ముఱియెడి గదఁ గొని వైచె దాని, పయిని రెండును ముఱులై పడఁ ధరితి 19
- అయుధంబులు ధిగ్నంబు లగుటఁ గాంచి, యిరువురును మున్నలం గూర్చి దురి మొనర్చు
నదులి తేజోబలంబుల నమలదిప్త, వహ్నిలం బోలి రిరువురు బహువిధముల 20
- వార లొండొరు లెంతయు దాడఁబముగఁ, దన్నుకొనుచును లేదును ధరణిఁ బడుచుఁ
గొట్టుకొనుచును బలములకొలది నొకరి, నొకరు విసరుచు దీక్షింపఁ జొరఁనొకరు 21
- ఉభయు లపరాఽమలు కాన నుద్ధరముగఁ, బాహుయద్ధ మొనర్చి రచారవిజయ
కాంక్షలయి యంతఁ గరము దగ్గఱగిలట్టి, ఖడ్గమును జర్మమును జేతఁ గడు మెలఁకుట 22
- క నిమహాశోకమున మహాక్రూరరాక్ష, సం డగువహోదరుగఁ నుద్ధండశక్తి
ఁడియె సుగ్రీవుడైఁ గపివరుఁడు నంత, కంటె శోకముగాఁ జర్మఖడ్గములను 23
- నేలఁ బడియున్న చుట్టివానిని గదాకొని, యమితోపపరితాంగుఁ డగుచు నెదిరె
నామహోదరు నిరువురు భీషణుద్ధ, శత్రుజలవిశారదుల్ చాలఁ గావ 24
- పోరుచున్ పోరుచున్ గడు నేరిమిమెయి, బహుళసవ్యాచనవ్యవిభాసురతను
దిరుగుచున్ దిరుగుచుఁ గడఁ దీవ్రమైన, విజయకాంక్షను గ్రుడ్ధులై పెంకగతుల 25
- ఉండి నూరమహాశోగి యుద్ధతుఁడు మ, హోదరుఁడు వీర్యసుల్లాపి హుమ్మనుచును
ఖడ్గమును వైచె నరిపైని గడు జవమున, నది తక్కులొనె నిపుచర్యమంద దాని 26
- తాను విడిపించుకొని యిందర మహోద, గుండు మగ్గుఁడుగా నర్కజండు చూచి
క్షామయింప శిరస్సాగ్రిణిలిలికిండ్, లోపహితశత్రుశిరము మొక్చియనంగ 27
- చేతను ఖండించె ఖండనస్మృ గన్న శిరమది పగవాయె మృతలమున
పై న్యనాధమహోదరుచాపు చూచి, పాతె రాక్షసపై న్యము పలుకెనటకు 28
- విజయలక్ష్మి సహనంద విరుఁ డ గ, లాడు, కిచ్చెనై న్య మెల్లను శుభ మెనఁగ
సింహనాదమె నర్పిరి శ్రేష్ఠభగి, నాట్యమాడిరి ప్రవిమలానందమునను 29

రాముఁ డానంద మొనఁగెనె యెఱుంగు నోరము నోరము మెలియు రాక్షసులు దీని

వదనమైరి భయంబున నెదరి నెదరి, పాదపోయి తమతమవారి నా

31

పరమధయంకిరం గయినవర్వతమం బడఁగొట్టిపట్లు భీ

కరుని మహాదరున్ గలిచి ఘ్రోధులఁ జచ్చివశంగఁజేసి యీ

వారివగుఁ ఁర్కఁజంఁకు ముదమంది నెలింగెను స్వీయకాంతిచే

బరుగఁచు నప్రభువృద్ధుఁడయి భాసిలుఁగాద్యనిభంగి నెంతయున్

సమరిముఖం ననన్ జయమఁ జంఁగఁ గాంచినవానరేంద్రు న

య్యమరులు యక్షాశ్రులును నంబరపీఠని భూమి భూతసం

ఘములును సంతసించుచును గాంచి స్తుతింపఁగ వేయివోళ్ల మా

దముఁ గనె నామహావృక్షుఁడను దా నొనరించినశశుహానిన్

32

౯౯

కన మహాదరు సుగ్రీవభూసుఁడ నేలఁ, నూలుట మహాబలుండను న్రూరార్ముఁ

డైనయ సుర మహాపార్శ్వంబుఁ గ్రాగిహించి, కోధసంరక్తయనుఁడై ఘోరములగు

1

బాణముల నో యంగదాభయవస్త్రైస్య, ములను ట్కోళింపఁజేసిను ధలుచు చమును

వృంతములతో, నాయువు వృక్షచయము, నుండి రాత్నెనట్లు లాదిండిమగలు

2

వానరులనుండి శిరములు వరుసఁ దెగి ప, డింగఁజేసె మహాపార్శ్వంబు డంగదుభట

విగ్రములవారి నిశితముల్ బాణములను, కపులభుజములు ఖండించె గంగఁ జెలంగి

3

ఖండితసంధభుజపంక్తిఁ గపులు మిగల, దీనులయి దేశాశాధలు తీవ్రములుగ

వివ్వాలవిపాదముల యుద్ధవిముఖు లగుచు, జెష్టులుడిగి ధరాస్థులఁ జేరి డిరి

4

రాక్షసార్ధితబలము కరంబు తోధ, ఎందుటం గని యంగనుఁ డాక్షణ్యునఁ

ఎర్వకాలమహావార్ధిభంగి స్వీయ, బలముచేత విజృంభించి బహువిధముల

5

నూర్యరశ్మిసమప్రభ సుందరమును, నాయసమయంబు భీకర మైసహాభు

మొక్కదాని గ్రహించి పేరుక్కుమిగుల, నామహాపార్శ్వంబు నేనె హేతుఁ డగు నని

6

తల్పివారమునకే గడుఁ దక్కి చేప్తు, లెల్ల నంత మహాపార్శ్వంబు డిలను బడియె

సూతులతో గూడ నత్యంతసుందరమగు, రిధమునుండి, కనుంగొని రయమెసంగ

7

ఋక్షరా తేజస్వి యహీనబలుఁడు, మహితసిలాంజనచయోపమానుఁ డబుత

విఁకుడు జంబవంతుండు వివిధ మేఘ, తుల్యునైస్యము స్వీయయోధులను విడిచి

8

చేత గిరిశృంగసన్నిభ మాతతమగు, నొకమహాశిలఁ గైకొని యొక్కవడిని

వచ్చి యారాక్షసుని మహాశ్వములు రథము, ధ్వంసమగుచట్లు వైచ నుద్ధతి వహించి

9

- క్షిణములోన మహాబలహీనుడైన, యామహాపార్శ్వంకి కైలంబి నేచి
యంగడుని నొంచె వివిధమహాస్త్రిములను, అంబవంతుని గగన మూలశరము లెసి 10
- నొవ్వఁ జెసి గవాక్షిని నొవ్వఁజేసి, జెక్కుశరముల నిది చూచి వీరగుటను
మిగుల శరీరదీపులు చాల నొగిలి యెదను, అంగదుఁడు భ్రోధమూర్ఛితుఁడయి కరంబు 11
- ఘోర మగు శూక్లపరిఘంగాఁ గొనియెఁ జేరి, రాక్షసుఁడు మూరమందుంట రయి మెసంగ
సూర్యుని శ్మిసమస్త్రాళ సుందరిమగు, పరిఘమును రెండుచేతులఁ బట్టి త్రిప్పి 12
- సూటిగా నేసి నవ్వాలిపూనుఁ డివుడు, చంపఁగోరి మహాపార్శ్వ సత్త్వరంజె
యితనిపై నేగి యుదియను నసురవరుని, ధనువు శరములు నెరిసి శూనముననుండి 13
- అపకలగ శిరస్త్రాగ్రా మ్మావడఁగఁ జేసి నతివేగమున సుప్రసిద్ధవిక్ర
మంబు మెఱయఁగ నెగిదిమహితఁ డంతఁ, జఱచె నఱచేతఁ కుండలపంయుతమగు 14
- కర్ణ మూలమునన్, శోవకలిమిఁ డగుచు, ఆమహాపార్శ్వం డంత మహాద్యుతియుతుఁ
డయి మహావేగవంతుఁడు హస్తమునను, గండగొడ్డలి నొకదానిఁ గయికొనియెను 15
- తైలవౌతిము విపులము తైలసార, మయము దృఢమును నంగగుపయి వయచెను
చలులవామాంబులకెందుల సాయమునను, వేగి నంగదుఁ డద్ది తప్పించుకొనియె 16
- దానిఁ దప్పించుకొని వజ్రధారివంటి, వీడికిలి విగించి త్రిప్పి యవ్వరవరుఁడు
తండ్రియంతటి విక్రమధైర్యయుతుఁడు, సకలమర్మజ్ఞుఁ డత్యంతసాహసంబు 17
- పొడిచె నంత మహాసురభూరివక్ష, మున మిహాశనిపోటను నాలుపోటు,
ఒక్కపోటునఁ బగులుట ముక్కలయ్యె వాంగుండే ధరంబు వాఁడు చచ్చి 18
- వాఁడు ధరింపడినంతనే వానిసేన, పాతెఁ జెల్లాచెదరు గాఁగఁ బరమశోప
మందె రావణుఁ డది విని యశులకవులు, సంతసిలి సంతానాదిముల్ సలిపిరి కడు 19
- లంక సాట్టాలగోపురాలంకృతమును, పగులఁగొట్టెను నో యనుభంగి ఘరి
సింహనాదజయస్వస్త్తేఁగి గవులు, చేయ వ్యాపించె దిశలఁ బ్రసిద్ధభంగి 20
- ఆమహాధ్వని దిశలందు నలముకొనఁగ, దేవతలు దేవపతితోడఁ బావనముగ
హర్షనాదము లొనరించునటులు తోచె, నతిశయం బగువిజయంబు నందుకతన 21
- అమరులు వానరుల్ కనుట నత్యధికంబగుమోద మిప్రకా
రము విజయధ్వనుల్ నలుప రావణుఁ డంతకు నంత వింతఁ గ్రో
గము ననాయించి వీని విని తత్పరుడయ్యెను నేమియైన యు
దమె యొనరింపఁగాఁ నుది మొదిల్ కవరాని నితాంతహర్షితన్ 22

౧౦౦

- అతిభయంకరసంగ్రామముం దటులు ము, హోదయంకు ము హోదయంకు గుత్తులు
 డగు విరూపాక్షుడు మృత్యులై నఁగాని, రావణుండు మహాకోపమే వహించె 1
- “సూత్రాగ్రోలును రద ముదినాదనం న నో నోవచ్చెద” నని మఱి వాని కనియె
 “పురినిగన్న మహామాత్యబృందముగఁ, రుద్ధలంకాపురింబున కుద్ధతెనుయి 2
- పాఱఁద్రోలుదు దా ఘాటు భంఠనమున, రామలక్ష్మణులకే గెల్చి టామఁ గూల్చి,
 జానకీ పుష్పఫలదప్రళస్తమగుచు, భవ్యసుగ్రీవుఁడన్ జాంబవంతుఁడు మఱి 3
- కుముదమైగదద్వివిదనిలసముదయంబు, గంధమాదనుఁ డంగదకపివరుండు
 హనుమయు సుమే ఖ దాదవ హాకపులును, శాఖ లగుచును శావోపశాఖ లగుచు 4
- సంచరించె రామవృక్షమ్ముఁ గూలు, ననుచు రథరవ మిడఁ బ్రసిద్ధముల దీల
 నామహారథి రావణుఁ డంగి వేగ, రాము నెదిరింప ఘోరంగ్రామమందు 5
- రావణమహారథినితొంతరవము నిండె, నదనదీగిరికానవదితవసుధ
 ద్వివమ్ముగవరాహసహితపృథ్విప్రపంచ, మతిభయంబున జలనంబు నందె మిగుల 6
- దాసుణంబును వత్సంతఘోరమైన, తామసాస్త్రంబు సంధించి ధనుష్పాకును
 రావణం డీయఁ గల్గులచై రయి మది చని, కపిమహానైర్యముం గాల్చె నపుడు కపులు 7
- బ్రహ్మానిర్మితతామసాస్త్రంబు నేమి, చేయఁజాలఁ పరుగులుతీయ ఘోర
 రజము వెలువడె వారు విభ్రాంతులైరి, శతవిధంబులఁ జావ నుత్సాహ మెల్ల 8
- రావణశరోత్తమంబున రాఁ దక్కి, కపులు భగ్నమనస్కులై గతి యెఱుంగ
 పాటుచుండుటఁ గని రామభద్రుఁ డనికి, సిద్ధమయ్యె మహాశౌర్యసిద్ధుఁ డగుట 9
- పాఱఁద్రోలి వానరిసేన ప్రభుత మెఱయు, రావణుండు సర్వరాక్షసరాజు కనియె
 రాము నపరాజిగుని సోదరిసముపేతుఁ, గన నుపేద్రునితోడియింగ్లని గనినటు 10
- అంబరంబును దాఁకు మన్నట్టు లున్న, మహితకోదండమును బూని మధురమ్ముగుల
 ఎద్దుప్రతివికాలాక్షభాసురుఁడయి, కాంచి యాజ నుబాహువులే ఘనబలుఁడయి 11
- అగులతేజఁ డిరిదమఖ్యాతుఁ డగుచు, వీరసామిత్రితోడను వెలయువాఁడు
 రావి చంద్రుండు కాంచెను రావణు పటఁ, గవుల భంగించి పైఁబడఁ గడఁగువాని. 12
- చూచి రావణు శ్రీరామశూరవరుండు, శార్మకముమధ్యమును గట్టి కరనిరమున
 జ్వనినాదంబు గావించె సుభవమున, సంతసిలి యంత నాధనుష్టంకృతికిని 13
- మేదిని ఎము స్తముక్ గడు భేదిలంగఁ, తేసెడిమహారవం అతిశ్రీఘముగను
 బయలు వెడలెను, రావణబాణవితతి, రామవిష్ణులితధనుస్సు రవ మొనర్చ 14

- పగలి గుండలు చక్కని వానరులును, నటులకు లుది రంధ్ర భావములు
రామలక్ష్మణశిలపద్రుచ పుండై న రావణుండు కంపః కాపలవట్లు 15
- వారు శశిసూర్యులవిధాన భాసిలంగ, ద్రుమయుద్ధంబుఁ జా నొనర్పంగఁగోరి
లక్ష్మణుం డగ్నిశిలఁ బోలంగఁ గనిన, బాణముల నెసె రావలపై రయంబు 16
- రావణుండును లక్ష్మణులూమునకు, బాణమేసి యీకాశియై వైపు త్రిప్పి
వానినెల్లను ములించెఁ బ్రీతిభంగి మిఱియు రావణుఁ య లక్ష్మణుఁడు శరము 17
- శరమున మరల్చు నతఁడు త్రిశరములేయఁ, దిశిరివాల రావలకు వానిఁ దిరుగఁగొట్టు
నతఁడు దశశరముల నేయ నిడుకును దశ, శరముల మరల్చు వానిన సత్సంబు 18
- నాణిలాఘవ మిరీతిఁ బ్రకటఁ జిది, ఏ సామితి రాక్షసవిభుఁడు శైల
భంగి నిశ్చలుఁడై యున్న భాచులయఁక, రాముతోడఁ గావింపంగ రణము చనియే 19
- రియము సమితింజయం దై రావణుండు త్రోధసంక్తలోచనక్రూరత కివఁ
బు మహాబాణవృంబుఁ బఱపె వేగ, రామచంద్రునిపైని గర్భశము గాగ 20
- రావణధనుశ్చ్యుతింబులై రయమెసంగ, మహితశరధార లరుడేరి మఱునిమిషమె
తనకొఱుం బను డి కాశింబులై న భల్లములఁ దీసి వైచి రావణశరముల 21
- ముక్కముక్క లొనర్చె రామునిశిరములు, మిధ్ధముని గీవ్యమానముల్ ఘోరములును
మిఱియు నాశీవంఁ బలమాగిరి పయి, సర్వరావణబాణనాశన మొనర్చె 22
- రాఘవునిమీఁద నంతట రావణుండు, రావణునిగూడ నట్టులే రాఘవుండు
నాహుశీలీమహాశరవర్ష చాను ప, రస్పరంబు కురియఁజేయ రణమెసంక 23
- ఉధము లడరాఁగులు కాన నొండొరులకే రంభ నొండొరులు నిలిపి రమ్మచిత్ర
సవ్యదక్షిణమంఁజల సంచరిణులు, చేయు చెంతయుఁ గోరిరి గాయపడక 24
- అని యుమాంతక రణనామ్మమంది చాద్ర, నాయుం బలతో నిండు సకలభూత
గణము లెంఱియు భయమండెఁ గర మెసంగె రామరావణయుఁము భీమమగుచు 25
- మెఱపుండఁగలతో నిండు మేఘుచయము, క్రమ్మకొన్నయీకాశంబుకరణి నొప్పె
రామరావణోదండమిక్రముక్త, బాణవాలసమావృతభండనంబు 26
- శిరివిరాసమునకే మధ్య సందుకలుగ నవి గవాక్షము లట్లు ఎఱుంబులకును
దోఁచె, నూర్యాస్త్రమయమైవతోడనె బహు, మేఘములు లేచి వర్షంబు మిగులఁ గురియ 27
- అంధకారబంగుర మెల్ల యానెటులను తీక్ష్ణములు వేగవంతముల్ దివ్యములును
గృధ్రప్రతీతవత్రిపంకిర్ణములును, శరముల శరాంధకారంబు సంజనించె 28
- చిరరావల అన్యోన్యరణజయంబుఁ, గాంక్ష చేసి యెఱింగెల్ల కాగితిని మిఱియు
చుపమాన మనాసాద్య కావిధమునఁ, ముగులముగి ఘోరఁ గోరును దుహులమయె 29

- వృత్తిసంపరణములు భీమకుయ్యె, ఉభయలు మహాబలాన్వితులు భయ
దాస్త్రశస్త్రవిశారదు లగుటఁ జూరు, దాని కిదె నాటియైనదై తనరె నంత 80
- ఉభయంబెచ్చట నెచ్చట నుండిరొ యట, పెరమహావీచికలు లేచె సౌభిముగ
సాగరింబున వాయుభీషణహతులను, భీకరితిరింగపంక్తులు వెల్వడ 31
- రావణుం డంత లోకి విదావ గుండ, రిమ్మనంకృత వస్తనారాచమూ
రామచంద్రులలాటవరమ్ముఁ గ ప్పె, నంతలే నూటకుండక యసురవిభుఁడు 32
- కొద్దివాఁడప్రయా క్తనారాచమూల, ఎరమనీలోల్పలవళప్రభం దనరఁగ
శిరమున ధరించి యించుక చెందడయ్యె, వ్యధకు శ్రీరామచంద్రుఁ ఁభండవమున 33
- వ హితికొదాస్త్రముం దీసి మంత్రజపము, చేసి వింటును సంధించి శిశ్రుముగను
క్రోధసంయుతుడై రముకుంజరుంగు, పెక్కు-బాణము లది కాఁగ నుక్క-వింగిలి 34
- వైచె రావణుపై నవి వరుస నేగి, యంటుదసమానతత్క-వచంబు నూర్చె
సంతేకాని యవధ్యుడొనాతని కిసు, మంతవంతెను గుంపవయ్యె నంత 35
- మరల రావణుడు కని రథమోడకుఁ గు, రావణులలాటయల భీకరింబ నైన
మిశ్రములఁ గొట్టె నౌ లభలాస్త్రవిగఁడు, నవియు వ్యర్థింబులై రావణాసురునెడ, 36
- పంచశిరోరగంబులఁగిది మిగులఁ, జూర్చె బృథ్విని, రావణశూరదైత్యుఁ
దాగ్రహంబున నాసుర మనోభూర, శిరవంబును సంధించి సత్వరంబె 37
- వైచె రామునిపై దానివలనఁ బట్టి, వ్యాప్రుసింహాదిజంతువుల బహుళ కాక
కంకములు శ్యేనగృధముల్ కడుభయంక, రంబు లీహామ్మగంబులు జంబుకములు 38
- ఖరవరాహంబులును సర్పగములు శ్వస, కుక్కుటంబులు నిట్టివి కోటి క్రూర
జంతువులు కాల్పు మొగముల శిరవితతులు, వాని నన్నిటి రామునిపైని విమవ 39
- పరిమమాయావి రావణాసురుఁడు వేగ, నవి కడుంగడు దనపైకి నరుఁడు
సమయమున రామచంద్రుండు సరగునగొని, విశ్రుతాగ్నేయబాణమున్ వేడ్క నేసి 40
- నావకోపముఁ డొరామభద్రుఁ డెట్లు, భీకరాగ్నేయబాణంబు విడిచినంత
దానినుండి జనించె నత్యధికముగను అగ్నిముఖసూర్యవక్త్రచంద్రాననుల 41
- అర్ధచంద్రావనంబుల నట్టులె గ్రహ, తారకానుఖముల నవంతమ్ములై న
ఉల్కలముఖంబులన్ గళు నుద్ధతములు, ధూతుకేతుముఖంబులఁ దోడుతోడ 42
- మెఱుంగుఁదీగల మొగము లమేయముఁ గని, బాణములు పెక్కు అవి చని బహుళరావ
ణాస్త్రములు శకలంబులై నంత వానిఁ గల్పుకొనియెను దిమిలో నవల్పముగను 43
- ఘోరరావణశరములు కుప్పగూలి, నంత రామశరంబులయెందె యవియు
విలయమందంగఁ గని కపివీరపై న్య, ముద్రతమైవయానందంబు నందె నంత 44

౬ శవశుభ్ర శనిరీతి, ముఱును సుక్రములు మహాలరాము
 శని యానంది ముక్తుశీతఁ జూపి స్తోత్రములఁ గనిని వ్రాసెముగము 45
 పరిస్పృత మరాతిభయంకరత్విక బాహమున్
 వైశరాముఁ డీటు పొల్పుగ వ్యర్థమొనర్చి యాత్మనా
 బాపవట్టునను నెంతయు సంతనవందె వాసనుల్
 మచంద్రు గగుఁ బ్రస్తుతిచేసిరి సంతసంబునన్ 46

౧౦౦

పులిఁడు రావణరాక్షసుండు, పొంది ద్విగుణీకృతము కోపమునను దీసె
 హతకాద్రవామకమార్గణమ్ము పరమభయవము రామునిపైఁ బఱవఁ 1
 గాణ మాధారముగను, శూలములు పెక్కుముద్గరసోమములును
 ముసలంబు లెన్నియో కార్ముకములు, కూటపాశము లశనులు ఘోరములయు, 2
 లయి తోఁచె ఎయువెడలె, నిన్నియును రాము మార్కొన నన్నియు
 రుతములభంగిఁ గనుజవమున, సంతటన్ రామచంద్రుండు సంతరింబు 3
 విమలనాన నుత్తముండు, శ్రీమహితుఁడౌట కాంతిసుశ్రీ నసంగు
 ధర్మనామక బాణముఁ గొని విడిచె రావణురాద్రాస్త్రివీధిని వెన 4
 ప నిద్రి సుప్తియై యుండఁగె, రావణాస్త్రియు, శ్రోధతామ్రాక్షుండగుచు
 ండేసె సారాస్త్రిచరము నంత, దుర్మతిమయుంబులు చక్రముల్ తోఁచెఁ బెక్కు 5
 స్సునుండి నిర్గతిము లగుచు, నవ్వి వ్యాపించె దిశలందు నంబరమునఁ
 గార్జుగ్రహంబులచందమునను, జంద్రసూర్యగ్రహంబులు యమఁ బడునటు 6
 శీసి వివిధశరంబులఁ గడు, వాని నన్నిటి ఖండించివైచె నేర్చి
 సీనాముఖంబున నశ్వలుండయి, సారబాణము వ్యర్థమై చనినఁ జూచి 7
 శీసె రామమర్మములఁ గొట్టఁ, బదిశరంబులు, అవి తివ్రపైఁ బడినను
 నేత మహాశేఖర దారఘవరుఁ, డిండుకంతయుఁ దాఁ జలియించఁకయ్యె 8
 రాముఁ డింతటఁ గూరరావణా, సురుశరీర మెల్ల బాణాధి నింపె,
 లక్ష్మణుండు శ్రోధాస్త్రిఁడగుచు, బలయుతుండు కాన బాణసప్తకము నేసి 9
 పరథముపై రాజలెడిమనుష్యశీర్షధ్వజమ్మును నొగులఁజేసి
 రాణమ్ము నేసి మహాద్ధ్వరతను, సారధిశిరంబు కుండలసంయుతంబు 10
 పనర్చె మఱియు నఖండబాణ, పంచకము నేసి గజకరభంగి నున్న
 సనుప్పు ఖండించె రణములందు మిగులనరాజతుండు సౌమితి కనలి 11

- నీలమేఘవిభంజనము నిరుపమములు, పర్వతోపమములు రహస్యములఁ బ్రే
మిఁది కుటికి గదిగొని మేదురముగ, రావిభీషణుఁ డాదెల్పి కవి వృత్తి గన 12
- రావసుండు మహారిధి మూవిధమున, సర్వరూపము గాఁగ రయింబు మాత్రే
రథమునుండి ధరిత్రి రణమునఁ దన, కట్లు హాని యొనర్చిన యనునాఁ గని 13
- త్రీవహముతోఁ జూచి దివ్యశక్తి, యుక్తుఁడు దివ్యనివిధాన నొప్పురూఱు
నొకమహాశక్తి నతని నుక్తంపఁ, బంక్తిముఖుఁ డెసను బ్రత ఎవంతుఁ డంతి 14
- ఆహాశక్తి పైఁబఁ సంహార, దాని ఖండించివైచే నుద్ధరిని మూఁడు
బాణముల నేఁ బట్టెగ్రహధిభీషణుఁ, దివును వానరజయరావ మతిశయించె 15
- ఆమహాశక్తి సుందరం బై వస్వర్గమాలల నెనంగుచున్ త్రిధామహితబాణ
ఖండితంబయి కాంతులఁ గ్రక్కుచు భరణ, బడియెను మహోల్క లిలపయఁ బడిజయట్లు 16
- అంతి నవ్యమహాశక్తి యమునికైవఁ, గడుదురాసద మైనది కరమునఁ గొని
స్వీయజేజయచే నది చెల్లెఁ వెలుగ, రావణుండు దేవేంద్రులప్రబురీతి 17
- బలయుతిదురాసదింబు సుబ్బలనయుతిము, వైచి పొదయఁ బతిమూర్చి వాంఛచేయు
నంతలోఁ బ్రాణంబయి మగునమయము, తన కని విభీషణుం డంచుతరుణమందు 18
- లక్ష్మణుం డొల్లపడి ధైర్యలక్ష్మణుండు శక్తిహస్తంబు నైనరాక్షసశివయ్యఁ
గూయఁజేసెను శరచయకుంభవృష్టి, దానితో నాటకటైను దినుదవతికి 19
- లక్ష్మణ మహాత్మబాణలక్షణుండగు, రావణుండు లిమ్ముదరికిని బోవలేక
వేగ విముఠకృతనితాంతరిక్రిముండయి, పలికె లక్ష్మణుతోడ నీవగిది నంత 20
- “కనుబల్లమి వగునీవు వడి వభీషణుని విమోచను గావించి తనరినావు
దీని నీయి వయత్తును నేను నీదు, హృదయమును జీల్చివైచు నిదే రయింబు 21
- లక్ష్మణాచూడు లోహితలక్షణములు, కలది వాశక్తి మద్భావగుఘనపరిఘల
నందీ యిపుడొ విముక్తమై గంగుమిగిలి, వచ్చి సీచాణములు తీసవచ్చుఁ దిరిగి ” 22
- అనుచు రావణుం డత్యంత మాగ్రహంబు, తోడ నెనిమిదిగంటలతోడ నొప్పి
యతులనిస్వన మొనరించునదియును నయి, మయమహామాయ నిర్మితమయినయదియ 23
- అత్యమోఘము మిక్కిలి యరిచిహాతు, కింబు వగుదాని నుంబలఁ దేజంబుచేత
కాలుఁగుదానిని లక్ష్మణవీరులయిని, వైచె నదియు మహోప మాచరించి 24
- భీమవేగంబుతోడ నుద్ధామశక్తి, భీకరాశనిసమమయి వెడలివచ్చి
సంగరాంగణమందు లక్ష్మణునిఁ దాఁడఁ, బోవువేళం గనుచు రమ్యపుంగవుండు 25
- “స్వస్తియగుఁగాక! మహితలక్ష్మణుని కెప్పుడు, గిని హననోద్యమం బ వ్యర్థీకృతంబు
మోఘమగుఁగాక!” యని మనమున్నునఁ దలంచె, నంత రావణనిర్మూల మనశక్తి 26

- వచ్చి నిర్భయమున హరివరుడు నగుచు, నిర్వియున్నల ప్రియమైన నిలిచి మునిగె
లక్ష్మణుమహారమునను విలక్షణముగ, ముగి రాజహ్వంబాలి యడిగెను బి 27
- దివ్యమా నమహాద్భుతం దెగువ వచ్చి, హృదయముం జొచ్చి భేదించ నిలపయి బి
లక్ష్మణుడు మూర్ఛ నతనివిలక్షణముగు స్థితి గమంగొని రాముండు చెందె గుండు 28
- అరయఁ దాను మహాశేషఁ డయ్యు రాముఁ, హరియైభ్రాతృసున్నహుఁ డగుటకతన
మిక్కిలి వివక్షాహృదయుండై గ్రక్కున నిని, మయ మేమాలి కాదు విషాదమునకు 29
- అనుకొనుచు బ మృతర్యాకులాక్షుండయ్యు, అయ్యె పరభ్రతరుడు యుగాంతసమయ
చావకనిభంగి నంత రావణు వధింపఁ, దుములయుద్ధ మొనర్చె ధైర్యమున బలించి 30
- మహితరణరంగమున శక్తిమహిమవలనఁ బడినలక్ష్మణుఁ డింతట బహుళరక్త
శక్తిగతుండు పన్నగశ్రేష్ఠసహిత, పర్వతమునంగి నుండెను ఎసుధవైని 31
- అచటఁ జేరినకపివరు లందఱి శర, లాఘవంబున రావణామోఘవీరుఁ
డేటి కాణములన్ ద్రోల నిటు నటు కడు, మహితశక్తికి వారేమి మాటునేత 32
- చేయఁజాలక యుండిరి శీఘ్ర మదియు, లక్ష్మణుని మూర్ఛపుచ్చి బలంబున ధిరఁ
జొచ్చె నై వను శ్రీరామశూరవరుండ, దాని నూడంగఁ వెఱికి హస్తమున రయము 33
- ఁజిదివై వెను రాముండు విజుచుచుండ, రావణుండును నిశితశరవ్రజంబు
చేతఁ గొట్టెను రామవిభ్రాతజేహ, మెల్ల మర్మఘాతుక బాణబృందిమునను 34
- సరకుగాన కెనుమున్ రామచంద్రుఁ డవును, కౌగిటం జేర్చి మహితలక్ష్మణశరీర
మచట నున్నసుగ్రీవుని హనుమను గని, పలికె నిల్లని శ్రీరామభక్తి డంత 35
- “వానరాత్తములారా! మద్రాత చుట్టు, చేరి యుండును రక్షణచేయుచుఁ గను
చిరమునుండియు నేఁ బ్రతీక్షించుచున్న, వరపరాక్రమకాలంబు వచ్చె నేడు 36
- పాపనిశ్చయపాపాత్మసాపకార్యు, నీదశగ్రీవు నిక వధియింపవలయు
మండువేసవిపిమ్మట మహితమేఘు, దర్శనార్థము వేను చాతకముభంగి 37
- నేను జరకాలముననుండి ఏనికొఱకె, వేదియున్నాను, నాకె లభించె నివ్రదు
వీరివిక్రమకాలంబు విధివశమున, నీముహూర్తముతోసమె యెదురుచూతు 38
- పలుకుచున్నాను సత్యంబు సలలి వినుడు, జగ మరావణమై తీరనగును గాక
అగు సరామము వేటుగా నగుట కల్ల, ఇరువురునుగూడ నుండుట యింక జరుగెను 39
- రాజ్యనాశము మితియు ఘోరంబునైన, వననివాసము దండిశాపవగమనము
మహితసీతాసతీసరామిర్వము బహు, రాక్షససమాగమము సమరంబునేత 40
- ఘోరచు ఖము లెన్నియో కూడి యిట్లు, పయిఁబడియె నిప్పుతో మహాబాధ వచ్చె
నిరయసమి దిది రావణునిన్ వధించి, సమరమున వీడివైతును సంగరంబు 41

- ఎవనికోనిమై కినుపై న్యమిందుఁ దెచ్చి, గాకొ సుగ్రీవునిన్ గొనఁచి శక్తి
వాని మధియించి సాగరబంధనంబు, చేసి నేకువుపై నిటఁ జేసినాకొ 42
- అమహాపాపిరావఁ బుడఁగియుగము, ముందఁ పరాదుకన్నులముందు ఎడిన
పాపి బ్రదుకఁగ లేఁ దింక వాఁడు చచ్చుచు, నీవసర్వదృష్టిని దీవి తెగిపనులలు 43
- జీనముల కోడ నుండఁడు రావణుఁ దీరక, వినుఁడు దుర్ధర్మ వానరవీరులార! 44
- ఎవ్వతఁ గ్రంథిలందున భద్రముగను, గూరుచుండి కనుంగొనుఁ డి రణంబు 45
- అప్రతిహతరాదురావరావము దీనిఁ, ద్విభువనంబులఁ గలసర్వదేవతలను
ముఱియు గంధర్వులున్ మహామహులు ఋషులు, సిద్ధవారణు లెల్లరుఁ జేరి ప్రతి 46
- రాము రామత్వ మెంత విరాజితంబో, కానఁగంతురుగావుత! కన్నులార
ఇపుడు నేనొనరించెడికృత్యముఁ గని, ఈచరాచరలోకులు నీసురలు 47
- చెప్పకొనుచుండ్రుగావుత! గొప్పగఁ గడు, పృథ్వి గలయంతకాలము విశేషముగను
రామరావణమహితసంగ్రామ మెందుఁ, జూడనేలేదు మహిమింకఁ జూడ మనుచు 48

౧౦౨

- దుధిరసంయుతుఁ డగుచు భారుడేవయిఁ బడి యున్నలక్ష్మణుఁ గను నిండుఁ గన్నుఁగవను
తుములయద్ధిమువన దురాత్మనివయి కర, వరిము లేయుచునే రిమువగుఁడు కాంచి 1
- పలికెను సుషేణుతో నిట్లు ప్రస్ఫుటముగ, 'తమ్ముఁ డిట్లు రావణునిబలమ్ముకతఁ
క్షీతిపయిం బడి సర్పంబుగఁజిఁ జలింప, శోకసంవృద్ధి యగుచుండె నాకుఁ గనఁగ 2
- ప్రాణములకంటె నిష్ఠుఁ డీ భ్రాత నాకు, నాతఁ డిటులుండ విగులరక్తార్ధుఁ డగుచు
మనసు మనసున లేదు నేమాడ్కి నేను, యుద్ధ మొనరింప నోవుచునో మౌఱుంగ 3
- సమరసంక్లాఘ్యుఁడనన్ శుభాస్పదిగుణుండు, లక్ష్మణుఁడు మరణింప నేలా యిఁ బ్రతు
కేది సుఖము లోకమ్మున నింకఁ గందు! సిగ్గుచేటు మద్వీర్యవిశిష్టత కిది 4
- కరమునుండి జ అచు నుండె వరధనుస్సు, సారహీనముగాఁ దోచు కరచయంబు
కనులు బాష్పమయమ్ములై కనువు దృష్టి, స్వప్నయానమనుష్కనిచరణములటు 5
- తడఁబడుచునుండ నడుగులు తనువు వణకె, తీవ్రమగుచుండెఁ జింత మెంతిని నాకుఁ
గలుగుచుండె ముమూర్షు నిక్కముగఁ గరము' రావణురాత్మచేరినో రణమునందు 6
- కూలిపోవుట లక్ష్మణకుంజరింబు, సోకి మర్కఃస్థలంబుల సునిశితశర
వితితి దు ఖార్తుడై కడు విడుచుచుండె 'వేడినిట్టూర్చుగము లతిప్రియుఁ డనుజుడ' 7
- తనబహుప్రాణ మైనయోతండు పడుటఁ, జూచి పరమవిపాదవశంబు రాముఁ
డగుచు భ్యాస మున్యము లేక యతిశయముగ, నానలెంద్రియుండై చు కిముందఁ జొచ్చె 8

- 'రే ముఖోడను నాగుఁ గార్యంబు లేదు, ప్రాణములతోడఁ బనిలెడు పడఁతినీర
 శోడకూడను సంతియే తోఁచునీడి, తమ్ముఁ డొక రణపాంశుల ధిరఁ బలుట
 రాజ్య మొంకేలఁ వలొకొ ప్రాణములును యుద్ధమొనరించి సాధింపనోపు లేది!
 ఈవిధంబుగ రణమున నీధరిత్రి, వ్రయసహోదరఁ డండంగ వేయునేల! 10
- జేతజేపంబులం దెల్లఁ దీవఁజోణు, లగు కళత్రములన్ బొందవగును ముతీయు
 జేతకేతములందు నెందేని బహుళ, బంధు జవములఁ గాంచంగవచ్చు గాని 11
- ఏప్రదేశంబునందును నెంతగ నెద, కిన్ సహోదరు భ్రాతను ననుపమాన
 లక్ష్మణసమాను మహానియులకై వఁ గనఁ, గర మనాధ్య" మటంచు దు ఖంబు గాంచె 12
- కొకవిహ్వలితాంగుడై చూచువారి, కెల్లరికి జాలివుట్టఁగా నెంతయు పడి
 నిశ్చింతించుచు ముతీమతి నీరసించు, రామునిం గని మిగుల సూతట కలుగఁగ 13
- పలికె నిన్లు సుమేఘుండు ప్రస్తుటముగ, 'లక్ష్మీవర్ధనుడైన యీలక్ష్మణుండు
 మృతుఁడు కాలేదు మొగము వికృతము కాదు, కాంతి చెడలేదు ముతీయు లక్ష్మణముఖం 14
- సుప్రన్నము ముతీయును సుప్రభంబు పద్మర క్తతలంబులు బాహువులును
 లోచనములు ప్రసన్నముల్ లోకమంచు, మృతిగనివార లుండ రీతి నెందు 15
- ఎవరు స్థిర యువంబున నెనఁగఁగల్గెనొ, వారలముఖించి యారీతి వఱలుచుండు
 నెంతమాత్రము ప్రేతత్వ మీతఁ డింద, లేదు సువాణఁ డితఁడునూ చెదమేల! 16
- భూతలప్రస్తగాత్రుడై భూరినిద, మునిగియున్నట్లు కనఁబడుఁ గనుము శ్వాస
 కలదు కొట్టుకొను నవె గుండెలు కనుఁగొను," మని వచించి రామునితోడ నాత్మణంబై 17
- ఘనహాసామంతు హనుమంతుఁ గనుచు 'సౌమ్య, శీఘ్రముగ నేఁగి యోషధిశ్రేష్ఠనిలయు
 మోషధిగిరింద్రమున కేఁగి యొప్పుగ మును, జాంబవంతుండు చెప్పినచారుగిరికి 18
- దానదక్షిణశిఖరానఁ దినదు నోమ, ధులు కడుగఁగడు వానిలోఁ గలవు కనఁగఁ
 జేంగు విశల్యకరణి నా విశ్రుతిము వి, శల్యకరణవృన్ శుభాస్పద మగుగతి 19
- చెలువగు నవర్ణకరణి నంజవని ముతీ, మహిలంధానంబి యన్ మంచియోష
 ధులు రయంబునఁ గొనిరమ్ము తోలఁచు వాని, చేత లక్ష్మణమూర్ఖుని శీఘ్రముగను 20
- అనిన వెంటనే హనుమంతుఁ డరిగి కాంచి, ఉత్తమోషధిగిరి కందు నొచ్చుచున్న
 యోషధులలోనఁ దలఁచ నేయోషధి యగు, నాన పేఁగుండు తెచ్చున్న దరయలేక 21
- మంగిలుగ్గి యొక్కటి వుట్టై నంచితముగ, మారుతికి వెంటనే కడుమహితగిరి?
 ఖరిమ నం దన్ని యోషధుల్ కలవుకాన, దీనినే కొనిపోయిన నొను మేలు. 22
- ఎయ్యది విశల్యకరణియో యెఱుంగ కేను, దీనిఁ గొనిపోవకుండిన నొను గాల
 గూపనము దానితో నేమియూనొ లక్ష్మ, ఁబనకు"నని యెంచి హనుమంతుఁ డొనఁదవుడు 23

- పర్వతశ్రేష్ఠమును నెక్కి బాహుముగము, తోడ గిరిశిఖరంబు నెంతో బలమున
 నూపి ముక్కుారు దాని దా నూడఁబెట్టి, పుల్లనానాతరుగణసంపూర్ణముగను 24
- ఎత్తి కరముల మంటిక నిగసి తాను, తోయవ్వాడిమూతంబుతో సముండయి
 రయమునం గొని వచ్చి శ్రీరాముకడకుఁ, గవులమధ్యమునం బెట్టి కగుఁ జతురత 25
- ఒక్కనిముసము విశ్రాంతి నొంది పలికె, నానుపేణునితోఁ జూపి యుద్దిశిఖరి
 “నీవు చెప్పినయోషధిన్ నే వివరము, గా నెఱుంగఁమి చెచ్చితి ఘనశిఖరమె” 26
- అన్న హనుమంతు న్లాఘింది యానుపేణుఁ, శక్తి గిరిశిఖరమ్మును గ్రక్కునఁ గని
 కావలయు నోషధిం దీసెఁ గడుజవమున, రణమునం దున్న వానర రాక్షసులును 27
- అతిసుదుష్కరకార్య మీహనుమ యెట్లు, చేసినాఁ యటంచు నచ్చెప్పవో కగుఁ
 దలంప సురలకు నిది యసాధ్యంబె యనిరి, అంతట పుపేణు డోషధి నలర నలిసి. 28
- దానిపసరును లక్ష్మణదైర్యశాలి, నాశికారంధ్రమునఁ బిండినన్ క్షణమున
 దానివాసన తగిలినంతెని విశిల్బుఁ, డగుచు విరుజుఁగునై లేచె వనిననుంకి 29
- అప్పు దానందమునఁ గవు లందఱులు ని, పేణుఁ బూజించి రెంతియున్ శ్రేష్ఠవైద్యుఁ
 (డంచు నాతనియాజ్ఞ నాయుద్రి శిఖరి, మును యథాస్థానమున నుంచి హనుమ వచ్చె) 30
- “ఏడి యేడి లక్ష్మణు డంచు నెంతియెని, బాష్పపర్యాకు లేక్షణపదినుఁ జగుచుఁ
 దమ్ము లక్ష్మణు నాలింగన మొనర్చు, కోని రఘూత్రిముఁ దానందమున వనె నిలు 31
- “శూరలక్ష్మణ! కనులారఁ జూడఁగంటిఁ, జచ్చి వచ్చినని నిట్ట పంతనంబు
 నీవు లేనియాహానకి నీవు లేని, యసువులు జయంబు వన్నియు వ్యర్థములగు 32
- నీవు పంచత్వమిందిన నేవిజయము, నాకు నావంత రుచియింతునా! మదనుజ!”
 అన్న రామునివాక్యమ్ము లాలకించి, ఖిన్నుడై పల్కె లక్ష్మణుఁ డన్నఁ నూచి 33
- “నంతసము క్షిప్తికిం దైత్త్యులమరమును, రావ లం జంపి లోక మిరావణంబుఁ
 జేయుదు నటంచు శపథముఁ జేసి యుంట, వధిక సత్యవరాక్రమా! అది యొనర్చు 34
- అదను కాదిది దైన్యగుఱుడులకును, సాధువురుషులు తమప్రతిజ్ఞను వృధా యొ
 నర్పణాలరు సాధుజనప్రతికి, వరకృతిము ప్రతిజ్ఞాపరిచాలన విధి 35
- అస్పదాదిసామాన్యలయందుఁ గల్గు, మనుత నైరాశ్య మెంతిమాత్రము తగ దిఁక
 రావణుని జంప ఘోరసంగ్రామమందు, త్వరిగ నిల్చు ప్రతిజ్ఞ, నీచాలఁ బడిన 36
- శత్రు వెవ్వండు బ్రతుకును జావకుండఁ, బరమభీకరదంప్తులు వరగుసింహ
 రాజము నెదిర్చి యొకజరాజు బ్రతుగఁ చంపుమీ రామ! దుష్టరాక్షసు దశముఖ 37
- అలసింపకు మీరక రవి యస్తమించు, లోపలనె రావణుని జంపనోవుము మహా
 నీయ! ఇది వాంఛిత మృగనోయి! నాకుఁ, దీర్చు మద్వాంఛ ముఱి సీత్రతిజ్ఞ రామ! 38

రణమున రావణాసురుని రమ్మపరాక్రమ మొప్పు నెంతయున్

క్షణమునఁ జంపియేగఁడె సంతసమూరఁగ న్నెఱుఁగె దీ

ర్పన తలపోయుచేసి మితి వర్తిలునేని కిరింగు నీతిన్

బలాయము నాపయిన్ గరమవత్సలభావము రాఘవేశ్వరా! 93

౧౦౩

లక్ష్మణుండు వచింప వలతఁగనుగ, చాళ్యమట్టులు రామండు వైరివీరి

నివహనాశక ధనువును నిమిషముననెఱ సదృశమొనరించి విడిచెను శరవరముల 1

రావ వినిమీఁద నంటి రావ విండును, నవ్యుధ మెక్కి రాముపై వదలె నలుక

దివిస రావపురుగుల దేదీప్యమాన, సూర్యభగవాను డ్రుంగంగఁ జొచ్చునట్లు 2

అదశగ్రీవుఁడు రథంబునందు నిలిచి వజ్రతుల్యశరంబు లవ్వారిగాఁగ

ఘోరముగ వైచె రాముపై భూరివర్ష, భారలను గురియు నవాంబుదంబురీతి 3

దీప్తపావకసంకాశదీప్యశరము, లతులకాంచనభూషణులను లఁగొని

వైచెను సమాహితుండయి వైరిమీఁద, రణమునం దవి జేరింప రావణుఁ గడు 4

భూమిపై నిల్చి రాముండు భూరిరథము, పైని రావణుఁ గుండియు భంజనంబు

చేయు అన్యాయ మసమాన మేయునుపున, ననిరి సురలు గంధర్వులు దనుజవరులు 5

అత్రుఁ కాంచన చిత్రాంగమయి నితాంత, కింకిణీతయంతయి జేవలంబు

తరుణభానుసంకాశమై నిరుపమాన, వజ్రవైశూర్యమీయము కూబరముగాఁగ 6

స్వర్ణమయభూషణంబుల సాకుగాంచి, శ్వేతచామరయంతయి శ్రీరవిసమ

కాంతి నొప్పుచు సురపతి కాంచనరథ, మరుగఁడెంచె మాతలితోడ నప్పు డటకు 7

స్వర్ణవేణుస్వజంబుల చారుకాంతి, వెలయురథమును మాతలి వేగఁ ద్రోలు

కొనుచు నేతెంచె నామిష్యమున నిలుపుచు, "రామ! యింద్రుండు నీకయి రథవరంబు 8

పగవె స్వర్గంబునుండి తావకవిజయము, కాంక్షి చేసి తయింద్రునికాద్యుకంబు

అగ్నిసన్నిభకవచము సర్కుతుల్య, శరములు గాతశక్తి నొసంగు మనియె 9

నీకు ననుఁ గావఁ గైకొను శ్రీశరముగ, నెక్కుము రథంబు రావణు నుక్కడంపు

నేను సారథివై యుండ నిమిషమందె రక్షణల మున్ను జంపె నిద్రపముఖుఁడు 10

అటులె నీవును సారిధిసయి చెలంగి, నేమ జువుచు రావణు నిమిషమందె"

అన్నమాతలివాక్యంబు లాలకించి, రాముఁడు ప్రదక్షిణించి యారథమునకును 11

ఎక్కి బూర్వుడఁ దన కింతి నిక్కమిగనె, లోకజాలము పెలింగింప శ్రీశరముగ

యంద్ర మద్భుతిమును భయవృద్ధిశరము, తుములమును రోమహర్షణమిలమయ్యె 12

అసురుఁ డేయ గంధర్వాశ్రు మారమువరుఁ, శశి యట్టి గంధర్వాశ్రుజే ముం
 అసురుఁ డేయ దైవాస్త్రములు చారిఘవరుఁ, శశి దైవాస్త్రమును దాని నిజము
 రాక్షసాస్త్రము నేయంగ రాక్షసవతి, వర్షాస్త్రాస్త్రవిదుఁ డశుజానకపతి
 పయి మహాకుంభుఁడై యది భయదపర్చి, రూపములు చాల్చి ముఖముల శత్రు
 జ్వాలలను గ్రక్కఁచున్ బోయి నల్లరించె, దశిల విదిశల నిండుచు దిప్తవలయి
 రామచంద్రునిపైఁ జన భీమముగను, క్షణములోన నతం డెల్ల చరియింప
 కాంచి కలఁగక కడుభయంకరములైన, మహితగారుత్పతాస్త్రము మహిమ మెఱయ
 నేసె రాముఁడు, క్షణములో నిది యనేక, గరుడపక్షులరూపముగ కనిపెడి
 దశదిశలవ్యాప్తి చెంది యంతకు మును పట, నున్నవర్షముఖంబుల నొప్పుకావ
 నాస్త్రవితిశులఁ జెందాడి యవి శశివం, జేసి నిది గని శ్రోథంబుఁ జెంది మెల
 రావణుండు మహాశరరాజి మోర, వర్షభంగిని గురిసె నానైరిపైని
 మెక్కు-బాణంబులను వైచి భీరిముల, మాతలిన్ గొట్టఁజూచెను ముత్యము శత్రు
 పిక్కు-బాణము నైచి మహాశస్త్రముగ, నెగురుధ్వజమును ఖండించె నింగ్ర గమము
 పైది ముత్యమును బహుశరపంక్తి గురిసి పయింబులఁ గొల్పెను రావణుండు
 రావణాదురాస్కుఁ డిట్లు ప్రేరణము గాంచి, స్వోగ్రాశన మొనరించునమయముగ
 దేవగంధర్వయక్షిణులు దిప్తు లితరు, లెంతయును వేదమందిరి వింత గాని
 శిద్ధులున్ పరమ్యులు చెందిరి కడు, లేదమును వానరేంద్రుండు నాదితిజవి
 భీమబంధుఁడు వ్యధితులై చెంగొనిరి, రాముఁడే యోడిపోవునా రణమున నని
 రావణుం డి పీకరరాహుకలన, రాముఁ డనుచుండఁ డీగతి గ్రస్తుఁడిగుట
 బ్రహ్మదేవతాకమ్ము చంద్రవ్రయమ్ము, నొహితార నెక్కి కూర్చుండె బుధు
 అశుభదాయక మెంతయు నగునటు ప్రజ, కంబుధియు భీకరం బగునలలసుకల
 బి యుండనిపాగలనో భగ్గుమనో మంట లన రవియంబెడుమాడ్కి లేచె
 పరుషమయినట్టి బాణాశివర్ణముఁ గని, పవి కనంబడె గడుమందరశ్శిరోత
 పి పంథాంకముం గొని మండుధూష, కేతునంపక్తుఁ డన రవి యితికి వోర
 అలరు చింద్రాగ్నిదైవతి మనఁగ సకల, శోనలాధిపులకు నమకూలమైన
 శాఖనక్షత్రమ్మ నాశ్రమించి, యుండె వంగారకుండు భీతి మెండు కాఁగ
 అనవమ్ములు పది యిర్వ దగుబుజములు, వఱల వింటిని చాల్చి రావణుండు తోచె
 బరమభీకరమై నాశపర్వతమటు, శరపరంపర నాల్ఁడు పరపుచుండ
 ఎడ గక రామచంద్రుపై నీతని కింక, భీకరరాంఘ్రణంబున ఏరుఁ డయ్యు
 రము సంధింప విడువంగ సందులేక, పోయె నై నను రాముండు ధూరిబలుండు

క్రొడపవశుడై యిపుకూరుఁ గాఁచి, భ్రుకుటిముడవడఁ లోచనంబులు కరంబు
స్వలం గ్రకుటఁ గొప్పన నెగడఁ గనుల, భస్మమునరించు యిపు ననుంగిడిఁ దోచె 26

౧౦౪

అతిశయక్రోధమున నెట్లైన రామ, భయదవదనముఁ గనుఁగొని బహువిధములఁ
ద్రాసమందెను మిగులభూతప్రపంచ, మధికముగ సంచలంపంగ నవనియెల్ల 1
పించాశాద్దులవన్యవిశేషయుక్త, సాదంబులు కదిలంగ మేదిగ్నిధ
చయము కంపించె వాహినీపతివతియఁ, వార్ధి మిక్కిలి తోఁభించె భయపడి కడు 2
గగి నతిఁబమునఁ బతులు కరినభయద ఘోషఁ గావించె మేఘముల్ గోమ వీడి
సంచరించెను గడుఁ బరువంబుగాఁగ, భీకరోత్పాదచిహ్నముల్ వెక్కు తోచె 3
అతిశయక్రుద్ధభయదరాచూనవంబు, చాచుతోత్పాతచయ మతిచాగుణముగ
సర్వభూతిముల్ భయపడె సరిలరాత్, సాధిపతి రావణుడును నందె భయము 4
సుందరవిమానరాజంబులందుఁ గల్గె, దేవగంధర్వు లురగులు దిలిజగరుడ
శేచరులు ఋషుల్ మిక్కిలి చూచుచుండ్రి, రామరావణభదయులగ్రామ ముపుడు 5
పరిమవీరులు భీకరపరికరయుతు, లాచరించెడియుద్ధము లోచనమ్ము
లకు నగోచరిమును జెల్లెలకు మును విన, నై నదియుఁ గాదు వచ్చినఁబుట్టివాగు 6
సురలు నసురులు తమలోనఁ గర మిలు లను, కొనఁదాడంగిరి హర్షి మఁ గనుచు నదిఁ
అసురులో రావణబియ్యంబు లా సుర లింక, రామవిజయాధ్యులైరి పరస్పరంబు 7
ఇంతలో రావణాసురుఁ డంతయేని రామవధమును గాంక్షించి ప్రహరణమున
కేది శ్రేష్ఠమో యని తన యెడఁ దలంచి, నిర్ణయంబునకును వచ్చి నిమిషమందె 8
వజ్రసారమహానాదవైరివీర, శీఘ్రమారకతైలవిశేషశిఖర
నిభభయావహకూటనన్నిభనిశిత, దృష్టి భీకరకూలముఁ దెగవ నెంచె 9
ఘామనన్నిభతీత్కాగ్రధూసరితము, ప్రళయకాలాగ్నిసమము రాద్రము కరంబు
కవ ననానాద్య మెంతయుఁ గాలకాల, సంతతదురాసదంబు సంప్రతాపకరము 10
చారాధికభేదనాచారుణంబు దీప్తకూలంబుఁ గైకొని దిలిజనాథుఁ
దతిశయక్రోధమున మధ్యమందు గట్టి, పట్టుకొని రణవీరులు చుట్టునుండ 11
ఉచ్చమించి మహాకాయుఁ డుద్ధతంబు, భైరవంబును నగుమహాధ్వని యొనర్చి
రోషసంర క్తనయనుండై రూఢభంగి, స్వీయసైన్యము మిగుల హర్షించుచుండ 12
అమహాధ్వని కల్పంత మంతరిత్, మవని దశదిశలున్ మఱి తుల విదిశలు
గడగడవడంక చారుణగతిఁ గరంబు, భయముకందంగ భూతచర్మవృష ముపుడు 13

ఘోరవార్షిఘ లన్నియు ఘోమౌడఁగ, భీషణంబుగ జ్ఞోభించి వీరరావ
కాసురుండు శూలముఁ జూపి యారవంబు, పరుషముగ రాముతో నిట్లు పలికె నంత 14

“ఈమహాశూలమున్ జూడు రామ! వజ్ర, సార మియ్యది యెత్తిలి ఊణములోన
ప్రాణములు తీయు నీవి శ్రీభాతవైన, ప్రాణములతోడ నింతటివఱకు నీవు 15

మహితయుద్ధసుల్లామివి మఱి యింక గనఁ, జచ్చిపడియున్నవివిధరాక్షసవముండ
వగనువు రయంబు పాఱక యాఁగు మోరీ! చత్తు పీశూలమున రాముచంద్ర! 16

విసృతై చెను రాక్షసవిభుఁడు స్వేయ, శూలమును రామచంద్రుని గూలఁజేయ
రావణకరింపునుండియె యీవలి కిటు, శూల మరుడెంచి మెఱుపులఁబోలె వెలిఁగి 17

గంట లెనిమిది మ్రోయఁగా గణగణమిని, భీమరావణు నిండఁగా వివిధదిశల
శూలమూకాశమున కేఁగి లీల నిలిచె, జ్వాలన్ గ్రహుచున్ మహాజ్వలము గాఁగ 18

ఘోరమై కనుపట్టుచు భూరిభయద, కాంతులం జమ్ముచున్ నిల్వఁగన్నశూల
మరసె రాముండు మింట వీర్యంబు మెఱయ, విడిచె విశిఖంబులన్ దానినెంటు వరుస 19

నూఁడఁ బడవచ్చుశూలంబు మింట నాఁపె, రాఘవుఁడు వైచి శరవినరంబు నిట్లు
కాలవహ్నిని మఘపుంకు కని నితాంత, వారిధారల నాచెడివి పునఁ గడు 20

రామకాక్కుకనిస్పృత రమ్యశరవ, రంపరను కాల్చువై చెను రావణఖలు
శూలరాజము పావకశూరుండు కడు, పతగసంఘముఁ గాల్చెప్పివడుపు మోఱ 21

తనశరంబులు శూలమున్ దాఁకి తత్త, ణంబు చూర్ణంబులై ధరణిం బగుటను
గన్న రాముండు క్రోధసంకలితుఁ డగుచు, వాసవవినిర్మిలంబు సంభాష్యుచుచు 22

మాతలి స్వయంబు కొనివచ్చి మహిమ మెఱయఁ, దనకు నొసఁగినకత్తిని దత్త ణంబు
స్వయంబుగా నెత్తి తిప్పిన కత్తిగంట, లంత మ్రోసెను వినువీధి కాంతి నెఱఁగె 23

వ్రతయతేళ నుక్తామయప్రతితగగన, కాంతి నాఁగను, రాముఁ డుగముగ దాని
శూలమున నేయఁ దెల్కాంతి పేలవమయి, ధరణిఁ బడిపోయె నది కొన్నిపర్యయలగుచు 24

మఱియు రాముండు బాణముల్ పఱపి చంపె
మహితజవయుతహయముల మఱి యనేక 25

శరపరంపర నిశితమున్ బఱపి రావ
ణాసురు సురంబు భిన్నంబుఁ జేసె నంత 26

రావణు లలాటదేశంబు రాముఁ డరసి, మూఁడుబాణంబులం గొట్టె, వాఁడు సర్వ
దేహము విభిన్నమై యెడతెగనివల్ల, పుల్లపుష్పితాశోకము బోలె నుండె 27

శ్రీరమురామునిగములు చెచ్చుచి గాఢంగ బాపెన్లు వి
 న్నారము రక్షణారలచి తన్నులు వెల్లువమండ నాగి డీ
 సారి విహదముం గనియుఁ బల స్రవన్ పరిగించె గాని దో
 సార్ము వ్యర్థమంచు వానపారఁ దలంపఁడు దుర్వ్యసఁడై

27

౧౮౫

క్రోధమున నిల్లు కాకున్ద్రుంజగుండు, తన్ను నొంక రణమున నెన్నెగిరుల
 సమరసుల్లామె రాక్షసాగ్రాముఁ, గాఢ సంత మహాక్రోధ మదృశ్యులు 1
 రోషసం ప్రసయింపఁడై యాతని ఓ, పశుం గొని మిగుల నిశాతశరచ
 యం బనన్ నొంచె శ్రీరాము మాహావ, బాణధారానవ్వన సంపాతమునను 2
 రాముగను వెల్లు నింపెను గ వలుగఁ, అంబరంబున నుండి మహాంబుదంబు
 సరయధారాప్రపాతవర్షంబుఁ బు, భువి గలతటాకమును నింపుటాపు తోఁ, 3
 రిపుఁడుద్రుంజు శరచాల మపున తన్ను, సంగరంబున ముం లేశింబుకూడ
 గంపమందఁగు రాముండు గన్వదొడ్డ, పర్వతేంద్రంబుఁగిది సంభ్రమము గనఁడు 4
 తనశరంబులఁ బెరిపి దైశున్ద్రశరములు, రామచంద్రుండు గ్రహింపఁడె రవిసహా
 కిరణముఁజేత నవ్య శాకిరణములను, శ్రోగోనినయట్లు తెంతయు నాఁగక యింక 5
 శాతశరపర్షమున రామచంద్రునిరము, రావణుండు గాఢనేసెను రాము డప్ర
 పూతశరశరమునఁ దోఁచె పుల్లకింశు, కన్యకావిరాజితమౌయమామౌ 6
 రాజద్రుండు సునుహితఁడై చంద్రుఁ డానందమునఁ బు
 మంది నానుకములఁ గొని గుమితవేగి, ముగిఁ బ్రయోగించె నగిపైని ముమ్మరముగ 7
 రామరావణసంగ్రామరమ్యశరప, రంపరాప్రాప్తతమసము రయము దెసల
 నునునొత్తుఁ గానంబడఁడైరి పనుల పథములును మంగళేశ్ర గోష్వియంద 8
 పంధసతుండు రాముఁ డుత్తమమగురువఁ, బరుషముగ నిల్లు సలికె రావణానితోడఁ
 పుది “జనస్థానవనమునందు, రాక్షసాధమ! నామ భార్యుల కరాత్మ! 9
 ఒంకఁడైను వివశను నోరి నీచ! అపహరించితి వధికమాయాప్రవృత్తిఁ
 మారుమగ బన్నదే లేక ఇగత నీను, లేనియప గు కడుగిహూషన 10
 గొంగచాటుగఁ గొనిపోయి మావ్యభంగి చూరుడవు గాగఁ గీర్తిని జాటగొం
 వోరి నిర్భాగ్య! పరదారఁ గోరి యింత, నీచకృత్య మొనర్చిననీచ! నీవు 11
 చూరుడవో లజ్జయే లేని వికుఁడవో! మంచి మర్యాద లేని దుర్మార్గ! శీల
 హీన! వర్షమునల జాపు నిజి కరిముల, స్వయముగాఁ దెచ్చుకొంటిని పాపంబు! 12

- హరిః శ్రీ గణేశాయ నమః సీత మామయోగం, హరిః శ్రీ గణేశాయ నమః
బలయుతుండవు నీ విట్టి పాగుపనిని హరిః శ్రీ గణేశాయ నమః మామయోగం? 18
- లోకగర్వతృప్తిత్యయ సీత తగియె, అహితృప్తిత్యయం బిల్వ డిగుభింపం
గలవు సిగ్గునలేక లోకమున నీవు, దూష్కృత్యము ముక్తిని గొంగొనిని 11
- చేసి హరిః వసుంధర సిగ్గుచేసి, కావ చోరుడి వగుదువు కావనమున
సేన యవు డున్న నిను, నీయనుబధుని, కడ కవుడ పంపియందును ఓణమునోన 15
- కంటఃబడితి విన్నాల్లికు గండకావ, రం బడంగింతుఁ డీల్ల బాణంబు లేసి
నిన్ను యమునింటి కతిగగా నే నొగ్గు, ఇపుడ మచ్చరచ్చిన్నమై విపులవైవి 16
- హరిః వశశిరము సుజ్వలమండ, అములకో బాది పొం పుములుగట్టి
వచ్చి క్రవాదములు లాగి వసుధవైవి, శ్రీహరిః గావుతే ని నను తప్పకుంక 17
- పడిననీదగువడంగులయిని గూరు, మంకి గృధ్రంబు లెన్నియో మెండుల్లిపి
కాణకల్యాంతరీతిపరమరక్ష, పానమున దృష్టి నంకుత! బహువిధముల 18
- అయ మద్బాణిని జేమాంబు నీది, నేలఁబడఁ బ్రాణములు విడి నిది ముండు
వడి బలమను నియంత్రపటలి లాగి, చీ బుగగా మలను బడి కెఱుమను 19
- అనుచు శత్రునబర్చి మం దై నరాముఁ డప్పకు సమీపసాస్థికుఁ డైనయట్టి
రావణాసురుని నీవశిరవృద్ధి, గురిసె, గలము నుత్సాహము త్పరితగిని 20
- ద్విగుణింబయ్యె జనకీవిధని కంత, రిపునిధనకాంక్షి కరినికి విపు బాణ
సంపదయు వృద్ధిపందె నత్రుప్రపంచ, మునుటఁ గన్పట్టె మహితార్థనిధుని కపుడు 21
- లమితే శక్తి యత్యంతకృపాయుతుఁ డు, రాముఁ డపరూపలాభున భాముఁ డయ్యె
గరింబంబుల నీగతిఁ గాంచి వెక్కు శుభము త్తంబులన్ మూర్ఖకో భఁ గాంచి 22
- రావణవశోగ్యమండయి రామభద్రుఁ డేసె బహుభాస్రముల నొప్పించేరి కిపుని
కిపులకాన్తవర్షమ్ము రాఘవశరచయ, వర్ష మొకపారిగా దనపయిఁ గురియంగ 23
- హన్యమానదగ్గివుఁ డంత నగుచు, గడు విఘ్నార్థితహృదయుండు కిరమునందుఁ
గొనఁగు శత్రు నత్రుముఁ దనదువంటి, నారి సంధిపఁ యుండు తేరి చూచు 24
- అంతరాత్మను వై యి మ్రాకమింప, స్వీయవిద్యప్రదిర్చిన మీయఁడియె
రావణాసురుఁ డొక శత్రుఁ బ్రబలబాణ, యియు నేనెఁగాని యూరిచ కం 25
- పైదనంబును మఱియును భేదనంబుఁ జేయఁజాలకయుండును ఇత్రుముగను
దాపురించుటచేత వాతనికి వంత, కాల మిచ్చి కీరితిగాఁ దలంప 26
- రావణావర్ధ గుఱింది యావరణ్య, పారధియుఁ గాంచ కించక సంభ్రమంబు
మెల్లమెల్లగ నొడలకుఁ దెల్లముగను, దోలనను రథ మవలికిఁ ద్రోత వంత 27

౧౦౬

- కాలివోదతుఁ డొక రాక్షసవిషంకు, మోహమునఁ గ్రో మంది నిప్పులు గురియఁగఁ
గనులు నూతునిఁ గనుఁగొని యనె నిమలము, "నూల" ఇది యేమి వాగ్దానమాతుకుఁడవ! 1
- ఋషీను సశక్తినివిధిముగ నను, నెంచివాఁడవ! పొయ్యి నానుఁడనొకొ
బలము తేజమా లేనట్టివానిగ నను, బిరుకవందగ నెంచి వే శివశివ! 2
- చూయు నెఱుంగనివాఁడవో ముఱి సమస్త, కంజగత్తు లేనా నాకు? సమయమునకు
నన్ను నకుగక నాచిత్తి మెన్నక యిటు, స్వచ్ఛ వర్తింప నేమి వచ్చినది గాకు? 3
- గర్భకేత్రునిముం బిల్లుగాంభంబుఁ, గొలఁగఁద్రోలఁగ నీడుచేతులవి యెటు
నచ్చె? నక్కట! యీచెడ్డని యెవరొ, జరిసమార్జితయశము మాసివడికాదె! 4
- యెఱుము కీర్త్యము తెజము నందియున్న, నాకుఁ దెలిసి విన్న వివాదనంబు,
తనకు విభ్రాతవీర్యశాస్త్రంబు ముంకు, విమ్రువిశేషమున మహావీర్యమునను 5
- మిగుల రంజింపఁజేయఁగాఁ గీర్తివాఁడు, నేనొ యుదలుబుండును నివిషముననె
చేసినావు కాపురుషుని చ్ఛగ్గచేయి, రిదముఁ గొలఁగించి యుద్ధమార్గంబునుండి 6
- ప్రక్కకుం ద్రోలివేయుటవలన నీవు, సత్యులుగఁ దోచుచ న్నది శాత్రువుం
ని న్ను వెన్నుతుఁజేయుట నీచముగను, సుహృదులును హితకాంక్షలు నూరిజనులు 7
- చేయు లెన్నఁడు చింతటిహేయకృత్య, మరులె యెవరింతు రీ వరివైతి విందు
వలనఁ గాదందువేని యీవరరథంబు, వెంటనే త్రిప్పి శత్రు వీరీశ మీఁద 8
- వచ్చినకులోన నీ శింతవఱకు నేను, చేసినయశస్థుల న్నొ చెందియున్న
సుగంధ మేఘైవ నున్న నిచ్చోరధంబు, వెంటనే త్రిక్లి రిప్పైన వి వెడలెనిమ్ము 9
- బుద్ధిమాలి రావణుఁ గిట్టు పాలుపుకాని, పసువవచనంబుల బలకఁ గరమున హిత
బుద్ధి యైనది రధి ఎల్కఁ బొల్పుమీఱి, గానుఁగొని పవన బల్ సృష్టముగను 10
- భీరుఁడను గాను జిత్త మేచిధమున ముఱి, మూ నును గాను మనశక్తుపురుషులధన
మాసపడలేదు కాంచ నావంతయైన, యోగిఘ్నరి నేమఱి నించుతైన 11
- నీయెడల స్నేహహీనత నే నెఱుంగను, మిగులహింసబుద్ధివై కగుమేదురమగు
నియశస్సును నిల్పింగ నేను నిజము, కరము స్నేహింపనన్న తాకారముల 12
- అప్రచుంబుగఁ దోచినయీప్రియమగు, కార్య మెవరించిని వేఱుగాఁ దలఁపకు
తావగ్ప్రియహితరతి తనరువాఁడ, ఏయనాశ్చరి భంగోకో యెంచకు నను 13
- వినుము సెప్పుచు నేరదంబును మరలిచి యిచ్చ నిల్పివోతువు పృథునది తన
మారగము దప్పి పాతెగుమాదిరి రణ, బలముననుం తొలఁగించి రథము రయము 14

- క్షేమమును గోరియే యిటఁ జేర్చిగాక మరలఁ బ్రవృత్తమందు నిమగ్నఁడనియి
చాల నలసినవాఁడని సలలితమగు, ముపిము నుత్సాహమును గల్గి వదలుటఁగని 15
- స్వందనహముం బలమితవిశ్రాంతిఁ గోరి యాహ్నితేచ్చిన పీఠం మివ్వఁజేసి
దెనుటలం గ్రహింపఁ నుచు విద్వంసుఁడనీ, గవలిజం గాం మగోవులగతిఁ దలం 16
- దున్నుమిత్రము లెన్నియో తోఁచె మిత్రము, వాయుముల మోహిజాలక స్వందనమున
నిర్లుగామి నుండఁ జెప్పెంత వంట, ఎక్కుఁగఁబాచవయఁ జోపఁ గుం నపును 17
- దేశకాలపరిధియల్ గెలిసి కిరము, లక్షణ బు లెఱింగి బలాబలులఁ
దెలిసి దైవ్యపెంబులఁ దెగువ వార్చి, ఎంగితు లెఱింగి భూప్థలి సమవిషమత 18
- చక్కఁ గనిపెట్టి నిమిషపుటో స్వందనంగు ప్రక్కకు విరలుపుటో నొక్కివైపునకును
ద్రవిం గో యేది కనఁగా రధింపికిఁ గడు క్షేమమో యుద్ధ మేరితిఁ జెలఁగునో యింక 19
- సర్వ మెఱిగి వర్తించుట సారథి దగు, ప్రథమకర్తవ్య మన్నియుఁ బలుగతులను
సరసి విశ్రాంత నీయ హయంబులకును, నీకు మంచి దటంచుకే నేను పలఁచి 20
- ఇట్లు లొనరిందిదిని గాని యేమి యెఱుగ, నట్టివాఁడను గాను స్వేచ్ఛానువృత్తి
రథమం నడ పెనుకుమితిసే! ప్రభువర్యో, భక్తి భరితుఁడఁగాని నే వైరిఁ గాను 21
- అడ్డ యి మ్మిప్పుడెప్పు యెవఁ జేసి ప్రభుబుణంబును గరముఁ దీర్పం దలంతుఁ
ప్రభుమహాసేన హామివృత్తవర్తనంబుఁ, గన్న నన్ననుమానింపఁగనకు” మన్న 22
- రావలఁడు హృష్టిఁ గుచు సారథిని గరము, ప్రస్తుతించి సమరలుబ్ధభావనఁగని
‘రాఘవాధిపతుంబుగా రథముఁ ద్రోలు, రావణుం దెన్నఁడై న సంగ్రామముండు 23
- సంహరింపక శత్రువున్ గాహనమున, విరుదిరిగి రాఁడు బోనిమ్ము వేగ” మనుచుఁ
దీసి హస్తాభరణ మిచ్చెఁ దీయవై న, సైన్యమున సారథికి వాఁడు తెండ ముదము 24
- విని యారావణవాక్యమున్ ముదమునన్ వెన్వంటనే స్వందనం
బును సూతుంగు రయంబువం దటిమి తాఁ బోనిచ్చె శ్రీరామచం
ద్రునిమున్నగును గ్రాంధగణమునన్ తోడనే రథం బట్టె ని
లెను సన్నద్ధమునై రంబునకు న శ్రీరాముమున్నుండటన్ 25

౧౦౭ ఆదిత్యహృదయము

- ‘నిర్వయాద్ధిపతిశ్రాంతుఁడయ్యె మరల, యుద్ధ సన్నద్ధుఁడై నిర్వియాన్నరావ
శాసుకుం గని సురిలతో నచటి కేఁగు, దెంచియున్నయగస్త్యుండు తెగువ వీని 1

- వలె యిందు తెల్లని రాముని చూచి, క్రయ న సాధింపి యిచ్చు భగ
వానుఁ డిట్లని శ్రీరామభద్రున నని, "రాము! రామ! హా హా! యిమ్మరితి! 2
- హ్యూ! చూచినము మహాభోరినమరి, విజయం నా బిమ్మ పూర్వవృద్ధికరము
వృత్తువివారన గాంతకరము నిర్వచితమువహించు సంస్కృతము కడు 3
- కృత్యపూర్వదయంగు శత్రువుల, దాయకము సర్వశుభసంవిధాయకంగా
కృత్యులగళివమాప్రకృత్యుల, కావహూ సర్వపాప కరూపహంబు 4
- వృద్ధింతామహాదుభిరతికరము, ఉత్తమంబు నిరంతరాయవ్యదాయ
కంగా వినియంతు విని నీవు తీరములోన, నీమూ గావించి పొందుము జయము రాము! 5
- అలదేవాసురసమస్తృతాతియిందు, రశ్మిమూలంబు నిర్వచితరూపము
ననంతము కమువ్యంతుఁ డభిభవన నాధుఁ డగ భానుఁ గొల్పు మనంతభక్తి 6
- దేవాత్మకుండు తేజస్వి ముకుల, రశ్మిభావను డభిభవనప్రపంచ
దైత్యలోకసంరక్షణదక్షుఁ డౌగ, భస్మి నీ లక్ష్మణుల్యు సభక్తికముగ 7
- హృదయమహేశ్వరి కైభిరుఁ డీతఁడు, ఎండఁగ 12 పతి మహేంద్రుఁ డిందుఁ డీతఁడు
భనదుఁ డీతఁడు కాలంబు నితంజ యయుఁడు, వరుణఁ డీతఁడు పితరులు వసువు లితఁడు 8
- ధృతి లాశ్విను లితంజ మనువు, లితంజ మనువు లితంజ యితంజ వాయు
వహ్నులున్ ఋతుకర్తయు భాస్కరుండు, భాస్కరుండు బ్రహ్మకరుండు ప్రజాపాణుఁ డగుచు 9
- నువమాదిత్య! సవిత్! సూర్యా! భగవదు! పూషుండు! సభక్తిమంతుండు! భూరికనక
సద్భక్త! భానూ! హిరణ్య ప్రకృతరేత, సా! దివా రి! హరిదాస్వి! స పశుప్తి! 10
- శుశమానాద్రిమంబు బహుమిరిది, మాలికాశాల యుతుండవు మహితతిమిర
జాలంబూర్తి! శంభు! త్వష్టా! సహస్ర, కిరణ! మూర్తాండు! యివె నమస్కృతులు నీకు 11
- మూల! హిరణ్యగర్భుండ వభిలశిశిర, కారణుండువు లనన భాస్కర రవులనఁ
బంబాండువు దితిపుత్ర! వహ్నిగర్భ! శంఖ! శిశిర! హి! హుస్కారము లివె 12
- శ్రీమనాథ! తమోదేవి! నామవేద, ఋగ్యజుర్వేదపారిగా! వృష్టిమేఘ!
వరుణమిత్రమ! వింధ్యపర్వతనితాంత, దివ్యవీక్షణవంశము! దేవదేవ! 13
- కపి వనంగ మండలి వనంగ మ్మిత్యు, వనంగం వింధ్యపర్వత వనంగ సర్వ
తాపనుండ వనంగ సుత్రిమకవి వన, విశ్వమున కొపానీ కిరే వేయినతులు 14
- శుభ్రేదాస్వి! సంరక్తవర్ణ! దేవ! శుభ్రేదాస్విభాగోద్భవా! మావినతులు
అలనమిత్రతతిగ్రావాంబులకును, తారలర విశ్వభావనా! తగినదారపు 15
- శ్రీకేశంబులందు సుదిర్ఘమైన కేణమిపు నీవె ద్వాదశక్షయ్యమంబు
లానువర్తివి ద్వాదశశాఖలను కొప్పు, సూర్యదేవ! మహావమిస్సు లివె నీకు 16

- ప్రాక్షాద్రవి బొడచున్ భవ్యముగను నా గ్రామమునందును నా పుత్రులు
మారు గనుగట్టు నీకు పనులెన్నతమున దుష్టతకు నా పుత్రులు 17
- జయుఁ డనంగను జయభద్రుఁడయ్యుఁడనెడి, ముగ్ధుఁడ నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
దహుసహస్రాంశుఁడ దిత్తభవ్యనాముఁడనెడి నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన 18
- ఉగ్రవీరసారంగాఖ్యు లొప్పునట్టి, నీకు మార్తాండుననుఁడ నొక్కఁడైన
దివ్యసుందరులను ప్రబోధించునట్టి, నూర్మభగవంతు నొక్కఁడైన 19
- బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరపథితులకును, నీకుఁడ నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
లంగు సర్వకరుణాదాయి నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన 20
- తమము హిమమును మఱియు నొక్క వసమూహ నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
దేవయ్యై కృతఘ్నుకజనదాహవీరకు, నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన 21
- మేల్మొలంగారు మనమున లేనివాఁడ, అగ్నిరూపము నిష్ఠై ర్నామకం
సంతిమగనాశకుండ స్వచ్ఛవ్రతస్త, శాంతిదాయకును నమస్తామి 22
- లోకనాథీకి వందినానీ విదయ, భూతనాశకు నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
భూతసంహర్త గావించు భూతకాంతి, వృద్ధిగాఁగ నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన 23
- సర్వక్షులు మిగుల నైసర్గముగ, సుప్తిగాంచెడి నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
మేలుకొని ప్రోచురవి కిరీ వేలునతులు, అగ్నిహోత్రులయందు 24
- అగ్నిహోత్రము గావించునట్టివారి, కథలఫలముల నొక్కఁడైన నొక్కఁడైన
వేదయజ్ఞక్షులచే వివిధములుగ, నిచ్చునాతిఁడయ్యె కృప గుఱుపడంగ 25
- జగములందున జరగఁగి పర్వకార్య, సమితి కలఁగి పుష్ప పర్వకార్య
ఫలవిధాతయు నీతిఁడ పరిగణింప, కార్యము లితింజి యాతిఁడ నొక్కఁడైన 26
- కృష్ణవేద జయవేళఁ గాననముల, నున్న వేళల నెవఁడైన నుత్తమునుగ
భక్తి దీనిని బరియింపఁ గాము సర్వ, శాధలు జయము సమకూగు ఎహువిధముల 27
- దేవదేవుని నేతాగ్రదీప్యభక్తి, మానసంబునఁ బూజింపుమా రిమువరి
విజయసిద్ధికి ముమ్మారు తెంటనే వ, ధింపఁగలపు రావణుని సందిగము లేదు, 28
- అని వచించి మహాముని యశావగన్త్యుఁడ, డరిగను యథేచ్ఛ రాముఁడు నపగతంబు
గాఁగ శోకము దానిఁ జక్కగ గ్రహించి, ధారిణం బొనరించి సంసమతోడ 29
- అచమించి ముమ్మారు లత్యంతశౌచ, మునను ముమ్మారు జపియించి యనఘమైన
పావనాదిత్యహృదయంబు ఎడసి భూరి, బలము దైర్ఘ్యము జయమును బలము 30

- అన్య రామునివాక్యము లాలకించి, సంతసమున సారద స్మరించుమును
 జన్మగాఁ గ్రోతె గడు నవసవ్యముగను, వచ్చు క్రియాధమునకు నవ్యముగ నంతి 13
- రిమ్యరధచక్రనిర్మలమున లేచి, రామరావణమహిత రిప్రసిద్ధ
 యుగళమున కడమై యుండె నుగ్రకోప, తామ్రవిన్సారితాశోకై వివరములు 14
- రినకు భిముఖులై వచ్చుచాళరథిని, వివిధసాయుకనామకవృత్తి ముంచె
 ద్విరామవిజయనై ర్యమునను, నైంద్రము శరాసనము నతిండ్రితిఁ గొని 15
- సూర్యరథ సమన్విత సాంపుగన్న, బాణాలంబు నేను వైరివైని
 అంతి వన్య ప్రదకాంక్షలై నవారి మధ్యఁ జెలరెన్ ఘోరసముర బువేగ 16
- ఉభయు లభిముఖులయి నిల్చి యొకరిని, సింహచద్రులై మిగుల గుడ్డింపుచు గడు
 గోగదాదెగిరి, వేగి వ్యోమపథము, దేవగంధర్వసిద్ధు లుద్దీర్ఘములు 17
- రినక కుమారాంశులై రామవిజయ, కాంక్షలై యుద్ధమును జూడఁ గౌతుకమున
 రావణశి బాహుభిరమ్యవిజయ, కరము దారుణోత్పాతనిరసము తోడె 18
- రావణాధోపరిచి మహారణమునందు, దెవతిని రిశవర మోతేని గురిసి
 రిసలమండలి య నవ్య మైనరీతి, చిత మిక్కిలి రాక్షసభీకరమయి 19
- భీక గాఁగ గృహముల్ వింగుగట్టి, ర్యోమమున నెరుచునుండి యుండి
 రావణాధిపతి నడచు మార్గమునె గ్రహిల్చి పోవు రావణరథ మెటు పోవునో యె 20
- రాక్షస గంబు నృపించె పర్వలంక, సంతిరజపాక్షము రాచిచందము నను
 మృగశిఖరం బెల్ల బిట్టుమండు, చున్నటాలు తోడె దత్కాంతి యుద్వి నిండ 21
- అగ్నియలకర్షణ చేయు చాళసంబు, నుండి యుల్కులు పిడుగులయోజఁ బడియె
 తిప్పయంకరచక్రము దై త్విప్రపంచ, నాధునకు భీష్మోపదేశము 22
- రావణం శున్నభూమి నర్వింబు మిగుల, సంచలించెను, దైత్యులు శాస్త్రపులను
 జగపదలంబుల వారిహస్తముల నెవరొ, వచ్చి పట్టి వృద్ధులఁ గుఱియె 23
- తామ్రపరసిత్పాతదారుణబహు వర్ణముల హృదకాంతి రావణ యుగ
 రావణశరీర మెల్ల పర్వతము గాఁగఁ, గాంధు లవి ధాతువులకాంతి గావఁబడియె 24
- గృహములు బుంబులు కెవలంబు, నుంటలన్ గ్రుక్క చున్ నోళ్ల వెంటఁ జూచి
 రావణమహర్షి దెలుపునర్వింబుల నశు భంబుగాఁ నాయుఁగొడిఁగెను భయముకాఁగ 25
- వాయు వెంత యజమాలుమై యనంత, ఘోరి రేపున ఏచి తి న్నాచిచేర
 గిన్నులం బుర్రాక్షురక్షునతిని దృష్టిలోపము కావించె దీప్రసాగి 26
- జలదమలు లే నానగళును లేపు, కాని యతిభీకరధ్వనుల్ కలుగఁ బడియె
 నుల్క లోతులు రాక్షసు లుండుచోట నెంతమాత్ర మోర్వఁగ లేని వింతి భీతి 27

- దోలు విడిచి రక్షయి దమరమయితి, లగ్నము నుమ్మరి వర్తి బృహ నలమునోనె? 28
- నల్లదమ్మల నాకాశ మెంతిమ ప్రతి జూల లోయె నాకాశము 29
- శారకలు వేలకును కలు బగడమన, ఎరుచునే వచ్చి మిక్కిలి దారుణమగు 30
- కులము గావించుచున్ దైత్యవరదమున, గుప్పకుప్పలు గాఁగను గూలఁదొడఁగె 31
- రావణరక్షాశ్వచయము శారణముచేక, యనునములనుండి మఱియను జన్ సమితి 32
- నుండి విస్ఫులింగశ్రువుల్ వెండువిలుచు, నగ్ని యుదితగలు నమమగుననువు తోఁప 33
- బహువిరోధాత్మకములు కల్గి బహువిధముల, రావణానాశనంబు ధూరంబుగ నగు 34
- ననియె సూచించె గాని రామునికే దోఁచె, సామ్యశుభజయించిన్నముల్ చాల నపుడు 35
- సామ్య శుభజయించిన్నముల్ చాలఁ గాంచి, రాముఁ డపఘాతంబు సేరావండు 36
- మృతుఁడు గాఁగను సందేహ మేమి లేక, పుష్పనంబువృక్షాదియుండై వజరెను గడు 37
- ఎరిసిమిత్తకోవితుఁడు బంధుర మాశుభసన్నిధి త్తముల్ 38
- కిర మిగుటన్ గ్రహించి యధికంబుగ సంతసమంది నెమ్మదిన్ 39
- వరరమారాముఁ డంతట రణంబున మిక్కిలి విక్రమంబు దు 40
- స్తర మగుభంగి జూపి నిజశక్తు వధింపఁ దలంచె నెంతయున్ 41

౧౦౯

- అనుపమానరహితుల నధివసించి, రామరావణు లొరించురెఱుంగు సకల 1
- లోకభీరమయ్యె నాలోకనమన, గవులు దైన్యము రణమును గట్టిపెట్టి 2
- కరము నిశ్చేష్టులైరి ఫీకరమహాయు, ధములు ఘోరుల నున్నను దాము యుద్ధ 3
- విషయమున పూర్తిగాఁ గడు విస్మరించి విగుల వ్యాఘ్రప్రవాదయులై పగను మఱచి 4
- రామర వంశ యుద్ధసంగమదర్శ, నాతిశయకాంక్ష నందరి, ప్రేతమీఱ 5
- రిక్కిలు రావ మన్ గవుల్ రాము విస్మి, తాకులం జూచుచున్నచి తాకృతులయి 6
- రామరావణు లిరువు రుద్దామబలులు, మంగళామంగళనిమిత్తమండలిఁ గని 7
- గాఢులందు ప్తిరామర్ష పూర్ణులగుట, సరకుచేయక చెరి సంగరంబు 8
- దయము లేన కిగు వని రామజనవిభండు, చాపు తిప్ప దింక గని రాక్షసవిభండు 9
- హృదయముల నెంచి యుండుట నెంతయేని, ఎరియర్వస్థ ముపుట చూపిరి రణమున 10
- రాఘనరిగోరిం గల రమ్యకేత, నంబుఁ గూల్చుగ వి. ల. గోధంబుఁ గాంచి 11
- రావ మం దేస బహుళశరంబుల నతి, వీర్యమున దీసి తోడిగియు వింక ద్రుతిని 12
- ఆశరంగుల దేవేంద్రనమ్మతరద, కేతివంబును శేరక కేతనమహి 13
- మూతిశయితి రదింబుమాత్మమునను, ధరవే బడిపోయె మిగుల వ్యర్థంబు లగుచు 14

- రామఁఁబ్రద్యుఁడై క్రూరరావముకృతి, కవుడౌ ప్రతిష్ఠితిఁ గావింప నభిలషించి
నిశిత శరమును వింట సంధించి నెచి, రావణభధ్వజంబు ధరాశిని గూల్చు 8
- అది మహా రపుమట్లు భయంకరముగ, మూటలం గ్రక్కుచున్ గాంతిమంజితములు
పోయి రావణ శేతనం బను ఊణమునఁ, జించివైవఁగ వది పొడితివయ్యఁ గను 9
- స్వీయరథశేతనంబు సంఘిన్నమగుటఁ, గాంచి రావణుఁ డుత్తోధకలితుఁ డగుచుఁ
గ్రోధపందగ్ధమనశరీరుం డగుచు శ, రప్రవర్తమఁ గురిసెను రామువయిని 10
- రామరథహృద చయమును రావణంబు, దీప్తశరములఁ గొట్టంగఁ దెగువమీఱ
నవి చలింపక స్థలనంబు వందక వననాహతనోజబ్బందంబుననుపునఁ గడు 11
- స్వస్థదిత్రములై యుండ, సకగున నిది, కాంచి రావణుఁ డింకను గని క్రుధఁ గడు
రామచంద్రునిమీఁద కరిప్రవర్తి, మపును కురిపించె నుత్తోష మతిశయింప 12
- ఁదలు పరిఘంబులున్ బెక్కుగతులచక్ర, ములను వలసలంబులన్ వృక్షములను మఱియు
బహుళగోశృంగములఁ బరశ్వధముల బహు, శరాలముల మాయచే బాణజాలమునను 13
- రావణుఁడు పడఁజేసెను రామునిపయి, భీమభీముప్రతిస్వవని స్తృతంబు
త్రాసజననంబు నై నశరప్రవర్తి, మది సను స్తము రామునిస్థందనమ్ము 14
- దాటి పిసై నల్లనునఁ బఁ దానివలన, రామునకు గీడు కల్గెను రావణంబు
వేలకును వేలు కాముల్ విడిచి కప్పె సందులేనట్లు లంతరిక్షమును భువిని 15
- ఁపుడు నిస్సంగ మానంతరాత్మతోడ, నేకలక్ష్మ్యంతో దైత్యుఁ డాయఁ బెక్కు
వేలబాణంబులన్ రామవిభుఁడు నవ్వి, లక్షలకు లక్ష లేసె జెంగి కరము 16
- రావణంబును నేసె శరప్రతతుల, లక్షలకు లక్ష లిన్నియౌ లక్షల శర
ములు నభంబుప వ్యాపించి కలుగఁజేసి, శరచయనభంబు వేటొక్క టరయి మింట 17
- రావణ వధించు లొక్కటే రామలక్ష్మ్య, మటులై రాముని వధియించు టసురరాజ
లక్ష్మ్యమగుటను గను నిష్ఫలంబు గాఁగ, హేతువే లేక వా రేయి రేకరంబు 18
- అస్పృహణం బు భేదింపనట్టిశరము, నేయరై రిద్వందను నెవరు కూడ
ఓండొరులబాణముల్ తాఁక యొండొరుల శి, రంబులున్ బడు ధరాశి భిన్నంబు లగుచు 19
- చనుచు వారలు సవ్యావసవ్యగతుల, విడుచుచున్ బాణసంతతుల్ వివిధములను
ఊర్పు విడుచుట కేనియ నొక్కక్షణము, కూడఁ దీతక లేక పోరాడ వారు 20
- రావ-హయంబులం గొట్ట రామచంద్రుఁ, డతినిహాయములఁ గసఁ గొట్టు నితఁడు వేగ
మిటు కృతానుకృతకడలై యెంతయు నుభ, యులును జేసిరి దారుణయుద్ధ మపుడు 21
- ఉభయులును జాలఁ గ్రుద్ధులై యున్నవారె, ఉభయులును జాల జవసత్త్వ మొప్పువారె
అన్యులంబును దుములంబు నయ్యె నందు, చేతను ముహూర్తకాల ముమ్మాత్తుఁగాను 22

శివశివయుద్ధ మంతయును శ్రీరమురాముడు పవనమున

శ్చిత్రమతులై యొసర్చగను జెంచె మహారథి రావణుని నె

చితరథకేతనంబు గను భిన్న మొనర్చెను రాముఁ డంచుఁ ద

త్వతికృతిఁ జూచు శేయదలఁపుంగనియున్ నొసరింప లేమిచే

23

౧౧౦

రా నీరావణు లతిభిక్తరంబు గాఁగ, సమర మొనరించుచుండంగ సర్వభూత

లకింపి తిలకించె మిక్కిలి కురుకమునను, ననుపము శ్చర్యభరితహృదంతరము

1

ఓండొరులపై ని కోపము యొండొరులకుఁ, గలుపుచుండఁగ వృద్ధిని గాంచుచుండ

నరదములపై ని నిట నటు నరుగుచుఁ గడు, సోరయుద్ధ మొనర్చి పీరు లచ్చుడు

2

రణముచేసిరి వారు సరస్వరంబు విజయశాండును మిక్కిలి భీకరముగ

ఉభయపీడలరథనూతు లొప్పుగఁ దమ, రిథములను వడవంగ నేర్పరితనమున

3

మండలనితాంతపీడిసుమహితగతుల, ముందువెను లకున్ గడు మందముగ న

మందముగ, రావణున్ బహుమార్గణముల, రాముఁ డీతని నశోడు నర్చిని మొనర్చి

4

అతులగణిచేవంబున నా యిరువురు, నడవఁగఁ బ్రవర్తననివర్తనమాల వేగ

శరమహావర్ష ముభయులస్యందనములు, గురిసి మంచెలై సర్వము ఫరశి నపుడు

5

ఉభయ లుభయలరథముల నుజ్జ్వలముగ, నుండి సరధారలన్ నింపు నుండి కోచె

వారిధారామహాప్రవహ్వారిదయుగి, భంగి భీమంబుగా నట వర్షియచును

6

రధికపరు లాజ్ఞ యిడఁగ సారథులు మరల, రథము లభిమంబుముగఁ ద్రోల రంధ్రలెఁ గను

ధురము ధురముతోఁ దురగముల్ తురగములను, ధ్వజము ధ్వజముతో సున్నచందము వహించె

7

ధనువునం గూర్చి రామండు సునిశితశర, ములను నాల్గింటిఁ గడఁ బ్రకాశిలెనువానిఁ

బతురముగ నైచె రావణాశ్వముల నన్ని, రదము ప్రక్కకు లాగిడివిధము గాఁగ

8

అది కనుంగొని రావణుఁ డాగ్రహించి, రామునిం గొల్లె చిశితశరపజము న

బలముగా రావణవిముక్తబాణము లవి, తగిలినన్ న్యధి విశృతి యాశంకా కనఁగు

9

మాతలిం గూర్చి వ్రజపమానము లగు, ధ్వని కలుగుబాణముల శేయ దిశవిదనుఁడు

చని యవి మహేంద్రునారభిరనువుఁ జొరగ, నాతఁ డండఁడు లవమూర్చి వ్యధి యొకిం

10

తనపంపు శరంబు లేయంగ దశవదనుఁడు, రాముఁ డాగ్రహ మందఁ డారావణుండు

ఏ ఘృణాబిది గొట్టివమాత్ర మిగుల, కాగ్రహించి రావణుఁ డు నమ్మి లేన

11

గురి రణవిముఖుని గాఁగఁ జేసి నతని, మఱియు రామండు వింతితిమార్గణముల

ద్రుంతిని వృక్షితమును దెగువ వేల, కొలది వర్షించె రావణప్రూరుపై ని

12

- ముంచె నా నిరవమును నందితింర, వారిధారల నాతండు పరమకొల్
- మింది రిధిగున నెలరుచు నరినికృతికి, బ్రతికృతిగ గదామునలవర్చి యుగ గురిసె 13
- తుములమును రోమహర్షణదుర్బరంబు, గాఢ యుద్ధము డెలరేగె యీణములోన
- గవలు పరిఘలు ముసలముల్ గడుస నిశిత, శరము లొనరించురవము భీషణము గాఢ 14
- నప్తసాగరిములుకూడ సంక్షుభితము, లయ్యె, పాతాళవాసులు నఖిలపన్న
- గుల ను దానవులను నల ట్టోభం గనిరి, శైలకానవయుతభూమి సంబలించె, 15
- సూర్యకాంతి నమస్తంబు సొంపు వాసె చూరుతము వీవ మూనె నమరగణంబు
- సిద్ధగంధర్వకిన్నరశ్రేష్ఠు లెల్ల, సాధ్యులు మహర్షులున్ విశేషము రిగులు 16
- చింత మునిగిరి, జపముచేసిరి కడు నిటు "స్వస్తియగుగాక! సకలగోపాహ్లాదలకు
- కాశ్వతంబుగ నిల్పుత" జగము లెల్ల, రాముండె గెల్చుగాపుత! రావణు" నని 17
- సర్వగణయుతదేవతల్ జపముచేసి, యటులు రామరావణసుఖోరాహవం 11
- రోమహర్షణకరమును భీమమగుటం, జూడె జేరిరి నింగివై సఖ్యమున 18
- అప్పురనలును గంధర్వు లతిశయించి, రామరావణసుఖోరసంగ్రామ మిరిసి
- "సాగరము సాగరోపరు మో గానము, గగనసదృశ మేవిధంబుగను గన్న 19
- రామరావణభీమసంగ్రామ ముల్లె, రామరావణభీమసంగ్రామసదృశ"
- మనుకొనిరి విస్మయంబును గనిరి మిగుల, చూచుచుండిరి తన్మహాహారణము 20
- కని మహాకాహుం దై నరాఘవకులఘన, కీర్తివర్ధనుఁ దై నట్టిశీతినిసుతుఁ
- డరిని రాముండు ధీరము భయంకరాహిం, బోలు శరమును విడిచె నశ్శుతివుకీర్తి 21
- జ్వలిగతుండలయు క్షశిర్నింబు రయము, త్రుంచె నది భూమిపైఁ బడఁ ద్రుల్లి త్రుల్లి
- చూచి రందఱు రావణాసురునిశిరము, పడుటం గనులారం జూచి సంబరము గనిరి 22
- కాని తత్సదృశింబయి ఘనత నన్య, శిరము మొలిచెను రావణాసురున కంత
- క్షీప్రకారి రాముం డంత క్షీప్రవాస్త, మునను క్షీప్రము దానిని దునిమెం గను 23
- రెండవశిరంబుఁ ద్రుంప నీరితని మణి, యెండుశిర మిది మొలిచిన గండుమూతె
- దానిఁ ద్రుంచెను రాముండు తత్తణుంబు, తత్తణుంబును నన్యమస్తకము మొలిచె 24
- అశనిగళాశనిశితసాయకము నేసి, దానిపై తము త్రుంచిన దానియట్టి
- దిన్య మిం కొక మస్తక ముల్లె మొలిచె మొలిచె నూటొక్కపర్యాయములు నమలచె 25
- తలలు నూటొక్కపర్యాయములు తునిమెను, రాముం దై నను జావండు రావణుండు
- కౌర్యపర్వాస్త్రవిగ్రాదు కౌంల్య కెప్పు డులతానదివర్ధనుఁ బచ్చెరువడి 26

- ఇటు లుచోసె చునమును నింపకు మును, శరపరిం ఒడి మారీచుఁ జంపినయదో
 ఖలని హావ బలం జంపినశరపరి మెనో, ప్రలవఁమందుం మహాధుగం డడంది, 27
- దండకఁ గలబంధుఁ గూల్చి యుద్ధండుమైన, శర మెదో యది సర్వము సకలరణము
 లందు పలవంతములు మున్న నెందుచేల, రావణునిపట్లఁ బనిచేయరావో యెఱుంగ 28
- అనుచును నేపరాకును గణం లవము, రావణుచురంబునందు శరప్రవర్ష
 మును గురిసెను కాముంగు చెలఁగి యతఁడు, క్రోధపరవశుడై తడు ఘోరముగను 29
- సంబంధుండీ పెక్కిశరంబు లెసి, గదలు ములములే పుట్టింది గండుమీఱి
 రాము నొకయుఁ గొట్టెను రావణుండు, కురిసె శరపర్షమున్ మహాఘోరము గని 30
- పోరానర్పి రీగతి మహావీరు లంత రిక్షమున ఘోరం బర్వతశృంగమునను
 తిప్రమయి రోమహర్షణివృక్షమునయి, కింకర బ్రవర్తిల్లె ఘోరసంగ్రామ మెపుడు 31
- అరయుచున్ దేవద నవయక్షగణము, లావీశాచగణంబులు నన్యగణము
 లురగగణములు పీడించె నుద్ధతిరణ, పెడతెఱపి లేక యెపుడు జేయింబవల్లు 32
- రామరావణఘోరసంగ్రామమందు, పగలు రాత్రి సుహృద్ధియు పరగ ఊణము
 నేవిరామము లవము లేక కెంతిమౌత, భీరింబుగ బరగెను వేయిగతులు 33
- దశరథనందనుండు మఱి దైత్యవిభులను బోరి నిగిడి
 విశిష్యుగా జయంబు రఘువీరుని కింకను గల్గి చేమి యన్
 ప్రళయనబుద్ధివై భవవిరాజితమాతలి దివ్యసూతన
 ద్విశమును గన్నయాతఁ డనె నా రమునందనుచోడ వెంటనే 34

౧౧౧

- జుప్తికిం దెచ్చునట్లు రావణ్యంబు నొకటి, “తెయనట్లుగ నీవు సుధివరేణ్యః
 వీరవర! యిట్లు వర్తింపఁ గారణంబు, కలదె! వచ్చె రావణు నంత్యకాల మిపుడె 1
- మునుపు దేవతలే నిశ్చయించినది రాక్ష, సాధివచినాశకాలంబు క్రోధ మూని
 వీరి బ్రహ్మాస్త్రమును పీని నిపుడె యంత, మొందఁజేయు” మటంక నమాహ రెపె 2
- ఇంద్రసారిధి మాతలి యిట్లు జ్ఞప్తి, చేయ బ్రహ్మాస్త్రవయము శ్రీభుముగను
 అడుగొని విల్లు బ్రహ్మాస్త్ర మందుకొనియె, రామచంద్రుండు కాంతి విరాజలంగ 3
- అతిభయంకర సర్పరాజాధిరాజ, మట్టు లది నిశ్చించుచున్నట్లు తోఁచె
 ఆమహాస్త్రము భగవానుఁ డొమహర్షి, శ్రీయగస్తుని కిచ్చె విరించి మున్న 4
- అయగస్తుండు రామున కది యొసంగె, నత్యమోమము శత్రుసంహారిక మని
 అమిత తేజోమయుం డగు నబ్జజాంబు, త్రిభువనంబుల గెలిచి వర్ణిల్లొటకు 5

- తొలుత స్పృష్టించి యోసకగ నిండునకుఁ బ్రతి, దానితొక్కలఁ బవనండు దానియలుగు
నందుఁ బావకభాస్కరుల్ సుందరిమగు, దానితనువున , గనంబు దానిరుత 6
- వేరుమందరిరులు దుర్బాధులగు, నధవసంపగ నత్యంత మైవశాంతి
నది యోసంగును నద్భుత మైనపుంఖ, మొప్పఁగా హేమభూష లింపొప్పుచుండ 7
- స్వభూతి తేజస్సును సంగ్రహించి, భాస్కరునిభవకాళవిభాసిత మగు
ధూమసంభృత తాలాగ్ని దుస్సహమగు, క్రూరవిషసర్పను విధాన ఘోర మదియు 8
- శత్రునాగాశ్విబృందహాళకము శీఘ్ర, ఘనంబునఁ బరిఘటన్ వివిధములగు
ద్వారములఁ బర్వతంబుల బహుగతులను, మహితనాళము చేయు సమర్థము త్రుటి 9
- అరినిషాండన రుధిరసిక్తాంగయుతము, భూతిశత్రుమేదోద్ధిదారుణంబు
వప్రసారమహానాదభాసురంబు, బహుశసమితివిదారుణబలయుతంబు 10
- సర్వవిశ్రాంతసరకంబు నకలవిధభ, యంతరభుజంగమమురీతి నహారహంబు
ఘోరనిశ్వాసపవనవిమూర్ఛితంబు, అరివధం బద్భుతంబుగ పెరిఁజేసి 11
- కంకగృధ్రవధాదికగణములకును, జంబుకంబులకుఁ విశాచచయముఁ కును
మహాతత్త్వప్రి మేదస్సు మాంసములను, సంగరింబున నిచ్చెడిశక్తి 4లది 12
- రణములందున నతిభీతిరప్రసిద్ధ, యమునిభంగిఁ గన్పట్టెడునది కపులకు
నందినకరంబు నవసాదనంబు రాక్ష, పాలి కొనఁగున దత్యద్భుతాకరంబు 13
- పహుశవాజివిరాజివాజిరంబు, చారుచిత్రగుర్భుతాసంభృతంబు
లోకనిచయంబునంద సుక్లోక మగుచు, భయవినాశక మిత్వైరవరుల కగుచు 14
- శత్రుసంతతి కున్న శాశ్వతయశంబు, పూర్ణనాశన మొనరించి భూరిగర్భి
మొసఁగఁజాలుఁ బ్రయోగింప నోపురామ, చంద్రునకు సంతతంబు నిశ్చయము గాఁగ 15
- అతిశయబలాన్వితంబయి యద్భుతమయి, యొప్పుబ్రహ్మప్రవరము చేవోక్తవిధిని
రాముఁ డభిమంత్రణ మొనర్చి రయ మొసంగఁ, గాత్మకంబునఁ గూర్చె విక్రమ మెసంగ 16
- సర్వభూతంబు లందఁ ద్రాసంబు మిగుల, వడవడవడంకె నకలభూవలయ మంత
రావణనిమిఁదఁ గ్రోధవిరాజితుఁ డయి, విడిచె బ్రహ్మస్త్రయన్ రాక్షస భంజు బద్ధి 17
- వజ్రబాహువిసర్జితప్రమిల్లు, కడు నవార్యకృతాంతునివశువున నది
రయమొసంగఁగ వెడలి యారావణనిమ, హోరమును దాఁకె నత్యంత చారుణముగ 18
- అశరీరాంతకశరమ్ము త్వరితగతిని, పోకి మిక్కిలి రావణాసురునివశ
మతిశయంబుగఁ జేల్పియు నసువులఁగొని, యవనిఁ జొచ్చెను దినపని యైన పినుక 19
- వచ్చి శ్రీరామముతూణీరవరముఁ జేరె, మరణమందెడిరావణాసురునిచేటి
లోనివిల్లును బాణముల్ భూమిఁ బడియె, బడియె రావణుతనువును వసుధపై ని 20

- ఎల్ల హృదయై నవృత్తులగు వసుధఁ బడ్డ, యట్లు బ్రహ్మాస్త్రము రాక్షసము యసురరాజు
 ప్రాణములు కోలుబొవుచు రిభయమునందీ, భూమిపై వేగమే ఎగిపోయె నంత 21
- అది కనుంగొని హతశేషులై నరాక్ష, సులు భయమునక బాటిరి కలగి నలగి
 కప్పులు ద్రుమయోధు లగుచు ముక్కిలితు లగుచుఁ, ద్రోలివైచిరి శేషులైత్యుల నలుగడ 22
- కని దళగ్రీవునధ రామ భునవిజయము, కవులబాసలు పడిలేక కర లిఱుంగఁగ
 కన్నులన్ నీరు గారఁగఁ గనక దిక్కు, రాక్షసులు పాటిపోయి రారాట మంది 23
- వారులు శతశాతులు పరిమహర్ష, భరితులై రామవిజయందు గురితరావణ
 నాయకపరాభయంబు మహామరణము, నుగ్గడించుచు ధ్వనిచేసి రుద్ధళముల 24
- అంతరిక్షంబు నిండింగ నమరులు కడు దుందుభిరవంబు చేసి సంతోషమునను
 నాట్పమానరి, నింపు చాందిముగను, వీచె వాయువు సుమగింధివిపరి మంత 25
- మామృతంబుగఁ గురిసెను బుష్పవృష్టి, అంతరిక్షము నుండి రామావనీశు
 రిభయ నిండంగ దద్వృష్టి రమ్యభంగి, ధరణియందు వానరవరులై కాక 26
- అంతరిక్షమునందీ మాయమృతరులు రామచంద్రుని బొగడు చుద్దామభక్తి
 బగుబాగని యానందహారి మిగుల, సిద్ధచారి యిందె రశేషముదము 27
- లోకభీతిఁజేసె సద్గుణావత్య బధకుండయి యన్నరావ ఐవధి విని
 అప్పుడు సకాముఁడైన సూర్యుఁడు, పగిదిమహాబలుండు తన్నభినుతింప 28
- వారి సంప్రేతుల నొనర్చి పరిమహర్ష, మందె శ్రీరాముఁ య రాక్షసాధిపుండు
 రావరాసురుఁ డట్లు మరణముఁ గనుట, సుప్రసన్నత నొప్పిరి సురి లధికము 29
- కఠిమ దిశల ప్రకాంతి నధికంబుగా వాయువు వీచెఁ జక్కగాఁ
 గనుఁగొన నిర్మలంబయి విశాసము గాంచెను నింగి యెల్ల మే
 దిని యుడిగెన్ బ్రకంపము దివ్యముగా జెడచల్లుచున్ మరీ
 చిహ్నర మూదివాకరుఁడు శ్రేష్ఠముగా విలసిల్లె నెంతయున్ 30
- భునస్సుగ్రీవవిభీషణులు హితుల్ భ్యాతుండు సౌమిత్రి రా
 ముని పూజించిరి వాక్కుమంతులను సమ్మోదంబునన్ మెచ్చి రా
 తనిలోకోన్నతపజ్జయంబునకు నత్యంతంబు శ్రీరాముఁడన్
 మనె సంగ్రామమహాభిరాముఁడయి సమృద్ధ్యంబుగా నంతటన్ 31
- అరివధి చచ్చియెముగి నాహవరంగమునం దొచ్చి సు
 ధీర మగుకీర్తి కల్గఁగఁ బరిజ్ఞను జక్కగ నిర్వహించి బా
 మర లలసంవృత్తుల రణహారత నొప్పినరాముఁ డుండెనె
 ల్లరు సురి లుండఁ జాట్లు నకలంకసురాధిపుఁ గున్నరీతిగన్, 32

౧౧౨

రామనిర్దిష్టఁ యి రణరంగమందు, ప్రాణములు కోలుపోయి ధృం డి యును
లున్నయన్నను గని చాల భిన్నుఁ డగుచు, దమ్ముఁడు విభీష్ణుని రోచు- మొనర్చె 1

“వీరవిశ్రాంతవిఖ్యాత! వినయనయమి, హాగుణనిర్మిత! మహితశయ్యాస్థి” యిట్లు
కీటికినెలను బడియుండఁగా వలన, చరణదురణమ వగునీకు మరిణము! 2

కవకభూషణకూపితఘనభుజములు, మి చలనీర్థము లిట్లులు మేదినిపఱు
జాచి నిశ్చేష్టతన్ గాంతిజాల మెందు, ముకుటమి స్రవమున నిట్లు మహిఁ బ్రతిపాది 3

ఇట్టిదుర్గతి యగు నని యెఱుఁగ నేను, జెప్పియే యుంటిఁగద పెరచెనిది బెట్టి
నాఁడ వచ్చడు ముదిదో నావచనముఁ, గామమోహంబులన్ బుద్ధి కలుపితముగ 4

అప్రహేళిఁడు మొదలగునసురు లింద్ర, జిత్తు కుంభకర్ణుఁడు విశిష్టులయ్యు
నట్లే యతిశాయుఁ నివల నరాంతకుండు, నెఱుఁగరై రి దుష్కృత్యల మింతయెన 5

వారిమాట యటుంచి సర్వసాధ, బుద్ధిమంతుఁడ వగునె పారపడితి
నీవు చేసినదుష్కృతనిచయఁఫలమె, కట్టి కుడిపిన దిప్పుడు దట్టముగను 6

కటకట! సునీలిసేతు వీకరణిఁ బడియె, గదలిపడిపోయె ధర్మవిగ్రహము రహస్య
బహుసత్త్వసంక్షేపరూపము నశించె, మఱియు స్తోత్రైకపాత్రము మూలముఁగె 7

అక్కట! సహస్రరశ్మియే యవనిఁ బడియె, గటికిచీకట్ల జంద్రుండు కినుసంగె
చల్లఁబడిపోయె నవలంబు శాశ్వతముగఁ, దీవయత్న మనుద్యమదీనతిఁ గనె 8

సకలకస్తాస్త్రవిగులఁ బ్రళయఁడు కడు, ఏరు డగు రావణుం డిట్లు పృథ్విని బడి
ఘోరిఘోరితాంతుఁడై తోచుచుండ, దీర్ఘనిద్ర మునింగినతీరునఁ గట! 9

ఏని కల దింక నోకంబు లెల్ల వెంత, వెదకినను గాని యింతటి వీరవరుఁడు
నిహతుఁడై పోవ నిటు మరణింప సకల, రాక్షసుల కెవ్వఁ డింక రక్షకుఁడు తలఁచ 10

భృతియై ప్రవాళమై యెసఁగ దివ్యమునో సహనంబ పు పుగా
విలతితపస్సు సత్త్వముగ విశ్రుతశౌర్యమై తల్లి వేరుగా 11

సతిశయరావణాసురమహాపనిజంబును రా బీరమా
రుతము సమూలనాశము నిరుద్ధముగా నొనరించె వెంతయున్ 11

సమగర తీజ మంతయు విమాణముగాఁగను నక్క లంబె వం
శముగను గోపమున్ మఱి ప్రసాదగుణం బుపరింబునై నచె 12

మామును గరంబు గాఁగ నరయంగ రఘూత్తమసింహభగ్న చే
మాము గలరావణద్విప మహా! భరణ గాంచెను దీర్ఘ నిద్రనే 12

అమితోత్సాహపరాక్రమంబులె నితాంతాగ్ని చ్యుతిఁబ్రావలై
సముదీర్ఘంబులు నై ననిశ్చేసనముల్ సంభావ్యధూమంబులై
యమితం బై నబలంబై యుష్టమునునై యారాక్షసాధిశన
హ్ని మహారామపయోధరంబు శరసంవృప్తిన్ నశించెన్ గడున్ 13

భుసలాంగూలకకుద్వహణములు రిక్షశ్శేషేయే గాఁగ శ
ప్రనిశాయంబును బాఱఁద్రోలఁ గలకత్తుల్ గల్గుగంధద్విపం
జన నొప్పొనుచు నేత్రముల్ చెవులుగా నత్యంతకామంబై తె
నరక్షివృష మీర్ల రామృపశక్తి వ్యాఘ్రరాజంబుదే 14

హేతుయతములు బహువాక్యహితములను, నిరుపమము పరిమృష్టార్థనిశ్చయమ్ము
నను వచించుచు శోకించుననము నవ్విభీషణుం జూచి శ్రీరామవిభుఁడు పలికె 15

‘సమరిమునఁ జండవిక్రమసంపదర్శ, నమునఁ గూలెను గాని మంచమును బట్టి
రోగమునఁ జావలేదు శూరుం దితండు, చూపె నత్యున్నతస్మృతుత్సుకత అనిని 16

క్షుతిధర్మము ధరపంజర జక్క నిలిపి, క్షౌఢ్రధర్మచింతంబుగా సంగరమున
నాత్మవృద్ధిని ాంక్షించి యమరపదముఁ, గొన్నవారినిగుఱియించి కుండరాదు 17

ఎవనిక్షీరయుద్ధసంవృద్ధి గన్న, శతమణునితోఁగుతక మూఁడుజగము లడలు
నట్టియాతఁడు గతియింప నతనికొఱకు, లేగడు దుఃఖంబు నెంతమాత్రంబు మనకు 18

ఘోరఁగామమందుఁ జేకూను నొక్క విజయమే యని పల్కు లేవిష్టులైన
విజయమో వీరమరణమో విధి తలంప యుగ్ధసన్నద్ధు లొత్తొయోత్తములకు 19

ఁజుని జంపుటో చచ్చుటో పడనివలన, రణముఖింబున నదియె క్షతప్రసిద్ధ
దర్శి మాతారణంబునఁ దగడు వగవ, రణనిహతుఁడైన మహితశౌర్యనిధిఁజుకు 20

శాస్త్రనిశ్చయ మిది యని చక్క నెఱింగి, సత్యము గ్రహించి నీవు విజ్వరుఁడ వగుము
ముందు కార్యంబు నూహింపుము త్వరితంబు, అన్న వినియే విభీషణుఁ ఁనియె నిట్లు 21

“సురిలనుగూడి వాసవుఁడు శూరతఁ జోరియు కోరఁగాని ఁజా
నిరుపమవిక్రమాన్వితుఁడనిన్ మును నోడఁలే దెవారికిన్
కర మెదిరించి నిన్ను రణశూరతముఁ గడుఁ జూపి యో భీ
కరమగువార్ధి వేల నధికంబుగఁ దాటినభగ్గమూనటుల్ 22

అనుపమదానధర్మముల నాతఁ జొనర్చెను మిన్ను పెద్దలన్
గని యెనునరించె బూజలను గాంచెను భోగము లెన్నో యన్నిటన్
దనదగఁభృత్యసంతతి నుదారముగాఁ గని ప్రోచె నన్నియో
ధనము లొసంగె మిత్రులకు దర్పమిడంచెను శత్రురాక్షిన్ 23

అలర మహాహితాగ్నిగ మహాతప మెంతి మ నాచరించె ని

శృల మగుజ్ఞానముం గవియెఁ బక్కగఁ గర్మములన్ సమస్తమున్
విలసిల్లెన్ బీస విలపింపఁగ నేపని లేదు వినితై
సెల విడు మెట్టికృత్యములు చేసిన మేలగుఁ బ్రే వినికిన్

24

అరయ విభీషణుండు కరుణాదృతులన్ వదియింప నాధునై

వరిరమురాముఁ డిట్లునియె వానికి “స్వర్గవిధాయకంబులై
పరగెడు సేతకృత్యములు వానికిఁ జేయఁగఁజేయు మున్నయున్
గరమును శ్రద్ధ” వంచు నొన గన్ గని యాజ్ఞను లెల్ల నిట్లులకి

25

“వైరములు మరణాంతముల్ వసుధయంగుఁ

దెగినప్పిట్ రివుఁ డెట్టివగకుఁ దావు
లేదు వీయమునఁ గానింపఁగాఁదగుఁ గృతు
లరఁడు నీ కేమగునొ వాకు నదియె యగును”

26

౧౧౩

రామమహాత్ముచేతిలో ప వలె న

మరిరాముఁ గనె ననువార్త త్వరఁ దెలియఁగ
రావణాంత పురంబు దుర్వారదు ఖ
లోయాధి మునింగె రాక్షసస్త్రీ యువతులు

1

పెద్దవా రెంత చెప్పిన వినక నేల

వయఁ బడంగని దొడ్లముఁ కొంఠుల
మగ్నలై జూపుముగల లవి భగ్నవ లు
వల్లనాతగోవులకు దు ఖవనధిఁ బి

2

ఉత్తరీ వ్యారమున నుండి తల్లెరిలుచు

గాక్షులఁ గూడి వెల్లడి రాణివ న
మనిమోనం జొచ్చి ఎరికయి యున్న విచల
నెదకఁ జొచ్చిరి కడుదు ఖవిహృతము

3

“అఖలరాక్షసరాజ! రామ” నుటం ను, నమితశోభిత ద్దయనమతలమయి

నవకుఁ యథాంకమయమము ముగయుద్ధ, ఘామి నెల్లను వెదికిరి స్వామికోటకు

4

బాష్పపరిపూర్ణలోచనల్ భర్తృమరణ, శోకమగ్నలునై మహానూరయూధ
నాథుమరణంబునకు నేడ్చునాథరహిత, కరిణు లటు లుండె రక్క-గణము లచట ౪

అరిసి రంత మహావీర్యు నట మహాన్యు, తియ్యకునిన్ మహాదేహు ధౌతిపయిని బడి
యున్నరావణు నీలాంజనోపమాను, పాంసువిగ్ధశరీరు నపాస్తజీవు 1

చూచి చూచినయంతినే సుదతు లార్చి, నతనికాయంబుపై వ్రాలి రమిత వనల
తలు ఎగుల భిన్నమున్ ధరాతలమునఁ బడు, నల్లు రోదించె యొక్క తె యతనిగనుపు 1

కొగిటంజెరుప్పకొని యొక్కకాంతి యతని
నిండుంబుకొని యొక్కకాంతి యొకతె
యతనిభుజుల పుట్టు నార్చి నేడ్చె
నొకతె మూర్ఖులె బలమొము ప్రకటిగొముగ 5

ఒకతె తనతోడ నాతనియుత్త మాంగ, మును వహించి మిగులును గనుచు నేడ్చె
బాష్పవారిని దడుపుదుఁ బతివదనము, మంచుతుంబి పద్మమున్ నుంచుమాడ్కి 9

ఈగతిని రాక్షసశ్రీలు మృత్యుగని పడి, యున్నభక్తను జూచి మొట్టి యటంచు
నతిశయూర్చిని రోదన మాచరించి, రరులగుండలు కూడి నీరగునటు కడు 10

ఎవఁడు ఇట్టి భయగ్రస్తు నెంతయు నొవ
రించెనో మున్ను యెముని గలంచెనో యెవఁ
డెవ్వఁడు కుట్రకు నోడించి యెంతయు బలి
మిని గ్రహించె నొల్పకమ్మును నెవఁడు 1

మహిరిగంధర్వముపికులామరవరులకు, నెపుడు నయ్యె సింహాస్థన్న మింతయేని
అతఁ డిప్పుడు దిక్కటి యవనిపయిని, ఒచ్చి పడియున్నవాఁడు విపాదిముగను 12

అసంసిరిపన్నగాదుల నణచి వారి
వలన నిండుక భయమును బడయునియతఁ
డివుకు నరమాత్మచేఁ గూలె నిజపయిఁ గట
ఎపు డెవఁడును దేవతాధిపులకు మితి 13

దాసవాల్మీకులకును గంధర్వవతుల, కై నఁ గటకట! యిచ్చె డియమిది గూలె
నొకపదాతి నగానవమానుని కరమనను, సుగలు చలవఁగ లేరైరి కిక్కు తలుచి 14

అసురయక్షులు చంపలేరైరి సగను, తిగ్ధవనంబుల నెవఁడు చేటికలు
జూడ భయమంది రీతనిఁ శోద్యముగను, ఒక్కనరమాత్మఁ డీతని నుక్కడంచె! 15

- చక్కు-విధముల సీతలఁ బేరెలుఁగున, నగ్గడించుచు గుఱించి యువిదలు కడు
మరలమరలను శోకించి మరలమరలఁ, బలుకఁదొడఁగిరి తమదగుపతినిగూర్చి 16
- “అనవరతమును హితవాడు లై ననుహృదా, లెంతచెప్పిన వివవైతి వింతకును
నయ్యె నీతాపహరణకృత్యంబు సర్వ, నాశనంబునకే నీకు నాశనంబు 17
- దనుజులకు నాశనంబు త్వత్తరుణులయగు, మాకు నెల్లరికిని గూడ మరణదాయ
కంటె యయ్యెనుగదా! నీహితంబె కోరి, మించి చెప్ప విభీషణఁ డందితముగ 18
- పరుషుగఁ ద్రోలివైచితి వరికడకును, నాత్యవధికాంక్షవై యాతఁ యన్నయట్లు
నీతనే యిచ్చివేసిన శ్రీరఘువతి, కిటు భుట్టిల్లకయుండెడిదేకదా! కటా! 19
- తమ్ముఁడు విభీషణుండు సంతసముఁ గాంచి, యుండువాఁడు విశ్రుండయి యుండువాఁడు
రామచంద్రుండు నీవు మరణ మెఱుంగక, మేము వై నీవ్యమెఱుంగక మీదినిపయి 20
- నుభవముగా నుండి యుండుము నిఖిలార్థ, గణము కోరిక యీకాకయె యిటులను
నుండెడియట్లు చేయక యుంటవలన, నీకు మాకు రక్క-మలకుఁ జేరుట మృతి 21
- ఒక్కసారిగా ముగ్ధుర కోసరె నింత, నాశనం బది తత్కారణంబు నీవె
యనఁగ రాదు యథేచ్ఛ నీవై యిటులను, తేనీనది కామ నీ వేమిచేయగలవు? 22
- దైవచేప్రయే సర్వంబు తిథ్యముగను, ఆరయ దైవోపహతుండు సంహతుండు కాని
వాఁడు కాఁడు రణంబున వానరజయి, మసురనాశము దైవేచ్ఛ యయ్యె నిజము 23
- దైవయోగంబుచేతనే తనరె నిట్లు దైవయోగముఁ దప్పించి దరముకాదు
సుమహితార్థకామములవిక్రమమువలన, సర్వకీర్తి సంపన్నహాజ్ఞను రవంత 24
- దైవగతి మార్చు నెవ్వనితరము కాదు, మంత ముమ్మాటి” కని చాల మతగనిరి
రాక్షసస్త్రిలు బాష్పపర్యా కలకయఁ నలయి కురిగితిని నేడ్చి రిలవయిఁ బడి 25

౧౧౪

- చాల విలపించురాక్షసస్త్రిలయందు, శ్రేష్ఠవత్త్వి మహాస్త్రియ చేరి భర్త
మరణమందుట శ్రీరాము మహితకీర్తి, దీనయైనమందోదరి తెలిసి యేడ్చె 1
- “అతిమహాభాగ! దైవ్రవణానుజికడు, గ్రోధమును గన్ననీమందు కొంచెమైన
నిలువ భయమందు దేవతానిచయపతియు, యుద్ధ మొనఁించుమాట యట్లుంచి మిగుల 2
- సురలు భూసురు లతులయశోవిలసితు, లైన గంధర్వులున్ బుష్పం మానసీయ
చారణులు విన్నమాత్ర నీపేరు భీతి, పారిపోయిరిగాదె వల్లకల్-లకును 3
- అట్టినిపు భయంతర మైనయుద్ధమునను రామునిచే నొక్కమనుజమాత్రు
చేత నెట్లాదివా కడు సిగ్గుచేటు, రాక్షసర్షభ! నీకును కాక్షసులకు 4

- గెలిచి ముక్లోకిముల్ వెంచి సలలితముగఁ జెక్కుసిరిసంపదలు మహావీర్యమునను
జవరి కొక్క-నరుసచేత నవిభవవ, చారిచేతులఁ గూలితివా రణమున ? 7
- మృజు తెవ్వరుఁ జొరలేనిమహిలిలంక, నుండియును గామరూపవై యుండియును ని
తాంతవిద్యుఁడ వయ్యును -కట! మనుజు, వలనఁ బడుట నూహింపఁగఁగలనె నేను 8
- సర్గయుక్తపకరణప్రశస్త్రుఁడవనీ, నీవు రామునిచేతిలో నీల్గుటన్న
దెన్నఁగును నమ్మఁజాలను! మనుజుఁడు, భరుజనస్థానమందు రాక్షసిపరివృగు 7
- ముచ్చు వింపినమాట నేవిన్నయిపున, తులఁడు మనుష్యమాత్రుఁడ! యెన్నఁటికిని
కాఁడనియె నమ్మినాను, లంకాపురంబు, నురిలకై నను జొరరాని దరయఁగ నెలు 8
- అట్టిపురమి మహానుమంతుఁ డన్నవాఁడు, కొచ్చినప్పుడె కంటిని హెచ్చు భయము
అతిభయంకరవార్ధికి నడ్డుకట్ట వులు కట్టినయప్పుడే కంటి నెడఁద 9
- మర్త్యుమాత్రుఁడు కాఁడు రామప్రథితుఁడు, యముఁడ శ్రీరామరూపంబు నంది నిచ్చుఁ
జంపవచ్చె నటంచు నూహింపఁగంటి, వననిజ నపూర్వభోరిమానుఁగ నెడఁదిఁ 10
- వాసపుం మహాబలవంతుఁ డగుచు, వచ్చెనేమి యనంగను వలనుపడదు
వాసపుండు నినుం గన్న వడవడవగా, కనుగదా సంగరం బీయఁగను నెఱుపును! 11
- వ్యక్తమౌతయు రాముఁడే పరమయోగి, పుంగవుఁడు పరమాత్ముఁడు పుష్కడుగ న
వాతించుడు ననాదిమిథ్యాతతాంత, నిధనుఁడు మహాత్ముఁ డనందనిర్మలరాపి 12
- పరముఁడు తిమిస్సులకను నవ్వలియతండు, ధత కంభచక్రగదాసదాధరణుఁడు
మతియు శ్రీవల్సవక్షండు మాధవుండు, పంతిత్రీయుతుండు నజయుఁడు ద్రువుండు 13
- శాస్త్రతుండు నిరంతరసత్యవిక్ర, ముండు విష్ణువు మనుజురూపుండు గాఁగ
మాయచేఁ దోచు నమరాళిమానుచేత, విచయంగియి యతినితోఁ గలిసియుం 14
- సర్వలోకేశ్వరుండు సాక్షాత్పరముఁడు, లోకహితకాంక్షయై వచ్చి యాకిరిగిని
డువ్వరాక్షిసచయసహితుని నిను వధి, యింపె సందేహ మేమాత్ర మిందులేదు 15
- ఇంద్రియజయంబుఁ గాంచి మహేంద్రయతము, త్రిభువనంబుల గెలిచి కీర్తిని గడించి
యిప్పు యింద్రియవశుఁడవై యావిధముగ, పని నిను జయించెనోఁ గూడ నుం కరము 16
- నాశనముఁ గాంచివాడవు, లేకమైన, లక్ష్యపెట్టితివా మును లక్షణముగ
వలదు రామవిరోధంబు వలదటంచు, నేను జెప్పినదానిని! నేఁ డని యిం 17
- పరిణమించిన దేమందు? పరపతిప్ర, తాళికోప కియైననీతను మహాగ్ని
కల్పను నహేతుకంబుగఁ గాంక్షచేసి, స్వజనమును నిను సిరులఁ గోల్పడితివికద 18
- సిగి యన్నవరుంధత్రీశేషుతికి, రోహిణీసతికిని మిన్న యాహాచేయు
నట్టిసీతను గామించుటసద్భవముగు, పాపకృత్యము దానికి ఫల మిది కట! 19

- ఓర్మియందున ఖాదెవి ఉత్తమిగుణ, ములను శ్రీదేవి భర్తృవత్పల కిరిం ౧
- వసుధ వసుధకు శ్రీ శ్రీకి బడలె నీత, మహితసర్వంగసుందరి మూర్తి చిగుల 0
- అమె యెంటిరిగా నున్నయప్పు య కను, మోసమాన బల్కిం దెచ్చితి మూర్తతమయి 20
- నిన్ను నొల్లనిపతిని వనిం దపమున మెలగు నామెను గామింగి కలయం గోరి 21
- భామిని పశ్చిమతామహత్త్వంబువలన, దపముకలమున నీ వామం దాశులోన 22
- దుచ్చ కామేచ్ఛ యావడింతుకయెడలను, దీర్ఘకౌసకుండ నటు చచ్చితివి రణమున 22
- ఉత్తమపశ్చిమతామణియొద్ద కేగి, బలిమం దెచ్చినక్షణమందె భస్మమగుట 23
- నీకు దప్పెను దా ననే నీవటన్నం నిగ్రవహ్ని సురిల్ గను టింతభయము 23
- కట్టికుడువును తప్పక కాలమునను, పాప పుత్యఫలం బెంతవానినైన 24
- సంకయము, లేదు, శుభకృతి సమయమునను శుభయెనంగఁ బాపకృతి యశుభమయిచ్చు 24
- శుభకృతిఫలంబు మిక్కిలింఖముఁ గాంచె, నివ్వడు విభీషణుండు దుష్కృతిఫలంబు 25
- కాంచితవి నీవు, జ నకికంటె నంద, గత్తె లెందితో కలరు ర క్షులలోన 25
- కామవశుడవు పరమమూర్ఖత నెఱుంగఁ, బాలవైతివి, రూపవంశిప్రథిత గు 26
- కాఁ దాక్షిణ్యమున నీతి యధిక కాదు, సరిసమానము కాదు వా కరయె నెందు 26
- మోహితగుడివు కావున ముఖ్యవిషయ మెఱుంగకుంటివి, భూతంబు లెందుకూని 27
- నిర్దిదిత్తము మృతిగాంచునే తలంప! నీరం దెచ్చుట నీమృత్యుహేతువయ్యె 27
- దూరమున నున్న మృత్యువున గోరితెచ్చు, కొన్నయటు నీవు నీతను గోరితెచ్చు 28
- కొంటి విటు చావ నీవు నేఁ గుందుచుండ, నీత సంతోషమున రామం జేరి కలంకు 28
- అల్పపుష్కాత్కరాల నే నగుటకలన, మోరదు ఖార్జి వంబునఁ గూలిపోతి, 29
- మిగులఁ గైలాసమందరమేరుగిరులఁ, శత్రుభనందనోద్యానసమితియందు 29
- నిన్ను గవగూడ వివారిందియున్నదాన, పెక్కుసిరిసంపదల విష్ణువీధి తదను 30
- రూపదివ్యవిమానాగిరోహణమునఁ, జూచితిని వెక్కు-దేశముల్ సుందరములు, 30
- చిత్రచిత్రమాల్యంబులఁ జిత్రచిత్ర, వస్త్రములఁ దాల్చి మున్ను చావంగ నీవు 31
- కామభోగవిభ్రంశంబుఁ గాంచితి నిటు, దీనదు స్థితిసుంటి నీతిరునఁ గట! 31
- అట్టిభోగంబు లందనియట్టినాకు, నిట్టిగతి కిలినదిసీ! మహితలమున 32
- క్షణికచంచలముల్ రాజసంపద ల, కలిగినట్లులె కలిగి యిట్లులె నశించు 32
- రాక్ష సత్వర! కిడుసుందరములు నీదు, కనుబొమలు చర్మ మెంతమెత్తనయ్యె ముక్కు- 33
- మఱియు చందము కీర్తిరమాద్యుగులవి, ఇందుపద్ధదివాకరపండితములు 33
- నీ కిరిటను తలపోయె నిస్తులమగు, సలలితాద్రికుటసమానవిలసితంబు 34
- తామ్రవర్ణ నము ప్రదీప్తవ్రత, కుండలంబులు నీ వెంతగొప్పకద! 34

- అమితమద్యపానాకుల ముక్తీయుగము, కాననగుచుండెడిది దా పావశాలఁ
జక్కనగుపూలమాలికల్ వెక్కులొప్పు, సుస్థితము సుందరమ్మును యభకరమ్ము 85
- నాధ! నీమోము మున్ను నేడో ధవ! యది, రామసాయకనిర్భిన్నరత్నసిక్త
మక్కట! విశీర్ణ మేదోమయంబు మాంస, శిథిలమున్ రూక్షమున్ రథశ్రేణిధూళి 86
- తడఁగి కక్కట! వైధవ్యదిశను వించు, దుర్దశయే లేదు కలగ నాదుర్దశ యిపు
డయ్యయో నాకు నే నెప్పు డరయనైతి, నింతదుర్దశపాలొదు నింతగ నని 87
- కన్నతండ్రి దానవరాజు కట్టుకొన్న, భర్తయో సర్వరాక్షసేశ్వరుఁడు సుతుఁడో
శ్రవణరేఖ నా కేరి పాటి యనుచు, మందిగర్వముతో నుంటి మందమిని 88
- నాకు భయ మన్నదే లేదు లోకములను, నంత తండ్రి యింటిమగ్నఁడు నంతసుతుఁడు
శూరరాక్షసయోధు లున్నారటంచు, నెంచుచుండెడి దాన నే నింతవఱకు 89
- కాని యెఱుంగను నీవొక్కమానవుకర, మందు మరణంబుఁగండువన్నది రవంత
అక్కట! స్థిగ్ధంగనీలంబు లట్టినీల, తనువు నీది మహాశైల మనఁగనొప్పు 90
- అస పమానశ్రేయూరాంగదాదుల నటె, వజ్రవైడూర్యమణిమాయాభరణములను
మఱియు ముత్యాలహరముల్ మంజులసుమ, దామములు కాంతియులేములై తనరుచుండ 91
- "శ్రీవివనముల విహరింఁ గ్రీడరాదఁ, గన్నులకుఁ బండువుగ నీవు కానఁబడెడి
వాఁడ, వనిలోననైతము బహువిధాభరణసుకాంతిని విక్కిలి రమ్యమైన 92
- మెఱుఁపుఁదీగలతోఁ గూగు మేఘమిట్లు మెఱయవాడవు కటానిదుమే నది యిపు
డస్త్రీతతి నాఁటుటన్ రక్త మతిశయముగ, సిక్త మొనరించుటన్ నేను జేరొడ 93
- ! మణియుమునఁ దాఁకఁ గాఁగిలింపంగ నెంత, మాత్రమర్హము గాకుండ మాకు మఱియు
సందోకింతయు లేనటు శిరవిరతులు, గ్రుచ్చుకొని మర్మముల్ కడు వ్రచ్చియుంట 94
- స్నాయుబంధనములు నాశనంబు గనుట, రక్తవర్ణము మారి ధరిం బడుటను
వ్రాహతి శేలపైఁ బో పాడగుగిరి, రీతి నున్న నీమేని నేరితిఁ గందు! 95
- నిజమ! న్వన్నమి! నీ విటు నిహతుఁడవయి, రాముచేతను బడుట ధరాతలమున ?
స్వన్నమే సందియుము లేదు స్వన్నమే ని,తాంత మంతకాంతకుడవు వింతకాదె! 96
- అంతమందుట నీవె యేమందు నక్కట! నీవు త్రొలోక్యవసుభోక్తవై వఱలుచుఁ
ద్విభువనంబుల ముందు చుచ్చేగమునను లోకపాలరసే యనిలోన గలిచి 97
- శంకరుని శేష భీతివశంకరునిగ, పరమగర్వలసఁ గర్వం బడంచి
ప్రకటపఱచితి వధికపరాక్రమంబు, కరము నఁజ్జోభవఱచి జగత్ప్రయంబు 98
- రావ ఎఁ డభిలభితవికావణుం డ, నంగఁ జేసెడివాడవు నాదములను
సరకుగొననైతి వెంతటిశత్రునైన, కీరగర్వముతో నుండి వివిధగతుల 9

- క్షీమకర్ముల యోధుల భృత్యువరుల, సంతకంబును కాపాడెను లిహపు
దానవేంద్రుల యక్షుహాసములను, జంపితిని పాటిలేని యశంబుగన్న 50
- వారిని నివారకవచులఁ బట్టి నీవు, వశ్యుల నొనర్చుకొంటివి ప్రభుఁడవగుచు
ముసులయజ్ఞంబులను ధ్వంసములుగఁజేసి, మఱియు ధర్మవ్యవస్థఁ దార్పాటుచేసి 51
- స్వజనుల నెల్లరిని బోచి సంతసమున మాయ లెన్నియొ పృష్టించి మహితరణము
లందు గల్పి యమర్త్యమర్త్యప్రసిద్ధ, రమణు లగుకన్యకలఁదెచ్చి సుమహితముగ 52
- శత్రుకాంతల కెల్లవిపాదముగను, గూర్చి స్వజనములకుఁ దృప్తి గూర్చి మిగుల
గుత్తముగ నుంచి లంక సంగోచ ముడిగి, భీమకృతులనె చేసి నిర్భీతిఁ బెక్కు 53
- సకల కామోపభోగముల చక్క నొనఁగి, మాకు సతిరథులంక వ మూన్ముండన్న
భ్యాతిగనినట్టిభర్త యీరితి రాము, బాణహతుఁడయి ధరితవైఁ బడుట చూచి 54
- పాణములు వీడ కేనుంటి బండతాయి, నేము హంసతూలికలచే సంతయు మృదు
వయినశయ్యుఁ బరుండెడియట్టిసీవు, కిటికీనల ధూళిబరుండఁగాఁ దగునొకా! 55
- ఇంద్రుని జయించి విభ్యాతి ననఁగినసుతుఁ, శింద్రవత్తు లక్ష్మణుచేత నీల్గినపుడె
సగము చచ్చితి నిపుడు నీసంహతిఁ గని, పూర్తిగా నాకుఁ బ్రాణముల పోయినట్లై 56
- ఒండుజనహీననై నను బ్రతుకఁగలను, నీవు గల్గినఁ బోవఁగా నీవు నేను
క్షణముకూడను బ్రతుకంగఁజాలనుగదా! మరణమే నాకు శరణము పరమపురుష! 57
- కానభోగవిహీననై కని నితాంత, దుఃఖజాలము బ్రతుక నెంతునె చిరంబు
దీర్ఘమును దుర్గమంబగుతెరువుఁ బట్టి, పోవునీవు ననుం గొనిపోయి నోడ 58
- నీవు లేరాడ జీవించనేరను నను, విడిచిపోవుట ధర్మమే విలపిత వసి
దీన మందను నను నోరు తెఱచి నూట, లాడ వేయిది నీప్రియురాలఁ గానో! 59
- మేలిముసుఁగును వీడి యీలీల నేను, వెలువడి పురంబు ద్వారంబు జేగమునను
గాలిండకను వచ్చినఁ గని యిదేమి, యినుతుఁ గోపింపవేమి నాథా! ననుం గడు 60
- నేనె కాదు నీయిష్టదారిలు మానిను లిటు, భ్రష్టలజ్జవగుంతిత్ పాదచారి
ణులు కనంబడ నిటువచ్చి ల లనఁ గని, కోపముం జూపవేమి! ఆలాప మేది! 61
- వీరు క్రీడాసహాయు పెక్కుగత్కుల, నీకు దారలు దు ఖంప నీకు వారి
మాటాడిలఁజేయ వేమి! ఈయువిదలపయి, మిన్ననం జూడవేమి! ధర్మంబ నీకు! 62
- పెక్కుమంది కులస్త్రీల నిక్కమాప, తివ్రతల ధర్మరతల సతిమణులను
గురుజననితాంతశుక్రూషఁ గోవిదలను, భర్తృహీనులఁ జేసితి పాపవగుచు 63
- ఘోరకాపంబు వారిచ్చినారొ యేము, నీకు మఱియును గాంతలు నీవువతులఁ
జంపుచేరల నవమానసంభుతలు కాప మేమిచ్చిరో నీకు సంతపించి 64

- దాని ల మిది కానోపు, ధర్మచరిత, లఘుప్రతాపముల యశ్రుకణము
లవనిబడ నూజకె నోపు హానిచేరు, కనుప్రవాదము నీపట్ల నయ్యె నిజము 60
- ఒలముచేతను తేజస్సువలన నీవు, త్రిభువనంబుల నటు గల్పితివి యశంబు
నింటివి నాల నంతటిసీవు మిగుల, హేయమైసహారీచౌర్య మిల నొనర్ప 66
- అశ్రమమునుండి రాము మాయార్పుగంబు, వంశం గొలగించి నీతను బలిమి నలహ
రించిగావు కొత్తర్యము నెంచినావే! నీవు గల్పినబహుయుద్ధనిచయమునను 67
- వ మృతకుఁగూడ నింతటిమాయ యింత నిచకృత్యమ్ము నొక్కిటి నే నెఱుంగఁ
బడితిమిది కావె యప్రియకృతి యదె చేసి యారీతి నాశముఁ జెందినావు 68
- అర్క యరి యతీత ముగాగతంబు, వర్తమానముఁ దెలిసివచ్చాడ వరు గు
సత్యవాది సహాత్మలక్షణయుతుండు, పుణ్యుఁడు విభీషణుండు నీవు ముదమెక్కి 69
- గూడ దెచ్చిననాఁడె యిసీ యటంచు, విడిచి పెద్దనిట్టూర్పును విడిచిముగ నె
డందఁ గాఁబోవుహాని నన్నుం దగఁ గని, పల్కినట్టులె నేడయ్యెఁ బలుకులేల ! 70
- నీవు గన్న కామక్రోధసేవతలను, సర్వరాక్షసనాశము సంభవించె
నీదుసనర్థకృత్యముల నికు మాకు, మూలనాశనమును జేసె ముమ్మరముగ 71
- స్వర్గరాక్షసకులమును స్వయముగఁ గటా! నీ వనాథము చేసితి వీవిధమున
ఇది స్వయంకృతమగుట నీ వెంతయు బల, కీర్తి శాలివగుట వల దార్తి కాని 72
- శ్రీశ్రవభావముచే బుద్ధి చెంది వెంతి, కనుచునుంటి వివాదంబు గా మాగను
నీ సుకృతదుష్కృతతతిని నీనకూడఁ, గొనుచుఁ బోతివి హావముల కుడువఁ గట్టి 73
- నీవియోగంబు నా కెచ్చె నిరుపమార్తి, సుహృదులపలుకు హితకామి సుజనులవల
నమ్ము వినవైతి వచకలు నమ్మకముగఁ, జెప్ప వినవైతి శేమందు నిప్పు డికటా! 74
- యుక్తియుక్తము శ్రేయస్కరోదితంబు, శుభకరమ్ము విభీషణశుద్ధహృదయు
బోధ వినవైతి మారీచుబోధ మతియుఁ, గుంభకర్ణనిహితబోధఁ గారి వినవు 75
- కోరి చెప్పెను మాజనకుండు హితము, నీకు వినవైతి వదియును నిరుపమాన
పిల్వవృత్తతచేఁ గటా! విధి! తదీయ, ఫలితమే నేటి కిట్లయ్యె వగవ నేల! 76
- నీలఽమూలసంకాశనిరుపమాన, దేహ! పితాంబరశుభాంగదా! హితవిధి
కీ క్తిసిక్తి దేహుండవై యుక్తమి యిటు, పండియుండఁగ నేలవై భాగ్య మెగలి 77
- నిష్ప్రమునిఁ యున్నట్లులు నీవు కరుణఁ, బలు నేమి నాతో వీరవరఁడివు ముటి
కేకఁడవు వెనుకాడి వుద్ధతరణమున, యాతుభానదాహాతి న స్పృశిం గనుము 78
- తెమ్మలెమ్ము శత్రువుల శీఘ్రమ్ము గెలువ ఇంతవఱకును నిర్భయ మెంతయునయి
వఱలులంకారమును వచ్చెఁ ఒరిభవంబు, నే డు, భయపడి తనరక్తినిం బటవని 79

నూర్పుడు దీప్తుడు తిసరిశ్చి వొజ్జబడునటు, లంకఁ జేయు మున్నగులు శంక లేక
సమగమున శత్రుమాదనశక్తియులేము, సూర్యశాంతిసముజ్జ్వలశోభితము 80

హేమచాలపరిష్కృత మెంతయు నయి, వజ్రసమమయి నిత్యసేవలఁ దీనువఁగ
నీవు రాజల్లువఁగఘము నేఁగు చూడఁ, రామబాణములన్ సహస్రశేకలములు 81

అయి కలూ! పడియున్న దీయవనివయిని, సమరమేదిని నీప్రియపతి యనుకొని
కొఁగిటంజేర్చుకొంటివా కడుఁ బ్రియపతి, నై న ననుజూడి కేమైవ కవక ప్రేతి 82

వేయితునుకలు గాకున్న జేయినుమొకొ, నాడుహృదయము నిమరణంబును గని
వగఁ గృశించి రియంబున బ్రద్దలగుచు, ననుచు ద +ంచి యామె మూర్ఛను మునింగె 83

కమ్మలాభివారంబయి కడుసమీప, భూమిఁ బడియున్న రావణభూరివత్
మందుఁ బడియండ నామె సంధ్యానురిక్త, జలదదీప్తవిద్యుల్లతసరణి వచట. 84

అమె వరసి సవర్ణు లత్యంతిరొద, నంబు గావించుచున్ జేరి కంఠంబరి
నెంతయును లేవదీసి “జేవి! యెఱుంగవె, అధ్రువం బని సకలలోకావస్థితి 85

ఎంతలెంతటిరాజులవెలిసిరులు, వరయఁగ దశావిభాగవర్యాయము లని
యెఱుంగవా జేవి!” యని కడు నేడ్చుచుండ, నామెచనుఁగవ గ్రశువు లలమ నేడ్చి 86

అప్పుడు విభీషణుం గాంచి యనియె రాముఁ, “డవ్వలకు బంపి వనితల నాలసింప
కుత్తరక్రిమి లొనరింప నొప్పు నన్న”, కన్న రామునిమాటల నాలకించి 87

పలికెను విభీషణుం డిట్లు పరమధర్మ, యుక్తముగ మంచిచెడల నొనరిఁ దూచి
నల్లెఱిఁగి ధర్మజ్ఞుండు నాతిఁ డగుట, రామవాక్యాను సారవర్తనఁ డగుటను 88

“త్యక్తధర్మప్రతుండు నిర్దయుఁడు పుణ్య, ఘాతుకుం డవృతుం డవ్యకాంతలయభి
మర్శనమ్మునఁ బాపియై మన నితండు, భౌత్యరూపమహాశత్రువరుఁడు నాకు 89

అపితమే నాకుఁ జేసినయతఁ డెపుడును, పూజ్యగురుగౌరవంబును బొందఁగ నితఁ
డెంతమాత్ర ముద్వేడు కాఁడు సంతతము నృ, శంఘఁ డితిడె ను నెవ్వైనఁ జక్కఁగ విని 90

ఇతినిదుర్గుణముల నెల్ల నిలిపికుత్త, రక్రియలు చేయుతుంట ధర్మంబు కావ
మంచియె విభీషణుం డొనరించె నందఱు, కాని సను దప్పవట్టి రిక్కారీణమున” 91

అన్న సత్యంతధర్మిష్టులందు శ్రేష్ఠఁ, శైవరాముండు సకలవాక్యజ్ఞుఁడు ఘన
వాక్యకోవిదుఁ డెంతయు పలికె వతని, కిం బరిమిప్రీతుఁడగుచును గేవలంబు 92

“నాకుఁ బ్రియ మొనరింపఁగా నీకె లేగును, నీకతంబున జయముఁ గాంచితిని నీను
గానఁ దప్పక నీజ్ఞేయకరములై న, వాక్యములఁ బల్కవలయు నెప్పటికి నేను 93

- గంధర్వయనత్యవాక్కలితుఁడు పరి, కామనిషియై నను గాని మహిత
 యేమని లంబు శౌర్యము త్రేడము కల, వాఁడు రావణుఁడు కరంబు బవరమందు 94
- ఁగిండు తఁడు దేవేంద్రుఁడు గంటివై నె, నెఱుంగఁడు పరాజయం బని యింతదాఁక
 లఠిలబలవంతుఁ డలలోకాళిని వి, రావణుండు మహాత్ముండు రావణుండు 95
- వైరిమిలు మరణాంతముగ్ వర్ధిము లవి, యెవ్వల, నొనర్చు మితనికి నంత్యకృతులు
 ఎట్టివాఁడునో నీకు నీతిఁ డరియ నట్టివాఁడగు నాకును నది నజంబు 96
- నీకై నెఱునుండి యథావిధిగను జరుపుమీ మన కెల్లసంస్కారములను
 నిండుల కతండు తగినవాఁ డైతియైన, యశము కల్గును నీకు జేయంగ నటులు 97
- అనిసరామునివాక్యంబు లాలకించి, త్వరితగతిని విభీషణధార్మిఁడు
 యజ్ఞయాగాదు లొనరించినట్టివారి, కత్తసంస్కారము లొనర్చు నాత్మిఁ డలఁవ 98
- పశ్చాత్తపసావృతపరిమళయతి, చందనవిశేషశాస్త్రప్రశస్తతిని
 రాంకవాస్తరణమ్మన రాజలంగఁ, జేర్చి రమరులు రావణ శ్రేష్ఠశవము 99
- వేదవిహితంబుగా జరపిరి నితాంత, పశ్చిమకరువును మహాబాహ్మణు లెఱి
 వైశ్వనాథునికి పితృమేధంబు జరిపి, రవల యాజుఁడు లాచితి కగ్నిదిశను 100
- వేదిఁ గావించి నిల్పిరి విధివిహితము, దక్షిణప్రాచ్యదిశలందుఁ దగినరీతిఁ
 బావగుని దధిఘృతపూర్ణభవ్యమైన, స్రువము వైచిరి చితియుండ శుభకరముగ 101
- పాదిములయందు శకటంబుఁ బదిలఁజది, తోలు నూర్వంతరంబునఁ జాల నిలిపి
 దారుసాత్రల నన్నిటిఁ దగ నరణిని, నట్టులే ఉత్తరారణి నట ముసలము 102
- ఇతరసాత్రల నుంచి యాయాస్థలముల, విధివిధానముగా వేదవిదులు ఋషులు
 చెప్పినట్లు మేధ్యపశువును శ్రీఘముగ ననుసరణికిను జంపి ప్రశస్తభంగి 103
- హామమునరించి బహుఘృతయక్తమైన, దానిచర్మముఁ గప్పిరి దానవపతి
 వైచి పిమ్మట నత్యంతదీనమాన, సులు విభీషణాదులు రాక్షసులును జేరి 104
- గంధమాల్వాదులన్ వైచి కడుమ్మదువులు, వివిధవస్త్రములన్ వైచి హస్తగతుల
 లాజలం జల్లి కంట జలంబు పొంగి, నుండిరి విభీషణుఁడు విధియుక్తముగను 105
- పావకు నొసంగె నాతరువాత నతఁడు, ప్నాతుఁడయి యార్చిమైనవస్త్రములతోడ
 మూర్ఖులం గూర్చి తిలలను తోయములను, విడిచె విధిపూర్వకంబుగాఁ బ్రీతి శ్రద్ధ 106
- శింఘా వంచి నమస్కృతి కర మొనర్చి, రావణాశ్రీలఁ బెక్కుపర్యాయములు న
 చించి సాంత్యసవాక్యమున్ జేరుఁ డింగి, కని క్రమంబుగ వారలు చనఁగఁ బురికి 107

- రామునిసమీపదేశంబు రుము చొచ్చి, వినయమున నిల్చియుండె విభీషణుండు
రాముడు సహస్రైవ్యవిరాడితుండు, మితియు లక్ష్మణసుగ్రీవముహీతు డగుచు 108
- లోకంబుకరాక్షసాసీకరావ, కాసురవ హాపథాక్రియాభానురుం డయి
పరమసంతోషమున నుండె బ్రథితకీర్తి, వృత్రవధచేసి యున్న దేవేంగుభంగి 109

౧౧౫

- రావణాసురవధను హర్షముగఁ గాంచి, దేవగంధర్వదానపుత్ర తిరిగి చనిరి
తమతమవిమానములయందుఁ దగిలరీతిఁ, జెప్పకొనుచును శుభకథల శ్రేష్ఠములని, 1
- రావణవధంబు రామపరాక్రమంబు, వానరాసీకసంగ్రామవైభవంబు
వీరసుగ్రీవసుగ్రేహవిభవము కను, లక్ష్మణపరాక్రమంబు తల్లక్ష్యణుపంబు 2
- రామవాల్మీల్యరగము నిరంతరంబు, వీని నన్నిటిఁ గథలుగా విప్పిచెప్ప
కొనుచు నేగిరి దేవతాజనులు క్రోధము, చరులు సిద్ధులు గంధర్వతాపివారు 3
- ఇంద్రదత్తము శిఖినిభ మెంతయు నగు, రథముఁ గొనిపొ న్నుటంచును రాముఁ డాజ్ఞ
చేసె కూలఁగఁ బూరించి శ్రీఘ్న మతఁడు, రామునానతిఁ న నివోయె రథము దివికి 4
- పరమసంతోషమున రఘువరుండు ప్రీతిఁ, గాఁగిటం జేర్చుకొనియె నర్కప్రసూతి
యైససుగ్రీవుని గృతజ్ఞతాతిశయత, నతనిసాయంబునం బహుకృతిగ నుతిగి 5
- చేర్చి కాఁగిట సుగ్రీవు శీఘ్రమె చన, హెచ్చరిక చేయ లక్ష్మణుఁ డెల్ల కపులు
ననుసరింపఁగ శ్రీరాముఁ డరిగి చేరె, సైవ్యశిబిరంబు నానందసహితుఁ డగుచు 6
- తనదుసామీప్యమున నున్నయనుజుని గని, లక్ష్మణుని దీప్తతేజును లక్షణగణ
యుక్తు సత్యసంపన్నుని “టయిసౌమ్య! శీఘ్ర మొనరింపుమీ యభిషేకమహాము 7
- మనవిభీషణునికి లంక మన కలంకు, మిగుల ననురక్తుఁడున్ భక్తుఁడగు మణి మ
హాపతారియుఁ గావున నొందువాఁడఁ, బరమహర్షము లంకయన్ పురవరమున 8
- ఈతఁ డభిషిక్తుఁడై యుండ నెంతయుఁ గని”, అన్న రామ నివలుకుల కలరి మిగుల
లక్ష్మణుం డాజ్ఞ చేసె నాలస్య మింత, చేయకే స్వర్ణకలశమున్ శ్రేయముగను 9
- తీసికొని రండటంచు సందీప్తియనఁగు, వానిఁ గొనితెచ్చి దైత్యులు వానరుల కొ
సంగి రవి గొనిపోయి ప్రళయప్రభంగిఁ, దెంచు జార్ధిజలంబులు పొందటంచు 10
- లక్ష్మణుం డాజ్ఞనీయ బలం బెనంగు, వానరులు శీఘ్రమే పోయి వార్ధిజలముఁ
దెచ్చి రాకలకంబుల దివ్యముగను, వార లండఱు లంకకు వచ్చి రెలమి 11
- లక్ష్మణుం డంత శ్రేష్ఠమాంకనడుమ, రాక్షసులమధ్య నుత్తము రావణాను
జుని విభీషణుఁ గూర్చుండఁగను నొనర్చి, రామశాసనవరము శిరంబునఁ గొని 12

- చక్షుః కాయేనా నామోన్మత్తః, నాకృతలశంబు జలమల నాయ్యున గొని
చక్షుః సౌత్రి యథివే కస్మత్క్రియ సట, విధివిధానమునన్ గడుఁ బెద్దలు మఱి 18
- సుహృదులు కలంబు హృతుల మెచ్చుకొనఁ జేసె, బరమశుద్ధహృదంబుజు నిరతలత్య
ధర్మరక్షని విధిమణుఁ దగ నొనర్చె, సర్వలంకామహారాజ్యసార్వభౌము 14
- రామనాథ రామానుజులత్తు మంత, సుత్రులును భక్తులు విధేయమతులు దైత్యు
లంకి రాణంద మెంతయు సుందరముగ, నట్లు లభిపేక్షుఁ డై నదైత్యప్రభండు 15
- మహిమఁడు కిషిపుఁడు తన మంత్రుల మఱి, ప్రజల హితుల బంధుగులను బహువిధముల
వాంఛనమఁ బులిన దన్వ స్వయముగఁ జని, రామునిసన్నిధిఁ జేరె నెంతో ముదమున 16
- అక్షుః మోక్షంబులు నకులలాజ, లమలసుముములు కొనివచ్చి రధిపతివయి
రాక్షసులు భక్తియై కై శారవ్రజంబు, తమనవీనవతిం గనుతమకమునను 17
- వారినండి విడిపిణుఁ ప్రమవు వారి, తృప్తికయి వానినిం గొని దీప్తతేజః
దైవరామ జన్ దమ్ముఁ దైవలక్ష్మి, బునికి నొసఁగె మాంగళ్యముల్ గనుక భక్తి 18
- అలకృతికాద్యుండన్ నమఁ ద్థాధిఁ దైవ, యవ్యభీషణు పరితృప్తి కివి గ్రహించి
రారిత శ్రీరామలక్ష్మణు నంజనమున, కిదివ శైలోపముండును పేరవరుడు 19
- పార్శ్వ సన్నిహితుల పాంజలి యయి, యున్న హనుమంతుఁ గాంచి మహోన్నతగుణఁ
దైవముర ముఁ బట్టెన్ “హనుమ! సామ్య! కొని విభీషణుఁడైన జనుము లంక 20
- తావగృహంబునకు నేగి రాణివ న, మందుఁ జొచ్చుటకున్ గాంచి యనుమతిని య
ధావిధిన్ నాచి నీతన దిగినరీతి, విజయవార్తను మనజ్జేమవిషయ మెల్ల 21
- రావణభంజింబు నాదుకొంబునంబు, జరగుటం దెల్పి పరిమహర్షంబు గాఁగ
అమెనందెముం గొని యతిజపమునఁ, దిరిగి రమ్ము కనీశ్వరా! వరగుణాఢ్య!” 22

౧౧౬

- అని మొదలఁగె శ్రీరామగర్భ మాను, తాత్పర్యులు శేగ మేగె లంకాంతరమున
కలరాక్షసు లొంబు నధికపూజ, లందుకొనుచు సంతోషము నందుచుఁ గను 1
- అ - శేషుఁ దైవప్రహుమ యంత, రావణగృహంబుఁ జొచ్చి సంభావనీయ
హింసాకారయై కృత్యించి మింబు, గ్రహనిపేడితరోహిణిశరణి నుండ 2
- వృక్షములం ద్రాన్ లవమేని మదిము, కననిదానిని రాక్షసీజనపరివృతఁ
అంబు ౧౧౬౧౧ ననుకూరి మాచ, రింది తనపేద చెప్పి దర్శించి నిలిత 3
- మొదట - తని వాన పుష్ప మంగు, దెందినమహాత్ముగా గుఱుంపలేక
యారలండియుఁ బరికించి యువిద యతని గుర్తుపట్టి గూఢునించె గొంతవఱకు 4

- అమృతానును గనుగొని హనుమ చెప్పె, గొడంగ రామునివాక్యమున్ కిగఁ బ్రెమింపగ
'దెవి! వై దేహీ! రాముఁ డెంతెని క్షణలి సానుజండయి సుప్రసహితముగను 5
- వానరబలంబు ట్టేమంబు పరిమితుజను, డగ్గవిభీషణుడనన్ టేమ మరయుపతి
పరిమిద్ధార్థుడై శత్రువరునిఁ దంపి, ట్టేమిమును ట్టెల్పుమని పంప సీత! నిగు 6
- అవిభీషణసాహాయ్య మనుజానయము, కపివ రెణ్యులసాయము కలుగకతవ
రాముఁడో చంపె నొక్కఁడో రావణు నని, గుళిలమును దెచ్చె నశిగ నీకుళలము పరి! 7
- 'పరిమ సంతప్తినీ గృతార్థవంతుఁడనంబు, యుండి నీకు హితంబున యొక్కటి వది
యింతను విసంగ దే దేహీ! యింక నీవు, లలఁపతి ము వంతి జయమున్ లలఁచుకొనుము 8
- హతఁగు రావణుఁడయ్యె జయంబు మనకె, కిల్లె నావంతవంతియుఁ గనకు ఎంక
సర్వను ఖంబులన్ నీవ ఎమసిచయె, మువవకింబయ్యె లంక యోజనాతనయ! 9
- నిన్ను విడిపింపదాఁకిను విచరావ కాసురుని జంపుదాఁక న నంది నిద
యన్నశివధంబుఁ గొని యెల్ల యుతిసఁ జంప, తేతువుంగట్టి వాఁకి శీఘ్రముగ నె, 10
- వచ్చి రావణుఁ జంప సర్వైతిశ్చ, చిల్పుకొంటిని సంభ్రమాన్వితపు గాఁ
నుఖముగఁ జరింపుమీ లంక శుభగణుఁడగ, అవిభీషణువశిమయ్యె నశలపురము 11
- అని ఎఱి నీకు వదియింపు మనెను రాముఁ, డిదె విభీషణుఁ జెలెచది యెంతయేని
శక్తి దిర్భింతుకొనఁగోరుఁ ఎడఁతి! నిన్ను చెప్పుమనె నీకు నీవార్త చెలువమిన్న!'' 12
- అన్న హనుమంతుపలుకుల కలరి సీత, శశినిభానన పారవశ్యంబు కలుగు
మునము పెంపున మాటాడఁజోవదయ్యె, నవ్వుడు హనుమంతుఁ డిట్లను నామెకోడ 13
- 'తిల్లి! బదులీయవేమి! నీయుల్లమునను, నేమి చింతించుచున్నావు! స్వామివలగు
తెల్లపింటివిగడ!' యన్న నెంతయు ముద, మంది ధర్మాత్మ పలికె నిట్లని యతనికి 14
- హర్షిగిదివచనమ్ము లతిశయమగ, 'ధర్మవిజయమహాశుభవార్త నీవు
చెప్పినంతనె మునిగి విశేషహర్ష, వార్ధిఁ బరవశనై యేమి పల్కునైతి 15
- ఎరికిగాఁ దలపోసిన నెంతసేపు, ఉత్తమోత్తమశుభవార్త విద్దియెన
ఎలుకె తోఁపక యున్నది పలుకె కామ త్రిభువనంబులయందు నేలీయనఁ గన 16
- తగ బాహూతి తోఁప దెంతగఁ దలఁచిన, భవ్యము హిరణ్య మైన సువర్ణమైన
రెన్నునాఁకృతతియు సామ్రాజ్యమైన, సాటికాఁజోదు నిక్క మోశ్వసపతనయ!'' 17
- అనిన భక్తియంబలి ఘటించి హనుమ యపుడు, సీతముందు నిలంబడి చెప్పె నిట్లు
'ప్రియమె చేయుటె భర్తకు నియమమైన, దాన వోతల్లి! పతిజయూహువశాండు 18
- శత్రుము త్రికరణంబుల నెగడుదాన వట్టి నీ విట్లు లంట యెప్పట్టునఁ గడు
నర్హ మేయగుఁ బలుకలే రన్యకాంత, లిట్లు లెన్నఁడు పావనహృదయ వీవు 19

- రాంకెము ప్పొము పాటిలేని దరియ నీవన్నమాట రత్నాదికంటె
దేవరాజ్యంబుకంటె నెంతేనిశ్రేష్ఠ, మన్నివిధముల సుజేహ మందు లేదు 20
- నిహితముడు ప్రాసనిరజాతుడ, మండ సుస్థితి గనుకంటె నొండు నాకు
వలసినదే నేడు నా కిది భవ్యశల, దేవరాజ్యాదికంటె నెంతే ఘనంబు 21
- అస పానుమందు మాటల కామె యలరి, శుభలేరంబులు వాక్యముల్ సుందరములు
పొకె నిట్లని యరిసిలో భవ్యభంగి, “ఉత్తమోత్తమలక్షణయుతుడవు మణి 22
- గురవాధ్యక్షగణసంభావితమగు, బుద్ధిని బృహస్పతిని కరంబును మహోజ్ఞ
భూంబుని యుద్ధంగభాసురంబు, పలుక లే రన్యు లేవ నిట్లు ప్రాభముగను 23
- పరిమధ్యాదిపుస్త్రాతిపాత్రులగు ఘనం, డలున వాయుకుమారుండ వరయ నీవు
ఓలము శౌర్యము శ్రుతియు వత్సయును విక్ర, మంబు నుత్తమమైనదాక్షిణ్యంబు మణియు 24
- ధృతియు ధైర్యము తమయును దేవయు వినయము వయంబును మణి యిట్టియఖిలగుణ
విరితి నియందు గలకు వివేకి గుణము, సొమ్ము నీకు నీ న్నింటిచే శోభితుడవు, 25
- అనిన మానుండు డంతుల కందఃఖోక, యింతుకంటెయు గర్వము నించుకయును
సంభ్రంబును చాల్చి యింజలి కరముల, ముందు నిలిచి యిట్లనెఁ బరిపూర్ణ భక్తి 26
- “నిచ్చుఁ జిరకాలమున నుండి నీతిలేక, అఘురితనభర్తనములను బాధ
పెట్టపెట్టయారికొని నెలఁదుల నిదె చంపివైచెద నొకఁగు మాజ్ఞను రమంబు 27
- మరియె నైమత్తుగ నశోకివటముక్తిందిఁ జేరి తలపోయు చలనినే చెంది కృత
సున్ననివయి దయలేక యెన్నిగుతుల, శో మహర్షిని గల్గింపలే మును మణి 28
- కూర్మము క్షిరబద్ధిష్టుల ఘోరదూష వార్తలం దెప్పుచుకొ నిచ్చు బాధపెట్టి
నామ కావున ని మ్మొన పిరిఁ బట్టి, చుణపాడిముష్టుల ని నీ చంపివైతు 29
- ఘోరజానుప్రహరముల్ దారుణమగు, దళనమాతు లిచ్చి కర్ణనాసలను నొడికి
గోల్లఁ జీల్చి లంఘనములఁ గూర్చి వాగి, నీ కనర్థముల్ గూర్చిననీచ లగుట 30
- అన్నమానుండువాక్యముల్ విన్నవీర, ధర్మపరురాలు గావ నాతని కన నిట్లు
“రాజసంక్రయకశ్యలై రాజనాజ్ఞ, పాటిచేసి విధేయలై పరగుచుందు 31
- దానిజనములు నా రేమిచేసిరి కట! భాగ్యవైషమ్యయోగంబుఁ బట్టి పూర్వ
దుష్కృతంబులఫలముగా దుష్టలైన, రాక్షసస్త్రీలబాధ తొరా కలిగెను 32
- వ్యకృతకర్మఫలంబె యో సర్వబాధలనుభవింక తప్పనే యొనరిచితిడు
దుష్కృతంబులు ఫలమును దుర్బరముల, ననుభవించితి నందుచే ననియె తలఁతు 33
- రావనాజ్ఞను బాధించి రావణాజ్ఞ, కానియవ్వును బాధలు కలుగఁజేయ
లేదు కావున వీరలచే దయఁగని కావదగుఁ గాని శిక్షింపఁగాదు మానుమ! 34

- ఋక్షగీత యనం జెలు పెనఁగునొక్క, పూర్వకథ యది గొలుక పెద్దప్రలికఁ జెప్పె
ఋక్ష మిట్టలు ఒకపావీ యెంతకీడు, చేసినఁగాని ప్రాజ్ఞుఁడఁ చేయఁబోఁడు ౪౩
- తిరిగి యాతనికిం గీడు కర మతనికి, మేలుచేయఁగ నే నోరు మేదినిపయి
నిదియె యత్తమశీలకా నదనగుతరి, గరము రక్షించుటే యవకారి మేలు ౪౪
- ఎంతపావీయెనను లేక యెంతటియవ, కారీయైన వధార్హతఁ గన్నఁగాని
పైఁచి విడుచుటయే మేలు సజ్జనులకు, తోకహింసావిహారులు ఫీకరులును ౪౫
- కామరూపులు తలఁప రాక్షసులు వారి, కపకృతి యొనర్చుటే నైజ మేదియఁగాక
పాపము లొనర్పినే పుట్టి వారివంక, వృత్తి నే యాశ్రయింతురు వీరు కాన ౪౬
- చచ్చియేయున్నవీరిని బంపవల" దనంగ హనుమంతుఁ డిట్లు నంగనకును
"రామచంద్రునిపాటి ధర్మప్రళి, గన్న దానపు తుల్యులు కద యుభయులు ౪౭
- పెడలిరావలె శ్రీరామవిభునికడకు, నేమని వచింతునో చెప్పమీ యాతనికి"
నన్న "భక్తుదర్శనకాంక్ష నున్నదాన" వని ఎలికె నీత నావాక్య మాలకించి ౪౮
- హనుమ కాంచి మహాహర్ష మనియె బేవి, పూర్ణ చంద్రనిభానను భూరిసుగుఁబ
లక్ష్మణసమేతు మిత్రజాలప్రసిద్ధు, క్రతుహంతను జూతువు సర్వరంబె ౪౯
- సర్వశక్తులంహరియై బయముగొన్న, యింద్రునిం జూచి కచి తాను హృదయమందు
నంతసంతస ముండెనో యంత నీవు, పొందఁగల" వని చెప్పి యానందమునను ౫౦
- కేవలంబును లక్ష్మీయే శ్రీవనితయె, యనఁగఁడోఁచుమహాదేవయాజ్ఞ ను గొని
తిరిగి శ్రీరామచంద్రునిదరికిఁ జేరి, మొక్కు హనుమంతుఁ ఁనందమునను నుండి ౫౧

౧౧౮

- సర్వధన్యులలోన శ్రేష్ఠపథితుఁడు, ననుపమానమహాశ్రాద్ధుఁడతిశయాధ్ధ
విజ్ఞుడైనరాముని కిట్లు విన్నవించె, "రామ! యెవ్వఁగోనమై యామహిపయి 1
- కర్మ యారంభ మొనరించి కని ఫలోద, యంబు మించితివి మహాత్మా! ఆసునాధ్వి
శోకసంతప్త మైతిలి సుందరాంగి, గనుఁగొనంగ వగన్ రయంబునను నేగి 2
- పరితహించుచు మిగుల బాష్పములు ఝరులు, కట్టి కాటుచునుండ నే గని వచి-
నీదువిజయము సంతోష మేదురతను, మున్ను నన్నెఱింగియెయంట నన్ను నమ్మె 3
- చక్కఁగఁ గృతార్థుఁడయి భ్రాతృసహితుడైన, రామఁ గనుఁగొన వాంఛించు నామె" యనిన
సర్వధర్ములలోన శ్రేష్ఠప్రధితుఁడు, రామఁ దొకయింతబాష్పపర్యాకులుఁడయి 4

- “వివేక నామాట యటు వినిపించుకొనక, పాట్రవోలును నుగ్గులు నల దినంగ
రాక్షసభటుల్ కరమ్ము దూరమ్ము గాంగ, మోజవమ్ము వారింపు మా రియమ్ము 20
- స్త్రీల కావరణమ్ములు గృహము లొక్కొక్క మేలివస్త్రము లొక్కొక్క పెండ్లివస్త్రము లొక్కొక్క
ఏలదు తానరణాదికకృతము లొక్కొక్క ఉత్తమవృత్తి మనుగూడ మొకటియొక్క! 21
- వ్యసనకృచ్ఛమృలందు యుద్ధాదులందు, క్రతువివాహస్వయంవర కాలములను
కాను దోషము వెఱవారికనులఁ బడుట, స్త్రీల కేమాత్రమునుగూడ సీత యివ్వను 22
- కలదు రణభూమి మిక్కిలి కష్టమందు, పరులకంటఁబడన్ వచ్చుఁ బైఁగ నను
సన్నిధిని యున్న యవ్వని సర్వజనులు, చూడవచ్చు వత్సంతముఁ జూడవచ్చు 23
- కాన రక్షింపు సీతను ఊణములోన, మిత్రహితవర్గసంయుతు మిగుల నెదురు
చూచుననుఁ జూచునామె యిచ్చోననంగ, విని విభీషణుఁ డెంతయుఁ గని తిద్దాన్ 24
- రామసన్నిధిజ వకీరము కి నంతఁ, కేరఁకేను విభీషణచిరసమండ,
అంత లక్ష్మణసుగ్రీవు లాహనుమయు, రామ పరిస్థమునకు నారాటఁడిరి 25
- ప్రియకళత్రంబుపై నిరపేక్ష కలుగు, తింగిలంబుల గ్రహియించి యిట్టే వారు
దారుణంబుగ సీతపై దాళరథికి, నెవరు లేకుండా నా కటాయనుకొని రట 26
- లజ్జచే జేరామెల్లఁ గలంగ వీర, యాచిభీషణు నెనుకనె యరిగి భర్త
కడకు నిలిచి వస్త్రంబు మొగంబునకును, నడ్డుగాఁ జేసికొని జనాభి యుంబ 27
- “అర్యవృత్తా!” యటంచు వత్సంతభక్తి, రోదనమునెచ్చి భర్తసరోజనదృశ
సౌమ్యముఖమును గనుంగొనె సౌమ్యతరవ, దన ప్రణయవిష్ణయములు ముదంబు గడర 28
- సురుచిరచంద్రచింబనము, సుందర మాపతిమోము చక్కగాఁ
జరమునకుం గనుంగొనటచేత మన శ్రమ మాసిపోవఁగా
సురుచిరచంద్రచింబనమసుందరమైనను శింబు లెల్లుచా
నరసిజనేత్ర సీత కడు సంతసమందె ననంతరీతులన్ 29

౧౧౮

- ప్రక్కనే వంగి నిల్చినదడఁటిఁ జూచి మైథిలిన్ రామచంద్రుండు మహితమను
హృదయగత ముగుఱోపము నిట్లు వెల్పు, రించెను గ్రమమ్ము గాంగ “నాధించినాను 1
- రణమునన్ శత్రువుం జంపి రమణినిన్ను, జొరువంబుఁ బ్రదిక్కించి బహువిధము
బృతి నింపుటకే కాని కాదు సీని, మిత్రమై యూతరంబున మిగుల రఁగుల 2
- తీవ్రదోషు నందించి తీరినను, ప్రబలశత్రువు లపరాధభరముఁ గొలుపఁ
జేయనవమాన మెంతయో సుగ్రులేక, తీరెఁ గోము మనసు శాంతించె నాకు 3

- జగము కాంచను నాపారుమంబు మిగుల, సఫలమయ్యెను నే బడక్రిమ యడెల్ల
మృత్పిత్తజ్జనుహావార్ధిమహితతీర, మిపుడు చేరితి ధన్యుడ నిం నైతి 4
- ఒంటరిగ నిన్ను విడిచి మే మున్న యవుడు, చఫలబిత్తుడగు రాక్షసస్వామివలన
దైవికం బగు గలిగినతిప్పిదంబు, మానుషంబుగ గెల్పితి మంటి సుఖత 5
- కిలుగ నవమాన మొకనారి కలిగి తేజ, మెవడు యల్పించి పాపుకోఁ డెంతయు నది
ఏమిపు యార్థ మానిని కెనక మెనఁగు, నేమి తేజము ధరసిల్పు నామనుజుఁడు? 6
- అనుపమానమహావార్ధి నటు తరించి, లంకఁజొచ్చి మర్దించి యాలంకిలోని
వారి నెల్లరి గావించె వాయుసుతుఁడు, నాయమెంతయు నది నేడు సఫలమయ్యె 7
- అపరిమితవికమంబు రణాంగణమునఁ, జూపి హితమును మంత్రవిస్ఫూర్తిఁ గూర్చి
పైవ్యసహితసక్రిపునికాయమెల్ల, సఫలమయ్యెనుగద నేడు కలవిధముల 8
- ద స్థులుం గెగునన్ను దొలఁగ విడిచి, శుద్ధహృదుఁడయి నాయండఁ జొచ్చి నట్టి
ఉక్తుఁడు విభీషణుండును బడ్డయెల్ల, శ్రమముకూడ నేఁ డెంతయు సఫలమయ్యె 9
- అనుచు రాముఁడు ఎచియించునవరమున, వినుచు నీత మ్మగివిధాన విప్సియున్న
పెద్దికిన్ముల నిండుట వెలికి రాఁగ, నశ్రువులు జాలువాఁడు నామె యుండ 10
- అమెఁ జూచినకొలఁదిని నపుడు రాముఁ డందఁజొచ్చెను గ్రోధంబు నతిశయముగ
నేయివొసెన మంతునగ్నివిధ మంది, కనుజాములు ముడివడఁ గడు ననె సరిఁ గని 11
- కంసముగ నిట్లు కపు న రక్కసులు వినఁగ, 'నిందలం బొంది మిక్కిలి నెగులు గనెడి
నంఁక కిర్త్యముగ నెంచి త్వరితగతిని, తేయవలసినపనులెల్ల చేసి మిగుల 12
- నిండఁ దొలఁగించుకొనునట్లు నేను శత్రు, సంతతిన్ సంగరంబునఁ జావఁజేసి
మున్నగప్రత్యమహాముని భూరితపము, చేత దక్షిణదిక్కునఁ జెలఁగునట్టి 13
- సర్వరాక్షసులను జంపి చక్కఁజేసి, నట్లు లాదిక్కు శుభకరి మఖలభూత
ములకుఁ గావించినట్లుగాఁ బూని నేను, వీరరాక్షసవధను గావించినాను 14
- మృగసాహాయ్యబహువిధామేయ కార్య, ససృతం గంటి రణవరిశ్రమ మిడెల్ల
నీకొఱఁగ గాదు నాకీర్తి నిపుఁపుకొఱకు, తొలఁచుకొఱ కవవాదంబు సలలిరిమగు 15
- నంశకారవము చు నిలుపం దలంపు, కలుగుకతమున, నీవు నాకనులయెదుటఁ
బ్రాహ్మచారిశ్రమంచేవావై నిలుచుట, నా కసహ్యముగా నున్న దపరిమితము 16
- నేత్రదుర్వ్యాధిబ ధితనేత్రములకు, ముందు వెల్లెడిదీపమే కుండుగూర్చు
నట్లు కాపున నీ కేఁగినగును స్వేచ్ఛ, యిచ్చనచ్చినవోటికే యిచ్చటినుండి 17
- అనుమతించితి దశదిశలందు నెందు, నీకు సంతోష మగు నందు నిపు పోయి
యుండవచ్చును నీవని యుండదింక, నాకు నీతోడ, నెవడు మహాకులండు 18

- పురుషుడయి యుండి తవదగుపూవుఁబోడి, పరగృహోపితయై చిరివాసముంఁ
గామకాంక్షను దెచ్చుకొంగనునె లవము, తేజమే యున్నఁ బారుషాదికమె యున్న? 19
- రావణాంకపరిభ్రష్ట పీఠ మణియు, దుష్టరాక్షసుఁ డగువానిదిప్పద్భిప్తి
పద్మదానవు ని న్నెల్లు పరమపూత, పంక్తుఁడను నిల్చుకొందు నాపజ్జ నింక? 20
- పరమవంశప్రతిష్ఠ నిల్పిం దిలంది, నిన్ను శిల్పితి యశమును నిల్పఁగంటి
నే యధాపూర్వముగఁ బొమ్ము పీఠ స్వేచ్ఛ, త్వయ్యభివ్యంగమున నాకు వాంఛ లేదు 21
- శతవిధింబుల మేలెంచి నతిపలికిన, పలుకులే కాని క్రోధిన్ నె పలుకలేదు
భరతలక్ష్మణసక్రుష్ణువరగృహముల, నో విభీషణసుగ్రీవు లుండు నెడనా 22
- సుఖముగా నుండ నీమనస్సును నిలుపుము, దివ్యరూపమనోరమ తీవఁబోడి
చిరిము గృహమున నుండ వాంఛింపకుండ, రావణుం డుండునే! యనె రాముఁ డవుడు 23
- ఎవుడుఁ బ్రియార్థవాక్యములనే వినుయోగ్యతయున్న సీతకే
యవుకు వినంబుదెన్ విడిచె నప్రియవాక్యములే వ్రీయుండు భూ
మివుఁ డిగురాముఁడో పలుక నిన్నిదినంబుల కక్కటా! మద
ద్విప మది పల్లకిన్ విజన వెల్వడుపాలలు లామెబాష్పములే 24

౧౧౯

- పరుషములు రోమహర్షణకరములుగను, రాఘవుండు మహారోషరాగరహిత
వాక్యములు పల్క నై దేహిప్రవృద్ధఁ గని యెన్నఁగును దొల్లి పలుకఁగా నెఱుంగ దిట్లు 1
- లజ్జచేతను మిగుల వ్రేలంగఁబడియె, వాక్కు లనుశల్యజాలములే శాణములటు
గుచ్చుకొనఁగ మనంబునకున్ మణిమణి, విడిచెఁ గన్నీరు కన్నీటిఁ దగుచుకొనుచు 2
- భర్తఁ గనుఁగొని గద్దదనృపముతోడఁ, బలికె నిట్లని “అసద్విశ్వాక్యములను
క్రోత్రదారుణముగ నతిరూక్షముగను, పలికియున్నావు ని విది భావ్యమగున? 3
- ప్రకృతుఁడు మిగులఁ బ్రాకృతభార్య నై న, నిట్లు పలుకఁడు నీమది నెల్లు గాఁగ
నన్నుఁ దలఁచుచు నున్నావో యెన్నఁ డట్టి దాన నేఁ గాను నాచరిత్రంబుఁ గూర్చి 4
- శపథమును జేయుదాన విశ్వాస ముండు, మెప్పుతయె యెక్కడో యొక్కజవ్వని యెదో
యాచరించిన దని విని యామెఁ బట్టి, జాలినాతను నిందింపఁజనునె నీకు! 5
- ననుఁ బరీక్షించినను సీకె నావిషయము, వృష్టిమగు, గాత్రసంస్పర్శ కలిగెనన్న
రావణుం డెత్తుకొనిపోవ నే వివశచు, కామవశమున సంస్పర్శ కలుగలేదు 6
- దైవవశమునఁ దగిలినదానను నను, దప్పవట్టంగ భర్తమే తగ మృదయము
మామకాధీనమయి యున్నమాట నిజము, పతిలె నీయందె మృదయ మెప్పట్టునందు 7

- తన పుమాత్ర పరాధీనమున మిగులుట, తప్పదయ్యెను నాశక్తి దాని మించి
యంతఃకరి, హృదయము సదా యుండ నెపుడు, సర్వవిధముల నిపై నె స్వామి వగు 8
- సీత్యంపృథ్వి గనుభావనిచయమునను, గలిసియుంటిమిగద చిరకాలము మన
మెఱుంగి కే ద మృదయంబు నెఱిగియె యిటులన్న శాశ్వత మేను మాతాత్మ నగుగు 9
- నన్ను గనుంగొన హనమంతు మున్నుం బంపి, నప్పుడో లంక నావయి నిప్పు డున్న
భావ మది చెప్పి పంపిన స్పష్టముగను, నతనిమందట విశువకే యశుచయంబు 10
- అప్పుడే యెల్లు బాగిన నిప్పు రీంత, శ్రమము వ్యర్థంబు గావండఁ జనెడిదికదా
ఇంతమంది ముప్పాజును లింత క్లేశ, మందికుండెడిబాగుగాఁచిన పిల్లు 11
- సర్వరామాన్యమానపుచందమునను శ్రీత్య మొక్కట పరికించి చెడలోప
మని యంటిని శాని వాడైన శీల, మరయవైతివి గిరించి యన్నిగదా 12
- జన తనయను నె ననుసంగతి యిది, తలఁప నుదేశమాను భూతయ నేను
శత్రుముగ నని మెఱుంగఁజూచినదె యంత, సర్వశంకాచయంబును తొలగిచేడ్రా 13
- నన్న మొన్నఁ బెండ్లాడిననీకు సంశయంబు నావయి రవ్వంతి యైనఁ గలుగ
వచ్చు బాలికనై యుండ బాలుఁడనయి, నన్ను పెండ్లాడినాడవు కన్నపిల్ల 14
- అప్పిసాక్షిగఁ గాదోలో యది ప్రమాణమదియఁగా మామకభక్తి యతులశీల
మిన్నియను వెన్నుకుం ద్రోసి యన్నవాడ వేమి యనఁబని న్నని యెప్పు చింది 15
- గావ్వుగద్దదభాషి ప్రక్క భ్యాన మిగుండఁబని యున్నయట్టిలక్ష్మణుని హాచి
దినిని కనుకొన్న సామితిశీఘ్రముగను అదియె సర్వదు ఖంబుల కొవధంబు 16
- మేమి ధ్యానపాదవార్షిధి మునింగి, బ్రతుకఁజాలను ముఱమైన భర్తాపీఠి
గనక విడిచిన నను నిట్లు జనులనగుము, నన్నిం జొచ్చుట మేలు నా కన్నిగతుల 17
- అన్న జనతాత్మబాత దైవ్యమన నేమి, చేయఁజోయక సామితి శీఘ్ర మన్న
మొగమువంకకుఁ జూచెను సగము చూచి, యానియూకారచేష్టల నామఱంబె 18
- రామ నిగిత మెఱిగి శీఘ్రమునఁ జిరిసి, సిద్ధ మొనరించె నచ్చట శ్రీరఘూత్త
ముండు తలవంచునుండ భూపుత్రి వచ్చి, చేయుచుఁ ప్రదక్షిణమ్మును జేరి నన్ని 19
- మెలుగుచుండెను మిక్కిలి ఏరివోయెను, డవుడు జానకి దేవతాభ్యర్చనమ్ము
బ్రాహ్మణాభ్యర్చన మొన్న భక్తిపరత, నంజలి ఘటించి పలికె నిట్లన్నిచెంత 20
- అనవరతమును నాశ్చర్యదయము పలి యగు, రామ నందె నిమగ్నమై రాజులిచును
తొల గడే నన్నుఁజేవను సలితకృప, లోకసాక్షి ననున్ బ్రోచుఁగాక! అన్ని 21
- అటులంపుద్రపరిత నే నై నఁగాని నన్ను దుష్టగ రాఘవం డెన్నియున్న
మూల నిశమేని త్రిభువనమహితసాక్షి, పావకుం డెపు నన్నుఁ గాపాడుఁగాక 22

- సర్వధర్మజ్ఞః శౌరామచంద్రు నేపును, ద్రిశిరిణాంబులఁ దలంచుచు వికలత గన
కుండునేని నిరంతర మెందు నన్నుఁ గరుణ రక్షించుచుండునుగాక! అగ్ని 23
- సూర్యభగవానుఁ డట్లులే పొముఁగు మఱి వాయుదేవుఁడు దిశలును పగలు రాత్రి
సంధ్యలున్ భూమి నిజముగా సాధ్యి వనుచు, ననుఁ దలంచిన రక్షింపఁగనుత! అగ్ని.” 24
- అనుచు సీత మహాదేవి తనువుపయిని, చిగుకాలంత గుమకను జెందిక చని
అగ్నిహోత్రునిజ్వాలియిందుఁ జొచ్చె, బాలవృద్ధప్రజల్ భయపడిరి కరము 25
- తప్తనిూతనోమాభ తప్తకాంచ, నాతిశయభూషణాందిరి అఖిలలోక
జాల మరియుచునుండఁ బ్రశాంహృదిని, నగ్నిమధ్యమునం జొచ్చె నజలధృతిని 26
- మీట లెగఁపెనునగ్నిలో మధ్యమందుఁ, బావనాహుతి గాఁగి సీతావరాంగ
నామణి గొఱంగఁ గనుఁగొన్ననారు లంత, బిగ్గఱగ నేడ్వఁదొడఁగిరి మ్రగ్గి వంత 27
- అధ్వరములందు మౌలిపూతార్తక బహు, మంత్రోపంస్కృతవసుధారమాదిరిగను
అగ్నిహోత్రునియందు సీతాంగవ పడ, దేవదానవగంధర్వదివ్యజనులు 28
- కనిరి శాపంబుకఠిన స్వర్గంబునండి నిరయమందునఁ బడునట్టిసురవనితను
జోలి పడుసీత గని కవుల్ చాలమంది, రక్కసు గొనర్చి రతిదూఱిరవములు కిగ 29

౧౨౦

- ప్రజలు పలువురు బహువిధభాషణములు, నాడుకొనుకొంగ వినుచు రామావనీంద్రుఁ
డంతిరంగంబు దు ఖమయంబు గాఁగ, ఊణము చీఱింపె బాష్పగోచనయుతుండు 1
- యక్షరాజు కుబెడుండు నరిజనబహు, కర్మనుండు యముంగు స్వర్గప్రధాన
పతిమహేంద్రుఁగు మహిత్ జావరుణదేవుఁ డాపయి మగధనయనుఁగై యలరుచుఁ గగు 2
- వృషభకేతనుఁ గై నను హేళ్యులుంగు, శ్వలోకమహాస్రవ్య సర్వగఁగుల
బ్రహ్మవిద్యావరిష్టుఁ డబ్రహ్మ యవుడు, కాంతిపూరంబునో గలుఁగంగఁగన్న 3
- ఘనవిమానము లెక్కి లంకా నగరము, నకును విచ్చేసి రాఘవున్ గనిరి ప్రీతి
రాఘవుండు జోడించి కరదవ్వియంబు, రమణ నిలుచుండ నెల్లవారలఁ గనుచును 4
- వివిధహస్తాధరణరాజ వెలయువిపుల, బాహుపుటనెత్తి దేవతావరులు పల్కి-
రిల్లు “సర్వగోకంబుల కీనె కర్త, పశులవిజ్ఞానసుజ్ఞానులందు నీనె 5
- క్రీష్ణుఁడ ప్రవేశించేయుట సీత యగ్నిఁ, జొరంగ ధర్మమే! తలపోయ సురిల కెల్ల
క్రీష్ణుఁడవు నీ వెఱుంగవే దిత్తమందు, వసువులందున ఋతుధామవనుండ వీవె 6
- నీవె కావె ప్రజాపతి వోపరివ! మూఁడులోకంబులకు నీవె మొదటికెల్లు
వాదికర్తవు నిను స్వయంప్రభువు వండు, నిన్ను దుంచెడివాఁడ లేఁ జెన్నిచూడ 7

- అదలందన స్వమరుద్రుడ వయి, సాధ్యులందువ నైదవసాధ్యుడ వయి
 వ్యసేయులు కిర్ణింబు లయి చరింబి, నీకు వెలుగొండ చుండువు నిర్మలతను 8
- నూర్చుండలు నీకు చక్షువులు నీవు, సృష్టి కాదిని సంశ్చయై యెసఁగువేళ
 శక్తివైపుమీఁతఁగా గనఁజ్ఞానాడ, వీవె జనియ్యుతు లనునవే లేవు నీకు 9
- ప్రాకృతమనుష్యరీతి నీవని నీత, యగ్నిఁ జొర నూజుండుట యగునె ధర్మ?''
 మునినఁ ద్రిదశమహాశ్రేష్ఠులై నవారి, శఖలధర్మవిదుఁడు రాముఁ డనియె నిజు 10
- ' నేను మానవమాత్రుఁడనే చరింతు
 రాముడ వనయు దశరథరాజచంద్ర
 సుతుడ ననియును, నేను వస్తువుయు నెచటి
 అందఁడో నెందుకొఱకొ? యెవఁడొ? యెవఁడొ? 11
- అన్నియును బ్రహ్మ చెప్పఁగా కందతి'' కన, బ్రహ్మవచియింపఁదొగకె నీపగిది నంత
 'రామ! సత్యపరాక్రమా! రమణ! నేను, సత్యమును ఎల్కుడునీ వినఁ జను నిది కను 12
- నీవు రాయఁగుండవు దేవ! మఱియు, నీవె శ్రీమంతుఁడవు ప్రభువై వజరుడు
 నీవె చక్రాయుధుండవు నీవె యేక, శృంగయుతవరాహవతారివి నజంబు 13
- వర్తమానంబువలె భూతభవ్యశక్తు, సంతతి వ రించువాడవు సత్య మనఁగ
 నతఁడ బన బ్రహ్మంబు ననఁగ నీవె, అదిమధ్యాంతములు లేనివేదవేద్య! 14
- ధర్మమూలమునన్ లోకతతికి శుభము, సంఘటించువు నీవె ప్రశస్తభంగి
 వెలయుచుండు చతుర్భుజవిలసితేశను, పునను నీవె విష్వక్సేనుఁ డనఁగ ఒగతి 15
- కార్ధధన్వి శ్వాపీకేశ సకలపురుష, విశ్వపురుషోర్తమాఖ్యుల వెలయుచుండు
 వీరే అదితుండ వన ఖడ్గశృంగి వనంగ, విష్ణుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డన నీవె వెలయుదువయి! 16
- అరయుఁగ బృహద్బలుండవు వజరుడు వఖి, లామరనితాంతసేనాని యుగ సురల
 గ్రామణి వనంగ నీవె సర్వకంఠ, బుద్ధి సత్త్వము శుభ దిమంబును ఋతంబు 17
- సర్వచను నీవె లృప్తైశ్వర్యైశ్వర్య లష్టలంబులు నీవె వెలంగు నీకు
 ఘనంబు నుజేంద్రుఁడు మధునూదనుఁ డనంగ, జేల్లు నీ కిందకర్మల వెలయుదు దివి 18
- అరసి నినుఁ బద్మనాభుడ వని మహేంద్ర నామ్ని వనియు రితాంతకసాధ్యుఁడ వని
 శరణు శరణ్యుడ వని నీవె సకలమునులు, మఱి మహర్షులు సేనింతు మహితములు 19
- అరయుఁగ సహస్రశృంగుండ వనియు నిన్ను విచిత్రశతవాన్వలక్ నీవు వెలయుదు వని
 మఱియు వేదాత్ముఁడవటంచు మహితవేద, వృషభుడ వటంచుఁ గీర్తింతు విజ్ఞవరులు 20
- మూఁగులొకంబులకు నీవె మొదటిసృష్టి, కర్తవు స్వయంభుండువు కనఁగ నీవు
 సిద్ధసాధుల కాశ్రయఁజెప్పఁడివును, బూర్వజుండవు రక్షణమును వహింతు 21

- యిష్టమనఁగ వషట్కారమునఁగ నీచె, నీచె యోంకారదూపుండ వోవరేణ్య! 32
- ప్రభవనిధునిం బాటుగనివాడ వీవు, తెలియ దెవ్వఁడవో సుఖాలకుఁ 33
- అర్చభూతంబులందు గోచరుమునందు, బ్రాహ్మణులయందు దితలను బర్వతముల 34
- వనములందు వభుంబున బనివడి కనుఁ, గొండు యోగులు నిత్యముఁ గొలుచుచుండు 35
- వీలకును వేలు చంఱముల్ వెలయు నీకు, నీవు శ్రీమంతుడవు కను నీకుఁ గలవు 36
- మాటులలు నేత్రంబులు మాటుమార్లు, నీకు నొప్పారుచుండు సుక్లోకము లయి 37
- భూమిపర్వతసహితమా భూతవితతి, నవుడు నీవు ధనింతువు కృప వహించి 38
- ప్రళయకాలంబునం దెల్లవసుధ జలమ, యంబుగా నీవు శేషపర్వంకమందు 39
- చిద్విలాసుండవై యంగు శ్రేష్ఠభంగి, దేవగంధర్వదానవత్రిజగములను 40
- నీవు ధరింతును తెంతయు నెనరు కలిగి, హృదయ మగుదును నేనె నీ తెన్నటికి 41
- అగు నరవృతి నీజిహ్వ యుగవరతము, సురలు తృద్దేహి రోమరానులుగ నుండు 42
- నినిమేషము రాత్రి యున్నేషము పగ, లగును బ్రహ్మణ్యులకు రాజ వగుదు నీవె 43
- వేదములు నీదునిశ్వానితి కనఁగ, నీవు లేనిదే లే దెందు నిఖలముండు 44
- నీకరీరము జగమును నీకుఁధర్మ, గుణమె వసుధాతలంబు నిర్భణుండ వీవె 45
- అగ్ని నీలోపదూపమా వల్లె నీప్రపాదగుణము సుమా చంద్రు చలువ యెల్ల 46
- నీవు శ్రీవత్సలక్షణక్షీవిరాజ, తుండవు జగత్ప్రభుంబును నిండి నీవు 47
- నీత్రివిక్రమరూపంబు నిరుపమముగఁ, జూచినాడవు యున్న సుక్లోకముగఁ 48
- జలిని బంధించి స్వారాజ్యపదనియందు, నిల్చిరావు మహేంద్రుని నిశ్చలునిగ 49
- నీతయే లక్ష్మి విష్ణుండవై తగుదువు, నీవె కృష్ణుండవును ముందు నీవె సుమ్మ 50
- తలఁపఁగఁ బ్రజాపతిని నీవె దైత్యవరుని, రావణుని బంప నరుండవై నా విటులను 51
- ధర్మసంరక్షకామమ్ము దనువుకొఱకు, నీవు తలఁచినకృత్యంబు నిర్వహింప 52
- బడియెఁ జక్కఁగ రావణవధ జరిగెను, బరమసంతుష్టి జేరము పరమపదము 53
- రామనీబలవీర్యవిక్రమము లెల్లఁ, గడు నమోఘంబు లెన్నఁడుఁ గాంచుట నిను 54
- వ్యర్థముగఁ బోకు నీస్తుతివచనము విని, కిగు నమో ఘము లత్రంతకామ్యదములు 55
- తావకపదబాణభక్త బృందములు నిరుప, మానభక్తిని పొందఁగా లేనిగోదీ! 56
- నినుఁ బురాణుని బురుహోత్తముని స్మరింప, నిహపరంబులు చేరదు నెవనికై న 57
- ఆర్ష సుస్తవ మిది యితోహ మనఁగఁ, గడుఁ బురాతనమై యొప్పుఁ గాన దీని 58
- భక్తిఁ బరియించువారికి భద్రము లగు, వారి శరీరిని బరాధవంబు లేదు 59

- అన్యమేధావి యు పను పొంది, శ్రేష్ఠశాస్త్రయశము నాడించి మిగుల
భూసునంబుల కోరిగి భూరిభవము, తిరిగిరానిగు సుత్రమృతిదివమునకు 6
- అన్యో విత్తండ్రి వరకు డివనిపాలు, పరుగుడెంచె విమానంబునందు నిన్ను
జూడ వంటియుత్తమమతుని గనుట, పుత్రతాతకుడై స్వర్గమును గడించె 7
- తన్నుచింపాడి విప్రు తండ్రికి నభి, వందనమ్ము లొనర్చుమా భక్తి" ననిన
కంకిరమహాత్మ్యవచనానుసారముగను, మొక్కి రారామలక్ష్మణుల పుణ్యపీఠకు 8
- మతము విమానస్థిరపన్నండితుఁ గు, తండ్రిదేదీప్యము ను స్తుతపసిద్ధ
వివ్వనప్రభుడన మహాతేజః గనిరి, కనులపంపుగాఁగ ముక్కులితు లగుచు 9
- అవిమానస్థుడై సరాజాదిరాజు, భాగములకన్న మిన్నయోవాని రాముఁ
కాఁటం జేర్చుకొనుచు నంతంబుపైని, కూరుచుండ నొనర్చియుఁ గూరిమిమెయి 10
- "వత్స! స్వరింబుకాని యాస్వర్గమందు, సురమహర్షులగౌరవసూచకములు
మన్ననలు కాని తలఁప నేమాత్రసుఖము, నీయపు నినుం గనుంగొవఁజేయుని నొ 11
- త్యము వచింతు, నడవికి నాఁగనంపు, కేచ ని న్నేను కైకేయి వివిధములగు
సోఁసుర్యామణ్యుల నాచరించె, నవి కలంచుచు నుండెడి భార్య నెపుడు 12
- నిన్నుఁ దిమ్ముని లక్ష్మణు నేఁ డిటులను గాంచి కౌగిట మిగుల బంధింపుకతనఁ
కొల గె దు ఖము సూర్యకాంతులను మించు, విరియునటు మీకుశలమును విన్నవీ 13
- ఉత్తమోత్తమపుత్రిని నిర్విఁ గన్న కారణంబునఁ దరియించి ఘనముగ మును
మహాత్మఁడై నయప్రాప్తమూన్యనకుఁ, దక్ష నీమూలమునఁ దరియించితి సు! 14
- కెలిసింఁటిని దేవతాధీమణులె గు, రాత్నరావణవధయె కారణము గాఁగ
పెద్ద ముఁ పన్ని రన్నట్టిపత్నీ పెపుడు, దాన నాదు ఖ మంతయుఁ దలసిపోయె 15
- విప్రు వనవాన మొనరించి నిస్తులము గఁ, దిరిగవచ్చితి వసువార్త తెలిసినంత
యెంతసంతోష మందునో హితకరముగఁ, బరమసిద్ధాంతకౌసల్య వరకుమార! 16
- విప్రు పురమన కేగి వినిర్మలమహి, తాభిషేకముఁ గని రాజ్య ములరి యేలఁ
జూచువారలనిరుపమసుకృతచయము, నెవరు వర్ణింపఁగలరియ్యు లవమౌన్దు 17
- అమిత మనుంకి నీపైని నలరువాఁడు, ధర్మచారియ బలి శుచి ధన్యుఁడు నగు
భరితునిసమాగమముఁ గని పరగువేళ, నిరువురురను జూడ నామన మంతో కోరు 18
- పేసోఁ గూడి లక్ష్మణశ్రేష్ఠసోద, రుండు సేవింప వనవాన ముఁడి పదియు
నాల్కొంట్ల ప్రతిష్ఠ ననన్యరాధ్య, రీతిఁ బాలించి రావణారిన్ వధించి 19
- సురల సంతోషపఱచి భూసురుల మెచ్చ, గాంచి విచ్చేసితివి రామ! కడు యశస్సు
నిచ్చితివి లోకములయందు నియమముగ, భార్యవత్స-భావంబు పరివిల్ల 20

- రము రాజ్యంబు నేలుము చెందుము రఘు, వర్ణి'ద్ధాయ మందను భాగ్య" మిది
రామచంద్రుడు ౧ మిక్కిలి ప్రాంతలయ్యు, పలికె నంతట దశరథభ్రాతృద
21
- "ధర్మగుండ్లపేత దశరథ జన, కా! కటాక్షింపు మును నిపు కైకతోడి
సోవి ద రాత్మరాల! రామయ్యను వని, కంపినన్ విడుగున్ నిన్ను నాభరితుని
22
- ఇప్పు డాశాప మిర్దురి కెంతమాత్ర, మంటకుండెగుంకాదియంబటవుము
వాపై" నన్న "నది యల్లె వారిని ప్పళి, యింకకుండెగు" కని యెట్టయెడుట
23
- అంబలి మిది నిలిచినయనము లక్ష్యమని లిగించి కవుగిట ' నుపమా ౧
ముగఁ మారాయగజుని భూమినియ, సీతకు ను భక్తియుని సేవచేసి
24
- నా మందము డంబు ననవ్యభంగి, గలుగఁజేసితి వందుచే గలు గాక!
నిగు ధర్మలం బెల్ల నిశ్చయముగ, శాశ్వతయశంబు సమకూరు నర్వగతుల
25
- రామఁగె సన్నుడైన ధరాతలమున, గలుగనిది లేదు పిమ్మటఁ గలుగనట్టి
స్వాతితి లేదు విశ్వాసభరిత, రామశత్రువా నీకు భద్రంబు లొసఁగు
26
- స్వభవనంబులకు సదా సర్వశుభప, రంపరన్ గూర్చుటందుఁ బరాయణుండు
వత్స!కడ సుమిత్రానందవర్ధన! రము రాముఁ గాశారామున చంద్రప్రముఖులు
27
- సిద్ధనాథులు పరమై శేఖరులును, మూలమలోకంబులందలి పుణ్యజనులు
పరవ పుగటొత్తిముని గాఁగ నిరతముఁ గొని, రూడి సేవించుచుండు రాయద్వితీయు
28
- రామఁ డవ్యక్తిఁ డక్షరరమ్యుండు మఱి, బ్రహ్మనిర్మితవేదవిభాజమాన
హృదయఁ డతిగుహ్యుఁ డానందసదనుఁ డాతిఁ డద్వితీయచిన్మయపరమాత్ముఁ డిజఁబ
29
- అట్టిరాముని సవాసిత యైనవాని, సేవచేయుటచేతఁ బ్రసిద్ధివిష్ట
ధర్మచరితము నిలకీర్త్యతిశయమ్ము, నీకు గలిగెను బరమమశ్లోక! తనయ!"
30
- అని వచించి లక్ష్మణునికి నంత వతఁడు, చూచి నై దేహి నత్యంతశుభచరిత్ర
నిట్లు పలకెను "పర ౧ చ స్థి! జనకజ! అలగకమ్మ రవంత వాయాత్మజుపయ
31
- నిన్ను విడిచితి ననుమాట గన్నమింద, మేలుకోరియె నీకు నమేయముగను
త్వద్వత్సత్వంబు మే యటల తా నొవర్చె, నభిలధర్మజ్ఞుఁ డైనరామాత్మజుండు
32
- పతిమహాదేవశుశ్రూష, బరగుడాన, వనవరతమును నినుగూర్చి యాడవలయు
పలుకులే లేవు పెద్దనై పలుకవలసి, 'పతిమహాదై వనిరతసేవానునిమ
33
- పతిలు' వని ఏకుఁ బలుకుదుఁ బరమశాద్వి!" అని వచించి కుమారుల నవలను స్తుత
వీరి దేవనిమానంబుఁ బ్రీతి నెక్కి, శాంతిమంతుఁ డతండు స్వర్గంబుఁ జేరె
34

[illegible]

- అప్పుడు సురొత్త ముని రాముని నభిమతార్థమును గుఱియించి నుండును. అంత నుండునపుడు
 లక్ష్మణునితోడ నున్న కల్లకులు మఱి, జానకమును నందరి గాఢపరిచింపెను. 15
- “తరలుము మనోత్పల శ్రీయయోధ్యాపురికిఁ జరిగె నరమలఁ బంపుము దక్షిణం
 ఘోరముల కిన్నుమిన్నయు సాధ్యయు నను రక్తముఁ దపస్వి నుండి నుండి సేత 16
- సుఖము చూచుము శివమును బుల మోత్యు, పైవములఁ దన్నుమి ధరితిప్రసిద్ధు
 ప్రతనియించు భాగము భక్తు ననుజ, నూడింపుము సంతోష మొనఁగియు కిని 17
- విను కో, మామృతమును నిచ్చి, పిదప నభిఁ బ్రేక్షింపు కిమ్ము పరిణామ్యులను
 పొరజగముల నానందింపఁజేయు కడు”, అనుచు శ్రీరాములక్రింద నుండు నతింప 18
- సూర్యుని భారతిప్రసిద్ధములను, ఘనమూలముల లెక్క వైఁ జనిరి వేగ
 రాముఁ డంతట ననుజతో జేయుచును, వానరులఁ బంపి విశ్రమస్థానములకు 19
- పరిచాత్రిసమేతిరా బభిభుంధులై పంపఁజేయఁజేసె
 కం మానందముగాంచి శాశ్వతియక ల్యాసం పై మె
 పఱచెన్ వానరపై నృ మెంతయును శుభ్రోత్సర్గలం ముద్దమిన్
 అరిగెన్ జండులు శిఖిలంగను శాప్రవ్యాతినిన్ బూలుచున్ 20

౧౨౪

- రాత్రి చక్క 1 అది విశ్రాంతి యుగం, శత్రుమర్దనం దుదియందె సన్నాగితి
 సున్నరాముని కంజలి పన్నిధి గని, జయము జయము శ్రీగంగాలవంతుని కని 1
- వికెను విశ్రాంతి కల్గి సలలితముగ, “రాము! న్నానార్థిమై యంగరాగములను
 నిధిపాత్రభరితగా విరిధివిద్య, చంపనంబుల మోలయుల్ జలచయంబు 2
- పిదమొనరించి యున్నాను శ్రేష్ఠలైన, పద్మనేత్రులు వృద్ధులు భవ్యభంగి
 న్నానమునరింపఁజేసె 3 పిదప, గైసేయ విచ్చేసి యున్నవారు 3
- మంగళిష్ఠాన మంగు మృత్యుత్రియంబు, కొఱకు కరుణంపు” మున్న గాఢస్థినిభింబు
 పలికెను విభీషణుని గని ప్రసన్నుటముగ, “మిత్రవర్గ! విభీషణ! మేలు సేలు 4
- కపుల సుగ్రీవముఖ్యుల నును లిలియలఁ బిల్వరూ న్నానమునకు నన్ బిల్వపలదు
 గరమధిరాత్మకై సుఖప్రసాది విడిచి పత్యసంగములై ప్రతాపం మునను 5
- పరమసుఖమారంభంబును భవ్యదీప్తి, బూనియున్నాడు భక్తతుండు వాని గవక
 న్నానముపాదికంబు అనినానవత్తు, విరితి నా కేల! ధర్మపంథికిఁ దరంగు 6

- 7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
౧. యిచ్చ దనువమాన, కుంభాక ర్థవ్య మేమార మునఁ జనినను
 ౨. వాఁడె బుద్ధి, ఎప్పుడుము దుఃఖము మోరియును ఎఱుము
 ౩. కానితో నేన నని విషయ, ఇందు 'శ్రీరామ! మీరింద అంజనము
 ౪. యిచ్చును - నె యాయయోధ్యలోన, పుష్పకనిమాన మున్నది పొల్పెసంగి
 ౫. మకాంతి మందిస సృభకాంతి, అది మబేరుని దన్నది మదనునఁ గొన
 ౬. రావ లకు బలాతిగతుర, కామగము దివ్య ముత్తమభాగము నది
 ౭. యె యెది యెదకు నీకొంతె యుంచుచుంటి నుం క! మేళు
 ౮. మి యెక్కి లవమన శ్రేణుము చేకి చేరవచ్చు యోధ్యను ట్లముగను
 ౯. గృహ -- యు గలిగనని, గులవంబైత రా న! నాకొంతఁ గొన్న
 ౧౦. నా పూజలను గ్రహించి, కావ్యదింబునఁ దమ్ములఁ జానకీయును
 ౧౧. నా నాకొని ని యెక్కి, యుత్తర వై నను వీణునల్కెత్తులఁ గొనుము
 ౧౨. నిల్ల నయోధ్య కే గుమి వయము గూర్చి రాగు నాచార్థివంబు విన్నపము రామ!"
 ౧౩. నామము వాని కిట్లనియె ర్వ కవులు రాక్షసులన్ విన గవులముగను
 ౧౪. చుకాయము నింజనులు సోహృదియు నిది మిగుల నాశ్చర్యకరము
 ౧౫. ౧౨౩ నామెది నిత్యభక్తి, యతిము నంతకు మించునల్కెత్తు లనియును
 ౧౬. యె యెన్న వింకి విభీషణ! పఖ! కాదనంగలనొక్కొ నిక్కముగ నిన్ను!
 ౧౭. ముగియుని వేలపా మన, ముడిడు బలిమాలి వ గొని యరగఁ బురికి
 ౧౮. ముగి ఎచ్చనె చిత్తకూటమ్మదాడి ట్లెక్కి వేగిను నకు రాజ్యమున్ గొను మని
 ౧౯. ౧౨౩ వైకి నుమిత్రి గుగిలఁ, వారులను ముత్తులన్ వారివారిసుతులఁ
 ౨౦. ౧౨౩ క యతికియింపును మనమునఁ, బుష్పకంబును రప్పించుము కడువేగ
 ౨౧. ౧౨౩ వైకి నిల్వనె యిచ్చనె నచట నచట భరిమఁబు కడుదీక్ష వల్లలుండ
 ౨౨. ౧౨౩ నిదువురాజును గంటి, మందివాఁడు వనుమరించి మమ్ముల బంపు
 ౨౩. ౧౨౩ ముగియుగి దిలఁగని పీయఘ! మము, వేగి బంపు" మనంగ విభీషణుండు
 ౨౪. ముగిమూటాడుటోక విమానమునను దిదిగివచ్చెను వెదిలి సత్వరము గాఁగ
 ౨౫. ముగియు స్వర్గప్రతాంగియుతియు వజ్రవై హార్యుని నున్నదివై భవయుతి
 ౨౬. ముగి ముగియారబృందయుతియు, రజతకాంతుల నెల్ల విరాళింబు
 ౨౭. ౧౨౩ ముగియు గుగిలెక్కి-ధ్వజపతాక, నివయఁమలంకృతి౦ మను నిస్తులబహు
 ౨౮. ౧౨౩ ముగియు గుగిలెక్కి, భూమితింబు విమానంబు బాలుకెనంగు
 ౨౯. ౧౨౩ ముగియు నాక్షితిం ఎరుచును గింకిజ లవహితము సంకులముడు
 ౩౦. ౧౨౩ ముగియు గుగిలెక్కి, భూమితింబు విమానంబు బాలుకెనంగు
 ౩౧. ౧౨౩ ముగియు గుగిలెక్కి, భూమితింబు విమానంబు బాలుకెనంగు

మేళనభిరనుచోకాచారుమేము, రంజితభూమిగుడివిరాము

మావిమానము పుష్పక మందు గల్గు, స్ఫటికచిత్రంబహుబాగులందు

అమలవైశూర్యభుచితాననముల నలరి, ఉత్తమోత్తమాస్తరణసంయుత మగుచును

సర్వసంస్కరయంబులు సులభము, నోహరంబులు కలిగి మనోజవరంబు

సర్వవిధముల గన నందచందిమలను, నలరునావ్యోమయానింబు నపుడు తెచ్చి

నిలిపి రాసునిముంగిట బలిచెదాను, భక్తియుల్ల రాక్షసప్రభువరుండు

౧౨౫

పుష్పకూపితసుమునోష్ణపుష్పకంబు, సన్నధి యొనర్చి శ్రీరామసన్నిధి గని

అంజలి ఘటించి సువినిత ననియె 'రామ! ఏమియూర్జి' యనంగనే రాము డనియె

వివేక సామితియన్ మైత్రి విశిషటదంగ, "ఓవిభీషణ! మనకార్య మింతి త్వరగ

నగుటకున్ హేతుభూతు లీ కులలె కాన, వారి బూడింపు బహులత్వ సర్వములను

భూషణముల బహుభార్గములను న్రిత, నడితలంకను వీరు సహాయుడంగ

బ్రాహ్మణులతీర్థి విడిచి సంక్రామరంగి, మందు కెరుదీయగవరాశిచూదికమున

శలిదితిమి గాన మిగుల వీరలకుఁ దగిన, రీతి బహుమాతు లిమ్ము ఎభ్యంతరత్న

ధనవిభూషలనితరముల్ వినుతభంగి, సంతసించి కృతజ్ఞులై ననంగ వారు

త్యాగ వనియును మర్యాది తగ నెఱిగి, మైత్రి నిజపడినన్జనమహిమగడి వని

చెప్పుకొందురు వారు విశేషక్రి, నీకు నిలుచును దెలియు వనియును నీకు

మానమొచ్చు మా నార్హమహితుడవును, నై న మైత్రి నూచించితి నంతెసుమ్ము

భటుల నెంతయు కారవింపంగ దిగును, కాక విసుతురు వారు సంగ్రామమునను"

అనినయంత విభీషణుఁ గాక్షణంబై వివిధరత్నార్థభూషణవిసరములను

గను విభాగించి యెను గెను గవులకుఁ దగు, రీతి బూడించె వారు సంక్రీతి నంద

అని కనుంగొని రాముడు హర్షమునను, పుష్పకం బెక్కి జానకీన్ బొలుపుమీఱ

సిగ్గుపడుచుండ నామెయుఁ జేరఁదీసి, కొని యొసంగెను తొడి నామె కూరుచుంగ

అమె నామాంకకంధిత యైనవెనుక, ధన్వయుఁ బరాక్రమాన్నితర్హర్యయుతుడు

క్షృణుం రాక్ష- దాని పలక్షణముగఁ, బిదప శ్రీరామఁ డలరి విభీషణుఁ గని

గారించి సంగ్రీవుని గవుల నటులె, యాదరించి "మహాకవులార! మీరు

మిత్రకార్యముఁ దీర్చి రమేయకృపన బోయిరండు యధేచ్ఛును పునుల కెక

- కృష్ణుని విశ్రాంతి కృష్ణుని భక్తిగౌరవమున నెంతయును గాన
ప్రస్తుతముగీర్చుక వేల నలు, చేగుగావులొంకెంకె లనుగొని 11
- విధివణి నీకు నే నిచ్చినట్టి స్వీయరాజ్యము లంక నెప్పటి గాను
గాగ నేలుచు నిదగులినోరు, తాతలను సురల మహేంద్రయతలైన 12
- నాతండ్రి రాజధానికి నయోధ్య, కేగువాడను ననుమతి నిండు గూరు
మీకు నెల్లరి కగుత నమెయగుదము, లలలుఖములు" నన ను నాడిన 13
- నరనమేతరుగ్రీవవానినని, రామసేంద్రవిభీషణరాశి నులను
జేరులను నొప్పు భక్తి నరీతి ననిరి, "రామ! నిత్యము నీరాజధాని 14
- శ్రీయయోధ్యకుం బ్రతి విచ్చేయుఁ గోరు, వారము కృపావరణవిన్నపములు
సున్నుఁ గొనినొమ్మ గోడి నమ్మతించి, పురుల వలము నుంచుము పొంగుగను 15
- అరిన పట్టాభిషేక ముండు నీది, వాగ్విమూర్తి కౌసల్య నమస్కరించి
తిరిగి నదుము మామొప్పులను" అన్న రామము సంతోషముండు నియె 16
- ప్రవిభము నుగ్రపు త్రితులఁ జూచి, అంతెను మంచునానంద మరయ నేది
ప్రియును ప్రియతర యది చాలఁ బ్రియకముగ ను, అట్లే గదు నయోధ్యల నందఱిఁ గొని 17
- పంటకే మొక్క నా రానివ్వఁడ వగుచు, శ్రీమద్రామాయ ను గ్రీవా యుక్తమంత్ర
జనమేరుండై విభీషణి రి చుంబు, సీని పుష్పక మొక్కము రావలయును" 18
- అచి నుగ్రపుఁ గెల్గెను నావిహాన, ముగులంపెనెగోడి ననంతరంబు
మంత్రయుతులగు విభీషణమహినుఁ గెల్గె, బుష్పకింబును శ్రీరాఘవనిమిత్త 19
- అందఱును నెక్కి మీర్చుండ రానవల, రామ నాన్ది విమానంబు రయి మెసంగ
నెగె రాకాశిపథి సుగమముగను, హంయుక్తమహాకాంతి నలరుచుండ, 20
- అవిమానరాజులన నొంతెమున వార్దమునఁ గూరుచుండ మహాత్ముడైన
యాకుచేమ భంగి రామనంద్రుఁడ, డిదియఁ జోవుచు ను డి మహాజవమున 21
- చుసంతోషచిత్తులై వావరులును, నలు ముడమున రాక్షసు లందుఁ గూరు
చుంకిరి యధానుగంబుగా సురలు పొగడి, జన విమానము శ్రీరామచంద్రుని నని 22

౧౨౬

- రామునియనుజ్ఞఁ గైకొని రామశయ, కం బిగువిమానరాజంబు నందరమున
కెగె సి పోవం దొడంగెను పృథులమేళు, మట్లు వాతోద్ధతిం జోవునట్లు మింట 1
- ద్రౌపది సరింఁజేసె నల్లిక్కులకును, రామ డనియెను జానకీరముణితోడ
కృష్ణభానత తేదేవి చక్కఁగనుము, కదిగి కైలాసశిఖరంబు వాక్పతిగొని 2

- కన్నది త్రికూటశిఖర మాయన్న శిఖరం నం హను లంక నిర్మాణనిపుంజు
పై విశ్వకర్మ రచించి దదిగొ నుము, నాంసకొణి కర్మ మనుహిమి 3
- కాననచున్న దిదియె నంగ్రహభూ , ను హం , పులును రాక్షసు లెవరే
యెందొరులఁ జగపుకొని మూగుండ కావ, బండు దత్తవర గుహ 4
- నీకలంబున నాచేత నే యిది, జచ్చి నిద్రాయవాని చంద 5
మంధకర్ణక పిచ్చుటనె నలగయె, శిచ్చుట ప్రహస్తు పిచ్చుట రాధ్య కనుము 5
- చచ్చె ధూమ్ర డేచట నందన మాకు డగు నుమచేరిన బిక్షు బం నుకపెంద్ర
డింగు నొ విద్యున్నాని నిదె చం , లక్ష్మణుం డిందజుల లక్షణముగ 6
- అంగదుం బిటా నిట నం మొగ , శేస నందజొ రాక్షస శ్రేష్ఠ లిందె
నీల్లి రిచట మంహోదరి నలతలగమె, గూడి యొచ్చును బతి నేలఁ హలినఫలి 7
- ఈనముద్రతీర్థంబును నిందుఁ గనుము, దాఁట వార్ధిని నిచటనే తరుశామేము
కడపితిని రాత్రి నీకలు కాంతియిచట, నలుఁడు శేతువు కట్టెను నలుపుమీట 8
- చూడు ముఖోభ్య ముదధి విశుద్ధవరుణ, నిల గు య్యో గర్జించు నలులు మిగుల
కంభకుని పేవిరసాగిరలపా ను ను నిలచాట కేదియుఁ గలండ్లెట 9
- ఇయ్యది హిరణ్యనాభశై లేంఁము హం, కంఠుకు విగ్రహస్తాన మంతయు నయి
తనువు ధన్యము చేసకొంద చి వార్ధి, జల్పుకొని లేచె విశాంతి చెంద లేదు 10
- హనుమ యది వేణుసంగతి యిదివలె మిధ్య సుదె స్కంధావారమహిమ మెలసె
దనరు నిచ్చట శేతుబంధన మనంగ, గొప్పదిష్ఠిము కైలోమృత గాంచె 11
- అళి వాచా హంబు నల్మగిరివావ, నంబు తీర్థ మియ్యది శిశి కంబు రి
కలిగ నాకు మహా దేవుకగుణ మున్ను, దేవి చగుడెంగనన్ శేర దీనభక్తి 12
- ఇచటనే విశేషణంబు దేవీయదె కను, చిత్ర కాననచయము కిష్కి యిదియె
బహుతానగ్రీవులము తిన్నహితవాలి, నిచ్చటనే నేను జంపతి నిండువదన 13
- అన్నయంత నీత కనా , గాంచి వాలపాలితిపురమును బతి కనియెను
ప్రణయసాధ్యనకు , పావనపటి, యెనసుగ్రీవుభార్యల వందటి గొని 14
- తారతోగూడ మన మేగుదుము పురమున, కన్న రామును తి ఎక యల్లుకె యని
యాడి ప్రియంధను విమాన మరసి విత్రుఁ, పై సుగ్రీవు రాఘవుం డనియె 15
- “చెప్పమీ కానలలతోడ శ్రీజనమును, శివుని దీక్ష ని రాంకె పరి నిపు
నీదుభార్యలఁ గొనిరిమ్ము నమమనునను, పుచ్చి మయోధ్య కిందఁబును రియంబు, 16
- అమిత తేజస్వి రాముఁ డట్లనియంత, వానరాధిపసుగ్రవభవ్యుఁ డై
నగి విమానము కిము మంతివరి కరిగి తారం గనుఁగొని పల్కె “సందరి పియసఖ 17

- వీరింకె పై రాముఁ తలముగ, నాజ్ఞ నొంగెను నిన్ను నంద జీతర
కాంతలకే సర్వవానరికాంతలఁ గొని, రమ్మని యయోధ్య కరుగంగ రమ్మని మఱి 13
- పురిమఁ జూచి జానపదలఁ బురజనులు, నగరవై భవమును గని నాతిమిన్న
లై నదశరథభార్యల నరసి వత్త, మన్నఁ దారయు నంబోష మతిశయిల్లి 19
- అగును సర్వాంగశోభన యామె యతర, వానరిశ్రీలకుం కెప్పి వారలఁ గొని
వచ్చి యెక్కి విమానము భద్రముగను, సీతఁ గని మ్రొక్కి యందు నాసీనలైన 20
- రామునాజ్ఞ విమానము క్యోమవీధి కిరిగి మరలఁ బ్రయాణించె నది రయంబు
బుశ్యమూకమ్ము పైపైని నేగుచుండ రాముఁ డనియెను సీతతో "రమణి! ఎటు 21
- కాంచనమూహభాతుపంజలితమైన, ముగ్యమూక యుగం గిరింద్ర మందె
నాకు సుగ్రీవునకు మైత్రి నాటఁ కలిగె, నిచటనె పాలిఁ జంపితి నింతి! ప్రతిఁ 22
- అదిగొంపంపానరోపరి మది లతాంగి, చిత్రకాననయుక్త మా చెలు విది సరి
సీత్ర తేమిని మిక్కిలి నీ నికటన, పాధ్వీయేద్వీతిఁ గాంచి బహద్రము కను 23
- దినితీరంబుననె కంటి దేవిశిఖర, ధర్మచారిణి మతయు మద్భక్తురాలి
ఇచ్చటఁ గలంధుఁ జంపితి నీలఁ డెలివ! అందు యోజనభావముండు 24
- ఇదె జనసాన మోసీతియిందె మ న్య, మగువనప్పని యందె సమ్మాన్యంఁ పైన
మనబటాయువు వసియించె మగువ! యిటన, సీకోట కతంబు కావించె నిరుపమ మని 25
- రావణాసురులొకఁ గను రమణియిందె, కరుని దూషణుఁ దిశిరుని బరమబు బల
సంహించితి మద్భాణనంచయమున, నదిగొ వ నయాశ్రమస్థలి నతివ! చూడు 26
- పర్వతాల విచిత్రము బహుశుభదము, ఇటనె రావణుచే నవహ్మతి వయితివి
ఇటు బలాత్కారముగ దేవికనుము నదిగొ, మహితనోదావరి ప్రసన్నమధురజలము 27
- నదిలశుభదాయకముగ నొసంగు నెవును, కదె యుగ స్త్యమహాశ్రమ మీవలఁ గను
మదె నుత్తీక్రమహామ నియాశ్రమంబు అదిగొ శిరభంగమాని మహాశ్రమంబు 28
- ఇచ్చటికి వచ్చె నింద్రుండు నింద్రుఁ బంపి, వైచె నా సోస మీమహాభవ్యమాని
ఇటు విరాధుమహాకాయు నింతి! చంపి, యరసి తాపసమండలి యాశ్రమములు 29
- కులపతి మహాగ్ని సూర్యసంకలనితాంత, కాంతిశోభింపఁ డొల్పి ఘనమహర్షి
యాశ్రమం బిదె చూచితి మందు మనము, తాపసిని ధర్మచరిత నాతనిసాధ్వీ 30
- అదిగొ చిత్రకూటము తైలీంద్ర మివును భంతుఁ ఁచ్చటికి నేగుదెంచె న న్నిచటివందె
పురి కయోధ్యకుఁ గొనిపోవఁ బూర్ణ భక్తి, నదె విచిత్రవనోపేత యమున యవల 31
- అది భరద్వాజానాశ్రమ మద్వితీయ సంపదల కెల్ల నిలయుంబు చారుగాత్రి!
త్రిపథకమంగంగావది ద్విష్టివళము, నందుఁ బడు నిచ్చట చూడ మతివ! పితి 32

- వివిధపక్షగణంబుల విలసి మయి, సంప్రప్తప్రతాపసహిత మగు
బహుళత్విరసమాయుక్తి పావనమయి లోకపావన గంగ నుల్లేగి యును 83
- శృంగి బేరపురి విడి కీకాయితలు, గృహసమాగమ సుయ్యై గొనెను దేవి
యావమానిని యగుసరయోనవంతి, బహుళతరుణులపుష్పవనము గనుము 84
- తండ్రి దిగురాజధాని ముదంబొసంగు, వదిలొకని వచ్చు చూచిన మందులకయి
మ్రొక్కుమీ దేవి! యనగ రాముని ప్రతి, రక్కసులు విభీషణులను నక్కపులును 85
- "వది యేది మహాయోధ్య యేది యేది, వచ్చినామే" యటంచు సంబరముతోడ
లేదిలేది మహాత్ములకి జూచిరి కదా, బురము శుభదర్శనానందకరము కరము 86
- పరములు హర్ష్యమాలికలు దెన్నెసలార ఎళలకట్టలన్
నుతముగ వాజ లేలులు మనోజ్ఞులుగా విలసిల్లి నెల్లెడన్
కుతుబుతోడ వారులు కూరిమి మీఱగ రాక్షసత్వముల్
వితితిని మామరావతివలెన్ గను ట్టగ జూచి రావరిన్. 87

౧౨౪

- వైత్రమానసు శుక్లపంచమికి పరిగ నిండఁ బడునాలుగేండ్లు రాముని చేరె
నాఁడు శ్రీభరద్వాజమున్మూర్తిమంబు, చేరి నియతి మాని నమస్కృతి యొనర్చె 1
- 'నా నదేవ'వంటివిగదా మాయయోధ్య, యండెగద సుఖితుమ్ముగా నుండునుగద!
కడు నిరామయముగ భరతుఁడు సుఖగద, తల్లు లున్నారుగద! ప్రాణతీయతలయి 2
- రామఁ డడుగంగ నీరీతి తేమ మెల్ల, శ్రీభరద్వాజమాని వచించె నిల్లు
హర్షమున్ శిశునవ్వును వంతురింప, మోముదమ్మివయిన్ సత్తిచోధనుడు 3
- "జడలు దాలిచి లేక సంస్కార మొడలి, కెంతమాత్రము భూళియందే మునుఁగుచు
బాఁగలచేతఁ జేయుచు బాలనంబు, తేమముగ నున్నవాఁడు శ్రీభరతుఁ డార్చ 4
- గృహమునం దెల్లవారును తేమమెమును నారబట్టలు కట్టి వనంబుఁ జొరగ
ప్రీత్యతీయఁడవై విసర్జించి రాజ్య భోగముల నెల్ల ధర్మకాయుండ వగుచు 5
- తండ్రియానతి నౌదలఁగాల్చి విడిచి, సర్వమును గాలినడకను స్వర్గసుఖము
లన్ని వీడినయమరునియట్లు నీవు, లోకభోగములం దేది కైకోపకయె 6
- వచ్చినవ్వుడు దుఖంబు వచ్చి నాకుఁ, గంటఁ దడిపెట్టి యుంటిని గాని నేడు
కైక వచనంబులన్ నమస్కారపూర్వ, కమ్ముగా నాచరించి నికమ్ము గాఁగ 7

- వనస్యమూలఫలశ్చివై బహుశః ష, స్వయం కోర్చి శ్రమఃకానం మ
మిత్రగణబాంధవయితం మ వేలగ కోన, రింది శచ్చిశచి నిమిట గాంచ మిల 8
- రామ! సంప్రేతి గాంచితి నామివమున, శకుః గలిగివముఖః ఘనశయము లవి
అజనన్దాపరాత్ హతియు చిల, వాంఛః పర్వతా దా నభవ్యుత్ 9
- రావణాసురసీ- హరిః శ్చిత్తి, మిరిగి హారదుః శేసి మా మామృగింజుః
బంధుటయో మత కోరుట శట్టిశేర, గ చరుట త య్యునివాక నీకోణయ 10
- సీత య మామృత యుగుట విఖ్యాతపంగిః జంపుట పరిధుః విశ్మటః బంధు శేర
సఖ్యపడుట సుగ్రీవుతోఁ జంపుట యట, వారి సీతను పెదకుట వాయుసుకుల 11
- చేయఁగనుట శుభాశాస్త్రస్థ సీత, విదితి కాగ నలంకా భావించి శేతు
బందినమె నర్చుటయుఁ గలకలము లంక, శాచ్యుటయు మిశీ బహురాక్షసులబంధం 12
- పుత్రనాంధవశ్చి శంభుశ్చ మ గ, శబలసహవావాసుండయు వచ్చుటయును
వరము మం దగు శరావలంకా వచ్చి, దేవత దిపు లందఱు తృప్తి ఎగుచు 13
- వరము లిచ్చు సీత స్వయం శేరి, శ్రవణశుల' ము తం బాకతన
శను శాశ్వతం మన శి శాశ్వతం సర్వపా శ్రమగులం గను మాదిరగున 14
- శే పయోధ్య శే బయగాని భూపవర్త, అన్నహాసీంగువ్యాంబు దల నాధరి
యింది 'సంతోష మట్లుగు నెంతయు శాక, వరము శోబుదు నిమ్మ కృపక మహాత్మా' 15
- నే నయోధ్యకుఁ జనుదారి నిర్మలమయి, స్వయంశుభలయోత్తరస్త మిగులి
చనఁగాని యశాలమె యన్నిచెట్లు, నమృతకల్పపలంబుల నలరుఁగాలి 16
- వివిధబహుభంబులు వివిధబహుశ, సుమము లెల్లడఁ బరమార్థసుందరతను
నలరుఁగా' కన ముని' లతిలకుఁ దిల్లె, యాను గాశ' రాఘవ'యన్న నల్ల యయ్యె 17
- వృక్షములు సర్వమాన్ గల్పవృక్షసత్వశ, తం శేలంగెను యోజనవ్రతయహుదాఁక
నిష్ఫలంబులు మోడులై నిలిదియున్న, చెట్లుసైతము ఫలసుమశ్చిఁ చెలంగి 18
- సర్వవృక్షములున్ ఫలపహితములయి, ఖరియులంకెను మధుషుకురు' కోమగమగిరి
మోళ్ళు చి బరించె బూపు లెప్పుడును లేని, చెట్లుసైతము పుష్పించి చెలవు గూ 19
- పరమానందమతోడ వారబలవ్రాతంబు సంతృప్తిగా
నిర వౌండును గాయులున్ జగుళు లెంతే లుష్పముల స్వచ్ఛగాఁ
గమున్ శచ్చములై చెలంగఁ నినుమన్ గన్పల్లె స్వయంబులోకి
ది 10 శాచ్యునితి సర్వసుఖతన్ దిగ్గం గా నెంతయున్ 20

౧౨౮

- 1 పురి యయోధ్య, గు వడిఁ జూపించిత, రాఘవుఁడు జగ్గి కి నొచ్చి రి మునుం
వాదా ౧౧౩౩ హ ౨ వర్ణనను, విలిచి యిచ్చి ఎంక 'మొత్తి ము మధ' 1
- 2 పోయ నీ వయోధ్య ౧౨౦౦ యోధిగృహ, మందు నెల్లరు క్షేమకు యువిషయము
నెఱిగి హస్తంగి బెర్రోదిముఁ గని, గవానగోవిం చవలని సంగతిని గాంచి 2
- 3 క్షేమ మి న్ని న ను క్షేమముఁ దెలు వంగ నిను నేనె యారీతిఁ జెప్పెను
చెప్పు మూతిఁగి విని గామ క్షేమవార్త, కుశలి ఎగతజ్వగుంబునై కుంకు పాయ 3
- 4 ప్రీతుఁ డొక నాగ్ని ముఁగు నుపేతుఁడైన, నాకు సంతతి యగుఁ జెప్పు నీకలంకు
'ధి మయోధ్య' ౧౩౧౩ వార్త, నీవు, చని యయోధ్యకు భరతునిపన్నిధిని 4
- 5 కళవిగాను చెప్పెఁ గొరితి నా, యయి కృత్యాఁడ నీరతో నను కోడఁ
దొగివచ్చునామట యెఱియఁజెప్ప, రావణుండు శారించుట రమణీనీతి 5
- 6 మహిళ ౧౨ వంశుత్తివై వ లి, వధ రణంబున మైఫలివార్తఁ దెలియ
విదకుటయ వార్త తెలిగుట వివరముగను, వార్ధి దాటు టపాంపతి వచ్చి కనుట 6
- 7 సెనువుంగట్టి రావణా నీ పధించి, బ్రహ్మ వరుణ మహేంద్రుల వరములఁ గొని
యామహా నేవుకనుచే నవుడు తొడి, దశరథుని గంటయును సమ స్తంబుఁ దెలిసి 7
- 8 కొని విభీషణు సగ్రీవుఁ డాగ నేను, వచ్చిగా నని తెలుపుము వార్తను విని
వినియంతి నె రూకావిష్కము లెట్లు, లున్న కో వచ్చి చెప్పమో యన్నియుఁ గని 8
- 9 క్షితుగణము సన ద్రంబు జంపి నిరుప, మానయశిముఁ నులభ్యమానబళుని
భార్గవసామిత్రసహపై శృణాధికిముగ వచ్చినాఁ ఁ రాముం గని ఎలికి కనుము 9
- 10 భరితనింగి'మన్ వానిమలకు వాని, చేప్త లన్నియు, నెవ్వగు చెప్పగలరు
సర్వకాలముద్ధిమై సర్వవిధక, రీతిదహయరాజరదంబు నెంతి యుఁ గని 10
- 11 తల్లివతి వృద్ధగఁ బిల్చిపై త మహామృ, రాశ్యము నొంగఁ దలంచుకో రాజు గాంగఁ
దానె గుం యు కలంగఁ దలంచునో యది, యెగవార ను వినిచునే యలఁ బదవిని 11
- 12 అశ్వ రాశ్యంబు చెయఁగా ఫలమించు, నేని యిచ్చేట్లు కేలినపొమ్మమయిత
నలఁక యె మత! బ్రాహ్మత మైనవసుధ, బుద్ధిమంతుఁ గలంబు శాల్మను శానుమ! 12
- 13 అతనిబుద్ధి ము యన్నము నరిసి నీవు, రాశ్యమందే యతని బద్ధి రాముచెడఁ
'మరి' గూంబువందె ముల్గును గని యది, తె బవుమో లేక యుక్కడో నిలువుము కడు' 13
- 14 అనిన హనుమంతుఁ డాపిఁదమందె తాల్చి, మానుషంబులరూపంబు మఱి చనె మహి
తుడు గుడ్డింతుఁ డెట్లు బుద్ధురీత నేగుఁ, బట్టె బన్నగ మట్టిపవంబుఁ గాంచి 14

- వాయుపథమును బట్టి సుభద్రదంబు, భుజగరాజగ్రహంబుగఁ గొలుచుగంగా
యమునఁ జేరెడికొలు రయంబు గడఁగి, పృంగిబొవురఁ బును జేరె జానును 15
- చేరి గుహఁ గని యందు సహరహృద, మున సుభంబును తెప్పె నిట్టని "త్వనీయ
సముద్రు కాశాత్థస్థులశండు సస్యవీర్య విక్రిముడు రామచంద్రుండు వివరమునను 16
- సీరితో లక్ష్మణుగోడ తేమ ముంటి, నని వచింపు మనెన్ నీరు మునివరంసుఁ
డలభుద్వానాగ్రమమందుఁ గడిపి నిరే మహాశ్మనిపనుపుగ నిర్మలముగ 17
- ఉదయసు యోగుడెంచును ముదమనఁ గనఁ, గలపు నీ వాతనిన్ రేపు సులువుగ నని
సంప్రాప్తమౌతనూయహాకాంతుఁ ఁ గుడు, పై కెగిరి వేగవంతుఁడు వడి వరుగుచు 18
- రామత్థిముఁ గాంచి సహమకోజ్ఞ, వాలుకీదఁ జూచి యాపయిని గనియె
గోమృతదఁ గిమ్ము భీమనాల, వ ము నరకి పచ్చనిచేలఁ బాపసమయి, 19
- వేలకునుచేలు ప్రజలగో వెలయుజనప,వంబులు గలట్టిదేశంబు తనరి నేగి
త్వరితగతి బుల్లవృత్తంభరితిమైన యూరి గనియె సంక్రామి మున్నతంబు 20
- స్త్రీలు నిల్లులు వృద్ధులు చాల ముదము తోడఁ గ్రీడి చుచుండురు కూడి యందు
నందలిద్రుమింబు లన్నియు ననురసకి నందనము వైరాధ మర్ధరాధునిదయి 21
- వెలయునుద్వానవనముల వెలయువృక్ష, పంక్తి మించును సౌందర్యభాసురతను,
క్రొశమాత్రమందు నయోధ్య కొమరుమిగులు, నచట నొకయూత్రమమునందు నలరుచుండి, 22
- చీరకృష్ణాజనాంబరధారియగుచు, దీనుఁడు కృతుండు నయి తోడె దృష్టికి భర
తుండ జడలు ధరించియు దుమ్ముధూ, తోడ నిండినపుపుతో దుఃఖింపఁడు 23
- భ్రాతృకొఱకు మూలంబులు ఫలములు తిని, దాఁతుఁడై తాపసుండయి ధర్మచారి
వల్కలాజనధారియై వజులుచు మిఱియ ను ఒటాభారముం గని యవవరతము 24
- నియతుఁడై భావితాత్మఁడై నిరుపమానుచు, ప్రహృటుషిరుగ్యతేజస్సు వజులుచుండఁ
బాదుకల సంచుకొని ముందు పాలనంబు, వానియాజ్ఞ నొనర్చుచు పసుధయెల్ల 25
- ప్రజల నలుగులములవారి బహుభంగుములనుండి కాపాడుచున్ దిండినుండఁ దనయ
మాత్యులు విశుద్ధులై బహుమాన్యలుగను, వరపురోహిను లుండంగఁ బ్రక్క నెపుడు 26
- పైవ్యవతు లట్లులై కూడి సంచరింపఁ, గట్టికాపాయవస్త్రులుగ్గొమ్ము లతని
వలె న రాజను బట్టియే ప్రజ లనునట, పోరు లట్లులై కడుధర్మవత్సలులయి 27
- భరితఁ గొల్పంగ వేటొక్కపరిమిధర్మి, దేవత యనంగ భరతుండు దీప్తి నెనఁగఁ
జూచి సన్నిధికిం జని సొంపుమీఱ, జూనున పలికెను భరితుతోఁ బ్రాంజలియుయి 28
- "జడలు ధరియించి నారవస్త్రములు కట్టి, దండకారణ్యం దందునఁ దాపసి గుయి
వరలు నెవ్వనికొఱకయి పరితపించు, మింటి వారాముఁడే పాప నొప్పుగ నను 29

- తేమముం చెల్పు వినుము విశేషముగను, విని విషాదము విశవగాఁ జనును నీకు
 ఊణములో నివు రామునిసంగతిఁ గని, సంతసంబును మిగులఁ గాంచంగల విఁక 30
- రావణుం బంపి రణమున రామచంద్రుఁ, డతివ నీతను గైకొని యతిశయమగు
 నాయుశస్సిని దేజస్వి యైవయనుజుఁ, గూడి సంపత్సమృద్ధికోఁ గొమరుమిగిలి 81
- నిత్రసహితుఁడై పై న్యసమేతుఁ డగుచు, వచ్చుచున్నాఁడు దేవేంద్రు ధర్మిగూడి
 యున్న కదివలె నున్న చా యుద్విరతనను, నీత రామసమగ్రయై శ్రేష్ఠభంగి 72
- అని వచించు హనుమంతుఁ డాక్షణంబె, భ్రాతృవత్సలుఁ డై నట్టిభరతుఁ డవుడు
 హర్ష పరిపత్తుఁడై మూర్ఛనంది పడియె, సంత లేచె ముహూర్తమెంత వరకు 93
- లేచి హనుమంతు ప్రయవాదిఁ గ్లేశభూని, కోశమును వీడి కౌగిట శుభకరముగఁ
 గ్రుచ్చి విప్రులౌక్రుతితులను గూర్చిఁ దడిపి, పలికె నిట్లని యానందపరవశుఁడయి 84
- “ఇంతశుభవార్తఁ డెలుపంగ నిట్లు వచ్చి, వట్టినివు దేవుండవాఁడెరయ నెటు మ
 సువ్యచూత్తుండ వగుదువుఁ నెరుముగ నిటు, ప్రియుము ప్రియతమవార్త చెప్పితివి కాన 85
- శరణశాసము శోవుల సర్వశుభద, ములను నూటూళ్ళ నొకఁగుదు ముద్దులొలుకు
 కవ్యకల హేమవర్ణలఁ గడుశుభఁ, వర్తించు సునానోరుల భవ్యమతుల 86
- సర్వభూషణములల ను నుత్కృత, లై నకళిముఖులను పదునాల్గర నికె
 నికొనఁగుదున్ బహుశృతి నిశ్చయముగ, సంతశుభవార్తఁ డెచ్చితి వారానాథ 87
- విని సుహానీయుఁ డై నగఘ్న వీరుఁడు రామునిరాక యన్నుతం
 బనుకొని ధన్యచిత్తుఁడ నితాంతయు నే నని గొంగిపోయె బా
 వనభరితుండు రాముఁ గన వర్ధిలునట్టికుతూహలంబుతోఁ
 గని ముద మంతకంత కథింబుగ నిట్లనియెన్ ప్రియంబుగన్ 88

౧౨౯

- “పెక్కు-సంవర్సరము లయ్యె భీకరవని, కరిగి రాముఁడు నాతండ్రి యున్న గురుఁగు
 దైవమును సర్వమున్ నేఁడు తనివెరిఱ, వింటి నాతనికీర్తిని బ్రీతినిఱ 1
- విక్రతులం బయి జగమున వెలయు నొక్క, నానుడి యధార్థమయ్యెను నాయెడ నది
 ‘వఱుఁడు నూతేండ్లు బ్రతుకఁగన్నన్ భరిత్రుఁ, బొందఁగాంచును దప్పక మోడ మేడ’ 2
- రామచంద్రుని కెట కపిరాజితోడ, నేవిధంబుగ నెందుకై యంతమైత్రి
 సంఘటిల్లెను జెప్పమీ సత్యముగను”, అని భరతుఁ డాసనంబు సమర్పభంగి 3
- ఇచ్చినంత న హనుమంతుఁ డిట్లు చెప్పె రామవనవాసచరిత సర్వంబు “భరత!
 నీజనని కైక కోగివనియెలవర, మునను శ్రీరాముఁ డరుగుట వనమునకును 4

- పుత్రాకంబుచేతను భూవసుండు, దశరథుండు మృతింగనఁ దత్తణంబు
రాజమాతలు నిన్ను సీతభాతినుగొని, వచ్చుట మయోధ్యకున్ నీవు వంశను గని 5
- రాజ్యమెల్లక మరలుప రామవిభుని, త్రితకూటము చేరుట శ్రీరమువతి
రాజ్య మెల్లక నిన్ను యారాజ్యమెలు, మనియు ధర్మంబు నిలుపు వత్సా'యనుటయు, 6
- రామసాదుకలం గొని రామునాజ్ఞఁ, దీగివచ్చుటయును నీవు నెలిసినదియె
నికుఁ డెలుపుదుఁ దరువాతియాకథ విను, నిన్నుఁ బంపంచి యారీతి నిర్ణవవని 7
- సీతతో రామలక్ష్మణుల్ చేరుటయును, వారిఁ గని పక్షులున్ మృగవర్గము భయ
మంది పరుగిత్తుటయు వసుండు వనగ, జంబులున్ సింహముల్ వ్యాఘ్రుచయము మిగుల 8
- అన్యమృగములు తిరుగఁచాయశని పేరు, దండికారణ్య మందు రామండు వొచ్చె
నాలితో భాతతోఁ జూపి నందు వారు, భీకరుండు విరాధుండు మొనరించి వెడలి వచ్చె 9
- దీర్ఘ బాహువుల్ చాచు చుదీర్ఘవృత్తి, దారికడముగా వానిఁ దత్తణంబుఁ
జంపి పూర్వీని గోతిలో స్వనమొనర్చు, పెద్దయేనుఁగుఁ జూలిన భీకరు ఖలు 10
- దుష్కరం బగుఁచి చేసి తోడనె రఘు, రామలక్ష్మణు లిరువురు రమ్యమైవ
మానివరభంగుదివ్యాశ్రమంబుఁ జేరి యలఁచు భక్తి దివంబున కిరిగినంత 11
- సత్యవిక్రమరాముండు సన్మనిగణ, మునకు మ్రొక్కి జనస్థానమునకుఁ జనియె
నచట శూర్పణఖానామ్ని యాసుఁ చను, దెంచి సీతను వింగఁ దలంచినంత 12
- రామునాజ్ఞ ను లక్ష్మణస్వామి కత్తిఁ గె కొనుచు నామెముక్తిను గర్హయగముఁ
గోసివైచెను రాక్షసుల్ కూరదిత్తు, లరుగుదెంచిరి రాముతో వని యొనర్చు 13
- ఆరయుఁ బదునాల్గువేలసంఖ్యాధీశులయి, రాముఁ జొక్కఁగఁ కూల్చె వారలకు నచట
నర్థయామెంబువందె వా రందఱు మని, నివరిపోవిప్పుకారులే సవసి రిల్లు 14
- ఖరుండు దూషణ్రితిశిరులు ఖలు లగుదులు, వేలకునువేలు రాముచేఁ నాలిపోయి
రంత శూర్పణఖాంగన అన్నయైన, రావణుండేరి వగఁగొల్పె రాముపయిని 15
- పిదప మూరీచుఁ డనువాడు భీకరాసు, రుండు రావణువనుచరకూరుండు చని
రత్నమయమృగరూపియై రమణ సీత, లోభవెట్టెను సీతయు లోలతఁ గని 16
- “అతిమనోహరమృగ మిది కతుకమయ్యె, నాశమము సర్వమంద మానదియె యున్నఁ
బట్టి తెమ్మని బలిమాల బాణ మొకిటి, విల్లు గొనియేగె మృగివెంట వేగముగను 17
- రానుచంద్రుండు మిగుల మారంబుగఁ జనె, మృగము వెంబడి లక్ష్మణుం డేగఁ బిదప
నపు న రావ ను డాశ్రమమందఁ జొచ్చి, యెత్తుకొనిపోయె సీత వియత్తలమున 18
- కొహిఁగిం బట్టికొనిపోవుకూరమైన, గ్రహమురీతిని దారిలోఁ గడు నదిర్చి
పక్షి రాజు జటాయువు పాసఁ దనువు, రావణుని కిడ్లవాతిని గుర్తొర్లు డసుర 19

- సీతలో వేగముగఁ బోవఁ జేరి ఋశ్యమూకమున వానరుల్ గని యేరిరిణి
నేమి చేయఁగలేరైరి భీమబలుఁడు, రావణుం దేఁగి లంకలో రామునుంచె 21
- లోకరావణుఁ డాతండు శ్రీకరముగ, స్వర్ణమయశోభమున నుంచి నాలఁ బలికె
సాంత్వనంబుల నొకతృణసమునిగఁగనె, సీత వాని నశోక మునఁచెట్టుక్రింద 21
- ఆమె నతఁ డుంచె, శ్రీరాముఁ డచట మాయ, లేనిని జంపి వచ్చుచుఁ గూడి యనుజు
నాశ్రమంబున సీతను నరయఁ గనక, దుఖమున నామె నెడకుచుఁ దోసుతోడ 22
- కని జటాయువుఁ డెలిసి సీతను హరించె, రావణుం డన్నవార్త నారామలక్ష్మ
ణులు జటాయువు పితృసఖు నలఘుసుగుణు, మృతు దహించి ముందున కేఁగి యిరువురు క 23
- వెడకుచున్ పీతకొఱకయి వివిధపుష్ప, యులలలతోడ నొప్పుచు స్తుతమనోజ్ఞ
మనగోదావరీతీరకాననమునఁ, గని కఞ్చంధమహారాక్షసుని వధించి 24
- అకబంధునిసూచన నరిగి ఋశ్య, మూకమున కందు సుగ్రీవుఁ బుణ్యవతుని
మైత్రి నంది తద్వైరి యామహితబలుని, వాలిని వధించి రాజ్యంబు వాని కొనఁగ 25
- రాముఁ డొసఁగినరాజ్యంబు రమణను గొని, ప్రీతి సుగ్రీవుఁ డంపెను వివిధకవుల
నొక్కదశకొటి నెడకంగ నువిద సీత, వెడకుచున్ వానరుల్ పోయి వింధ్యదరిని 26
- సీతఁగానక దుఖంబుఁ జెంది యుండఁ, గాల మరుగుచు నుండఁగాఁ గానవచ్చె
మహితసంతాపి గృధ్ర)రాణ్డహితుఁడును జ, టాయువున కన్న యాతండు శ్రేయముగను 27
- సీత యుండుట రావణుఁడెంత లంకఁ, డెలిపె నేనును గవ్వలును గలఁగి వంత
కొంతసే వుంటి మాపయిఁ గొని నితాంత, ధైర్యమును నేను వార్ధిని దాఁట నెగిరి 28
- చూడ కలయోజనాయతసుందరముగ, వార్ధి దాట రావణులంకఁ బరఁగఁ జొచ్చి
కంటి సీత నశోక మున్ కాననమున, నొంటి నొకచెట్టుక్రిందను నున్నయామె 29
- మరినకాశేయకస్తును మహితరామ, మానసను దృఢవ్రతను నేమాత్రముదముఁ
గననియామెను రామసంగతి వదలించి, యానవాలుగ నంగుళీయక మొసంగి 30
- 1 ఆమె యొసఁగినరత్నము వానవాలు, గా రఘూత్తమునికెఁ గొని కని యనుజు
ననుఁ గృతార్థునిగా నెంచుకొని మరలితి, వచ్చి కాముని కానవా లిచ్చినంత 31
- మహిలగోగార్తుఁ డింక నీమహి బ్రతుకుట, దుర్లభం బని ప్రాణాశఁ దో విధావఁగ
నమృత మెట్టి జీవించి యాహ్లాదమందు, నట్లు రాముండు సంతోషమొందె మిగుల 32
- సీత జీవించియున్నవిఖ్యాతివార్త, వివరగనన్ రత్న మానవా లని వ్రయమున
రావణు వధించి జానకీరమణిని గొను, యెత్తుమది తీవ్ర మొనరించి యపు డతండు 33
- ప్రళయకాలంబునందుఁ బ్రవంప మెల్ల, భస్మసాత్కృత మొనరింపంబయలుదేలు
నగ్నిహోత్రునివిధమున నఖలమున్, కపిమహాసైన్యముం గొని కడలిఁ జేరి 34

- నలుగుడు సేతువు నిర్మింప సులభముగను, వార్ధి కివ్వలియింపి యవ్వలికి వేగ
సర్వసై న్యము దాఁటి స్వేచ్ఛగను వార్ధి, లంకఁ జొచ్చెను రణమున అశ్వముగ 35
- నీలఁడ ప్రహస్తఁడ 20పె నాభీలకుంభ, కర్ణు జంపెను రాముండు ఘనుఁడు అత్మ
ఘండు చంపెను రావణిన్ భండనమునఁ, జంపె రాముండు రావణున్ సరభసముగ 36
- ఇంద్రియమవరుణులను మహేశ్వరుండు, బ్రహ్మ మున్నగు దేవతావరు లితరులు
దశరథుండును వచ్చురి చాళరధికి, వరము లిచ్చిరి ఋషులును వరము లీయ 37
- మృగు లయినవాగు వానరుల్ బ్రతికి లేచి, రాగ దేవేంద్రువరమున రాముఁ డచ్చ
గింపితిన్ గొని నీతతో నెక్కి వేడక, బుష్పకవిమానమున్ రయంబునను వచ్చి, 38
- చేరి కిష్కింధ నుగ్రీవవారిజాక్షి, దారి నితిరల వానరచారలఁ గొని
వచ్చి గంగానదీతీరపరమరమ్య, మునిధరద్వాపనాశ్రమంబునను దిగియె 39
- జన్మవాఁగు మునీశ్వరసన్నిధి నిఁక, రేవు వువ్వయోగమునం దరిందముండు
రాఁగ నిచటికిఁ జూతువు రామచంద్రు, నానుజున్ సహపత్నియుతానుకూలు 40
- అనుపమ మైనసత్యమును నదృశ మౌశుభవ ర్తమానమున్
హనుమ ముదంబునన్ దెలుప నాభరితుండు మిహాముదంబునన్
వినుచుఁ గృతాంజలిన్ దవయభీష్మిత మీగతినిన్నినాళ్ల కున్
గనియెఁ బ్రపూర్ణ సిద్ధి నని కాంచె బ్రహ్మము మాటిమాటికిన్ 41

౧౩౦

- సత్యవిక్రమభరతప్రకస్త గుణుఁడు, ని మహావందమునను నాహనుమకథను
కాంచి శత్రుఘ్ను సంతృప్తి కలితుఁ డగుచు, నాజ్ఞ నొసంగ నీరీతిని బ్రజ్ఞఁ డగుట 1
- “ప్రజ సమస్తము శౌచవిస్మరితమయి సర్వదేవాలయంబులఁ జైత్యములను
వివిధ దేవతాపూజఁ గావింతుగాక! గంధమాల్యములను నలంకారములను 2
- వాద్యనిపుణులు గాయకుల్ వందిమాగ, ధులును మారాణికులును సంస్తుతి నిఘ్నలు
మతియు వైతాళిల్ వారమహిళలబహు, సంఘములను వాదిత్రళకలయతులును 3
- అందిటునుగూడ విచ్చేయి నగు రయంబు, శశినిభానను శ్రీరామచంద్రుఁ గనఁగ
స్వాగత మొసంగ”వన్నయాజ్ఞను గయింపి రయము శత్రుమ్ముఁ దానందమయరేఁ బలిచి, 4
- విక్ర-కేల చుందిని భృతివేతనముల, బ్రతుకువారిని దృ శరీరములవారి
‘రాజమార్గములవి కరురమ్యములుగ, సరిసమానము చేయుండు ధరణీతలము 5
- పూడ్చి గోతుల మెట్టల నూడ్చి యూడ్చి, స్థలము పరిశుభ్ర మొనరింపవలయు మీరు
మొదలుపెట్టి నందిగ్రామము మహారాజ, భానియైవమహాయోధ్యదాఁక నెల్ల 6

- చల్లనిసుగంధజలములు చల్లుడు భువి, బాగుగఁ దడియునట్లుగాఁ జైన ప్రస్న
లాజవర్షముఁ గురియుఁ డీలాతలంబు, నిండ ధ్వజముల నెత్తుడు పండువుగను 7
- పురివరమువీధులం దలంకరణములను జక్కఁజేయుడు తెలవాటువరికి సర్వ
గృహము లలరారవలయు నెంతేనికోభ, తోరణంబుల సుమనూల్యతోరణముల 8
- గునుగుమలనాడపూవులే గుచ్చవలయు, రంగురంగులవంచవర్ణములముగ్గు
లలరవలయును నూర్గంబులందు నూర్ల, కొలఁది పనిచేయ భరితాజ్ఞఁ జెలిపి ప్రితి 9
- రాజదార లమాత్యులు రక్షకభటు, లవల పై వ్యమువారలు నవల విప్రు
లవల రాజులు మఱి ముఖ్యులైనవారు, వారివారిభార్యలు చనవలయు ననియు 10
- ఆతఁ డేర్పాటు చేసె, నట్లన్నియుఁ గడు, సక్రమంబుగ శుభముగా జరిగిపోయె,
దృష్టియు జయంతి విజయమంతివరు లవల, నన్య లిరువురు మంత్రులు నతిముదమున 11
- తనరి సిద్ధార్థుఁ డర్థసాధకుఁడు మఱి య, తోకుఁగున మంత్రపాలుండు మగుణుని సు
మంత్రుఁ డెనమండుగురు మంత్రు లెక్కి ముదపు, తేనుఁగుల హేమభూషల నెనఁగువాని 12
- చనిరి వారిల నెనుకఁ బ్రశస్తలైన, యితరు లేగిరి విలసిల్లి హేమకీర్త్య
లతులగజములఁ గరిణగణాశివైన, నింకఁ గొండలు ఖ్యాతంబు లెంతయు నగు 13
- గుట్టమూలఁ బూన్చి మిక్కిలి కొమరుమిఁదులు, రథములందుఁ జనిరి మహారథులు వారు,
యచ్చిశక్తి ప్రాసాదిక మైనయాయు ధములు వాస్తవంబుల బూని యతిశయిల్లి, 14
- ధ్వజపతాకల వహి యింది తనరి మహిత, వారువంబులపై వీరవారము చన
వలకొలఁది వదాతులు వీరమణులు, రాగఁ దమ కిందగా నవు జేగి రంత 15
- దళరథస్త్రిజనంబు లందఱును బల్ల, కీల నేగిరి వారిలోఁ జాల ముందు
మొదటఁ గొనల్య పల్లకి కదలేఁ బదప, ఆసుమిత్రది కదలెను నవల కైక 16
- అవల మిగిలినవా రంద రందలముల, నెక్కఁ గదలె సర్వం బని యింపుగఁ జన
భరతుఁ డున్న నందిగ్రామవరముఁ జేరె, బ్రజనమస్త మయోధ్యయే వచ్చె నటకు 17
- హయభురంబుల చప్పుగు లరదములవి, నేమిరవములు శంఖాద్యనేపివాద్య
రవము లెల్లడ వ్యాపించె భువియె కదలే, జన నయోధ్య నందిగ్రామమున కిటులను 18
- విప్రముఖ్యులు మఱియును ద్వికులములను ముఖ్యులున్ జట్టునుండంగ మోదకములు
మూర్ఖములు తాల్చి చేతుల మంత్రివరులు, ప్రక్కనుండఁగ భరతుండు భక్తి యుతుండు. 19
- శంఖ భేరినాదముల్ చదల నంట, నందిమాగధస్తోత్రముల్ పడఁ జెవులను
రామపాదుకాయుగము శిరంబునందు, తాల్చి యుత్పత్తముండును ధర్మవిదుడు 20

- సుక్లమూర్త్యపాశ్చాత్రసుందిమగు, వాండుర్చి వత్రిమును బట్టి స్వర్ణిభూ
 లింబు రాజర్హమున్ సుశౌలింబునైన, వాలయత్తము వ్యజనంబుఁ బట్టి చేరి 21
- సంతనోపవాసకృతగుండు సంతెరంబు, చీరకృష్ణాక్షనాంబరధారి దీనుఁ
 ార్యమభ్యులు తనవెంట నరుగుచేరఁ జనియె భ్రాతను శ్రీరాముఁ గనఁగ నెదురు 22
- కలుగఁగన్న శ్రీరామునాగిమనచిహ్న ములు హనుమంతుఁ గనుఁగొని పలికె భరతుఁ
 “హోమహోష్ణి! పాజంబుగా నుండునుగద, చిత్తచాంచల్య మది కపిశైవ్య సేవు 23
- పలుకలేదుగదా దాన వైరిహంత, అర్కిరాముండు శాసరాఁడయ్యె నింక
 వానరులు కామయావులు వారికెల్లఁ, దెలియుఁ జెప్పుము రాఁ జేమి ధివినుతుఁడు?” 24
- అన్న హనుమంతుఁ డిట్లనె నాభరతుని, పత్నివిక్రముఁ గనుఁగొని “సౌమ్యవృద్ధయ!
 మునిభరద్వాజానాశ్రమంబునఁ దీదీయ, వరముకలమున వృక్షముల్ ఫలసుమముల 25
- తేనెసొనలు కురియంగఁ జేలియాడు, సంతసంబున మధుపముల్ సరసనాద
 ములను వానవుఁగును రామమూర్తి కొనఁగె, వరియు మహాఁడుయోజనములవఱకుఁ జెల్లు 26
- సర్వఫలప్రష్నమధుచయిత్రావములుగ, నతిధి రామునితో పాటు వికతనాన
 రాతిశయ్యపైవ్యమంలికు గామహర్షి వింగుచేసెను ప్రవిమలానంద మెనఁగ 27
- వింగుగడిచి మహర్షిది నొంది సుఖము, కవులు రొదచేయుచుండుట యివుడు నాకు
 వివఁబడుచున్న దదె వచ్చి నీరు గోమ, తీవదిని దాటగలగురు తెలియు నదిగొ 28
- అధిక మైనరజోవర్ష మది కనఁబడు, వాలుకీనదిని దాటి వానరు లిటు
 వచ్చుచుండుట తోఁచును బహువిధిరమ, నాయ మూసాలవనమున నెగడువారు 29
- చూడుచూగు మదే వచ్చు సుందరంబు, పుష్పకివిమూసరాజము పూర్ణ చంద్ర
 సన్నిభము బ్రహ్మమావసంభవమ్మ, రావణు సబంధంబుగా రణమునందు 30
- చంపి రాముండు పొందెఁ బుష్పకము తిరుణ, భానుసంకళి మారామవాహనంబు
 ధనదనిది మనోజవయుతవినుత మదిగొ, అందె రాముఁడు నీతతో ననుజితోడ 31
- మహితిసుగ్రీవుతోడను మాన్యుఁ ావి, భీష్మునితోడఁ గూర్చుంి వేగ వచ్చు
 యున్న వాఁడదె శబ్దించుచున్న దదె వి మూవము కనుఁగు వినుఁడు రామా! యనంగ 32
- రాముఁ రాముఁ మనరాముఁ డదిగొ, అనుచు గోలాపాలము చేయ నతిశయముగ
 శ్రీలు బాలురు వృద్ధులు శ్రీరఘువరు, మిగలఁ గీర్తించుచున్ ముట్టె గగనము నది 33
- రథములన్ గుంజరంబుల రమ్యవాజి, చయము దిగుచు నంజలులఁ బ్రశంసఁ బట్టి
 చంద్రునిం జూచినలు రామచంద్రుని గని, రావిమూవంబులోఁ జూచి యాక్షణంబె 34
- భరతుఁడుచు రామచంద్రునిచరిణములకు, మ్రొక్కుచున్ సంతసంబున ముందు కరిగె
 నశిముఖుండియి రాముని కన్నమాట, నిప్పుకొని వచ్చె నని తొల్పు నెన్ని భక్తి 35

- బ్రహ్మమానసస్సప్తి బ్రహ్మకవిమాన, రాజమున నొప్పు నెంతయు రానుచంద్రుఁ
దంబుతోఁపముమహితదీర్ఘాక్షఁ డిమర, సురపతివిధాన నానందమందగితల 36
- మేనుపర్వశిఖరివిస్తారశోభి, తార్కునకు వందనం బడుగల్లు భరతుఁ
దావిమానాగ్రగతుఁడయి పావనూడయి, యున్న రాముని భరతుఁ నన్ను కించె 37
- అంతి రామునియాజ్ఞ చే హంసయుక్త, మదిలేవేగమహోన్నత మద్వితీయ
మిద్భుతవిమాన మవనికి వరుగుడెంచె, వెంటనే రామచంద్రుండు ప్రతివీర 38
- భరతుఁ గొఁగిటఁ గొనుచుఁ బుష్పకముఖంబు, నందుఁ గూర్చుంగఁజెట్టుకొన్నంత రామ
సన్నిధిం గని భరతుండు సంతసమున, మరల సాష్టాంగ మెఱుంగ రామపభువకు 39
- కనఁబడియెఁ దమ్ముఁ డని చిరకాలమువకు, భరతు వంశంబునం జేర్చి పరమహర్ష
భరతుఁడైన సామిత్రి మిద్భుతరుఁ డగుచు, మ్రొక్క భరతుండు వతని సమ్మాదమునను 40
- కొఁగిటం జిర్చుకొని భక్తికలితుఁ డగుచు, దల్లికి నమాన మిన్నయాతల్లి సీత
'కన్య'భరతుండు వందన మాచరించు,' ననుచు మ్రొక్క మహానంద మంద నామె 41
- పిదప భరతుండు ముగ్ధవీధిని మితియు, శాంబవంతు వంగదుని బ్రహ్మముఖుల
ద్వివిధమైందుల సీలని వీగు ఋషభు, నలసుపేణులఁ గొఁగిటి నెలమిఁ జేర్చి 42
- తడువరి గవాక్ష గంధమాదనుని పనసు, గంధుఁ గొఁగిట జేర్చెను భరతుఁడు కిడుఁ
గామరూపులు వానరుల్ కాన వారు మానవాకృతులను నుంట మానసియు 43
- భరతుక్షేమము నడిగిరి, భరతుఁ డంతి, వానరర్షభు, సుగ్రీవుఁ బట్టి తనదు
కొఁగిట నితాంత తేజుడు త్రొక్కలమున, ననుపమానదార్పితుఁడయి యలరువాఁడు 44
- పలికె "సుగ్రీవ! మును సోదరులము నల్పు, రము మితిప్పుడో యెదుగురము నిదంబు
కలుపుకొని నిన్ను సౌహృదకలితుఁ డెవఁడో, వాఁడెకద సోదరుం డన వరసఖాఁ డన 45
- అవకృతి యొనర్చుసోదరుం డైనఁగాని, అరియె యో నవకృతిచేయు టతనిగుణము"
పిదప భరతుండు కని యావిభీషణు నిటు, పలికె 'నీసహాయమహాశుభంబుకలిదు 46
- ఇంతదుష్కరకార్యమే ఎంతిగ నతి, సులభమయ్యె మహాత్మా!" యంచును స్తుతించె
చేరి శత్రుఘ్నుఁ డప్పుడు శ్రీరఘువరు, చరణములకును మ్రొక్కెను పరమభక్తి 47
- అట్లై సామిత్రిపాదంబులందు మ్రొక్కె, సీతచరణంబులకు మ్రొక్కెఁ జిన్నితమ్ముఁ
జిన్నిమెఱఁచిని సోదరుల్ సీత వింకుల, నాదరించిరి తేమణి నడిగిరి కృప 48
- చేరి రాముండు శోకకర్మిత వివల్ల, యెన్నోసల్యమాతృపాదారవింద
ములకు భక్తిని మ్రొక్కెను తొలఁగిపోవ, మానసంబునఁ గలవంత మూత కంత 49
- మ్రొక్కెను నుదురై కావయి మ్రొక్కెఁ గడుయ, శక్తినికె కైక కెంతయు సంతసమునఁ
విదిప రాముండు కుంతిగురువిజ్ఞుఁడు మహా, నీయిహోహితుండును నిర్మలండు 50

అగువసిష్ఠముహూర్తికి వధికభక్తిఁ బ్రయోగించి బిమ్మటఁ బురజనుల్ మ్రొక్కి రామ
చంద్రునికి భక్తి మూలంగ "స్వాగతింబు, బాహువిక్రమసంపన్న! వరద రామ!" 51

ప్రజకుఁ గౌసల్య కానందిపర్థనుఁడవు, పరమశావనరామాఖ్య! స్వాగతంబు
సీ! కని కరాంజలిపుటంబు లేకముగను, చేనవేలు విచ్చనివడ్డవిసకములటు 52

కవఁబడఁజెయ నానందలితుఁడయ్యె, రామచంద్రుండు తద్భక్తి రాగములకు
నింతలోఁ బదుకాద్యయి ఎంతసముగఁ, దెచ్చి భరతుండు స్వయముగా మెచ్చఁబ్రజలు 53

ధర్మవిదుఁడు నత్యంతము ధన్యచిత్తుఁ, డగుచుఁ దొడిగెను నన్నపాదాబ్జములకు
నయి కృతాంజలి పిమ్మట నతఁడు పలికి, వినయభయభక్తిభరితుడై విశదముగను 54

"నీవు వనవాసమున కేగ నీమహాజ్ఞ, నీమహారాజ్యరక్షణ నేటిదాఁకఁ
జేసితిని నేను నిదిగొ యిచ్చితిని నీకు, బరముసంతోషమున రాజ్యభరముఁ గొనుము 55

పరమధన్యతఁ గాంచె నాభవము రామ! సఫల మయ్యె మనోరథచయము రామ!
తిరిగి వచ్చి యయోధ్యకు నిరుపమాన, రాజువై యుంటఁ గంటి సర్వంబు నీదె 56

మునుపుకంటఁ గోష్ఠాగారమును మఱియును, గోళమును సైన్యముఁ బురంబు కొమరునిగిలెఁ
దెరిగి పదిల్లు సర్వసంపత్తి జరగె, నీచలువ నీకటాక్షము నెగఁజుతన " 57

అని వచించి ధన్యాత్మత నలరుభరతు, సుకుణపుంజంబులం గని సుద్దహృదయ
మగ్రజానిభక్తి గనుఁగొని హర్ష బాష్ప, చయము విడిచిరి కవులు రాక్షస వరులును 58

పరమహర్షంబుతో నంత భరతుని దన, తొడపయిం జేర్చుకొని భరతుని మహాశ్ర
మంబునుం శేరె నావిమానంబు నందె, రాముఁ డామిత్రులున్ సైన్యరాజ తోడ 59

భరతునాశ్రమనాన్నిధ్యపరిసరమున, దిగి విమానము రాముండు దిగ నితరులు
"ఓవిమాన! నారూఢు నీవు చనుమి, మనఁ గుబేరునివాహనమా! తదాజ్ఞ 60

అన విమానము నుత్తరాశిను జనియెను, దొల్లి సేవించినకుబేరుఁ దోవఁ జేర
రామునాజ్ఞను గని దానిరాకి కలరి, ధనదుఁ డానంద మందె రాముని స్తుతించి 61

కులమునకున్ బురోహితుండు గొప్పమహర్షి వసిష్ఠుఁ డొటఁ ద
ద్వైలసినిపాదపద్మములఁ బ్రీతిని రాముఁడఁ బ్రయోగి పిమ్మటన్ 62

నిలిపి మహాసంబువను నిస్తులభక్తిని గూరుచుండెఁ దా
నలనుబ్రాహ్మహస్తప్రథికుఁ డాయమరేంద్రుఁ డసంగునట్లుగన్ 63

౧౩౧

- శిరిమునను మోపి యంజలి శ్రిఘ్నముగను, కైకసము నైనభరతుండు ౩న విసయము
భయము భక్తియుఁ దోపంగఁ బలికె మరల, రవివరే స్యవకున్ నిబ్రభాత కలిరి 1
- 'రామ'తై కేయిలోక్కఁ దీర్పంగ నీవు, మున్ను రాజ్యంబు నా కిచ్చి యున్నవాడ
విపులు నా ని యథాస్థితి నిచ్చువాడ, నికు నదృక్తి నేలు సుశ్లోక! నీవె 2
- బహుబలీయస మావృషభింబు తాను, మోయఁగలిగినబరువును మోయలేని
లేగదూడవయిం బెట్ట నేగతిఁ దగు! నట్టై రాజ్యభారము నెత్తిఁ బెట్టఁదగునా! 3
- కడు సమర్థుడ వగునీవు కడునశక్తిఁ, దనగు నాని మహావేగమునను వచ్చు
జలధి సేతువుఁ ద్రెంచి విచ్చలవిడిగను, పాతి నాఁపంగఁ దరమే ప్రవాహములను 4
- గడ్డిగాదముచేతఁగల్గవె యనేక, విధము లయి ఛిదముల్ భరావిభునిరాజ్య
మందు నివంటివానికి వగును గప్ప,నది యసాధ్యము నావంటియర్హకునికి 5
- భరగతి సమానమా యశ్వగతికి రామ! కాకి యెగురునె కలహంసగతిని నెందు!
నిన్నుఁ బోలంగఁజల చే నెన్నఁగిని, నీవలెను రాజ్య మేలఁగా నావకయెన్! 6
- పిరటిలో మొక్క నాంటుట వృక్ష మగుచు, వది పెరిగి సుమధలముల గతికయముగ
నిమ్ముచున్ బెక్కుశాఖల నెంతయేని, విస్తరింపఁగనే కాని వృథగఁ గాదు 7
- పుగ్గిరామేస్థి చేసి సత్వత్త్రి నిన్నుఁ, గాంచె దళరథుఁ గెందుకైకడువత్సర
వంతుఁడవు రాజ్యమేలి తూప్రజలఁ బోతె, వనియె కాద నీ వేలంగవగును గనుక 8
- బద్ధులను భృత్యులను ముమ్ముఁ బరమకృపను, నీవు పటాభిషిక్తుడవై వెలుంగ
మహిలిమధ్యాహ్న మూర్తాండుమాడ్కినకల, జగము కనుఁగాక మిక్కిలి సంతసమున, 9
- హుళమాంగ శవాద్యనిస్సవము లెసఁగ, నాట్య మొనరించునారుల నలువుమీఱు
గజ్జియల నూపురంబుల కడుశుభరవ, మెసఁగ మృదుమధురంబులై యెంతయేని 10
- వందిమాగధగీతకబ్బంబు లొప్పు, మేలుకొను రామచంద్ర!మి మేలుకొనుము
తనరు మాచంద్రతారకధరఁజెలిమి హర్కముగ రాజవై యయోధ్యాపురమున" 11
- అని భరతుఁ డిన్న 'నట్టలే యగును వత్స!', యన్న వెంటన గ్రహియించె నాసంబు
భరితుఁడును గూరుచుండె ముత్తరతి నంతఁ, విలువ వంపె శత్రుఘ్నుఁడు బ్రెయ మెసంగ 12
- పరమనివులుల క్షరకర్మ జరపుటందు, శస్త్రశువర్ధకులన్ మహాసౌఖ్యకరుల
మఱియు శీఘ్రగ్రీవూదక్షమాన్యులఁ జను, దెంచి వారు రాఘవులకు వందితగతి 13
- మంగళక్రియ నెఱపి యేఁగంగఁ బిదప భరతుఁడును లక్ష్మణుండును వరకపీఠ్రుఁ
డైనసుగ్రీవుఁడున్ రాక్షసాధిపతివి, భీషణుండును స్నాతులై వెలసిరి కడు 14

- సుందరవిశ్లేషితశిరోజుబృందములను, స్నాతుడై రామచంద్రుండు నకలశుభవి
 శవంబుల మూల్యావళిన్ సహార్థ వస్త్రగులఁ దాల్చి కూర్చుండఁ బరిమళాఘ్రి 15
- విగ్రహకుఁడై శ్రీరామవిభవము మిఱి మహితలక్ష్మీకాళిలక్షణైకవసు రము
 గులవివర్ధన భరతునకును సమస్త, భూషణ కొనంగె శ్రుఘ్నుపుణ్యమూర్తి 16
- దశరథక్రీలు సంతోషతల్పరలయి సీత కొనించి స్నాతను శిఘ్రియుగను
 సర్వమంగళాభరణప్రకసన్ జేసి తీర్చిదిద్ది శ్రీరామాదేవి గాఁగ 17
- పుత్త్రీలాలసకౌసల్య పొంగిపోయి, తానె స్వయంబు నందఱు వానరపతు
 భను నలంకృతలం జేసి కనె ముదంబు అపుడు శ్రుఘ్నునానంద నందితముగ 18
- సారథి సుమంత్రుఁడు శుక్రమన్యందనమును, మహిరిసర్వాంగశోభితమాన్యమును మి
 హర్షమండలసంకాశ మైనదాని, సిద్ధ మొనరించి తెచ్చి నిల్పెను ముదిమున 19
- రామ కందుకొను నత్యప్రరాగ్నిముండు, నతులబాహుయుతుండు తా నారధంబు
 నెక్కి కూర్చుండెనుగ్నిపుఁ డక్కవిపతి, అంగచుండును మానుమంసుఁ డలరి మిగుల 20
- స్నాతులై మహేంద్రమహావీరకన్తాంతి, దివ్యవస్త్రములం దాల్చి దీప్తములగు
 కుండలంబులు దాల్చి యెక్కుచు రథంబు, సరిగి రంతట రాముతోఁ బరికిఁ బ్రీతి 21
- సకలమామణసంసన్నలై కరంబు శుభమిహోహరకుండలస్ఫూర్తితోడఁ
 బురముఁ జూడంగ నుత్సాహమును గనుచును, సీతతో నేగి రానందసీమ పురికి 22
- దశరథునిమంత్రివర్యు లుత్తములు కూడి, శ్రీపురోహితుఁ దామును జేయఁదగిన
 యర్థవంతక్రియాదులయావిషయము, పలికికొంచు నయోధ్యకు లలి వెడగిరి 23
- చిబ్బఁదమంత్రియశోకుండు విజయఁడును మి మంతుఁడెంత గాలోచించి మహిపుఁడైన
 రామున కయోధ్యకున్ శుభప్రచుదివృద్ధి, మఱియును సమృద్ధి కలగఁగూర్చుములనా 24
- మహాలా దిలపోసి యామహామహు వసిష్ఠుఁ, జేరి పొర్లించి రిట్లు 'వసిష్ఠదేవ!
 విజయవంతుఁడు మహాసీయవిభుఁడు రాముఁ, డతనివట్టాభిషేకంబు నాచరింప, 25
- అశులమంగళద్రవ్యంబు లలరి కూర్చు, గను సమర్థుడ వీర చక్కగ నమస్త
 నాగ్నిసమకూర్చు" మని యేగి రమలరామ, దిర్ఘనాథియు పురి వీర తత్త్వ గంగ 26
- అనఘుఁడొంగుఁడు హరియుక్త మైసరిధము, నెక్కి చనునట్లు రాముండు నెక్కి రథము
 పుగ మయోధ్యకుఁ జనియె శ్రీభరతుండు రథ, రత్నల గ్రహించె, శ్రుఘ్నురమ్యుఁడు కొనె 27
- పత్నీయును, వ్యధనంబు లత్యైబఁ బ వట్టి, రామశిరిమున వీచుచు రమణ నిలిచె,
 రామ సేంద్రవిలీపణగమిఁ డెంత, శ్వేతీవాలవ్యజనమును జేతఁబట్టి 28
- కే శూఁడఁ ర నెక్కి బ్రతి వీచుచుండె, జంబరసంకాశ మిగి, యాకసంబునందు
 ముషలు మూలు సుగవులై యెల్లరును మి, రుతులును గూడి ప్రతి వియత్రలమున, 29

- రామసంస్తుతి లోనరించురవమ దివ్య, మునుచు వినినచే భువి గా రా వారి
కంతి కైసుంజయం బనుకాఖ్య గల్గి పల్కొనెను గుంజువరము నెక్కి- 80
- ప్లవగరాజు సుగ్రీవుండు ఒకూళ్ళకాంతి, యగులంక కేలంగ నవనాగవెలెనే వేల
కొలది సంఖ్యను నలరంగఁ గూర్చి మీఱి నెక్కి వానగు లందఱు నెంతయేని 81
- కొమరూపులు గాన విభ్యాసమనుజ, రూపములఁ గాంచి మించి తమూనసులగు
ననుగూఁగం బైన హవల నలరఁ దాల్చి, చని రయోధ్యుని మిక్కిలి సంతసమున 82
- శంఖాబ్రవణదమల సౌరుమీఱు దుండుభిధ్వను లెల్లదెఁ దుములముగను
పురుషవ్రంశరాముండు హరిహర్యు, మాలినియుతం బయోధ్యకు మహితుఁ డరిగ 83
- సహివారిముగా రామచంద్రుఁ డెట్లు, నచ్చుటం జూచి యెదురేగి వరిభముల
నతిరథం దైనరాము జముధ్యనులను, గలిసికొనిరి చివులును మెత్తులును బ్రీతి 84
- తమ్మి రమునందనుండు నుతిమ్ముగఁ గను, గొనఁగ సోదరిసహితుఁడై చను నతనిని
గలిసి పురికేగుదెంచి రీగతిని రాము నకు నెక గోకి లొసంగినప్రళతుతులు 85
- నచివులున్ వివవద్యులు నకలపార, జనులతో నచ్చురాముండు సర్వగతుల
తారకారాజసహాచంద్రమనునట్లు, లుంకొని రేగఁ మార్చుముల్ యెందుగఁ గొని. 86
- నాదిమలు చేయువారు నవంతిగతులఁ, దాళులు చేయువారు సుందిరిములై న
స్వస్తికంబులు కరములఁ బరగ మధుర, నాదము లొనర్చునగు సుమ్రులగుచు 87
- మంగళాద్రవ్యయుతలయి మిగువలగిమి, కి నక సుందరాక్షతలను గయింపొని కమఁ
బురుషు లేఁగఁగ నావులు మఱియుఁ గన్య, కలును విప్రులు ప్రముఖులు కలిసి చవఁగ 88
- వివిధమోదగజాస్తుత విప్రముఖులు, తామునకు ముందఁ చనిరి, విరాజమాన
రామసుగ్రీవమైత్రి సురిమ్మమైన, యాంజనేయప్రభావంబు నశలకవులు 89
- చూపినపరాక్రమము రక్తిసులబలంబు, కడువిభీషణవినయసాగత్వలబ్ధి
నన్నియును మెత్తులకుఁ జెప్పె నారఘునితి, విస్మయముతోడ విని పొంగ వివిధజనులు 90
- స్వీయవృత్తాంత మీరిరిఁ జెప్పుచుఁ బురి, వానరావృత్తుడై కొచ్చె మానసియ
రామవృత్తతి చ్ఛావ్యంబయి రమ్యభంగిఁ బుష్పమయి యుండ సర్వమౌరజనంబు 91
- గృహగృహంబుం ధ్వజతతి యెత్తుగ నెన, గంగ నత్యంతశోభ నగడఁగ రాముఁ
డరిగ నిక్ష్వాకు నంజన లందఱు వసి, యింప సొంపును గన్నవీర్యగృహమునకు 92
- తనకుసాందర్యభరితసాధంబుఁ జొచ్చి, మాతృదేవత కౌసల్యమాన్యమును సు
మిత్రకును గైకొనన్ మొక్కి- మిగుల భక్తి, భర్తనిరతుని భరతుని దరికిఁ బిల్చి 93
- మదుర మిథింపహితమును మాన్యము నగు, చలుకు పలికెను నాదగుభవనము కడు
క్రీష్ట ముద్యావననయతక్రీకరంబు, నజ్రవై ధూర్జయుతావిభా సురంబు, 94

- విడిదిగ నొసంగు సుగ్రీవవిభుని" కన్న భరతుఁ డానందిమునఁ దనకరమునందుఁ
గరము సుగ్రీవహీనునిది కయికొని చని, చూపె శ్రీరామభవనంబు సుందరంబు 45
- కాంచి శత్రుఘ్నునూచన యజుముఱోన రత్నతైలదీపంబుల రమ్యములగు
ఁజుపుడుపట్టులం గొని పరుగిడి కడు, సగ్వ మేర్పాట్లు పెరిజనుల్ నలిపిరి త్వర 46
- రామసేధింబుఁ జేరి నర్జునశమితి, నున్నసుగ్రీవు గనఁగొని సమ్మతముగ
భరతుఁ డనియెను "దూతలఁ బంపు మార్గ", మహితరామాభిషేకసంరంభమునగు " 47
- అన్నయంతనె సుగ్రీవుఁ డాదరమునఁ, బిలిచి నల్లురు వానరప్రవరుల దరి
కిచ్చి నవంత్నిభుచితంబు లెంతయు నగు, స్వర్ణకలశంబులన్ బలె- వారి కిట్లు 48
- "తెల్లవాడెదురికి మీ రెల్లరుఁ జని, నాల్గువార్ధులజలముల నాల్గుఘటము
లందుఁ గొనితెచ్చు కోచంబు పొందుబొనఁగ, నెదురుచూడుఁడు నాయాజ్ఞ కిం" దనంగ 49
- వారిఁగోపము లై నయివ్యానరవరు, లెవ్వరన్న మహాఋషువృషతి బాంబ
వంతుఁడన్ నానుమంతుండు పయిని చేగ, దర్శి ఋషువంతుడు వారును దత్త ణంబు 50
- గరుడగమమునఁగోడను గగనమునకు, నెగిరిచని చని కొనికెచ్చి రగఙ్గతలు
పైదువందలనదులని రంబుధిఁ గలి, శివతలంబులనుండి ప్రసిద్ధజలము 51
- మఱియు సుగ్రీవునాజ్ఞలు మఱి నలుపురు, చని పవిత్రజలంబులఁ గొని మఱి చతు
డెందరి సువర్ణకలశంబు లుచితముగ, నిండఁగ సుషేణుఁ డనకపి నిరుపముండు 52
- పూర్వవార్ధిజలంబును బొందుగఁ గొని, వచ్చెఁబుష్పభుండు వే తొక్క-వానరుండు
రక్తచందనవిలపవిరాజమాన, దక్షిణసముద్రజలము నుతంబుగఁ గొని 53
- వచ్చెఁ గాంచనఘటమున, వానివలెనె, గవయఁ డేఁగి పశ్చిమవార్ధిఁ | ఇవిమలగుగు
జలముఁ గొనివచ్చె సుందరస్వర్ణకలశ, మందు శిలలమయి యుది యనుపమముగ 54
- బాయుగఁడువేగంబున వఱలువాఁడు, సర్వసద్గుణవిలయుండు నకలధర్మ
విదుఁడు నలుఁ డుత్తరాంబుధిన్ నెలయుజలము, రత్నకలశంబునన్ దెచ్చె రయి మెసంగ 55
- వానర శ్రేష్ఠు లీగతిఁ బట్టి తెచ్చి, వట్టివారాశిజలముల నన్నటిఁ గొని
సదివసహితుఁడు శిక్రిఘ్నుసౌవ్యమూర్తి గురువుగోపితవృద్ధులయఱుత నుంచె 56
- పరమపూజ్యులు వృద్ధు లొగ్రాహ్యులులను, గూడి సంతోషమున లోకగురు వశదువా
నియుఁగు వసిష్ఠమాని యనేకరత్న, పీఠమునఁ గూరుచుండంగఁబెట్టి నపుడు 57
- జనకసంయుతున్ రామచంద్రుఁ డ్రీతి సంతట వసిష్ఠవామదేవాఖ్యలు మును
లతి లజాదిలితాశ్యపు లద్వితీయుఁ, దైవకాత్యాయనుండు సుయజ్ఞమాని 58
- విజయో తిసుమిలులు పవిత్రములును సుప్రసన్నజలంబుల శుభమువార్ధ
మందు నెవఁడుఁబ్రవిషివులు నామహేంద్రు, నట్లు లభిషేకి మొనరించి రద్భురముగ 59

- గుమగుమనువాసవలఁ గడుఁ గొట్టె బలము, పిదప ఋత్విక్కులున్ మోహవిప్లవనులు
కన్యకలు మంత్రులున్ యోధులును అంత, జరపి రథిషేకకృత్యమ్ము సభసముగ 60
- దివ్యసర్వాధిరసంబుఁ డెచ్చి లోక, పాలకులు నిల్చి నభమున బహుళదేవ
తలు చరించఁగఁ బ్రక్కను చాళరథికి, జరపి రథిషేకకృత్యమ్ము సభసముగ 61
- పాండురంబును గడుశుభభాసురంబు, చత్రమును బట్టె శత్రుఘ్న సౌమ్యమూర్తి
వానరేశ్వగ్రీవుండు వాలయుతము, వ్యజనమును బట్టె డెల్లనై యలరుదాని 62
- చంద్రసంకాశ దుంకోక్కచామరమును, రాక్షసేంద్రవిభీషణప్రథితుఁడు కొనె
గరమునందు పీఠంగ రాఘవునకుఁ దన, శక్తిఁ డెలువంగ సంతోషురవళతను 63
- వాసపుని పేరణంబున వాయుదేవుఁ, డొసంగ శ్రీరామునికిని మహోత్తమముగు
కాంచనీశతవుష్కరకృమూల, తళతళల నీని తెలుఁగొంద సలలితముగ 64
- సర్వరత్నసమేతము చారుమణివి, భూపితంబు ముక్తాహారిను నొసంగ
శక్రచోదితవాయువు సంతసమున, రామచంద్రుని కానందధామూర్తిని 65
- దేవగంధర్వు లాతనిదివ్యశౌర్య, మించితంబుగఁ బాడి రాయపురసలు
నాట్యమాడిరి రాముఁ డానందమునను, నర్జున డభిషేకమున కెంతయైన ననుచు 66
- రాముఁ డభిషేకుఁ డైనంత రమ్యసర్వ, సస్యములు పండె బహుళవృక్షముల నిండ
ఫలము లెసలారె వ్రున్నముర తులయై లేని, చక్కనిసువాసవల నొప్పె చిక్కుటముగ 67
- నూఱువేలశ్వములను ధేనువుల నన్ని, నూఱువృషభంబులన్ బ్రీతిమీఱు నొసంగ
విప్రులకు రాముఁ డప్పుడు నీతి నొసంగె, ముప్పదగుఱోట్లనిష్కముర భూసురులకు 68
- విధిరత్నాభరణరాశి విప్రీల కిడె, మరల మరలను రాముండు మాన్య లగుట
అర్కరశ్మిప్రతీకాశమయి సువర్ణ, నిర్మితంబయి మణిమయినిరుపమమయి 69
- అలరుంగారుహారంబు నారఘూత్త, ముం డొసంగెను సుగ్రీవముఖ్యునకును
చిలితంబయి వైహార్యచిత్రమణుల, వజ్రరత్నవిభూషితభాసురముల 70
- అంగదంబుల నిచ్చెఁ దా నంగదునకు, రామచంద్రుండు పిమ్మట రమణి నీత
కిచ్చె శశిరశ్మిసమకాంతి నెనఁగుప్రథిత, మణిఖచిత మైనముత్యాలమాలఁ బ్రీతి 71
- దివ్యవస్త్రుద్వయంబు నుదీర్ణమంగి, హాభరణముల మారుతి కవనిజాత
నీత యొసంగి కంఠమ్మునఁ జెలుపుగాంచు, హారమును దీసి కని కవీచారము నట 72
- మరల మరలను దనదగుమగనిపంకఁ, జూడ శ్రీరాముఁ డింగితజ్ఞుండు కాన
“నవఁడు నీకు మహానంద మెంతయు నను, కూర్చెనో యేమహాత్ముండు కొమరుముగ్ధులు 73
- బుద్ధివిక్రమహేమభ్యుదితసర్వ, గుణగణాతిశయంబునఁ గోమలి యత
నికి నొసగు” మనంగ జానకి యని, తేజఁ యొసంగ మారుతికీ ప్రియముగ 74

- వానరోత్తముఁ జోహనూనూనుఁ డవుట కరము శోభిల్లెఁ జంద్రాంశుగణసమన్
 కాంతిమంతము హరింబుకతన శ్వేత, జలనసంయుతపర్వతపన్నిభుఁ డియి 75
- ద్వివిదమైందులకున్ మహావీరుఁడైన, నీలుటకు వాగివారికి నిస్తులముగఁ
 దగినబహుమతు లెన్నియో మిగుల నోనఁగె, రామచంద్రుండు పంతోషధాముఁ గగుచు 76
- సర్వవానరవృద్ధులు సర్వవాన, రాధిపతులు సువక్రభూషాదికమున
 సధిశ్రృప్తిని గాంచిరి పృథివిపతిని, శాంతహృదియపూర్వకపూజ లంది యందు 77
- ఆవిభజనసుగ్రీవు లామహితుఁడు, జాంబవంతుఁడు హనుమయు సర్వవాన
 రప్రసిద్ధులు మహిశగౌరవము వ్రమ్మ, లముగ రత్నాదులం గొని సుమచితగతి 78
- రామునకు మ్రొక్కి యాతినిభ్రాతలంను, తల్లులకుఁ బూజ్యులకు మ్రొక్కి తరలి చనిరి
 తమమునిసాసములకు సంతసముఁడ విడువలేక విడువలేక విశ్వవిభుని 79
- శ్రీకరం బగురామాభిషేకమహాముఁ, జూడఁగంటిని ధన్యత గొప్పదా నని
 యేగె సుగ్రీవుఁ డందఱు నేగుడేరఁ, తేరె సుఖముగఁ గిష్కింధ శ్రీభుగతిని. 80
- అందితంబయి కులధన మైనసకల, మహితలంకాధిపత్యంబు మాన్యముగను
 సంత్రమింపఁగ శ్రీరామచంద్రకృపను, జక్క నేలె విభీషణచక్రివర్తి 81
- అరులను జయించి హితుల సమాదరించి, మహితయశమున రాజ్యంబు మాన్యుఁ గేలె
 రామచంద్రుండు డుదాహరించె సౌమస్య, వింపు సాంపార సంతోష మెసఁగెనఁగ 82
- ధర్మవత్సలధర్మజ్ఞ భాద్రుఁడగు, నై నరాముండు లక్ష్మణు నరిసి పలికె
 నాదరంబున వాత్సల్య మతిశయముగ, మృదుమధురవాక్యజలపమేతముగను 83
- “తమ్ముఁడ లక్ష్మణానకలధర్మవిదుండవు నీవు ప్రీతిఁ బూ
 ర్వము మహిశు లెల్లరు పరాక్రమ మొప్పఁగ నేలివల్లు నా
 సమ్ముఖిమందు నుండి కని సర్వవిధంబుల నాసమాశ్రయన్
 నమ్మిని గూఠరాజ్యమున నిల్చి వహింపుము రాజ్యభారమున్” 84
- అని యత్యంతము వత్సలత్వమున రామాధీశుఁ డంతెంత చె
 ప్పిన సంగీకృతి నీయడయ్యెఁ గరమున్ విజిండు సౌమిత్రి నే
 వన తాఁ గలి రిఘూద్వహుండు భరతున్ వాత్సల్య సుపారఁ తే
 నెను బ్రీతిన్ యువరాజుగా నతఁడు వాసిన్ దోషుగా నన్నిటన్ 85
- పొందెరికాశ్వమేధాదిబహుమతిములు, వాజపేయులు లెన్నియో వరుసఁ జేసెఁ
 బెక్కు మూలులు రాముండు ప్రీతి వంద, భూసురులు సవ్యయజ్ఞముల్ వాసిఁ జేసె 86
- దశసహస్రవర్షంబులు ధరణి నేలె, దాశరథి చేసె నశ్వమేధములు శతము
 భూరిదక్షిణ లొనఁగెను భూసురులకు, యజ్ఞముల నుండు సంతృప్తి నంద వారు 87

- రాముఁ డాచానుబాహుండు భీమబలుఁడు, బహువ్రాత్రమయుతుఁడయి భ్రాత లక్ష్మ
కానుచురుఁ డయి పాలించె నవని యెల్ల, భూప్రజారంజకుం డయి పాలుపు గుఱు 99
- జ్ఞాతిబాంధవసంప్రీతి సంఘటించి, జ్ఞాతిబాంధవసహితుఁడై సర్వయజ్ఞ
విరతి నొనరించి సంత్పత్తి నెల్లివిరియ, నెల్లయెడలను శిరాముఁ డేలె భూమి 100
- రాముఁ డేలుచునుండంగ తాజ్యరమను, నెవ్వఁడు నకాలమృత్యువు నిండుక కవఁ
డాండ్రు సౌభాగ్యవతులయి యలరుచుండు, రంతియేకాని యస్యము నరయ రెవరు 101
- వ్యాళభయమును మఱియును వ్యాధిభయము, శోభయము ననర్థముల్ చొప్పుడునను
భయము కల్ల దెవ్వారికిఁ బ్రజలకు సుఖ, శుభములే కాని కల్ల వశుఁడును లెందు 91
- బ్రతియుండంగ వృద్ధులు బాలురు చని, పోవుటన్నదె లేదు పెంపును గనంగ
దినదినలబును వంశముల్ కనుచు నుండు, రమితముదమును వృద్ధు, లత్యంతిముగను 92
- ధర్మవలయి జనులు సంతసముతోడఁ, బ్రీతిమీఱఁ బరస్పర ప్రియతః గలిగి
యందులే కాని కైరంబు నంద రెవరు, రామునెఱామును గనుచు నర్హులునంగు, 93
- పూర్ణ మగునా యువంబును బొంది యంద, అధిపుత్రిప్రసంతానంబు నంది మందు
రెంతమాత్రము రోగంబు నెంతమాత్ర, మెట్టిరోకముఁ గనక మహితలమున 94
- రాజ్యమేలుచు నుండంగ రాముఁడు ప్రజ, రాము శ్రీరాము రఘురాము రమ్యకథలె
చెప్పకొనుచును రామునే యెవ్వఁడు స్మరి, యించుకొనుచుండ భక్తి నమంచితలయి 95
- రామయయముగ జగము విరాజితఁ గడుఁ, గొమ్మలున్ రెమ్మలున్ వృద్ధి గొనుచునుండఁ
మొదలు పెంపొంద నృత్యముల్ ముదముమీఱ, నిత్యపుష్పఫలాదుల నెగడుచుండె 96
- శుశులు కాలవర్షముల్ మిగులఁ గురియ, వాయువులు వీవఁగా సుఖస్పర్శ గొనఁగి
లోభవర్ధితులయి విప్రులును మఱియును, క్షత్రియులు వైశ్యులున్ శూద్రజను లెవంగ 97
- రమణ సంతృప్త స్వీయకర్మములఁ గనుచు, స్వకులవిధ్యుక్తకర్మలఁ బరగుచుండఁ
రాముఁ డేలుచు నుండంగ రాజ్యరమను, ధర్మరతులును మిగుల సత్యవ్రతులును 98
- ఎల్లప్రజలును సుగుణంబు లెనఁగువారె, యెల్లప్రజలను ధర్మాత్ములే కనంగ,
రాముఁ డీగతి సాదరప్రహీతుఁ డగుచు, శ్రీమహీతుఁ డౌచు రాజ్యసుశ్రీ వహించి 99
- వసునాకండు సహస్రముల్ వర్షము లిల, నేలె, శ్రీరామరాజ్యంబు పృథ్వివయిని
సుమహితాదర్శకరమయి శుభకరమయి, సామ్యమే లేనిదయ్యె ముజ్జగములందు 100
- భస్యము యశస్య మాయువ్యదాయకంబు, రాజవిజయావహంబు నార్హంబు మణియు
నాదికావ్యము బాల్మీకి యమిశ్చరంబు, బులుసు నేంక పేశ్వరు లిట్లు తెలుగుచేసె 101
- దీనిఁ బరియించువారును మాననియతి, వినెడివారును సర్వాభువిరతినుండి
పొందఁగండ్రు విముక్తి, సత్పత్రకాంక్ష, లందఁగండ్రు నుపుత్తుల హర్ష మెసఁగ 102

- ధనము నాశించువానికి ధనము కలుగు శ్రద్ధ విన్నరామాభిషేచనమహోత్స
వంబు కలఘట్టముల, శ్రీత్రవరుడు విన్న, శత్రుల జయించి కాంచ రాజ్య పవృద్ధి 108
- స్త్రీలు దీనిని గడుశ్రద్ధ తేరి విన్న, రామాయణభరతివిరాజమాన
సుతుల శత్రుఘ్నసములగుసుతుల దీప్త, జీవితలఁ గాంచగంగను విశేషముగను 104
- శ్రేయ ముసఁగడిశ్రేష్ఠరామాయణ మిది, చదివినన్ విన్న దీర్ఘాయుషంబు కలుగు,
సర్వకార్యసంసిద్ధి యశ్రమమున లభి, యించు శ్రీరామవిజయంబునే చదివిన 105
- అర్థకృతియు వాల్మీకిమహర్షికృతము బులుసు వేగకటేశ్వరకవి తెలుఁగుసేత
శ్రద్ధగలిగి జరిగోధనముచిరిమితి, చదవ విన్న నాపదార్థచయము దాఁటు 106
- ఎవ్వఁడైనఁ, బ్రవాసంబు నివ్వటిల్ల, ఖన్నుఁడై యుండి చదివిన విన్న దీని
తొలఁగిపోవుఁ బ్రవాసంబు గలలిఁగిరి, బంధుజనసమాగమలభ్యఁ బడయు నతఁడు 107
- ఎట్టికోరిక కలిగిన నట్టికోర్కె, ఏవరంబును గోరిన నావరంబు
ఎన్నివరములు గోరిన నన్నిటి రఘు, రాముఁ డిచ్చును సందేహ మేమి లేకు 108
- మహితభావనరమ్యరామాయణంబు, సురలుపైతము వినఁగోరి శుద్ధహృదుల
విని మహానందసాగరవిచికలను, నోలలాడుచు నుండురు లీలగాఁగ 109
- మించిపనులకు విఘ్నములే పొందియుండి, యింటఁ గావించునట్టివా లేవినాయ
కులును కాంచిందియుండురు కలుగనియె, కెట్టివిఘ్నముగ్గులు ననర్థ మింటియుండు 110
- రాజు విన్నను విజయవిరాజతుఁ డగు, దేవులును తేరు విని పరదేశి సుఖత
అయి ఋతుస్నాత లలితలు నలరి విన్న, సుత్రమోత్రమపుత్రుల నుర్విఁ గంగ్రు 111
- ఈ పురాతనైతిహ్యంబు నెంతయు భయ, భక్తి విన్నఁ బూజించినఁ బావనితతి
నాయు నత్యంత మగును దీర్ఘయు విలను, శ్రీస్త్రీయుఁడు వెంకి భూసురఘనునివలన 112
- పుగ్యరామాయణంబు సంపూర్ణ ముగను, ఎన్నఁ జదివిన వైశ్వర్యవిభవ ముబ్బు
సంకయములేదు సత్సత్త్రిజనన మగును, నరులకుఁ బవిత్రమగుట నీసురుచిరకృతి 113
- అది దేవుండు మఱియు నారాయణుండు, హరి ఏ హాహూపును విష్ణు పతిసనాత
నుండు భ్రువును నైవరాముండు దీనిఁ, జదువ నంకితుఁ డయి యిచ్చు ముదము సిరులు 114
- భక్తిని రామభావ్యమును భవ్యముగాఁ జగువన్ వినంగ నా
సక్తిఁ గులుంబవృద్ధి యగు నర్థమునౌ ధనభావ్యవృద్ధియౌ
రక్తి మహార్థయుక్తశుభరమ్యకృతిన్ బరియింప విన్నచో
ముక్తి యభిప్రతాపచయమున్ లభియించు నసంకయంబుగన్ 115

ఆరోగ్యంబు మహాయుగంబు యశ మత్యంతంబు సాక్షాత్పవి
 స్తారంబున్ శుభమున్ సుబుద్ధియును నోజస్సంపదన్ గూర్చు నీ
 శ్రీరామాయణావ్యరత్నము ప్రళ సీన్ విన్న నేమంబుగన్
 శ్రీరాజల్లఁ బరించినన్ నిరతమున్ వృద్ధిం గనంగోరుచున్ 116

ఈపురావృత్త మాఖ్యాన మెల్లభద్ర, చయము నిచ్చునుగాన సంశయము లేక
 చదువనాను నితాంతవిశ్వాసమునను, విష్ణుబలము విస్తృతియగు విశ్వమందు 117

విన్నఁ జదివిన దీనిని విషయబద్ధిఁ గన్న పర్యదేవతలును గడు ముదమునఁ
 గాదుతార్థంబు లీయఁగాఁ గలదు మిగలఁ, దృప్తిఁ గాంతురు పితరులు దీనివలన 118

ఈమహాసంహితన్ మహాబుష్పకృతమును, రామభక్తిని లిఖించి రమ్యముగను
 వరులు స్వర్గంబుఁ గందురు వరకపు లిది, వ్రాసి శాశ్వతము క్తిని బడయఁగలదు 119

పరిలితంబగునాంధ్రభాషను నితాంత, మృదుమధురభంగి భాషాంతరీకరించె
 రామవాల్మీకిమునుల ప్రేరణముచేత, బులుసు వేంకటేశ్వరులు నింపులు గులుకఁగ 120

శ్రీరామాయణాదివ్యకావ్యఘనవాఢీన్ దీరమున్ జేరఁగా
 సీరితిన్ గరుణించియున్న మరలన్ దిక్పాలకశ్రేణి నే
 నారాధితును మృక్తి విఘ్నపతి కయ్యాచంద్రతారార్కమున్
 శ్రీరమ్యంబుగ నిఘ్నంకాక కృతి భాతిన్ రామసంప్రీతిగన్ 121

ఆర్షంబు వాల్మీకియమివ రేణ్యకృతంబు ఆదికావ్యయశంబు నందినదియు
 ఇర్వదినాల్గునే లెన్నంగ శ్లోకముల్, కలది సంహిత యన వెలయునదియు
 రామాయణ మనంగ రమణీయనామంబుఁ, గన్నది మట్క-తడ లున్న దందు
 యుద్ధకాండం బిది యెప్పును మాటము, పృదియొకటవనగ్గ ప్రథితమయ్యె
 రామపట్టాభిషేకవిరాజమాన, సర్గ యన దీనితోడను సర్వరామ
 కథ సమాప్త ముత్తరకాండ కలువ రిందు, నది యవాల్మీక మనియును నంద్రు బుధులు 122

రావణవధయై సీతా, జేపీసంయుతుఁడు వగుచు జేవేందుఁ డుమా
 జేపీవిభుసంస్తుతుఁడగు, భూవిభు శ్రీరాముఁ బరమపురుషుఁ దలంతున్ 123

ఆనందంబున నాట్యమూరిదను రామా'సికటాక్షంబునన్
 గానంగంటిని బారమున్ భవదమోఘప్రస్తుటాఖ్యానమో
 దానూనాద్దిది స్వామి'యెంతదయయో యశ్రాంతిమున్ బ్రీతితో
 ఈనాటేఖని నాయెదన్ నిలిచి నీచేక వైర నా వహా 124

౧౧- - 12- ౧౩- ౧౪- ౧౫- ౧౬- ౧౭- ౧౮- ౧౯- ౨౦-
 బై పుష్కరింబగువత్సలత్వ వాగ్వాన్మహాకాదు నీ
 శిరోహత్తిత భగవద్గీతాద్వైత్ ప్రశంసయగా
 అదే జగత్తు ముద్దాతయిత్వద్వైత్ మునుగదా! 125

తమపురాతనాతి నలదిది యింబు అయింబు లోకింగన్
 జన నయింబు మాత్రుడ నాధ పేసె గోవిందానందన్
 అని జమింకింబయిశ్శుభ్రపు వా వనునీధింబుధనె
 గంజ వివాశనంబు త్విరిగార్ గోచో శశణంబు గమిన్ 126

గామి దామిన్ న విభిరామిన్ సకలప్రపంచగ
 డేమిన్ గో నిధిపజచో మహాన్ గో వృద్ధిబుట్టు నా
 స్వామికిటాత్మయం గని ప్రకృతమ దానిని గోలి యాత్మశం
 తేమిన్ మాచుగో జనున్ శిఖుమగా ఒను లంచితంబుగన్ 127

౧౨- ప్రభుచంద్రున్ శ్రీతిజనశ్రీకిల్పవక్త్రంబు ని
 స్తాత్రీశుభింబు గం డివిజానాభాగ్యభాగ్యానిర్మిత
 శ్రీరమ్యండును జానవదనసుత్రచంచరీంబు శ్రీ
 శ్రీరామండు నిరంతరంబును శుభశ్రీలన్ ప్రదంవతికి 128

శ్రీ వాక్య గాథా ముగియ గాథ

ప్రము

సామాన్య వివరములు

క్ర.సం.	వి.సం.	వివరములు	ప్ర.సం.	రెవెన్యూ	అ.సం.	ప్ర.సం.	వివరములు
1	22	అంబ	1	1	110	1	అంబ
8	22	యస్స	0	0	1	1	యస్స
0	7	కొంబ	1	1	111	1	కొంబ
7	24	కొంబ	1	1	11	1	కొంబ
8	1	కొంబ	6	7	1	10	కొంబ
	17	కొంబ		9	11		కొంబ
10	8	కొంబ	0	11	1	1	కొంబ
11	20	కొంబ	00	25	114	14	కొంబ
12	4	కొంబ	8	17	111	17	కొంబ
13	9	కొంబ		21	11	2	కొంబ
14	6	కొంబ	02	1	1	10	కొంబ
18	1	కొంబ		10	11	21	కొంబ
	0	కొంబ		10	111	10	కొంబ
22	4	కొంబ		30	140	1	కొంబ
24	4	కొంబ	20	4		14	కొంబ
	9	కొంబ		11	149	11	కొంబ
28	9	కొంబ	71	14	116	1	కొంబ
	22	కొంబ		10		10	కొంబ
31	17	కొంబ	71	0	11	14	కొంబ
31	23	కొంబ		0	111	6	కొంబ
39	9	కొంబ	7	1	12	17 30	కొంబ
	3	కొంబ	79	10	113	7	కొంబ
	13	కొంబ	0	1	114	11	కొంబ
	1	కొంబ	1	1	110	17	కొంబ
	10	కొంబ		18			కొంబ
	11	కొంబ	17	18		21	కొంబ
40	11	కొంబ	11	11	157	1	కొంబ
49	10	కొంబ	8	11		11	కొంబ
49	10	కొంబ	10	19	111	1	కొంబ
49	11	కొంబ	9	14		11	కొంబ
41	11	కొంబ	91	11	119	1	కొంబ
	10	కొంబ		10	160	21	కొంబ
41	1	కొంబ	100	18	111	11	కొంబ
	10	కొంబ	10	10	111	19	కొంబ
	2	కొంబ	100	9	171	3	కొంబ
51	11	కొంబ	101	1	111		కొంబ
51	8	కొంబ		1	11	22	కొంబ
54	10	కొంబ	101	10			కొంబ

183	19	దంబంబుంబు	944	12	మరివృద్ధి	907	17	సాంద్య
184	93	శరవరమేది		22	వృత్తంత్రత	908	28	కృ
187	11	దౌత			వద్యమునుగూడఁ	909	11	మువలంబులన్
188	8	యెంబయ్య		24	దిశ్చిబిబ్బి	913	4	యెనంగును
	17	వరమరామ	240	8	వదర్మ		9	అరిమూదవ
189	7	కుంఠం		18	యంచరణ్ణ	915	4	వలసెనె
196	7	గుల్మమది	248	1	వేడితే	918	20	అంబ
197	9	వెండి		7	పుష్కర		26	తల్లిమొవటుల్
	20	క్రమ్యులై	249	21	శతవమ్మ	917	9	వింతదనుక
198	10	దేవంతకుండు	250	1	మాయావదండు		18	వైదవ్య
200	18	శృంగుగుడి		17	శతశరమ్మల	918	21	కాంక్షి
201	15	వరమ		21	వృక్షమాతములన్	919	4	అరియంగోరి
210	4	రజులతి	251	18	అంబిరాయ		25	శ్రినిదిపి
212	11	అలరా	259	29	యెనంగుల	921	20	గతుల
	18	జేన	260	30	శిలంబు	923	90	కామల
214	11	వెద్రవలంబు	263	19	కావ్యశే	920	16	పాలి
	14	మెంతెంటి	264	28	మ	928	4	నెంతే
	15	పెద్దిల	260	4	రావళి	930	14	మనర్థ
211	21	జ		22	వైదె	931	24	మగు
212	29	గొండ	266	18	శ్రేయ	930	2	కా
228	25	అయన	267	9	వర్షి		10	కాయ
229	7	యెనంగుదాని	274	10	దా వినిదలు	939	8	శత్రువు
	22	బి	270	18	రామవద్వళతి	934	1	దయ్యె
	29	యెగ్గను	278	14	ర కుంబ		7	సుహృద్దమ
230	20	యూక్తాహుతి	279	28	లక్ష్మి	935	20	శ్రేయ
231	14	మూద్రమంత్		29	యాజ్ఞ	936	13	నిమనారాయ
235	28	కౌక్కులంబి	282	2	విదూషామేడువలె			యందవు
238	9	మోరవంగి	284	3	దుస్వరము	937	17	నిశ్చలమందు
	19	జుద్రజిత్తును	285	25	నిర్దోష		14	పైర్య
237	4	మీదజిల్లిం	288	27	బుక్షరాజ	931	3	తొడి
	7	మార్	289	29	అంధుక	944	2	తర్క
	30	శరవతంవక	291	27	అంబె	947	14	వరుమ
238	7	గాద	294	30	మర్దమ			నలది
	25	మనం	298	6	అధికు	948	27	అదిగొ చిత్రకూట
	29	మరుత్తు		30	యగు			మపుడు
239	11	రాగ	299	18	అయము నిందె	949	15	మూని
	18	యందె	300	11	మీతి	950	16	కెదల భరి
	30	రయమెంగి	303	9	నివృద్ధము	954	9	యయోద్య
240	4	కరణి	304	1	మొక్కవైచ్చవతు		10	విరాడుండు
		వీరత			వచ్చిదికి నేగి			వెడలివచ్చు
		ద్యుత		14	నయము	955	29	మొవరింబ
243	25	సుఖమన్న		18	యములు			అయలుదేలు
		ప్రతిష్ఠత	308	7	వచ్చివచ్చు	958	1	పాండురదృప్తమును
		శర్వవృద్ధియ		30	వామ			నల్గిటూని
					కలివి	960	10	అంబ